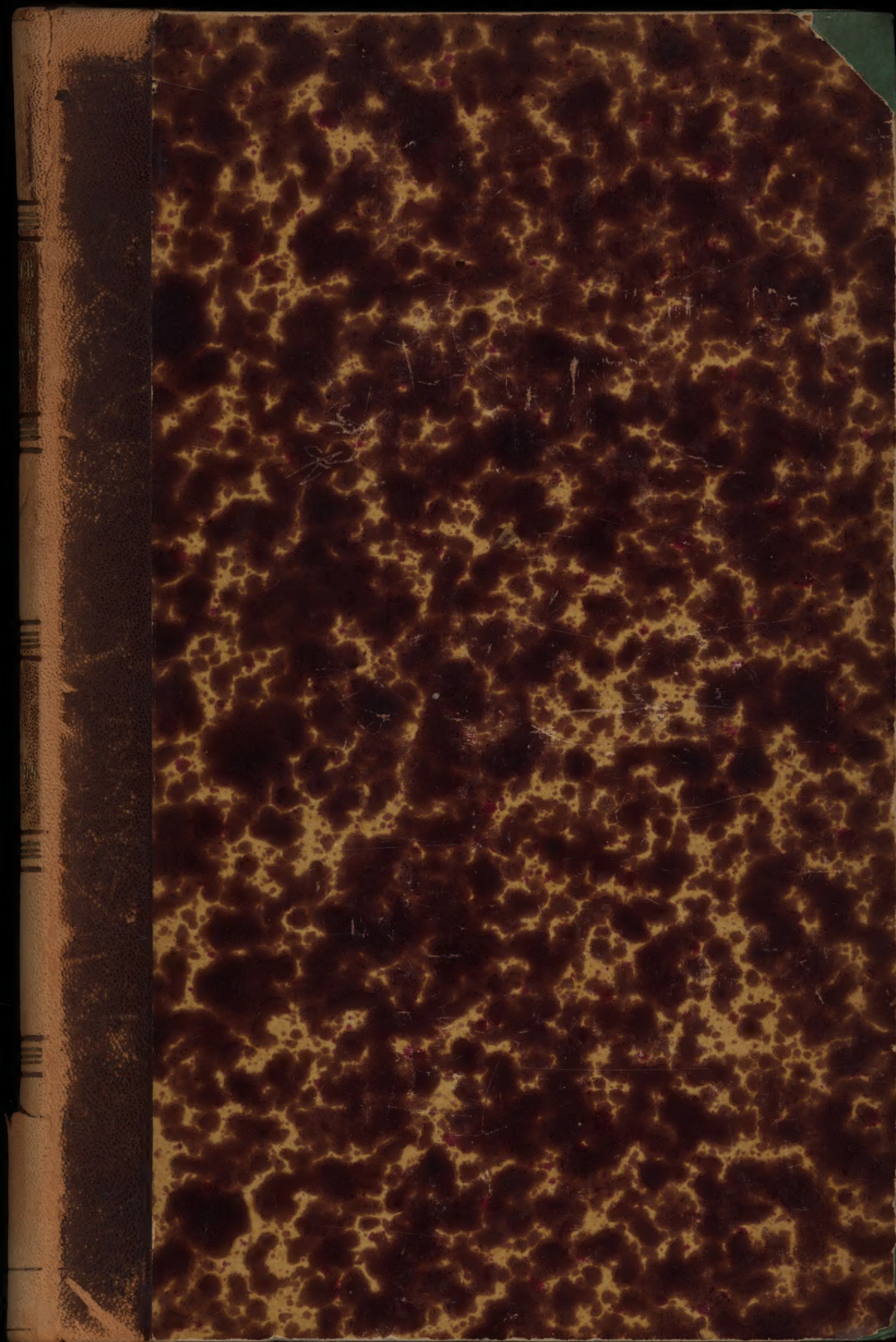
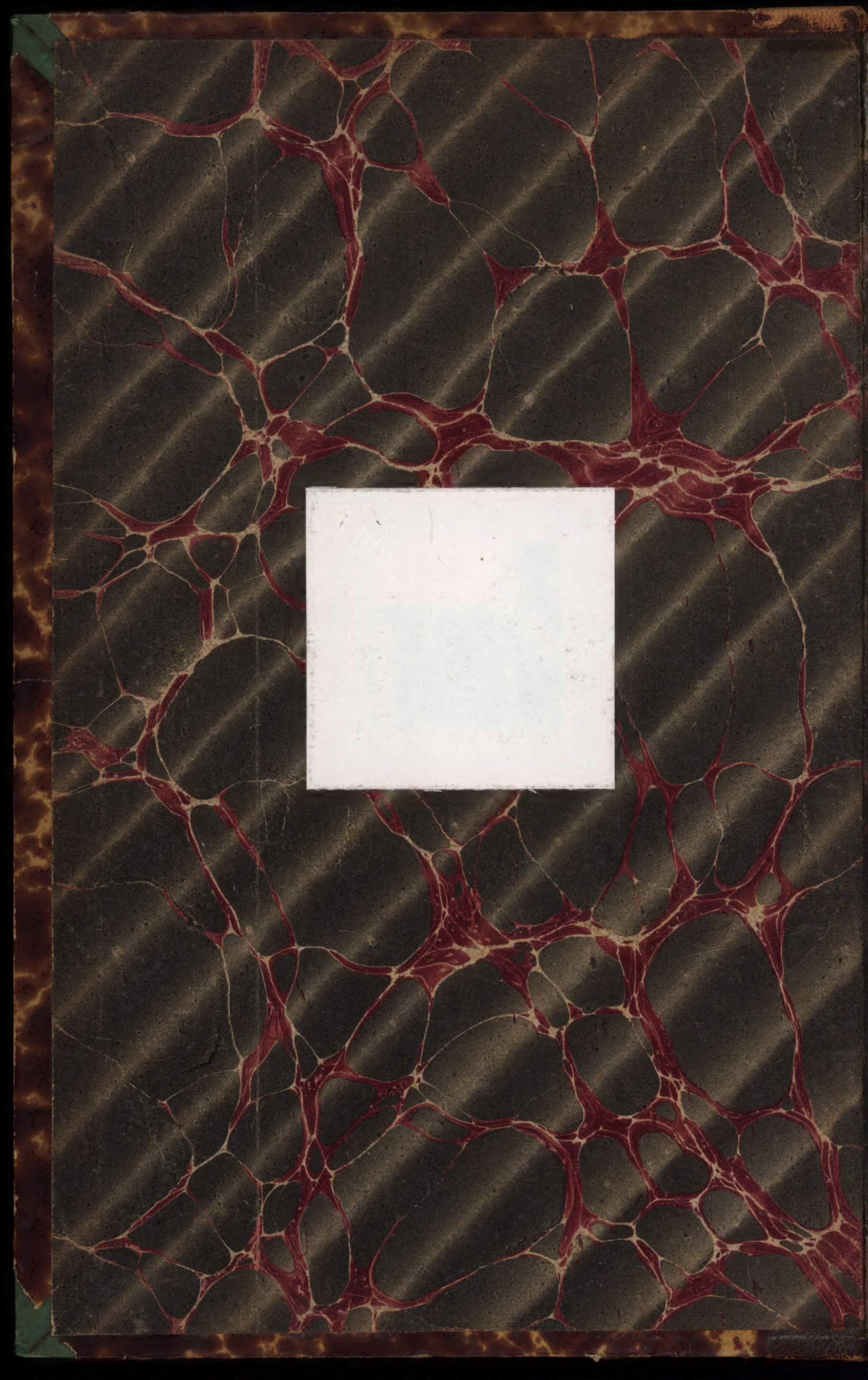
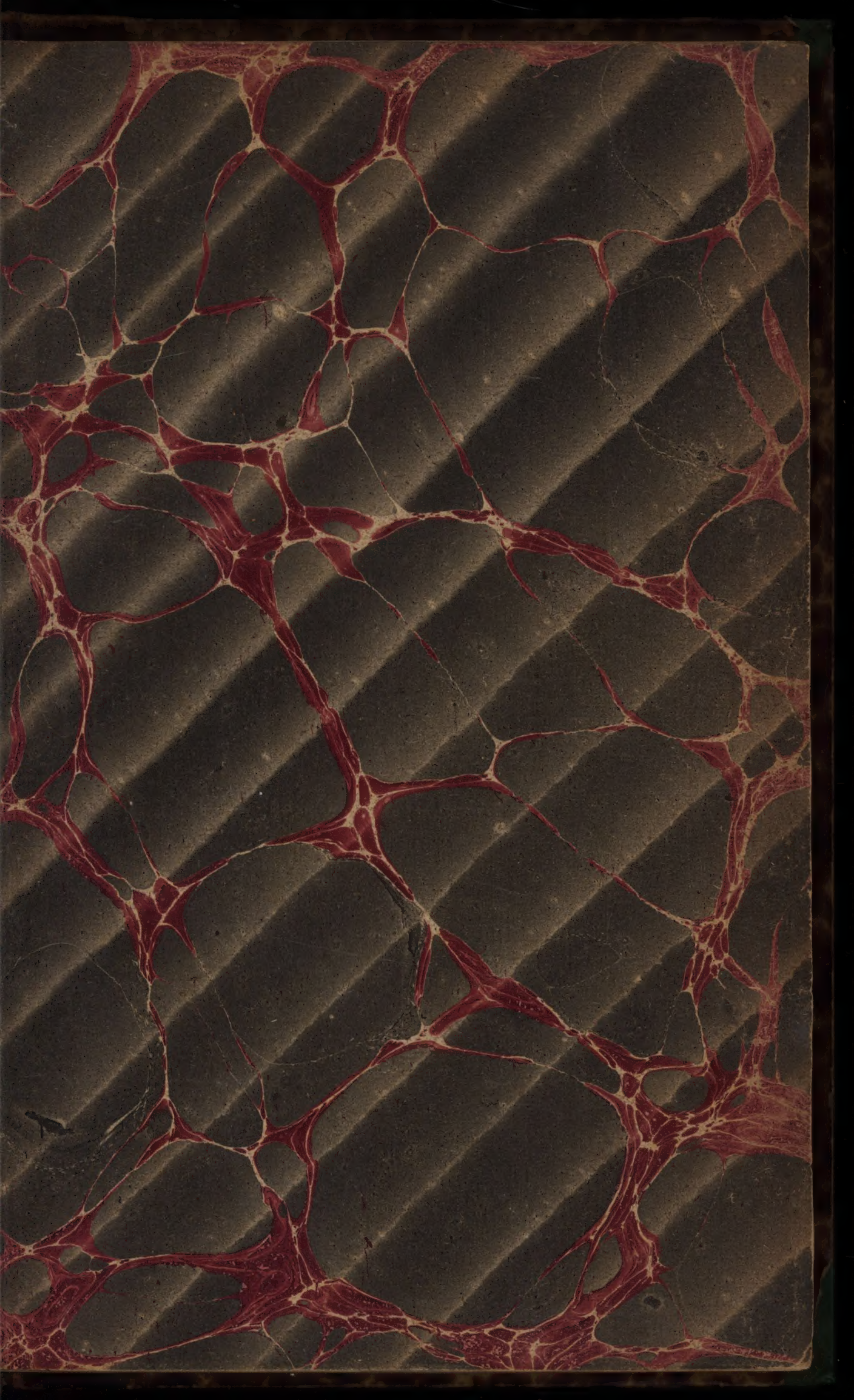
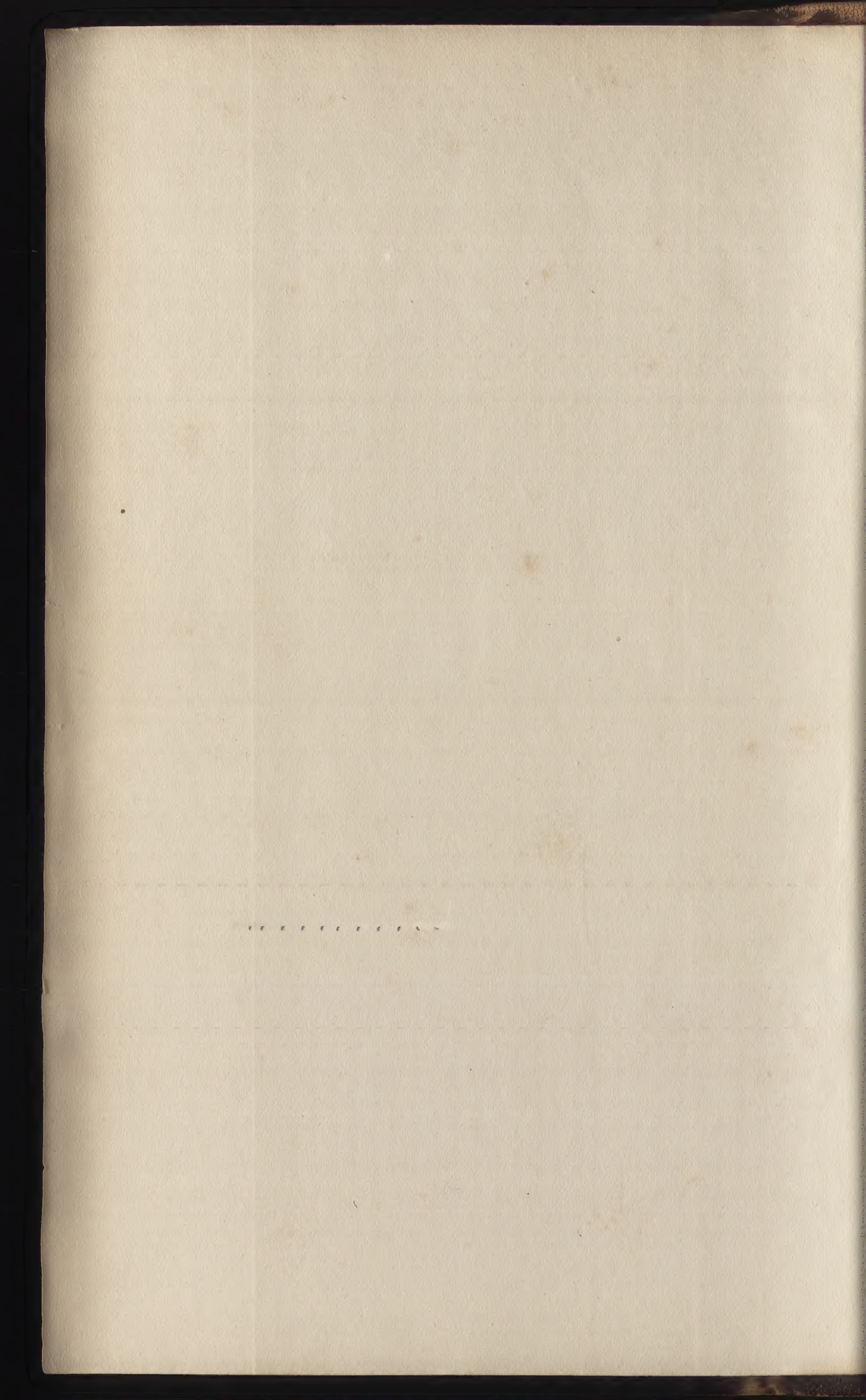

DE NEDERLANDSCHE GESCHIEDENIS IN PLATEN.

BEREDENEERDE BESCHRIJVING

VAN

NEDERLANDSCHE HISTORIEPLATEN,

ZINNEPRENTEN EN HISTORISCHE KAARTEN;

VERZAMELD, GERANGSCHIKT, BESCHREVEN

DOOR

F. MULLER,

BOEKHANDELAAR TE AMSTERDAM, ENZ.

TWEEDE DEEL.

(1702 tot 1795.)

AMSTERDAM,
FREDERIK MULLER EN C°.
1876,77.

VOORBERIGT.

De platen in deze aflevering beschreven, zijn in vele opzigten zéér verschillend van de voorgaande. Die vorige toch boezemden door het algemeene belang of den roem der afgebeelde gebeurtenissen, of door hunne kunstwaarde, aan tijdgenoot en nakomeling meer of minder belangstelling in, en werden de voorwerpen zoowel van vaderlandsliefde als van kunstkennis. Doch de jaren van 1702 tot 1749 bieden, enkele veldslagen en de omwenteling ten gunste van het Huis van Oranje uitgenomen, al zeer weinige gebeurtenissen van algemeen belang aan, en nog mindere die met roem bekroond waren; — de vroegere afbeeldingen van volbragte *daden*, maakten plaats voor tallooze spot- en zinneprenten, hetzij op den verren vijand, hetzij ter verheerlijking van de onthouding aan den buitenlandschen strijd waarin men vroeger gedeeld had, — en de platen trokken bovendien even weinig het oog van den toen of later levenden landgenoot of vreemdeling! — En evenwel zijn deze platen, juist door al die negatieve redenen van eigenaardig en groot gewigt. Ze stellen meer dan vroeger het maatschappelijk en kerkelijk leven voor; de spot- en zinneprenten zijn talrijker dan vroeger, ja nemen meer dan de helft der hier beschreven bladen in; en deze zijn de onverdachte uiting van den volksgeest (hoe die dan ook zij); ook is de buitenlandsche geschiedenis, meer dan vroeger of later, het onderwerp dier afbeeldingen. Bovendien zijn ze juist door dat mindere algemeene belang (den Actiehandel uitgenomen) veel zeldzamer dan andere Historieprenten, en de zoogenaamde Historische Atlassen vertoonen over die jaren zoo groote gapingen, dat die zonderling bij andere jaren afsteken. Terwijl dus de beschrijving der platen over 1702 tot '49 noch voor de geschiedenis van ons land noch van onze kunst van groot belang kan geacht worden, zoo is ze evenzeer de ondankbaarste, want geene heeft mij grootere moeite en meer nasporingen gekost dan juist deze. Zinne- en spotprenten te ontcyferen en te beschrijven is veel moeijelijker dan van eene historische voorstelling

door woorden een denkbeeld te geven; doch bovendien zijn de onderzoekingen naar kleine, bijna vergeten, zeer verschillende, en nergens beschreven gebeurtenissen veel moeijelijker dan naar behoorlijk geboekstaafde feiten. Ofschoon het ieder duidelijk zal zijn dat bibliographische en historische nasporingen, als over den *Almanak van* 1701, '05 *en* '06, over het *Roma perturbata* en het *Tafereel der Dwaasheid*, op bl. 19 tot 62, 81 tot 85 en 102 tot 134, zéér veel moeite en tijd kostten, toch was de arbeid, correspondentie enz. weinig minder, die besteed moest worden aan de prenten over den Bul *Unigenitus*, de Pauselijke Onfeilbaarheid en de aanstelling van een Roomschen Vicaris alhier (N°. 3705, '07, '08, '09, '22, '23, 33) aan de platen over den Amsterdamschen Schouwburg (N°. 3523, 24), aan die over het Amsterdamsche Chirurgynsgild (N°. 3728 tot 32), of de vergelijking der honderden, nagenoeg onbekende platen van: Les Forces de l'Europe (N°. 3034)). Ofschoon ik dus deze beschrijving niet van groot gewicht acht, noch meen alles gekend en vermeld te hebben wat er toe behoort, zoo geloof ik toch dat deze aflevering veel nieuws en onbekends zal brengen aan de beoefenaars van onze Nederlandsche geschiedenis en kunst, even als aan die Fransche, Duitsche en Engelsche geleerden of kunstkenners, die zich met de geschiedenis van Lodewijk XIV, den 1sten en 2den Pretendent en den Oostenrijkschen Successie-oorlog bezighouden.

Reeds voor vijf jaren waren de platen over dit tijdvak beschreven, toen beroepsbezigheden mij noodzaakten de voortzetting tot het vorige jaar op te schorten. Door dat uitstel heeft dit werk echter in allen deele gewonnen. Niet alleen is in dien tijd mijne verzameling meer dan de helft vergroot, maar thans, meer dan vroeger van beroepsbezigheden ontslagen, heb ik meer tijd dan vroeger aan deze beschrijving en de daarvoor noodige onderzoekingen kunnen wijden, en is het vroegere Handschrift bijna geheel omgewerkt en tot het dubbele aangegroeid. — Daar de beschrijving van het vervolg reeds tot 1800 gereed ligt, en daarin geene bezwaren te voorzien zijn gelijk de verzamelingen over Lodewijk XIV en den Actiehandel mij in den weg legden, geloof en hoop ik dat het vervolg en slot weldra zal kunnen verschijnen, en het geheel dan spoedig met een Supplement over de vorige jaren zal kunnen besloten worden. Voor de volledigheid van dat Supplement roep ik de hulp van allen hier te lande in.

Alvorens te eindigen, betuige ik mijn hartelijken dank aan de Heeren A. van Stolk te Rotterdam en Mr. S. van Gijn te Dordrecht, die de welwillendheid hadden hunne rijke verzamelingen van Historieplaten, ter completeering dezer beschrijving, ten mijnen huize ter beschikking te stellen, waardoor zij allen, die in dit werk belang stellen, ten zeerste aan zich verpligt hebben.

FRED. MULLER.

VOORREDE.

In de Voorrede tot de 1e aflevering van dit werk is er met nadruk op gewezen, dat alleen dáár en wanneer men zich vrijelijk over de zaken van stad en land mag uitlaten, en de deelneming daarin algemeen is, Historische platen, Spot- en Zinneprenten kunnen ontstaan. Dit wordt nergens zoo bevestigd als door de platen in deze 4e aflevering beschreven. Terwijl de zoo rustige en rijke tijd van 1750 tot 80 alle aanleiding gaf om zulke platen te verzamelen en te bestudeeren, kwam er in die bijna doode jaren nagenoeg niets voor dat de algemeene aandacht boeide. De groote verspreiding der platen over de feesten te Amsterdam in 1768 en over den brand van den Schouwburg aldaar in 1772, toonde echter genoeg aan dat indien slechts de aanleiding tot die platen bestaan had, de lust om ze te verzamelen ruimschoots aanwezig was. In de daaropvolgende, zoo treurige jaren van 1780 tot 87, toen ieder, bevoegd of onbevoegd, zich een oordeel van lands- en Stadszaken aanmatigde, de schrijvers van politieke tijdschriften en pamfletten een (gelukkig korten) gouden tijd hadden, en het geheele land in de jammerlijkste partijschappen verdeeld was, toen verschenen die historische platen en spotprenten, — naar ik vermoed hier in groote volledigheid beschreven, — in kwistigen overvloed. Die platen getuigen van eene algemeene (helaas te groote) deelneming in de publieke zaken, terwijl de Spot- en Zinneprenten, meer dan eenig betoog de bewijzen geven van de hevigheid der partijschappen, en tevens toonen, hoezeer helaas! kunst en geestige scherts van het volk geweken was.

De meeste dier Historische en Spotprenten zijn van de Patriotsche partij uitgegaan. In 1781, bij den slag van Doggersbank, stond voor den nood en de eer van het Vaderland de partijschap achter, maar na dien tijd, in 1782 begonnen de Spotprenten op den Prins, den Hertog van Brunswijk, van Goens, de Oranje Friezen, enz. Van toen af werden bijna uitsluitend de daden der Patriotten afgebeeld en die platen genoten, blijkens het groot aantal nu nog overig, een buitengewoon vertier. Gebeurtenissen, anders ter naauwernood ééne plaat waardig gekeurd, werden toen in 4, 5 of meer grootere en kleinere platen afgebeeld. Het rijden der Dordsche Gedeputeerden door de Stadhouderspoort, de overwinning van Kattenburg, de verklaring van

Burgemeester Hooft van Amsterdam, het bezweeren van het Regeringsreglement te Haarlem, enz. werd in tal van platen afgebeeld, en nog meerdere verschenen over de belangrijker feiten, b.v. de aanhouding der Prinses, de gevechten rondom Amsterdam, enz. — Ook zijn de Spotprenten der Patriotten op de Orangisten heviger dan die der andere partij, ofschoon het helaas moeijelijk is te zeggen wie der beide partijen de platste en gemeenste spot gebruikt.

Dat deze platen van groot belang zijn voor de kennis van ons volk en zijne huiselijke en openbare geschiedenis, spreekt van zelf. Zoo is 't opmerkelijk dat geen der partijen lust heeft gevoeld om in Spotprenten op de andere partij iets te zeggen over den treurigen afloop van den 4en Engelschen oorlog en der twisten met Jozef II. Hoe geheel anders dan vroeger bij den Vrede van Munster, Breda, Nijmegen en Rijswijk! Beide partijen gevoelden te zeer de nationale schande. Door buitenlandsche Spotprenten heb ik de meening der tijdgenooten echter genoegzaam aangeduid.

De Spot- en Zinneprenten zijn voor de kennis van de meening des volks over feiten of personen belangrijker dan de historische voorstellingen, en daarom is aan hunne uitlegging of ontraadseling, en vooral aan hunne tijdsbepaling, veel, welligt te veel, moeite en tijd besteed. Zoo zijn de platen over den Ouderwetschen Patriot van van Goens, die op de Oranje Friezen, Rendorp, over Utrecht en Arnhem, van de meest ingewikkelde beteekenis, doch het inzigt wat ze in de aangeduide zaken geven, vergoedt de groote moeite aan hunne uitlegging en dateering ten koste gelegd. — De vele Spotprenten op de Keezen of Patriotten en de tijd van hunne verschijning, bewijzen duidelijk dat die naam eerst in 1786 of 87 is opgekomen en slechts van de Dordsche Gedeputeerden Cornelis de Gijselaar of van Cornelis, Rijngraaf van Salm afkomstig kàn zijn, zoodat alle andere meeningen daarover bepaald te verwerpen zijn [1].

Hoewel nu het meerendeel der Spotprenten weinig geest aantoont, zoo verdienen toch eene bepaalde vermelding die, welke door P. van Woensel zijn uitgedacht (N°. 5166) en die over de Alliantie met Frankrijk, welke op N°. 5059 in het klein is gecopiëerd. De maker van deze laatste plaat heeft (helaas) denzelfden profetischen blik gehad als de onbekende schrijver in de zoo vrijzinnige Vaderlandsche Letteroefeningen, die reeds bij de Alliantie met Frankrijk, op aandrijven der Patriotten in Nov. 1785 gesloten, voorzeide, dat wij langzamerhand geheel door Frankrijk onderdrukt en uitgeplunderd zouden worden. Die voorspelling werd op nog treuriger wijze, namelijk onder den schijn van vriendschap, vervuld; en juist dit is op de genoemde

[1]) De plaat N°. 4555 behoort stellig later, bv. bij N°. 4788.

plaat met profetische waarheid afgebeeld, daar ze een Franschman voorstelt die een Hollander omarmt en hem tegelijk zijne beurs ontsteelt. En zoo is 't in waarheid geweest. Van 1795 tot 1805 is Nederland onder den schijn en in den naam van hulp en vriendschap, door Frankrijk stelselmatig uitgeplunderd, en de sommen, door de Franschen van ons volk afgekneveld, bedragen naar verhouding tienmaal meer dan de zoo beruchte vijf milliard door de Franschen aan den Duitschen overwinnaar betaald. De Alliantiën van 1785 en '95, met Frankrijk hebben hetzelfde gevolg gehad van alle onze vroegere verbintenissen met Frankrijk, nl. dat wij bedrogen zijn uitgekomen! — De hier bedoelde plaat is niet op 1785 beschreven, wijl ik meende dat ze op het einde van 1795 behoorde, toen reeds den vurigsten Gallomaan de oogen waren opengegaan; doch de reproductie op de in 1788 verschenen plaat, laat geen twijfel toe aan den voorzeggenden geest van den uitvinder.

Onder de overige platen in deze aflevering beschreven, acht ik de 200 Volks- en Kinderprenten in de vorige eeuw verschenen, allezins opmerkelijk. Reeds deze onvolledige verzameling is zeer belangrijk om het inzigt in de spelen, bezigheden, costumes en ook in den smaak en kunstzin van de toenmalige maatschappij. Daar ze in den loop der 18e eeuw verschenen, zijn ze op het jaar 1750 als middenterm geplaatst. Moge deze beschrijving anderen aanleiding geven er meerdere te verzamelen en bekend te maken.

Gaarne zoude ik iets meer vernemen over de bedoeling van, en de aanleiding tot de hoogst zeldzame spotprent N°. 4080 op de Roomsche kerk. Niettegenstaande alle aangewende moeite heb ik slechts het meegedeelde kunnen gissen, wat niet genoegzaam den tijd harer verschijning en hare bedoeling verklaart.

Hoogst aangenaam is het in enkelen der hier beschreven platen eene betere behandeling der graveerstift en meer kunstzin dan vroeger heerschte, te zien doorblinken, en door de platen van Coclers, Bemme, Claessens en anderen een nieuw, doch helaas te kort, tijdperk van bloei der Nederlandsche graveerkunst geopend te zien.

De volgende aflevering zal de beschrijving der platen over 1795 tot nu toe, en die der later verzamelde platen over vroegere jaren bevatten, benevens tal van bijvoegingen en verbeteringen tot het vroeger geschrevene. Mogt iemand mij zijne opmerkingen over het reeds geleverde willen afstaan, zoo zal ik die met erkentelijkheid ontvangen, toetsen en mededeelen.

F. M.

BEREDENEERDE BESCHRIJVING

VAN

NEDERLANDSCHE HISTORIEPRENTEN.

DE SPAANSCHE SUCCESSIE-OORLOG. 1701—1713.

INLEIDING. — VERZAMELINGEN.

3031 „SCHOUWBURG V. D. OORLOG, beginnende v. Koning Karel d. II" (van Spanje)
a „tot op Koning Karel d. III, bestaande in 9 historische figuren op een „olifantsblad, als Veldslagen, Belegeringen te Water en te Lande met de „voornaamste Vestingen aan de Rijn, Maas, Moesel, Spanje en Italien „etc., met een korte beschrijvinge in 't Latijn en Duyts, en zal alle jaren „een blad v. 9 der voornaamste voorvallen daartoe gemaakt werden in „Krijg of Vreede. Item alle Krijginstrumenten te Water en te Lande door „de Heeren Koehoorn, Vauban, en andere groote Ingenieurs. Gemaakt „en uitgegeven door *Pt. Schenk*. Amst., bij Pt. Schenk, op d. Vijgen„dam in Sanson's Atlas. 1709. —
„THEATRUM BELLICUM, incipiens a Carolo II Hispaniarum Rege ad Caro„lum III, continensque 9 historicas figuras, in magna charta expressas, „praecipuarum obsidionum tam Mari quam terra,... Addita est brevis „descriptio lingua Latina et Belgica. Hujusmodi tabula continens 9 fig., „praecipuarum rerum gestarum quotannis renovabitur, ostendens publica „negotia belli et Pacis, ut et instrumenta bellica.... usurpari solita, „quorum auctores sunt ingeniosi viri Koehoorn, Vauban, aliique.... „Delineavit et edidit *Pt. Schenk*. 1709. —

1 deel gr. obl. folio. — Bevat pl. 1—9, 11, 29—33, 33*b* eene plaat: Festungsbauspiel, en eene andere met de plannen van 26 vestingen der Spaansche Nederlanden met adres van C. Danckerts. — Allen ongenommerd en behalve de laatste in rood gedrukt.

b Hetzelfde werk, met denzelfden Holl. en Lat. titel. Amst., P. Schenk. 1720. 1 dl. gr. fol. Bevat pl. 1—23, tot 1722; 29—36; zamen 31 (ongen.) pl.

c „Schouwtoneel v. d. oorlog beginnende met Koning Karel d. II, be„staande in veldslagen en belegeringen, enz.... afgebeeld in 238 histor. figu„ren,... waarvan op ieder Bladt Oliphants papier 9 in druk zijn gebragt. „Met eene korte beschrijv. in 't Latijn en Nederd. Alsmede alle krijgs„werktuygen, enz. uytgevonden door Koehoorn, Vauban, enz. Amst., *J. „Roman*, boekverk. in de Kalverstraat." (1727?) gr. fol.

Deze uitgave bevat 33 platen (1—28 met de gebeurtenissen tot in 1727; N°. 29—32 met 36 plannen van vestingen, en pl. 33 met de krijgs-

werktuigen) en heeft dus 288 voorstellingen, niet 238 gelijk de titel zegt. — De platen zijn in deze uitgave zeer afgedrukt en het papier veel slechter dan in de vroegere editiën.

Dit werk is eene verzameling van 32 ongenomm. platen, elk hg. 48, br. 59 dm. ieder in 9 afdeelingen, 3 boven, 3 naast elkaâr, die te zamen de belangrijkste gebeurtenissen van eenig jaar, of eenige toen vermaarde vesting voorstellen. Ze beginnen met 1700 en zijn in de opvolgende uitgaven steeds met de intusschen verloopen jaren vermeerderd tot in 1727, waarmede ze eindigen; te zamen alzoo 28 pl. Voorts 4 platen met 36 afbeeldingen van vestingen en plaatsen, vermaard in de jaren vóór 1700, die reeds bij de eerste uitgave zijn; eindelijk één of meerdere platen met krijgswerktuigen, of van heraldischen of chronologischen aard.

Er bestaat eene uitgave met het jaar 1706, doch met 22 platen die tot 1715 gaan; deze is uitvoerig beschreven in den voortreffelijken: „Historischer „Bilderatlas oder Verzeichniss einer Sammlung von Einzelblatter zur Cul„tur und Staatengeschichte. Von W. Drugulin. Leipzig. 1867. Bl. 310." Eene uitgave van 1707 kwam voor in eene auctie bij v. Stockum te 's Hage, 1861, 21 Oct. N⁰. 521; eene andere tot 1726 gaande met 41 platen in rood gedrukt, in mijne auctie Enschedé 1867 Dec. N⁰. 1058. De bovenstaande onder *c* vermeld, loopt tot 1727; waarschijnlijk waren de 5 meerdere platen in het exemplaar Enschedé zoogenaamde Bijprenten.

De 14 eerste platen zijn welligt alle van *P. Schenk*, doch op pl. XII. 9 komt de naam van den graveur *A. v. d. Laan* voor, terwijl pl. 19 tot 28 allen gemerkt zijn: *A. v. d. Laan inv.; Leon. Schenk fec.* De volgorde der platen is in alle uitgaven en Exemplaren meestal hetzelfde; ten einde er eenige orde in te brengen, heb ik ze allen onder een N⁰. gebragt.

Elke der 9 afbeeldingen van pl. 1—32 is 16 dm. hg., 18 dm. br. heeft een Holl. en Latijnsch 2 of 3 reg. onderschrift en adres v. *P. Schenk*. Wijl deze kleinere plaatjes dikwijls afzonderlijk voorkomen en alle te zamen een overzigt der binnen en buitenlandsche gebeurtenissen van dien tijd geven, volge hier de opgave van deze 288 afbeeldingen. Daar er geen N⁰. op de platen voorkomt, zijn ze beschreven naar de volgorde in het laatste Ex., dat tot 1727 gaat.

I.	1.	1700.	1/XI.	Dood van Karel II, Koning v. Spanje.
	2.	—		Zijn testament geopend en de hertog van Anjou tot opvolger gehouden.
	3.	—		Anjou neemt de aanbieding der Sp. kroon aan.
	4.	—	24/XI.	Anjou tot koning v. Sp. uitgeroepen.
	5.	—	4/XII.	Anjou vertrekt uit Parijs naar Spanje.
	6.	1701.	14/IV.	Anjou doet (als Philippus V) zijn intrede in Madrid.
	7.	—		Komst der keizerlijke troepen in Italië.
	8.	—	10/VII.	Treffen der Fr. en Duitsche troepen bij Chiara in Italië.
	9.	—		Plan v. Charleroy door de Franschen bezet.
II.	1.	—		Togt der keizerlijke troepen over de Alpen.
	2.	—	1/IX.	Plan v. h. treffen bij Chiara. (I. 8 noemt 10 Julij).
	3.	—	10/VII.	— — — — Carpi.
	4.			— — vesting Crema in Italië door de Keizerl. bemuurd.
	5.			— — Milaan.
	6.	1702.	1/II.	— — Cremona, door Prins Eugenius verrast.
	7.	—		— — Pavia.

8. 1702. Plan v. Mantua.
9. — — — Placentia. (Piacenza).
III. 1. — 26/VIII. — — Cadix, aangetast door de vloot der geallieerden.
2. — 16/VI. — — Keiserweerd aan de Franschen ontweldigd.
3. — 23/IX. — — Venlo, overgegaan.
4. — 2/X. — — Stevenswaard, gewonnen.
5. — 7/X. — — Roermond, herwonnen.
6. — 23/X. — — de baai v. Vigos, waar de Zilvervloot genomen is.
7. — — — — hetzelfde, anders; het verbreken v. d. boom.
8. — — 3e gezigt v. Vigos; brand der gallioenen.
9. — 15/VIII. Plan der veldslag bij Luzzara, gewonnen door Eugenius.
IV. 1. — 30/VIII. — — Hulst, bevrijd.
2. 1703. 23/IV. — — linien bij Stolhofen bij Straatsburg, door de Fr. (aangetast.
3. — 15/II. — — Rhijnberg, aan de Fr. ontnomen.
4. — 10/V. — — Bonn, aan de Fr. ontnomen.
5. — 30/VI. — — de overwinning op de Fr. bij Eekeren.
6. — /VII. — — de legerplaats bij Dillingen.
7. — 25/VIII. Gezigt v. Huy, aan de Fr. ontnomen.
8. — 27/IX. — — Limburg, aan de Fr. ontnomen.
9. — 20/IV. Gelder in Gelderland door de Geallieerden beschoten.
V. 1. 1704. 3/I. 't Oude hof te 's Hage, woonplaats v. Karel III tot zijn (vertrek. 3/I.
2. — 7/III. Landing v. Karel III te Lissabon.
3. — 2/VI. Plan v. d. veldslag bij Schellenberg, gewonnen op de Fr.
4. — 13/VIII. — — — — Hochstett — — —
5. — 15/VI, 23/VI. — positien d. Geall. legers bij Augsburg.
6. — 4/VIII. Gibraltar veroverd door Rooke en Callenberg.
7. — 24/VIII. Zeeslag bij Malaga, gewonnen op de Fr.
8. — 26/XI. Plan der positien v. d. Geallieerden voor Landau.
9. — 18/XII. — — Traarbach door de Geall. veroverd.
VI. 1. 1705. 20/III. Ponty geslagen in de baai v. Gebr. door de Geall.
2. — 10/VI. Albuquerque in Spanje aan Karel III overgegeven.
3. — 26/V = 11/VI. Positien v. de belegering van Huy.
4. — 18/VII. De Fransche linie bij Leuven doorbroken.
5. — 4/VIII. — — — — Brugge —
6. — 5/VIII. Leeuwe (bij Tienen) aan de Franschen ontweldigd.
7. — 16/VIII. De Franschen bij Cassano geslagen.
8. — 5/X. Plan v. Hagenau door de Fr. verlaten.
9. — 19/X. Barcelona onderwerpt zich aan Karel III.
VII. Opschrift: 't Geseegend Jaar van MDCCVI.
1. 1706. 12/V. Beleg van Barcelone door de Franschen opgebroken.
2. — 23/V. Positien in den slag bij Ramelies, gewonnen op de Fr.
3. — 6/VII. Plan van Ostende door de Eng. en Holl. vlooten veroverd.
4. — 22/VIII. Plan van Meenen door de Geall. ingenomen.
5. — 5/IX. — — Dendermonde door de Geall. ingenomen.
6. — 2/X. — — Ath — — — —
7. — 7/IX. Positien v. d. velslag voor Turin op de Fr. gewonnen.
8. — 20/IX. Kaart van Ivica en Majorca die zich voor Karel II verklaren.
9. — 24/IX. Plan v. Milaan, dat aan d. Keizer overgaat.

VIII.	1.	1707.	13/I.	Karel IV tot Hertog v. Milaan uitgeroepen.
	2.	—	14/III.	Het Kasteel van Milaan gaat aan Karel III over.
	3.	—	6/VII.	Napels door de Duitschers voor Karel III gewonnen.
	4.	—	30/IX.	Gaeta (voor Karel III) veroverd.
	5.	—	22/VIII.	Plan v. Toulon, vergeefsch belegerd door de Geall.
	6.	—	25/IV.	Veldslag bij Almanza in Sp. verloren door de Geall.
	7.	—	7/V.	Valencia onder Philips V gebragt.
	8.	—	19/V.	Saragossa en geheel Arragon onder Phil. V gebragt.
	9.	—	13/XI.	De Koning v. Pruisen tot Prins v. Neufchatel verkoozen.
IX.	1.	1708.	6/IV	Fransche vloot bij Schotland verstrooid. (de Fr.
	2.	—	11/VII.	Positien in den veldslag bij Oudenaarde, verloren door
	3.	—	1/VIII.	Intrede in Barcelona v. d. bruid v. Karel III.
	4.	—	22/X.	Kaart v. Rijssel enz. bemagtigd door de Geall.
	5.	—	11/XII.	Plan v. h. Kasteel v. Rijssel, bemagtigd.
	6.	—		Kaart v. Sardinië, bemagtigd voor Karel III.
	7.	—	31/VIII.	— — Briancon, gedeeltelijk veroverd door de Geall.
	8.	—		— — Minorca, onderworpen aan Karel III.
	9.	—	31/XII.	— — Gent, enz. herwonnen door de Geall.
X.	1.	1709.	7/IV.	Erkenning v. d. Prins v. Asturie, zoon v. Phil. V.
	2.	—	20/IV.	Kaart v. Alicante, enz. vergeefsch door de Geall. bele-
	3.	—	28/VIII.	Kaart v. Doornik door de Geall. gewonnen. (gerd.
	4.	—	(27/VI.)	Positiën v. d. veldslag bij Pultawa; neêrlaag d. Zweden.
	5.	—	20/VIII.	Kaart v. Savoye. De Franschen verslagen bij Conflans.
	6.	—	23/VIII.	— — Catalonie, waarin Balaguera door de Keiz. veroverd.
	7.	—	11/IX.	Positiën v. d. veldslag bij Blangies, verloren door de Fr.
	8.	—	20/X.	Plan v. Mons door de Geall. ingenomen.
	9.	—	11/XI.	Uitzeilen der Deensche vloot uit Koppenh. naar Zweden.
XI.	1.	1710.	10/III.	Terugtogt d. Deensche vloot na de neêrl. op Schonen.
	2.	—	27/VI.	Plan v. Douay, veroverd door de Geall.
	3.	—	24/VII.	Landing v. d. Geall. vloot in Languedoc.
	4.	—	27/VII.	Neêrlaag d. Fr. bij Almenara in Catalonie.
	5.	—	20/VIII.	Groote neêrlaag d. Fr. bij Saragossa.
	6.	—	24/VIII.	Plan v. Bethune door de Geall. gewonnen.
	7.	—	30/IX.	— — St. Venant — — —
	8.	—	9/XI.	— — Aire — — —
	9.	—	10/XII.	Neêrlaag d. Fr. bij Brehuega in Castilie.
XII.	1.	1711.	23/X.	Gerona in Catal. aan de Fr. overgegaan.
	2.	—	17/IV.	Dood v. d. Duitschen Keizer Joseph I.
	3.	—	22/VI.	Mongatz in Hongarije aan de Keizerl. overgegaan.
	4.	—	/VII.	Kaart v. Savoye, tooneel d. overwinn. v. Prins Eugen.
	5.	—	12/IX.	Plan v. Bouchain aan de Geall. overgegaan.
	6.	—	13/X.	Aankomst te Milaan v. Karel III.
	7.	—	12/X.	Verkiezing te Frankf. v. Karel III tot Duitsch Keizer.
	8.	—	25/X.	Huwelijk v. d. Russ. Kroonprins Petrovitz te Torgau.
	9.	—	22/XII.	Krooning te Frankf. v. Karel III tot Duitsch Keizer.
XIII.	1.	1712.	29/I.	Opening v. h. vredecongres te Utrecht.
	2.	—	3/III.	Arras belegerd en aan de Geall. overgegaan.
	3.	—	14/III.	Landing d. Geall. bij Porto Hercolo op de Toscaansche kust.

4. 1712. 22/v. Krooning v. den Duitschen Keizer Karel VI te Presburg.
5. — 4/vii. Plan van Quesnoy door de Geall. ingenomen.
6. — 6/x. — — h. fort de Knokke bij verrassing ingenomen.
7. — 5/xi. Afstand van Phil. V v. alle regten op den Fr. troon.
8. — 19/x. Geboorte te Lissabon v. Pedro III, Prins v. Brazil.
9. — 20/xii. Neerlaag d. Deenen bij Gadebusch in Mecklenb.
XIV. 1. 1713. 9/i. Altona 's nachts door de Zweden verbrand.
2. — 12, 15/ii. Kaart v. Sleeswijk-Holstein waaruit de Zweden verdreven worden.
3. — 25/ii. Dood v. Frederik I, Koning van Pruisen.
4. — ? Eed aan Willem Fred., nieuwe Koning van Pruisen.
5. — 20/v. Tönningen door de Zweden aan de Denen overgegeven.
6. — 22/v. Vrede tusschen Fr. en Nederl. te 's Hage afgekondigd.
7. — 20/viii. Overgave v. Landau aan de Franschen.
8. — 6/x. Neerlaag d. Zweden bij Tavasthus in Finland.
9. — 22/xi. Plan v. Freiburg, overgegaan aan de Franschen.
XV. 1. 1714. 15/i. Intogt v. d. Franschen Gezant te 's Hage.
2. — 14/ii. Dood der Koningin v. Spanje, Maria Louisa.
3. — 6/iii. Verkondiging d. Vrede te Rastadt tusschen Fr. en Dts.
4. — 1/vi. Audientie d. Hollandsche Gezanten bij Lodewijk XIV.
5. — 26/vi. Teekening v. d. Vrede te Utrecht tusschen Fr. en Nederl.
6. — 12/viii. Dood van Koningin Anna v. Engel.
7. — 1/x. Intrede te Londen v. George, Keurvorst v. Brunswijk, als Koning v. Engeland.
8. — 18/x. Krooning der Keizerin te Presburg.
9. — 31/x. — van George v. Brunswijk tot Koning v. Engeland.
XVI. 1. 1715. 19/iv. Moord d. Engelschen in Carolina door de Indianen.
2. — 24/iv. Overwinning d. Denen in den zeeslag bij Femeren op de Zweden.
3. — 1/ix. Dood v. Lodewijk XIV v. Frankrijk.
4. — 1/xi. Bevalling en dood v. de Grootvorstin v. Rusland.
5. — 24/xii. Straalsond door de Geall.. Noordsche magt aan de Zweden ontnomen.
6. — 15/ix. Landing op Rügen door de Geall. Noordsche magt.
7. — 8/ix. Lodewijk XV, 5 jaar oud, neemt zitting in het Parl.
8. — 24/xi. Straatgevecht te Preston tegen de Schotsche rebellen.
9. — 8/xii. Togt v. het Saksische leger over d. Weichsel.
XVII. 1. 1716. 2/i. Inhaling v. d. Pretendent (Jacobus III) te Peterhead in Schotland.
2. — 15/ii. Vlugt v. d. Pretendent uit Montrose naar Frankr.
3. — ?/iii, iv. Kaart v. een deel v. Noorwegen, door de Zweden verwoest.
4. — 13/iv, 4/xi. Geboorte en dood v. Aartshertog Leopold.
5. — 8/vi. Neerlaag d. Zweden in den zeeslag bij Noorwegen tegen de Denen.
6. — 5/viii. Neerlaag d. Turken bij Semlin en Salankemen door Eugen.
7. — 8/vii, 21/viii. Corfu door de Turken ingenomen en verlaten.
8. — 12/x. Temeswar door Eugenius ingenomen.
9. — 8/xi. Plan v. Banzova door d. Turkschen Pacha aan de Oostenr. overgeg.

XVIII.	*Opschrift:*			Kreygs Tafel waarin de voornaamste plaatsen door de Kyserlijke van de Turken in desen oorlog verovert, afgeteekent zijn.
	1.	1717.	9-16/VI.	Marschroute v. h. Keiz. leger v. Peterwardein na Belgrado.
	2.	—	/VI.	Neerlaag d. Turken door de Venet. in den zeeslag bij Limno.
	3.	—	16/VIII	Plan v. Sabatz aan de Save, aan de Keijzerl. overgeg.
	4.	—		— — Media, aan de Keijzerl. overgegaan.
	5.	—	16/VIII.	Groote overwinning v. Eugen. op de Turken in den slag bij Belgrado.
	6.	—	18/VIII.	Plan v. Belgrado op discretie aan Eugen. overgegeven.
	7.	—		— — Orsova aan de Donau door de Keizerl. bemagtigd.
	8.	—		— — Pancsova, tegenover Belgrado, door de Keizerl. bemagtigd.
	9.	—		Plan v. Vipalanka door de Keizerl. bemagtigd.
XIX.	1.	1718.	2/VII.	Landing der Spaansche vloot op Sicilië en bezitname v. h. land.
	2.	—	21/VII.	Vrede te Passarovitz in Servië, tusschen Oostenr., Venet. en de Turken.
	3.	—	21, 22, 23/VII.	Zeeslag en overwinn. d. Venet. tegen d. Turken.
	4.	—	11/VIII.	Overwinning d. Eng. vloot onder Bing op de Spaanj. bij Sicil.
	5.	—	14/IX.	Bevalling v. d. Aartshertogin v. Oostenr.
	6.	—	23/X.	Inhaling v. d. Oostenr. Gezant te Parijs.
	7.	—	11/X.	— — — Nederl. Gezant Coljer te Constantinop.
	8.	—	15/X.	Gevecht tusschen de Duitsche en Spaansche troepen op Sicil.
	9.	—	11/XII.	Sneuvelen v. Karel XII v. Zweden, voor Frederikshall in Noorwegen.
XX.	1.	1719.	16/II.	Lijkstatie v. Karel XII v. Zweden.
	2.	—	28/III.	Krooning v. d. Prinses Ulrica Eleon., tot Koningin van Zweden.
	3.	—	11/VI.	Overgave v. Castel-Leon op de Sp. grenzen aan de Fr.
	4.	—	21/VI.	Neêrlaag d. Schotsche rebellen bij Glenshil in Schotl.
	5.	—	20, 21/VI.	Veldslag tuss. de Duitsche en Sp. troepen op Sicilië.
	6.	—	23/VII.	Intrede v. Corn. Hop, Gez. v. Nederl. te Parijs.
	7.	—	2/IX.	— — d. Saks. Keurvorst in Dresden m. gemalin.
	8.	—	20/VIII.	Huwelijk v. d. Saks. Keurvorst met de dochter v. Keizer Joseph I.
	9.	—	/VIII.	Audiëntie v. d. Oost. Gezant bij d. Sultan te Constant.
XXI.	1.	1720.	19/I.	Dood v. de Wed. v. Keizer Leopold.
	2.	—	15/III	Bevalling v. d. Koningin v. Spanje v. een' zoon.
	3.	—	14/V.	Krooning v. Frederik v. Hessen-Cassel tot Koning van Zweden.
	4.	—	17/V.	Inhuldiging v. Frederik I v. Zw. door de Rijksstend.
	5.	—	7/VIII.	Zeeslag en overwinning d. Russen op de Denen in de Oostzee.
	6.	—	/V.	Overgave v. Sicilië aan de Keizerl. door de Spanj.

	7.	1720.	3/vii.	Vrede tusschen de Zweden en Denen geteekend.
	8.	—	15/xi.	Ontzet v. Ceuta door de Spanj. tegen de Mooren.
	9.	—	18/xi.	Geboorte en dood v. d. jongen Keurvorst v. Saksen.
XXII.	1.	1721.	16/iii.	Intrede v. d. Turkschen Gezant te Parijs.
	2.	—	15/iii.	Overlijden der Koningin v. Denemarken.
	3.	—	21/iii.	Audiëntie v. d. Turkschen Gezant bij d. Kon. v. Fr.
	4.	—	19/iii.	Overlijden v. Paus Clemens XI, Paus geworden in 1700.
	5.	—	26/iv.	Geboorte v. d. Engelschen Prins Will. August.
	6.	—	8/v.	Verkiezing tot Paus v. Innocentius XIII.
	7.	—	21/v.	Krooning tot Paus v. Innocentius XIII.
	8.	—	20/viii.	Vrede tusschen Rusland en Zweden te Neustadt.
	9.	—	24/x.	Bevalling der Keurvorstin v. Saksen te Pillnitz.
XXIII.	1.	1722.	2/iii.	Inhaling te Parijs d. Spaansche Infante, 4 jaar oud, als Bruid v. d. Kon. v. Fr.
	2.	—	15/vi.	Intrede v. Koning Lodewijk XV te Versailles.
	3.	—	9/viii.	Geboorte v. d. Pruiss. Prins Will. August.
	4.	—	17/vi.	Overlijden v. d. Grootmeester v. Malta.
	5.	—	17/vi.	Begrafenis v. d. Hertog v. Marlborough.
	6.	—	10/ix.	Derbent, aan de Kasp. zee, aan de Russen overgegeven.
	7.	—	5/x.	Huwelijk v. d. Keurprins v. Beijeren met de dochter van Keiz. Joseph I.
	8.	—	25/x.	Krooning v. Lodewijk XV te Rheims.
	9.	—	5/ix.	Geboorte van een 2en Kroonprins van Saksen.
XXIV.	1.	1723.	5/iii.	Bevalling der Prinses v. Wales.
	2.	—	12/iii.	Praalbed der Prinses v. Piemont, overleden na hare bevalling.
	3.	—	30/vi.	Intrede te Praag v. Karel VI, gemalin en 2 dochters.
	4.	—	5/ix.	Krooning te Praag v. Karel VI tot Kon. v. Boh.
	5.	—	23/x.	Bevalling der Koningin v. Denem. v. eene Prinses.
	6.	—	31/x.	Overlijden v. d. Hertog v. Toscane, Cosmo de Medici.
	7.	—	9/xi.	Bevalling v. de Koningin v. Pruisen v. eene dochter.
	8.	—	2/xii.	Dood v. d. Hertog v. Orleans, Regent v. Fr.
	9.	—	?/xii.	Doop v. d. Infant v. Sp., geboren 30/ix.
XXV.	1.	1724.	16/i.	Overdragt der regering v. Spanje door Philips V aan zijn zoon Lodewijk.
	2.	—	7/ii.	Georges Louis v. Berges tot Bisschop v. Luik verkoren.
	3.	—	9/ii.	Lodewijk I tot Koning v. Spanje uitgeroepen.
	4.	—	7/iii.	Overlijden v. Paus Innocentius III.
	5.	—	5/iv.	Bevalling der Duitsche Keizerin v. eene dochter.
	6.	—	29/v.	Verkiezing van Benedictus XIII tot Paus.
	7.	—	31/viii.	Overlijden aan de pokken v. Koning Lodewijk I v. (Spanje.
	8.	—	8/ix.	Herneming der regering v. Sp. door Phil. V.
	9.	—	18/xii.	Bevalling der Prinses v. Wales v. eene dochter.
XXVI.	1.	1725.	8/ii.	Overlijden v. Peter I v. Rusland, oud $52^2/_3$ jaar.
	2.	—	—	Proclameeren v. Catharina I tot Regeerster v. Rusl.
	3.	—	7/iii.	Bevalling der Gemalin v. d. Eng. Pretendent van een' zoon.
	4.	—	30/iv.	Vrede geteekend tusschen Keizer Karel VI en Phil. V.
	5.	—	15/v.	Ondertrouw namens Lodew. XV met de Poolsche Prinses.
	6.	—	7/ix.	Huwelijk van Lodewijk XV met Prinses Maria v. Polen.

7. 1725. 11/x. Huwelijk van d. Sp. Erfprins met de Kroonprinses v. Portugal.
8. — 11/x. Bevestiging v. h. huwelijk v. d. Prins v. Braz. met de Sp. Infante.
9. — 9/x. Intrede te Brussel der Aartshertogin Elizabeth als Gouvern. v. Belg.
XXVII. 1. 1726. 20/I. Bevalling der Koningin v. Pruisen v. een' zoon.
2. — 26/II. Overlijden v. d. Keurvorst v. Beijeren.
3. — /IV. Vrede geteekend tuss. d. Duitschen Keizer en Tunis.
4. — 1/VI Bevalling d. Koningin v. Denemarken v. een zoon.
5. — 11/VI. Bevalling d. Koningin v. Spanje v. eene dochter.
6. — 26/VI. Doop v. d. Prins v. Aosta, kleinzoon v. d. Kon. van Sard.
7. — 9/VIII. Teekening v. h. Hanovers Traktaat door de St. Gen.
8. — 8/IX. Vredeafkondiging tusschen de Staten Gen. en Algiers.
9. — Plan v. Gibraltar; oorzaak d. twisten tusschen Engeland en Spanje.
XXVIII. 1. 1727. 25/II. Overlijden van den Hertog van Parma.
2. — 2/V. — — de Czarin Catharina I. v. Rusl.
3. — Proclamatie van Peter II, kleinzoon van Peter I, tot Czaar v. Rusl.
4. — 22/VI. Overlijden v. George I, Kon. v. Eng.
5. — 25/VII. Bevalling v. d. Koningin v. Sp. v. een' zoon.
6. — 14/VIII. — — — — — Fr. v. 2 Prinsessen.
7. — 6/IX. Lijkstatie v. George I v. Engeland te Hanover.
8. — 5/IX. Overlijden v. d. Koningin van Polen, Markgravin van Baireuth.
9. — 22/X. Krooning te Londen van George II en gemalin.
XXIX. 1. Plan van Hüningen aan den Rijn onder Bazel.
2. — — Breisach aan den Rijn boven Straatsb., in 1639 door de Franschen genomen.
3. — — Hagenau in Elzas, in 1648 aan Frankrijk gekomen.
4. — — Fort Louis bij Hagenau in 1688 door de Fr. gebouwd.
5. — — Straatsburg, in 1681 aan de Fr. gekomen.
6. — — Landau en Elzas, in 1702 aan de Duitschers gekomen.
7. — — Coblentz aan den Rijn.
8. — — Philipsburg aan den Rijn over Landau, 1688 door de Fr. genomen.
9. — — Rheinfels aan den Rijn, onder Oberwesel.
XXX. 1. — — Mentz, in 1689 door de Fr. genomen, nu weer Duitsch.
2. — — Augsburg aan de Lech bij den Donau.
3. — — Saar-Louis in Lotharingen; een nieuwe vesting.
4. — — Heilbron aan de Neeker.
5. — — Frankfort aan de Main.
6. — — Mannheim, in 1688 door de Fr. genomen.
7. — — Bonn, op de Franschen in 1673 en 1689 genomen.
8. — — Freiburg in Breisgau door de Fr. in 1677 genomen.
9. — — Bazel in Zwitserland.
XXXI. 1. — — Bergen in Heneg. door de Fr. genomen.
2. — — Antwerpen.

XXXI. 3. Plan van Namen, heden weder onder Frankrijk.
4. — — Maastricht, sedert 1678 aan ons.
5. — — Brussel, in 1695 door de Fr. gebombardeerd.
6. — — Luxemburg, in 1684 door de Fr. aan de Sp. ontnomen.
7. — — Charleroi, in 1693 door de Fr. gewonnen.
8. — — Luik, door de Keizerl. gewonnen 13 Oct. 1702.
9. — — Duinkerken, in 1661 door de Eng. aan de Fr. verkocht.
XXXII. 1. — — Wijnoxbergen in Vlaanderen.
2. — — Arras, in 1654 door de Spanj. veroverd.
3. — — Bethune in Artois.
4. — — Grevelingen in 1658 door de Fr. veroverd.
5. — — Gent in Vlaanderen.
6. — — Ath in Heneg., in 1678 aan de Spanj. gegeven.
7. — — Ostende in Vlaand., heden onder Spanje.
8. — — Yperen in Vlaand., heden onder Frankrijk.
9. — — Condé in Heneg., in 1676 aan Frankrijk gekomen.
XXXIII. Tafel van alle Werktuigen tot Krijgskunde, Vestingbouw en Artillerie. Door *P. Schenk*. Met Holl. uitlegg. 1—84. — In Ex. *a* is nog eene andere plaat: Speculum architect. milit., met Duitsche uitlegging.
XXXIV. Kort begryp v. Duytsland, desz Rijx Collegien, hunne zittingen, wapens, kreitsverdeelingen, met aanteeken. — Germaniae compend. tria cont. Imp. Collegia, etc. — 9 groote en 6 kleine wapens v. Vorsten, enz. 10 v. abten, 10 v. abdissen, enz. Kaart v. Duitschland enz. *In rood gedrukt*.
XXXV. Tafel v. d. 17 Nederl. Provint., derz. verdeeling, grootte, regeering, polit. en kerk., enz. *P. Schenk*. 1707.
XXXVI. G. Marcel, Chronolog. tafelen v. Pausen, Keizers, Koningen, sedert Christus tot nu, 1706. *P. Schenk*, Konstverkooper en Plaatsnijder te Amst., op de Vijgendam in Sanson's Atlas. *In rood gedr.*

3032 „Du Mont, Oorlogskundige beschrijving van de veldslagen, en belegeringen „der 3 doorlucht. en wijdvermaarde krijgsoversten, . . . d. Prins Eugenius „v. Savoye, d. Prins en Hertog v. Marlborough en d. Prins v. Oranje „en Nassau-Vriesland. Verrijkt met een groot getal Plans en Gezigten der „Veldslagen, Belegeringen, Legerplaatsen, Slagordens en Innemingen v. „Linien, midsgaders Kaarten v. de Landen, die sedert vele Jaaren het „Tooneel des Oorlogs geweest zijn, enz. 's Grav. Is. v. der Kloot. 1729. „2 dl. gr. fol. —

Daar vele der 89 platen die in beide deelen behooren, afzonderlijk in Historische verzamelingen voorkomen, zijn allen hierachter beschreven. Deel I bevat de platen over de daden van Prins Eugenius v. Savoye. Dl. II die over Marlborough en Jan Willem Friso. — De volgorde der platen is in het 2e dl. geheel verbroken; in deze beschrijving zijn ze volgens het register en gelijk ze in het werk geplaatst zijn, vermeld. Eenige platen (I. 12. 13. 24. 25, 31.) komen in beide deelen voor, nu eens met het No. v. h. 1e, dan met dat v. h. 2e dl. De platen *a*—*i* heb ik nergens anders gezien. Het formaat van alle platen is gr. folio, maar sommigen zijn slechts ½ blad, één (Gelder) 2½ blad breed; meestal echter zijn ze in plano.

De afbeeldingen der veldslagen (I. No. 4. 6. 11. 14. 16. 19. 21. 23. 26. 28 en II. 7.) zijn eerst door *Huchtenburg* in het groot geschil-

derd, waarschijnlijk voor Prins Eugenius, daarna door hem voor deze platen geteekend en eindelijk door hem zelven gegraveerd. In de Ex. van het gedrukte werk komen in het algemeen flauwe afdrukken der zeer fraaie platen voor.

I. 1. Portret van Prins Eugenius v. Savoye. In med., regts, met ornam. Znd. nm.
2. Theater des Oorlogs tusschen de Keizerlijken en Turken in Hongarije.
3. Theatre de la guerre en Piemont et Savoye.
4. Veldslag v. Staffarde in Piemont, tusschen de Fr. en Geall. Geëtst door *Huchtenburg*.
5. Plan v. Coni, (Uit: Blaeu Stedeboek?)
6. Beleg v. Coni opgebroken door de Fr., verjaagd door Eugenius. 1691. Geëtst door *Huchtenburg*.
7. Gezigt op Carmagnoli, ingenomen door Eugenius in 1691.
8. Plan van 't gevegt van Marseille, gewonnen door Catinat in 1693.
9. Gezigt van Casale, door de Geall. ingenomen. 1695.
10. Plan van d. veldslag v. Zenta, door Eugenius gedaan 11/IX 1697.
11. Gezigt van d. slag v. Zenta; de Turken overwonnen door Eug. Door *Huchtenburg*.
12. Theater des oorlogs in Lombardije. (ook II. 3.)
(13. gen°. II N°. 6). Plan v. d. veldslag bij Chiari. 1 Sept. 1701. — (N°. 13 is later veranderd in II 6.)
14. Gezigt v. d. slag bij Chiari. Door *Huchtenburg*.
15. Plan v. d. veldslag bij Luzzara.
16. Gezigt v. d. slag bij Luzzara, 15 Aug. 1702. Door *Huchtenburg*.
(17. ongen°.) Kaart van den Zwabischen Kreits, door *Sanson*. Amst. *Covens en M*.
18. Plan v. d. veldslag v. Hochstet, 13 Aug. 1704. Geëtst door *J. v. Vianen*.
19. Gezigt v. d. slag bij Hochstett. Door *Huchtenburg*.
20. Plan van het gevecht bij Cassano.
21. Gezigt v. h. gevecht bij Cassano, 16 Aug. 1705. Door *Huchtenburg*.
22. Plan v. d. veldslag bij Turin.
23. Gezigt v. d. veldslag bij Turin, 7 Sept. 1706. Door *Huchtenburg*.
(24. gen°. II. 1). Kaart van Braband. Door *G. de l'Isle*.
(25. gen°. I. 34). Plan v. d. veldslag bij Oudenaarde, 11 Julij 1708.
26. Gezigt v. d. veldslag bij Oudenaarde. Door *Huchtenburg*.
27. Plan v. d. veldslag bij Malplaquet, 11 Sept. 1709. Zeer gr. fol. In 2 bl.; — van ond. op 1 bl. vele emblemat. fig. en de slagorden.
28. Gezigt v. d. veldslag bij Malplaquet. Door *Huchtenburg*.
29. Plan v. d. veldslag bij Peterwaradin door de Russen onder Eug. tegen de Turken, 5 Aug. 1716.
30. Gezigt v. d. veldslag bij Peterwaradin. Door *Huchtenburg*.
(31. gen°. II. 60). Plan v. d. veldslag bij Belgrado tusschen de Oostenr. en de Turken.
32. Gezigt v. d. veldslag bij Belgrado, 16 Aug. 1717.

II. 1. Kaart v. Braband. (Dezelfde als I. 24.)
2. — — Vlaanderen. Door *G. de l'Isle*.
(3. gen°. I. 12). Theater d. oorlogs in Lombardije.
(4. gen°. II. 6, dezelfde als I. 13). Plan v. d. veldslag bij Chiari.

II. (5. gen°. II. 21) Plan v. Hulst met onderhoorige Forten. Door *J. v. Call.*
(6. gen°. II. 31) Liniën v. Stolhofen in d. Elzas door de Franschen aangetast, 23 April 1703.
7. Plan v. h. leger der Geall. bij Maastr. 14 Mei 1703.
(8. gen°. II. 9) — — d. slag bij Eekeren, 30 Junij 1703.
(9. gen°. II. 11) — — Huy en omstreken ingen. door de Holl. legers, 25 Aug. 1703.
(10. gen°. II. 13) Plan v. Gelder met de Attaques door Pruiss. troepen, 20 April 1703.
(11. gen°. II. 7) Bombardement v. Gelder door de Pr. troepen, Oct. 1703. Naar *D. de Rodt* door *Huchtenberg*. 1 pl. 2½ vel breed.
(12. gen°. II. 10) Plan van de liniën van de Mehaigne.
(13. gen°. II. 15) Plan d. actie bij Donauwerth en Schellenberg. 2 Julij 1704.
(14. gen°. II. 14) Liniën bij Augsburg. — Ordre de bat. à Burckheim. 15 Julij 1704. Door *J. v. Cal.*
(15. gen°. I. 18) Plan v. d. veldslag bij Hochstett. 13 Aug. 1704. Door *J. v. Vianen*.
16. Plan v. Ulm, aangetast door Keizerl. troepen. Door
17. — — Traarbach. (*J. v. Call.*
18. — et Attaque de Landau, Nov. 1704. Par *J. v. Call.* br. fol.
(19. gen°. II. 22) — du passage des lignes de Brabant, forcées 15 Juillet 1705, par les Alliez.
(20. gen°. — 23) Plan et Attaque de la ville de St. Leeuw.
(21. gen°. — 32) — der Stad en Citad. v. Turin ontzet door Eugenius. 1706.
(22. gen°. — 24) Plan de la Bataille de Ramillies. 23 Mei 1706. Door
(23. gen°. — 25) — v. Brussel. (*J. v. Vianen*.
(24. gen°. — 17) — — Antwerpen. Door *Deur*. (Dit is het 2e N°. 17
(25. gen°. — 37) — — Brugge. (Schijnt uit Blaeu Stedeboek.) (in II.)
(26. gen°. — 27) Fortificatie en Attaque v. Ostende. 3 Julij 1706.
(27. gen°. — 28) Plan de Menin avec l. Attaques des Alliez. Door *P. v. Kal.*
(28. gen°. — 29) — — Dendermonde, blocqué par les Alliés. Par *P. v. Cal.*
(29. gen°. — 30) Plan de Ath.
(30. gen°. — 29) — — Toulon avec l. Attaques des Alliés.
(31. gen°. I. 34) — — Veldslag v. Oudenaerde. — (Dit is pl. 25 v. het vorige deel;
(32. gen°. — 30) Plan van Oudenaarde. (Dit is het 2e N°. 30 in II.)
(33. gen°. — 36) — — de Stadt en Citad. v. Rijssel.
(34. gen°. — 36†) — — de Attaque v. Rijssel v. 22 Aug.-22 Oct. 1708.
(35. gen°. — 38) — du combat près Winendael 28 Sept. 1708. Door *P. v. Cal.*
(36. gen°. — 39) Plan d. Citadel v. Rijssel.
(37. gen°. — 40) — v. beleg en attaques v. Gent v. 22-29 Dec. 1708.
(38. gen°. — 42) Veritable plan de la Ville et Citad. de Tournay. Par
(39. gen°. — 43) Plan d. Citadel v. Doornik. (*P. v. Cal.*
(40. gen°. I. 27) — v. d. veldslag v. Malplaquet. (Het onderste blad met: Ordre d. bataille en N°. ontbreekt in dezen afdruk.)
(41. gen°. — 45) Plan de Mons assiégée par l. Alliez, rendu 20 Oct. 1709. Par *P. v. Cal.*

II. (42. gen⁰. II. 47) Plan de Douay.
(43. gen⁰. — 48) Campement des Alliés pour Douay.
(44. gen⁰. — 49) Plan de Betune assiégée par les Alliéz.
(45. gen⁰. — 51) St. Venant ingenomen, 1710, door d. Prins v. Or.
(46. gen⁰. — 49) Plan de Aire assiégée par les Alliés, rendu Nov. 1710. Par *P. v. Cal.*
(47. gen⁰. — 38) Plan de Ipres, par *de Beaulieu.*
(48. gen⁰. — 52) — — Bouchain, assiégée par les Alliés, 22 Août. Door *P. v. Cal.*
(49. gen⁰. — 53) Plan de Arras, Hoofdstad v. Artois.
(50. gen⁰. — 41) — — St. Omer in Artois met omligg. forten.
(51. ongen⁰.) — — Quesnoy, ingesloten door Fagel, Junij 1712.
(52. gen⁰. — 52) — — Duinkerken, remis aux Alliés, 1712.
(53. gen⁰. — 58†) — v. h. Campement voor Denain, geattaq. door de Franschen, 1712.
(54. gen⁰. — 58) Plan du fort de Knocke.
(55. gen⁰. — 61) — van Temeswar en omliggende sterkten.
(56. gen⁰. — 62) — des fortific. de Temiswar.
(57. gen⁰. — 60) — v. d. veldslag v. Temiswar.
(58. gen⁰. — 59) — de Belgrado, attaq. p. Eugene de Sav.

Deze opgenoemde 90 platen, vind ik met dezelfde nummering en in deze orde, welke ook die van het gedrukte Register is, in een deel, dat alleen deze platen bevat, en in ouden tijd gebonden is. Behalve deze zijn achteraan nog de volgende platen gebonden die ik elders niet heb aangetroffen, behalve de plaat met de portretten der 3 Veldoversten, welke hier te lande niet zeldzaam is, en schijnbaar in dit werk behoort, wat echter onmogelijk is, daar het werk in 1729 is uitgegeven en de plaat het jaar 1745 draagt.

a Portret van Eugenius, Marlborough en Jan Willem Friso, borstbeelden, geharnast, in 3 medaillons onder elkander. Naar *J. v. Schuppen*, *A. v. d. Werf* en *Volders*, door *P. Tanje*. 1745. gr. fol.
b Nouveau plan de la bataille de Hochstett. 1704.
c Plan du siège de Lille, dressé par un d. Ingen. qui command. l'Attaq.
d (— v. Lille en v. h. beleg) zonder eenig opschrift.
e Plan du siége de Bouchain. 1711. Par *P. v. Cal.*
f — des mouvemens des armées d. Alliés et de France depuis le commencem. de la campagne jusq. 24 Juillet.
g — des retranchements de Denain. Juill. 1712. Sign.: Pag. 307.
h — de Fribourg. — Signé: Pag. 331.
i — — Philipsbourg, assiégée par l. Fr. Signé: Pag. 350.
k (Mausoleum voor Eugenius v. Savoye ? ?) zonder opschrift.
k† Eene eenigzins grootere gravure van dit Mausoleum met onderschrift: „Praalgraf in de Kerk v. Sant Steven te Weenen opgerecht voor Wijlen „Franc. Eugenius, Prince v. Savoyen." Door *P. Lamarque*. Fol. Gemt. III. 291†. komt voor in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterd.

3033 „Der Spanische Successions Krieg unter.... Leopold I, Josepho I und „Carolo VI innerhalb 14 Jahren mit siegreichsten Progressen biss zu „dem Baadischen Frieden so heldenmässig als glücklich geführt — durch „gegenwärtig anmuthiges Werck — in 56 Kupferpl. der Nachwelt zu be„harrl. Bewunderung.... vorgestellt worden, auf Unkosten und Verlag „Jer. Wolff'ens Kunsthändlers seel. Erben in Augspurg. 1 dl. gr. fol.

Gegrav. titel en 1 gedrukt blad met geschied. v. d. Spaanschen Successie-oorlog, voorts 56 (ongen°.) platen, meestal naar *P. Dekker Jr.* en *G. P. Rugendas*, gegraveerd door *J. A. Corvinus*, *Kleinschmidt*, *Remshardt*, enz., alle met fraaije ornamenten omgeven, in den smaak van *Berain*, meestal door *P. Dekker Sen.* Archit. Imp. en *Abr. Drentwett*.

Boven iedere pl. is een medaillon, meestal met de plannen van genomen steden, vestingen, enz. of de positiën van een' of anderen, daaronder afgebeelden, veld- of zeeslag. Aan het einde van de lijst dezer platen volgt de naauwkeurige opgave van teekenaar en graveur van ieder blad. Iedere plaat is hg. 45 à 48, br. 40 dm.

Hoewel dit werk niet van Hollandschen oorsprong is, heb ik het hier opgenomen, wijl het weder een ander overzicht van de gebeurtenissen in dezen oorlog geeft dan de voorgaande Hollandsche werken en de afzonderlijke platen ook dikwijls in Hollandsche historische prentverzamelingen voorkomen.

1. Zinneprent op het leven en de dood v. d. Kardinaal L. Eman. Porto Carrero, den aanstooker v. dezen onzaligen oorlog, overleden 14 Sept. 1709. — In het midden eene afbeelding v. d. slag bij Mons in Heneg. 11 Sept. 1709.
2. 1701. 10/VII. Inname v. Carpi in Italië door Prins Eugenius.
3. 1702. 1/II. Ontvoering v. d. Franschen Maarschalk Villeroi uit Cremona.
4. — 15/VI. Beleg en inneming v. Kaisersweerd bij Bonn door de Geall.
5. — 15/VIII. Overwinning bij Luzzara in Noord-Italië door de Geall.
6. — 22/X. Neerlaag der Spaansche zilvervloot in de baai v. Vigos.
7. — 23, 31/X. Inneming v. Stad en Kasteel Luik door de Geall.
8. 1703. 18/V. Inneming van Bonn door de Geall.
9. 1704. 2/VII. Schellenberg aan de Donau door de Geall. bezet.
10. — 5/VIII. Gibraltar door de Geall. ingenomen.
11. — 13/VIII. Veldslag en overwinning bij Hochstett aan de Donau door de Geall.
12. — 16/VIII. Ontruiming v. Augsburg door de Franschen. (De plaat stelt het beleg door de Franschen in Oct. 1703 voor.)
13. — 24/VIII. Zeeslag en neerlaag der Franschen bij Malaga.
14. — 13/IX. Overgave v. Ulm aan de Geall.
15. — 25/XI. Inneming van Landen door Keizer Joseph I.
16. — 20/XII. Inneming van Traarbach aan de Moezel.
17. 1705. 21/III. Ontzet v. Gibraltar van der Franschen aanval.
18. — 11/VII. Huy op nieuw door de Geall. hernomen.
19. — 4/VIII. Vermeestering der Fransche verdedigingslinie in Vlaanderen onder den Holl. generaal Spar.
20. — 16/VIII. Bloedig gevecht aan de Adda tusschen Eugenius en Vendome.
21. — /X. Intogt v. Karel III in Barcelona na de overgave.
22. 1706. 12/V. Aftogt der Franschen na vergeefsch beleg van Barcelona.
23. — 23/V. Overwinning d. Geall. bij Ramillies in Braband.
24. — /V. Overgave v. 10 groote Belgische steden aan de Geall. na den laatsten veldslag.
25. — 6/VII. Inneming v. Ostende door d. Genl. van Ouwerkerk.
26. — 22/VIII. Inneming v. Meenen door de Geall.
27. — 6/IX. Inneming v. Dendermonde.
28. — 7/IX. — — Turijn door Eugenius.
29. — 24/IX. — — Majorca door d. Eng. Adm. Leake.
30. — 2/X. — — Ath in Braband door d. Graaf v. Ouwerkerk.

31. 1706. 27/x. Inneming van Pizzighitone, aan de Adda.
32. — 29/xi. — — Tortona.
33. — 6/xii. — — Casale.
34. 1707. 12/iii. — — het kasteel v. Milaan.
35. — 6/vii. Onderwerping v. Napels aan Karel III.
36. — 30/ix. Bestorming en verovering v. Gaeta.
37. — 3/x. Inneming der kleine vesting Susa in Piemont.
38. 1708. 11/vii. Slag bij Oudenaarde.
39. — 1/viii. Intrede der gemalin v. Karel III in Barcelona.
40. — 14, 16/viii. Sardinië voor Karel III gewonnen.
41. — 27/x. Inhaling der Aartshertogin, bruid v. Kon. Joh. V te Lissabon.
42. — 27/xii. Overtogt v. de Schelde door de Geall.
43. — 9/xii. Inneming v. Rijssel na lang beleg.
44. 1709. 12/i. — — Gent na kort beleg.
45. — 29/vii. — — Doornik.
46. — 20/x. — — Mons.
47. — 11/ix. Overwinning bij Mons.
48. 1710. 27/vi. Inneming v. Douay.
49. — 20/viii. Overwinning bij Saragossa.
50. — 29/viii. Inneming v. Betune.
51. — 30/ix. — — St. Venant.
52. — 8/ix. — — Aire.
53. 1711. 12/ix. — — Bouchain.
54. — 12/x. Verkiezing v. Karel III tot Duitsch Keizer als Karel VI.
55. — 22/xii. Krooning v. Karel VI tot Keizer te Frankfort.
56. 1714. 6/iii. Vrede met Frankrijk te Rastatt. Zinneprent ter eere v. Karel VI.

De platen door *G. P. Rugendas* geteekend, zijn: 7. 8. 9. 11. 12. 14. 15. 22. 23. 24. 26. 27. 28. 30. 34. 38. 43.

De platen door *P. Decker Jun.* geteekend, zijn: 3. 4. 5. 6. 16. 17. 20. 21. 29. 31. 36. 37. 39. 41. 42. 45 tot 54.

De platen door *J. A. Corvinus* gegraveerd, zijn: 6 tot 15. 20. 21. 22. 24. 26 tot 32. 34 tot 40. 42. 43. 46. 47. 51. 54.

Die van *J. J. Kleinschmidt*, 1. 17. 19. 45. 49. Door *J. B. Probst*, 5. 18. Door *G. Stein*, 4. 16. 41. Door *M. Engelbregt*, 3. 25. 44. 50. Door *Jos. Montalegre*, 48. 52. 53. Door *C. Rembshart*, 2. 33. Door *G. H. Schefflen*, 53. 55.

De Ornamenten der platen 8. 9. 11. 23. 24. 26. 27. 28. 30. 34 en 38, zijn door *Abr. Drentwett* of *Trentwet*, alle overige door *P. Decker*, Archit. Imp.

3034 Verzameling van plannen van steden vermaard in dezen oorlog. —

a „Les Forces de l' Europe, ou descript. d. princip. Villes, avec leurs Fortific., „dessignées p. l. meill. Ingen., particul. celles sous la domination de la „France, dont les plans ont esté levez par Mr. de Vauban, etc. Recueilli „par l. soins du Sr. de Fer, Géogr. du Roy. Paris, chez l' auteur. 1696. „8 part. fol.-obl.

Dit belangrijke werk is verdeeld in 8 st. met 184 ongenommerde plannen van vestingen enz., vermaard onder Lodewijk XIV en alle opgenoemd op bl. 3 van dat werk.

Daarachter volgen de 2 deelen van: „Le Theatre de la guerre dans les „Pays-Bas, ou représent. d. princip. Villes en Flandres," etc., waarvan het

1e dl op N⁰. 2957 v. deze Beschrijving vermeld is. In deze beide deelen waarvan het 1e 26, het 2e 27 platen bevat, zijn de 25 platen van N⁰. 2957 op verschillende plaatsen verdeeld. — Het origineel van dit werk verscheen te Parijs bij de Fer. Te zamen 237 pl. (n.l. 184 + 26 + 27) in 1 band. fol.-obl.

b Hetzelfde werk, doch in copie, en met den volgenden vermeerderden titel, bijna gelijk aan den voorgaanden (het afwijkende is cursyf gezet). — „Les Forces de l'Europe, *Asie, Afrique et Amérique,* ou descript. d. princip. „Villes, avec leurs Fortific., dess. p. l. meill. Ingen., particul. celles „sous la domination de la France, dont les plans ont esté levez par Mr. „de Vauban, *et ornées de plusieurs superbes Edifices. Le tout mis en ordre „par les soins de Pierre Mortier.* Amst., P. Mortier, sur le Vijgendam. Avec Privilege. (zonder jaar.) 12 tomes. — Met 276 platen, alle in druk gen⁰. 1—276.

Als 13e en 14e dl. zijn hierbij gevoegd: „Les Costes de France et „d'Espagne, sur l'Ocean et sur la Mer Mediterr., etc., avec leurs Forti„fications. Levées et grav. par ordre exprès du Roi. Tome 1 et 2, ou tome „13 et 14 des Forces de l' Europe. Amst., P. Mortier, enz. Zonder jaar. — Met 43 pl., gen⁰. 1—4 et A—Mm. Met afzonderl. gegrav. titel, met den naam van *de Fer* als ontwerper. (Hiervan is dus waarschijnlijk ook eene mij onbekende oorspronkelijke Fransche uitgave.) Alles te zamen 319 bl. in 1 br. fol. deel.

Het 1e werk: Les Forces de l' Europe, is eene zoo nauwkeurige copie van bijna alle platen der beide voorgaande, n.l.: les Forces, en: le Theatre, dat de afwijkingen alleen bij zeer oplettende vergelijking te bespeuren zijn; zelfs is het adres van *de Fer* te Parijs er op geplaatst, en hoewel dit niet op alle origineele platen voorkomt, zijn alle bladen der copie alzoo gemerkt. Enkele plannen van vestingen in het: *Theatre de la guerre* voorkomende, zijn echter zeer verkleind, en 4 afbeeld. op 1 pl. in 4 afdeelingen gebragt. Doch er zijn vele gezigten v. steden, enz. b.v. de tuinen v. Versailles, zeer vele over Italië bijgevoegd, welligt vroeger bij Blaeu verschenen; alsmede de plannen van den slag v. Luzzara Sept. 1702 en van den scheepsstrijd voor Vigos, Oct. 1702, zoodat daardoor het getal der platen met ruim 100 vermeerderd is.

De orde van plaatsing is in dit werk geheel veranderd, gelijk de alphabetische tabel der plaatsen aanwijst, die als in het voorg. N⁰. op den titel in boekdruk en den gegrav. titel: *Introd. à la Fortif.* volgt.

De uitgave schijnt omstreeks 1703, althans vóór 1704 geschied te zijn, daar de belegeringen en veldslagen v. dat jaar er niet in afgebeeld zijn.

c Hetzelfde werk, namelijk de copie v. *P. Mortier*, zeer vermeerderd tot 20 deelen, en in andere orde, in 1726 zonder datum, uitgegeven door *Pr. van der Aa* te Leyden. (Zie den Catalogus zijner boekerij in 1729 verkocht, blz. 339 N⁰. 1025.) De eenigzins veranderde titel luidt aldus: „Les Forces de l'Europe, etc. — tot: *Vauban*, comme aussi les Cartes „des Côtes de France et d' Espagne sur l'Ocean et la Mediterr., par *de „Fer, Beaulieu*, etc. Ouvrage nécessaire à toutes sortes de personnes. „Nouv. édition, mis en meilleur ordre que les précédentes, beaucoup „augm. et divisée en 20 tomes. Enrichi de plus. magnif. Edifices, Jardins, „etc. A Paris chez l' autheur et se vend à Leide, chez P. van der Aa, dans l' Academie. folio obl.

De orde in dit werk is: Dl. I. Fortific. Engel. Ierl. II—IV. Frankrijk. V. VI. Kusten v. Frankrijk en Spanje. VII—IX. Duitschland. X—XIII. Noord- en Zuid-Nederland. XIV—XVI. Zwitserland. Italië. XVII. Spanje en Portugal. XVIII. Denem., Zweden, Polen, Rusl., Hong., Constantin. XIX. XX. Asië, Afrika, Amerika. — Alles te zamen 509 platen, met *bijgeschreven* N⁰.; de oude N⁰. v. Mortier 1—276 en A—Mm zijn weggenomen.

De 190 platen waarmede dit werk zoo vermeerderd is, (n.l. nu 509, en vroeger 319) zijn voornamelijk gezigten v. steden; als: Amsterdam, Rotterdam, de tuinen v. Versailles, en die over Azië, Afrika en Amerika; velen dier bijgevoegde zijn door *F. de Wit* en *A.* of *C. Allard* uitgeg. of gegrav., ook zijn er eenige genomen uit het volgende werk:

„Les principales Forteresses et Villes fortes d'Espagne, de France, d'I„talie, de Savoië, d'Allem. et des Pays Bas, etc. — Naauwkeur. afbeel„dingen der voorn. sterke steden en vestingen in Spanjen, Vrankrijk, „Italien, Savoyen, Duytsland en Nederl., alwaar sedert verscheyde Jaaren „Mars syn Optocht gehouden heeft mitsg. de Stad Uytrecht met de al„daar synde Vergaderkamers der Afgezanten, het sluyten der Vrede, de „afkond. en vredeviering te 's Grav., alsm. de Vredetekening binnen Ba„den, enz. In koper gesneden v. Car. en Abr. Allard. Leyden, *P. v. d. Aa*, „in de Akad. (1714)." Titel in boekdruk en 49 ongen. pl. allen met den naam v. *C.* of *A. Allard*. (De 1e is Cadix, de laatste de groote uitslaande plaat van de Vrede te Utrecht.) 1 dl. gr. br. fol.

Wijl de afzonderlijke platen uit deze 4 werken zeer dikwijls afzonderlijk in deze en andere Historische Atlassen voorkomen en ik niet weet dat de verzamelingen zelve ergens beschreven zijn, en ze ook zeer zelden compleet voorkomen (ik zag nooit andere Exx. dan de mijne,) heb ik het der moeite waardig geacht deze uitvoerig te omschrijven. Het laatste werk v. *Allard* vond ik zelfs niet in den bovenaangehaalden Catal. der boeken van den uitgever zelven P. v. d. Aa.

Deze werken toonen evenals de Atlassen van Janssonius en Blaeu op overtuigende wijze den uitgebreiden handel en groote concurrentie onzer Hollandsche uitgevers in de 17e en 18e eeuw aan, want het in plaat copiëeren van het werk van *de Fer*, uit 237 bl. bestaande, mag een colossaal werk genoemd worden. — Van der Aa kocht bijna alle platen bijeen, vroeger door Blaeu, F. de Wit, Goeree, Mortier, Allard en and. uitgegeven, en dit stelde hem in staat nu deze prentverzameling van ruim 500 bladen uit te geven, en later het groote doch zoo zeer zeldzame werk: La Galerie agreable du Monde, in 66 folio dl. met ruim 3000 pl. Zie daarover mijnen: Catal. of Books on America. N⁰. 1.

3035 Verzameling van plannen v. veldslagen en steden vermaard in dezen oorlog. Brussel, *Fricx*.

„Table des Cartes des Pays Bas et des frontières de France, Avec un
a „recueil des Plans des villes, sièges et battailles données entre les Hauts „Alliés et la France." — Daaronder: „Arrangement des Cartes continues „dans ce Volume." In een vierkant van 24 ruiten (6 naast- en 4 onder elkander) zijn de volgende (ongenommerde) kaarten opgenoemd:

1. Partie de l'Angletterre.	4. Environs d'Anvers.
2. Mer du Nord.	5. — de Liere la Campine.
3. Environs de Bruges, Ostende, etc.	6. — de Roermond, Venlo.

7. Costes de Boulenois, Pas de Calais.
8. Environs de Dunquerque, etc.
9. — — Menin, Courtray.
10. — — Bruxelles.
11. — — Louvain.
12. — — Maastricht.
13. Costes de Boulenois et la Picardie.
14. Environs d'Artois, Boulenois.
15. — de Lille, Tournay, etc.
16. Environs de Mons, Ath, etc.
17. — — Namur, Huy, etc.
18. — — Liège, Limbourg, etc.
19. Embouchure de la Somme, etc.
20. Environs d'Abbeville, Amiens.
21. — de Cambray, Peronne, etc.
22. — d'Avesnes, Landrecy, etc.
23. — de Philippeville, etc.
24. — — Luxembourg, Arlon.

Cartes particulières:

25. de Brabant.
26. Pays de Waes.
27. Postes d'Allemagne.

Plans des Villes, Sièges et Batailles.

28. Bataille d'Eeckeren. 1703.
29. — de Ramilies. 1706.
30. Siège de Menin. 1706.
31. — d'Ostende. 1706.
32. — d'Ath. 1708.
33. Bataille d'Oudenarde. 1708.
34. — de Wijnendaele. 1708.
35. Siège de Lille. 1708.
36. Ville et citad. de Lille av. l. attaq.
37. Partie de la ville Lille av. l. attaq.
38. Citadelle de Lille av. l. attaq.
39. Siège de Gand. 1708.
40. — — de Tournay. 1709.
41. Ville de Tournay av. l. attaq.
42. Citad. — —
43. Bataille de Malplaquet. 1709.
44. — — Taisnières ou Malpl.
45. Les Attaques de Mons. 1709.
46. Siège de Mons.
47. Ville de Douay et le Fort escarpé.
48. Champs de Bat. entre Vitry. (1710.
49. Attaq. la ville de Douay. 1710.
50. Siège de Douay et ses environs.
51. Ville de Bethune av. s. attaq. 1710.
52. Siège de St. Venant. 1710.
53. Attaq. de — en grand.
54. Ville d'Aire et le fort S. Franc.
55 — av. l. attaq. 1710.
56. Siège d'Aire.
57. Ville de Bouchain.
58. Siège — — 1711.
59. Ville du Quesnoy.
60. Siège — — 1712.
61. Ville de Bruxelles.
62. — — d'Anvers.
63. — — Charleroy.
64. — — Maubeuge.
65. — — Condé.
66. — — Valenciennes.
67. — — Philippeville.
68. — — Hesdin.
69. — — Cambray.
70. — — Arras.
71. — — St. Omer.
72. — — Ypre.
73. — — Dunquerque.
74. — — Namur.

Bruxelles, Eug. Henri Fricx, Imprimeur du Roy, Rue de la Madeleine. 1712. gr. fol.

3035 Hetzelfde werk, vroegere uitgave doch ook in 1712; daarin komt Kaart
b 24 (Luxemburg, Arlon) niet voor; die ruit is in de boven afgedrukte tabel niet ingevuld: ook ontbreken op dezen titel de jaren der veldslagen en belegeringen.

Bovenstaande lijsten in boekdruk zijn omgeven door een fraai gegraveerden rand, waarin de titel: *Table*, enz. en ter weerszijden 2 zinnebeeldige manspersonen; geëtst door *J. Harrewijn*. — Het werk vormt 1 groot folio deel, waarin alle opgenoemde kaarten en plannen, fraai gegraveerd door *J. Harrewijn*, doch pl. 1 is door *Harrewijn Jeune*, en 3 plannen zijn veel minder goed gegraveerd door *P. Devel*.

De bladen zijn ongenommerd, dragen meest den naam v. d. uitgever *Fricx* of althans dien van *Harrewijn*, zoodat ze steeds te herkennen zijn wanneer ze afzonderlijk voorkomen, wat meestal gebeurt, terwijl deze verzamelingen, compleet, zeldzaam zijn; daarom zijn ook alle bladen hier opgenoemd. Daar de bladen eene verschillende grootte hebben en de plannen der belegerde plaatsen meestal maar een half vel groot zijn, is de juiste hoogte enz. niet in eens op te geven. — De plannen der veldslagen zijn vooral belangrijk om de bijgevoegde uitvoerige Fransche beschrijvingen.

3036 Verzameling van geteekende plannen van versterkte plaatsen in Nederland, België, en bij hunne grenzen in Duitschland en Frankrijk, gedurende den Spaanschen Successieoorlog; bijna allen door den Ingenieur *S. de Ry de Champdoré* in 1705, enz. tot 1714 geteekend; voor, of aangeboden aan J.(?) van den Berg, Oud Burgemeester van Delft en Gedeputeerde te velde (zie dl. B. 18 en C. 10.) De ingenieur de Ry was in 1710, toen hij het plan van Amiens en der Attaques (C. 17) opmaakte, aldaar krijgsgevangen. — Ieder plan neemt een br. folio blad in; alle zijn op dezelfde wijze geteekend, meestal zonder naam v. vervaardiger. De teekeningen in dl. B, C, zijn meestal breeder en fraaijer dan in deel A; die in dl. D veel kleiner. Gebonden in 4 gr. fol. led. banden; (dl. A is iets kleiner, dl. D is folio oblong) — De inhoud dezer deelen is de volgende:

A. 1. Gorkum.
2. Schoonhoven.
3. Briel.
4. Woerden.
5. Oudewater.
6. Heusden.
7. Naarden.
8. Geertruidenberg.
— bis. Hetz. 1706. Met gezigt op de stad.
9. Weesp.
10. Workum.
11. Nieuwpoort.
12. Clundert.
13. Hellevoetsluis.
14. Loevestein.
15. Wierikker (Schans)
16. Hinderdam.
17. Uitermeersche Schans.

B. 1. Coevorden.
2. Nijmegen.
— bis. Nieuw ontwerp van defensie door d. Ingen. Landsberg.
3. Nijmegen.
4. Venlo.
5. Roermond. 1705.
6. Gelder.
7. Maastricht (na 1701).
8. Tongeren.
9. Luik.
10. Namen, door Sully.
11. Limburg.
12. Bonn.
13. Traarbach.
14. Trier. 1705.
15. Mannheim.
16. —
17. Straalsund. 1715. door F. N. Sully. Met brief. 2 bl. folio.
18. Kasteel v. Edinburg. 1692. door „S. du Ry Ingenieur et Command. „en chef de l'artillerie en Ecosse."

C. 1. Willemstad.
— bis. —
2. Hulst.
3. Sas v. Gent, door A. v. Tongeren.
4. Sluis.
5. Damme.
6. Dendermonde.
7. Oudenaarde. — bis. 1706.
8. Kortrijk.
— bis. 1706.
9. Ostende. 1706.
10. Duinkerken.
— bis. 1706.
11*a* Duinkerken; Mardijk. 1714.
—*b* — Plan v. 1654.
—*c* — door J. Lobbrechts. 1714.
12. Aath. 1707.
13. Meenen.

14. St. Gelain. 1711. en een los blad v. d. Ing. A. Seys.
15. Doornik. 1703.
16. Bouchain en Condé. 1711.
17. Amiens et environs. 1710.
D. 1. Campement tot Caster op d. Pietersberg (bij Maastricht?) 15 Junij 1705.
2. Ordre de bataille? de Marlborough.
3. Ordre de bataille onder Ouwerkerk.
4. Lignes des Français depuis Anvers jusq. Mehaigne. Door *J. v. Gort*. (1705.)
5. Situatie d. Holl. en Fr. armee voor Leuven. (1705.)
6. Situatie d. Fransche armee bij 't bosch v. Soignies. 18 Aug. 1705.
7. Hetzelfde, grooter.
8. Plan v. de Stad en Citad. v. St. Leeuw bij Tirlemont. — bis.
9. Bilsen.
10. Hasselt in Luik.
11. Tongeren.
12. Aath. — bis. 1706.
13. Mons. 1710. Door *de Gruy*.
14. Meenen. 1708.
15. Traarbach. 1704.
16. Toulon.
17. Rivieres de Coa, Agueda, Eira, (confluents du Douro en Esp. près de Ciudad Rodrigo.)
18. Ordre de bat. de l'Armee Imp. en Sicile.
19. Plan de bat. de Ramilies.
20. — — — à ter Bancke. 1708.
21. — — — 1704, 1705, 1708 en winterkwartieren. 1709.
22. Specification du service de l'Ingen. Jacq. de Roubay en cette guerre. 3 pp. fol. *M.S.*

N°. 3037 tot 3266 bevatten:
LUSTHOF van Momus. — COUR de Momus.
Koninklijke ALMANACH beginnende 1701, enz. — ALMANACH Royal commencant 1701, etc.
Koninklijke ALMANACH van 1705. — ALMANAC Royal de 1705.
Bijvoegsel tot den Koningl. ALMANAC van 1706. — APPENDICE à l'Almanach Royal de 1706. etc. etc. — Zie bl. 21.

N°. 3038 tot 3266 zijn voor het meerendeel: SPOTPRENTEN op Lodewijk XIV, zijn kleinzoon Philips V van Spanje en hunne bondgenooten: den Keurvorst van Beijeren en den in 1705 omgekochten Markgraaf Lodewijk van Baden; — op hunne nederlagen in 1705 tot 1710 geleden, enz. — daarbij enkele platen ter verheerlijking van Aartshertog Karel, (hier steeds Karel III van Spanje genoemd), en diens broeder Keizer Joseph, beide tegenstanders van Lodewijk XIV en Philips; — voorts ZINNEPRENTEN op den Vrede van Utrecht en de onderhandelingen daarover gevoerd.

De platen hierboven kortelijk aangeduid, vormen eene uiterst belangrijke, zeer volledige en hoogst zeldzame collectie Nederlandsche Historieplaten; in vele kleine seriën bijeengevoegd. Ze hebben dit eigenaardige dat ze bijna geheel onbekend zijn, en hunne rangschikking en beschrijving de oplossing van een bibliographisch raadsel vereischte. Nu ik het geluk heb gehad dat raadsel op te lossen, eene verzameling van meer dan 100 platen, (oudtijds gerangschikt en gebonden) te verkrijgen, daarbij nog meer dan dubbel zooveel varianten en andere platen bijeen te brengen, geloof ik dat het nuttig is zoo volledig en beknopt mogelijk alles op te teekenen wat deze beschrijving en regeling, eene ervaring van 5 jaren, en eene uitgebreide correspondentie mij geleerd hebben over: aard, zeldzaamheid, indeeling en beschrijving dezer platen, alsook over hunne graveurs of ontwerpers.

Gelijk het opschrift aanduidt zijn het geene eigenlijke Geschiedkundige — doch Spot- en Zinneprenten. Hoe minder hunne waarde nu is als historische voorstelling, uit den tijd zelven, waardoor b.v. *Hogenberg's* prentwerk over onzen 80jarigen oorlog zoo groote verdiensten heeft, des te grooter, ja onwaardeerbaarder is hunne waardij als uiting van den volksgeest en het volksleven; ja over bijna geene periode van onze geschiedenis bezitten we zulk een rijkdom van platen, die ons de meening des volks te kennen geven, als over de jaren 1705 tot 1710 en 1713. Dat juist de volksgeest er uit spreekt, bewijzen de gedurige toespelingen op eene zoneclips die ten dage van 't verlies van Barcelona (12 Mei 1706) plaats had; op eene verschijning in de lucht buiten Madrid, enz.; de hofstoet van Lodewijk XIV moet 't gedurig misgelden om de lasten van het volk; voor het oproepen van den volksban ten oorlog hebben ze een oog, maar gebeurtenissen worden slechts aangeduid, niet afgebeeld. Ik vermoed dat de groote zeldzaamheid dezer platen juist ligt in dat ontbreken van een historisch karakter, zoodat ze even als alle andere uitingen van het volksleven, in vroegeren tijd geminacht en verwaarloosd zijn. Hunne geringe kunstwaarde kan voor hunne groote zeldzaamheid geene voldoende reden zijn; nog mindere spotprenten van vroegere tijden en uit de treurige jaren 1780 tot 87, doch die iets bepaalds voorstellen, zijn in grooter aantal voor ons bewaard. Ofschoon door Hollandsche en Fransche opschriften uitgelegd of er van verzeld, en zeker ook veel naar Frankrijk verzonden, (schoon bedektelijk even als de vele hier gedrukte Fransche boeken en pamphletten over kerk en staat) zijn ze in Frankrijk nog zeldzamer dan hier, getuige dat Brunet in zijn onwaardeerbaar *Manuel* slechts enkele, weinig afdoende regelen aan éene verzameling van slechts 18 platen wijdt. In Engeland, voor welks geschiedenis deze platen even belangrijk zijn als voor ons, schijnen ze geheel onbekend te wezen, want in den voortreffelijken: *Catalogue of Satirical prints in the British Museum* zijn slechts 16 verschillende platen (meest vroegere duplicaten van mijne verzameling) zonder eenige kennis der collectie waartoe ze behooren, beschreven. — De inhoud is waarschijnlijk, mijns inziens, de oorzaak der bijna onverklaarbare verdwijning van deze platen.

Vele, en wel de belangrijkste dezer platen, nl. de fraaist uitgevoerde, over de gebeurtenissen in 1706, zijn ongetwijfeld afzonderlijk verschenen, en eerst daarna, hetzij in de origineele uitgave, hetzij in copy, in de verzamelingen: *Almanach van* 1701, *Alman. van* 1705 of: *Bijvoegsel tot den Almanach van* 1706 bijeengevoegd. Ik vermoed dat de

N⁰. 3044,	Almanach 1701,	pl.	6, noot;	N⁰. 3060,	Almanak 1701	pl.	14
„ 3046,	„	—	„ 7,	„ 3066,	„	—	„ 16
„ 3049,	„	—	„ 8,	„ 3146,	„ 1707	„	1
„ 3052,	„	—	„ 10, noot.				

en welligt andere die ik niet bezit, de origineelen zijn der aangegeven N⁰. in die collectiën; eenigen er van zijn alleen met Hollandschen tekst; alle zijn geestiger en vrijer gegraveerd dan de anderen. Bij de beschrijving heb ik echter, ten einde een vasten leiddraad te hebben, de orde der Verzamelingen gevolgd en de origineelen naar die orde gerangschikt; hadde ik de origineelen tot leiddraad genomen dan hing de orde van mijne subjectieve meening over origineel en kopy af en zou door het vinden van meerdere origineelen, welligt moeten veranderen.

De meeste platen zijn voor het eerst gegraveerd of later gecopieerd, en uitgegeven door den graveur en uitgever Carel Allard te Amsterdam; op de platen van het: *Bijvoegsel tot den Almanak* 1706 komt zijn naam gedurig voor, ook op vele der latere prenten. Waarschijnlijk is ook van hem afkomstig het breed folio verzamelblad:

Lusthof van Momus. Door R.J.Z. — La Cour de Momus. Par R.I.Z. — (Zie N°. 3037)

dat vooraan in mijn oudtijds gebonden Exemplaar van ruim 100 platen over dezen tijd, nl. vóór de hierna beschreven verzamelingen *b*—*i*, staat; welk opschrift ook verkort tot rugtitel dient. Dezen titel heb ik nog éénmaal gezien, en een paar maal vermeld gevonden; hij diende zeker tot niets anders dan om kleinere of grootere collectiën dezer, bij Allard verkrijgbare platen te vereenigen; althans het steeds verschillend getal platen onder dezen titel aangetroffen, doet mij dit vermoeden.

De titels der afzonderlijke verzamelingen, hun inhoud en getal van platen zijn als volgt:

a Koninklijke Almanach, beginnende met den aanvang der Oorlog van Anno 1701..... Met 18 · zinnebeelden.

Almanach Royal. commencant avec la Guere de l'an 1701..... En XVIII Emblemes.

Met 19 platen (Zie bl. 24 rg. 5) over 1706, waarvan er 1 in den Almanach van 1705, en 18 in het Bijvoegsel tot den Almanach van 1706, op 17 platen gecopieerd zijn. Zie N°. 3038—3071.

b Koninklijke Almanach, beginnende in 't jaar 1705. etc. behelzende de Zinnebeelden der VII Heldedeugden.

Almanac Royal commencant par l' Annee 1705.... Emblemes des VII vertus Heroiques.

Met 7 platen over 1705, — waarin 1 de copy is van pl. 1 in coll. *a* en 6 nieuwe platen. Zie N°. 3072—3093.

c Bijvoegsel tot de Koninklijke Almanach, genaamd het Guldejaar der Bondgenooten, 1706. Met XXV deftige Krijgszinnebeelden.

Appendice de l'Almanac Roial, ou l'Annee Victorieuse dez Alliez de 1706. Ornée de XXV Emblemes.

Met 22 platen en 3 bladen beschrijving, zamen 25 bl. — Blad 1.3. 5 zijn 3 ongen. oude platen van 1689 die met nieuwe beschrijvingen (bl. 2.4.6) op dezen tijd toegepast zijn; Blad 7 tot 25 (gen. 7—25) zijn: 17 verkleinde copyen van 18 platen der collectie *a*, en 2 nieuwe platen: No. 14 en 20 waarvan mij geene origineelen bekend zijn. — Zie N°. 3094—3144.

d De Standvastige Monarchy des doods, en de zieltoogende Mars in Europa. Door Abr. Allard. Amst. C. Allard. Met 8 pl. Zie N°. 3155—3163.

e Het Palmhof der Bondgenooten, besproeid door de verloste Schelde in 1708. Histoire emblematique de la Campagne glorieuse des Alliez en 1708. — Met 9 platen over 1708. Zie N°. 3164—3179.

f Vorstelijke Staatsbalans, weegende den Oorlog en Vrede van Europa met gewigt en tegenwigt van 1709.

La Majestueuse Balance d'Etat, pesant la guerre et la Paix de l'Europe en 1709.

Met 8 platen over 1709. Zie N°. 3180—3191.

Tusschen de verzamelingen *c* en *d*, over 1706 en 1708, zijn in mijn Exemplaar gebonden:

g 6 (ongenommerde) platen over 1707. Zie N°. 3145—3154.

Achter *f* (de platen over 1709,) volgen bij mij:

h 5 (ongenommerde) platen over 1709 enz. Zie N°. 3192—3197.

i 28 platen over den Vrede van 1713 en de voorbereiding er toe. Zie N°. 3198—3228. Wijl ik meen dat deze 28 platen, die ten tijde of kort na de verschijning in die orde bijeengebonden zijn, eene reeks uitmaken of althans bijeen behooren, hoewel enkelen van verschillend formaat zijn, heb ik ze in die orde beschreven, en daarachter laten volgen:

k Alle afzonderlijke platen van denzelfden aard in mijne en andere mij bekende verzamelingen voorhanden. N°. 3229—3266.

Nog is op te merken dat in mijn Exemplaar en in 2 andere kleine verzamelingen van deze prenten, gevoegd is het werk:

Roma perturbata of 't Beroerde Romen, vertoond door XIII Zinnebeelden, door P. Codde en T. de Kok. 1707. Met 13 Spotprenten op de Jezuiten en ten gunste der Jansenisten.

Daar deze platen in geen het minste verband tot de andere Spotprenten staan, doch blijkens de gravure stellig uit de fabriek van *C. Allard* zijn, zoo hebben ze zeer waarschijnlijk hem tot uitgever en werden alleen ter bevordering van het debiet bij de andere politieke platen gevoegd. Ze zijn bij mij op 1706, (N°. 3407) het jaar der 1e uitgave, beschreven.

De indeeling gelijk die hiervoor is opgegeven, schijnt zóó eenvoudig dat het bevreemdend mag heeten hoe ik op bl. 19, 8e rg. v. o. van het oplossen van een bibliographisch raadsel heb kunnen spreken. Dat raadsel bestond namelijk hierin: Welke verzameling is die, getiteld: Lusthof van Momus? en: Welke platen bevat de Almanach van 1701 of verzameling *a*? De hierboven gegeven oplossing van die beide vragen, heeft mij ongeloofelijk veel moeite gekost. De eerste was ligter te beantwoorden dan de tweede; bij de eene kon men het antwoord vermoeden en door vergelijking tot zekerheid brengen, gelijk ik deed; voor de andere had men verscheidene Exemplaren van dien Almanach noodig, vooral die tijdens de uitgave ingebonden waren, en juist die bleven ontbreken. Sints vele jaren bezat ik mijne, in ouden tijd bijeengevoegde verzameling: *Lusthof van Momus*, waarin de *Almanach van* 1705 en het *Bijvoegsel voor* 1706; maar welke moeite ik ook deed dien van 1701 te vinden, alles vergeefsch. Eindelijk bekwam ik een ingenaaid Exemplaar, maar terwijl ik, volgens den titel, platen over 1701 of 1702 verwachtte, vond ik tot mijne verbazing achter den titel van 1701 eene verzameling van platen gelijk aan sommigen van het Bijvoegsel van 1706, doch in geheel andere orde; bovendien had ik reeds éenige van die nieuw gevonden platen als varianten van het *Bijvoegsel* beschreven, en dacht dus dat het eene toevallige verzameling van platen over 1706 was, waarvoor men den titel van 1705 geplaatst had. Ik wendde mij toen tot den ervaren Bibliograaf C. Ruelens, Bibliothecaris der Bibliothèque Royale te Brussel, om éenige nasporingen te willen doen in het Exemplaar van den Almanach van 1701, in 1865 door den Heer F.J. Olivier te Brussel aangekondigd, en sedert in het bezit van Baron de Vinck te Brussel, doch in diens groote collectie van platen over Braband en Frankrijk verstrooid. Met alle welwillendheid werd aan mijn verzoek voldaan, doch wederom werden mij platen over 1706 vermeld. Sedert kwam een Ex. opdagen in een kleinen Catalogus in Breslau; mijne aanvrage kwam te laat en de latere

bezitter, vorderde om de dringende aanvraag, een onzinnige prijs voor een boek waarvan de eigenlijke waarde hem tot dezen oogenblik onbekend is, en weigerde daarbij elke opgave over den inhoud. Eindelijk kreeg ik op mijne aanvrage in den Navorscher, van den Heer Körndorffer te Breda, een Ex. ter leen, dat nog in den onden band gebonden en bijeen was, doch ook dit bevatte platen over 1706. Reeds wilde ik dit evenzeer als nutteloos ter zijde leggen, daar ik volgens den titel: *Almanach commencant avec la Guerre de* 1701, steeds platen over dat jaar wilde vinden, toen ik toevallig door de overeenstemmende oude nummering in H.S. van enkele platen, in de Exemplaren van Baron de Vinck, Körndorffer en mij, op het denkbeeld kwam, of in den Almanach van 1701, ook platen over 1706 konden schuilen, of de titel ook slechts kon veranderd zijn, en de platen van den Almanach van 1701 en van het Bijvoegsel voor den Almanach 1706 welligt dezelfden zijn, alleen dáárin verschillende dat de eene de origineelen, de andere kopyen waren? Eenmaal dat denkbeeld gevat hebbende, was er slechts eene naauwkeurige vergelijking te maken van de oude nummering der 3 Ex. en van de onderlinge verhouding der verzamelingen van 1701 en 1706, die, hoe bezwaarlijk ook, weldra mijne vermoedens bevestigde en het raadsel geheel oploste. — Hieronder volge nu eene lijst der platen in den Almanach van 1701, met de aanwijzing der kopyen in dien van 1706 en tevens aanduiding onder welk N^{0}. ze bij mij, en origineel of kopy in den *Catal. British Museum* beschreven zijn.

Almanach 1701.	Almanach 1705.	Bijvoegsel 1706.	Deze Catal.	Brit. Mus. Catal.
1.	1.	—	3039.	1458.
2.	—	8.	3040.	1450.
3.	—	10.	3041.	1449.
4.	—	9.	3042.	—
5.	—	12.	3043.	1451.
6.	—	19.	3044.	1456.
7*a.b.*	—	16.	3045,46.	1472.
8*a.*	—	10.	3047.	1447.
8*b.*	—	10.	3048.	—
8*c.*	—	10.	3049.	1446.
9.	—	7.	3050.	1340.
10*a.b.*	—	13.	3051,52.	1460.
11*a.b.*	—	23.	3053,54.	—
12.	—	25.	3055.	1453.
13.	—	24.	3056.	1431.
14*a.*	—	11.	3057.	1471.
14*b*—*f.*	—	11.	3058—62.	—
15*a.*	—	18.	3063.	1454.
15*b.*	—	18.	3064.	—
16*a.*	—	15.	3065.	1455.
16*b.*	—	15.	3066.	—
17.	—	17.	3067.	—
18*a.*	—	22.	3068.	1427.
18*b.c.*	—	22.	3069,70	—
19.	—	21.	3071.	—

Hierbij nog eenige bibliographische opmerkingen.

1⁰. Alle platen zijn klein folio, hg. 18 à 19 dm. br. 26⁵ à 29 dm., doch die met Holl., of Holl. en Fransche verzen ter weerszijde, beslaan eene breedte van 36 dm. Alleen de afwijkingen van deze grootte zijn bij de platen vermeld, de andere niet. — 2⁰. Voor den Almanach van 1701 heb ik 19 pl. opgegeven en beschreven, hoewel het Exemplaar van Baron de Vinck en dat bij Brunet vermeld er maar 17 hebben, het Ex. Körndorffer er 18 telt, en de titel van mijn Ex. in handschrift 18 aangeeft. Maar juist die opgave in HS. duidt op de elasticiteit der verzameling, en wijl ik die 19e pl. in mijn Ex. vond, deze daarenboven even als alle andere platen dezer collectie het origineel is eener plaat in het Bijvoegsel van 1706, heb ik ze daarbij gevoegd. — 3⁰. Wijl deze platen toch reeds zoovele moeijelijkheden veroorzaken door gedurige copyen en andere staten, heb ik hierbij niet de vroegere manier gevolgd, om alle staten van eene plaat onder één N⁰. met *a. b. c.* enz. te vermelden, maar heb iedere staat een doorloopend N⁰. van deze beschrijving gegeven, daarbij dat voegende der verzameling zelve. — 4⁰. Bij de beschrijving der platen heb ik mij van uitvoerige aanduidingen over de beteekenis dezer Spotprenten onthouden, vooreerst omdat vele uit dezelfde collectie meestal over hetzelfde onderwerp gaan; voorts omdat ik eene strikt chronologische rangschikking dezer Spotprenten bijna onmogelijk acht, waarom ik dan ook zoowel deze platen, als die over de Hervorming, de Omwenteling in Engeland in 1688, de 30 à 40 over den Oostenrijkschen Successieoorlog in 1742 enz., als ook vele over de jaren 1781—87, voor zooverre ze geene persoonlijke toespelingen behelzen, bijeen geplaatst en er eene daarvoor passende orde voor gezocht heb. — Eindelijk: 5⁰. dat ik op grond van ervaring er niet genoeg op kan aandringen om dergelijke oude prent-verzamelingen, in den tijd der verschijning gerangschikt, genommerd en gebonden, niet uiteen te nemen en te verstrooijen; die verspreiding is de ondergang der meeste belangrijke en nu onvindbare verzamelingen, — terwijl de oude nummering van collectiën gelijk deze, van Hogenberg en andere, steeds den draad doet vinden in anders ondoordringbare doolhoven.

Uit het vorige blijkt genoegzaam, dat deze verzamelingen en enkele platen vrij zeldzaam zijn, ja ik moet er bijvoegen dat de meesten mij alleen bekend zijn in de voor mij liggende Exemplaren; van enkelen ken ik 2 of 3, van sommigen meerdere, doch geen van allen zijn zóó algemeen als andere Historie- of Spotprenten. Hieronder volgt de beschrijving van 141 verschillende platen met hunne varianten, te zamen ten getale van 239 bladen en waarschijnlijk zullen er bij naauwkeurige vergelijking nog wel meerdere varianten voorkomen. — Ik ga nu opgeven welke Exemplaren ik hier en elders gezien of vermeld heb gevonden.

Vooreerst een Exemplaar in een kleinen Catalogus van Mr. W. Six, te Amst. 1709, getiteld: „Le Cour de Momus avec 70 planches. Waar dit thans berust, indien het nog bestaat, is mij onbekend. Voorts kwam in 1842, in mijne veiling der Bibliotheek van den Jansenisten Bisschop J. Bon, te Haarlem, onder de Prentwerken voor:

Lusthof van Momus — waarachter Koninklijke Almanak van 1705. 7 pl. — Bijvoegsel van 1706. 22 pl. — Roma Perturbata. 1707. 13 pl. over Jansenisten en Jezuiten. In 1 vergulden rood maroq. bd. Verkocht

voor *f* 14,—. Datzelfde Ex. werd op nieuw geveild volgens Catalogus: Radink 1847, N⁰. 87, voor *f* 20,—, Catalogus van Voorst. 1859. N⁰. 1135 voor *f* 35. — Catalogus Is. Meulman. 1869. N⁰. 1397. *f* 42. — en kwam toen aan den Parijschen antiquaar E. Gouin. Ik meld uitdrukkelijk dat dit steeds hetzelfde Ex. was, wijl het anders schijnen zou alsof er telkens een nieuw Exemplaar was voorgekomen. — Behalve dit Ex. ken ik hier te lande: mijn Exemplaar der verzamelingen *b*—*i* (Zie bl. 21), voor 30 jaren voor 10 gl. te Amsterdam gekocht; — op de Provinc. Friesche Bibliotheek (zie Catalogus bl. 534) berust:

Koninklijke Almanach. 1705. Met 7 pl. — Bijvoegsel Almanach 1706. 22 pl. — Roma perturbata. 1707. 13 pl. (hier en daar ontbreken aan het slecht geconditioneerde Ex. eenige platen.) De Bibliothecaris, de Heer W. Eekhoff, heeft het mij geleend, en daardoor heb ik een en ander aangetroffen wat mij onbekend was. Zie N⁰. 3112, 18, enz. — In den Catal. v. d. Historischen Atlas v. Voorst. 1858, kwamen op de N⁰. 739, 746, 748, 749, 752, 19 diverse hiertoe behoorende platen voor; — in den Catal. Atlas van Cleeff, 1860, slechts 2 pl. op N⁰. 992; — in den Atlas Bodel-Nijenhuis 1873 Nov., worden op N⁰. 1172, 71, 80, 81, 83, 87, 94, 1204, 2, 6, 16, 20, 32, hiervan 25 pl. vermeld, — en de Atlas van den Heer A. van Stolk te Rotterdam, bevat 20 verschillende pl. — Zie hier alles wat ons land oplevert, want de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage bezit evenmin iets als die te Brussel. In 1865 kondigde de Heer F. J. Olivier, in zijne: *Annales du Bibliophile Belge,* Brux. bl. 93. voor 110 fr. een Ex. aan, dat in één deel de verzamelingen *a, b, c, e, f,* bevatte en bovendien den titel; *Lusthof v. Momus* waarachter 29 pl. en 9 verschillende platen, bij mij in de collectie *k* opgenomen; daar dit Exemplaar helaas uit den band genomen en verstrooid is, valt het moeijelijk te zeggen welke platen onder den titel: *Lusthof v. Momus* vereenigd geweest zijn. Behalve dat Ex. bezit de Bibliotheek te Gent eene kleine verzameling van 29 verschillende platen; de Bibliothecaris, de Heer F. van der Haeghen, heeft de welwillendheid gehad mij dit te leenen en alzoo heb ik dat met veel vrucht kunnen gebruiken gelijk de N. 3048,58,61, enz. doen zien. — In Frankrijk schijnen deze verzamelingen nog minder bekend te zijn dan hier; althans op de Bibliothèque Nationale te Parijs is niets aanwezig dan één bandje met 31 van de hierachter beschreven 239 platen en wel met dezen (voor Frankrijk curieusen!!) gegraveerden titel: „Recueil de pieces heroiques et historiques „pour servir d'ornement à l'Histoire de Louis XIV; dediés à Messieurs „Racine et Boileau, Historiografes de France. Imprimé par Jean de Montes- „pant demeurant à Gisors à l'enseigne de l'edit de Nantes. 1693." Is dit een spottitel of is het een andere die verkeerdelijk hiervoor geplaatst is? — Waarschijnlijk zullen er wel meer Exemplaren van deze platen in Frankrijk zijn. In den Catalogus eener veiling bij Tross te Parijs 1868, N⁰. 1066, wordt een Almanach v. 1705 vermeld waarvan ook een Ex. in diens Magazijns Catalogus 1856 Dec. opgenomen was en nog een in diens Catal. 1869. No. 207; — voorts berust er thans het Exemplaar Bon—Meulman; — maar meer zijn mij niet bekend. In het *Bulletin du Bibliophile* (geredigeerd door den uitmuntenden Bibliograaf C. Nodier, en uitgegeven door den kundigen J. Techener), Jaargang 1840—41, p. 469, wordt de Almanach van 1701 vermeld, en daarbij: „Je n'ai rencontré sur aucun Catalogue „le titre de ce receuil; il se compose d'un frontispice satirique et de 17

„Caricatures contre Louis XIV ou Philippe V. Elles ont sans doute paru „aussi isolement, et sont accompagnées de vers flamands, auxquels on a „parfois joint le texte francais, et toute cette poesie est aussi plate qu'in- „jurieuse. La 15e planche de mon recueil se trouve signalée sur le beau „Catalogue de M. Leber (No. 6024) c'est celle qui represente Louis XIV et „son petit fils sciant le monde, etc." BRUNET geeft in zijn *Manuel*, 5e édition 1860, I p. 194, den titel van den Almanach v. 1701 met een uittreksel uit deze noot van het *Bull. du Biblioph.*, dat hij ook aanhaalt, er bij voegende: „Exempl. mal conservé, vendu Salle Silvestre 1841. 11 fr." — Vervolgens vermeldt hij het Ex. Almanach 1705. van Tross Catal. 1856. Dec. — en dat is alles! — Van Duitsche Catalogussen is de: „Historische Bilder- „atlas oder Catalog einer bedeutenden Sammlung Einzelblätter von W. Dru- „gulin" 1872, de eenigste waarin ik enkele dezer platen en verzamelin- gen uitvoerig vermeld heb gevonden, namelijk op bl. 322. — In Engeland geeft de, op bl. 20, aangehaalde: „*Catalogue of Prints and drawings in the British Museum. Division I.* Political and personal Satires. Vol. II. 1873, eene beschrijving van, en éénige historische inlichtingen over 24 ver- schillende platen, nl. 16 als hierna beschreven en 8 verkleinde copyen van andere, voorkomende in het Supplement van eene verzameling: Poems on affairs of state from 1620 to 1707. London. 1707. 4 vol. Dit supplement heet: „A collection of some satyrical plates published beyond sea," en be- vat ook de Fransche verzen van die platen, welke daaruit in dien Catalo- gus herdrukt zijn. Met die *Collection* is natuurlijk de hierna beschreven verzameling *a* (van 1701) bedoeld, doch die aan de zamenstellers van dien weidschen Catalogus geheel onbekend is gebleven. Dit is zeer jam- mer want daardoor missen de uitvoerige beschrijvingen dier 22 platen alle verband, en zijn enkele platen op geheel verkeerde datums geplaatst, b.v. die over 12 Mei 1706 op Aug. 1704 (N°. 1431,32) enz. Doch het zon- derlingste is dat die platen over den *Spaanschen Oorlog* bij het: Tafereel der Dwaasheid *over den Actiehandel* van 1720 gebonden zijn en daarheen gedurig verwezen wordt; ofschoon ze in geenerlei verband staan, en alleen 2 platen (nl. N°. 3044 en 3047) in het Tafereel der Dwaasheid op pl. 29 en 46 1e uitgave nagevolgd zijn. — De Engelsche speelkaarten met plaatjes over dezen oorlog, op N°. 1342,43,44, enz. van dien Catalogus vermeld, zijn mij geheel onbekend.

Daar het door de verwarde plaatsing der platen in dien: „Catal. of Satir. Prints British Museum", onmogelijk is te zien welke N°. vermeld zijn, zonder het geheele werk na te slaan, heb ik, om het belang der medegedeelde verzen, de volgende lijst met verwijzing naar deze beschrijving opgemaakt.

Catal. Brit. Mus.	1701.	1705.	1706.	Deze Beschrijv.
1340.	9.	—	—	3050.
1341.	9. Eng. kopy.	—	—	3104.
1427.	18*c*.	—	—	3070.
1431.	13 Eng. kopy.	—	—	3056.
1432.	13 Duitsche	—	—	3056.
1434.	— kopy)	5. kopy.	—	3089.
1444.	—	3*a*.	—	3081.
1446.	8*c*.	—	—	3049.
1447.	8*a*.	—	—	3047.

Catal. Brit. Mus.	1701.	1705.	1706.	Deze Beschrijv.	
1448.	—	—	10*b*.	3112.	
1449.	3.	—	—	3041.	
1450.	2. Eng. kopy.	—	—	3040.	
1451.	5. Eng. kopy.	—	—	3043.	
1453.	12.	—	—	3055.	noot.
1454.	15.	—	—	3063.	
1455.	16.	—	—	3065.	
1456.	6.	—	—	3044.	
1457.	—	—	—	3264.	
1458.	1 kopy.	4. kopy.	20	3039.	
1459.	—	2. kopy.	—	3079.	
1460.	10*a*.	—	—	3051.	
1460.	10*b*.	—	—	3052.	
1471.	14*a*.	—	—	3057.	
1472.	7.	—	—	3045.	

Even weinig als de platen zelve bekend zijn, even weinig weten wij over de graveurs en de dichters der Hollandsche en Fransche verzen. Slechts ééne plaat geeft het monogram van een bekenden graveur, doch — het is stellig valsch en er maar uit aardigheid op geplaatst. Op pl. 8 n.l. van den Almanach 1701 (No. 3047) staat *Ph. B.*, alsof die van *Phil. Bouttats* te Antwerpen was, maar niet alleen is de gravure zeker niet van *Bouttats*, doch van *Romeyn de Hooghe*, of van iemand uit zijne school, hem bijna gelijk, maar de verzen bij die plaat zijn waarschijnlijk ook van hem en zeker van eene Hollandsche pers. De No. 3041 en 47 komen mij voor van *Rom. de Hooghe* te zijn, No. 3043 en 3051 welligt van *L. Scherm*; de stijve gravuren van *Allard* b. v. die van *Almanach* 1705 en 1706 laten zich genoeg herkennen, maar wie de anderen gegraveerd hebben is mij onbekend en heeft niemand mij kunnen zeggen. No. 3046, 47 en 3051 zijn wel aardig, geestig gedaan, maar over het algemeen is de waarde dezer platen als kunstproducten gering.

Wie de dichters zijn is nog minder uit te maken, doch daar de origineelen alleen Hollandsche en geene Fransche verzen hebben, zijn de platen en ontwerpen zeker (enkelen uitgenomen) van Hollandschen oorsprong. Te meer blijkt dit hieruit, dat b.v. de geheele plaat 6 in Almanach 1701, die twee wagens of karren voor hoofdonderwerp heeft en op *Carreman* (den Gouverneur van Meenen) doelt, alleen door die *Hollandsche* woordspeling de ware beteekenis verkrijgt, en de 1e druk dier plaat, (in den Catal. Brit. Museum No. 1456 vermeld), de *Fransche* toespeling op Vendome, nl.: *Etendart de Phantome* niet heeft, die wel op den 2en staat (No. 3044) voorkomt. Maar wie de dichters ook mogen zijn, groote of eerste dichters waren het niet; ik twijfel of Antonides eenige dier verzen gemaakt heeft, en zou eerder aan Rom. de Hooghe en diens kunstgenooten denken.

De Fransche verzen hebben zonder twijfel een of meerderen der Fransche uitgewekenen (Refugiés) tot vervaardigers. In het geheel straalt zooveel vaardigheid van taal en kennis van de Fransche toestanden door, dat zij er zeker de hand in gehad hebben. Wel heb ik getracht in de vele Fransche tijdschriften, in die jaren hier verschenen, eenig berigt over deze platen of verzamelingen te vinden, doch vergeefsch; de daar behan-

delde boeken zijn zoo geleerd, dat aan deze volksboeken of volkslitteratuur zeker geen aandacht kon gewijd worden. — Macaulay's opstel over dezen oorlog in zijne: *Essays* is voor de verklaring dezer platen van groot gemak.

Ik geloof hiermede alles gezegd te hebben wat over deze even belangrijke als uitgebreide verzameling zinne- en spotprenten ter mijner kennis is gekomen; doch welligt zal nog menige aanvulling aan deze opgaven gegeven kunnen worden, waarvoor ik mij zeer aanbevolen houde. — Ik wil echter niet eindigen zonder mijnen hartelijken dank te betuigen aan de Heeren C. RUELENS te Brussel, VAN DER HAEGHEN te Gent, EEKHOFF te Leeuwarden en KÖRNDORFFER te Breda, die mijne onderzoekingen wel hebben willen ondersteunen.

3037 „'t Lusthof van Momus, | Beplant met de voornaamste Gewassen, van | Mars in Europa, | En opgepronkt met Staatkundige | Zinnebeelden | Des tegenwoordigen Oorlogs, | Verrijkt met cierlijke Historiaale Steekdichten, ten getale van.... | Door R. I. | *Te zamengesteld en in 't licht uitgegeeven,* | Tot Parijs, by Louis de Lis-de fleuri, in de Vallende Monarch. | *Met Privilegie des Konings en des Hartogs van Anjou* | (Streep.) | —

La Cour de Momus, | et le | Jardin de Mars en Europe; | Orné des Emblemes politiques, de l'Etat present | De la Guerre. | *Expliqué par des Vers Historiques et Satyriques, au nombre* de... | Par R. I. | *Recueilli et donné au public* | à Paris, chez Louis de Lis-de fleuri, au Monarque Tombant. | *Avec Privilege du Roi et du Duc d'Anjou.* | Hg. 31, br. 35 dm.br.fol.

Verzameltitel, breed folio, in boekdruk, waarschijnlijk door *C. Allard* te Amsterdam verzonnen voor grootere of kleinere collectiën der hierna beschreven platen, waarom het getal der platen niet is ingevuld. Zie bl. 21 en 22.

3038 „Koninglijke Almanach. Beginnende, met den aanvang der Oorlog, van
a „Anno 1701...... Waer in duydelijk De Loop der Zon der Ongerech„tigheid, met zijn Eclipsen, of de Regtvaardige Straf des Heemels door „XVIII Zinnebeelden in koopere plaaten vertoond word; nevens d'uytleg„ging daar bij, door de voornaamste meesters onzer eeuw. Gedrukt tot „Parijs in de Koninglijke druckerij van den klyne Louis." — *Daaronder:*

„Almanach Royal. Commencant avec la Guere de l'an 1701 Jusques.... „ou est Exactement observé le Cours du Soleil d'Injustice; avec ses Eclips; „ou la Juste Punition du Ciel. Demonstre dans XVIII Emblemes, „Gravez en taille doux; ou l'on a Ajoutté l'Eclaircissement de Chaque „figure en Poéesie: Par les plus fameux maistres de nôtre temp. a Paris. „Imprimé à l'Imprimerie Royal du petit Louis.' *(Sic!)*

Geheel gegraveerde titel, waarop echter het getal XVIII in den Hollandschen en Franschen titel in Handschrift is bijgevoegd, zeker om de verzameling onbeperkt te kunnen vergrooten.

b Dezelfde titel, geheel gelijk aan den vorige; alleen is hierop het getal der platen „XVIII" gegraveerd, in plaats van in HS. — In een Exemplaar v. d. Heer Körndorffer te Breda.

Dit werk bevat de volgende 19 (ongenommerde) platen, van 3039 tot 3071 namelijk alleen de eerste staat of *a*, van die platen welke in meerdere staten beschreven zijn; de andere *b*, *c*, enz. zijn Bijprenten. Het N°. in haakjes, vóór de beschrijving, is dat der door mij aangenomen, van andere

Exemplaren soms afwijkende orde. Al de platen in deze verzameling zijn, behalve de 1e, toepasselijk op gebeurtenissen in het jaar 1706.

3039 (1) „Kalendarium Regium, solis cursum perfecte indicans." Onderaan: „De Koninklijke Almanach, den loop der zon duidelijk vertoonende.— „Almanach Royal ou est remarqué parfaitement le Cours du Soleil."— Bovenaan dit chronogram of tijdvers:

»non stare pLVs CoMpos, properans arDente Leone (1705).

Lodewijk XIV zit als zonnegod, eene waskaars in de hand, op een *Wisselbank*; hij is omringd door een zon van 24 stralen, waarbij beurtelings de namen der 12 maanden en der hemelsteekenen staan, en bij iedere straal wordt (in het Hollandsch) een misdaad genoemd van 1667 tot 1705 in die halve maand gepleegd; onder aan de plaat worden ze in het Fransch No. 1—24, herhaald. Met adres: „tot Parijs in de Koningl. drukkerij van „den klijne Louis."

Deze plaat is nagevolgd in den Kon. Almanach van 1705. No. 1 en in: Catalogue of Satir. Prints British Museum. II bl. 225 bij No. 1458 zijn alle teksten in het Engelsch vermeld

3040 (2) „Propheetise Droom van de Zon Eclips."
„Prognostication de l Eclipse du Soleil."

Lodewijk XIV *(Louis le Grand-pere plein de misere)* zit ten troon, verschrikt door de Zon Eclips van 12 Mei 1706, tijdens het verlies van Barcelona, en roept: *Paix Paix pour jamais* tot *Maintenon*, die hem weenend een request overhandigt, terwijl *Philippe le Petit phi*, knielend een *Request* omhoog houdt, verlof vragend naar Frankrijk terug te keeren. Onder den arm van Lodewijk het chronogram:

O SoL DefeCtVs MaLa dat praesagIa regno. (1706)

en boven zijn hoofd de woorden: *Nunc pluribus impar.* Regts ligt het testament van PortoCarrero: *dat mij veroorzaakt al 't elent* in 't vuur. Onderaan eene (gegraveerde)

„Samenspraak tussen Louis, Made. de Maintenon en Philippus."
„Conference entre Louis, Mad. de M. et Ph."

Zie over dezen Eclips plaat 13 van dit werk.

Deze plaat is nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706, No. 8, en eene Eng. kopy beschreven in: Catal. of Satir. Prints British Museum No. 1450.

3041 (3) „'t Fransche Hoff in Allarm."
„Toute la Cour de France en Allarme.

Bovenaan de plaat tusschen deze beide opschriften vertoont zich dezelfde eclips van 12 Mei 1706 van de vorige plaat, en onderaan staat hetzelfde chronogram:

O SoL DefeCtVs MaLa dat praesagIa regno. (1706)

Lodewijk XIV ligt door het berigt van het verlies van Barcelona bezwijmd op den grond; Pere la Chaise en Maintenon trachten hem op te wekken, Villeroy en Toulouse weeklagen, terwijl Tessé met de kous op het hoofd in wanhoop is. Links ligt de gebroken wereldkloot *Gallia* op den grond en daarnaast het *Testament van Porto Carrero* in het vuur. Met 12 gegrav. Holl. verzen: „Hier swijmd den Franschen Dwingeland."

Met deze plaat komt veel overeen pl. 8 van dit werk; beide zijn dan ook in de navolging: Bijvoegsel Almanach 1706 op ééne pl. No. 10 vereenigd. Ze is beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum. No. 1449.

3042 (4) „Beklaaglijke Franse Audientie."

„Audience pitoyable de Louis L. G."

Regts zit Lodewijk XIV met een bril op den neus ten troon, en houdt het *Pardon Royal* in de hoogte voor den knielenden en smeekenden Villeroy en den Keurvorst van Beijeren, ieder met eene kous op 't hoofd; een zegt:

reDIMo peCCataqVe nostra. (1706)

Bovenaan links het hemelteeken van de Zon in de kreeft, daaronder het portret van den Keurvorst van Keulen, even als zijn broeder, de Keurvorst van Beijeren door den Keizer in den Rijksban gedaan. Onderaan:

„Kabinetraad tussen Louis, Keurv. v. Beijeren en de Mk. van Villeroy."

„Conseil de Cabinet entre Louis, le Duc de Bav. et le Ml. de Villeroy."

Nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706, No. 9.

3043 (5) „De Fransche en Spaansche Huijlebalken" — Een trompetter met een houten been en het gelaat van Lodewijk XIV, heeft een papier in de hand waarop de namen: Leuven, Brussel, Lier en andere Belgische steden staan, verloren na den 23 Mei, den slag van Ramilies; naast hem een trommelslager met een papier op de borst met de namen der verloren Spaansche steden: *Barcelona*, enz; beide roepen het volk op om de verloren steden en soldaten weder bij Louis te bezorgen. Met Holl. gegrav. vers in 2 kol.: „Hoord vrienden, Hoordt." Zonder Fransche opschriften of tijdvers.

Deze voorstelling herinnert sterk aan de Spotprent No. 2864 op den Zeeslag bij la Hogue „France Omroeper. Crieur Franc." en op die over Vigos „le Crieur de Versailles." (N⁰. 3243) —

Nagevolgd in: Bijvoegsel Almanak 1706, No. 12, en eene Eng. kopy beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum No. 1451.

De gravure, het Hollandsche vers, enz. komen veel overeen met pl. 7 *b.* van deze collectie.

3044 (6) „Triumfen in de vlucht,‹ — Kastelen in de lucht."

Dit 2-regelig versje staat tusschen een wagen waarin Vendome met een waskaars in de eene, en *l'Etandart de Phantome* in de andere hand, door 2 Hanen *naar 't Gasthuys* getrokken wordt, en tusschen een toren waarop *Carreman*, Gouverneur van Meenen, de *Capitulation de Menin* 22 *Aoust.* 1706 over de borstwering vertoont. Lager de gebroken kar van *Carreman* en een kreupele *Courier au Roy*. Met gegrav. Holl. vers in 2 kol.: „Pots-„hondert duysend sapperment," enz. Ter zijde der plaat links een groot Holl., regts een Fransch vers in boekdruk, met deze opschriften:

„De eerste Triomf van Mr. de Vendome na zijn wederkomst uit Italien „om Meenen te ontzetten en desz. Gouverneur de Carremans Baas te redden."

„Le premier Triomphe de Mr. de Vendome retourné d'Italie pour faire „lever le siege de Menin et secourir le Gouverneur Mr. Carreman."

Deze plaat is nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706 No. 19 en beschreven in Catal. Satir. Prints Brit. Museum No. 1456. Aldaar wordt ook melding gemaakt van eene vroegere staat der prent, zonder de Holl. en Fransche verzen ter zijde en den standaard, die Carreman in de hand houdt, geheel wit zonder Fransche toespeling. Deze plaat is met andere inschriften nagevolgd in: Tafereel der Dwaasheid, 1e uitg. pl. 29. De Inventeur der Windnegotie op zijn zegekar.

3045 (7 *a*) „Castilien hervormd. — Castille reformé."

De poort van een kasteel (Castilie) waaruit de *Dauphin* treedt; regts be-

klimt de *vlugtende Anjou* het kasteel; links wil de Engelsche Pretentent (met de afbeelding der molenwieken op den rug) de muur beklimmen; boven op zit Karel III, en voor hem Lodewijk XIV, die aan den Keurvorst van Beyeren de hand reikt. Om den rand van den toren staat:
Castilien verlost den Franschman tranen kost.
Lager zit *Portocarrero* achter de tralien; boven dat raam het tijdvers:

CasteLLas aMbas Dant AVstrIa (1706).

Onderaan een Hollandsch en Fransch vers, gegrav. in 2 kol. met bovenstaande opschriften; het Hollandsche vers begint: „Monarch uit Oostenrijk, enz.

Nagevolgd met dezelfde verzen in: Bijvoegsel Almanach 1706 No. 16. en beschreven in Cat. Satir. Prints Brit. Museum No. 1472.

3046 (7 *b*) Dezelfde voorstelling, andere, grootere gravure; zonder de molenwieken op den rug van den Pretendent, zonder eenig inschrift of No. in de plaat, en met een geheel ander gegraveerd Hollandsch vers in 2 kol. „Hier ziet Gij d'Opperheerschappij" enz. Hg. 30, br. 18 dm.

Deze plaat komt in gravure en andere bijzonderheden zeer overeen met pl. 5, en is zeker eene afzonderlijk uitgegeven, origineele plaat.

3047 (8 *a*) „Al-arm te Versailles, of Spinhuis consistorie, tot vertroosting van „Louis de Zon-daar," enz.

„Vacarme au Trianon ou le Nouvel Hotel des Filles et Fils naturels „de Louis le Soleiller pour le consoler à l'egard de son Mars infortuné „en Europe."

Het Holl. opschrift staat links, het Fransche regts van eene voorstelling veelzins gelijk aan plaat 3. Lodewijk XIV ligt vol smart over de nederlagen in Vlaanderen op den grond; Mad. la Valliere in rouwgewaad vermaant hem tot berouw; achter Louis Mad. de Montespan en de Maintenon; Pere la Chaise reikt hem den verloren scepter toe; Toulouse staat te weenen; Tessé komt als invalide te huis; links staan Berwick en de Pretendent hopeloos. Bovenaan:

3 valse zacht! 3 Franse koningen in 't West, 2 zonder Troon, enz.
3 Roys en France en Decadence.

en het chronogram of tijdvers:

Ohe post fata heC reprenDere non CVpIo arMa (1706).

Met gefingeerd monogram: *Ph. B.*, als of de plaat van een der vele Belgische graveurs Bouttats ware, terwijl die zeker door of uit de school van Romein de Hooghe is. Met uitvoerige Hollandsche en Fransche verzen onder de bovenstaande opschriften, en gefingeerd adres: *Paris, Picard le Romain*, die toen sedert korten tijd uit Parijs naar Amsterdam was vertrokken.

Deze plaat is (zonder verzen) nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706 No. 10 en beschreven in: Catal. of Satir. Prints British Museum No. 1447. — In het Tafereel der Dwaasheid van 1720, komt eene navolging van deze plaat voor op No. 46, daar genoemd: de Stervende Bubbelheer.

3048 (8 *b*) Dezelfde plaat in denzelfden staat, doch andere uitgave; herkenbaar aan het Fransche opschrift, regts, waarvan de 4e regel hier eindigt: *Mars* volg. rg. *(infortuné)* op de vorige: *Mars in-*, volg. rg. *(fortuné)* en dergelijke zeer geringe verschillen. In een Ex. der Bibliotheek te Gent.

3049 (8 *c*) Dezelfde plaat, vroegere staat, waar boomen gezien worden op de plaats later door de inscriptien en tijdvers ingenomen, terwijl er kolommen staan waar later de hoofden van Berwick en den Pretendent gegraveerd zijn. Met hetzelfde gefingeerde monogram van Bouttats. Links van de plaat een Hollandsch vers:

Vacarme au Trianon van Sonneman de Koningschepper,

regts een dergelijk vers:

Alarm in 't Spinhuis, — beide verzen geheel verschillend van die der latere staat.

Beschreven in: Catal. of Satir. Prints British Museum No. 1446.

3050 (9) „De grooten waereld Verdeelder."

„Grand Le partageur du monde." *(sic!)*

Het Hollandsche opschrift staat in boekdruk onder de plaat, het Fransche is gegraveerd boven in de plaat die Lodewijk XIV voorstelt, bezig met zijn kleinzoon Philips V. (wiens kroon afvalt) de wereldbol door te zagen, waarin Maintenon hen helpt door, op de bal zittende, de zaag door hare urine vochtig te houden; intusschen reikt zij Louis een papier toe met de namen: „Barcelona, Turin, Ramilies, Milan et Menin — Nous font du „Chagrin." Op den voorgrond zit de Kardinaal Porto Carrero als duivel en naast hem het chronogram:

frVstra tentastIs ast non DeCet esse MonarChae. (1706.)

Onderaan een Hollandsch vers in 3 kol.: „Wel Lodewijk, wat wil dit „zaagen" regts en links een uitvoerig Fransch vers zonder opschrift, beginnende: „Louis ne pouvant seul regner au monde entier" enz.

Deze plaat is met dit Fransche vers en de Hollandsche verklaring nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706 pl. 7. en beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum. No. 1340.

3051 (10 *a*) „Ludofricus" — „Loterij van Kinkels."

Ludofricus is het inschrift boven in de plaat, *Lotery* het onderschrift van eene afbeelding van een boer op klompen, een vlegel in de eene, en een wan in de andere hand, regts een huis met uithangbord: *pour le gran cocq*, links een man met eene zeis die op de hoorn blaast. Onderaan 8 gegrav. Holl. regels: *Sta vast of 'k scheer ou voor ou bakhuys*, daaronder in boekdruk een 24 reg. vers: „De Hopman spreekt." Boven de plaat een uitvoerig opschrift over de 98 Standaarden en 24 Vaandels in Vlaanderen veroverd, luidende:

„De Hopman van de Boereban of de Wandelende Wandelaar Wannende „de Wanschape Pluimen en Laurieren der Wanhopende Franse Hoffecieren."

Links en regts uitvoerige Holl. en Fransche verzen, getiteld:

„Boereban en Arrier-ban Wannende de Franse Pluime."

„Le Rustique-Ban et Arrier-ban où est le Vanneur des Plumes et Laur. „des Nouv. Heros en France."

Met gefingeerd adres: *A Bourdeaux* chez *Lile Vannier*. De plaat is hg. 20, br. 18^5 dm., met verzen 31 en 39 dm.

Deze plaat is nagevolgd met dezelfde verzen in: Bijvoegsel Almanach 1706, N°. 13, en deze staat is beschreven in: Catal. Satir. Plates British Museum II. bl. 233 bij No. 1460.

3052 (10 *b*) Dezelfde plaat, vroegere druk, met één, geheel ander, Hollandsch vers, getiteld:

„Wapenkreet van Ludofricus voor Phlippijn Angevijn en Madam Harkijn." zonder het onderschrift: „de Hopman spreekt" en zonder bovenschrift: „De Hopman van de Boereban."

Deze staat is beschreven in Catal. Satir. Prints British Museum No. 1460 bl. 229 tot 232.

Een nog vroegere staat dezer plaat wordt aldaar bl. 229 beschreven: hebbende voor opschrift: *Recruites de Scaramouche*, onderaan 6 regels: „Au lieu de labourer, je remue la terre" enz.; het woord *Ludofricus* werd er eerst later in gegraveerd.

3053 (11 *a*) „De Verschijninge van Jupiter aan de Spanjaarden." „Aparitions de Jupiter."

Het Fransche opschrift staat op eene label boven in de plaat, het Holl. onder de voorstelling der verschijning in de wolken van Jupiter, tusschen Aartshertog Karel en Philips V, aan het verbaasde volk en de Bisschoppen; links de poort van Madrid. De uitvoerige Holl. en Fransche uitlegging in 2 kol. onder de pl., verhaalt dat op den 10en Mei 1706, op St. Jobsdag, in Castilie een zwaar onweder was, waarbij eene verschijning van Jupiter met 2 Koningen, en dat Jupiter's vraag: „Quem vultis pro rege „vestro Carolum aut Philippum" driemaal door het volk beantwoord werd, met

Non **DVCeM** ga**LLI**ae ast ar**ChIDVCeM** (1706) (1706).

waarop den 12en Mei 1706 eene zoneclips, en het verlies van Barcelona volgde. Met gefingeerd adres: Sur la copie de Jacq. Bartolomi à Barcelona. Il se vend six sols. De plaat hg. 18 met uitl. 40 dm., br. 26 dm. fol.

Deze plaat is nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706. N⁰. 23.

3054 (11 *b*) Dezelfde plaat, uitlegging en adres; doch andere, vroegere druk, alleen herkenbaar aan de *C* in *Copie* onderaan, welke C in het vorig Ex. *cursijf* hier *romein* staat, en aan de *s* in: *se vend* waar dit juist omgekeerd is.

3055 (12) „De omkeringe van de algemene monarchie."

„Le Renversement de la Monarchie Universelle ou l'Hommages des „Peuples d'Espagne à Charles III à Madrid le 21 Juin 1706."

Het Fransche opschrift staat boven *in*, — het Hollandsche *onder* deze plaat, die de eerbewijzen der Spanjaarden aan Karel III voorstelt. Bovenaan links eene medaille, waarop Lodewijk XIV door Bellona (Koningin Anna) wordt neergeveld, met omschrift: „Ludovicus Magnus Anna Major," daaronder: „La Victoire de Ramilli 23 Mai 1706." Regts eene medaille met den dood van Abimelech door eene vrouw (Lodewijk door Anna); daaronder het opbreken van het beleg van Barcelona, 12 Mei 1706. Met uitvoerige Hollandsche en Fransche uitlegging in 2 kol. en gefingeerd adres: Londres chez Henr. Moers, se vend six sols. Hg. 19. met uitlegging 40 dm., br. 26 dm. fol.

Nagevolgd in Bijvoegsel Almanach 1706. No. 25.

Eene andere staat der plaat in het Britsch Museum is beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum No. 1453; daarin heeft de Fransche (waarschijnlijk ook de Hollandsche) uitlegging in proza, na de woorden uit het Boek Judith XVI. over Abimelech: *Percute me*, enz. — een 20regelig Latijnsch vers vol chronogrammen; terwijl in dit Ex., na die woorden uit Judith, staat: „Ce qui donne le dernier „coup de Pinceau."

3056 (13) „De groote eclipsis in de zon, Die zig den 12 May 1706 aan den „Hemel heeft vertoond." — 2regelig opschrift boven de uitlegging en onder de plaat, die Koningin Anna op haren troon voorstelt, een Haan (Frankrijk) op haar schoot plukkende, rondom haar vele Generaals en Edelen; bovenaan regts: het ontzet van Turin, links: Lodewijk XIV met Mad. de Maintenon op den troon; onderaan links: de verdreven Fransche vloot voor Barcelona. Met uitvoerige Hollandsche en Fransche uitlegging in proza en gefingeerd adres: „Sur la copie de Londres par *Jean Mosse.* Hg. 19 met uitlegging 40 dm., br. 26 dm.

Deze plaat is nagevolgd in Bijvoegsel Almanach 1706. No. 24. en eene Eng. kopy beschreven in Catal. Satir. Prints British Museum. No. 1431 waar die op 13 Aug. 1704 en den zeeslag van Malaga toegepast wordt! Er bestaat ook eene Duitsche Copie met opschrift: „Die grosse Sonnen-„Finsternus, welche sich den 12 May 1706 am Himmel gezeiget", beschreven in: Catal. Brit. Mus. 1432 en niettegenstaande dit jaar en datums ook op 13 Aug. 1704 gebragt. — Zie over de Eclips, welke volgens schrijven van den Engelschen Generaal Stanhope werkelijk op den dag van den Franschen nederlaag plaats had, ook plaat 2. N°. 3040.

3057 (14 *a*) „Arriere-ban."
„De vervelde Banderheer van Beieren op Stelten, reidende als Capiteijn „....... van Luidewijk, de benaauwde Augustus" etc. \

„l'Electeur Banni, ou le Capit. General du Ban et Arrier-ban pour se „venger des victoires remportées par les Alliez en Espagne et aux Pais Bas."

Het eerste woord is het inschrift van eene standaard, en de 2 volgende opschriften staan boven een Hollandsch en Fransch vers ter linker en regter zijde van eene gravure, die een kreupel ruiter (den Keurvorst van Beyeren) voorstelt, met een houten been, den standaard in de hand, van een voetbank te paard stijgende, op zijn rug een schild: „*Pour la Gloire des vieux Gaulois.* Op de voetbank een 6 reg. vers: „Te paard, allons vive le Roy." Bovenaan regts een compartiment met het zeebeleg van Barcelona en inschrift: „Ban „en Arierban te water en te land bij Son Eclips." Onder de plaat in boekdruk:

„Vraag en antwoord van Pasquin en Marforio."
namelijk hetzelfde wat op pl. 11 staat: „Quem vultis pro rege," etc. en het antwoord:

non **DVCeM** ga**LLI**ae ast ar**ChIDVCeM**. (1706.) (1706.)

Links en regts de Holl. en Fransche verzen met bovengenoemde opschriften. Met gefingeerd adres: Duinkerken bij Em. Bannus.
Deze plaat is eene satire op den treurigen toestand der Fransche natie na den slag van Ramilies en het verlies van Barcelona, toen de arriere ban van het Fransche volk werd opgeroepen. Ze is nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706. No. 11 en beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum No. 1471.

3058 (14 *b*) Dezelfde staat der plaat met dezelfde verzen, doch andere afdruk der verzen, b. v. de 4e regel v. h. Holl. opschrift eindigt: *van Luide-* op de vorige: *van Luidewijk de,* — en de 4e regel van het Fransche opschrift eindigt: *par les Al-* in plaats van: *par les* op de vorige. — In een Ex. van de Bibliotheek te Gent.

3059 (14 *c*) Dezelfde gravure als *a*, vroegere veel minder bewerkte staat, zonder het compartiment waarin Barcelona en de Eclips, zonder vele in-

scriptien in de plaat en de: „Vraag en antwoord." In plaats van de Holl. en Fransche verzen bij *a,* staan hier links en regts eenige uitvoerige Hollandsche verzen met opschrift:

„Het Hof van Magnus Augustus op stelten."

Deze plaat is in bewerking veelzins gelijk aan pl. 8 *c.*

3060 (14 *d*) Dezelfde gravure als *a, b* en *c,* alleréérste staat, zonder compartiment, onderschrift en verzen. Op de voetbank van den ruiter staan hier 4 Fransche versregels: *Montant mon Pallefroy en Hannibal Burlesque,* eindigende: *nouveaux;* met opschrift: *Tricotin Palladin,* in plaats der 6 Hollandsche regels op de 3 vorige platen, waar de sporen van deze verzen nog zigtbaar zijn.

3061 (14 *e*) Dezelfde voorstelling; naauwkeurige doch slechte copie; met: „Vraag en Antwoord van Pasquin" onder — en het Hollandsche vers ter weerszijde van de plaat. Deze plaat is alleen van de anderen te onderscheiden door de woorden: „*Saa sprin op 'tis tyt nae Tuirin*" die naast de houten stelt van den ruiter staan. — In een Exemplaar der collectie aan de Bibliotheek te Gent.

3062 (14 *f*) Dezelfde copie als *e.* doch zonder onderschrift of eenig vers ter weerszijde.

3063 (15 *a*) „Carolus III, D. G. Hispaniarum et Indiarum Rex." Onderschrift in gravure en hetzelfde in boekdruk onder eene plaat, die Aartshertog Karel als Koning Karel III van Spanje voorstelt; staande, regts, vertredende het *Testament van Porto Carrero;* voor hem de kroon op eene tafel, achter hem Madrid. Boven in de plaat het chronogram of tijdvers, gegraveerd en in boekdruk herhaald:

rIte tenes o sCeptra potes gaLLosqVe DoMare. (1706.)

Onder de plaat een Hollandsch vers in boekdruk: „Ik trap nu met den voet" enz., links en regts van de plaat een Hollandsch en Fransch vers met opschriften:

„Oostenrijk zegepralende aan 't Hof van Spanje, of intrede van Koning „Karel III tot Madrid 27 Junij 1706."

„l'Entree triomphante du Roy Charles III à la Cour d'Esp."

Deze plaat is nagevolgd in: Bijvoegsel Almanak 1706 No. 18. en beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum No. 1454.

3064 (15 *b*) Dezelfde plaat, vroegere druk, zonder *gegraveerd* onderschrift en tijdvers, beide alleen in boekdruk. Ook de verzen zijn in anderen druk; hier staat in het opschrift: „Kg. Karel III; op de vorige: Koning Karel III, enz.

3065 (16 *a*) „Het Klaagend Vrankrijk. — La France lamentant." — Afbeelding van Mevrouw de Maintenon, als het Klagende Frankrijk, ten voeten uit, staande, regts, als weduwe, met gevouwen handen. Boven haar het tijdvers:

nos fera beLLa preMVnt gaLLos DefensIo rara. (1706).

Onderaan een gegraveerd Hollandsch vers, links en regts een uitvoerig Hollandsch en Fransch vers met bovenstaande opschriften, en beginnende „Helaas, waar wilt 't nog heen, — O extreme pitié," ect. Hg. 27. br. 19 dm.

Deze plaat is nagevolgd in Bijvoegsel Almanach 1706. No. 15 en beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum. No. 1455.

3066 (16 *b*) Dezelfde voorstelling doch omgekeerd, Maintenon staande, links, met tijdvers enz. „*Het Klagend Vrankrijk*" als bovenschrift; met dezelfde verzen onder de plaat gegraveerd en het groote Holl. vers, wat op de vorige plaat links van de plaat gedrukt was („Helaas, waar wil 't nog heen) hier rondom Maintenon heen gegraveerd, doch geheel anders dan op de copie van *Allard* in Bijvoegsel 1706. pl. 16. Hg. 29 br. 22 dm. fol.

3067 (17) „De Papire Koning of de vluchtende Hertog van Anjou. — „Le Roy de Papier quittant la Cour d'Espagne."
Philips de V ten voeten uit, vluchtende met de kroon, het *Testament*, *Manifest* en *Archiven* in de hand; hij snijdt met zijn degen een Gobelintapijt door, waarop een Koninklijk persoon afgebeeld is, (welke vernieling volgens de bijgevoegde verzen zijne gewoonte zou geweest zijn.) Met tijdvers als onderschrift:

Capto, frango, **L**abans pret**I**osa ab **D**esero et a**VLaM**. (1706.)

en een groot Hollandsch en 6 reg. Latijnsch vers, alles in boekdruk. Links en regts uitvoerige Hollandsche en Fransche verzen met bovenstaande opschriften.
Nagevolgd met dezelfde verzen in: Bijvoegsel Almanach 1706. No. 17.

3068 (18 *a*) „Cambio de Milan." —
Opschrift van het wisselkantoor van Harpagon (den Hertog van Savoije, tweeden schoonvader van Philips V,) die daarin zit, geld afwegende, en met den arm leunende op een kistje met 3 laadjes: *Testament — Codicil — Administr.* (Zie N°. 3101) — Harlequin (Lodewijk XIV) staat voor Harpagon en wil geld van hem leenen, doch heeft alleen den sleutel van zijne (bij Vigos verloren) geldkist in de hand. Onderaan 2 gegrav. Holl. 8regelige verzen: *Harlequin gevist — Pagadoor Cortifots*. Links en regts een Hollandsch vers over het verlies van Barcelona, Meenen, in 1706 enz. met opschrift:
„Harpagon den Ouden schrok en Harlekijn Smit beginn.: „Al weer Jobs „tijdingen" enz. — Deze plaat is, met andere verzen, nagevolgd in: Bijvoegsel Almanach 1706 No. 22. — Hiervan moet eene vroegere staat zijn, want op de plaats waar nu de verzen: *Harlequin gevist* enz. staan, zijn de sporen van een ander, uitgeslepen inschrift duidelijk zigtbaar.

3069 (18 *b*) Dezelfde voorstelling, zeer naauwkeurige copie met gegraveerd onderschrift: *Harlequin Serurier* en: *Harpagon Banquier*, voorts 2 gegraveerde Holl. zesregelige verzen en gefingeerd adres: *Londres. P. Moxse*. Zonder de Holl. verzen ter weerszijde. Hg. 30, br. 19 dm.
De angstvallige navolging der voorgaande plaat, duidelijk zigtbaar in de poging om het woord *Administr*. na te bootsen, toont dat dit eene copy en geen origineel is.

3070 (18 *c*) Dezelfde voorstelling, andere, slechte en verkleinde copy; links en regts van de voorstelling zijn de 2 achtregelige verzen die onder pl. *a* gedrukt zijn, *gegraveerd*; en ònder deze copie is het lange vers gegraveerd, wat op *a* in boekdruk *naast* de plaat staat. Deze pl. is beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum No. 1427. — Hg. 27 br. 16 dm.

3071 (19? *a*) „Metamorphose nouvelle 1706." — Zie over pl. 19? bladz. 23.
Bovenschrift in eene plaat die Lodewijk XIV voorstelt, gezeten in een wagen door vele Grooten, enz. voortgetrokken en waarin Philips V uit Spanje terugkeert; de Prinsen van Wales (de Pretendent) en Conti spelen aan eene

tafel doch wijzen aan Philips dat er voor hem nog plaats is; in het midden een tempel waarin de kroon van Spanje bewaard wordt; daar boven Phaeton (Philips V) uit de lucht vallende; ter weerszijde 2 ovale voorstellingen van de Spaansche Geestelijkheid. — Onder de plaat: „Explic. de la „nouv. Metamorph." en eene Holl. en Fransche uitlegging naast elkander. Met gefing. adres: „Sur la Copie de Londres, chez Moxe. fol. Hg. 18 met uitlegging 36 dm., br. 26 dm.

b Dezelfde plaat, zonder adres.

3072 „Koninglijke Almanach, Beginnende in 't jaar 1705...... etc. Waarin zeer „duidelijk vertoond word de loop der zon des ongerechtigheids; Ofte Tooneel „des Oorlogs in Europa, behelzende de zinnebeelden der VII Helde-deug„den, etc. etc. etc. Gedrukt tot *Brussel*, ten koste v. d. Compagnie v. „L. v. S., L. L. T., F. G., M. D., F. d. L., C. l. C. en L. d. D. B. „*Met Privilegie des Konings*.

„Almanac Royal: Commencant par Année 1705...... etc. Où est par„faitement observé le cours du Soleil d'Injustice; ou Theatre de la Guerre „en Europe. Qui comprend des Emblemes d. VII Vertus Heroiques, etc. „etc. etc. Impr. à Bruss. au depens de la Comp. de L. v. S. etc.

Deze beide titels in boekdruk onder elkander op 1 blad. Keerzijde wit. Bladz. 3 en 4 (ongen.) bevatten 8 Hollandsche en Fransche 16 regelige vrij kreupele spotverzen (N⁰. 4 en 6 ieder 14 regels) gen⁰. 1 tot 7: en: *Besluit—Conclusion;* in 2 kol. naast elkaar. — Deze verzen zijn andere dan onder de platen staan.

De platen zijn gen⁰. 1 tot 7; alle fol.; hoog 27 à 30, br. 18 dm. en overal met verzen in cursive letters opgevuld. Ze zijn kennelijk uit de fabriek van *C.* en *Abr. Allard* te Amst. doch dragen alle verdichte adressen.

3073 1. *a*. De liefde — La Charité."
„Kalendarium Regium, solis cursum perfecte indicans."
„De Koninglijke Almanach. — Almanac Royal" enz.

Kopij der pl. 1 (N⁰. 3039) van den Almanach 1701 met hetzelfde tijdvers *Non stare*, etc. 1705. Lodewijk XIV zit hier op de *Wisselkist* en heeft geen waskaars maar een scepter in de hand. Bovenaan links de *Eclips* 12 *Maji* 1706; regts: *De slag helaas bij Ramilies* enz. Met adres: Luxemburg bij Lichthart van Straalsund.

Deze plaat is de eenige die op 1706 betrekking heeft; ofschoon de titel van het boek 1705 aangeeft en de platen ook op de gebeurtenissen in dit jaar zijn, voornamelijk over het verlaten van de Bondgenooten door den Markgraaf Lodewijk van Baden en zijn overgang tot de Franschen, door het goud van Lodewijk XIV, en over de inneming der vijandelijke linien door de Geallieerden (Zie plaat 5 of 3089) — zoo toont de Eclips op de 1e plaat aan, dat dit werk in 1706 vervaardigd is.

3074 1 *b*. Dezelfde plaat, vroegere staat, zonder N⁰.1, de woorden *Liefde* en *Charité*, zonder de Fransche opsomming der 24 misdrijven, onderaan; zonder *Eclips* en de No 1 tot 24 bij de 24 zonnestralen.

3075 2 *a*. „'t Geloof. la Foy." — „Louis Dort." — Lodewijk, Markgraaf van Baden, door Lodewijk XIV omgekocht, zit als

„de Niewe Ridder van de Goude Louisen"

slapende bij eene tafel waarop het goud ligt; bovenaan het chronogram:

proDere Consortes stVDet ah! et foeDere paCtos. (1705)

daaronder links eene veldtent met opschrift: *Louis dort;* regts het *Emserbad,* waarheen de Markgraaf, zich ziek veinzende, ging, om zich aan zijne verpligtingen jegens de Geallieerden te onttrekken. Met adres: Brussel bij Louis le Traitre.

3076 2 *b.* Dezelfde pl., vroegere druk, zonder No. en: *Geloof, Foy,* in plaats daarvan staat: *Gededicеerd* en: *Beyeren.*

3077 2 *c.* Dezelfde pl., vroegere druk, zonder de onderste 12 Fransche versregels, en zonder Lelie op het gemakkoffertje waarop hij zit en vele inscriptien op zijn kleed.

3078 2 *d.* Omgekeerde kopij; de Markgraaf zit hier ter regterzijde gewend, op de vorige ter linkerzijde; op het gemakkoffertje staat een ridderorde en: *Fortitudinis et virtutis bellicae praemium.* Het tijdvers onderaan; het *Emser bad* bovenaan links; *Louis Dort* regts. Niet door Allard gegraveerd.

3079 2 *e.* Navolging van deze voorstelling, met onderschrift: „Louis d'or au soleil." — De Markgraaf zit *en face* slapende, de hand op 4 zakken met Louisen die op de tafel staan; aan de muur het wapen van zijn land; regts de zon (Lodewijk) die hem in slaap doet vallen. Met 8 reg. Fransch en 9 reg. Holl. vers en adres: *Vienne. P. Bonet.*

Eene kopy van deze plaat is beschreven in: Catal. Prints Brit. Mus. N⁰. 1459.

3080 2 *f.* „Zamenspraak over de Nieuwe Ridder van de Goude Louisen, Tussen Gaarnewijs en Weetniet." 1 blad kl. folio dat geheel op 2*a* toepasselijk is.

3081 3 *a.* „De Maatigheid. — la Temperance."
Lodewijk, Markgraaf van Baden, *Louis le petit,* zit te *Schwalbach* aan de *Aar* goud wegende aan eene tafel, waarbij *Arlequin Essayeur* (Lodewijk XIV) staat, met een triangel, om hem over te halen, niet bij den Keizer te blijven. Daaronder:

„De Ridder der Louisen doende de revu over zijne troupen."

Bovenaan 2 chronogrammen van 1705:

nVMos eCCe probos negat, et nego proDere porro. en:

totos penDe, probos Cape nVMos et Lege faLsos.

doelende op zijne aarzeling en de vleitaal van Lodewijk. (Zie plaat 7.)

Deze plaat is beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum N⁰. 1444. — De geest is dezelfde als van pl. 18 Almanach 1701.

3082 3 *b* Dezelfde plaat, vroegere staat, zonder N⁰. 3 en *Maatigheid. Temperance;* de naam *Arlequin* is hier weggelaten.

3083 3 *c* Dezelfde voorstelling, geheel andere gravure, niet door Allard, even als 4*c.* Met dezelfde verzen onderaan, doch zonder N⁰., en de zon die op *a* en *b* den Markgraaf en Arlequin bescheen.

3084 3 *d* „Zamenspraak over de Ridder der Louisen, daar hij de Reveu doet over „zijne troupen. Tussen Gaarnewijs en Weetniet." 1 bl. kl. fol. geheel toepasselijk op 3*a* en gelijk 3080.

3085 4 *a* „De Hoop — l'Esperance."
De Keurvorstin van Beyeren zit weeklagende op eene stoel, met onderschrift:

„De Beyrin in haar hol, of de klaagende Keurvorstin van B.... te „Venetien."

Bovenaan het chronogram (met 1605 in plaats van 1705:)

aLtera pars nostrVM ah! te et gnatos Desero Lapsos. (1605.)

daaronder links de buste van Lodewijk XIV; regts: *Hospital de S. A. E. de Baviere.* Eene Eng. kopy beschreven in: Catal. Br. Mus. N⁰. 1458.

3086 4 *b* Dezelfde plaat, vroegere druk, zonder N⁰. en: *de Hoop* enz.; ook met minder inscriptien.

3087 4 *c* Dezelfde voorstelling, andere gravure, evenals 3*c*. Met dezelfde inscriptien als op *b*. Deze copy is herkenbaar aan eene lelie op het voetstuk van de buste van Lodewijk XIV.

3088 4 *d* Dezelfde copy als *c*, waarop de 10 versregels bovenaan zijn uitgeslepen waarvan de sporen nog zigtbaar zijn; ook is het onderschrift: „De Beyrin in haar hol" uitgeslepen; — daarentegen is de plaat nu toegepast op Mad. de Maintenon door het onderschrift:

„De stortinge van de Doos van Pandorus op de ontwerpen van Louys „de XIV. Of de tranen van Mad. de Maintenon" en ter weerszijde een groot Fransch vers, met opschrift:

„La boite de Pandore, Repandue sur les dessins de Louis XIV, ou les „Lamentations de Mad. de Maintenon."

Met gefingeerd adres: Turin, St. Bonnet. Six sols la piece. br. folio.

3089 5 *a* „De Dapperheid — la Force."

„Den dollen Hartog van B..., of de dappere linie-verweerder in Brabant." De Keurvorst van Beijeren, Maximiliaan Emanuel, met de letters: M. E. K. V. B.; op zijn schouder, staat ten voeten uit, en face, een sabel in eene, een pistool in de andere hand, woedende over het doorbreken der *Vlaamse Liniën* 4 Aug. 1705 door *Baron Spar* en der: *Brab. Liniën geforceerd* 18 *Julii* 1705 gelijk de kaart achter hem aanwijst. Bovenaan het chronogram:

Constratos **MV**ros, Confertas **D**esero fossas. (1705.)

Eene Eng. kopy van deze plaat is beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum N⁰. 1434. Zie kaarten hierover N⁰. 3368—70.

3090 5 *b* Dezelfde plaat, vroegere druk, zonder het N⁰. en: *Dapperheid-Force.*

3091 6 *a* De Voorzigtigheid. — la Prudence."

De Graaf la Mothe vlugt bij het doorbreeken der Vlaamsche linien door den Holl. Generaal Sparre. Met onderschrift:

„De Collonel Sar of de voorzichtigste Franse Linie ontwijker in Vlaan„deren." Met chronogram, tweemaal het jaar 1705 gevende:

ne **L**ae**D**ar **CV**rrere **M**a**L**o. (1705) ne **C**e**D**ar **CV**rrere **M**ens est. (1705)

3092 6 *b* Dezelfde plaat, vroegere druk zonder het N⁰. en: *Voorzigtigheid*, enz.

3093 7 „De Gerechtigheid. — la Justice."

Lodewijk, Markgraaf van Baden, uit het bad te Schwalbach teruggekeerd, staat met uitgetogen zwaard en houdt in de linkerhand eene weegschaal waarin een naakt zwaard en een vergulde goudbeurs tegen elkander gewogen worden. (Zie pl. 3 N⁰. 3081) Met onderschrift:

„De groote Balansenmaker des Keiserrijks of de wiskunstige goudzoeker „uit de Baden." en chronogram:

ense **M**eo, ga**LL**os **D**etr**V**sos **C**ernere fas est. (1705)

Met adres: „a Stolhofen chez L. Double Coeur."

3094 „Bijvoegsel tot de Koninglijke Almanach, genaamd het Gulde-jaar der „Bondgenooten, 1706. Of waare voorspooks uitkomst van de Franse ver- „duisterde En ondergaande zon, Voor de Triomfzaal, Nieuwlijks geboud „ter eere van 't Huis van Oostenrijk; En gestoffeerd met XXV deftige „Krijgszinnebeelden, wegens de overwinningen, behaald door de gemelde „Bondgenooten op het Huis v. Bourbon. — Te samen gesteld en in „'t licht gebracht door L. d. L. D. tot Parijs en G. d. B. tot Brussel, „in Compagnie. —

„Appendice de l'Almanac Roial, ou l'Annee victorieuse des Alliez de „1706. Contre le Soleil eclipsé et couchant de France; ou le Salle de „Triomfes, nouvellement bâtie pour le Maison d'Autriche; et Ornee de „XXV emblemes de Mars, favorable aux dits Alliez. Ouvrage recueilli „et mis en lumiere par L. d. L. D. à Paris et G. d. B. à Bruss. et Comp.

Dit werk bevat:

Bladz. 1. Beide bovenstaande titels onder elkander, in boekdruk. Bl. 2, 3 en 4: 10 achtregelige Hollandsche en Fransche spotdichten naast elkaar, op: „De V zinnen en verkeerde V zinnen. — Les V sens de nature, et les „V sens opposez." Deze 10 verzen zijn gen⁰. 1—13, daar plaat 1, 2, 3, elk eene afzonderlijke uitlegging hebben welke tekst ook medegeteld is, en die 3 platen alzoo bij deze versjes met 1 tot 6 genummerd zijn.

Voorts 7 verzen, Holl. en Fr., gen⁰. 14 tot 20, op „De VII Ondeugden. — Daarna 4 verzen, Holl. en Fr., gen⁰. 21 tot 24 op: „De IV „Elementen. Eindelijk: 25 „Besluit. — Conclusion de cet ouvrage."

Al deze verzen zijn spotprenten op Lodewijk XIV, zijn Kleinzoon, den Keurvorst van Beyeren, de ongelukken der Fransche wapenen in 1706, de Eclips van 12 Mei, enz.

Op deze 4 bladzijden volgen 22 platen en 3 bladen tekst. Plaat 1, 2, 3 zijn oude, breed folio platen met afzonderlijke uitleggingen, welke achter elke plaat zijn gebonden en alzoo 6 vellen (of N⁰. 1—6) vormen. Voorts 19 platen, bovenaan regts gen⁰.: 7—25. 17 dezer platen zijn kopyen van 18 pl. van den Almanach 1701; N⁰.14 en 20 zijn nieuwe platen. Elke pl. hg. 17 à 19, br. 26 à 28 dm, — en door de vele inschriften in kleine cursive letters kennelijk uit de fabriek van *C. Allard* te Amsterdam afkomstig. De meeste bladen dragen zijn adres.

3095 (1 *a*) „Mundus vult decipi." — In het midden staat een krijgsman met over elkaar geslagen armen, die links en regts door andere mannen uitgelachen wordt, terwijl Diogenes op den grond zit en een ander zijn lantaren heeft. Met 6reg. vers: *Diogenes ontstak*, enz. onder de voorstelling, en een 6reg. Fransch versje er in: *Voici le Guerrier objet de raillerie*. Naar *P. Q(uast)* door *C. L.* en adres v. *C. Allard*. Hg. 31, br. 39 dm. br. fol. — Oude plaat, die naar ik stellig meen, in 1637 ter bespotting van den Tulpenhandel gediend heeft, wat ik echter niet met zekerheid aanwijzen dan. In 1720 is deze plaat in het *Tafereel der Dwaasheid* (van den Actiehandel) als pl. 69. opgenomen, met veranderd opschrift: „De Actiewereld op haar einde.

3096 (2) „Het lot des oorlogs. — Waaronder dit Chronogram:

„De **MVL**ta parte, ah pro **L**ege en be**LL**a gerentes." (1705)

Uitvoerig vers over de voorgaande plaat in 3 kol.: „De wijsheid dikwijls heeft," enz. door *A. Allard*. Met adres v. C. Allard. br. fol.

In het versje op bladz. 2 achter den titel, wordt de krijgsman op de plaat voor den Keurvorst van Beyeren genomen.

3097 (1*b* en 2) Dezelfde plaat, vroegere en veel fraaijere druk der plaat, vóór het Fransche versje, en met hetzelfde Hollandsche vers onderaangedrukt: „Het lot des oorlogs." Te zamen hg. 52 dm. br. 39 dm. gr. fol.

3099 (3) Een groot fornuis of stookhuis, enz. De oude plaat N⁰. 2528: *Den Franschen Algemist* van het jaar 1674, in 1689 op nieuw gebruikt met titel: *Het groote Stookhuis*, (zie N⁰. 2770), nu nog eens gebezigd en vermeerderd met een tijdvers of chronogram:

pro beLLo paCeM Defessae qVaerIte gentes (1706)

en een 2reg. versje: „Door krijg vermoeide Europa's Vorsten" boven het fornuis, waar vroeger stond: „Laboratoire de ce temps."

3100 (4) „'t Forneys des Oorlogs. — La fournaise de la Guerre." Een groot Holl. vers in 3 kol., daaronder een dergelijk Fransch vers in 4 kol., beide door A. Allard, ter uitlegging der voorgaande plaat en der Nos. 1—16.

Het versje achter den titel over deze plaat past deze op Lodewijk XIV toe.

3101 (5 *a*) Een huwelijksaanzoek, enz. — De oude plaat N⁰. 2757: *La belle Constance*, over het huwelijksaanzoek van Lodewijk XIV, nu veranderd in eene zinneprent op het tweede huwelijk van Philips V door zijn Grootvader gereed gemaakt met Maria Louise van Savoye. (Zie No. 3068.) Met bijgevoegd chronogram:

Hespere IVre oMnes potes o! DepeLLere GaLLos. (1706)

en zeer vele inscriptien op de plaat, bv. „*Vals Testament van Porto Carrero* 1700, en boven de deur onder de zeeslag (welke vroeger die bij Algiers beteekende) staat nu: *Reeds Barcelone wil Karel kroone*." br. fol. Afgesleten druk, met eene breede zwarte rand links en regts van de plaat.

3102 (5 *b*) Dezelfde plaat, vroegere, veel fraaijere en betere druk, met dezelfde breede zwarte rand rondom de geheele plaat. Daaronder gedrukt:

3103 (6) „'t Gedwonge huwelijk van Don Quichot de la France en Spagnoletta „Infante. — Le Mariage par contrainte de Don Quichot de la Fr. et „Spagnol. Inf." — Een groot Holl. en Fransch vers onder elkaar, ieder in 3 kol. Met gefingeerd adres: Brussel bij G. de Bakker. N⁰. 5 en 6 zamen hg. 53, br. 39 dm. gr. fol.

3104 7. *a* „De Franse en Spaanse waereldzaagers."

„Philippes et Louis scient le monde ici."

Lodewijk en Philips willen de wereldbol doorzagen, waarop Maintenon zit. — Omgekeerde copie met chronogram van Almanach 1701, pl. 9 (N⁰. 3050) Hier staat Lodewijk ter linker, Philips ter regterhand. Daarboven is gegraveerd eene Hollandsche vertaling van het groote Fransche gedicht: „Louis ne pouvant seul regner au monde entier" enz., nl. „Des waerelds Heer- „schappij Louis niet kon beheeren." met bovenstaand opschrift, wat op N⁰. 3050 en ook op deze plaat ter regter- en linkerzijde gedrukt is; daarentegen is het kleinere gedicht van N⁰. 3050, „Wel Lodewijk," enz. weggelaten.

3105 7. *b* Dezelfde gravure, enz. doch vóór het No. 7; in een Exemplaar dezer collectie in de Provinc. Bibl. v. Friesland.

3106 7. *c* Dezelfde voorstelling, andere copie, hebbende ook Lodewijk ter linker, Philips ter regter zijde, met *gegraveerd* bovenschrift: „*Phil. et Louis* enz. wat op de vorige in pl. boekdruk is; op deze copie is de naam *Maintenon*

6

bijgevoegd. Ter weerszijde en onder de plaat is nu in boekdruk het Hollandsche vers geplaatst wat op de vorige gegraveerd was: „Des Waerelds Monarchy" met hetzelfde opschrift.

3107 8 *a*. „Prophetise droom van de Zon Eclips" — Lodewijk XIV zit ten troon; vóór hem Maintenon en Philips V geknield, enz. — Slechte copie van Almanach 1701. pl. 2. (No. 3140) met dezelfde verzen, inschriften, chronogram en gefingeerd adres: *Paris*, *Mortain*.

3108 8 *b*. Dezelfde gravure, enz. doch vóór het No. 8.

3109 9 *a*. „Beklaaglijke Franse Audientie." — Links zit Lodewijk XIV met bril op ten troon, vóór hem de Keurvorst van Beyeren en Villeroy geknield. — Omgekeerde copie van Almanach 1701. pl. 4. (No. 3042) met dezelfde verzen, inscriptien, chronogram doch met gefingeerd adres: *Bitburg* bij *L. de Lis*.

3110 9 *b* Dezelfde plaat, vóór het No. 9.

3111 10 *a*. „3 Valse zacht! 3 Fransche Koningen in 't West, 2 zonder Troon, enz." — Lodewijk XIV ligt bezwijmd op den grond, wordt door Mad. la Vallière vermaand, enz. — Naauwkeurige copie met alle inschriften en tijdvers van: Almanach 1701 pl. 8 (No. 3047) doch zonder de verzen ter weerszijde.

3112 10 *b* Dezelfde plaat, zonder No. en met de verzen ter weerszijde gedrukt als op No. 3047. — In een Ex. op de Provinc. Bibliotheek v. Vriesland. — Deze staat is beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum No. 1448.

3113 11 *a* „De groote Franse BANd-rekel met de BAN-nier van BANgheid, enz. — De Keurvorst van Beyeren met houten been, stijgt op een ezel, enz. — Met compartiment bovenaan regts: Ban en Arrierban in zee. — Naauwkeurige copie van Almanach 1701. pl. 14 (No. 3057) met ander 8reg. vers op de voetbank: „Ter ezel, niet te paard;" — „Vraag en antwoord van „Pasquin" met tijdverzen onder in de plaat gegraveerd, zonder de verzen ter weerszijde.

3114 11 *b* Dezelfde gravure zonder het No. 11, doch ter weerszijde het Holl. en Fransche vers gedrukt als op Almanach 1701. 14 *b*. No. 3058.

3115 12 *a* „De Spaanse en Franse Huylebalken. Les 2 pleureurs pour la France „et l'Espagne." Een trompetter met houten been en een trommelslager roepen de verloren steden en soldaten bijeen. — Copie van Almanach 1701 pl. 5 (No. 3043.) met veel meer en geheel andere verzen, beginn.: „Hoord mannen, jongens, hoord enz. Met gefingeerd adres. Klaudenstein bij S. Camanke.

3116 12 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3117 13 *a* „De Hopman van de Boereban. — Boereban en Arrier-ban. „Le Rustique Ban et Arrier-ban" — Een boer op klompen met wan en vlegel in de hand en een ander met een hoorn, roepen de Arriereban op. Naauwkeurige copie van Almanach 1701. pl. 10 (No. 3051.) Met dezelfde opschriften en verzen in de plaat gegraveerd, die op No. 3051 boven en onder de plaat gedrukt zijn; voorts met dezelfde verzen in boekdruk naast de plaat als op de vorige. Met gecopieerd adres: *Bourdeaux* chez *L. le Vannier*.

3118 13 *b* Dezelfde plaat en verzen vóór het No. 13. In een Ex. op de Provinc.-Bibl. v. Vriesland.

3119 14 *a* „Aan Josef de Oprechte. — Aan Louis de Zondige zijn beminnaars". Keizer Jozef van Duitschland (broeder van Aartshertog Karel van Oosten-

rijk) staat ten voeten uit naast Lodewijk XIV en houdt met hem een zamenspraak over zijne eerzucht en kinderen. Met 2 Chronogrammen: en gefingeerd adres: *Maastricht* bij *L. Knottus*.

Naast Lodewijk: Caesar **DIV**e, rogo pa**C**e**M**, (1706.)
naast Jozef: Pa**C**e**M** q**V**aerent**I** Ga**LL**o **D**abo. (1706.)

Voorts onderaan vele verzen gegraveerd in 2 kol.
Van deze pl. en van pl. 20 (No. 3133) ken ik geen origineelen.

3120 14 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3121 14 *c* Dezelfde plaat, afdruk voor het No.; doch ter linker- en regterzijde een uitvoerig Hollandsch en Fransch vers, met deze opschriften:
„Mondgesprek tusschen Jozef de Oprechte en Louis de Zondige.'
„Nouvel Entretieu de Josef le Juste et Louis le Faux."

3122 15 *a* „Uiterste Klagten van Vrankrijk in rouw."
„Complaintes extremes de la France en deuil."
Opschriften van een Hollandsch en een Fransch vers ter linker en zijde van eene voorstelling van Mad. de Maintenon in rouw, staande, ten voeten uit, links, als het Klagend Vrankrijk. Vóór haar liggen op den grond vier verscheurde papieren: *Tractaat van partage*, *Testament* 1700, *Vrede Request* 1706, *Muntbriefjes*. — Verkleinde en omgekeerde navolging van Almanach 1701. pl. 16 No. 3065 met hetzelfde chronogram boven en hetzelfde vers onder in de plaat gegraveerd; voorts is de plaat ingenomen door een geheel ander vers dan op No. 3065 staat, n. l.: „Ik dek mijn aanzicht „niet" enz. De Hollandsche en Fransche verzen ter weerszijde der plaat in boekdruk met bovenstaande opschriften, beginnen: „O wee, wat gaat ons „aan" — Helas, nouveaux malheurs" enz. Met adres: Amst. *C. Allard*.

3123 15 *b* Dezelfde plaat met dezelfde gegrav. verzen, doch zonder No., zonder de 4 papieren op den grond en zonder de verzen ter weerszijde der plaat.

3124 15 *c* Dezelfde plaat als *b*, doch ter weerszijde het Holl. en Fr. vers in boekdruk als op Almanach 1701. pl. 16 (No. 3065). Met adres van *C. Allard*. In een Ex. dezer collectie op de Bibliotheek te Gent.

3125 16 *a* „Castilien hervormd — Castille reformée."
Een toren of kasteel (Castilie) dat door Anjou en den Pretendent beklommen wordt en uit welks poort de Dauphin treedt. — Omgekeerde copie van Almanach 1701. pl. 7 (No. 3045.) met hetzelfde Holl. en Fransche vers en chronogram. Met gefingeerd adres: *Leipzig*, *P. Schonk*.

3126 16 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3127 17 *a* „De Papiere Koning of de vluchtende van Hs van Anjou."
„Le Roy de Papier Quittant la Cour d'Espagne."
Philips V vlugt, de Kroon en *Testament* enz. in de hand en snijdt tevens een Gobelin tapijt door. — Eenigzins verkleinde copie van: Almanach 1701 pl. 17 (No. 3067) met hetzelfde Holl. en Fransche vers en chronogram. Zonder adres.

3128 17 *b* Dezelfde plaat, afdruk voor het No.

3129 18 *a* „Carolus III D. G. Hisp. et Ind. Rex." — „Oostenrijk zegepra„lende ..... in Spanje. — Entree triomphante de Charles III." — Karel III staande, ten voeten uit; achter hem de kroon, vóór hem Madrid enz. — Eenigzins verkleinde en omgekeerde copie van: Almanach 1701. pl. 15 (No. 3063), met hetzelfde chronogram boven en vers onder de plaat, doch nu gegraveerd, ook met hetzelfde Holl. en Fransche vers in boekdruk

links en regts van de plaat als op No. 3063, doch bovendien is in de plaat rondom Karel III een uitvoerig Holl. vers gegraveerd: „Dit Hoofd Euro- „paas Hoofd (Spanje) zagtzinnig zal regeeren." Met adres van *C. Allard.*

3130 18 *b* Dezelfde plaat en verzen; afdruk vóór het No.

3131 19 *a* „De eerste triomf van Mr. de Vendome na... Italiën om... Carre- „man 's baas te redden."
„Le premier Triomphe de Mr. de Vendome .... d'Italie pour .... secou- „rir Mr. Carreman."
„Vendome rijdt in een wagen door 2 hanen getrokken naar den toren waarop Carreman staat die hem de *Capitulation de Menin* toereikt. — Eenigzins verkleinde en omgekeerde copie van Almanach 1701 pl. 6 (No. 3044) met dezelfde verzen zonder chronogram en adres.

3132 19 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3133 20 *a* „Niew Stieregevecht van de Hg van Orleans voor Turin," enz.
„Nouveau combat de Taureaux du Dc. d'Orleans devant Turin."
De Hertog van Orleans drijft een rad naar een snuivende en woedende stierenkop (*Taurino* = Turin) heen, en naar eene: *Tombe de la Monarchie tombant*, regts eene groote pot: *De Dood is in de pot*, enz. Met chronogram:

Ah, DebeLLare hIC taVros hos spes Mage non est (1706.)

Bovenaan een Holl., onderaan een Fransch vers.
Van deze pl. en van No. 14 ken ik geen origineel.

3134 20 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3135 21 *a* „De grootste Juweelenverkoper van Europa" enz.
„Le plus grand Vendeur de Joyaux en Europe," etc.
Lodewijk XIV rijdt op eene wagen, door vele Grooten van zijn Rijk voortgetrokken; achter hem de terugkeerende Philips; in het midden een tempel met de kroon van Spanje, Karel III en Anna. Met chronogram:

Argento sIne Largo In patrIaM reDIre non LICebIt. (1706.)

Eenigzins verkleinde copie van Almanach 1701 pl. 19. (No. 3071) met Holl. en Fransch vers boven en onderaan in plaats der uitlegging in proza op No. 3071. Zonder adres.

3136 21 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3137 22 *a* „De Monarchale sleuteldrager of Postscriptum Bô v. Turin en Milane."
„Le Porteur de Clefs Monarchales ou le Courier de Postscriptum de „Turin et Milan."
Lodewijk XIV staat, als Harlequin, met den sleutel van zijn verloren geldkist voor Harpagon (den Hertog van Savoye,) die als wisselaar het goudgeld weegt, terwijl zijn arm rust op een kistje waarin: *Fijn en vals goud — Fijne en valse juweeelen* en: *Muntbriefjes.* Onderaan een chronogram.

LeprosoS GaLLos LoMbarDe fVgastI. (1706.)

Eenigzins verkleinde copie van Almanach 1701 pl. 18. (No. 3068)
Met geheel andere verzen, beginn.: „Tot nog toe heeft niemand" en: „Jamais jusques ici" enz.

3138 22 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

3139 23 *a* „Orakelspreuk van Jupiter tot Louis over 't niewe Oproer te Madrid."

„Reponse d'Oracle de Jupiter à Louis concernant la nouv. Revolution „de Madrid," etc.

Jupiter verschijnt in de lucht tusschen Aartshertog Karel en Philips, terwijl Lodewijk voor hem knielt, aan het verbaasde volk wat buiten de poort van Madrid staat. Met Holl. en Fransche verzen en chronogram.

PaCeM nonne petas a IoVe GaLLe Deo? (1706.)

Verkleinde en veranderde copie van Almanach 1701 pl. 11 (No. 3053.) met ander tijdvers.

3140 23 *b* Dezelfde plaat, afdruk voor het No.

3141 24 *a* „Naweene van d'Eclips der Franse Zon verduisterd" enz. „Mauvaises consequences de l'Eclipse du Soleil François". — Koningin Anna zit ten troon en plukt een Franschen haan op haar schoot; bovenaan regts en links 2 compartementen waarin het *Ontzet van Turin* en: *Louis* met *Maintenon* ten troon. Met Holl. en Fransche verzen en chronogram:

SoLIs per LVnaM, ah! horrenDa en speCtra tenebrae. (1706.)

Verkleinde copie van Almanach 1701 pl. 13 (No. 3056.)

3142 24 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No. In een Ex. op de Provinc-Biblioth. te Leeuwarden.

3143 25 *a* „Tweede onderwerping der Afgevalle Spanjaarde aan Karel III" — „Second Hommage des Espagnols retournez à Charles III," etc. — *Carolus III* ontvangt de eerbewijzen van vele Spaansche Grandes; bovenaan regts een compartiment met Abimelech's dood en de *Geallieerde Vloot* 1706. links: Lodewijk door Bellona (Anna) verslagen en *Berwijk*'s vlucht; met Holl. en Fransch vers en chronogram:

Non Lente en Magnos CaroLo se sVbDere Iberos. (1706.)

Verkleinde copie van Almanach pl. 12 (No. 3055).

3144 25 *b* Dezelfde plaat, afdruk vóór het No.

---

g. PLATEN OVER 1707. (Zie blz. 22.)

3145 (1 *a*) Spotprent op den dood van den in 1707 omgekochten Markgraaf Lodewijk van Baden. „Louis gaat gleyen, de Baden schreyen. — Louis „Badin, meurt de chagrin." — Met 2 tijdverzen: (1707—1707.)

„O SpIon eerst pronk Der heLDen, Loop, zoek ELIzeesche VeLDen.
ProDItor anne heros aeterna paCe reCVMbIt."

Regts de Markgraaf v. Baden stervende in Schwalbach; in het midden de Badensche Generaal *Thongen* vol hoop over de gevolgen van dat overlijden; naast hem *Arlequin medecin* (Lodewijk). Bovenaan een groot Holl., onderaan een Fransch vers, ieder in 3 kol. zonder adres, doch door *C. Allard.*

3146 (1 *b*) Dezelfde voorstelling, doch grooter en fraaijer, zeker de origineele plaat; met bovenschrift:

„Morgenwecker van Marly. — Veille Matin de Marli."

Harlequin is ook hier *Louis d'or* (Lodewijk XIV); de Generaal Thongen is nu: *Louis dort* (de Markgraaf v. Baden); in 't verschiet martelingen (aan Protestanten). Van ond. een 20 regel. Holl. en Fransch vers naast elkander gegrav. Fraai geëtst met een geëntrelaceerd monogram. Hg. 31 br. 20 dm. fol.

3147 (2 *a*) „Tooneel v. Napelse veranderingen" — Plaat in 3 afdeelingen. In de bovenste komen *Napolitaanen* den *Keizersen* te gemoet met een' standaard v. Karel III; de middelste stelt een standbeeld (v. *Philippus V* voor wat afgebroken wordt; de onderste het *Illumineeren d. Napelse Huisen* en de *Vlucht naar Gaeta*. Met weinige verzen, gegraveerd in de plaat. Met adres: Dordrecht bij *B. Goris*.

3148 (2 *b*) Dezelfde plaat, vroegere fraaijere druk. Ter linker- en regterzijde een uitvoerig Holl. en Fransch vers met opschrift:

„Napels verlost, Neffens de beeldstorm op de Statue van Anjou, door 't Volk tot Napels."

„Naples en liberte, et la Statue du Duc d'Anjou brisee à Naples."

In een Exemplaar op de Bibliotheek te Gent.

3149 (3) Een vorstelijk persoon, wien knielende stadssleutels aangeboden worden, stapt met zijne gemalin uit een huis; links krijgsvolk, in het verschiet eene zee met schepen. — Dezelfde plaat als No. 2701. „Oot„moedige opdragt v. de Eng. Protest." aan (Willem III en Gemalin) welke plaat vroeger reeds tweemalen gediend heeft, nl. voor No. 2362 en 2545. Op dezen afdruk is, onder Willem III, weggeslepen: *Syn Kon. Hoogh.* en de Oranjestandaard is veranderd in het Spaansche wapen; waarschijnlijk moest deze pl. nu dienen voor den intogt van Karel III in Napels. Zonder eenig opschrift, adres of vers.

3150 (4) De slapende boer te Stolkwijk bij Rotterdam. 1707. — 3 Doctoren bij het bed v. d. boer te Stolkwijk, die door eene slaapziekte bevangen 27 maanden sliep. V. ond. uitvoerig Holl. vers in 4 kol. op den Stolkwijkschen boer, waartusschen eenige regels op Italie, Barcelona en den staatkundigen toestand. Zie op 1707 No. 3420 de afzonderlijke uitgave met nog andere verzen onder de plaat.

3151 (5) Andere plaat op den slapenden Stolkwijkschen boer; eene groote afbeelding in h. midden, rondom 8 kleine ovale afbeeldingen; met 4 achten 4 vierregelige versjes, mede op den staatkundigen toestand. Zie op 1707 No. 3421 de afzonderlijke uitgave met verzen.

3152 (6) „Waare afbeelding v. de wonderbaare samengegroeide Tweeling v. „de Vrouwelijke kunne, geboren in Hongarije a° 1701 en onlangs op de „Haagse Kermis vertoond. — „Vraye Image de 2 Jumeaux femelles .... „exposez .... à la foire de la Haye de 1708." — Deze meisjes waren met de billen aaneengegroeid. — Onderaan: „Nadere verklaring der tweelin„gen, toepasselijk op den Oorlog. — Explication des Jumeaux femelles" in 3 kol. naast elkander. Hg. 36, br. 29 dm. gr. fol.

Hierbij: M. E. Ettmüller, disput. med. de monstro Hungarico, exhib. G. C. Werther. Lips. 1707 4o. 20 pp. waarbij eene afbeelding dezer meisjes. — Ze waren geboren te Szony in Hongarye, werden 9 jaren oud, door een geestelijke gekocht om ze voor bespotting en zedebederf te vrijwaren en stierven in een klooster te Presburg 23 Febr. 1723. Zie ook: Houttuyn, Natuurlijke Hist. volg. Linnaeus. I. 149.

Blijkens den Catal. Bodel 1873 Nov. No. 1205 bestaat hiervan ook eene even groote origineele ?? plaat met Latijnsche verzen van M. B. br. 4°.

3153 (7 *a*) „De Vastenavond. — De Vasten. — Le Carneval. — Le Careme" — Curieuse afbeelding van een strijd van den Vleeschtijd tegen den Vischtijd. Regts wordt door een visscher en vischwijven gevochten tegen anderen die voor vleesch, bier en bakwerk strijden. Van ond. een 4reg. Holl.,

Lat. en Fransch versje. Oude plaat v. 1630 of daaromtrent, nu opgegraveerd, met adres v. *C. Allard*. Br. fol. Hg. 29 br. 39 dm. — Hierbij een afzonderlijk blad met Holl. vers v. *A. A(llard)* in 3 kol., met opschrift: „Bellona zegenpraalende voor de Bondgenooten, ofte deszelfs „Vastenavondstriomf, over de vijandelijke gedwonge vasten" waaronder chronogram:

Et BaCCho et MartI festa parare VIDe (1707.)

en een ander chronogram onder het vers ook met 1707:

EngeLanDs en HoLLanDs gasten Ist Dog nIet beLast te Vasten.

Amst. *C. Allard*. Deze plaat is met veranderingen gebruikt in het Tafereel der Dwaasheid n°. 25. — Plaat en vers zijn dus hier even als bij No. 3095—3103 gescheiden.

3154 (7 *b*) Dezelfde pl., fraaijere, vroegere druk, zonder de inschriften: *Vastenavond — Carneval*, enz. Op de plaats der 3 vierregelige versjes is hier in de plaatrand de bovenste regel v. h. vers gedrukt: *Bellona zegepraal*. enz. — Met het vers zonder dien regel.

3155 „De Standvastige Monarchye des doods, en de zieltoogende Mars in Europa; „tot vernietiging der betrachte Vijfde Monarchye in 't Christenrijk: ver„beeld door VIII zinnebeeldige Konstprinten, vertoonende de oorzaak des „oorlogs en des doods, (waarbij kortelijk beschreven worden de opkomst „en de ondergang der vier Hoofd-Monarchyen) de ontijdige minnery en „dood, vijf der beroemdste Waerelds Deugden, als: Schoonheid, Krijgs„dapperheid, Wijsheid, Sterkheid en Rijkdom, ten grave gedaald; en ein„delijk De Monarchaale en algemeene Stryd tegens de Dood. Alle door „Nederduitse versen en Latijnse Epigrammata verklaard, en op dese tijd, „als ook geestelijk toegepast, door Abr. Allard. Amst. bij C. Allard „op den Dam. (1708?) kl. fol.

In den Catalogus *C. Kram* Utrecht 1875 No. 2204 kwam van dit werk eene latere titel-uitgave voor, aldus luidende:

„Poetische Beschrijving v. de oorzaak des oorlogs en des doods, de „ontijdige minnary en dood, de Schoonheid, de Krijgsdapperheid, de Wijs„heid, de Sterkheid, de Rijkdom en eindelijk de algemeene Styd (*sic* voor „Strijd) tegens de dood. Verciert met Schoone kopere Platen. Utrecht. „H. Schouten, 1719. kl. fol.

Titel; keerzijde: wit; bl. 3: Voorbericht tegens 't Vooroordeel der Dichteren. (vers in 2 kol. — Eene verontschuldiging dat deze zinspelingen aan Bijbel en Mythologie ontleend, op dezen tijd zijn toegepast.) — bl. 4. Korte Inhoud (vers in 2 kol.) gevende een overzigt v. de zinnebeeldige beteekenis der 8 pl. Voorts 8 pl. onderaan gen.: 1—8 en bl. 5 tot 20, met uitvoerige gedichten op deze platen, behelzende de toepassing op Lodewijk XIV, zijne minnarijen, verliezen van geld, magt enz. enz., doch waarin nergens zijn naam of die van een der bedoelde personen of zaken voorkomt, maar vrij duidelijk aangewezen wordt. — Al de platen zijn zeer oude gravuren, meestal van 1600 tot 1630 gesneden, doch nu weer opgegraveerd en met nieuwe Lat. verzen van *A. Allard* en den naam v. *C. Allard* als uitgever voorzien. Alle gewoon folio, hg. 26, br. 18 dm. doch pl. 2 en 8 zijn 38 dm. br.

3156 1. „Oorzaak des oorlogs en des doods." — Adam en Eva in het Paradijs, Eva aan Adam den appel gevende. Fraai gegraveerde kopy naar de beroemde plaat van A. Durer.

3157 2. „De ontydige minnery en de jeugdige Staatzuchts dood" — Een oud man (Lodewijk XIV) ontsteekt in lust naar eene naast hem zittende schoone vrouw (Maintenon) achter hen de Dood op hen aanleggende, links wordt een jonge man (Philips V) door Cupido doodgeschoten. — (Door of naar *D. Vinckebooms*) br. fol.

Zie over deze plaat: N. C. Kist in zijn Archief voor Kerkhistorie XV bl. 479. Deze plaat is eene voorstelling uit: Cats Trouring bl. 227 in de 4º uitgave van Cats werken. Dordr. 1659.

3158 3. „Doodpraal van Venus, des werelds Schoonheid." — Een geraamte (Venus) ligt in eene geopende tombe. — In den geest van eene plaat in Cats: „Doodkiste voor de levendigen."

3159 4. „Hier legt Mars" enz. Het geraamte v. Mars in eene tombe, waarin krijgslieden kijken.

3160 5. „Praalgraf v. Pallas, 's Waerelds Wijsheid." Het geraamte van Pallas in eene tombe waarin de Koningin van Scheba en vele Oosterlingen zien.

3161 6. „Hier legt Hercules, 's Waerelds Sterkheid." Hercules als geraamte in eene tombe, enz.

3162 7. „Hier legt Cresus, 's Waerelds Rijkdom" enz. Cresus in eene tombe enz.

3163 8. „De Monarchaale en Algemeene Doode-Streid." — De dood schiet zijne schicht op eene menigte oude en jonge, rijke en arme mannen en vrouwen, die zich tegen hem verweeren; in het verschiet schiet de dood zijne pijlen op olifanten, enz. — Zeer fraaije doch afgesleten oude gravure door of als van *Vinckebooms* of *Saenredam*. Deze plaat meen ik ook op een vroeger jaar (omstreeks 1609?) als historische plaat ontmoet te hebben.

3164 „Het Palmhof der Bondgenooten, besproeid door de verloste en juichende „Schelde in 't Jaar 1708 ...... eindigende in een dierlijke strijd om de „beste parel v. 't Christenrijk, ofte de waare Brug tot een gewenste „Vrede. Vertoond door IX histor. Zinneb. op de roemruchte Veldtogt „v. 1708. Door R. J. Z. en Cº. tot Rijssel.

„Histoire emblematique de la campagne glorieuse des hauts alliez .... „en 1708. Representée par IX Emblemes. Par R. J. Z. et Comp. à „Lille." — Titel; Keerzijde: IX Uitgeleese Krijgsbravaden d. Jaars 1708. — 9 zesregelige verzen en: Besluit op de volg. 9 (ongenommerde) platen.

3165 (1 *a*) „De X zwaarste Plaagen aan 't Hedendaags Egipten voorspeld. 1708. — „Comete emblematiq. politiq. plusieurs sorts et les morts des Princes „et des Grands de France, et Merveilles de consequence ou Prognostica„tion des grands cas dans Europe sur leurs dates selon le vieux style „1708 par Mr. Bickerstaff, Astronome Anglois." — Eene ster met 10 groote uitstralingen, waarvan No. 7, die den dood v. Lodewijk XIV te Marly 29 July voorzegt, de grootste is (door den slag bij Oudenaarde? 11 July?) Elk der 10 stralen beteekent den dood van een of ander personaadje; met Holl. uitlegging. Van ond. een Fransch vers: „Des Meditations sur l'Oracle", etc.

3166 (1 *b*) Dezelfde plaat, ter weêrszijde één uitvoerig Holl. vers: „Zinnebeeld. „komeet wegens de nieuwe Eng. Prognosticatie voor ...,. 1708, nader „verklaard in een Samenspraak tussen Starnar en Warnar" br. fol.

3167 (2) „Levendig Model v. de Niewe Modese kruidige Franse Lucht-sprong „bij Rijssel." — Een ruiter in zijn hemd te paard gezeten schiet een Franschen ruiter in stukken; zinspelende op de groote verwoestingen door kruid in Rijssel aangerigt. Onderaan 2 kleine afbeeldingen van melkboeren die ter sluik kruid in Rijssel willen brengen en gehangen worden.

3168 (3 *a*) „De Rijsselse tuimelaar." — Een soldaat schiet een postduif in de lucht die omlaag tuimelt; beide in omtrek, met vele verzen (in cursyf) beladen. Daarnaast eene kleine afbeelding v. de mislukte poging om Prins Eugenius door vergif om te brengen.

3169 (3 *b*) Dezelfde pl., ter weerszijden een groot Hollandsch vers: „de Rijss. „tuimelaar of Voorspel v. 't overgaan v. die Stad aan de Geall. 23 Oct. „1708. Brussel bij *G. de Bakker*." (Gefingeerd adres.)

3170 (4 *a*) „De Papagallise Blaasbalg verijdeld door Josef's gerechtigheid." Links zit Paus Clemens XI wien Lodewijk met de blaasbalg oorlog en verraad aan 's Keizers leenen, als Modena, enz. in het oor blaast, vóór hem, geknield, de Keurvorst v. Beijeren; regts de Keizer enz. Met Holl. verzen in 2 kol. op 1—5, A—C. Hg. 31, br. 18 dm.

3171 (4 *b*) Dezelfde voorstelling, grooter, omgekeerd en eenigzins veranderd. Regts Paus Clemens en Lodewijk, zonder den Keurvorst v. Beijeren: links zit Keizer Jozef, in het midden is *Roma*. Onderaan 2 tweeregelige versjes: „Ziet Keyzer Jozeph, hoe hem d'Engel," enz. Met gefingeerd adres: *Augsbourg P. T.* Hg. 18, br. 26 dm. br. 4°.

3172 (5 *a*) „Pralende Beyerse en Franse aftogt van Brussel en de Schelde." — De Keurvorst van *Byeren* wordt door 2 kikvorschen op een wagen met opschrift: *Potentius ictu fulminio* voortgetrokken, regts de *Paus* en *Cardinaal* die uit het *Purgatorium pro laborantibus morbo Gallico* komen, enz. — Dit is dezelfde plaat als N°. 2755: Arlequin furieux et Pantagion triomphant, doch met andere inschriften en aan de linkerzijde een groot vers met bovenstaand opschrift. Hg. 29, br. 39 dm. br. fol.

3173 (5 *b*) Dezelfde voorstelling, geheel andere, latere en kleinere gravure, met hetzelfde vers en dezelfde opschriften. Alleen door de gravure en grootte van elkaar te onderscheiden. Hg. 18, br. 27 dm. br. fol.

3174 (6) „'t Verkeerspel van Brabant en Vlaandre. — Nouveau jeu de verquer en Braband et Flandre" De *Beyer* speelt met den *Brusselaar* op het verkeerbord, waarover de *Franschman* zich het hoofd krabt, enz. Van ond. het: „Vertrek der Franse Prinse na Versailles." Met vele verzen.

Deze plaat is over het verlies v. d. slag bij Oudenaarde. 11 Julij, en beschreven in: Catal. Satir. pl. Brit. Museum N°. 1490. — Hierbij een afzonderlijk vers (vliegend blaadje) over het verlies v. dien slag. „Expresse „brieve uyt Plutoos Rijck. Afgesonden door den Hertog v. Vendome, „aan d. Con. v. Vr. — Gedrukt in h. vlugt. Frans leger' in 2 kol. op 1 bl. kl. fol.

N°. 3259, over den slag bij Bergen, is ook eene plaat van een verkeerspel. Zie mede N°. 3253.

3175 (7) „Veldheere klokspijs op't Kasteel v. Rijssel." Een soldaat houwt een paard aan stukken ter voeding; in het verschiet zitten Boufflers en Luxemburg aan eene tafel paardenpastei te eten. Onderaan 2 kleine afbeeldingen v.

een krijgsraad en het trekken v. h. garnizoen uit Rijssel. Met Holl. vers in 2 kol.; Onderaan Fransche verzen.

3176 (8 *a*) *Gent*-ile Rommelmuzyk en de Fransche Chamade v. Vlaandre." Harlekijn maakt ketelmuzijk en een Fransche tamboer slaat de aftogt. Daaronder een handschoen *(Gand)* „De *Gent*-ile *Motte*-ge omgekeerde handschoen" De 2 personen en handschoen vol van cursive Holl. verzen.

3177 (8 *b*) Hetzelfde, andere gravure, met dezelfde verzen ; deze kopy is vooral herkenbaar aan de 3 punten van den handschoen die hier in de bovenste afbeelding der plaat steken, terwijl ze in de vorige afbeelding onder de lijn blijven.

Deze plaat is waarschijnlijk de origineele der vorige en afzonderlijk uitgegeven; ze heeft in uitvoering veel gelijkheid met N°. 3045 (1701. pl. 7.); is kleiner dan de vorige en slechts hg. 26^5 dm.; de vorige 29^5 dm.

3178 (9 *a*) „Dierlijke strijd om de beste parel v. 't Christenrijk." Een haan die vergeefsch een parel (Spanje) in plaats van graan wil verzwelgen, wordt door een Leeuw, Dog en Adelaar aangevallen; de Paauw (Rome) vlugt weg. Onderaan een afgebroken brug met vlugtende soldaten. *(Brugge 2 Jan.* 1709 *Brugge verlate,* enz.) Met 2 kol. Holl. verzen; onderaan enkele Fransche verzen.

3179 (9 *b*) Dezelfde voorstelling, doch grooter en veel fraaijer; de haan slokt hier geene parel in, ook ontbreekt hier de Paauw (of Rome). Met geheel andere verzen in de plaat en een 10reg. vers in 3 kol. op den val van Rijssel. — Fraaije gravure zonder naam (door *P. v. d. Berge* of *L. Scherm.*) Hg. 18, br. 27 dm. — Hierbij afzonderlijk een vers op 1 blad kl. fol. in 2 kol. met opschr.: „Een nieuw lied v. een wonderl. strijd tusschen „een groote Haan en een starke Leeuw, zedert twee jaaren op veele plaat„sen v. Europa, in de open lucht gezien. (Amst.) bij P. v. d. Berge „op de Westermarkt."

3180 „Vorstelijke Staat-balans, weegende den oorlog en Vrede van Europa met „gewigt en tegenwigt van 't jaar 1709. Op niew door het groote bond„gespan Ge-eykt in 't jaar 1710. Tot verhoeding v. h. Franse valse Staat„gewigt. Zijnde een zinnebeeldig vertoog v. de krijgslauren der hooge „bondgenooten, in de laatste veldtogt op de Fransen behaald. Met eenige „toepassing op d. oorlog in 't Noorden. In 't licht gebragt door R. I. Z. „tot Doornik met Octrooy.

„La Majestueuse Balance d'etat, Pesant la guerre et la paix d'Europe, „par poids et contre poids de l'année 1709. Nouvellement marqué par la „grande alliance en 1710. Pour se garder du faux poids de la police de „France............. Avec quelque rapport à la guerre du Nord. Ouvrage „mis en lumière par R. J. Z. à Tournay.

Titel.—Keerzijde: „Zevenderhande zinnebeeldig Staatgewigt v. 1709. — „Poids polit. emblemat. de 7 sortes pour 1709. Acht vierregel. Holl. en Fransche versjes in 2 kol. (A, 1—6 en Besluit) — 8 pl. gen. A, 1—6 en 1 ongen.

3181 A *a* „Wigs en Toris-Balans v. oorlog en Vrede t' Utrecht. — Opschrift boven eene zeer oude afgesleten zinneprent, waarschijnlijk voor Willem III. Op den achtergrond een zeer breed kasteel met opschrift:

Lapso soLe qVIes MaIor DoLor est-ne PhILIppo (1709)

boven op staat *Geregtigheid* die eene groote balans in de hand houdt waarop de *Wighs* aan de zwaarste zijde staan en de andere schaal doen rijzen waarop de *Vijfde Monarchy* staat, en die door *Rome, Keule, Beyer* en *Torys* vergeefsch omlaag getrokken wordt. Voorts vele zinnebeelden, enz. Met gefingeerd adres: *Loven bij Melman*, en onderaan regts: A. Van ond. in boekdruk onder elkander een Holl. en Fransch vers elk v. 50 regels in 5 kol.; waartusschen: „Balance de guerre et de paix des „Wighs et Tories. Hg. 27, met vers 36, br. 42 dm. br. fol.

3182 A *b* Dezelfde plaat, vroegere en iets betere afdruk, zonder de woorden *Wigs en Toris* in het bovenschrift, vóór *Balans v. Oorlog*, enz. Met geheel andere Holl. en Fransche verzen beginn.: „De Krijg- en Vree-balans, enz. en: „Louis venta jadis, etc. doch elk in 5 kol.; het 1e van 56, het 2e van 44 regels. — Onder het Holl., boven het Fransche vers staat: „Remarques à la balance politique de guerre et de paix. — Deze staat is beschreven in: Catal. Satir. Pr. Brit. Mus., N⁰. 1578, waarbij de waarschijnlijke gissing geopperd wordt, dat dit eene oude plaat van *Romeyn de Hooghe* is, met vroeger opschrift: „Balans van affaires v. Staat en Oorlog in 't Christenrijk.

3183 A *c* Dezelfde pl., met dezelfde verzen als op *b*, vroegere afdruk met bovenschrift: „Balans van Oorlog en Vrede in 1709" ook zonder *Wigs en Toris* en zonder *Utrecht;* doch achter h. opschrift v. h. Fransche vers staat: „en 1709," (wat op de vorige plaat uitgeknipt is;) een bewijs dat de plaat al vroeger bij de Vredeonderhandelingen te Geertruidenberg gediend heeft.

3184 1 *a* „De Voorlooper tot de Algemeene Vrede of de Blijde Januarius." De *Janus tempel* wordt door den *Paus* gesloten, (door zijne vrede met den Keizer 1709) De *Kyzer* reikt de hand aan de *Vrede*, daarnaast *Vrankrijk* slapende. Met uitvoerige Holl. verzen; bovenaan enkele Fransche: „Paix conclue entre le Pape et l'Empereur 1709."

3185 (1 *b*) Dezelfde voorstelling; de Paus sluit met een Olijftak den tempel v. Janus; de Keizer reikt een Olijftak aan den Vrede, regts zit Aartshertog Karel als Koning van Spanje ten troon. Met geheel andere verzen dan op de voorgaande pl.; deze 36 regels in 3 Kol. beginnen: „Ziet hier de „oorlogslust, enz. Zonder naam v. grav. *(P. v. d. Berge?)* Hg. 18, br. 25 dm. br. 4⁰.

3186 2. De Hardloper tot de Vrede of 't Monarchaal Noodlot."
Frankrijk bidt geknield om Vrede; daaronder: *'t Plundere v. Vleeshalle* en: *Korenhuisen in Vrankrijk opgebroke*. Met Holl. en Fransche verzen; de laatste met opschrift: „Le grand festinateur pour la paix."

3187 3. „De verkeerde Franse Hippomanes of Vrugtelose Krijgsvertrager alias „valse Vredezoeker. — Le pervers Hippomane Francais" etc. — Frankrijk loopt als Hippomanes in een renperk en doet Atalante (de bondgenooten) de gouden klooten (Vredespreleminairen, enz.) oprapen. Met 2 kleine afbeeldingen en Holl. en Fransche verzen.

3188 4. „De *leli*ke leli verlost van *Doornen* en de niewe Franse Cabinetsraad. — „Le Nouveau conseil du cabinet de France touchant Tournai". — Bovenaan eene lelie en doornen in omtrek met verzen; daaronder Lodewijk XIV met Maintenon, Philips V, Torcy, enz. aan eene tafel beraadslagende. Met Holl. en Fransche verzen. — Over den val v. Doornik.

3189 5. „De tweehoofdige dubbelzinnige Franse ontmijnde Mijnemaker of „Vredige krijgsman. — Le grand maitre des mines contraminé," etc. —

Regts een man die een mijn doet springen, links een tweehoofdige vrede, enz. Met Holl. en Fransch vers, en chronogram: 1709:

arCe TornaCI sVperata, Captae CopIae non aMICae GaLLICae.

Op den val van Doornik.

3190 6. „De Fransche *Bergen* hebben gebaard, en een bespottelijk muisje be„schaard." „Les *Monts* ont accouché et ont produit une Souris pour la „France." Een Berg *(Mons)* waaruit een muis *(Franse Macht)* kruipt, die door den *Krijgsman der Geall.* wordt opgevangen. Met Holl. en Fransche verzen. Op het verlies van Mons.

3191 (7.) „De Quikzilvere Vrede van Geertruidenberg. — Le paix d'argent vif „de Geertruidenberg, ou reflexions polit. sur les fausses Negotiat. de paix „commenc. et terminees par les Francois en 1710." — De *Vrede* staat achter op een rijtuig dat naar Versailles rijdt; links een toren v. *Geertruidenberg.* Bovenaan regts een compartement waarin een tafel met 4 sprekende personen: „Vredeconferentie in 't Jagt Geertruydenberg. 1710." Met Holl. en Fransche verzen.

h. PLATEN OVER 1711.

(Deze zijn in mijn Exemplaar: *Lusthof van Momus,* gebonden achter de Vorstelijke Staatsbalans (over 1709, 10) en vóór die over den Vrede te Utrecht.)

3192 Vier spotprenten op de nederlagen der zaak van Philips V in 1709 en de daardoor „zieltogende Anjouse Monarchy." Onderaan regts gen^0^. *a, b, c, d.* Elke plaat met Holl. en Fransche verzen, hg. 27, br. 20 dm.

a De zieltogende Anjousche Monarchy of de Spaansche Melkeselin, enz.— „La Monarchie d'Anjou agonisant." *Eerste vertooning.* — Philips V staat bij de zieke Spaansche ezelin die gemolken wordt.

3193 *b* „Tweede deel v. de zieltogende Anjousche Monarchy of de Spaansche „slaafsgezinde Muilezel gemest. — 2e Partie de l'agonisante Monarchie „d'Anjou, etc." De *Spaanse Muilezel* zit aan tafel en wordt door *Philippyn* gevoerd.

3194 *c* Esels opera.... over de Anjousche kreeftswijse Progresse of 't 3e deel „zijner zieltogende Monarchy. — l'Opera des Anes... ou 3e partie de „sa Monarchie agonisante." De Ezelin danst met Philips.

3195 *d* „De Wanschape Monarchy of 't 4e deel v. de Zieltogende Anjousche „Monarchy. — La monstreuse Monarchie d'Anjou, 4e pte de sa Mon. Agonis." De ezelin ligt door de gedurige nederlagen ziek te bed, en wordt door *Philippijn* ondersteund, enz.

Deze 4 platen zijn zeer slechte afdrukken der volgende, fraai gegraveerde oude, gr. fol. plaat in 4 afdeelingen, van *Th. Galle,* nu opgegraveerd of liever opgekrast. Ik heb deze 4 veranderde platen nooit elders aangetroffen.

3196 Dezelfde 4 voorstellingen (3192, 93, 94, 95) op één blad, door eene rondgaande lijn omsloten, met opschrift: „Nimia corporis cura, animae est in„curia" en een Fransch opschrift links, een Holl. regts: „Qui de son „corps — Die voor 't lichaem," enz. en een Fransch, Latijnsch en Holl. vreg. versje onder iedere voorstelling waarin de mensch als de *Homo carnalis,* het vleesch of de begeerte als *Caro* wordt voorgesteld waarover *Anima* of de ziel weeklaagt. Zonder naam van graveur *(Th. Galle?)* met adres v. *Theod. Galle.* hg. 48, br. 38 dm. gr. fol.

Van deze 4 voorstellingen heb ik ook 4 kleinere platen, gegraveerd naar ik meen door *Jac. v. d. Heyden*, gevonden in: D. Suderman, Hohe geistliche Figuren. Strassb. 1622. kl. fol.

3197 „Niewe Ridder Order der Vreedzame LINIEN der Fransen of bloedeloos „duel bij h. veroveren derz. door de Geall. — Le nouvel ordre des „Chevaliers des LIGNES paisibles de France" — Villars heeft een vestinglinie door zijn hoofd en een balk door zijn lelieschild en wordt gedwongen te duelleeren met een ander die hem Malplaquet (in 1709) verwijt. Met Holl. en Fransche verzen en adres: Bruss. *Frix.* — Zeer slechte plaat die nog al overeenkomst heeft met pl. 5 van Almanach 1705. Zie verder hierover de plaat: „Zamenspraak tusschen Pasquin en Arlequin. N°. 3265.

i. PLATEN OVER DEN UTRECHTSCHEN VREDE v. 1713.
(In deze orde in mijn Ex.: *Lusthof van Momus* gebonden.)

3198 „Wisselvallige Oorlog en Vreedekrans te Utrecht." — In het midden eene *Eeuwige Almanak* bij *Abr. Allard* te Amst. uitgegeven; daarombeen 12 afbeeldingen der 12 maanden des jaars elk met een 6reg. vers over Lodewijk, Philips en den Vrede. Onder- en bovenaan 5 rijen cijfers v. d. op- en ondergang der Zon. hg. 41^5, br. 34 dm. br. fol.

In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam is hiervan een Ex. met opschrift: „Schrikeljaarige *(sic)* Oorlog en Vredekrans te Utr.

3199 „De Overzeese Wetsteen der Vredelievende Hoofden 't Utrecht aangeland.— „La pierre d'Outremer, aiguisant les cerveaux.... à Utrecht." — Een groote slijpsteen (uit Engeland aangebragt) door Regina (Koningin Anna) gedraaid; en waarop het hoofd v. een *Tory* tot bloedens toe afgeslepen wordt, enz. Met Holl. en Fr. vers in 3 kol., en bovenstaand opschrift onder de pl. Hg. 17, met vers 38, br. 26 dm. In Catal. Satir. Prints Brit. Mus., N°. 1577 wordt deze plaat en een vroegere staat met titel: *Den Hollandschen Slijpsteen* beschreven.

3200 Koningin Anna zit als Vredegodin *Pax* aan eene tafel en wordt door een Kardinaal toegesproken, enz. — Dezelfde plaat als N°. 2760 *l'Europe Allarmée* pour le fils d'un Meunier, doch eenigszins veranderd; v. onder en boven een weinig verkort, en andere inscriptien, bv.: „*Vrede tussen het Lelien en Roosenhof. — Juste protest. des Allies*, enz. Met Holl. en Fr. vers in 4 kol. en opschrift: „Het Hof v. vreede onder de Roos „met de Leli verzoend. — La Cour de Paix solitaire entre les Roses piquantes et les Lis." Londres, chez *Turner* (Te Amsterdam, althans in Holl. uitgegeven). Hg. 30, met vers 49 dm., br. 39 dm. gr. fol. — Beschreven in Catal. Satir. Prints Brit. Mus., N°. 1580 en 84.

3201 „De Spot met d'oorlog door ontijdige Vredemakers gedreven. — l'Afront „à la Guerre par les Pacificateurs malapropos." — Een boeren drinkgelag, waarbij velen uit het laagste volk dansen, enz. Met Holl. en Fransche verzen op dezen tijd. Oude en fraai gegraveerde plaat van 1608 door *P. S(erwouters)* naar *D. Vinckebooms*. De plaat is onderaan uitgeslepen en de verzen er in gebragt. Met adres v. *Allard*. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.

3202 „Hedend. en Altijdduurend Dool-parket v. oorlog en vrede. — Le pre- „sent et perpetuel Labyrinthe de guerre et de paix." — Een ovale en breede rand waarin 16 kleine medaillons, gen. 5—20, en 4 med. gen°. 1—4 aan de

hoeken; in het midden de Holl. en Fr. verzen met bovenst. opschrift. Met adres: *Amst. A. Allard.* kl. fol. Hg 35 br. 26 dm. Bovenaan nog dit opschrift: „'s Waerelds handel in oorlog en vrede".

3203 Dezelfde plaat, vroegere afdruk zonder de Holl. en Fr. verzen en de opschriften: „Doolparket" enz. en zonder de woorden „in oorlog en vrede" achter: 's Waerelds handel.

3204 „Leewen wraak tegen de Aapen aan de Maliebaan te Utrecht. — Vengeance des lions contre les singes, etc." Op den achtergrond de rijen boomen v. *de Mail-Maliebaan*: vooraan aangekleede leeuwen en apen met spiesen vechtende. Met Holl. en Fr. verzen. Gem.: 6, dus uit eene verzameling. Hg. 31 br. 24 dm. kl. fol. Zie ook N⁰. 3212.

3205 „'t Verbeterhuys der Torys onder de cure v. d. Whigse doctor. — l'Hopital des Torys insensés" etc. — Op den voorgrond regts Koningin Anna met de vrede als bakerkind op haar schoot, enz. Dezelfde plaat als No. 2754 *Arlequin Deodat et Panurge hypochondr*, nu door inscriptiën en Holl. verzen op dezen tijd toegepast. Zonder naam van *Gisling*. Onderaan is aangeplakt een Holl. en Fransch gegrav. vers en deze 2 chronogrammen:

Laat **V**re**D**e e**L**k onser **L**eeren — **D**at **V**r**II**he**ID** eens za**L** keeren (1713.
A**V**t toga, a**V**t be**LL**o **LI**bertas a**LM**a re**D**Ib**I**s. (1713.)

Hg. 38 br. 39 dm. gr. fol.

3206 „De Spelonk v. Doctor Lacheverell, ter hereeniging v. h. gerenuweerde Vrankrijk en Spanje. — La Spelonque du docteur Lacheverel en habit de Jesuite", etc. — De geestelijke Henry Sacheverell, hier Lacheverell genoemd, (Zie N⁰ 3262) staat als Jezuit verkleed in een laboratorium des duivels en doet daar uit een cabalistisch boek allerlei bezweeringen. — Dezelfde plaat als No. 2764 *Het groote Stookhuis v. Pater Peters*, door inscriptiën en een Holl. vers onder- en Fransche verzen boven in de plaat gegraveerd, op dezen tijd toegepast. Zonder naam v. *Somerset* en het vers: Het groote Stookhuis, enz. Hg. 28 br. 41 dm. br. fol.

3207 „Dubbelhoofdig omzien naar de Vrede. — l'Aspect de la tête biforme à la paix." — Een hermaphrodiet zit bij een steenen fontein, waarbij een knaapje die een bak met „*Vrouwe Vredeolijf* draagt. Met 6-reg. Holl. en Fr. vers. *A. Allard exc.* Hg. 16 br. 19 dm. br. 4⁰.

3208 „De vredelievende waarheid in het hemd. — La verité pacif. en chemise.' — 3 Vrouwen staan bij eene steenen muur, *la barrière pacifique*, regts de duivel die slaapkruid in het koren v. vrede zaait. *A. Allard exc.* Hg. 17 br. 19^5 dm. br. 4⁰.

3209 „De Vastenavond streid, ter Vrede bijgeleit. — La careme et le carneval, s'en vont au pacifique bal." Navolging en verkorting der plaat 3153 over 1707: „De Vastenavond" met tekst: Vastenavondtriomf." Het is een Vreugdeoptogt v. de Vasten, en Vastenavondvreugd, beide op een wagen zonder voorspan gezeten. Met 6-reg. Holl. en Fr. vers. *A. Allard exc.* Hg. 17 br. 20 dm. br. 4⁰.

3210 „De Vreedzame Kopster. — La Scarificatrice pacifique." — Een wijf wordt op de ontbloote voet koppen gezet door eene andere vrouw, daarnaast een chirurgijn. Gemerkt: 9. Met 6-reg. Holl. en Fr. verzen op den vrede. *A. Allard exc.* Hg. 17 br. 19^5 dm. br. 4⁰. (Uit eene collectie). Pendant der volg. plaat.

3211 „De Staat- en baatkundige wondmeester.— Le politique chirurg. interessé."— Een man wordt door een' Chirurgijn aan den arm adergelaten, enz. Met 6-reg. Holl. en Fr. verzen. Gem.: 10. Uit eene collectie. *A. Allard exc*. br. 4⁰. Pendant der vorige plaat. Waarschijnlijk zijn dit 2 oudere platen, door of als die v. *C. du Sart*.

3212 „A la modese Aapen hoofdwacht, etc. —Le corps de gardes des singes à „la mode." — Eene hoofdwacht vol met dienstdoende, kaartspelende en rookende apen, waarin een kater wordt binnengebragt. Met 8-reg. Holl. en Fr. vers over Lodewijk en Anna. *Allard exc*. br. 4⁰. Hg. 18 br. 20 dm. — Over deze platen met apen, zie het jaar 1713, waar men een geheel boekje met platen over apen vinden zal. Zie ook 3204.

3213 „Zwarte Vrede min. — l'Obscur amour pacifique." — Koningin Anna v. Engeland ligt (als Danaë) geheel naakt; Frankrijk (als Jupiter in een Adelaar) komt om haar te beslapen. Met 6reg. Holl. en Fr. vers over den vrede. Fraai gegrav. oude plaat. Welligt uit: *Teniers Theatrum*?? Hg. 25 br. 35 dm. br. fol.

3214 „Het vloeibaar vredegoud. — l'Or coulant pacifique." — Koningin Anna ligt (als Danaë) geheel naakt (doch in tegenovergestelde houding dan op de vorige plaat; hier het hoofd regts, op de vorige links) een gouden regen met leliën daalt op haar neer. Met 6 reg. Holl. en Fr. vers over de omkooperij v. d. Franschen gezant *Tallard*. Opgegrav. oude plaat. Hg. 22 br. 32 dm. br. fol. Pendant der vorige.

3215 „Vliedende Hoofse getrouwh. geharkebuseerd. — „Fuite et massacre de „la fidelité royale." Aldus het bovenschrift en de woorden: „'t Is vergeefs „gevlucht." — Dezelfde plaat als No. 2206 van 1665 op den Bisschop van Munster en No. 2422 op Jan de Witt, nu door Holl. en Fr. verzen op dezen vrede toegepast, onder eene plaat die een rijdend man voorstelt, in zijne hand een brief: *Pacem violant* en door den dood (Lodewijk XIV) met goudstukken *Vergulde Vrede* beschoten. *Allard exc*. Hg. 25, br. 30 dm. br. fol.

3216 „Natuurspigel van de vrede en oorlog ontleend van de Vorst des vre„des. — Miroir naturel de paix et de guerre ..... par *A. Allard*." — 10 kleine Bijbelsche voorstellingen in 2 rijen boven elk., ieder v. 5 plaatjes, elk met Holl. en Fr. politieke bijschriften. Hg. 30, br. 38 dm. br. fol.

3217 „De 3 Vredebevalligheden. — Les 3 Charmes de la paix." — 3 platen,
3218 copyen naar *H. G(oltzius)* doch elk met zijn monogram; iedere plaat ver-
3219 toont eene zinnebeeldige figuur in een medaillon met vierkanten rand, gegrav. bovenschrift en 6-reg. Holl. en Fransch vers op den vrede.

Eerste bevalligh. Wijsheid. — Sagesse. — Met monogram H. G.
Tweede — Rijkdom. — Richesse. Met monogram H. G.
Derde — Weelde. — Gaillardise. Deze met: *A. Allard exc*.
Iedere plaat hg. 26 br. 19 dm.

3220 Dezelfde voorstellingen als de 3 vorige, doch de origineelen naar H. Goltzius
3221 (door *J. Saenredam*); alle omgekeerd en grooter. Het vrouwenbeeld 3220,
3222 (op 3217 *Wijsheid* genoemd) stelt Pallas voor, N⁰. 3221 is Juno (op 3218 *Rijkdom*) N⁰. 3222 is Venus (op 3219 *Weelde* genoemd).

De Nos. 3220, 1, 2 zijn gen⁰.: 1. 3. 2 even als de copy. Zie *Bartsch* Peintre Grav. dl. III, bladz. 241 (62—64). Fraaije gravuren, volgens Bartsch het beste werk v. Saenredam, met vele arabesken die op de kopyen weggelaten zijn, en elk met een 4regelig Lat. vers van *C*.

Schonaeus, voorts met opdragt der platen aan J. Baruit door *Goltzius* en: *privil. v.* 1596 op de eerste plaat. Iedere plaat hg. 34, br. 25 dm. fol.

3223 „De nieuw gebore Vrede te min besteld. — La paix de nouveau née „recommandée à une nourrice." — Eene vrouw (Koningin Anna) zit met een zuigeling bij een monument en naast een lezend man. Met 6reg. Holl. en Fransch vers. — Oude, waarschijnlijk Italiaansche plaat, Maria, Joseph en het kind voorstellende, met Holl. en Fransche zesregelige verzen over den wankelen vrede. Hg. 17, br. 20 dm. br. fol.

3224 „Het brandbaar Vreede Victoriehout. — Le boutefeu pour les joyes de „la paix." — Eene vrouw knielende bij een kind dat hout sprokkelt; daarnaast een oud man. In hoog ovaal met dit bovenschrift en 6reg. Holl. en Fransch vers over den vrede. Oude plaat, waarschijnlijk Abraham en Isaak naar Moria gaande voorstellende. Schetsachtig gegraveerd (welligt door *Goltzius* of uit zijn tijd. Hg. 25, br. 16 dm. kl. fol.

3225 „De Britse Pis en Pas Afsneister. — Anne coupant l'occasion virile au „Pretendent." — Een medaillon waarin Cupido door Psyche beslapen wordt, met randschrift: „Snij de gelegenheid — Coupant le vit etc." Een 6reg. Holl. en Fransch gegrav. versje op Koningin Anna die den vrede sluit om den Pretendent te weeren, is met bovenstaand opschrift onder het plaatje geplakt. Dit plaatje gen°. 6b is waarschijnlijk door *B. Picart*. hg. 8, br. 11 dm. br. 12°.

3226 „De onthoofde Oorlogs Goliat om Vrede. — Le Goliat de la Guerre de„collé pour la paix." — David brengt op een zeer groot zwaard het hoofd v. d. reus Goliat aan, links eenige personen die een muziekstuk zingen, enz. Met 6reg. Holl, en Fransch vers over den vrede. — Fraai gegrav. oude plaat geteek.: L. Naar Lucas v. Leijden d. (*J. Saenredam.*) Hg. 27, br. 19 dm. kl. fol. — Zie *Bartsch*, Peintre-Graveur, Dl. III, bladz. 254 (No. 109.)

3227 „De straf voor hoog verraad — Juste punition de crime de Majesté blessée."— Onthoofding v. Johannes den Dooper? in de gevangenis, waarbij een man met een fakkel en eene vrouw staan. Met 6reg. Holl. en Fr. vers over de vrede. *Allard exc.* Oude plaat van 1620 of daaromstreeks. Hg. 24, br. 18 dm. kl. fol.

3228 „De dapperheid ont-ingewand om vrede. — La vaillance desentraille pour „la paix." — Een man op een pijnbank, wien levend de ingewanden met een katrol uit het lijf gewonden worden, enz. Met 10reg. zeer kreupele Holl. en Fr. verzen over den vrede. Oude plaat in omtrek gegrav. als N°. 3224; onderaan gem.: P. Hg. 24, br. 18 dm. kl. fol.

---

k. AFZONDERLIJKE ZINNEPRENTEN OVER LODEWIJK XIV, ZIJNE NEDERLAGEN EN DEN VREDE VAN UTRECHT.

(Eerst zijn de algemeene platen beschreven, daarna in chronologische orde die over bijzondere voorvallen.)

3229 „Le Pilleur d'Eglises." — Opschrift boven eene medaille op Lodewijk XIV
a met randschrift: *Ludovicus XIIII Dei flagellum, tyrannus animarum.* daaronder eene kerk waaruit de beelden, hostiekas, enz. ondanks den tegenstand v. Priesters, monniken, enz. weggehaald en naar de *Moneta*

regia gedragen worden. Met 8 reg. Fransch vers: *Ce tableau qui fait voir,* etc. Door of als *P. v. d. Berge.* Hg. 30, br. 20 dm. kl. fol.

3230 Dezelfde plaat, latere druk, met Holl. en Fr. opschrift; naast de medaille
b staat: „De Kerk geplondert" en onderaan een 2reg. opschrift: „De Kerk „geplonderd door Louis de 14 om geld bijeen te krijgen tot onderhoud „v. de verraders en Turken."

3231 „l'Habit usurpé. — Het kleed van Dwinglandy, de Figuur van
a „Louis de 14e gelijk hij vertoont is in de Cirkel Rojaal tot Parijs" — Lodewijk de 14e zit in een leunstoel gekleed in een „gechamareert" kleed, bestaande uit de geroofde steden en vestingen die hij nu weer moet afgeven. Bovenaan regts een man met een lantaarn zeggende: „*Il commense à Rendre gorge*", daar tegenover eene viool *(phiole?)* waaronder de namen van 9 reeds verloren steden. Onderaan gegraveerd 2 vierregelige Fransche versjes: „Louis boufi d'orgueil" en de namen der 25 steden die op zijn kleed voorkomen. Hg. 31, br. 19 dm. kl. fol. Zeer afgesleten plaat.

3232 Dezelfde plaat, vroegere afdruk, zonder de namen en de viool boven-
b aan links, ook zonder het Holl. opschrift: *Het kleed,* enz. — Onder de pl. en de 25 namen eene 6 reg. Holl. uitlegging in boekdruk: „Ziet hier Lodewijk de XIV afgebeeld met een gechamareert kleed," enz. Fraaije druk.

3233 *c* Dezelfde pl., nog vroegere afdruk, zonder het Holl. onderschrift.

3234 „Nachtvertoog v. d. Smit v. Sellon in Provence. — La Vision du „Marechal de Sellon en Provence" — Het standbeeld v. Lodewijk XIV waarop tevens een luipaard, leeuw en arend (Engeland, Holl. en Oostenrijk) die Lodewijk tracht te vertrappen; een duivel blaast de 4 lantaarnen rondom het standbeeld uit; links nadert d'Aubusson (?), regts loopt de Smit v. Sellon weg. Met uitvoerig Fransch en Holl. vers. Hg. 18 met vers 28, br. 21 dm. kl. fol.

3235 „Het wederkeeren v. Lodewijk XIIII met sijn Hofgezin. — La Retraite „de Louis XIV avec son serrail". — Lodewijk de XIV als trommelslager in een bergachtig landschap; zijne hofhouding klimt de bergen op, in het verschiet eenige steden. Met een 6 reg. Holl. en Fransch vers: „Ik heb in 't Venusspel, enz. — Dans les jeux de Venus" etc. waarin op Lodewijk's zucht naar Vrede (in 1706?) gezinspeeld wordt. Hg. 30, br. 20 dm. kl. fol.

3236 (1685?) „De Franse Vasten-Avond, vertoont in een Samenspraak tusschen „een Sweets en Deens edelman. — Le Carnaval de France Expliqué dans „un Dialogue entre deux Gentils-hommes, l'un Suedois l'autre Danois" — Onderschrift van eene zinneprent op de Dragonades van Lodewijk XIV, de barbaarsche vervolgingen der Protestanten door de Jezuïten, en daardoor de nadering van armoede en ellende en vlugt van den rijkdom. — Frankrijk waterzuchtig door de ingeslokte rooverijen wordt door 2 Geestelijke Heeren de pols gevoeld, door een zijner Veldheeren adergelaten, zijn bloed wordt door 4 honden, zijne Ministers, ingezwolgen; vooraan links jagen de Jezuïten met allerlei wapens (Dragonades) de 4 deugden (de Protestanten) weg, die hoogerop in een tempel (Holland) ontvangen worden; links komt Mars met den Dood (die aan de Jezuïten de hand reikt) en een Leproos met Lazarusklap, Armoede en Weezen het land in. Regts bovenaan de galgen met de Protestanten er aan, daaronder de

hoofden hunner vervolgers in een ziedende helsche ketel. Boven Frankrijk is een open vak, waarin waarschijnlijk in eenen vroegeren staat der plaat een inschrift gestaan heeft. Onder de Dood staat: V. DITES. — Met uitvoerige Holl. en Fr. uitlegging, elk in 2 kol., Hg. 20, met tekst 47 dm. br. 30 dm. gr. fol.

Dit is waarschijnlijk de latere staat eener goed gegraveerde plaat van 1685 of daaromtrent. Ik meen deze nog eens in vroegeren staat of verkleinde copy elders gezien te hebben.

3237 (1695?) „De Son in 't hemelteeken van den eevenaar. — Le Soleil au signe „de la balance." — In het midden der plaat hangt eene weegschaal, in de eene schaal hangen 2 schepen, in de andere het plan van: *Namen, Namur.* Een hert als mensch gekleed tracht dit laatste neer te halen; rondom zijn de Hertog van Luxemburg, Lodewijk XIV, Maintenon, Adm., Russel, Almonde, Heisler (wiens degen den naam *Waradin* draagt), enz. geschaard. Met Holl. en Fr. zamenspraak en verzen onder de pl. Hg. 30 dm., met vers 51 dm., br. 19 en 30 dm. fol. — In de collectie van Baron de Vinck te Brussel. Behoort dit bij 1695?

3238 (1696) Metselaars voor Dinant." — Een afzigtelijke Duivel staat wijdbeens, eene oproeping van Pluto van 14 Febr. 1696 uitschreeuwende, om metselaars voor Dinant te krijgen tegen den overval der vijanden; *Dinant* op den achtergrond. Hg. 26^5, br. 17 dm. fol. Dit Ex. dezer curieuse en goede plaat is het eenige wat ik ooit heb gezien.

3239 (1701?) „Estampe trouvée sur la porte du Palais du Card. Porto Carrero" — Bovenschrift in cursijf van eene plaat waarop (regts) eene koe (Spanje) door Porto Carr. vastgehouden en door den President v. Castilie gemolken wordt, terwijl (links) de Koning v. Spanje (Philips) een vollen melkemmer zijnen ten troon zittenden grootvader Lodewijk aanbiedt. Met 18 reg. Fr. vers en uitlegging, in 5 kol., en 1 regel (in kapit. letter): „Regem habemus et volumus regem." Hg. 18, br. 25 dm. br. 4^0.

3240 (1701?) „L'Alarme au quartier des Charlatans où sont representées diver„ses figures qui ont esté attachées au Palais du Cardinal Porto-Carrero „à Madrid" —

Eene dergelijke voorstelling als de vorige, waarop Philips ook de melk der Spaansche koe, door Porto Carrero vastgehouden en door den President v. Castilie gemolken, aan Lodewijk XIV geeft, doch met bovenstaand opschrift en waarbij Catinat, Villeroy, Vendome, enz. voorkomen, waarop ook *Chiari* en *Carpi* staan, en waaronder een Fransch en Holl. opschrift staan. Hg. 30, br. 20 dm. — In de collectie van Baron de Vinck te Brussel.

3241 (1702) „L'Amiral de France. — De France Admiraal." — Phaeton (Philips V volgens plaat 3071) wordt door Jupiter uit den hemel, en zijn wagen in zee op de bij Vigos vergane vloot geslingerd, terwijl Phaeton een gouden zon (het zinnebeeld van Lodewijk XIV) tracht vast te houden. Met 2 vierregelige Fr. en Holl. versjes naast elkander. Slechte gravure. Hg. 30, br. 19 dm. kl. fol.

3242 (1702) „Le Crieur de Versaille. — De Omroeper van Versailles." — Bovenschrift van eene plaat die Lodewijk XIV in Koninklijken mantel met trompet in de hand, als omroeper voorstelt, roepende: *Uit des Koning naam. — De par le Roy,* de lange lijst van schepen in den overval bij Vigos verloren en die hij wenscht terug te vinden. — Dezelfde plaat als No. 2864 over den slag bij la Hogue doch nu met eene andere lijst

van namen der schepen. Met eenigszins verschillend Fransch en later bijgevoegd Holl. vers: „Au son de ma trompet. — Elk hoor na mijn „trompet" enz. Met gefingeerd adres: Lisbone chez Jean Vigos. Hg. 31, br. 20 dm. kl. fol. — Zie ook No. 3043.

3243 (1702) Spotprent op de nederlaag bij Vigos. — „De Fransche kous op „'t hoofd." — Een vlugtend man met eene kous op h. hoofd en een vaandel met leliën in den arm en een schreeuwende haan op den rug. Achter hem eenige andere vlugtende mannen met kousen op de hoofden en een brandende vloot. Met 8 reg. Holl. vers: „Ja wel Sire Morbleu," enz. Hg. 29, br. 19 dm. kl. fol.

3244 (1702) „De Vlaamse vermakelijken Brille-kraamer verhaalende al het „nieuws uyt alle Landen," enz. — Lang verhaal in 2 kolommen van de neerlaag der Franschen bij Luzzara in Italie. — Op de keerzijde eene grove houtsnede van een Brillenkoopman met een narrekap, en bovenschrift: *Kijk uyt, Brille.* Hg. ongeveer 40, br. 25 dm. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3245 (1705) „l'Algoizil du Neptune Espagnol." — Een zeeslag waarin de Fransche vloot door de Engelsche en Nederlandsche vernietigd wordt; op den voorgrond een vaandeldrager die op een bazuin blaast en een klein vaandel in de hand houdt, waarop: *„l'Algoizil de mer.* Onder de plaat bovenstaand opschrift en eene Holl. en Fransche proclamatie over het verbranden der Fransche vloot bij Gibraltar 4 maanden geleden, en opwekking om de zij van Oostenrijk te kiezen. „Gepublic. aan het „Kasteel v. Antwerpen, daags na Paschen. 1705. Imprimé par Jaq. de „la Montagne au Parnasse à Mons en Hainaut." kl. fol.

3246 (1705) „De Spaanse Desolatie. — La desolation Espagnolle." — Gevanneming v. d. Marquis de Leganez, Onderkoning v. Castilie, enz. op last van Philips V en op het gerucht v. eene zamenspanning tegen den Koning. De Spaansche desolatie doelt op het gevangen nemen en verbannen van Spaansche Grandes op allerlei vermoedens, voor en tijdens het beleg v. Gibraltar den 3 Mei 1705. — Slechte plaat waaronder uitvoerige Fransche en Holl. uitlegging in proza. „Gedr. tot Antwerpen in d. Parnassus berg." Hg. 14 met uitl. 32 dm. br. 20 dm. kl. fol.

3247 (1706) „France Post-tydinge, Geschreven uyt Versailles en Parijs." — *De Koningh* Lodewijk zit ten troon; hem wordt een *Brief v. Barzelonie* en *Expresse uyt Brabant* gebragt, waarover de *Dauphin* en Hert. *v. Boergonje* treuren; regts *P. le Schese* (Pere la Chaise). — Van ond. de 2 gefingeerde brieven v. 56 *April* en 69 *Meert.* Gedrukt te Brussel 1706. Hg. met uitl. 32 dm. br. 18 dm. kl. fol. Over het verlies v. Barcelona.

3248 (1706) Dezelfde pl. waaronder hetzelfde vers over de Capitulatie v. Dendermonde als in het volgende No., voorts links de 2 brieven van het vorige No., regts een „Italiaansche Posttijding" v. Savoyen. 45 Aug. enz. Hg. 28, br. met uitl. 37 dm. br. fol.

3249 (1706) „Pasquin de Post-rijder in de Wieg en Marforio op den blinden „Ezel, Brengende de Capitulatie v. *Dendermonde* na Versailles." Pasquin op krukken zit in een wieg op rollen, voortgetrokken door Marforio die ruggelings op een' ezel zit. Met uitvoerig Holl. vers in 2 kol.: „Gedrukt „bij de loopgraven v. Dendermonde," enz. 1706. Oct. Hg. 12 met vers 29, br. 16 dm. kl. fol.

3250 (1706) „Plegtelijke uitvaart der Fransche Monarchy." Eene groote en

belagchelijke Lijkstatie v. de vijfde Monarchy na het verlies v. Barcelona en Turin (in 1706); voorop de Dauphin met 12 koppels jachthonden, voorts in eene groote kist de 5e Monarchy, daarachter Lodewijk XIV, Maintenon, Prins v. Wales, enz., in h. verschiet Parijs. — Met uitvoerige uitlegging in 3 kol. Hg. 17 met uitl. 40 dm. br. 27 dm. gr. fol.

3251 (1706?) „De gequetste Fransche Beer." — Een beer staat op zijn achterste pooten en haalt honigkorven om, doch wordt gestoken en vlugt naar de linkerzijde waar eene vesting met opschrift *Meenen*. Met bovenstaand opschrift boven het vers: A. „De Fransche Beer" enz. Hg. met vers 29, br. 19 dm. fol.

In de collectie van Baron de Vinck te Brussel. Waarschijnlijk is deze plaat dezelfde die met hetzelfde opschrift doch met een uitvoerig Engelsch vers vermeld wordt in: Catal. of Satir. Prints Brit. Museum en waarvan eene vroegere zéér curieuse plaat van 1688 beschreven is in dien Catal. Brit. Mus. N⁰. 1188.

3252 (1704—08) „Den Oprechten Onvervalsten Italiaenschen Waersegger, ofte „Prognosticacie op 't jaer ons Heere 1702, 3, 4, en 5." — Opschrift van eene voorstelling van *Doctor Pacificus* die als waarzegger in het midden staat en verscheiden recepten tegen de Fransche ziekte heeft, welke allen eindigen met *Vreede;* regts en links 8 zinnebeeldige voorstellingen in medaillons A—H. Onderaan een uitvoerig uitleggend vers in 3 kol.: „Den „...... Italiaanse Doctor en Waarzegger. Zoowel over de voorledene als „toekomende jaren. 1704, 5, 6, 7, 8" enz. Hg. 33 met vers 55 dm. br. 43 dm. gr. fol.

3253 (1706) Zinneprent op Vredesonderhandelingen in 1706?? — Eene vrouw met twee groote sleutels aan hare zijde zit aan de kaai eener haven met schepen te schrijven. Naast haar een hond *la Fidelta* (getrouwheid); zij reikt de pen aan eenige mannen, die met omhoog geheven handen als eedzweerende voor haar staan, om te teekenen. Onder staat: „*Dieses ist* „*veraccordirt für* 180 *Rth.*" Teekening in O. I. inkt door *F. Ehbisch*. 1706. Hg. 13, br. 23 dm. br. 4⁰. Duistere voorstelling.

3254 (1706) „Het Fransche en Spaansche Doolhof van den Hertog van Anjou." — Een doolhof in 4 afbeeldingen met inschriften, alles in boekdruk. kl. fol. Met bijvoeging in HS. van dien tijd: 1706 $^{7}/_{30}$.

3255 (1706) „De Spaansche Koninglijke Schenck-kan, Uitgedronken op de Ge„zondheid van Koning Karel de III ten dage der uitroeping van Sijn Maj. „tot Koning binnen Madrid." — Een groote schenkkan en glas met inschriften, alles in boekdruk. 1706. fol. In HS. van den tijd: 1706. $^{8}/_{4}$.

3256 (1707) „Mustapha Goglut." — Opschrift boven de afbeelding ten voeten uit, van den Turkschen afgezant aan Lodewijk XIV om voor zijnen Heer, volgens overeenkomst v. 16 Sept. 1692, in het bezit te treden v. *Charleroy, Huy, Rinfel*, welke steden men op den achtergrond ziet, doch waarvoor Lodewijk later, in 1703 en 06? het hoofd gestooten heeft. Met 12 reg. Holl. en Fr. vers. Hg. 32, br. 20 dm. kl. fol.

Hierbij behoort:

3257 (1707?) „Caimakan, Chevalier de l'Ordre de St. Louis." Een Turksche ruiter op een dravenden ezel om den Sultan aan te zeggen dat Mustapha het vergeefsch beleg v. Rheinfels gezien heeft, en hij het slecht gevolg van de Fransche vloot voor Napels (zie No. 3147) heeft vernomen. Met 12 reg. Holl. en Fr. vers. Hg. 30, br. 20 dm. kl. fol.

Deze en de vorige plaat zijn veel beter dan de vorigen gegraveerd waarschijnlijk door *P. v. d. Berge* of *L. Scherm.*

3258 (1708) „'t Verkeerspel van Braband en Vlaandren." — Spotprent op de verliezen v. Frankrijk in dezen oorlog. — 7 allerellendigste houtsneetjes v. verschillende grootte (5 portretjes, 1 soldaat en eene vrouw: *Engelschman*, gen⁰. 1—7, en waaraan de namen gegeven zijn: *Beyervorst, Savoyer, Gentenaar, Brusselaar*, enz. Met een vers in 2 kol. op de veroveringen in dit jaar. Onderaan eene houtsnee: „Vertrek der France Prince na „Versaille" en ter weerszijde een vers. kl. fol. Hg. 27, br. 18 dm. Volksplaatje v. dien tijd. Zie N⁰. 3174. Ook beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Mus. N⁰. 1490.

3259 (1709) Vier mannen (Marlborough, Ouwerkerk, Villeroy en d. Keurv. v. Beijeren) trictrac spelende om Bergen (Mons). In het verschiet, regts, een man, (Philips V) die met eene vrouw te bed gaat. — Oud, zeer afgesleten plaatje v. *P. Nolpe*, waaronder een vers v. A—E. Hg. 13, met vers 35, br. 18 dm. kl. fol. Op het verlies v. Mons door de Franschen in October 1709. Zie N⁰. 3174, waarschijnlijk eene navolging van deze plaat.

3260 (1710. 20 Aug.) Spotprent op h. verlies v. d. Slag bij Saragossa. — „Lodewijk de XIV met klyn Phlipie haar Vasten-avonts vreugd gehouden, „bij de Hollanders en Engelschen." — Zeer oude en grove Holl. houtsnee v. eene Vasten-avondsvreugd, met bovenst. opschrift; ter linkerzijde en v. ond. is er eene vrij platte zamenspraak in verzen bijgedrukt v. d. Hollander, Philips v. Spanje en Lodewijk na den slag v. Saragossa. — De houtsnede is van 1600 of daaromtrent en gemerkt N.M. Volksprent zonder eenig adres. De pl. hg. 26 met vers 33, br. 37 met vers 43 dm. br. fol.

3261 (1710 9 Nov.) Spotprent op het verlies v. Aire. — Zeer oude gegrav. afbeelding v. een klein ruitergevecht (Breauté en Lekkerbeetjen ??); op den voorgrond regts een kreupele bode die een brief overgeeft. Onderaan een spotvers in oud-duitsche letter in 2 kol., met opschr.: „Creupelbode „die heeft hier van Guiche macht, een onverwachte Tyingh' teghen hoop „ghebracht" beginn.: „Het is nu welgemaeckt, wy hadden Air ghewon„nen." Met adres: „Ghedruckt binnen Holl. in de Stadt v. Parijs." Hg. 16 met vers 34, br. 21 dm. kl. fol.

3262 (1710) „A. B. C. Register der zeer achtbare Heeren als ook der Leden „v. h. achtbaar Huis der Gemeentens in England en Wales die geweest „zijn voor Dr. Hendrik Sacheverell." — Hollandsch, Engelsch, Fransch en Latijnsch opschrift boven eene alphabetische lijst der leden v. h. Parlement die in 1710 bij het proces van Dr. Sacheverell voor hem gestemd hebben. Deze lijst staat ter weerszijde van eene plaat, in het midden het portret v. Sacheverell (Fellow v. Magdelens Coll. Oxford) vertoonende, omgeven door de portretten v. 6 Engelsche Bisschoppen; bovenaan St. Pauls, links het portret v. Karel I, regts een 4-reg. Holl. en Engelsch versje over de onbillijke veroordeeling van Sacheverell. Volgens het Engelsche origineel (Zie Catal. Satir. Pr. Brit. Mus. N⁰. 1522) door *A. Allard.* Hg. 40 br. 52 dm. br. fol.

Zie over de leerrede van H. Sacheverell en hare zoo gewichtige gevolgen, als: omkeering van het Engelsche Ministerie, afbreking der Vredeonderhandeling te Geertruidenberg en later het sluiten van den Utrechtschen Vrede, Wagenaar XVII 392, enz. Zie ook No. 3181, 82, 83, 91. 3205, 06.

3263 (1710?) „Het Wonderlyke Rat van Aventuer van Lodewijk de XIV omgedrayt „int Fransche Leger voor Douay met al sijn Generaals." — Een draaibord in boekdruk in 6 vakken waarvan de *P*(rins v.) *Wallis* de spil is, alle vakken met inschriften. Gedrukt te Amst. voor de liefhebbers. kl. fol. Met aanteekening in HS. van dien tijd: 1710 $^{7}/_{2}$.

3264 (1710) „Belsebubs offer ter hulding des eersten Paus van Rome." — Paus Clemens ligt te bed en Belzebub reikt hem een ouwel? als laatste oliesel? toe, waarop staat: *Hoc est corpus meum;* de Duivel houdt ook een scepter en kroon in de hand, die hij of aan den Paus wil geven (of voor diens opvolger bewaart) Met 2 chronogrammen of tijdverzen:

aensChoV een sCets Van 't heDenDaagse beest
't geen onse ketters teeknen onbeDeest. (1710)
eCCe tIbI RoMae Vera effIgIes hoDIernae. (1710)

br. fol. hg. 30, br. 20 dm. — In de collectie van Baron de Vinck te Brussel.

3265 (1711?) „Samenspraak tussen Pasquin en Arlequin over h. innemen v. de „Franse Linie, door den Mareschal de Villars genaamd: *Non plus ultra*." — Dezelfde plaat als N⁰. 3249 doch in de wieg van Pasquin zijn de 2 kolommen van Hercules, met opschrift: *non plus ultra* (het wapen v. Keizer Karel V) bijgevoegd. Met uitvoerig vers in 4 kol. Hg. 12 met vers 37 dm., br. 16, met vers 29 dm. In oud HS. is hierbij gevoegd: 1711 20 Aug. Zie N⁰. 3197.

3266 „Venez et je vous feray voir la condemnation de la grande Prostituée. „Apocal. XVII." — Hetz. in het Hollandsch. — Mad. de Maintenon zit op het 7hoofdig monster der Openbaring, in eene zee, en houdt de beker van ongeregtigheid in hare hand. Achterwaarts regts een brandende stad, links 2 schepen. Het monster draagt de woorden: *Blaspheme Blaspheme.* Onderaan het bovenstaande opschrift. hg. 20, br. 25 dm. br. 4⁰.

In de collectie van Baron de Vinck te Brussel.

3267 „Triomphe de Luther." — Zinneprent op het verdrag te Altranstadt gesloten ter herstelling der Protestanten in Silezie in hunne regten door de hulp v. d. Koning v. Zweden. — Regts de Koning v. Zweden staande met uitgetogen zwaard bij een tafel waaraan 6 onderteekenaars v. h. verdrag zitten, links de Paus met banbliksems, enz. Regts Luther door een venster ziende en wijzende op het Westphaalsche Vredeverdrag. Met Fransche en Holl. uitlegging en bovenstaand opschrift. Hg. 36, br. 27 dm. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam en in het *Recueil de Pièces* te Parijs.

3268 Le Docteur Charitable.
Le Pardon Royal. — Is dit welligt N⁰. 3042?
Zijn pl. 10 en 11, in het: *Recueil de Pièces*, op de Biblioth. Nationale te Parijs. Zie bl. 25.

De *Verzamelingen* over den Spaanschen Successieoorlog en de *Hollandsche Spotprenten* Lodewijk XIV eindigen hiermede.

Hoewel deze collectie van Hollandsche spotprenten, beschreven van N⁰. 3037 tot 3268 buitengewoon uitgebreid is, zoo geloof ik dat ze nog met enkelen kan vermeerderd worden.

Van hier af volgen de afzonderlijke platen over den Successieoorlog en andere gebeurtenissen.

BIJVOEGSEL OVER HET *LUSTHOF VAN MOMUS* EN VERDERE PLATEN TOT 1713. Zie: No. 3037 ENZ. Bl. 19 TOT 62.

Nadat de vorige bladzijden 19 tot 62 afgedrukt waren, heeft de Heer D. FRANKEN te Parijs, de goedheid gehad, voor mij in het Cabinet des Estampes aldaar, nog verdere nasporingen naar deze en dergelijke platen te doen. Toen is gebleken dat de meesten der onder N⁰. 3037 tot 3268 beschreven platen in het Cabinet des Estampes aanwezig zijn, nl. in eenen Historischen Atlas van Frankrijk door HENNIN (Schrijver van: Les Monuments de l'Histoire de France. 1856. 10 vol. 8⁰.) verzameld, en omstreeks 1863 aan de Bibliotheque Nationale gelegateerd, en dat alzoo het op blz. 25 onderaan, gezegde, over het Cabinet des Estampes, geheel te wijzigen is.

Die vergelijking heeft tevens eenige varianten van N⁰. 3153, 3182 en 3259 doen kennen, doch geene mij onbekende platen.

Voorts ontving ik dezer dagen uit een' kleinen Parijschen Catalogus, eene collectie van 59 dezer Spotprenten, nog in den ouden Hollandschen band van 1710 of daaromtrent gebonden, met den titel:

LUSTHOF VAN MOMUS — COUR DE MOMUS,

geheel als No. 3037 zonder invulling van het getal platen; — daarop volgde, even als in mijne andere verzameling op bl. 21 beschreven:

Koninklijke Almanach van 1705. 7 pl. (gen⁰. 1—7.) Zie No. 3072 enz.
Bijvoegsel tot den Koninklijken Almanach van 1706. 22 pl. en 3 bladen verzen, geheel als No. 3094 enz. doch de platen allen vóór het No., maar met de in ouden tijd *bijgeschreven* Nos.
Roma perturbata, 1707. 13 platen. Zie No. 3410, enz.
4 platen over 1707, namelijk No. 3145, '48, '49, '53 met vers.
Palmhof der Bondgenooten. 9 pl. No. 3164 enz.

Deze verzameling bevestigde dus mijne vermoedens op bl. 21 en 22 geuit: 1⁰. omtrent den titel: Lusthof van Momus, dat die slechts als verzamelblad diende voor grootere of kleinere collectiën dezer platen, en dat er steeds eenige toen verschenen platen bijgevoegd werden; 2⁰. dat het: *Roma perturbata* door den uitgever om het debiet tusschen die andere ongelijksoortige prenten gevoegd is.

Deze nieuwe collectie verschafte mij bovendien de No. 3105, 3112, 3118, 3142, 3148 en 3267, vroeger volgens de Exemplaren der Bibliotheek van Friesland, van Gent en van den Heer van Stolk beschreven; — voorts de volgende varianten der vroeger beschreven platen N⁰. 3149 en 3416 en ééne niet beschreven plaat, nu genommerd: No. 3267 *a*.

3149 Blijkens mijne beschrijving wist ik deze plaat niet regt te verklaren en meende dat ze op de komst van Karel III te Napels doelde. — Doch onder het nu verkregen Exemplaar staat het volgende in boekdruk:

„Ter gelukkiger aankomst v. H. Maj. Elisabeth Christina Juliana, „Koninginne van Spanje, Doorluchtige Gemalin v. Kon. Karel III tot „Barcelona den 28 Julij 1708 hebbende haar openbare intreede gedaan „4 Aug." — daaronder eene berijmde zamenspraak van den Koning met zijne Gemalin in 3 kol., en lager: „Verklaaringe der Cyfergetallen" en vermelding dat Koning Karel III geboren is 1 Oct. 1685, zoon van Keizer Leopold; en zijne Gemalin, geb. 28 Aug. 1691, dochter van Lodewijk

Rudolf, Hertog van Brunswijk Wolfenbuttel en Christina Louisa, dochter van Albrecht Ernst tot Oetingen. Met adres v. Abr. Allard. Hg. 19, met beschr. 38 dm. br. 26 dm. fol.

3153 *Vastenavond.* — Deze plaat is door *Scelte van Bolswert* naar *Boetius van Bolswert* gegraveerd en komt ook voor met adres v. *B. v. B.* en 4 reg. Lat. en Holl. vers: *Qui genio*, etc. en: *De vette*, etc.

3182 *Balans van Oorlog.* — Het exemplaar der collectie *Hennin* heeft links, half uitgeslepen: *Rom. de Hooghe fec.* — In die collectie is nog een vroegere staat dezer prent, doelende op de verheffing van Willem III in 1672, met de busten van Willem I, Maurits, Frederik Hendrik enz. (nu veranderd in: Eugenius, Marlborough en Galloway) voorts met N⁰. in de plaat, doch zonder beschrijving.

3255* „De zeegepraalende Hollandze Leeuw, of 't Antwoord op het Fransche „Haane-geschrey." — De vorm van een leeuw op de achterste pooten staande, een zwaard in de linker klaauw, — alles zaamgesteld uit regte of gebogen boekdrukkersfileeten, en beladen met allerlei Hollandsche opschriften in gewonen druk; regts een groot vers, waarin van Meenen (Aug.? 1706) gesproken wordt. „Gedrukt bij C. v. H." Op slecht papier gedrukt. Hg. 38, br. 30 dm. — In de collectie platen der Biblioth. te Gent.

3259 „Een Frans Trictakjen op een Beyersch Verkeerborretje." — In de
a collectie Hennin te Parijs heeft deze plaat dit onderschrift, voorts de uitlegging dat A Marlborough, B Tallard, C Lodewijk van Baden, D Keurvorst van Beyeren, E dezelfde en zijne vrouw is. — Onderschrift en uitlegging ontbreken bij mijn Ex., doch het vers van mijn Ex. in het Ex. *Hennin.*

3267 „Triomphe de Luther" heeft in het later verkregen Ex. het gefingeerde adres: „Breslauw chez Pierre Bamboche à l'Enseigne de Luther. Ils se „vendent à six sols." — Voorts is daarbij eene andere plaat, een pendant in onderwerp, uitvoering, gravure, grootte en druk, met onderschrift:

3267 „l'Horoscope des Jesuites, vue par le Père Robinet Regent de la 4e
a „classe du Collège des Jesuites à Lignets. Ce Père a jetté le froc et „embrassé la Religion Protestante."

De plaat stelt links een groot huis met 8 ramen voor; uit het middenste raam worden de bepalingen van den Munsterschen Vrede aan de Protestanten en Jezuiten afgelezen; voor het huis eene menigte volks die de Jezuiten verjagen; regts eene kleine Roomsche kerk waarvoor vele Jezuiten staan die belooven alles te zullen doen mits men hen maar laat wonen, enz. Met Fransche en Holl. uitlegging en hetzelfde adres als onder de voorgaande plaat.

Deze plaat is blijkbaar een vervolg op de vorige en doelt even als die op den toestand der Protestanten in Silezië, aldaar verdrukt door de Jezuiten, welligt een voorspel van het bloedbad in 1724 door de Jezuiten te Thorn aangerigt; ik vermoed dat de gravure van 1710 of later is.

3416 „*Coddig Nachtgezicht.*" — Dezelfde plaat, ook gen⁰. 11, met alle inschriften in de plaat, doch zonder eenig onderschrift in boekdruk; blijkbaar met opzet in het midden van het blad gedrukt, zoodat de tekst er niet onder kon staan, en dus niet vergeten is. — Vroegere druk der plaat dan No. 3410 pl. 11 en 3416.

DE SPAANSCHE SUCCESSIE-OORLOG; 1702—1713.

EN ANDERE VOORVALLEN IN DIEN TIJD.

AFZONDERLIJKE PLATEN.

3269 Zes platen (ongenommerd) uit J. Fokke, Geschiedenis der 18e eeuw. Haar-
a lem. Bohn. 1807. 6 dl. 8°. Naar en door *R. Vinkeles*. br. 4°.
(1. 1702) Geweldige opschudding te Nijmegen.
(2. 1702) Tocht v. Prins Eugenius over den Mont Cenis.
(3. 1720) Plundering v. h. Koffijhuis Quincampoix te Amst.
(4. 1748) Moedwil te Amsterdam gepleegd. 26 Junij.
(5. 1755) Aardbeving te Lissabon.
(6. 1779) Aanval v. Commodore Fielding op Bijland.
b Dezelfde platen, *proefdruk* voor alle letter.

3270 „Afbeeldinge v. de stoel des oorlogs in Nederland, of de Landen v. „Brabant, Vlaanderen, Henegouwen, Namur, Luyck met hunne grensen." Door *Nic. Visscher*, met Priv. — Groote oudere kaart der genoemde landen, (van 1670 ongeveer) met bovenstaand, afzonderlijk, opgeplakt opschrift. 1 bl. br. fol. en 2 halve bl. te zamen hg. 51, br. 95 dm. *Gekleurd*.

3271 „Theatre de la guerre en Espagne et en Portugal. Presenté à Charles III „Roy d'Espagne, etc. Par *P. Mortier*, Geogr. et Libraire à Amst." (1703) — Groote kaart v. Spanje in 4 bl., (waarvan hier slechts het regtsche onderblad waarop titel, kaart v. Murcia, Valencia, enz., aanwezig is.) Boven het opschrift Karel III te paard door de Spaansche Grandes begroet; links de uitvoerige voorstelling der vloot die hem naar Spanje voert en landing; enz. 1 bl. Hg. 50, br. 61 dm. fol. *Gekleurd*.

3272 „Le Grand teatre de la Guerre en Italie. Presenté à Eugene de Savoie „par *P. Mortier*, Libr. à Amst." — Kaart v. een deel v. Zwitserland en Noord Italie. (waarbij zeker meerdere bladen behooren.) Bovenaan eene uitvoerige voorstelling v. d. togt over de Alpen onder aanvoering van Eugenius; daaronder de verrassing v. Cremona en gevangenneming v. Villeroy door Eugenius, 31 Jan. 1702; links een klein plan van Cremona. Hg. 50, br. 61 dm. br. fol. *Gekleurd*. Zie N°. 3275.

3273 „Carte du Gouvernement civil de l'Espagne et de tous les conseils „Souverains" 15 afbeeld. in med. op 1 blad met Fransche beschr. in cursijf. br. fol. Gem. I 37. Uit: Gueudeville, Atlas Historique. 7 vol.

3274 Drie afzonderlijke platen naar en door *J. Huchtenburg*, elke met 6 Lat. dichtregels v. D. v. Hoogstraten en 6 Holl. v. F. Halma; waarschijnlijk fictive genretafereelen uit dezen oorlog voorstellende, zonder bepaalde beteekenis.
a „Pugna German. et Gallorum in Italia. — Veldslag v. Duitschen in Italiën", enz.
b „Praelium in Belgio. — Veldslag in de Nederlanden."
c „Mercatus equorum bellicorum. — Mavors paardemarkt."

De 1e pl. is dezelfde als N⁰. 4 uit Dumont, Veldslagen v. Eugen. (Veldslag v. Staffard in Italie) doch met veranderd onderschrift; de beide andere zijn in voorstelling, uitvoering en grootte geheel gelijk aan de overige platen v. Huchtenburg doch kan die in geen boek vinden; de laatste plaat is door Huchtenburg opgedragen aan: Kroonprins Frederik Willem v. Pruisen. Elke plaat hg. 48. br. 59 dm. br. fol.

Alle platen gekleurd doch van de 2 laatste pl. ook een ongekleurd Ex. waarin het fraaije werk van Huchtenburg zigtbaar is.

3275 (1702. 31 Jan.) Plan v. Cremona, door Prins Eugenius bij verrassing ingenomen in den nacht v. 31 Jan. op 1 Febr. — Onderaan links de Po. Bovenaan regts het origineel der afbeelding v. de gevangenneming v. Villeroy als op de kaart v. Italie (N⁰. 3272) later bij denz. *P. Mortier* te Amst. uitgegeven, op welke dit groote plan van Cremona vermeld wordt. gr. br. fol. *Gekleurd.*

3276 5, 6 April. — „Verbeelding v. de ongemeene Hooge Watervloed en de groote schade daardoor geschiet." — Gegrav. opschrift boven de afbeelding der weenende Holl. maagd, die op de kaart v. h. overstroomde deel van Amstelland, tusschen Amsterdam, Muiden en van de Zaanlanden wijst; op den achtergrond doorbraken. Met bijna gelijk bovenschrift, 12 regelig vers en opsomming der beschadigde plaatsen. Door *P. v. d. Berge* met zijn adres. Hg. 17 met tekst 40 dm. br. 19 dm. folio.

3277 Hetzelfde, doch andere, veel grootere voorstelling, met bovenschrift: „Ungemeiner Wasser-Schade....... im Monat Aprilis. dieses 1702 „Jahrs in Holland bey Amsterdam, und and. dort herum liegenden „vielen Orten ereignet, wie solches gegenwärt. Kupfer-Blat mit mehr „vorstellet." — Gezigt v. den Watervloed, bovenaan regts zeer in het verschiet Amsterdam. Met Duitsche beschr. in 2 kol. Zonder adres. De pl. hg. 16 dm. met opschr. en beschr. 40 dm., br. 27 dm. fol.

Over deze Watervloed waarbij het water, volgens het verhaal nog 3 duim hooger dan in 1651 zou geweest zijn, meer dan 1000 menschen verdronken en eene schade van 1 millioen guldens zou aangerigt zijn, heb ik nergens iets gevonden. Wagenaar vermeldt alleen de maatregelen der stad Amsterdam tot herstel van den Muiderdijk, die zeer beschadigd was. (Gesch. v. Amst. I, 726.)

3278 (16 April — 16 Junij) „Plan de la ville de Keizerswert" met het Bombardement. (Wagenaar XVII 152. 160) Met adres v. *Anna Beek* te 's Hage. Hg. 39, br. 47 dm. br. fol.

3279 Hetzelfde anders. Klein plan met omligg. land, bovenaan gezigt op de Stad. Met adres v. *C. Allard.* Zonder beschrijv. br. 4⁰.

3280 Hetzelfde, anders en grooter, onderaan de Rijn en redoute, bovenaan de vesting, links de Fransche verdedigingswerken, regts de Hollandsche aanvallen. Hg. 24, br. 35 dm. br. fol. Copy in potlood.

3281 (4 Mei) „Verbeelding v. de Krooning v. Koningin Anna v. Eng." Kleine sobere voorstelling, zóó gelijk aan die op den dood van Koning Willem III N⁰. 3023 en 3024 dat ik geloof dat deze daarmede ééne serie uitmaakt, wijl allen met adres v. Wed. v. *A. Tangena* (te Leiden) zijn. Met uitlegging: „Waare Verbeeldinge" enz. in 2 kol. kl. fol.

3282 (23 Mei) Inhaling van Burgemeester Westerwijk te Goes. (Wagenaar. XVII 151 — Zie N⁰. 2881). Klein plaatje. 24⁰ *Proefdruk* voor alle lr.

3283 1702. 10 Junij. „Nijmegen te sien van de Lantsijde, gefortificeerd door

„de Genl. Coehoorn. 1701. — Aenslagh v. Buffelers mislukt. op de 10 „Junij 1702" (Wagenaar XVII 160. enz.) Gezigt op Nymegen in het midden der plaat, in het verschiet de Arnhemsche hoogten Met 3 reg. onderschrift en uitlegging der N⁰. 1—20. Fraai geëtst door *Matt. Berckenboom.* Hg. 31, br. 50 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* Gekleurd.

3284 „Nimmegen met de Voorgenomen Fortificatien v. de Genl. Koehoorn." (Europ. Mercur. 1702. *a* 312. *b* 76.) Gezigt op Nijmegen (regts) de Waal en Knodsenburg (links); bovenaan eene Holl. en Fransche beschrijving en vermelding v. den vergeefschen aanslag der Franschen. Met adres v. *C. Allard* op d. Dam. Hg. 23, br. 28 dm. br. 4⁰.

3285 (30 Aug. — 5 Sept.) „Plan v. Hulst met onderhoorige forten mits-
a „gaders de Attaque der France gedaan." (Europ. Mercur. 1702 *b*. 210, enz.) Door *Jac. v. Call.* Met adres v. *Anna Beek.* br. fol. Eerste afdruk dezer plaat, later zonder adres doch met N⁰. II 21 gebruikt in Dumont. Veldslagen II. 5.

b Dezelfde plaat, fraai gekleurd.

3286 (??) „Prise d'un vaisseau de guerre Holl. devant Ostende par les Galères „de France... en 1702." Naar *N. Ozanne* door *F. Dequevauviller*. br. fol.

3287 (26 Aug. — 27 Sept.) „Plaan v. de Dissante of Landing in Spangien
a „voor Cadix met de Campementen en Marse door d. Hertog v. „Ormont en d. Gen. Maj. de Spar gedaan Ceedert d. 26 Aug. tot 22 Sept." (Wagenaar XVII. 170), Kaart v. h. Z.-West. deel v. Spanje en v. h. Schiereiland v. Cadix. Met uitlegg. links. Geteek. door *L. du Mee.* Geëtst door *J. v. Call.* Met adres v. *Anna Beek* te 's Hage. br. fol. Hg. 48, br. 72 dm. *Fraai en zeldzaam.*

b Dezelfde pl., fraai *gekleurd.*

3288 „Op h. Landen der magtige Vereen. Vlooten v. Eng. en Holl. omtrent „en in de baai v. Kadix." Vers v. K. Sweerts in 2 kol. onder eene zinneprent, een leeuw en eenhoorn (Holl. en Eng.) elk eene kolom met opschrift: *Plus ultra* (de poorten v. Hercules, later Cadix) en tevens het wapen en de zinspreuk van Keizer Karel V, omvattende. Op den grond eene label met de woorden: *Non potest carere;* zinspeling op den hem vijandelijken Kardinaal Porto Carrero. Geëtst door *P. v. d. Berge.* Hg. 17, met vers 42 br., 25 dm. fol.

3289 (23, 24 Oct.) „Caarte v. de landingh in de Baay v. Vigos, alsmede het
a „inneemen v. 2 Casteels en h. veroveren v. de Spaansche Silvre Vloot „ten ancker leggende in de Baay voor Redondelle, d. 23, 24 Oct. 1702" (Wagenaar XVII. 171) Naar *L. du Mee* door *J. v. Call.* Met adres v. *A. Beek* te 's Hage. 2½ blad, zamen hg. 49., br. 73 dm. br. fol.

b Dezelfde kaart; fraai *gekleurd.*

3290 „Caarte v. de Bay en Have v. Vigos en van 't veroveren en Ruineren „der france Schepen en Sp. Galioenen door de geconbin. Vloten." — Gezigt v. de baai met de Spaansche schepen en de Eng. en Holl. er voor en de landing v. h. krijgsvolk. Zonder naam v. grav. (*J. v. Call?*) Met adres v. *A. Beek.* Hg. 39, br. 33 dm. fol.

Eene zeer verkleinde copy is in d. Europ. Merc. 1702 *b* 313.

3291 „Glorieuse expedition des Angl. et d. Holl. à Vigos." — Opschrift boven eene uitvoerige voorstelling v. de verovering en het verbranden der Schepen in de baai, onderaan in h. midden een klein kaartje: „Opdoening der „kust v. Vigos in Galliciën." — Geëtste plaat zonder naam. Met Fransche en

Holl. beschr. „Relation veritable" en: „Waarachtig bericht... 22, 23, 24 „Oct. 1702" enz. in 4 kol. doch incompleet. Hierbij behoort nog eene uitlegging der letters en N⁰. op de pl. De pl. hg. 34, met tekst 40 dm., br. 48 dm. br. fol.

3292 Hetzelfde anders. — „Attaque des Galions d'Esp. et d'une Escadre „Franc. à Vigo, par la flotte comb. d'Anglet. et de Holl. en 1702" Naar *N. Ozanne* door *F. Dequevauviller*. br. fol.

3293 Afbeelding v. „een zilver vaatjė met olie gewijd tot h. laatste olisel „gekomen uit Vigos, — naar de grootte v. h. oorspronkelijke nevens h. „lepeltje om de olie te scheppen,...... door mij P. v. d. S(chelling) ver„eerd aan een klopje onze nigte, nevens een Paternoster uit Vigos. 1737" — Ruwe teekening met bovenstaand opschrift van de kennelijke hand v. *P. v. d. Schelling*. Hg. 11. br. 8 dm. 12⁰.

3294 Zinneprent op het nemen der Zilvervloot. — „*Matroos in Vreugd*." De plaat
a N⁰. 2866 *b* door het woord *Vigo* (in het midden links,) hierop toegepast, het opschrift: „*Canailje 't canael uit*" is door eenige nullen, Spaansche goudstukken verbeeldende, bijna uitgewischt. — Met onderschrift en beschrijv. v. de overwinning in 3 kol. De pl. hg. 20 met beschr. 45 dm., br. 28 dm. fol.
b Dezelfde pl., met dezelfde Holl. beschr. in 2, en Fr. beschr. in 3 kolom.

3295 *Vygos cagados.* Een ezel die vijgen loost (woordspeling op Vigos), waarbij een Holl. matroos, enz. Onderaan een Spanjaard en een Franschman die beiden door: *Lavement trop fort* door de vijgen, ieder eene vloot loozen, waaronder staat: *Vygos cagados.* Met Holl. vers: „Matroosen Victorie" in 2 kol. Zonder eenigen naam. Hg. 18 met vers 37 dm., br. 26 dm. fol. — Ook Beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum. II N⁰. 1425.

3296 „De Ban en Arrier-ban in Zee bij Vigo." In het verschiet de baai v. Vigos en de gezonken Schepen, in het midden en op den voorgrond vele dolfijnen en zeemonsters, als de opgeroepen Arrierban, waarop Lodewijk XIV en Fransche en Spaansche grooten al jammerend rondzwemmen. Met bovenstaand opschrift. Zonder naam v. grav. Met Holl. uitlegging v. N⁰. 1—38 in 6 kol. en fictief adres: Brussel bij Jan Vendu in Vigos. Fraaije gravure zonder naam; waarschijnlijk door *Rom. de Hooghe*. Hg. 49 met uitl. 62 br. 47 dm. gr. fol. — Ook beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Museum II N⁰. 1426.

3297 (13 Dec.) „Afbeelding v. de Vuur-wercken door.... de St.-Gen. geor„donn. ter occasie der Heerl. Successen v. derz. wapenen nevens die v. „hare Hooge Geall. tegens Vranckr. en Spanje in 1702. — Represent. „du feu d'artifice ord. p. l. Est. Gen...... 1702." — Uitvoerige afbeelding v. h. prachtige vuurwerk, bijzonder v. d. fraaijen tempel met de volgende 8 afbeeldingen van overwinningen in 1702 en pedestallen met zinnebeelden; alles door *D. Marot* geordonn. Met Holl. en Fr. onderschrift en uitlegging. Geëtst door *D. Marot*. Hg. 38, br. 48 dm. br. fol. Zeldzaam.

Waar dit vuurwerk der Staten-Gen. te 'sHage is afgestoken, kan ik nergens vinden noch nagaan, want rondom den tempel, die door eene geillumineerde balustrade v. 360 voet omgeven, en eene 73 voet hooge Faam gekroond was, voeren tal van schepen, de vijandelijke vloot en die van Eng. en Holl. verbeeldende, wat mijns erachtens niet in het water van den Vijverberg kan geschied zijn, waar den 13 Dec. ook het vuurwerk der Staten van Holland afgestoken werd, volgens het onderschrift op pl. 3301,

3298 „Les huit grand Tableaux illum. du feu d'Artif. Representent les Con„questes ramportée sur la Fr. et L'Esp. par l. Armes d. Hauts „Alliez en 1702." — 3 reg. opschrift onder de fraaije voorstelling van:
(1) „Stevenswaart, ce rendit 2 Oct. 1702."
„St. Donaas rendu 16 May 1702. — en De volgende pl. zijn:
(2) „Huls(t) et Kijckuyt, les Fr. repoussé 10 Sept."
„Keysersweert ce rendit 16 Juin."
(3) „Venlo, ce rendit 23 Sept."
(4) „Ruremonde ce rendit 7 Oct."
(5) „Vigos. Destruction de la Flotte d'Esp. 12 Oct."
(6) „Liège ce rendit 14 à 29 Oct."
Deze 8 afbeeldingen van overwinningen in 1702 behaald, en op den tempel bij het vuurwerk der Staten-Generaal afgebeeld, zijn op 6 ongenomm. bladen geëtst door *D. Marot*. Ieder blad met Latijnsch bovenschrift; hg. 28, br. 18 dm. Fraaije en *zeldzame* reeks.

3299 „De 8 Sinnebeelden... op de pedestalen. — Les 8 Devises qui estoient „sur les pieds destaux." — Afbeelding van de 8 zinnebeelden op den tempel v. h. vuurwerk der Staten-Generaal. Zonder naam (door *D. Marot*). Hg. 12^5 br. 18 dm. br. 4^0. *Zeldzaam.*

3300 (13 Dec.) Vuurwerk op last der Staten v. Holland en W. Vr. op den Vijverberg 's Hage afgestoken. (Europ. Merc. 1702. *b* 316.) — Fraaije afbeelding v. een tempel met zinnebeelden, eene groote Faam, 4 standbeelden, wapens, enz. Dit Theater was 80 voet breed en tot aan de Faam uit het water 75 voet hoog. Op den achtergrond de Vijverberg met eene menigte menschen. Met onderschrift: „Afbeeld. v. h. vuurwerk. Thea„ter en Ornam. opgeregt door de St. v. Holl. en W. Vr. in den „Vijver binnen 's Grav. afgestoken over de Glorieuse Victorie tegen de „Fr. en Sp. Mon. te Water en te Land in de selve Jare bevogten." Met uitlegg. d. N^0. 1—11. Naar *J. Roman* door *J. v. Vianen*. Met adres: „*Ce vent Che P. Husson.*" Hg. 52, br. 59 dm. br. fol. *Fraai en zeldzaam.*

3301 „Conquesten van hare Hooge Geallieerdens gewonnen tegens Vranckrijck „ende Spanje in 1702" — Conquestes des hauts Alliez etc. en 1702" — Opschriften boven eene groote plaat waarvan het midden den Roomsch Koning (Joseph) en den Prins van Baden te paard voorstelt, oprukkende naar het in Nov. door Tallard belegerde en gebombardeerde Landau; daaronder het nemen der vloot in de haven van Vigos; lager de vuurwerken over deze victorie; ter weerszijde de plannen van Luik en Roermond; bovenaan ook andere plannen, opschriften, enz. Door *D. Marot*. Hg. 68, br. 42 dm. gr. fol.

3302 „De Campagne der Bondgenooten van den jaare 1702." — In het mid-
a den eene groote afbeeld. v.: *Het veroveren der Gallioenen in .... Vigos;* ter weerszijde de portretten v. 3 Generaals en 3 Vlootvoogden der Geall. in 2 med., daaronder telkens 4 afbeeldingen van 4 gewonnen plaatsen; bovenaan de portretten v. Koningin Anna, R. Kon. Joseph en Prins Eugenius in med. Naar *F. Kaarsgieter* door *de la Feuille*. Hg. 46, br. 58 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, zonder inschrift: *Veroveren* en namen v. teekenaar en graveur; onderaan een uitvoerig verhaal v. de gebeurtenissen in dit jaar; in h. Holl. in 3, en in h. Fransch in 2 kol., en daaronder een: *Fransche Almanack Agende pour* 1703. Hg. met beschr. 72 dm. gr. fol.

3303 „Victorien der Geallieerden op Vrankrijk en Spangien, A^0. 1702." —

Uitvoerige afbeelding v. d. Slag bij *Luzara* (15 Aug. 1702) links *Mantua*, regts de *Toren van Trombe;* bovenaan de plannen der belegeringen van Keizersweert en Landau, waartusschen het borstbeeld v. d. Roomsch Kon. Joseph; onderaan het gevecht bij *Venlo* en de landing bij *Cadix*, met h. borstbeeld v. *Prins Eugenius* in h. midden. Door *R. de Hooge.* Met adres P. Rotterdam te Amsterdam. (Hierbij behoort eene beschrijving der N⁰.) Hg. 49, br. 58 dm. br. fol.

3304 „De Verbondzaal der hoogst vermogende machten tot recht en vrede." „'t Geseegend jaer van 1702." — Op- en onderschrift van eene groote en fraaije zinneprent, vertoonende eene groote zaal waarin aan eene ronde tafel de Duitsche Keizer, Koningin Anna en een lid der Holl. Staten-Gen. zitten; naast den Keizer Lodewijk XIV voor wien een uitgetogen sabel op tafel ligt; de Keizer haalt uit den Kardinaalshoed v. Porto Carrero het valsche testament v. Karel II. Op den achtergrond eene groote afbeelding v. de overwinning bij Vigos; onder aan de plaat eene afbeelding v. „Luyk „en sijne twee sterkste casteelen veroverd" enz. *Zeer* fraaije geëtste plaat zonder eenigen naam maar zeker door *R. de Hooghe.* gr. fol. Met afzonderl. uitlegg. „De Verbond-zaal," enz. „La Salle d'Union" etc. in Holl. en Fransch, in 4 kol. Zonder adres. De pl. Hg. 49 met uitlegg. 70 dm. br. 58 dm. gr. fol.

3305 „Ter eeuwige gedachtenisse v. h. zeeghaftig Jaar 1702" — Opschrift
a v. eenen tekst in 3 kol. („Daaden v. Willem III. — Vers v. W. v. „d. Hoeven. — Overwinningen door de Geall. in 1702 behaald" onder eene zinneprent; het borstbeeld v. Willem III in lauwerkrans met onderschrift: *Facit conjunctio tutos* voorstellende; regts een tafereel v. de overwinning bij *Vigos*, links Hercules monsters verslaande. Naar en door *C. Huyberts.* Met adres v. Adr. Braakman, Beursstraat bij den Dam te Amst. 1703. De pl. hg. 21 met beschr. 45, br. 30 dm. gr. fol. — Ook beschreven in: Catal. of Satir. Prints Brit. Museum" II N⁰. 1423.

b De plaat alleen; daarnaast afzonderlijk het vers, op de keerzijde van: W. v. d. Hoeven's Treurzang en Heldendichten over 1702. Amst. Wed. D. Boeteman op Cingel bij 't Leitse Veer. 1703. 4⁰.

3306 (1703. 2 Jan.) „Geweldige opschudding te Nijmegen" (Wagenaar XVII.
a 140, 1). Door *R. Vinkeles.* br. 4⁰. Uit: J. Fokke Geschied. 18e eeuw.
b Dez. pl., *proefdruk* voor de lr.

3307 20 April. „Gelder, soo als het tegenswoordig in sin werken legt en ingesloten is „met de Attaques door de Troepen v. S. M. v. Pruyssen onder Lotthum. „20 April 1703" (Wagenaar XVII. 183.) — Plan der Vesting en van het omliggende land; bovenaan afbeelding v. *Hartenfeldt* en *Werth.* Onderaan Fransche uitlegg. in 4 kol. Met adres: „Wesel bij D. v. Bueghem in de Brugstraat aan de groote markt. Hg. 43, br. 35 dm. fol.

3308 Dezelfde kaart en afbeelding; fraaije copie van plaat en uitlegging, doch
a de 2 afbeeldingen bovenaan vermeerderd met het bombardement dier plaatsen, even zoo op de kaart. Door *J. van Call*, met adres v. *Anna Beek.* Hg. 42. br. 37 dm. fol. Deze plaat is later zonder dat adres doch met N⁰. II. 13 gebruikt in Dumont, Veldslagen, II 11.

b Dezelfde kaart en uitgave; *gekleurd.*

3309 „Bombardeeringe der Stadt Gelder door de Troupen v. d. Kon. v.
a „Pruysse." — Naar de teekening v. d. Ingen. *D. de Bodt*, geschilderd, gegrav. en uitgeg. door *J. Hugtenberg.* Met bovenst. inscriptie boven

in de plaat en Fransch onderschrift. Gem. II. 7. Uit: Du Mont Veldslagen. II 12. 2½ bl. Zamen hg. 47 dm., br. 142 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, *vroegere* uitgave, vóór het inschrift boven *in* de pl. en zonder N⁰., doch met een afzonderlijk uitvoerig Latijnsch 4 reg. bovenschrift of opdragt v. J. Hugtenburg aan Koning Frederik I v. Pr. in kapit. letters.

3310 1703. 23 Apr. „De Lini bij Stolhof in den Elsas tusschen Straatsburg „en h. Fort Louis 23 Apr. 1703. — Lis Lignes de Stolhoffen" etc. (Wagenaar XVII 181.) Opschrift van dezelfde kaart als in Dumont Veldslagen II 6, gen⁰. II 31, doch vroegere uitgave, met adres v. *Anna Beek* te 's Hage en Fransche uitlegg. Zonder Holl. uitl. en N⁰. gr. br. fol.

3311 Dezelfde kaart, zeer naauwkeurige kopy zonder Holl. en Fr. bovenschr. met adres v. *P. Husson* te 's Hage. gr. br. fol. *Gekleurd.*

3312 14 Mei. Plan v. h. kamp v. h. leger der Geall. voor Maastricht onder

a den Graaf v. Ouwerkerk (Wagenaar XVII. 185). *Vroegere* uitgave der kaart uit Dumont Veldslagen, II 7, doch voor h. N⁰. en zonder de Holl. uitlegg. bovenaan regts. Met adres v. *Anna Beek* wat later uitgewischt is. Hg. 31, br. 39 dm. fol.

b Dezelfde pl., dez. uitg. *Gekleurd.*

3313 Plan v. Maastricht en het omliggende land. *Teekening* in kleuren, van dien tijd. Hg. 45, br. 53 dm. br. fol.

3314 (16 Mei) Plan v. Bonn en omliggend land door de Geall. belegerd en ingenomen. (Wagenaar XVII. 183, 184). Amst. Covens en Mortier. br. 4⁰.

3315 Hetzelfde, anders. Met bovenschrift en uitlegging v. N⁰. 1—8. 4⁰. Gem[t]. Fol. 213. Uit Europ. Merc.?

3316 22 Mei. Eervol doch ongelukkig gevecht van een convooi van 5 kleine oorlogschepen onder Roemer Vlacq ter bedekking v. 100 koopvaardijschepen, met 5 zware Fransche oorlogschepen, bij St. Ubes in Portugal. Lithogr. naar en door *P. J. Schotel.* kl. br. fol. Met beschrijv. door J. C. de Jonge.

3317 (30 Junij). „Battaille v. Wilmerdonck en Eckeren." (Wagenaar XVII. 187).

a Situatiekaart v. dezen veldslag, door *IJvoy,* Meester Kaartenmaker. Onderaan eene afzond. uitvoerige Holl. en Fr. beschrijving, ieder in 2 kol. Met adres v. *P. Husson* te 's Hage, boekverk. op de hoek v. de Kapelbrug. 1703. Hg. 31 met beschr. 60, br. 45 dm. gr. fol.

b Dez. kaart, met dezelfde uitlegging doch andere druk met eene bijvoeging aan weerskanten der beschrijving over de figuur CC in de plaat. *Gekleurd.*

c Dezelfde kaart, latere uitgave, met bijgevoegde gegrav. Fr. uitlegg. der Lett. *A—Aa* bovenaan links in de plaat. Zonder uitlegg. onderaan.

Deze kaart is zeer naauwkeurig gekopieerd in Dumont, Veldslagen II, 8 gen. 9.

3318 Hetzelfde, eenigszins anders. „Plaan v. de Battalje der Holl. en Franse „Armee voorgevallen enz. 30 Junij." Onderaan: „Explicatie v. de recontre," enz. in h. Holl. en Fransch in 4 kol. Met adres: 's Grav. Nic. Wildt, boekverk, op 't Spui bij de Kappelsbrug. Hg. 36 met beschr. 56, br. 42 dm. gr.fol.

3319 (16 Junij, enz) „Carte des mouvements de l'armee des Allies en Flandre; l'an 1703 (depuis 16 Juin — 23 Aout.) — Uitvoerige kaart v.h.land tusschen Capelle (op den weg v. Antw. naar Breda) en Hulst. Fraaije *teekening* in kleuren, v. dien tijd. Hg. 33 br. 109 dm. br. fol. Met uitlegging in HS. Niet in plaat gebragt.

3320 25 Aug. „Plan de la Ville et Fortification de Huy prise par les Estats „Gen. le 25 Aout. 1703." Met uitlegging bovenaan links van A—Q. naar *C. Royens* door *J. v. Cal.* Met adres v. *A. Beek.* Hg. 25, br. 35 dm. Waarschijnlijk dezelfde pl. als in Du Mont Veldslagen II 9. gen. 11.

3321 (19 Sept.) „Waare Afbeeldinge der order in welke zijn Kon. Maj. Karo„lus III te Post uyt Weenen is vertrokken. — Eigentl. Abbildung desz „Auszugs und Postritts Car. III" enz. — Afbeelding van den grooten optogt in 6 boven elkander staande reeksen, met bovenschrift: „Verit.Re„present. de l'ordre du depart de S. M. Charles III Roy d'Esp" enz. Met Holl. Duitsche en Fr. uitlegging en Holl. en Duitsch vers. 1 bl. fol. Na de copy v. Weenen, Amst. bij Adr. Braakman en D. de la Feuille. De pl. hg. 19 dm. met vers en bovenschr. 46 dm. br. 34 dm. 1 bl. fol.

3322 (27 Sept.) „Situatie v. Limburgh" aan de Fransche ontnomen. Kaart v. h. stadje en omligg. land. Met adres v. *A. Beeck.* Hg. 24, br. 34 dm. br. fol. *Gekleurd.*

3323 9 Oct. „Campement tot Zaert onder Commando v.d. Erfprins v. Hessen. „9 Oct. 1703." Fraaije *teekening* in kleuren, v. dien tijd. Hg. 44, br. 71 dm. br. fol.

3324 28 Dec. „Plan de la Situation du payx et Lingne Ennemis entre la „Rivire Mehangne et Geete fait ce 28 Dec. 1703" enz. — Dezelfde kaart als in Du Mont Veldslagen, II 13, gen. 10, doch vroegere uitgave met Fransche opschriften, adres v. *Anna Beek* (later uitgewischt) en zonder N°. Hg. 47. br. 38 dm. gr. fol.

3325 „Glorieuse Representatie v. d. seer manhaften, en vroomen helt, den „Heer Constantijn van Sterrevelt, hoogh geroemt Admiraal, voerende de „Keyserl., Engelsche en Holl. Vlagge, Ridder v. d'Ordre v. Vigos, „Gouverneur v. Candia" enz. — Gezigt van het water: de Vijverberg te 's Hage, waarin eene groote vloot vaart van kleine vaartuigen, onder anderen het jagt v. d. Admiraal wat op deze schepen vuurt. Regts staat de Admiraal v. Sterrevelt met hoed op, ten voeten uit, een zijner honden kakt uit vrees; in het verschiet de huizen v. d. Vijverberg. Met uitvoerig spotdicht in 4 kol. over zijn moed en beleid bij Candia, Vigos, enz. geldzucht en liefde voor de vrouwen. Vigos bij Erfgenamen v. Bonsum (Husson?) 1703. Hg. 24 met vers 46, dus br. 31 dm. gr. fol. *Zeer zeldzaam.* In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht. Zie N°. 3329.

3326 „Lofdicht ter eere v. de Heldendeugt v. Constant. Sterrevelt, Voorstan„der en Hoog-Admiraal v. de Keyserl. Vlag en Haagze Vijver, etc. — Uitvoerige spotprent op de vertooning v. d. Slag v. Vigos in den Haagschen Vijver? zijn moed bij Candia, Vigos, enz. Door Gebr. B. en G. Steenklief? Enkhuizenaars? 's Grav. G. Rammezeyn, Houtstraat bij 't Plein in 't Schermstraatje. kl.fol. — In den Atlas van Mr. S. v. Gijn, te Dordrecht.

Over den persoon van Const. Sterreveld en zijne daden, op de pl. 3325, 26 en 30 bespot, heb ik nergens iets kunnen vernemen. Op pl. 3301 staan onderaan bij de vuurwerken de mij onduidelijke woorden: *C. Starrevelt, Adm. v. d. Vijver.*

3327 1704. Maart. Gezicht op de Stad Lissabon met de Holl. en Eng. vloot, waarop Koning Karel III was, op de Taag voor de Stad. (Wagenaar XVII 207). Met Holl. uitlegging v. A tot M bovenaan links in de pl. Met adres v. *R. en J. Ottens.* Hg. 42 br. 53 dm. br. fol.

3328 7 Maart. „Glorieuse Landing en Inhaling v. Z. Maj. Carel de III „Koning v. Sp. gearriv... tot Lisabon." Door *P. Sluyter*. Gemt. fol. 291. br. 4°. Uit: (Holl. Mercurius?) In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn, te Dordrecht.

3329 „Op de Verbeelding der Overkomst v. Karel III v. Hisp. en Indiën. — „Sur la represent. du Passage de Charles III. Opschriften boven een 8 reg. Fransch en Holl. vers hierop v. *F. de Kaarsgieter* onder eene (reeds vroeger gebruikte zinneprent op Willem III door *Romeyn de Hooghe*, Karel III als Romeinsch veldheer met uitgetogen zwaard en begeleid van Pallas voorstellende, links in de lucht Keizer Karel V, daaronder zijne onderdanen als 2 zinnebeeld. vrouwen, met eene globe waarop America is afgebeeld, nog lager 2 Aziat. en Amerik. onderdanen naast Neptunus. Met uitlegging. Hg. 57 met vers enz. 77 dm., br. 49 dm. gr. fol.

3330 24 April. „Repraesentatie of lofbasuyn op de wel uytgevoerde daad „v. verscheyde Schevelingers geassist. door een detach. Handgrenad. ge- „comm. door de Luyt. *Muyserd* door de loffel. en nooyt volprese directie „v. de manhafte Heer *Cten Van Sterrevelt*. Admiraal v. de Vijver etc. „op den 24 April 1704." Een Fransche kaper in het gezigt van Scheveningen door een Holl. visscher genomen, en lafhartig gedrag v. een Holl. Admiraal. (Sterreveld?) Gezigt v. Scheveningen, het kaperschip en kleine visschersschuiten in h. verschiet, de Admiraal *C. van Sterreveld* met uitgetogen zwaard in zee loopende. Met gedrukte uitl. van A tot G onder de pl. en uitvoerig spotvers in 3 kol. met bovenstaand opschrift. 's Grav. F. Nossuh (Husson) Hg. 20 met vers 46 br. 32 dm. fol. *Zeldzaam*.

3331 2 Julij. Plan v. den Slag bij Donauwerth en Schellenberg. (Wage-
a naar XVII 215). Naar *G. v. Berk* door *J. v. Cal*. Met adres v. *Anna Beek*. fol.

b Dez. pl. en uitg. *gekleurd*.

Deze plaat is eene vroegere uitgave der pl. in Du Mont Veldslagen II 13, gen. 15, waarop bovenaan links eene uitlegging v. A tot R. is aangebragt, welke N°. ook in deze plaat staan.

3332 2 Julij. „Plan v. de Attaque op het Retranchement van Schellenberg „bij Donauwert. 's Hage P. Husson." Geheel ander plan dan het vorige; onderaan de: „Relatie v. d'Attaque" enz. in 3 kol. met adres bij P. Scheltus. fol.

3333 9 Julij „Ordre de Bataille ou Camp de Kinderkengen le 9 Juillet 1704" onder Marlborough en Lodewijk v. Baden. — Dit is eene geteekende afbeelding der slagorde bij Burckheim, in het volgende N°. vermeld. Hg. 21, br. 31 dm. br. fol.

3334 (15 Julij) Plan v. h. camp der Geall. bij Burckheim bij Augsburg, den 23 Julij en plan v. d. veldslag 15 Julij. — Door *J. v. Cal*. Met adres v. *Anna Beek*. gr. fol.

Vroegere uitgave met adres der pl. in Du Mont Veldslagen. II 14.

3335 (3 Aug.) Verovering v. Gibraltar door de Engelsch Nederl. Vloot (Wagenaar XVII. 225). „Plan de la ville de Gibraltar." Situatiekaart, regts de landtong met de stad. la Haye. *P. Husson*. — Daarboven eene kleinere plaat: „Afteekening van Gibraltar" Profil der stad tegen den berg aan. gr. fol. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3336 Hetzelfde; anders. Duidelijke afbeelding v. de stad en kasteel op de rots, met de vloot. Met inschr. op label; bovenaan gemt. 253. br. 4°. Uit Europ. Merc.

3337 Hetzelfde; anders. Afbeelding v. de rots v. Gibraltar met de vloot, de stad beschietende. Lithogr. naar en door *P. J. Schotel*. br. fol. Met Holl. beschrijv. door Mr. J. C. de Jonge.

3338 Hetzelfde, geheel anders. Naar *N. Ozanne* door *F. Dequevauviller*. br. fol. Uit eene Fransche verzameling.

3339 Groote kaart v. h. gedeelte v. Spanje en schiereiland v. Gibraltar, met de schepen der Geall. Vloot. Bovenin links eene afbeeld. der Stad, enz. als hierboven. Amst., *C. Allard*. gr. br. fol. *Gekleurd*.

3340 Zeekaart van de Baai en Stad v. Gibraltar. Bovenaan de Holl. en Eng. vlooten de stad beschietende, lager en links het grootste deel der Hollandsche vloot onder Callenberg en Wassenaar. Amst., J. Loots. gr. br. fol. Gekleurd. In den Atlas van Mr. S. van Gijn te Dordrecht.

3341 13 Aug. Overwinning der Geallieerden op de Franschen bij Hochstedt aan den Donau, in Beijeren. (Wagenaar XVII. 217 enz.) Afbeelding v. d. veldslag; op den voorgrond regts Prins Eugenius, hoogerop het bosch v. Schellenberg; in h. midden in h. verschiet Hochstet, links het dorp Blenheim. Door *J. Huchtenburg*. Hg. 45, br. 58 dm. br. fol. Uit Dumont Veldslagen. I. 19.

3342 Hetzelfde; geheel andere voorstelling, ook door *Huchtenburg*. Het gevecht over de geheele afbeelding verspreid; op den voorgrond links Tallard, gevangen in de koets v. Marlborough zittende. Met 3 reg. Lat. en 2 reg. Fransch onderschrift, en lager 6 reg. Lat. uitlegging. Met adres v. *G. Valk*. Hg. 49, br. 59 dm. br. fol. *Gekleurd*. Deze afbeelding is de duidelijkste v. h. gevecht.

3343 Hetzelfde, geheel anders. Bovenaan regts Blenheim, links Hochstedt,
a op den voorgrond zeer veel gevechts. Bovenaan: „Zegen bij Hoogstad op „de Fransen en Beyersen", enz., de beeldtenissen v. Marlborough en Eugenius; onderaan de gegrav. opdragt aan Koningin Anna, een tijdvers en Holl. uitlegg. v. 1—24 en *A*—*z*. Met adres v. *P. Schenk*. Met afzond. Fransche beschrijv. in 4 kol.: „Victoire signalée Remportee...... à „Hochstet" Door *Rom. de Hooghe*. Hg. 50, br. 60 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, fraai gekleurd, zonder beschrijv.

3344 Hetzelfde, anders; gebrekkige afbeelding; op den voorgrond regts en links
a eenige gevangen genomen en gesneuvelde officieren, links een hooge rots; bovenaan in h. midden op een label: *Bloedige Batalie*.— Met beschrijv. in 3 kol.: „Afbeeld. v. d. bloed. Bataille, en... Relaas wegens de... „Victorie..... 1704." Zonder eenigen naam of adres. De pl. hg. 28 met beschr. 53, br. 38 dm. fol.

Het schijnt mij toe dat eene oude plaat is voor deze gelegenheid gebruikt; ze is veel te goed om v. h. jaar 1704 te wezen, en komt mij voor omstreeks 1670 gegraveerd, en door de uitlegging hierop toegepast te zijn.
b Dezelfde plaat met uitlegging, beide *gekleurd*.

3345 Hetzelfde, anders en kleiner. „Bloedige Batalie bij Hoghsted." Opschrift op label, bovenaan. Slechte gravure zonder naam. Met dezelfde beschrijv. als bij de voorgaande pl., nl. in de 2 eerste kol., de 3 kolom bevattende de opgave der gevangenen is geheel verschillend en bij deze pl. veel uitvoeriger en duidelijker. Zonder naam of adres. fol. De pl. Hg 19 met beschr. 39 dm. br. 26 dm.

3346 Hetzelfde, anders. „*Hoogstet*" Beknopte afbeelding v. den slag; links de gevangenneming v. d. Maarschalk *Tallard*. Door *R. de Hooghe*. Met

uitvoerigen brief in 2 kol. v. *Le Duc de Marlboroug;* met opschrift: „De glorieuse Bataalje en Victorie". Leyden. *Wed. J. Tangena.*1704. Hg. 15 met Brief 38 dm., br. 19 en 29 dm. fol. Een der laatste platen van *R. de Hooghe.* In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3347 Hetzelfde, nagenoeg als voren doch eenigszins verschillend. Met 4 reg. Holl. bovenschrift op label, en Holl. en Lat. beschrijv. en adres v. *P. Schenk.* Hg. 22, br. 27 dm. kl. br. fol.

3348 Hetzelfde, anders en kleiner. Door *A. v.d.L(aan).*kl. 4°. Uit een boek?

3349 „A Plan of the famous Victory at Bleinem obtained by his Grace the „Duke of Marlborough over the Elector of Bavaria and the Marechals „Tallard and Marcin." — Zéér uitvoerige Situatiekaart in 3 zeer gr. fol. bladen van het gevecht, eenigzins hooger beginnende en iets lager afdalende en breeder dan alle volgende plannen; bovenaan Lawingen, onderaan Donauwerth. Met Eng. uitlegging onderaan op het onderste blad; op het bovenste blad regts eene uitvoerige Lat. dedicatie aan Koningin Anna en verheerlijking van Marlborough, Eugenius, enz., links het portret v. Marlborough met vele zinnebeelden. Zeer fraaije gravure door *J. v. Vianen* met adres v. d. uitgever *R. Leers* (te Rotterdam). De 3 bladen te zamen hg. 128, br. 91 dm. Dit Ex. is het eenigste wat ik ooit gezien heb.

3350 „Plan de la Battalie Ganiée sur la Plesne de Hochstett," etc. Situatiekaart der vlakte; links de Donau, regts het Schwarzwald. Daaronder (op een afzonderlijk halfblad) „Ordre de Battaille de l'Arme Confed." Door *J. v. Cal.* Links eene uitvoerige Holl. „Relatie v. d. Slagh v. „Plentheym" enz. met adres *P. Scheltus;* regts: Relation, enz. met adres (als op de kaart) *Anna Beeck* in de Pooten. De kaart hg. 48, met: *Ordre de Bat.* 56 dm., br. 37 met beide beschrijv. 77 dm. Zeer gr. fol.

3351 Hetzelfde, nagenoeg als voren; bovenaan links is hier een ruitergevecht

a afgebeeld. — Onderaan op een afzonderlijk halfvel: *Ordre de Bat.* Door *J. v. Vianen* met adres bij *A. Beek* te 's Hage. Hg. 46 met *Ordre* 58 dm., br. 43 dm. gr. fol.

b Dezelfde kaart fraai *gekleurd.*

De latere en zeer afgesleten uitgave v. deze pl., zonder: *Ordre de Bat.* en adres en met enkele veranderingen, komt voor in: Dumont Veldslagen I 18, ook in II op N°. 15.

3352 „Nieuwe kaart v. 't Land Donawert en Hochstett,.... 13 Aug. 1704."

a Door *N. Visscher* te Amst. Hg. 40, br. 47 dm. fol.

b Dezelfde kaart, *gekleurd.*

3353 Gedeelte v. eene Fransche beschrijving v. dien veldslag, en bestemd om bij eene afbeelding gevoegd te worden. De druk is breed 19 dm., of 2 dm. breeder dan de Fransche *Relation* bij N°.3350; hg.39 dm. Dit gedeelte begint: *entre Schonbach et Litzheim,* en eindigt: *les Ennemis se retire* —, groot 106 regels.

3354 „Le Marechal de Tallard,.... Il a été fait.... prisonnier de guerre.... „13 Aout 1704," etc. Met 8 reg. Fr. vers. — Tallard staande met Maarschalkstaf in de hand naast eene tafel. Hg. 25, met vers 32 dm., br. 18 dm. kl. fol. — Deze plaat is vroeger zeker met ander onderschrift verschenen.

3355 „XXII Chronica Laetitiae Symbola ob reportatam de Gallis ad Danubium „Palmam, Dedicatio Nob°.... N°. Witsen offer." — Een langwerpig medaillon waarin Pegasus door Bellona bereden, naar eene vestingmuur,

waarachter de zon opgaat, holt. — 22 Latijnsche regels telkens als tijdvers het jaar 1704 vormende, over den slag bij Hochstett bij den Donau. Door *J. Mauritius*. Amst. J. Lindenberg. (in de Kalverstraat.) 1704. fol. *Zeldzaam.* — Deze verzen zijn zeker van het wonderkind J. J. Mauritius, toen 12 jaren, later Gouverneur van Suriname, overleden in 1768, oud 76 jaar.

3356 „Eereboog ter Eeuwige Gedachtenisse der Roemruchtige Oorlogsdaden v. „J. Churchil Hertoog v. Marlebourgh" enz. — Eene eereboog waarin *Lofgedachten*, nl. 10 versregels v. *Abr. Alewijn* gedrukt zijn; op de weerszijdsche pilaren v. den boog staat onderaan: Slag v. 2 Julij, en: 13 Aug. 1704. Met adres v. J. Lindenberg te Amst. Hg. 41, br. 25 dm. fol. Dit schijnt eene latere staat der plaat te zijn waarop onderaan iets is uitgewischt; kan welligt in: Du Mont Veldslagen (N⁰. 3032) behooren?

3357 Zinneprent op deze overwinning. — Eene Romeinsche zegekar waarop eenige helden in Romeinsch costuum en met allongepruiken, wordt vergezeld van de maagden der Nederl. Provinciën met hunne wapens. Door *R. de Hooghe*. Hg. 11, br. 16 dm. br. 4⁰. Daaronder een vers in 2 kolom.: „Triomph- of Zeegenkoets v. de H. M. St.-Gen. d. Nederl. Leyd. Wed. v. J. Tangena. 1704. Hg. 38, br. 30 dm. fol.

3358 24 Aug. „Afbeelding v. 't Zeegevegt bij Malaga op 24 Aug. 1704 tus- „sen de Eng., Holl. en France vlooten" (Wagenaar XVII. 225) — Dezelfde plaat als N⁰. 2857, Afbeeld. v. d. Zeeslag bij Kaap la Hogue, doch zonder kaartje. Met opschrift op label boven in de pl.: „De Franse vloot „verdelgt.... onder de Adm. Rooke en Callenberg," enz. en uitlegg. in 4 kol. met bovenst. opschrift. De pl. hg. 29 met beschr. 39 dm. br. 40 dm. gr. fol.

3359 Dezelfde? Zeeslag. — Uitvoerige Afbeelding v. een' grooten Zeeslag; regts een zeer groot Fransch schip (16) met een *zon* in den spiegel wat zeer gehavend en in brand geschoten wordt door (1) een groot Holl. schip met eene groote vlag; een arm die een zwaard houdt, vertoonende. Vooraan links een ander groot schip zinkende, en daarbij een ander Fransch schip: de Bliksem, in brand; op den voorgrond het strand (G) waarop eenige personen, de beide uiterste mannen turen met verrekijkers naar het gevecht; bovenaan eene (oningevulde) zeer breede label. *Proefdruk* zonder eenigen naam v. eene fraaije gravure, hoogstwaarschijnlijk door *Rom. de Hooghe*. Met adres v. *H. Doncker* onderaan regts. Een oude hand heeft op de plaat geschreven: *Zeeslag voor Malaga*. 13 Aug. 1704. — Hg. 45. br. 52 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* — Hierbij: „Missive aan H. H. Mog. door d. Luit. Adm. Callenburg 5 Sept 1704 (over dezen Zeeslag) 's Grav. P. Schelten. In plano.

3360 Dezelfde? Zeeslag; zeer uitvoerige doch kleinere afbeelding; links een zeer groot Hollandsch schip; in h. midden een zinkend Fransch schip. Geëtste pl. zonder éénigen naam, met de lett. A—I en de N⁰. 1—10. Onafgemaakte *proefdruk voor alle letter*. Hg. 25, br. 40 dm. br. fol. Waarschijnlijk is de pl. hooger geweest. — Onder de plaat is het opschrift v. de beschrijving der plaat N⁰. 3358 geplakt. — *Hoogst zeldzaam.*

3361 Twee afbeeldingen v. denzelfden Zeeslag. Naar *N. Ozanne* door *F. Dequevauviller*. 2 bl. br. fol. Uit eene Fransche verzameling.

3362 Dezelfde Zeeslag, anders. Bovenaan links Malaga. Met 4 reg. curc. Duitsch bovenschrift en adres te Leipzig bij *J. T. Boetio*. „Eigentl.

„Vorstellung der grossen Seeschlacht". Hg. 27, br. 35 dm. kl. br. fol.
3363 (13 Sept.) „Plan de Ulm du temps de l'attaque par l. Trouppes de „l'Emp. et d. Cercles vois. sous le Gen. de Thungen." Door *J. v. Cal.* Met adres v. *Anna Beek.* br. fol. Vroegere uitgave v. de pl. in Dumont Veldslagen II. 17.
3364 (1704. 18 Dec.) „Plan de la ville et Chateau de Traarbach." Situatiekaart v. vesting en omliggend land. Met adres v. *A. Beek.* Hg. 24. br. 34 dm. br. fol. *Gekleurd.* Later zonder adres gebruikt in Du Mont, Veldslagen, gem. II. 18. — Hierbij:
„Plan de la ville et des nouv. ouvrages de Treves." Bovenaan profil der vesting; onderaan situatiekaartje. Door *J. v. Call.* Met adres v. *A. Beeck.* br. fol. *Gekleurd.* Hg. 25. br. 27. — Wanneer is Trier belegerd of ingenomen? — Behoort in dezelfde collectie als de voorgaande plaat doch vind ik niet in Du Mont.
3365 „Praelteeken van hondert en vijftig steeden, aan den Donau, Rijn en
a „Moezel verlost door de Onverwinlijke Helden.... A⁰. 1704 — M. S. „de Centum quinquaginta Urbibus ad Danubiam, Rhenum, ac Mozellam,.... „imperio redditis." — Zinneprent op de veroveringen in 1704. Bovenaan en in het midden de 19 grootere of kleinere borstbeelden van Koningin Anna, Keizer Leopold, Marlborough, Eugenius, Peter I v. Rusland, gen. Dopff, enz.; aan den bovenrand de namen der belangrijkste plaatsen op medailles; in het midden het plan der vesting Landau, lager de Victorie op den Schellenberg; daaronder de Zeeslag bij Malaga; ter weerszijde de uitlegging. (Door? en) met adres v. *Pt. Schenk* te Amst. Hg. 50, br. 60 dm. br. fol. *Zeldzaam en fraai.*
b Dezelfde plaat. *Gekleurd.*
3366 (1705. 18 Jan.) „An exact plan of the town, castle, moles a. bay of „Gibraltar, a. the Enemies Aproches to the 7/18 January 1704/5. (Wagenaar XVII. 229). — Door *J. Kip.* London. Dv. Mortier, bookmap a. printseller at Erasmus head in the Savoy, Strand. London. br. fol. 2 bl. aaneén. Hg. 55 br. 90 dm. br. fol. Zie N⁰. 3245, 46.
3367 (Mei) „Uytdruk der Zinnebeelden en Advisen v. de Meyboomen, opgedra-
a „gen aan de Staten v. Holl. en W. Vr. Geplant door de Schutterij v. „'t Colombijne Vendel onder d. Officier J. Royer te 's Hage 1705." — Opschrift der uitvoerige beschrijving v. 6 zeer kleine (en vrij geestelooze), zinnebeeldige afbeeld. daarboven, naar en door *M. Pola.* — De zinnebeelden waren op: 1. De Staten v. Holl. 2. Staten-Gener. 3. Princes van Nassou. 4. Prins v. Nassou. 5. Heer v. Ouwerkerk. 6. De Collonel. — 's Grav. bij G. v. Limburg voor d. autheur *M. Pola*, woon. op Princengragt in 't Hoff v. Nieukoop. 1705. gr. fol. De afbeeld. hg. 6 met beschr. 57 dm. br. 28 dm.
b Dezelfde afbeeld. en beschr.; later druk op slechter papier; in h. opschrift is de naam verbeterd in Royer en h. jaar 1705 weggelaten.
Beide zeer zeldzaam. — Hierbij een uitvoerig en belangrijk relaas in H. S. over alle Meiboomen van 40 bladzijden. 4⁰. Platen van Meiboomen in 1760, 70, 80 enz. zijn onder de historische platen op die jaren vermeld; in lateren tijd worden die afbeeldingen meestal in den Europeschen Mercurius, 4⁰ aangetroffen.
3368 26 Mei — 11 Junij. Huy door de Franschen na een kort beleg ingenomen. (Wagenaar XVII. 256) — Situatiekaart v. stad, kasteel en

omligg. land. Met Fr. en Holl. uitlegg. Naar *B. de Roy* door *P. Schenk*. br. fol. *Gekleurd.*

3369 (Junij). 2 Afbeeldingen v. de beide uiteinden v. d. grooten Zeedijk van Diemen af tot Jaaphannes toe bij Amsterdam om den slechten toestand v. dien dijk aan te wijzen, zoodat de zee er in Junij 1705 bij N. W. wind, zonder storm, 8 voet over heen sloeg. Met 1 regel boven-, en 4 reg. onderschrift (in zeer verwarden stijl) op beide bladen doorloopende. Fraaije grav. zonder naam. Behooren op bl. 20 v. een kl. 4^0. boekje v. d. (plannen makenden) Advocaat N. Listingh, getiteld: Incitamentum d. i. een 2e opwecking tot het beeter versorgen van de oude magteloose Muyderzeedijk. Amst. 1705. 4^0.

Van denzelfden Advocaat heeft men het ontwerp, uitvoerig toegelicht door 10 fraai gegraveerde folio platen, om een reusachtige koepelkerk op de Botermarkt te Amsterdam te bouwen.

3370 22 Junij. „Mappa corporale. — Aflaat van 40 dagen d. 22 Junij 1705 gegeven door Reginald, Bisschop v. Antwerpen wegens een (op de plaat afgebeelden) doek (*Corporaal*) in 1380 bevlekt met den wijn v. h. Misoffer, troebel geworden door den twijfel v. d. officiëerenden Priester te Boxtel. — Links een uitgespreid kleed, waarop de bevlekte doek met omschrift: „Actum sub Urbano Papa sexto Anno 1380"; daaronder de Kerk met de bediening der Mis; regts dezelfde doek met de sporen v. de vlekken, en omschrift: „Ecce erit vobis Sanguis hic in signum Exodi XII"; daaronder het wasschen v. d. doek en de watermolen; daarnaast de aflaatbrief. Met 3 reg. onderschr.: „Den Priester tot Boxtel in h. jaer 1380 „naer de consecratie twijfelende, soo valt den Kelck, de specie wort „bloetvervigh ende tot heden op den corporael ende Mappa gesien tot „Hooghstraten." — Fraaije grav. zonder naam, (als v. *B. Picart*) doch waarschijnlijk in België gegrav. Hg. 33, br. 36 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

3371 18 Julij. „Zege... op de Fransche linie in Brabant bij Hillesheim." (Wagenaar XVII 259) Afbeelding v. h. gevecht, bovenin een 4 reg. versje. Door *Sieuw. v. d. Meulen.* Met gebloemden rand en adres v. *P. Schenk.* kl. br. 4^0. Zie hierover N°. 3089, 3091, enz.

3372 Plan v. hetzelfde gevecht. — „Plan du Passage des Lignes de Brabant
a „forcées le 18 Juillet 1705." Naar *d'Yvoy* door *J. v. Call.* br. fol. Ter regterzijde: „Verhaal v. de attakke der liniën tusschen Hillesheim en Oostmale, enz. Met adres v. *Anna Beeck* in de Hofstraat. De pl. hg 37, br. 45 met verhaal 62 dm. gr. fol.

Deze plaat is eene vroegere uitgave van die in Dumont Veldslagen. II. 22, met adres, zonder de later bijgevoegde verklaring v. AA—EE.

b Dezelfde plaat, *gekleurd* met: *Verhaal*, doch vermeerderd met eene *Relation* ter linkerzijde; voorts onder het Plan, tusschen de beide beschrijvingen in, een afzonderlijk blad: „Ordre de Bataille des Armées d. Alliez." — Het geheel is nu hg. 62, br. 81 dm. gr. fol.

3373 „Carte representant les lignes des Franc. en Brabant depuis Anvers
a „jusq. Mehaigne, mise au jour p. *N. Visser*. Hg. 17, br. 44 dm. br. fol.
b Dezelfde kaart, *geteekende* copy of origineel?

3374 „Carte très particuliere des Lignes des Ennemis le long de la Rivière „Motter dans la Basse Alsasse ou l'on voit les Campements des Armees „de l'Empire et de la France, depuis la prise de ces lignes par..., „Louis de Bade, les sieges de Drusenheim et de Haguenau, etc. —

Opschrift boven in eene groote kaart der Fransche versterkingen, in het midden Hagenau, links het fort St. Louis, regts Ingwiller. Ter weerszijde: „Remarques sur la Compagnie du Haut Rhin" met Fransch verhaal der operatiën v. 15 Aug. tot 12 Nov. — Fraaije geteekende kaart. Hg. 45, br. 98 dm. met Remarques 134 dm. gr. br. fol.

3375 14 Oct. „Barcelona.... onderwerpt sich aan Koning Carel III." (Wagenaar XVII. 268). — Plan v. Barcelona met de belegering, enz. Door *S. v. Meulen*. Met adres v. *P. Schenk*. kl. br. 4⁰.

3376 Hetzelfde. — „Barcelona." Op den achtergrond de hevig beschoten stad, op den voorgrond het vereenigde leger, regts de zee. Onderaan: *Princelijke Almanak* voor 1706. gr. fol. *Gekleurd.*

3377 Zinneprent op de intrede v. Aartshertog Karel in Barcelona als Karel III. — „Jupiter auxilium piis semper." Opschrift boven de afbeelding v. zijne intrede als Romeinsch! Veldheer en begroeting door de Spaansche Grandes in moderne! kleeding. Door *C. Luyken.* — Met uitvoerig vers in 2 kol., op de: „Zeegepraal v. Karel de Derde" enz. door *W. v. d. Hoeven.* gr. fol. De pl. hg. 23, met vers 50 dm. br. 31 dm. *Zeldzaam.*

3378 Zinneprent op hetzelfde. — Bovenaan het borstbeeld in med. van Karel III; daaronder Peterborough, de jonge Hertog v. Hessen Darmstadt, enz. te paard; hunnen intogt doende; links de uittogt v. h. Fransche garnizoen; daarboven: *Veue de Barcelone*, enz. en hooger de Eng. vloot met Neptunus op een zegekar: *Empire des Mers.* — Met afzond. Fransche beschr. in 4 kol., *Les Progrès de S. M. C. Charles III en Catalogne.* Zonder eenigen naam, geheel in de manier v. *Rom. de Hooghe* doch waarschijnlijk door *D. de la Feuille* te Amst. wiens adres op de beschrijv. voorkomt. Hg. 45 met beschr. 69 dm. br. 55 dm. gr. fol. *Zeer fraai.*

3379 Zinneprent op hetzelfde. — Aartshertog Karel van Oostenrijk, geharnast te paard zittende, regts eene legertent. Dezelfde plaat als N⁰. 2811: Willem III in Ierland, doch latere afdruk, en voor Karel III eenigzins veranderd; het schild achter den te paard zittende Karel gedragen, (waarop vroeger het Eng. wapen) heeft nu geentrelaceerd: J. R. 2 maal; in het verschiet links bijgevoegd: de naam *Alcantara*, lager is: *Galloway* blijven staan en daaronder: *C. de las Minas.* Het 2 reg. onderschr.: „Wilh. III" enz. is veranderd in een 6 reg. kreupel vers op 3 reg: „De derde Carel door," enz. Met adres v. *J. Tangena.* Hg. 49 br. 58 dm. br. fol.

3380 (1706. 12 Mei.) „Naauwkeurige afbeelding en beschrijv. v. d. vermaarde stadt Barcelona.... kort verhaal v. h. laatste Beleg door de „Fransche en Spaansche Krijgsmagten." (Wagenaar XVII. 285) — Plan en profil der stad, regts Philips V vlugtende (bijna als N⁰. 3067, Alman. 1701 pl. 17) regts Karel III wien de geregtigheid het zwaard reikt. Met bovenstaand opschrift; onderaan beschrijving in 2 kol. en adres v. A. van Damme te Amst. Hg. 16 met beschr. 50 dm., br. 27 en 42 dm. fol.

3381 „Plan de.... Barcelone et Chateau Mont Juy — avec les approches de „l'armee Franc. depuis le commenc., (2) d'Avril jusq. 12 May, et l'etat „au depart d. Franc. 1706." Plan der stad en v. h. omligg. land. Naar *Alex. Forbes* door *J. v. Cal.* Met adres v. *Anna Beek.* br. fol. *Gekleurd.* Zie hierover No. 3040, 41, Almanach 1701, 1706, No. 3247, enz.

3382 „La veritable et exacte Plan de tous les Vielles et Nouv. Fortific. de „Barcelone". — Geheel ander en minder uitvoerig plan der stad, met

schepen, enz. Onderaan een: *Veue de Barc.*, links h. Kasteel *Mont Joui*, regts een open vak. la Haye. *Anna Beeck*. br. fol. *Gekleurd*.

3383 (13 Mei) Uitvoerige afbeelding van den Veldslag „bij Ramellies in Braband „gelevert onder 't gesag v. J. Churchil, den Prins v. Mindelhym en de „Grave v. Ouwerkerk den 23 May" tegen het Fransche leger onder den Keurvorst v. Beyeren en Villeroy. (Wagenaar XVII. 281. 2). — Fraai geteekend door *N. Aartman* (Mthzn.) 2 bladen aaneen behoorende, hg. 23, zamen br. 74 dm. br. fol. Niet in plaat gebragt. Zie hierover No. 3042, 43, 47, 50.

3384 Hetzelfde, geheel anders; bovenaan in het midden een plan v. den veld-
a slag, daaronder eene groote afbeelding v. den slag. Met onderschr.: „Glorieuse Battalje bij Ramelies," enz. en uitlegging v. N⁰. 1—12 op de pl. en A—Q op het plan. Door *P. Schenk*. Hg. 49, br. 56 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, *proefdruk* voor alle lr. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3385 Hetzelfde. Afbeelding v. een veldslag, waarboven een kaartje van het land van Antw., Brussel, Ramilies en Hasselt, en 4 reg. inschrift. V. ond.: „Relaas v. de Bataillie, enz. in 3 kol. Hg. 18 met Relaas 38 dm. br. 27 dm. fol. *Gekleurd*. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3386 Hetzelfde. — Afbeelding v. d. Veldslag. (Door *A. v.d. Laan*). kl. br. 4⁰.

3387 Hetzelfde. Plan v. d. Veldslag bij Ramelies in Brabant en h. omliggend
a land; door *G. L. Mosburger*; lager eene afbeelding v. h. gevecht, door *J. v. Vianen*. Daaronder op een afzond. half blad de: *Ordre de bataille*. Regts v. beide platen een uitvoerig: „Nader en breeder verhaal v. de slag „bij Ramelies," links: „Nouvelle Relation," enz. Plaat en tekst met adres v. *Anna Beeck*. Het 1e blad hg. 50 met het and. 75 dm., br. 44 met de 2 beschrijv. 78 dm. gr. br. fol. — Het 1e bl. is de 1e uitgave der plaat, II 24 in Dumont: Veldslagen. No. 3032.

b Dezelfde kaart enz. *gekleurd* met de beide verhalen.

3388 Hetzelfde, eenigzins anders. Bovenaan de afbeelding v. een gevecht bij
a het dorp: *Ramly*; daaronder plan v. d. veldslag; regts beschrijv.: „Plan „v. de Victor. Battaillie," links: Relation. Zonder naam v. grav. Met adres v. Wed. N. Visscher op d. Dam in de Visscher. De pl. hg. 39, br. 28, met beschr. 53 dm. br. fol.

b Dezelfde kaart, vroegere uitgave, waarop het gehucht of kasteel: *Cast* niet voorkomt, wat op de vorige druk twee malen (onderaan, links en regts,) staat. V. ond. dezelfde Holl. beschrijv. als voren, in 2 kol. naast elkander, met eenigzins grootere letters gedrukt. Amst. *Wed. N. Visscher*. Hg. 24, met beschr. 51, br. 28 dm.

3389 Hetzelfde; „Veritable plan de la bataille memor. de Ramilies." Veel grooter dan h. vorige. Van ond. een Fransch en Holl. verhaal elk in 2 kol. Amst. *P. Mortier*. 1706. Hg. 35, met beschr. 57, br. 46 dm. gr. fol.

3390 Hetzelfde. — „Plan de la Bataille donnée à Ramilly." — Daaronder: „Lettre ecrite de l'Armee, etc. — Brief, Geschreven" enz. in 2 kol. 's Grav. *A. Beeck*. 1706. Hg. 20 met beschr. 49 br. 34 dm. fol.

3391 Hetzelfde. — „Plan v. de Glor. Victorie.... bij Ramillé" etc. Daar-
a onder: Ordre der Bataille. — Met afzond. „Relaas v. de glor. Victorie.— „Relation de la glor. Vict." elk in 2 kol. Met adres v. *P. Rotterdam* te

Amsterdam op d. Vijgendam. Hg. 35 met beschr. 70, br. 34 dm. gr. fol. *Gekleurd.*

b Hetzelfde, *ongekleurd*, zonder beschrijv.

3392 8 Julij. „Belegeren en 't veroveren v. de Sterke Stadt.... Oostende." (Wagenaar XVII 283) — Afbeelding v. h. bombardeeren der stad door h. leger en de vloot; met bovenst. opschrift. Met beschr.: „'t Gelukkig „veroveren v.... Oostende 8 Julij 1706" in 3 kol. Zonder adres. De pl. hg. 18, met beschr. 39. br. 25 dm. kl. fol.

3393 Hetzelfde, anders. — „Plan de la ville d'Ostende avec s. environs et le „Camp. d. Troupes d. Alliez sous Mr. d'Auwerquerc,... investie sous „le Gen. Fagel 17 Juin." Zeer uitvoerige kaart, naar *C. Hoppach* geëtst door *J. Harrewijn.* Met adres v. E. H. Fricx. 1707. Hg. 53, br. 75 dm. br. fol. *Gekleurd.* — De pl. in 't zwart is No. 31 in de Verzam. v. *Fricx* No. 3035.

3394 Hetzelfde, anders, — „Plan v. de Gelegentheydt d. Stadt Ostende,.... „onder Ouwerkerk belegert 20 Junij 1706, en gedwongen sig over te geven „6 Julij," enz. Uitvoerige kaart, met *Explicatie* in 't Holl. en Fransch. Amst., *P. Rotterdam.* Ter weerszijde een Holl. „Relaas v. h. gepass. „in de Beleg." en: Relation, enz. Met hetz. adres. Hg. 45, br. 53, met Relaas 82 dm. br. fol.

3395 Hetzelfde, anders. — „Fortificatie en Attaque v. Oostende" enz. Eene
a hooge smalle kaart. Links Holl. en Fr. *Relatie* v. het Beleg. Beide met adres v. *A. Beek* te 's Hage. De kaart hg. 38, br. 22, met beschrijv. 47 dm. br. fol. Deze kaart is later zonder adres en met h. N°. II 27 gebruikt in Dumont Veldslagen.

b Dez. kaart, *gekleurd*, met beschrijv.

3396 Hetzelfde, anders. — „Plan de la ville dostende tel qu'il etoit quand „elle a ette assiègéz par les alliés. Fait par *S. Croiset.* 1706." — *Geteekende* kaart v. dien tijd. Hg. 60, br. 70 dm. br. fol.

3397 22 Aug. „Belegerin v. de Stercke Vesting en Stadt Meenen is en „Sleutel v. Vranckrijck" *(Sic!)* (Wagenaar XVII 283) — Plan der Stad en der bombardeering. Onderaan: „'t Gelukkig veroveren v. de Starke „Vesting Meenen 22 Aug. 1706." Zonder eenigen naam of adres. Hg. 18, met beschr. 38 dm., br. 25 dm. fol. Zie hierover No. 3044, enz.

3398 Hetzelfde. — „Platte grond der starcke Stad Menen, geteekent door C. „Desbordes." Plan der Stad en omligg. land, met Holl. en Fr. opschrift en verklar. v. A.—H. Amst., *N. Visscher.* Hg. 26, br. 36 dm. br. fol.

3399 Hetzelfde, anders. — „Plan de la ville de Menin, avec les attacque.... „sous Mons. de Salisch." Door *P. van Kal.* Met adres van *A. Beek.* Hg. 38, br. 47 dm. *Gekleurd.* br. fol. — Later zonder adres en met N°. II 28 gebruikt in Dumont Veldslagen.

3400 Hetzelfde, anders, met zeer uitvoerige aanwijzing der insluiting. Zonder eenigen naam. — Regts een half blad uitlegg.: „Plan du siège de.... „Menin av. l'environs." Naar *G. L. Mosburger* geëtst door *J. Harrewijn.* Met adres: Brux. *E. H. Fricx. Gekleurd.* Hg. 50, br. 57 dm. br. fol. — Hierbij: „Capitulatie artikelen voorgesteld tot de Capitulatie v. Meenen „en het Hoornwerk v. Hallum. Na de copy v. 's Hage bij P. Scheltus." 1 bl. kl. fol. De pl. is in 't zwart No. 30 in de verzam. v. Fricx No. 3035.

3401 7 Sept. Overwinning v. Prins Eugenius voor Turin. (Wagenaar XVIII

a 287) Fraaije voorstelling v. d. veldslag. Naar en door *J. Huchtenburg*. br. fol. Uit Dumont Veldslagen. I. 23.— Zie hierover No.3050 en 3133.

b Dezelfde plaat, *proefdruk voor alle lett.*, en vóór de zwarte rand om de afbeelding en de afronding der onderste hoeken. *Zeer fraai en zeldzaam.*

3402 „Plan de la ville et citadelle de Turin, comme elles ont etez assiegez par „l. Franc. et Delivrez par le Duc de Savoye". Met adres v. *Anna Beek* te 's Hage. *Gekleurd*. Hg. 45, br. 59 dm. br. fol. Deze plaat is met vele veranderingen en zonder adres en met: N⁰. I 22 gebruikt in Dumont Veldslagen.

3403 Hetzelfde, anders. „Platte grond der Stercke Stad en Casteel Turin en

a „omligg, plaatsen, naa 't orig. geteek. en uitgeg. door *N. Visscher* te „Amst. Lévé sur les lieux par *Desbordes*. Hg. 50, br. 58 dm. br. fol.

b. Dezelfde kaart *gekleurd*.

3404 (5 Sept.) Dendermonde in Vlaanderen door de Geallieerden genomen. (Wagenaar XVIII 283) — „Plan de la ville de Dendermonde et la manière „dont elle a été Blocquez par l'Alliez." Links een gezigt op de stad. Door *P. v. Cal*. Met adres van *Anna Beek*. Hg. 39, br. 49 dm. br. fol. Is later, zonder adres, met N⁰. 29 gebruikt in Dumont Veldslagen. II. — Zie hierover N⁰. 3248, 49.

b Dezelfde plaat, *Gekleurd*.

3405 2 Oct. Zeegevecht der Holl. Convoyers en 't Fransch Esquader onder de Forbin in Doggerzant. br. 12⁰. Uit?? Van acht. bedrukt. In Atlas van Mr. S. van Gijn te Dordrecht.

3406 21 Nov. Zinneprent op den Gouden bruiloft v. Adr. v. Loon en Corn. Hunthum te Amst., zijnde dit de 4e gouden bruiloft in 4 opeenvolgende geslachten. Naar en door *J. Goeree*. — Hierbij in druk: „Philemon en Baucis. Zamenspraak op h. voorg.; door denzelfden. Amst., W. Goeree de Jonge op de Lauriergracht. 2 gr. fol. bladen ieder hg. 51, br. 40 dm.

3407 Zinneprent op dit jaar. — „'t Geseegend Jaer van 1706." Een eereboog,

a waarin de slag v. Ramilies, boven in Barcelona en Turin en nog hooger Marlborough, Eugenius en Ouwerkerk afgebeeld zijn, enz. — V. ond. een Verhaal der overwinningen en een vers in 3 kol. in 6 vierregel. strophen met opschr.: „Ter eeuw. gedacht. d. heerl. overwinningen," enz. Met adres v. *P. Schenk*. Hg. 23 met vers 52 dm. br. 34 dm. gr. fol. Slechte plaat; smakelooze voorstelling.

b Dezelfde pl., fraai *gekleurd* met ander vers van 44 regels.

c Dez. pl., latere druk, zonder onderschrift: *'t Geseegend jaar v.* 1706 en de letters *C. H. inv. (C. Huyberts)*. Met hetz. 44reg. vers van *b* en verhaal, nu onderteekend: *H. Graauwhart*.

d Dez. pl., nog latere druk, zonder naam van *C. H.* en onderschr.; — het opschrift der beschrijving in kleine letters. kl. fol.

3408 Zinneprent op de overwinningen in dit jaar, dezelfde als No. 3302 die vroeger voor de veroveringen in 1702 gediend heeft, doch nu veranderd, met onderschrift: „De Campagne der Bondgenooten v. d. Jaare 1706." In het midden de groote afbeelding van eene stad in brand, met de vloot voor de stad, daarboven: *La levée du Siege de Barcelonne*, (vroeger heeft hier *Vigos* enz. gestaan). Rondom de voorstelling eene breede rand; bovenaan in het midden het borstbeeld van Koningin Anna, links de slag van Ramelies, regts die van Turin; aan weerszijde der middelste plaat dezelfde 5 kleine afbeeldingen v. ingenomen plaatsen, doch nu met andere

namen, nl. die in 1706 veroverd zijn, daarboven een medaille. Naar *Kaarsgieter* door *de la Feuille*. Hg. 46, br. 57 dm. gr. fol. — Met afzonderlijke beschr.: *„La Campagne des Alliez de l'an* 1706" en Holl. en Fr. uitlegging ieder in 2 kol. Met adres v. *D. de la Feuille* bij de Beurs. Prijs 12 stuiv.

3409 „The glorious Campaign of His Grace the Duke of Marlborough, in the „Year 1706." — Opschrift in groote kapitale letters boven ééne groote voorstelling uit verschillende afbeeldingen op 2 groote en 8 kleine bladen zaamgesteld. — In het midden een groot plan der slag bij Ramilies, hetzelfde als N. 3387 doch op veel grooter schaal, onderaan links de buste van, en Eng. dedicatie aan Marlborough door D. v. Mortier; daarboven de groote afbeelding van den veldslag; ter weerszijde de gezigten op 4 Belgische steden (dus 8 verschillende) en daaronder de plannen van 2 Belg. vestingen (dus 4) allen in dit jaar door hem bemagtigd. Deze profilen en plannen zijn Hollandsche copyen naar de platen uit le Roy of Sanderus. Metadres: London. D. Mortier. waarschijnlijk door *J. v. Vianen* (die ook No. 3349 heeft gegraveerd), of een dergelijk graveur. Alle bladen zamen hg. 95, br. 115 dm. gr. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

3410 „ROMA PERTURBATA, ofte 't Beroerde Romen, Vertoond door X Zinnebeel-
a „den, Toegepast op de X Geboden, door die van 't Pausdom, doch voor„namelijk door de Munniken meest overtreeden, Gelijk nu in de Histo„riën van P. Codde en T. de Kok; waar in de Hoogmoedigheid van de „Paus wegens zijn aangemaatigd Recht, op 't Staats Nederland, en zijn „onmacht om 't gewaande recht uit te voeren, beneffens der wederspan„nigen Munniken vlucht, cierlijk voor oogen gesteld worden. — Bij een „gesteld door L. V. J. En zijn medehelpers als Liefhebbers der Stellingen „van Janssenius" — (Een fleuron, een vaas met bloemen, hg. 7, br. 8 dm.) „Gedrukt tot Loven, ten koste van de Groote Compagnie, „Met Priv. 1706."

Inhoud: Titel; Keerzijde: „Nader Verklaaring der X Zinnebeelden" enz. 10 vierregelige versjes (gen°. 1—10) in éénе kolom en 10 ongenommerde platen. Iedere pl. hg. 26 à 27 br. 17 dm. kl. fol.

Belangrijke verzameling van 10 Spotprenten met tallooze Hollandsche en Fransche verzen, Latijnsche inschriften en tijdverzen, waarbij de woorden: *Coddig* en *Kok* gedurig voorkomen. Ze doelen op de twisten over de Pauselijke oppermagt hier te lande en de regten der nationale Roomsche kerk; Wagenaar maakt er slechts zijdelings gewag van op het jaar 1725 XIX. 80 enz., doch iedere Kerkgeschiedenis geeft er een min of meer goed berigt over. Een beknopt en populair overzigt dezer belangrijke kwestie komt in het *Historische Zeitschrift* van H. v. Sybel 1875 voor, daaruit vertaald in: Wetenschappelijke Bladen 1876. V. bl. 188—247; zonderling genoeg is het hier te lande in het Duitsch geschreven door Dr. Th. Wenzelburger, Leeraar aan de Hoogere Burgerschool te Delft.

Deze even belangrijke als zeldzame collectie is waarschijnlijk door *C. Allard* te Amsterdam gegraveerd en uitgegeven. De namen en adressen onder de platen, als: *Loven* „bij de Compagnie," als of ze van de Jezuiten te Leuven afkomstig waren, evenzoo: *Antipapa*, *Vienna* zijn natuurlijk gefingeerd. De gravure der platen en de manier om een voorwerp, mensch of dier, in omtrek te schetsen en op te vullen met cursieven tekst, is karakteristiek voor C. Allard.

(3410) Hetzelfde werk; nieuwe vermeerderde uitgave van 1707; de titel is
b vermeerderd met de volgende 4 regels, tusschen de woorden van de 7e regel in bovenstaanden titel: „voor oogen gesteld worden—Bijeen gesteld."

„Als mede 't gevaar van Clemens, in het afkeuren v. de Bisschop v. „Paderborn, als geboren Bisschop v. Munster, trachtende in deszelfs „plaats te stellen de Bisschop v. Osnabruk. En tot besluit 't Gastmaal der „Gebanne Munniken, getracteerd door haar Opperste Kok. Zijnde dit werk, enz."

Voorts zijn in deze uitgave de 10 platen genommerd 1—10, drie zijn er bijgevoegd, nl. 2 gen. 11, 12 en de 13e, die een veel breeder formaat heeft, is ongenommerd gebleven. Op de keerzijde zijn de 10 vierregelige versjes met 1 vierregelig en 2 achtregelige verzen vermeerderd, en alles nu in 2 kolommen (vroeger in ééne) gedrukt. De fleuron op den titel is kleiner, hg. 3, br. 4 dm.

Deze uitgave van 1707 is in mijn Ex. en in nog 2 andere Ex. gebonden bij den door *Allard* uitgegeven Almanak van 1705 en 1706. (Zie daarover hiervoor bl. 22.)

De platen zijn goed beschreven en hunne zeer curieuse Holl., Fransche en Latijnsche teksten meegedeeld in: Catalogue of Satir. Prints British Museum No. 1436 tot 1444 (pl. 1—7 en 9) en 1466 tot 69 (pl. 10 tot 13) met korte vermelding van den titel: *Roma perturbata*. Waarschijnlijk zijn in het Britsche Museum enkele ongenommerde platen der 1e uitgave voorhanden, wijl pl. 9 en 10 daar als pl. 8 en 9 beschreven worden op No. 1443 en 66.

De uitgave van 1706 en de varianten van pl. 1, 2, 5, 11 zijn uiterst zeldzaam; daarvan ken ik slechts de voor mij liggende bladen; de uitgave van 1707 vindt men echter nu en dan. Deze is, als de meest volledige bij mijne beschrijving gevolgd, en daarachter zijn de varianten vermeld der platen 1, 2, 5, 11 en het extra portret van G. Potcamp.

---

1 Drie medailles; in het midden die ter eere van P. Codde met randschrift: *Insontem frustra ferire parat*, het Lam op den Bijbel wordt door den bliksem (van het Vaticaan) getroffen doch door den (Nederlandschen) leeuw verdedigd; daaronder het jaar 1705, voorts links een Pauselijk hoofd, regts een Jezuitenkop, die beiden omgekeerd een bok en een nar verbeelden. Met chronogram:

Est BataVo RoMae seDes aC Caesare pressa. (1705)

Beschreven in: Catal. Brit. Mus. No. 1436, alwaar naar eene dergelijke Engelsche voorstelling van 1689(?) op No. 1230 verwezen wordt.

2 „De niewe Roomse kerktrophee." — Een Pauselijk hoofd, gelijk N°. 2300 *Gorgoneum Caput*, naar links gewend, zamengesteld uit Misboeken, kelken, hostiekas, enz. met inschrift:

CLeMens esto, ALbane pater, bona foeDera serVa. (1705)

Links een uitvoerig vers met bovenstaand opschrift.

3 „Door Munneke jagt, wordt Babel verkracht." — De Hollandsche leeuw verjaagt het zevenhoofdig monster der Openbaring, dat met een Jezuit, die Kok, als kind op den rug draagt, vlucht. Met bovenstaand inschrift en uitvoerig gegraveerd vers en onderaan dit chronogram:

Hos heros MonaChos apprenDe BataVe rebeLLes. (1705)

Dezelfde plaat, van boven en onderaan iets verkort als No. 2776: „Het beest van Babel is aan 't vlugten," enz.

Beschreven in: Catal. Museum N⁰. 1438 waarbij verwezen wordt naar de N⁰. 1178 en 1203; bij mij 2776 en 2751.

(3410) 4 „Zinnebeeldig pourtret v. d. Ew. Hr. Th. de Coc" — Een haan, die zijn eigen naam *Coc, Coc, Coquo* roept, in omtrek geschetst en geheel beladen met een uitvoerig Holl. vers tegen de aanhangers van Codde. Met chronogram:

Denotat en noMen franCo ore, ah! gaLLVs aberrans. (1705)

5 „Jansenisten en Munneken zeef." — Links staat de Bisschop van Sebaste, P. Codde op een toren en schudt, geholpen door eene andere hand, met 7 pijlen (de Staten); eene zeef die door: *'s Hemels kracht* in de lucht gehouden wordt en waarin de *Jansenisten* blijven terwijl de *Munniken* er uit vallen op *Roma*, terwijl aan de andere zijde, Kok als *Roomsche weerhaan* op den toren der Pieterskerk te Rome staat. Navolging van de Zeef op het Arminiaansch Testament pl. No. 1329. Met chronogram:

En Iste IrrItat CrIbro MonaChos DIspergens. (1705)

6 „Coddige droom van de smalle en brede weg." — Regts de breede weg die in de hel eindigt en door *Kok* betreden wordt, naast wien de Paus staat; links de smalle weg die door *Codde* bewandeld is en in de Hemelsche poort, door Petrus voor hem geopend, eindigt. Met chronogram:

Non faCILIs non Larga In sIDera seMIta terrae. (1705)

Onderaan een vers op: De Smalle weg en Breede weg, en een 4reg. versje op het verkiesen van: De niewe Vicaris de Hr..... Potcamp geboren „te Zwol," wiens dood op pl. 9 vermeld wordt.

7 De *Coddige* smid smeedt het hoofd van *Kok* op een aambeeld; boven aan een 2reg. vers: „Een Jansenist smeedt met zijn knapen," enz. en chronogram:

HeI, ferro MonaChos CapItosos traDIto et Igne. (1705)

Dezelfde plaat als No. 2775: „Ce forgeron, mijn goede Vrind," enz., doch boven en onder meer dan de helft verkleind, en in plaats van 36, nu 17 dm. hg. — Beschreven in Catal. Brit. Mus. No. 1442, waar verwezen wordt naar No. 1165 in dat werk, of 2775 bij mij.

8 „'t Rooms Hollands Recht." — P. Codde weegt op een weegschaal regts den *Bijbel*, het boek van *Jansenius* en den Holl. leeuw tegen een Jezuit, *Misboek* en *Pauslijke bul* en kroon, welke laatste ligter worden bevonden. Bovenaan het anagramma der Jezuiten I.H.S. hier aangevuld tot: *Ite Hypocriti seditiosi*; waaronder een hand uit den hemel schrijvende: *Mene tekel upharsin.* Onderaan dit chronogram:

nonne Cohors Papa es? MInor IstIs ponDere sCrIptIs. (1705)

Deze plaat is niet beschreven in Cat. Brit. Museum.

9 „De Rooms Hollandse Tongeslijper." — Een smid slijpt de tong van *Kok* op een slijpsteen; op het aambeeld ligt een tong, bedekt door de 7 Nederl. pijlen (vroeger onbedekt); met een bovenstaand vers waarin van Potcamp's dood gesproken wordt (zijne verkiezing werd op pl. 6 gemeld). Met chronogram:

Cote Data, reparate MaLe hos faber apte LoqVentes. (1705)

(3410) Dezelfde plaat als No. 2774: *Le maistre gaigne petiet*, enz. doch iets veranderd. — Beschreven als pl. 8 van Roma perturbata in: Catal. Brit. Museum. No. 1443, ook met verwijzing naar No. 1229, bij mij 2774.

10 „'t Roomse Rad van Avontuur." — Een rad waarop de Paus, regts een Jansenist, links een Jezuit zit, enz. en in het midden staat:

LethI fero Ro**M**ae fort**V**na o**b**te**C**ta **D**o**L**ore est. (1706)

Met Holl. verzen en bovenstaand opschrift; onderaan een 4reg. versje op den dood van Potcamp, 16 Dec. 1705 te Leijden gestorven. Navolging der plaat N⁰. 2153 en 2769: 't Rad van Avontuur. Beschreven als pl. 9 van Roma perturb. in Catal. Brit. Mus. N⁰. 1446, met verwijzing naar N⁰. 1218 eene andere staat van mijn No. 2769.

11 „Coddig nachtgezicht." — Een adelaar *Neerlands Fenix* heeft een haan (*Kok*) in de klaauwen, links schiet een ridder, *Codde* het *Babels Beest* dood. Met bovenstaand opschrift en onderschrift: „Bijvoegsel tot het Be„roerde Romen ofte straf wegens 't overtreeden van de X Geboden, enz. „zijnde de wreker de Nederlandsche Phenix, zich wrekende over den „Paus, wegens de Bisschop van Paderborn," enz., waaronder een 44reg. vers in 4 kol. — Deze plaat is dezelfde als N⁰. 2678: De Fransche Python, doch verkort en met ander vers en inschriften vermeerderd.

12 „De Roomse Kerkenvisiteerder of de Ridder des niewen ordens van „St. Jurgens Munnikenrug" — Paus Clemens rijdt op den rug van een op handen en voeten kruipenden Jezuit. Met bovenschrift: „De groote „Beroerder van Romen" en chronogram:

Ae**DI**b**V**s o! **M**ona**C**hos raptantes pe**LL**ere fas est. (1706).

13 „Sic itur ad astra scilicet" — Eenige monniken en een Jezuit zitten aan een welvoorzienen disch; de laatste, aan de regterzijde der plaat, wordt door eene vrouw met paauwenveeren in 't haar aangesproken; links wil een Jezuit ter deur inkomen, doch wordt door N⁰. 8 (de Toorn) buiten gehouden, enz. Met bovenstaand onderschrift en bovenaan regts een 38 reg. vers: „Rooms *Coceeaans* Munnike maal of Hoogtijd v. 't „Beroerde Romen." Met adres: *W. Loqgan* fec. Ox. — Dezelfde plaat als N⁰. 2765 *b* *Lusthuys v. Pater Peters*, doch ter weerszijde eenigzins afgesneden, en zonder de verzen daarbij. Hg. 31, br. 38 dm.

N⁰. 3411 TOT 3418. VARIANTEN DER VORIGE PLATEN.

3411 De platen 1 tot 10, of N⁰. 3407 *a* allen vóór het N⁰. Op pl. 10 is onderaan de datum van Potcamp's overlijden, niet ingevuld, overigens zijn de platen allen gelijk aan: *Roma perturbata* 1707. 2e uitgave.

3412 (1) De medaille van plaat 1, ter eere van P. Codde, alleen met randschrift: *Insontem frustra ferire parat.* 1705; links de keerzijde, het portret v. P. Codde vertoonende met randschrift: *Non sumit aut ponit honores, etc.* Onderaan een 4 reg. Lat. en Holl. vers: *Insontem tu Roma, feris*, en: *D'Onnozelhyd*, enz. Voorts zonder de andere spotmedailles en bijschriften op 3410 *b* 1. — Fraaije zwarte kunst. Hg. 15, br. 19 dm. br. fol.

3413 (1) De 2 andere medailles van 3410 *b* pl. 1, nl. links het borstbeeld van den Paus, regts van een Jezuit, die omgekeerd een bok en een nar vertoonen; — beide veel grooter dan op pl. 1 en met andere randschriften; dat van den

Paus: *Ecclesia perversa* etc., v. d. Jezuit: *Sapientes stulti aliquando.* Bovenaan een 4reg. versje: „De werelt is 't toneel," enz., en het blad omkeerende: „De Toetssteen keurt het gout" enz. Goede gravure (door *F. Bleyswijk?*) Hg. 18, br. 28 dm. Deze en de vorige plaat zijn zeker de origineelen die in beide uitgaven op pl. 1 vereenigd zijn.

3414 (2) Dezelfde voorstelling als pl. 2, doch het hoofd naar regts gewend, met hetzelfde chronogram en vers, doch beide regts van de voorstelling. Deze pl. is 19 dm. hoog, de vorige 17 dm. —

3415 (5) Dezelfde voorstelling als pl. 5, doch de hand die de zeef vasthoudt, heeft tot bijschrift: *'t Hemels Hulp*, bovenaan regts ontbreken de 2 Pauselijke sleutels die er later bijgevoegd zijn; met onderschrift: „Zeef voor de „Jansenisten en Jezuiten," en geheel ander 18reg. vers: „de Aarts„bisschop wiens getrouwheid waakt," waarvoor later een 20reg. vers in de plaats is gekomen: „'t Is Coddig, de Harder," enz.

Deze plaat schijnt mij even als N⁰. 3046 pl. 7 *b* Almanach 1701. (Castilien) en and., eene afzonderlijke uitgegeven origineele plaat te zijn, welligt van dezelfde hand, althans geheel gelijktijdig.

3416 (11) Dezelfde plaat als N⁰. 11, ook gen.: 11 met opschrift: *Coddig Nachtgezigt,* doch vroegere druk zonder de andere inschriften; voorts volgt in het onderschrift, achter de woorden: *Nederl. Phenix:* „Voorbericht. Dees „Haan en Babels Beest, Hier schoejen op één leest." In het daaronder geplaatste vers ontbreken regel 5, 6, 7, 8, 43 en 44, van het vers op pl. 11, daarentegen staat er onderaan een gefingeerd adres: „Arendsburg bij *Clemens de Draak.*

Bijprenten:

3417 Portret van: Ger. Potcamp, Vic. Apost. per Foed. Belg. creatus 14 Nov. 1705 denatus 16 Dec. ejusdem anni. — Kniestuk regts, zittende. In ov. Door *F. Bleiswijk.* Hg. 24, br. 14 dm.— Vond ik bij de 1e uitgave van: *Roma perturbata* waarin hij op pl. 4 en 10 vermeld wordt.

3418 „Rondeau op de Naam v. d. Alderuytmuntendste en Eerw. Heer Thedorus (*sic*) de Cock." — Eene kleine grove houtsnede van een Haan $3^1/_2$ dm. hoog, omgeven door bovenstaand opschrift en 3 versjes ter zijner eere. — Regts daarvan een allerjammerlijkst vers van 52 regels waarin de geheele levensloop van de Cock verhaald wordt tot aan zijn vervolging „door „vijand'lijk gespook." — 1 bl. kl. br. fol.

3419 (1706??) „'t Plan van Antwerpen." Situatiekaart der stad en omligg. land. Met adres *A. Beeck.* Hg. 24, br. 34 dm. br. fol. *Gekleurd.* Geheel anders en veel kleiner dan in Du Mont, Veldslagen. II. 17.

3420 1707. 11 Jan. „De slapende Stolkse Boer." — (Zie: Tegenwoord. Staat d.
a Nederl. VI. 468) Inschrift boven de afbeelding v. Dirk Klaasz de Bakker, rietdekker te Stolkwijk, tusschen Gouda en Rotterdam, te bed liggende, die v. 29 Junij 1706 tot 11 Jan. 1707 (27 weken achtereen) geslapen had en 's daags na zijn ontwaken weer ingeslapen is tot na 15 Maart 1707. — Rondom de afbeelding v. Bakker een soort van eereboog met zinnebeelden, en de dood. Met adres v. *Jac. Robijn* te Amst. — Onder de pl. een verhaal in 2 kol. met adres: Rott. Pt. de Vries, in de Valkesteeg bij de Nieuwe kerk. 1707. De pl. hg. 19, met verhaal 36, br. 25 dm. fol.

b Dezelfde plaat, vroegere afdruk met hetzelfde adres. — Onderaan een 14reg.

vers: „Dat Gouwenaars te Stolk staan gapen," enz. met de gefingeerde namen van 4 Med. Doctoren onderteekend, in welk vers die slaapziekte voor een armzalig bedrog gehouden wordt, om menschen te lokken.

3421 Hetzelfde, geheel andere voorstelling. — Bakker ligt slapende te bed omringd door 3 Doctoren en vele anderen; links staat zijne zuster met een' doctor bij den haard te praten. Met eenige inscriptiën op de muur. — Van ond. een 22reg. spotvers in boekdruk in 2 kol. op de ligtgeloovigheid der Doctoren en and. die zich door dit bedrog laten misleiden. Met opschrift: „Non omnibus dormit, vigilanti stertens „naso." In het vers worden de namen der Doctoren: Walwijk, v. d. Zee, Znell en v. der Voort genoemd. Hg. 18 met vers 35, br. 26 dm. fol.

3422 Hetzelfde, dezelfde voorstelling, eenigzins verkort in de hoogte, en met bijvoeging v. een' emmer *(Koeldrank)* voor het bed en vele inscriptiën onder de voorstelling over 't *Oorlogs voorspel,* enz. Met uitvoerig gegrav. vers in 4 kol. op den Spaanschen Successieoorlog in 1707. — Onder de plaat het 22 reg. vers als op de vorige plaat in boekdruk, en lager 3 verzen naast elkander, het 1e dat onder 3420 *b* staat, en 2 andere onderteekend: *Arbiter Vigilans* en *Alethostomus*. Met adres: Dordr. bij *B. Goris*. Hg. 19, met vers 37, br. 26 dm. fol.

Deze plaat is ook zonder de verzen in boekdruk in het *Lusthof v. Momus* opgenomen. Zie N⁰. 3150.

3423 Hetzelfde, anders. — De boer te bed, links; op den achtergrond de zus-
a ter sprekende met de Doctoren; op den voorgrond *de Broer* op den grond zittende; rondom deze voorstelling 8 kleine medaillons en vele kleine versjes in cursijf op den Spaanschen Succ. oorlog. Met adres v. *B. v. Kempen* te *Rotterdam*. Hg. 19, br. 28 dm. br. fol.

Deze plaat is ook in h'. *Lusthof v. Momus* opgenomen. Zie N⁰. 3151.

b Dezelfde plaat, latere veel slechtere druk met hetz. adres. — Onder de pl. een uitvoerig vers v. 72 reg. in 4 kol.: Nader Jok en Ernst over de slaapende boer te Stolwijk" *(Sic.)* en lager: „Zinspelingen op de Geneesk. „aanmerk. laatst tot Rott. gedrukt." een vers in 4 kol. Met adres: Dordr. *B. Goris*. Hg. 19 met vers 39 dm. br. 28 dm. fol.

3424 Hetzelfde, grove kopy der voorgaande plaat, de 8 kleine medaillons alle met geornamenteerde randen omgeven; met hetzelfde adres. — Onderaan hetz. vers v. 72 regels der voorg. plaat, doch met opschrift: „Zie hier „een nette Prent, in ordere geschakelt," enz. en geteekend: R. v. Z. — A.Z. Hg. 19 met vers 37 br. 28 dm. fol.

Deze 7 prenten 3420—24 vindt men zelden. Meer zijn er niet bekend.

3425 (22 Aug.) Vergeefsch beleg van Toulon door de Geallieerden opgebroken. (Wagenaar XVII. 310—312) — „De Stadt Toulon met zijn waater„kastelen, zeehaven en gebergtens." Kaart v. de haven v. Toulon en omligg. land, links 2 kleine kaartjes. Met adres v. *Nic. Visscher* te Amst. Hg. 48, br. 55 dm. br. fol.

Zie over dit jaar: Schenk Schouwburg N⁰. 3031 pl. VIII en N⁰. 3145 tot 3154.

3426 1708. 11 Julij. Overwinning der Geallieerden op de Franschen bij Oude-
a naarde. (Wagenaar XVII. 319) Fraaije afbeelding van den Veldslag. Naar en door *J. Huchtenburg*. Hg. 46 br. 58 dm. br. fol. Gemt. I. 26. Uit Dumont Veldslagen.

b Dezelfde plaat, proefdruk voor alle letter. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

Zie twee spotprenten over den slag bij Oudenaarde, enz. op N°. 3174 en 3258.

3427 Hetzelfde, nagenoeg als voren, verkleind, met datum: 11 Aug. Door *A. v. d. Laan.* br. 4°.

3428 Hetzelfde, anders. — „Glor. Batalye bij Oudenaarde." enz. Afbeelding v. d. veldslag. Met: „Relaas v. de Glor. en bloedige Bataillie," in 3 kol. Zonder naam of adres. Hg. 19 met *Relaas* 39, br. 26 dm. fol.

3429 Hetzelfde. — Plan v. Oudenaarde en der plaats v. d. Veldslag. Geëtst
a door *G. Schouten.* Met afzond. uitlegg. onderaan: „Plaen v. de Batt. bij „Ouden." enz. in h. Holl. en Fransch. Hg. 38, met uitl. 53 dm., br. 49 dm. gr. fol.

b Hetzelfde, *gekleurd*, met adres v. *P. Husson* te 's Hage.

3430 Hetzelfde, anders. Met onderschrift: „Plan de la Bataille d'O. Levé „par *G. L. Mosburger.* Amst. par *Doesburgh.*" Hg. 50, br. 60 dm. br. fol. — Dit plan is later, met bijvoeging v. eene Holl. uitlegg. en: I 25 doch zonder adres, gebruikt in: Dumont Veldslagen en later nog eens alzoo, doch gem. I 34. Eene geheel gelijke plaat komt voor in de verzam. van Fricx.

3431 Hetzelfde, anders. — Plan d'Oudenarde, enz. Zonder het plan voor den Veldslag. Met adres: Amst. *P. Mortier.* Hg. 38, br. 50 dm. br. fol.

3432 28 Sept. Gevecht bij Wijnendale. — (Europ. Mercur. 1708. II) „Plan
a „de l'action qui s'est passée à Wijnendale le 28 Sept. 1708." — Onderaan: „Relaes v. h. gepasseerde tot Wijnendale," enz. en Fransche: „Relation" elk in 2 kol. Met adres v. *Anna Beeck* te 's Hage. Hg. 28 met Relaas 53 dm. br. 32 dm. gr. fol.

b Dezelfde plaat, *gekleurd.*

3433 22 Aug. tot 22 Oct. en 8 Dec. Beleg en overgave v. Rijssel en van het kasteel aan de Geallieerden. (Wagenaar XVII. 321) — Plan der Stad met het omligg. land en alle insluitingen v. d. vijand. Met adres v. *N. Visser.* Hg. 49, br. 54 dm. br. fol. — Zie over Rijssel ook N°. 3167 tot 69 en 3175.

3434 Hetzelfde. „Plan du siège de Lille avec ses environs." — In het midden der pl.: „Plan de l'Ordre de Batt. de l'Armée d. Alliés, posté dans „le retrenchement. 13 Sept. 1708." Door *P. v. Cal.* br. fol. Met adres v. *P. Husson.* Hg. 60, br. 41 dm. — In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr. is een Ex. van deze pl. waarbij ter linker- en regterzijde 4 bladz. (gen°. 1—4) bijgevoegd zijn: „Relation.... au siège de „Lille."

3435 Hetzelfde; plan der stad en citadel, zeer uitvoerig. Onderaan regts: „La „ville et citad. de Lille ou Rijssel." Amst., G. Valk. br. fol.

3436 Hetzelfde, veel kleiner. „Plan de la ville et citadelle de Lille, ass. p. l.
a Alliez. 22 Aoust 1708. Met adres: Amst. *D. de la Feuille.* kl. br. 4°. *Gekleurd.*

b Dez. kaart, latere druk, zonder adres, doch bovenaan links gem.: 2e deel/p. 58.

3437 Hetzelfde, anders. — „Situatien beyder Kon. Armeen, sambt der Belage- „rung Lille u. Contravalation." — Klein geteekend kaartje. kl. 4°.

Nog 2 andere groote plannen van Rijssel in de verzameling van *Fricx.*

3438 (28 Sept.) Zinneprent op de bemagtiging v. Rijssel. — In het verschiet *Rijssel*; bovenaan links het plan der stad; onderaan links de legertenten en twee gewaande melkboeren aan een boom opgehangen; regts wordt een ruiter doorschoten, zoodat hij uiteenspringt. Met cursijf vers in 4 kol. à 12 reg.: „Ziet hier een tafereel der franse oorlogslisten," enz. Hg. 18, br. 27 dm. br. fol. Andere plaat dan N⁰. 3167. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3439 24 Nov. Vruchteloos beleg v. Brussel door de Franschen. (Wagenaar XVII 321) *Geteekend* kaartje v. Brussel en omliggende dorpen, met aanwijzing der verschillende legermagten. In kleuren. Hg. 24, br. 28 dm. br. 4⁰.

3440 18—31 Dec. Beleg en inneming van Gent door de Geallieerden. (Wagenaar XVII 322) Uit de verzameling v. *Fricx*, N⁰. 39. Zie ook N⁰. 3176,77.

3441 Gedenkprent op „La Campagne de 1708" — In het midden eene afbeelding v. Lille, daarboven de afbeelding van 2 spotmedailles in 1667 en 1708 te Lille geslagen; bovenaan 8 portretjes v. Generaals in med., voorts: regts 6, links 6, en onderaan 5 kleine afbeeldingen v. genomen plaatsen. — Onderaan eene korte beschrijv. v. d. veldtogt in h. Holl. en Fr. in 2 kol. Hg. 18, met beschr. 36 dm., br. 26 dm. kl. fol.

3442 Gedenkprent over 1708. — „Alle wat.... door de wapen der H. Geall. „overwonnen hebben tegen de Wapen van Vrankrijk onder..... Bour- „gogne in 1708." — Afbeelding v. 8 belegeringen, veld- en zeeslagen in dit jaar; in het midden de portretten v. Marlborough, Eugenius en Friso, met bovenstaand onderschrift en lager een verhaal en vers over dit jaar in 3 kol. Hg. 38, br. 27 dm. fol. In den Atlas van Mr. S. van Gijn te Dordrecht.

3443 1709. — „Aanteekeningen v. eenige harde winters en strenge koude," van 1568 tot 1709 einde Maart. In 2 kol. Amst., J. ter Beek, bezijden de Beurs. 1 bl. folio.

3444 (29 Junij—2 Sept.) Beleg en inname v. Doornik (Wagenaar XVII. 341,2) „Plan de la ville de Tournay assiègée par l'alliés, avec les lignes de „circonvalation, approches etc., la tranchée ouverte 7 Juill. 1709. Amst., *N. Visscher*. Hg 46, br. 59 dm. br. fol. Zie hierover N⁰. 3188,89.

3445 Hetzelfde, anders. — „Plan de la citadelle de Tournay avec ses galeries, „contremines et attaques de Mr. de Schulemburg. — L'attaque de Mr. S. „commencée le 8 Aout jusq. 2 Sept. 1709 jour de la reddition." — Fraaije *geteekende* kaart zonder naam. Hg. 41, br. 53 dm. br. fol.

3446 11 Sept. Veldslag bij Malplaquet of bij Bergen (Mons) in Henegouwen. (Wagenaar XVII 342,3) — Kaart v. „het Land v. Bergen in.... Heneg. „waar in men kan naa zien de victorieuse Bataillie der Geall. tegen de „Franse bevogten." Met Holl. en Fr. opschrift. Hg. 49, br. 55 dm. br. fol.

3447 Hetzelfde. — Fraaije voorstelling v. de „Bataille de Mons ou de Mal- „plaquet. Naar en door *Huchtenburg*. br. fol. Uit Dumont, Veldslagen. I. 28. — Zie hierover N⁰. 3190, 3259.

3448 Hetzelfde, anders. — „Zegepraal der Bondgenooten bij Bergen op de „Fransen bevochte. — Victoire remportée," etc. — Opschrift boven eene fraaije voorstelling v. den veldslag; op den voorgrond het gevecht, links een huis: *Malplaquet*, regts: *Mons*. Geëtst door *J. Lamsvelt*. Met adres v. *A. Allard* te Amst. — Hierbij een afzonderlijk: „Geschakelt Tijds- „verhaal — Journal exact" v. dezen veldslag in 4 kol. Hg. 48, met beschr. 73 dm. br. 52 dm. gr. br. fol. — *Zeldzaam*.

3449 Hetzelfde, anders. — Voorstelling v. d. veldslag met bovenschrift: „Com-

„plete Victorie door de Geallieerde op de Fransen bij Bergen 11 Sept. „1709." — Zeer afgedrukte oude plaat van 1674 of daaromtrent, nu door dit bovenschrift op dezen veldslag toegepast. Met gegraveerd adres v. *A. Allard* te Amst. Onderaan in 3 kol.: „Dagregister v. al wat in de „batalje bij Bergen is voorgev." en: „Lijst d. voorn. Franse Offic." De pl. hg. 27, met Dagreg. 49 dm., br. 43 dm. gr. fol.

3450 Andere oude plaat, met opschrift: „Complete Victorie door de Geallieer- „den op de Franse bij Bergen." Oud plaatje waarin bovenaan de namen *Mons, Condé, Valencyn* bijgegraveerd zijn; daaronder: „Relaas aang. de „Bat." lager: „Ander Relaas." en uitlegging 1—15. Hg. 38, br. 26 dm. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3451 Hetzelfde, anders. Afbeeld. v. d. veldslag. Met onderschr.: „Veldslag „v. Malplaket." (door *A. v. d. Laan?*) kl. br. 4⁰. Met verhaal in HS.

3452 Hetzelfde, anders. — Plan v. d. geheelen Veldslag met opschrift: „A la gloire Immort. d. Princes Marlborough, Eugene de S. et Comte de „Tilly ce plan de la glor. Bat. de Blagnies, 11 Sept. est dedié par „*Anna Beek*." Hieronder op een afzond. blad de: Ordre de Bataille; regts en links fraai gegrav. zinnebeeld. voorstellingen. Hg. 77, br. 59 dm. Zeer gr. fol. — De bovenste plaat is met geheel ander opschrift en zonder adres gebruikt in Dumont Veldslagen.

In den Atlas van Mr. S. van Gijn te Dordrecht, is van deze plaat een gekleurd Ex. en daarnaast aangeplakt, regts een: „Relaas van de Ba- „taille," enz. links eene: „Relation de la Bataille.... pres de Mons" elk 2 klein folio bl. groot en met adres van *Anna Beeck*.

3453 Hetzelfde, anders. — „Plan v. de victor. Bataelje bij Malplaquet en „Longueville," enz. — Met afzond.: „Verhaal v. de Victor. Batailje" enz. in 4 kol. Hg. 39, met Verh. 60, br. 50 dm., gr. fol.

3454 (25 Sept.—20 Oct.) „Bergen in Henegouwen met zijne Fortific. en „omligg. plaatsen, belegert door de Geall. onder de Prinse v. Or. en „de loopgraven geopent 25 Sept. 1709." (Wagenaar XVII 343). Met Holl. en Fr. bovenschr. (Amst.) *N. Visscher*. Hg. 49, br. 58 dm. br. fol. — Zie hierover ook No. 3190 en 3259.

3455 Hetzelfde, bijna als voren, doch eenigzins grooter. — „Plan de Mons.... „assiegée p. l. Alliez, 25 Sept. 1709." Door *P. v. Cal* met adres *Anna Beek* te 's Hage. Hg. 51, br. 60 dm. br. fol.

Deze pl. is later met eenige veranderingen en adres: *v. d. Kloot* en geteekend: I. 45 gebruikt in Dumont Veldslagen II. 41.

3456 Hetzelfde als voren, veel kleiner, gewoon plan v. Mons, door *Harre- wijn,* waarop de ligging der troepen er om heen, in dien tijd is *bijge- teekend*. Met adres *E. H. Fricx*. Hg. 24, br. 29 dm. br. 4⁰.

3457 Zinneprent op het jaar 1709. — „Neerlands zegenwagen pralende met „de krijgslauren v. 't jaar 1709 tot 1710. — Chariot de triomphe des „Pais Bas, garni des Trophees des Alliez de 1709 qui servent de joie „en 1710." — De oude fraaije plaat van den prachtigen Victoriewagen van 1629 door *D. v. Bremden,* waarin vroeger Frederik Hendrik, thans Jan Willem Friso afgebeeld is, beschreven op N⁰. 1647, reeds veranderd voor N⁰. 2516, nu opgegraveerd met dit bovenschrift voorzien, in de breedte 6 dm. verkleind en hierop toegepast. Met opschrift op de bande- lier: „Ziet hier held Friso," enz. en hooger:

SeDe trIVMphaLI FrIsonIs gLorIa Constat. (1710).

In plaats v. h. vers onderaan, is hier de: *Valse Vredehandel in* 1709 *Faux traité de paix* (te Geertruidenberg) afgebeeld. Regts een gedenksteen waarop de 4 belangrijkste overwinningen v. 1709 zijn afgebeeld. Met adres v. *A. Allard* te Amst. — Hierbij afzond.: „Verhaal v. d. „Veldtogt in 1709 toegepast op bovenst. Zegewagen. — Relation „de la Campagne," etc. Met hetz. adres. De pl. hg. 40 met beschr. 64 dm. br. 50 dm. br. fol. *Zeldzaam*. — Zie hierover ook No. 3181,82,83,91.

3458 1710. 2 Jan. Zinneprent op de Inkomst te Leeuwarden van Prins Jan Willem Friso met zijne Echtgenoote Maria Louisa. — De Prins en Gemalin in Romeinsch kostuum betreden eene estrade waarop een tapijt uitgespreid is, bedekt met de plannen der vestingen door den Prins belegerd en de namen der Veldslagen door hem bijgewoond; hij wordt door Bellona gekroond, de Godsdienst en Waarheid bieden der Prinses een tempel en een spiegel aan; in het verschiet regts een Paleis, links de Helicon met de Muzen en Pegasus. Met 4 reg. Lat. opdragt door F. Halma aan den Landgraaf v. Hessen, Karel, Vader der Prinses. Naar *A. Houbraken*, door *M. Pool*. Hg. 60, br. 80 dm. gr. br. fol. *Zeldzaam*.

Deze plaat is later voor het huwelijk van 's Prinsen zoon, Willem IV, in 1734 veranderd, doch zonder onderschrift. Zie op dat jaar.

3459 (4 Mei—25 Junij) Beleg van Douay. (Wagenaar XVII. 386, 7.) „Campement de l'armée des Alliez pour couvrir le Siège de Douay con- „tre l'armee Franc. qui vint pour faire lever le dit Siège en Juin „1710" Plan v. Douay en belegeringswerken. Onderaan: „*Ordre de Ba-* „*taille* de Marlb. pour la Camp. de 1710." Met adres v. *A. Beek*. Hg. 57, br. 50 dm. gr. fol.

Het plan van Douay is met bijvoeging van: II 48 opgenomen in Dumont Veldslagen; zie II 43, doch het *Plan de Bat.* niet.

3460 Hetzelfde, anders. — „Plan de la ville de Douay et du Fort de „l'Escarpe." Grooter plan v. Douay met klein afzond. kaartje: „Bout „de plan de l'Attaque." Met adres v. *A. Beek*. Hg. 50, br. 55 dm. gr. fol. — Dit plan is met uitlegging: A—R onderaan regts, en: II 47, doch zonder adres opgenomen in Dumont Veldslagen als II. 42.

3461 Hetzelfde, anders. — „Plan, enz. opschrift geheel als voren doch het plan juist omgekeerd. Met adres v. *N. Visser* te Amst. Hg. 48, br. 58 dm. br. fol. *Gekleurd*.

3462 „Douay en 't Fort d'Escarpe.... belegerd door de Geallieerde." Plan v. Douay, daarboven een profil der stad met inschrift: „Douay, met „het bombardement." Grove plaat in 2 afdeelingen. Hg. 40, br. 30 dm. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3463 (15 Julij—29 Aug.) Beleg van Bethune. (Wagenaar XVII 388) „Plan „de Bethune, Ville forte dans l'Artois assiègée par les Alliez." Door *P. v. Cal.* Met adres v. *A. Beek*. Hg. 51, br. 55 dm. gr. fol. Later get.: II 49 opgenomen in Dumont Veldslagen II 44.

3464 Hetzelfde, anders. — „Plan de la ville et Chateau de Bethune assiègée par „des Alliés." Met adres v. *N. Visscher*. Hg. 49, br. 56 dm. br. fol. *Gekleurd*.

3465 20 Aug. Zegepraal bij Saragossa. — (Wagenaar XVII 390) Afbeelding
a v. d. Veldslag (waarschijnlijk de oude pl. v. d. slag aan de Boyne N°. 2805). In het verschiet links *Madrid*, in h. midden *Saragossa*, regts *Almenara*. Met adres v. *Abr. Allard*. Onderaan: „Omstandig

„verhaal enz. — Relation exacte," etc. in 4 kol. met adres v. *A. Allard.* Hg. 26 met beschr. 52 dm. br. 58 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, met beschrijv. *Gekleurd.*

3466 Hetzelfde, anders. — „Victorieuse Battaille bij Saragossa voorgevallen," enz. Uitvoerige afbeelding v. d. Veldslag; in h. verschiet *Saragossa*, enz. Zonder naam (door *P. Schenk*) Met adres v. *N. Visscher.* Onderaan een afzond. kaartje: „Environs de Saragosse," enz. Hg. 47, br. 33 dm. fol.

3467 (Sept.) Mislukte aanslag op Leuven door den Franschen partijganger des Moulins. (Wagenaar XVII 388,89) *Geteekend* Plan der omstreken v. Leuven met eenige Campementen. Zonder eenig jaar. Hg. 32. br. 30 dm. fol. Behoort waarschijnlijk in dezen tijd.

3468 Afbeelding van „De nette Grote v. de Goude Sleutel welke de Gevolmag-„tigden tot de Raat v. Staten der Algem. Regering der Oostenr. Nederl., „in den naam v. S. Keys. Maj. Karel III Kon. v. Sp. vereerd heb-„ben aan de Regering en Burgers der Stad Loven tot teken harer trou-„wigheyd" daar de regering en burgerij bij den aanslag van Desmoulins gezamenlijk uitgetrokken zijn. Met inschrift op den Sleutel:

A CaroLo TertIo S. P. Q. L. In sIgnVm fIdeI. (1710).

Fraai *geëtst* door *C. v. d. Hem.* fol. *Zeer zeldzaam.* De sleutel groot 35 dm., de pl. hg. 36 dm. br. 17 dm.

3469 (6—30 Sept.) Beleg v. St. Venant. (Wagenaar XVII. 388.) — Plan

a „van St. Venant; een steedje in Artois.... Berend door de Geall. 1710 „6 Sept. en belegerd den..." Met adres *A. Allard* te Amst. Hg. 39, br. 53 dm. br. fol. Deze platte grond vertoont nog de oude vestingwerken vóór de latere Fransche verbeteringen.

b Dezelfde kaart; *gekleurd.*

3470 (6 Sept.—9 en 30 Nov.) Beleg v. Aire, en St. Venant in Artois, enz. (Wagenaar XVII. 388) — „Nieuwe kaart v. de lande v. Aire, St. Venant, „enz. de trencheen geopent, 12 Sept. 1710." Met adres v. *N. Visscher.* Hg. 48, br. 57 dm. br. fol.

Zie hierover meerdere kaarten van Fricx in N°. 3035 *a* N°. 52 tot 56.

3471 13 Oct. „Plan du camp de l'Armée Imper. alliée, à Rheinzabern avec les „environs jusq. *Schreck.* Sous le command du Comte de Gronsfeld. — Geteekende kaart in kleuren: „le 13 Oct. 1710." Hg. 50, br. 39 dm. fol.

3472 „Omtrent 1710." — Felle brand in een molen op den Muiderdijk bij de Mui-„der- en Weesperpoort." *Teekening* in zwart krijt door *A. Rademaker.* br. 4°.

3473 (1711. 14 Julij.) „Het verdrenken v. Johan Willem Friso, Prins v.

a „Oranje, in 't overvaaren v. de Moerdijk." (Wagenaar XVII. 405.) Door *B. Picart.* 1729. Hg. 27, br. 33 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, vroegere druk, met Fransch onderschr.: Jean Guill. Friso, neié, etc.

3474 Hetzelfde, eenigzins anders. Naar *H. Kobell Jun.* Door *R. Vinkeles.*

a br. 4°. Uit eene Serie v. 4 pl. in 1781 door P. Conradi te Harlingen als illustratie van Wagenaar uitgegeven.

b Dez. pl.; *proefdruk* vóór alle lr.

3475 (5 Aug.) „'t Verrassen v. de Franse Liniën Aug. 1711. — La sur-„prise des lignes des Franc. 1711." — (Wagenaar XVII 403) Afbeelding v. eenig ruitervolk in een landschap; op den voorgrond de Hertog v. *Marlborough* en de Graaf v. *Hompesch* te paard; in h. verschiet regts

de vesting *Bouchain*, links het dorp *Bac à Bacheul*. Onderaan: „Verhaal „v..... 't inneemen der Franse Liniën 1711. Relation de la Surprise des „lignes des ennemis." in 2 kol. fol. Slechte plaat, veelzins gelijk aan N°. 3449. Zonder naam. Gedrukt op zwaar, graauw papier. Hg. 18 met verhaal 37. br. 29 dm. *Zeer zeldzaam*. Zie hierover N°. 3197.

3476 (7 Aug.—12 Sept.) Beleg van Bouchain. (Wagenaar XVII. 483). — Plan „du Siege de Bouchain" geheel als N°. 58 in de Verzameling van *Fricx*, N°. 3035 doch met verandering der belegeringslinien. Door *R. v. Zijl*. Met adres v. *P. Husson* te 's Hage. Hg. 30, br. 44 dm. br. fol.

3477 Hetzelfde, geheel anders. „Plan de la ville de Bouchain" etc. Door *P. v. Cal*. Met adres v. *Anna Beek*. Hg. 48, br. 56 dm. br. fol. Later zonder adres gebruikt in Dumont Veldslagen, gen. II 52.

3478 Hetzelfde, geheel anders; verkleind. Met adres v. *N. Visscher* te Amst. Hg. 29, br. 48 dm. br. fol.

3479 Hetzelfde, anders. Uitvoerige *teekening* der belegeringswerken, enz. Zonder naam. Hg. 30, br. 41 dm. br. fol.

3480 (1712. 29 Jan.) Opening van het Vredescongres te Utrecht. (Wagenaar XVII. 426) — „Stadhuis te Utrecht, alwaar h. Congres v. een generale „vreden door de Plenipotentiaren werd gehouden; — La Maison de Ville „d'Utrecht" etc. — Zeer uitvoerige en duidelijke afbeelding v. h. toenmalige Stadhuis te Utrecht, (welk gebouw uit 2 huizen bestond, op eene plaat v. h. Stadhuis door *J. v. Vianen*: 1697, Hasenberg en Lichtenberg genoemd). Door *J. Smit*. Hg. 42, br. 48 dm. br. fol.

Onder deze plaat is (in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam) eene lange lijst in 6 kolommen van de: „Namen, woonplaatsen en „Livereyen v. H. Excell..... op de Vreede te Utrecht."

Van deze opening v. h. Congres en de teekening v. d. Vrede zijn ook 2 plaatjes, in Schenk Schouwburg. N°. 3031 op pl. XIII. 1 en XIV. 6.

3481 Geheel als voren, doch zeer verkleind, met bijvoeging op den voorgrond v. eene rij v. 11 koetsen, enz. Met 1 reg. curs. onderschr. Zonder naam. Hg. 18, br. 23 dm. br. 4°. Uit den: Tegenwoordige Staat.

3482 Als voren, anders verkleind; eenige koetsen voor h. Stadhuis staande. Met 1 reg. opschr.: „ t Stadhuys" enz. Hg. 16, br. 26 dm. br. 4°.

3483 De wapens en Namen der Gevolmagtigden op den Vrede te Utrecht, op 16 blaadjes kl. 8°., onderaan gen°. 1—16 en bovenaan met de bladzijden van: „N. Chevalier, Lijste der namen v. HH. Plenipotentiarissen, hare wape„nen, woonplaatsen, livrijen, enz. in alphabet. ordc." 15 bladz. 12°. waarin ze behooren.

3484 „Namen, woonplaatsen en livereyen v. HH. Excell. de Plenipotentia„rissen,... op h. Congres te Utrecht. Utr. J. v. Poolsum. 1712." 8 bl. 4°.

3485 (Maart) „Beleg v. Arras. — „Plan de la ville et citadelle d'Arras," etc. Met adres v. *N. Visscher*. Hg. 48, br. 57 dm. br. fol.

Dit plan is kleiner dan dat in Dumont Veldslagen. II. 53.

3486 (19 Junij—4 Julij) Beleg en verovering v. Quesnoy. (Wagenaar XVII 470, 480) „Plan de la Ville de Quesnoy, investie le 8 Juin... rendue „4 Juillet." Met adres v. *A. Beek*. Hg. 43, br. 53 dm. br. fol.

3487 (Junij). Duinkerken door de Engelschen bezet onder toestemming v. Frankrijk (Wagenaar XVII. 474). „Plan de la ville et citad. de Dunker„que avec les Forts, etc. en Flandr. Elle est au Roy depuis le 27 Nov.

„(1662) et cedée à l'Anglet. en 1712." Met adres la Haye. *P. Husson.* Met profil v. Duinkerken en plan v. h. fort de Knocke. Hg. 37, br. 56 dm. br. fol.

3488 (24 Julij). Nederlaag der Geallieerden bij Denain. (Wagenaar XVII 481). — „Plan de l'Entreprise franc. contre le camp retranché à Denain," Onderaan het „Plan v. de Battalje bij Denain." Amst. *Wed. Nic. Visscher.* De pl. hg. 25, met Plan 50, br. 37 dm. fol.

3489 (6 Oct.) Het Fort de Knokke bij Oostende bij verrassing door de Holl. genomen (Wagenaar XVII 482). — „Plan du Fort de Knocke" onderaan: „Exact relaas" enz. 's Grav. *P. Husson.* Hg. 32, met beschr. 50 dm., br. 43 dm. fol.

3490 1713, 12 April. Zinneprent op d. Vrede v. Utrecht, gesloten 12 April. (Wagenaar XVII 513, 515) „Lustpark v. d. Vrede tusschen de Hooge Bond- „genooten en de Fransen, geslooten te Utrecht d. 11 Apr. en bevest. „d. 12 Mey 1713. — L'Idee de la Paix conclue" etc. — Opschrift boven een profil v. Utrecht; lager een: *Vreede Zinnebeeld* met: *Verklaaring* in 16 Holl. en Fransche dichtregels; ter weerszijde en onder dit zinnebeeld 8 kleine afbeeld. v. de verschill. Vergaderkamers, sluiten en afkondigen v. d. Vrede en vuurwerk. Goede gravure, een der besten v. Allard. Met adres v. *A. Allard* te Amst. gr. br. fol. — Het middelste zinnebeeld is hg. 22 br. 28 dm.; de geheele pl. hg.. 50 br. 57 dm. Deze pl. komt ook (aan het einde) voor van: „Les principales Forteresses „en Europe. Door *C.* en *A. Allard* met adres v. *P. v. d. Aa* br. fol. Zie 3034 bl. 16. — Zie meerdere zinneprenten over den vrede, No. 3198 tot 3228.

3491 Nagenoeg als voren. — Verkleinde en slechte kopy der vorige plaat; met opschrift: „An abstract of the treaty of peace and commerce between the „Queen of Great Brit. a. the King of France, concl. at Utr. March 31, „April 11; daaronder, regts, een profil op Utrecht, links: „An exact di- „script. of the City House of Utr."; beide deze voorstellingen zijn geheel verminkte navolgingen v. N°. 3482 en 3490. — In 't midden eene navolging van het zinnebeeld; voorts 6 kleine afbeeldingen als voren, meestal omgekeerd, en 2 voorstellingen v. de afkondiging des Vredes op 5 Mei en v. h. Vuurwerk 7 Julij te Londen; alles met Eng. onderschriften. — „Ingraven by *John Drapentier* in Georgestreet in St. Martin le Grand „over against ye Blew Anchor. Price 1 Sh." Hg. 35, br. 42 dm. br. fol. Hoogst zeldzaam, althans hier te lande. — Niet vermeld in: Catal. of Satir. Prints Brit. Mus.

3492 Zinneprent op den vrede v. Utrecht. — „Zomer-vrede-jongspel der „dorpelingen." — Inschrift en 6 reg. vers boven in eene voorstelling v. een boerenvreugd in de open lucht; regts een huis, in h. midden een man die op een ton den doedelzak bespeelt; en een Fransch en een Holl. vers elk aan een bezemstok gebonden. Onderaan een 6 reg. Fransch vers: *„La fête rustique de la paix.* Slechte zoutelooze gravure, met adres v. *A. Allard* te Amsterdam, waarschijnlijk door *A. Allard* zelven. Hg. 51, br. 59 dm. br. fol.

3493 Zinneprent ter eere van Koningin Anna, wegens het bewerken van den Vrede. — 14regelig Latijnsch vers van S. G. J. a Burmania, waarvan iedere regel een chronogram of tijdvers met jaar 1713 uitmaakt, (Navolging van N°. 3355) met opschrift: „Magnae Brit. Reg. S(acrum!)

Anna hostIbVs socIIsqVe Dat PaCeM. (1713)

Leeuw. F. Halma. 1713. Vers in kapitale letters in boekdruk en in fraai gefigureerden rand waarboven het portret v. Koningin Anna; ter weerszijden de zegeningen v. den herleefden landbouw en handel, onderaan Mars en Bellona verslagen en ter linker- en regterzijde v. h. vers de wapenen der 6 vredesluitende mogendheden. Naar *A. Houbraken* door *M. Pool.* Hg. 56, br. 39 dm. gr. fol. *Zeer zeldzaam.* — Niet vermeld in: Catal. Emblem. Prints Brit. Mus.

3494 „De sleutelreeks des Vreedes te same gevoegd v. h. zeer groot getal v.
a „de Vaandels, Standaarden en keteltrommen in de laatste oorlog door de „Hollanders veroverd en in 't Hof van Holland, ten praal opgehange, in „de legers getekend. — Theatre des trophees pacifiques," etc. etc. — 3 reg. Holl. en Fransch opschrift, boven eene afbeelding in 13 reeksen onder elkander, v. 175 veroverde Vaandels, Keteltrommen enz. gen⁰. 1—175. Regts eene verklaring der zinspreuken op de Vaandels. — Opgesteld door *Woudenberg, D. C.* Met adres v. Allard. 1713. 5 Julij. Hg. 51, br. 59 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat. *Fraai gekleurd.*

3495 „Les Drapeaux, Etendarts, Timbales, etc. prises dans cette dernière „Guerre par les années Victor. de L. H. P. (Leurs Hautes Puissances) et „qu'on voit suspendus dans la grande Sale de la Cour à la Haye, l'an 1713" — Groote afbeelding der Standaarden en Keteltrommen, nagenoeg als op de voorgaande plaat, doch met enkele verschillen. Ter weerszijde eene Fransche, en daaronder dezelfde Holl. opdragt dezer afbeelding aan de Staten-Generaal en de Staten v. Holland, door de uitgeefster *A. Beek,* en daarnaast eene gefigureerde rand met de wapens der Unie, Holland, het Keizerrijk en Engeland. Met bovenstaand opschrift. Gegrav. door *H. Pola.* 4 gr. fol. bladen aaneen, zamen hg. 103, br. 112 dm. Zeer zeldzame en belangrijke plaat. — Een *gekleurd* Exemplaar hiervan kwam ook in den Atlas Munniks von Cleef 1860, N⁰. 1006 voor.

3496 „Pauken, Standaards en Vaandels in den laatste oorlog op de Fransen ver„overt." — Fraaije, gekleurde *geteekende* afbeelding, elk op eene bladzijde, in een 4⁰. oblong boekje, in deze volgorde:

N⁰.	1.	Batailie v. Spierbagh.	25 bladz.
„	2.	— — Eekeren	5 „
„	3.	Genomen in Ostende	6 „
„	4.	— — Huy	5 „
„	5.	— — Ath	5 „
„	6.	Bataillie v. Ramilies	20 „
„	7.	Genomen in Dendermonde	4 „
„	8.	Batailie bij Oudenaarde	28 „
„	9.	— — Malplaquet	18 „
„	10.	Genomen in Portugal	1 „
„	11.	— — Sandvliet	1 „
„	12.	— — passeren Schelde	1 „
			119 bladz.

N°. 3497—3517 zijn de platen van de Vuurwerken over den vrede.

3497 14 Junij. „Afbeeld. v. h. Theater met syn Ornam. en Vuurwerk door „ordere v. de *Staten Gen.* in 's Grav. in de Vijver voor de Vergaderplaats „van H.H. Mog. afgestooken ter occasie v. d. Vreede, den 14 Junij 1713." Fraaije en uitvoerige voorstelling v. h. brandende vuurwerk. Met Holl. en Fr. beschrijv. en uitlegg. Naar *H. Pola* door *D. Stoopendaal.* Met adres v. *Anna Beeck.* Hg. 47, br. 53 dm. br. fol.

Volgens N°. 3500 is het vuurwerk ontworpen door *D. Marot.*

3498 Hetzelfde, als voren doch kleiner en minder uitvoerig, met dezelfde zinnebeelden enz. daarentegen met 4 vuurspuwende kolommen ter weerszijde. Met bovenschr.: „'t Staten Generaals vrede vuurwerk. — Feu d'Artifice," etc. Onderaan het adres v. *A. Allard.* Hg. 33, br. 44 dm. br. fol.

3499 Hetzelfde, doch eenigszins verschillend, vooral in de groote zinnebeelden in den tempel; wellicht is dit v. achteren, het andere v. voren gezien. „Afbeeld. v. de Vuurwercken in den Hage geordonn. door de Staaten „Gen. — waar van Een nette explicatie in h. boecktie v. de Beschrijv. „v. deze vuurwerken te leese is." (Dit boekje is waarschijnlijk dat bij N°. 3504 vermeld) Met adres: Utr. bij *Jac. v. Poolsum.* Hg. 40, br. 56 dm. br. fol.

3500 Hetzelfde, nagenoeg als voren, doch verkleind en ook eenigzins anders.
a Met Holl. en Fr. opschrift en uitlegging naast elkaar, ieder in 2 kol.; en 1 regel: „ce feu est du dessin de *D. Marot,* Archit." Hg. 30, br. 40 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, vroegere afdruk vóór de Holl. en Fransche uitlegging, doch met het berigt over *Marot.*

3501 Hetzelfde nagenoeg als voren, met onderschrift: „Op nieuw gecorrigeert Vuur-
a „werck in 's Grav. v. Staaten Kamer te sien." Met 7reg. Holl. en 3reg. Fr. onderschrift en uitlegg. en adres v. „*W. Koning* te Amst. in de Prinse- „straat naast de Koperslager: staat dagelijks in de Vrouwesteeg op 't wa- „ter." Door *J. Keyser.* Hg. 26, br. 36 dm. br. fol. Voorts deze bijvoeging: „W. Koning versekert dat er geen beter en syn (nl. afbeeld. v. dit vuur- „werk) daar minder fouten in is van al de vuurwerken die in d. Haag „te sien geweest sijn, zoo wel van 't groote als van 't kleyne, naast het „beste op meer dan 30 plaasen verbetert.
b Dezelfde plaat. Vóór de N°. in de plaat en 4reg. Hollandsche uitlegging onder de plaat.

3502 Hetzelfde als voren, zeer verkleind; bovenaan en ter weerszijde de Holl. uitlegg. v. N°. 1—19. Zonder naam. Gemt. 1713. II dl. Hg. 16, br. 26 dm. br. 4°. Uit: Europ. Mercurius?

3503 „Vrede-vreugd Spigel, vereewig. de Zinnebeelden en Wapens van 't State „Gen. vuurwerk. — Sejour de la paix considere dans les Embl." etc.— Eene reeks van 4 Schilden, eenige wapens, medaillons, enz. alle voorkomende in h. vuurwerk der Staten Gen. daaronder „Vereewiging d. Vrede „Zinneb. aan 't Hollands Vuurwerk. — Miroir Emblemat. de la paix," etc. 3 reeksen v. Schilden, ornamenten, enz. voor h. vuurwerk der Staten v. Holland. Alles (naar het in de opschriften heet) zamengesteld door *A. Allard,* (zie No. 3505.) met diens adres in de Beursstraat. „Heeft ook „de beste vuurwerksprenten." Hg. 38, br. 45 dm. br. fol. *Zeldzaam.*

3504 14 Junij. „Afbeelding v. h. Theater met syn Ornam. en . . . Vuurwerck, opge-
a „richt door ordere v. de HH. *Staten v. Holl. en W. Vriesl.* in 's Grav. in

„d. Vijver afgestoken op 14 Junij 1713 ter occasie v. d. Vreede." — Fraaije en uitvoerige voorstelling v. h. afgestoken vuurwerk. Met Holl. en Fransch opschrift en uitlegg. v. No. 1—20. Met adres v. *A. Beeck*. Door *D. Stoopendaal*. Hg. 47, br. 54 dm. br. fol. — Hierbij: „Be„richt v. de Afbeeldsels en Advise op de Tempels en Theaters te 's Grav. „in de Vijver en die op 14 Junij met.... Vuurwerk verciert.... afge„stooken over de Vreede. 's Grav., P. v. Santen." 8 bl. kl. 8o. Zie N⁰. 3499.

b Dezelfde plaat, andere (vroegere of latere) zeer fraaije druk met bijgevoegde uitlegging van N⁰. 21 op de plaat en d. naam v. *H. Pola* als teekenaar der voorstelling; onderaan de namen v. *P. v. Elinckhuysen* en *J. v. der Beeke*, Vuurwerkmakers v. H. Ed. Gr. Mog.

Hierbij een vel druks in 3 kol. met opschrift: „Devises et inscriptions „contenues dans la construction érigée pour le Feu d'Artifice de la „Prov. de Holl. — Composées par Mr. *de Vrigny*. Deze uitlegging is in 8 groepen: I—VIII, ieder met onderafdeelingen verdeeld. Met adres: 's Hage, P. Rammezeijn, pour *P. Loofs*. Hg. 41, br. 45 dm. br. fol.

3505 Hetzelfde, minder uitvoerig; met Holl. en Fransch bovenschrift: „Het „Hollands vreede vuurwerk, verbeeldende een toegesloten tempel v. Janus „gelijk het afgestooken is. Verbeterd met alle de veranderingen sedert h. „eerste project v. A. Allard". (Zie No. 3503). V. ond. Holl. en Fr. uitlegging, met adres v. *A. Allard* te Amst. Hg. 38, br. 43 dm. br. fol.

3506 Hetzelfde, eenigzins anders en nog minder uitvoerig. Met Holl. en Fransch bovenschrift: „Afbeelding v. h. uytmunt. vuurwerk, opgerecht „door de Staten v. Holl." enz.— te Utrecht bij *J. v. Poolsum*, uitgegeven 20 Junij 1713." Onderaan Holl. en Fr. uitlegging. Na de teekening en onder het bewind v. *P. Roman* en *P. Loofs*. Hg. 38, br. 46 dm. br. fol.

3507 Hetzelfde, met bijvoeging van 2 pedestallen met wapens, naast den Leeuw op den voorgrond. Met bovenschrift: „Hollands vreede vuurwerk opge„regt door de Staten v. Holl. ..... v. alle voorgaande fouten gesuyvert „door *W. Koning*." Links v. de pl. de uitlegging, eindigende: „daar dat „van *A. A.* bij de beurs (*Abr. Allard*) maar een poddegrol is." Naar *J. de Groot* door *P. v. Buysen*. Met adres v. *W. Koning* te Amst. Hg. 30, br. 46 dm. br. fol.

3508 Hetzelfde, doch kleiner, v. voren toogsgewijze afgerond. Met Holl. uitlegging. ter weerszijde. Hg. 16, br. 26 dm. br. 4⁰. Bovenaan gem. Pag. 302. Pendant v. N⁰. 3502. Uit Europ. Mercur.?

3509 14 Junij. „Afbeeld. v. h. Theater met syn Ornamenten en constig vuurwerk, „opgeregt door ordre v. de Heeren *Staten v. Vries landt* in Leeuwarden „op 't Markvelt, afgestooken 14 Junij; ter occasie v. d. Vrede tot Utregt „geslooten." Uitvoerige afbeelding v. h. afgestoken vuurwerk, met vele zinnebeelden, enz. Met bovenst. Holl. en Fransch onderschrift en uitlegging. Naar *D. Marot* door *P. v. Call*. Hg. 48, br. 56 dm. br. fol.

3510 Hetzelfde, geheel als voren. Met onderschrift: „Frieslands vrede vuur„werk te Leeuwarden op 't Markveld afgestoke. — Structure pour le feu de „Joie pacifique," etc. — „Het heele schowpark is lang 84 voet, breed „54 voet, de Praalboog hoog 54 voet." Met adres v. *A. Allard* te Amst. Hg. 45, br. 55 dm. br. fol.

3511 „Afbeeldingh v. de Illuminatiën met syn Ornam. opgeright door ordre „v. de Regeerders v. 's Gravenh. vertoont ter zijde v. h. Stadhuys, „14 Junij ter occasie v. d. Vrede." Uitvoerige voorstelling der illumina-

tiën en versieringen voor het Stadhuis te 's Hage, met Holl. en Fr. uitlegging en adres v. *Anna Beeck*. Naar (en door?) *H. Pola*. Hg. 45 br. 53 dm. br. fol. Hierbij: „Pertinente beschrijv. v. alle de Vuurwer-„ken op 14 Junij in 's Grav. te sien." 1 bl. kl. fol. waarin de beschrijving v. h. vuurwerk d. Staten v. Holland en een paar woorden over dat der Staten Gener.

3512 De voorgaande Vuurwerken. — Afbeelding op 1 blad van alle stellaadjes en zinnebeelden der 4 voorgaande vuurwerken, met tallooze gegrav. uitleggingen, deels in h. Hollandsch, deels in 't Fransch; in 3 Seriën boven elkander, de onderste in 2 afdeelingen naast elkaar.

Bovenaan: 1° het Vuurwerk der Staten v. Holland; daaronder 2° dat der Staten Generaal; lager: links 3° dat der Staten v. Vriesland; regts 4° dat van den Magistraat van 's Gravenhage. — De zinnebeelden en wapens zijn op deze plaat veel uitvoeriger en duidelijker afgebeeld dan op een der voorgaande platen, wijl ze dáár slechts een klein deel der geheele voorstelling uitmaken; — bovendien behelzen de bijschriften enkele belangrijke bijzonderheden over den toestel dezer vuurwerken. — In het midden der plaat, links, eene aankondiging v. d. Uitgever *Wilh. Koning*, dat hij allerlei prenten verkoopt om „Atlassen en Stedeboeken te maken, „Prenten in Duitschland en elders uitgegeven en praktiseert en inven-„teerd alle zinrijke werken voor Geslachtlijsten, Stamboomen, Bruilofts-„tytels, enz." Hg. 49, br. 64 dm. gr. br. fol. — *Zeer zeldzaam*. Dit Exemplaar is het eenige wat ik ooit zag, terwijl de meeste der voorgaande platen over deze Vuurwerken vrij algemeen zijn.

3513 „Afbeelding v. h. Theater en Vuurwerck opgeregt in de Maese, door
a „ordre van de HH. de Gecommitt. Raeden ter *Admiraliteit te Rotter-„dam*, over de Vrede." Geïnvent. en getek. door *F. v. Douwe*, gegrav. door *B. Picart*. — Zeer fraaije afbeelding v. h. afsteken v. h. Vuurwerk. Hg. 41 br. 53 dm. br. fol. *Zeldzaam*. Datum geheel onbekend.

b Dezelfde plaat, fraaije *proefdruk* voor *alle* letter.

3514 **1714.** (26 Junij.) Zinneprent op den Vrede v. Spanje met Holland. (Wagenaar XVIII 20) — „Vredegalm tusse Spanje en Holland. — Joyes „de paix entre L'Esp. et l'Hollande." Opschrift boven eene afbeelding v. d. Vrede die olijven strooit; eenige kinderen (een met een *Texelse kaas* in de hand) dansen om een olijvenboom; regts de koopmanschap en de vrijheid; met chronogram:

PaCe reperta, qVIes **M**agna, HoLLanDIs Vt IberIs. (1714.)

(Door?) en met adres v. *A. Allard*. Onderaan een Holl., en lager een Fransch vers in 3 kol.: „Tijdige olijven oogst, gevoegd met de Vreede-„galm tusschen Sp. en Holl., getroffen 't Utrecht 26 Junij 1714", beide door A. Allard. Hg. 20 met vers 43, br. 30 dm. fol. Ook uitvoerig beschreven in: Catal. Satir. Prints Brit. Mus. No. 1589.

3515 Afbeelding der feesten door den Portugeeschen Gezant Graaf de Tarouca, wegens den Vrede gegeven. — 12 ongen. plaatjes, alle (behalve No. 6) hg. 12, br. 14 dm., behoorende, blijkens de aanduiding der bladzijden, in een kl. 8° oblong boekje, dat volgens sommige aanteekeningen heet: „Rela-„tion des fêtes, données par l'Ambass. de Portugal en 1714 à Utrecht." Utr. 1714. 8°., doch ik nergens heb kunnen vinden, noch in Utrecht noch op de Koninkl. Bibliotheek. In den Atlas Munniks v. Cleef,

1860 kwam op No. 1005 deze Serie met *geschreven verklaring* voor (verkocht voor *f* 16,—) en in een HS. v. A. Schoemaker over de Geschied. v. Utrecht, op de Koninkl. Bibliotheek, vindt men deze platen, doch ook zonder tekst. Wijl niet één dezer zeldzame plaatjes eenig opschrift of naam draagt, behalve de paginatuur, die er in mijn Ex. afgesneden is, diene het volgende lijstje der pl.:

(1) pag. 21. Feestmaal aan eene groote ronde tafel.
(2) — 22. Tooneelvertooning van schepen in een zaal met weinig toeschouwers.
(3) — 25. Groot bal met tallooze kaarsen en oranjeboomen aan de muur.
(4) — 39. Tooneelvertooning van eene tuin enz. in de vorige zaal.
(5) — 42. Groot bal met een licht in h. midden en spiegels aan de muren.
(6) — 47. Plan voor de tafel v. een diner. Klein plaatje, hg. 12 br. 7 dm.
(7) — 52 No. 1. Wintervermaak op het ijs, met optocht van narresleden, ijssleden enz.
(8) — — — 2. Optogt der Schutterij bij avond voor het Stadhuis.
(9) — 69 No. 1. Gondelvaart bij avond door de Nieuwe Gracht bij (Jansdam.
(10) — — — 2. Illuminatie v. d. Domtoren.
(11) — 71. Muziekfeest des avonds voor de Statenkamer.
(12) — 73. Optogt der burgers? met fakkels en muziek in de Maliebaan.

Blijkens pl. 7 zijn deze feesten in den winter 1714 gegeven. Welke dag?

3516 „Vreugdefeesten van den Spaanschen Afgezant, den Graaf van Ossuna over „den Vrede." — Aldus is het MS. opschrift voor 3 folio platen, gen. 1, 2, 3 met adres v. *N. Chevalier* (te Utrecht) gebonden in het Handschrift v. A. Schoemaker, beschrijving v. Utrecht. fol. op de Koninkl. Bibliotheek te 's Hage, en welke ik ook bezit, doch nergens elders heb vermeld gevonden. Het zijn de volgende platen:

1. Afbeelding v. enkele Gemaskerden en vele andere mannen en vrouwen tusschen 2 tafels met allerlei spijzen en geillumineerde pyramiden. fol.
2. Afbeelding van veel volks tusschen 2 tafels met spijzen en 4 versierde pyramiden; op den achtergrond links de Domtoren. fol.
   Deze plaat is bij mij ongenommerd en zonder adres.
3. Afbeelding van een volksfeest; op den achtergrond vele Lat. opschriften ter eere v. d. Vrede v. Utrecht en de geboorte v. d. Spaanschen Infant. 23 September 1713. br. fol.

Plaat 1 en 2 zijn ieder hg. 26, br. 17 dm., plaat 3 hg. 19, br. 31 dm.

Hierbij schijnt geen tekst te behooren. *Uiterst zeldzaam*. Wanneer zijn deze feesten gegeven?

In den Atlas v. d. Heer A. J. Nyland te Utrecht is nog:

„Premier des magnif. Carosses de Mons. le duc d'Ossuna ...... pour „l'entree publ. à Utrecht. 1713, chez *B. Picart*." 10 pl. Is dit dezelfde serie als in den Catal. Munniks v. Cleeff, No. 1007 vermeld: „La magnifique „Carosse du Duc d'Ossuna." 7 pl. fol.? In het bovenvermelde HS. van A. Schoemaker zijn 3 pl. van deze koets, ieder hg. 12 dm., br. 8, 10 en 16 dm. — *Fraai en zeldzaam.*

3517 (1714. 1 Oct.) Zinneprent op het vertrek v. Koning George I v. Engel. met eene vloot uit Hellevoetsluis naar Engeland. (Wagenaar XVIII 29.) — „Vreede en vreugdens Taffreel verthon. de genoegs. en algem. Vreeden „en de Herstelling v. Gr. Brit. door de komste v. Z. Maj. George

„Lodewijk op desz. Throon." Gezigt v. de vloot in Hellevoetsluis; links vertrekt de Koning, op d. voorgrond de vrede en overvloed. Bovenaan 6 kleine afbeeld. waartusschen h. portret v. d. Koning en zijn' zoon. Met 24 reg. vers in 4 kol. en uitlegging regts v. d. pl. Met adres v. „*W. Koning,* woont in de Prinsestraat enz. staat dagelijks op de hoek v. „de Vrouwesteeg op 't Water bij wien ook 4 soorten v. eeuwigdurende „almanakken tot een civiele prijs." Hg. 29, br. 46 dm. kl. br. fol. — Ontbreekt in het Brit. Museum.

Op het Stadhuis te Arnhem hangt een geschilderd portret van George I, geschonken in 1717, omdat de Regeering dier stad den daar gevlugten en opgeëischten Baron von Goertz heeft uitgeleverd. (Wagenaar XVIII. 156.)

3518 (**1715**) „Jan van Gyzen, aanmerkinge op het Tournooyspel v. d. Preten- „dent." — Eene ellendige houtsnee van een draaimolen op paarden en het steken naar de ring, waaronder bovenstaand opschrift en een lang vers op den Engelschen Pretendent v. J. v. Gyzen in 2 kol. Amst., J. v. Egmont in de Reguliersbreestraat. 1718. fol. De houtsnede hg. 13, br. 18 dm. folio. — Ontbreekt in het Britsch Museum. Zie ook op 1745. Deze plaat doelt op den ongelukkigen afloop van den inval in Schotland door den Pretendent, zoon van Jacobus II. (Wagenaar XVIII. 56—65.) Deze houtsnede is later nog eens door de Wed. J. v. Egmont en Zoon gebruikt met een vers op: „'s Waerelds hoogmoed en ijdele zugt tot glorie."

3519 1715. „De klagende landman over de sterfte onder h. rundvee in 1715." (Wagenaar XVIII. 105.) — In den M.S.Catalogus v.d.Atlas v.Voorst.

3520 (**1716**, 1 Junij.) „Vreugden Tempel ter eere v. de dierbaare en bleyde „Geboorte v. d. Jongen Aertshertog en Prins v. Asturien, op d. 13e „April bij d. Doop genaamd Leopoldus, enz..... opgeregt door d. „Baron Heems, Envoyé v. S. Kys. Maj. in 's Gravenh. gevierd. 1. 2. 3 „Junij 1716. — Verklaring der Nos., Zinspreuke en Nederd. Tijdspreuken." enz. — Afbeelding v. h. huis v. d. Gezant, waarvoor een groote tempel met zinnebeelden; links de zinnebeelden, enz. Naar *Joh. Bpt. Luraghi inv. et devigit.*? Met adres v. *W. Eng. Koning*, „koopt en verkoopt veel- „derhande soorten v. fraye Italiaanse, France, Hoog en Nederd. prentkonst „en teekeningen, woont op 't Water in de Vrouwesteeg." Hg. 42, br. 52 dm. br. fol.

3520*Hetzelfde, verkleind; met bovenschr.: „Vreugde Tempel door de Keizerl. „Ambass. opgeregt," enz. Zonder naam; bovenaan gemt.: Pag. 325. br. 4⁰. Hg. 18, br. 27 dm. Uit: Europ. Mercur.?

3521 „Spiegel Gevecht op 't Y, ter eere van de Czaarin v. Moscovien." (Wagenaar XVIII. 124.) br. 12⁰.

In mijn: Essai d'une Bibliographie Neerlando Russe, 1859, is nog vermeld: Vuurwerk ter eere van Peter de Groote bij zijne tweede komst in Holland in 1717. — Zonder eenig opschrift. In het midden der plaat: *Vivat Caesar Petrus Alexius.* — Zonder naam v. grav. (Geëtst door *P. v. d. Berge?*) Proefdruk vóór alle letter. gr. fol.

3522 1716. „De hedendaagsche Mode des baleine rokken, capot en zakken be- „gonnen in den jaaren 1716. — La mode journaliere de jupes de baleine „et de sac et capot, commencée l'année 1716." — Eene groote zaal (met een tuinmuur) waarin een concert van mannelijke en vrouwelijke apen; de laatste allen in hoepelrokken; eene speelt op het clavier, andere zin-

gen, spelen op de viool, op de fluit, trommel, wandelen, enz. Met 8 reg. Fransch en Holl. vers, en ter weerszijde bovenstaand opschrift. (Door *M. Pool,* zijn naam in handschrift) met diens adres: Leidsche gracht bij de Heerengracht. Hg. 49 br. 57 dm.br.fol. *Zeer fraai en zeldzaam.*— Zie vele andere platen over voorstellingen van menschen als apen, op 1720, onmiddelijk achter het *Tafereel der Dwaasheid* en het *Dwergentooneel.*

3523 Spotprent op den dichter J. Pluymer, Pachter v. d. Amsterdamschen Schouwburg. Met op- en onderschrift: „*Procul este profani*" en: *R. de Hooge inv.* Deze woorden, die bovenaan regts en onderaan links op de plaat staan, zijn de eenige op de volgende voorstelling. De Maagd van den Amsterdamschen Schouwburg, haar zinnebeeld: de Bijkorf, onder den naam, klaagt weenende haar nood aan de naast haar staande Melpomene. In het midden de vervallen poort v. d. Schouwburg met de omgekeerde Bijkorf in den gevel. Vooraan regts berooft een geleerde met baret op, een geldkoffer onder den arm, (Prof. G.Bidloo?) een gestorven man (zijn medepachter de la Croix?) van zijn lijkkleed, waarover de Weezen wraak roepen; een grijsaard verjaagt met zijn stok een opgepronkt man met een pluim op 't hoofd (de dichter J. Pluymer), die een lier en muizenval onder den arm, doch een wijnroemer in de hand heeft; zijn knecht naast hem draagt een pastij. Allerlei volk met ezelsooren gaat de Schouwburgpoort in, doch wordt aan de andere zijde door Apollo verjaagd die uit eene poort treedt, waarboven staat: *Procul este profani* en aan welks zuilen de borstbeelden van Breeroo, Vondel en Hooft hangen. Verderop Marsyas aan een' boom gebonden; op den achtergrond de berg Pindus met Pegasus. Naar *R. de Hooge?* (door *B. Picart??*) Hg. 14, br. 19 dm. br. 4⁰. — Onder twee exemplaren van deze zeer zeldzame plaat heb ik een oud opschrift in HS. gevonden: „Spotprent op den dichter J. Pluymer, „Casteleyn v. d. Schouburgh." — Zie de noot onder de volgende plaat.

3524 Spotprent op denzelfden.—„*IJver*" en „*B.Picart delin.* 1716" zijn de eenige

a woorden op deze plaat, die de Maagd v. d. Amsterdamschen Schouwburg voorstelt, met haar blazoen: *IJver* als standaard, waarnaast de bijkorf, uit de poort v. d. Schouwburg tredende en de Dichtkunst begroetende die haar te gemoet komt. Vooraan in het midden drijft Harlequin, een' man met een pluim, flesch en wijnroemer in de hand (de dichter J. Pluymer) in den afgrond, en tevens twee vrouwen met pasteien, Cupido en een bok; op den achtergrond wordt een man (Pluymer's medestander?) door eenige ouden van dagen en een wees aangevallen, enz. Door *B. Picart.* 1716. 8⁰.

b Dezelfde plaat, latere druk, *zonder* het jaartal, doch met gegraveerd onderschrift: *Dichtkunst en Schouwburg.* Behoort aldus als titelplaat voor de 2e uitgave, in 1719 door *Nil volentibus arduum* bezorgd, van het werkje: „De „dichtkunst en de Schouwburg. Voorspel met muziek, enz. Den 3en Jan. „1689 voor de Keurvorst v. Brandenburg en HH. Burgemeesters vertoont" waarachter een aantal dramaturgische stukken door N.N. en E.B.I.S. K.A. die vele, mij duistere toespelingen, waarschijnlijk op Pluymer bevatten.

Deze beide, vrij zeldzame en voor de geschiedenis van het Amsterdamsch (dus van het Nederlandsch) tooneel zeer belangrijke platen, doelen op de brasserijen, maaltijden en den daardoor veroorzaakten val van den dichter J. Pluymer en Prof. G. Bidloo, die volgens: „Wijbrands, het Amsterdamsch

„tooneel van 1617—1771," van 1679 tot 81 Regenten, en van 1681 tot 87 Pachters van den Schouwburg waren. In de Nederd. en Latijnse Keurdigten, uitg. 1710 vindt men op bl. 565 tot 581 een aantal verzen op den allertreurigsten toestand van het tooneel toen J. Pluimer, Gov. Bidloo, Prof. der Anatomie en P. de la Croix in 1686 pachters den Schouwburg hadden gepacht (welke namen eenigszins afwijken van de door Wijbrands genoemde). Daar nu een der Pachters (de la Croix?) volgens de Keurdigten bl. 581, in 1707 overleed, Prof. Bidloo in 1713, Pluimer na 1720, — daar de 2e plaat hierboven beschreven van 1716 is, en de eerste plaat stellig na 1700, waarschijnlijk tusschen 1710 en 20 gegraveerd werd, zoo heb ik beide platen, die op den val van Pluimer doelen, op dit jaar gebracht. Daartegen strijdt echter dat ik in de collectie van den Heer J. W. Wurfbain op de *Heuve* bij *Rheden* eene *teekening* voor de 1e plaat gezien heb, met den naam *G. Rademaker* en het jaar 1696. Ofschoon de geest der plaat van R. de Hooge kan zijn, wiens naam ze draagt, zoo is ze stellig niet door hem gegraveerd, wat anders steeds het geval is, en houd ik dien naam voor verdicht. — Hoe veel moeite ik mij ook voor de juiste tijdsbepaling van deze plaat gegeven heb om die daardoor te beter te verstaan, zoo ben ik er niet geheel in geslaagd en heb evenmin eenige hulp gevonden in eene uitvoerige geschreven oude uitlegging der zinnebeelen van de 1e plaat, welke bij de Exemplaren dezer plaat, van de HH. Wurfbain en R. W. P. de Vries te Amsterdam gevoegd is.

Beide platen zijn, naar ik vermoed door het Kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum* uitgegeven. De 2e plaat toch behoort voor een der werken van N. V. A., en Pluymer zoowel als zijn vriend Antonides waren vroeger lid van dien kring, en toen ze er later uitgingen, ontstond een vinnige pennestrijd, waarvan het gedicht *Marsyas* in Antonides Gedigten bl. 265 de blijken draagt. — Er bestaat een zeer zeldzaam werkje, reeds in 1670 uitgegeven: „Pennestrijd tusschen *Nil volentibus* en E. B. I. S. K. A." 16 bl. kl.8⁰. door een ongenoemde, waarachter een en ander betreffende de twisten over het beheer v.d. Schouwburg en *Nil Volentibus*, waarachter eene zeer curieuse lijst van pseudonymen en namen der leden van N. V. A. Evenzoo verdient de doctorale dissertatie v. d. Heer A. J. Kronenberg te Deventer 1875, over dit genootschap geraadpleegd te worden; doch door geen dier werken worden deze platen opgehelderd. — In de Nederd. Keurdigten vindt men in het 6e vervolg, 1733, vele gedichten op acteurs en actrices, vooral veel over een schouwburg in de Runstraat te Amst., dien ik nergens vermeld heb gevonden.

3525 **1717.** 1 Jan. „Nieuwe Jaars Heyl en Zegenwensch aan de Borgers en Inwoon-„ders v. 's Gravenhage door de Amptlieden v. de Slangbrandspuyten op „'t Jaer 1717." 3 Houtsneetjes, het Wapen v. Holland en 's Hage, waartusschen een brandemmer; onderaan een vers v. C. v. S. met een overzigt der gebeurtenissen v. 1716; met adres P. v. Santen, op de Langegragt in de 3 hondtjes." fol.

3526 (October.) Zinneprent op het 2e Eeuwfeest der Hervorming. — Een
a achthoekig medaillon, waarin op den voorgrond *Luther* en *Melanthon* bij een altaar; in het verschiet de *St. Pieterskerck*. Rondom dit medaillon 2 portretten, 4 beelden, en 3 histor. voorstellingen; naar *A. Lairesse*, gegrav. door *A. v. d. Laan*. Ter weerszijde v. de plaat: „Korte ver-„klaaring v. de Evangel. Jubelprint," door A. D. L. met adres v. Wed.

Nic. Visscher te Amsterdam. De pl. hg. 36, br. 29, met verklar. 54 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, latere druk, met adres v. *A. en H. de Leth* op de Beurssluis.

3527 Dec. — De Hooge Watervloed bij Amsterdam.(Wagenaar XVIII. 167.) — Zeer klein prentje, gem. No.3. Uit R.v.Leuve? Mengelwerken? kl. 24⁰. Hierbij een blad in plano, in 2 kol.: Relaas v. de meeste ongelukken door de hooge watervloed v. 24, 25, 26 Dec. 1717 in Amst., Brussel, O. Vriesl., Hamburg, enz. — Amst., Jac. v. Egmont. 1718.

3528 1713. 1716, 1717. Drie belasting briefjes. *a.* Van de 1e en 2e termijn v. de 100e Penning. 1⁰ April 1⁰ Junij 1713, betaald 31 Dec. 1715. Leyden. 4⁰.— *b.* Quotisatie van Zout, Zeep, enz. Leyd. April 1716. fol. — *c.* Impost op de Coffij, Thee enz. Leyden Junij. 1717. fol.

3529 **1719** (23 Junij). „Intrede v. Corn. Hop, Ambass. der Staaten Gen. te

a „Parijs." (Wagenaar XVIII, 210.) — Met adres v. *P. Schenk*.kl. br. 4⁰. Uit: Schenk, Schouwtooneel des Oorlogs.

b Dezelfde voorstelling, origin. *teekening* voor de plaat door *A. v. Laan*.

3530 „Gehoor v. d. Heer Corn. Hop, Ambass. bij Lodewijk XV." Naar *L. M. du Mesnil* door *S Fokke*. br. 4⁰. Uit: Wagenaar XVIII.

De origineele schilderij berust bij Jkhr. J. M. v. Pabst te Nijmegen en was op de Histor. Tentoonstelling v. Amsterdam 1876, Catal. No.458.

3531 Zinneprent op de overwinningen v. Prins Eugenius v. Savoye. — Eugenius staat als Romeinsch veldheer met uitgetogen zwaard door de Faam omkransd, die boven hem zijn roem uitbazuint, enz. *Teekening* in O. I. inkt door *J. Wandelaar*. 1719. Hg. 16, br. 24 dm. br. 4⁰. Is deze teekening in plaat gebragt?

3532 Afbeelding van het trekken der Loterij te Amst. Dezelfde plaat als N⁰. 2951 doch iets veranderd; met de 2 bussen, links de bus met: *Nummers en Naamen*, regts: *Prijsen en Nieten*, met bovenschrift: „Ter Gedachtenis „van de Loterye van ..... hebbe ik ..... dese prijs getrokken ..... „op den ...... Anno 171.? Door *P. v. d. Berge*. br. 4⁰.

3533 (1720.) De Actiehandel van J. Law. (Wagenaar XVIII. 216—229) Kermisprent ten tijde of kort na den Actiehandel gemaakt, in 24 zeer oude grove houtsneden, in 6 reeksen boven elkaar; ieder met een 2regelig versje. Bovenaan gen.: 25, als zijnde de 25e uit eene oude Serie. Nieuwe druk, 25 à 30 jaren oud, met adres: Amst., Wed. C. Kok, geb. v. Kolm in de Tuinstraat. Hg. 40 br. 33 dm. Plano.

Deze uiterst zeldzame prent is mij eerst bekend geworden door de Historische Tentoonstelling te Amsterdam, 1876, zie Catalogus No.2126, waar ook nog 6 porceleinen borden met voorstellingen van dezen handel en andere stukken hierover beschreven worden. De plaat, de laatste der oplage, is mij welwillend geschonken door den uitgever, den Heer W. Kok.

3534 (5 Oct.) „Plundering v. h. Koffijhuis Quincampoix in de Kalverstraat

a „te Amsterdam." nl. het toenmalige 3e huis van den Dam, W. zijde, thans de Groote Club. (Wagenaar XVIII 228.) Naar en door *R. Vinkeles*. br. 4⁰. Uit J. Fokke, Geschied. d. 18e eeuw.

b Dezelfde plaat, *proefdruk* voor alle letter.

TAFEREEL DER DWAASHEID

OF PLATEN OVER DEN ACTIEHANDEL IN 1720.

3535 „Het groote | Tafereel | der dwaasheid, | vertoonende de opkomst, voortgang „en ondergang | der Actie, Bubbel- en Windnegotie, in Vrankrijk, | En-„geland, en de Nederlanden gepleegt in den | Jaare 1720, | zijnde een „Verzameling van alle de | Conditien en Projecten, | van de opgeregte „Compagnien van Assurantie, Navigatie, Commer | cie, etc. in Neder-„land, zo wel die in gebruik zijn gebragt, als | die door de H. Staten „van eenige Provintien zijn verworpen: | — Als meede Konstplaaten, „Comedien en Gedigten, Door verscheide Liefhebbers uitgegeeven, tot „beschimpinge deeser verfoeijelijke en bedrieglijke Handel, waar door in „dit Jaar, verscheide Familien en Persoonen van Hooge en Lage Stand „zijn geruineerd, en in haar middelen verdorven, en de opregte Negotie „gestremt, zo in Vrankrijk, Engeland als Nederland. — 4 *reg. vers:* „Zo lang den Gier'ge Mensch — Is voorzien van geld en goed, — Krijgt „den Bedrieger tog zijn wensch, — Want hem de Gier'ge en Onnooz'le „altijd voed. — Gedrukt tot waarschouwinge voor de Nakomelingen, in „'t noodlottige Jaar, voor veel Zotte en Wijze. 1720." gr. fol.

Dit boek: *Tafereel der Dwaasheid*, is eene hoogst belangrijke verzameling van vrij geestige platen en tekst over den Windhandel van 1720. Hoe algemeen dit boek hier te lande en elders ook verspreid en bekend is, zoo weet men echter van den inhoud en de platen bijna niets; alle kennis is even oppervlakkig als fragmentarisch, ja ik geloof niet dat deze zeer belangrijke getuigenissen over dien handel, uit den tijd zelven waarin die gedreven werd, ooit door eenigen schrijver geraadpleegd en gebruikt zijn. Evenmin vindt men ergens eenige opgave over den inhoud, over den tekst, de platen, hun getal, volgorde, uitgave, oorsprong, enz. Nu ik in deze Beschrijving tot het jaar 1720 genaderd, genoodzaakt ben deze platen te behandelen, heb ik er eene even langdurige als moeijelijke studie aan moeten wijden. De bijzonder rijke verzameling van platen, teekeningen en gedrukte stukken in de volgende bladzijden beschreven, en gedurende 16 jaren bijeengebragt, de collatie van 25 à 30 Exemplaren of van meer dan 2000 platen, de raadpleging van allerlei boeken, hebben mij eindelijk in staat gesteld het volgende hierover mede te deelen. Terwijl *Drugulin* in zijn *Historische Bilderatlas* bl. 343 te regt zegt: „da „fast alle Exemplare dieses merkwürdigen Buches verschieden sind, ist „es kaum möglich eine genaue Collation zu geben," — geloof ik in deze bladzijden de volgorde vastgesteld en het onderwerp, althans van bibliographische en iconologische zijde, volledig afgehandeld te hebben.

Het werk bestaat uit tekst en platen; beide afdeelingen vormen een afzonderlijk geheel en kunnen ieder op zich zelf gebruikt en bestudeerd worden. De eenige betrekking van den tekst op de platen, is, dat men daarin 2 zeer onvolledige lijsten der platen vindt (waarover nader op bl. 105) en aan het einde eene uitvoerige, doch satirieke uitlegging der Loterijkaart (pl. 65 N°. 3600); deze uitlegging is eigenlijk een afzonderlijk

werkje. — Ik zal derhalve eerst den tekst, daarna de platen behandelen, en steeds de laatste of volledigste uitgave tot grondslag nemen.

De tekst begint met den bovenvermelden algemeenen titel in boekdruk, die voor den tekst en de platen dient. Daarop volgen deze 5 afdeelingen (door mij met de letters *a* tot *e* aangeduid) ieder met afzonderlijke paginatuur.

a Bl. 1—25: Conditiën van Assurantie. — Bladz. 26 wit.
b Bl. 1—52: Blijspelen op den Windhandel.
c Bl. 1—26, 29—31. Gedigten op den Windhandel.
d Bl. 1—8: Papegaay tot verklaring v. h. Kaartspel van Momus.
e Bl. 1—10: 4 Brieven van N. N. over den Windhandel.

Daar op den titel van het werk geenerlei uitgave vermeld is, heeft men tot nu toe gemeend dat er maar ééne uitgave bestond, te meer daar de tekst zóó naauwkeurig herdrukt is, dat alleen een scherp onderzoek eenig verschil doet ontdekken. De pogingen om die verschillen te vinden, te vermeerderen, te rangschikken, en eene volgorde van uitgaven vast te stellen kostten veel moeite, doch hebben mij het boek nader doen kennen en geleerd dat er *drie* uitgaven bestaan, kenbaar wat titel en inhoud betreft aan de volgende verschillen.

De titel biedt in de slotwoorden der 4e, 5e, 10e en 11e regels der 3 uitgaven de volgende verschillen aan. Deze eindigen aldus in de

	1e Uitgave.	2e Uitgave.	3e Uitgave.
4e reg.	Ondergang	Ondergang der	Ondergang der Actie
5e „	Vrankrijk	Vrankrijk, Enge-	Vrankrijk, Engeland en
10e „	Commer-	Commercie	Commercie, etc.
11e „	als	als die	als die door de

Voorts bestaat de fleuron onder het 4regelig versje op den titel der 1e en 2e uitgave uit 5 naast elkander geplaatste figuurtjes: ⊤, en in de 3e uitgave uit 5, 4, 3 kleinere figuurtjes, boven elkaar in een stompen driehoek ∇ gezet.

In den tekst heb ik de volgende verschillen ontdekt:

In *a* bl. 1, regel 1 heeft	1e	uitg.:	Aussurantie.
	2e, 3e	„	Assurantie.
b „ 10, opschrift,	1e, 2e	„	Bedriegelijke.
	3e	„	Bedridgelijke.
b „ 29, paginatuur,	1e	„	92 in plaats van 29.
	2e, 3e	„	29, gelijk behoort.
c „ 8, fileet,	1e	„	geene fileet tusschen de kolommen.
	2e, 3e	„	hebben die fileet.
c „ 13	1e	„	heeft onderaan de signatuur D.
	2e, 3e	„	„ „ geene signatuur.
d „ 1—8	1e	„	die bladzijden zonder pagineering.
	2e, 3e	„	„ „ met: 1—8.
d „ 1, 2e kolom	1e	„	Harten Tein.
	2e, 3e	„	„ Tien.
e „ 1—10	1e	„	Ontbreken in alle Ex. die ik gezien heb, ofschoon ze op bl. (14) van *c* beloofd worden.
	2e	„	beslaan deze Brieven 9 bl.; bl. 10 is wit.
	3e	„	„ „ „ 9½ bl. gepag. 1-10.

Al deze kleine verschillen zoude ik niet zoo naauwkeurig nagegaan en opgeteekend hebben, indien ik niet de zekerheid had willen verkrijgen dat niet alleen de titel maar ook de geheele tekst herdrukt was, en zoo niet langzamerhand de gedachte bij mij ware opgekomen, alleen door zulk een typographisch onderzoek te bevestigen, dat het boek bij gedeelten, men zou zeggen bij afleveringen, en gedurig met meerder platen verschenen was, en niet in eens, compleet, te voorschijn gekomen is. Dat het langzamerhand en bij afdeelingen verscheen, bewijst dunkt mij het navolgende. In Afd. *c* staat op de ongenommerde bladz. 14 een *Naberigt* en daaronder *Eynde;* ook draagt in de 1e uitgave bladz. 13 de signatuur D, en is bladzij 13 en 14 maar een half vel; de afdeeling eindigde dus kennelijk daarmee; de 3 vellen: 15—26, E. F. G. zijn met iets andere letter gedrukt en er blijkbaar later bijgevoegd; bl. 26 van die afd. *c* eindigt met een: *Register* van (61) platen en tekst, waaronder op nieuw: *Eynde.* Daarachter vindt men dan weer bl. 29—31. (sign. *H*) ook later bijgevoegd, bevattende zoowel *Komediën* die in afdeeling *b* behoorden, als *Gedigten* die in *c* passen. — Even gelijk afdeeling *c*, biedt afd. *b* typographische verschillen aan, soms merkbaar door het inbinden van Exemplaren der 1e uitgave. Die afdeeling *b* toch is 52 bladz. groot, maar schijnt eerst uit 32 bladz. bestaan te hebben; want in het midden, nl. op bl. 32 staat: *Einde.* 1720, en daaronder: *Register van alle Printen*, slechts 43 platen noemende en dus waarschijnlijk verschenen vóór afl. *c* waarin op bl. 26, 61 platen vermeld worden. Later heeft men de volgende 20 bladz. (33 tot 52) aan die 32 toegevoegd, en dat bijvoegsel heeft men zoowel voor die afdeeling *b* als voor *c* willen gebruiken; daarom zijn bij die afdeeling *c* bl. 29 tot 31 bijgevoegd om alzoo te kunnen aansluiten. Die latere bladzijden van *b*, 33 tot 52, zijn dan ook in zeer enkele Exemplaren, achter *c* bl. 31 gebonden.

Hoe schijnbaar nietig zulke bijzonderheden ook zijn, ze leeren ons eerst regt den uitwendigen oorsprong van het werk kennen, en bevestigen mij tevens in het vermoeden, dat, hoewel op den titel staat: „Gedrukt in 't nood„lottige jaar 1720", het werk toen wel begonnen, doch niet geheel uitgegeven is, althans de 3e of volledige uitgave veel later is verschenen. Wèl staat er op de gegraveerde lijst der Prenten, en de beide lijsten der platen in den tekst, dat die 43 of 61 platen in 1720 zijn verschenen, en draagt de titel ook dat jaar, doch in het werk *Conditien*, enz. (zie bl. 106), in 1722 verschenen, vindt men bl. II 310 wel eene zeer onvolledige lijst van platen, maar het hoofdwerk: Tafereel der Dwaasheid wordt nergens genoemd. In welken tijd het boek geheel is uitgegeven acht ik zeer onzeker, doch hoogstwaarschijnlijk niet in het genoemde jaar 1720.

De tekst is een herdruk van vroeger afzonderlijk verschenen stukken, zeer belangrijk voor de kennis van dien handel, te meer wijl de meeste origineele stukken zoozeer verloren zijn gegaan, dat ik in den loop van 16 jaren daarvan slechts het weinige wat aan het einde der beschrijving bij de *Gedrukte Stukken* vermeld is, heb kunnen vinden. — De *Conditien v. Assurantie* in afdeeling *a* zijn in 1720 ook in 8⁰. gedrukt, (vermeld in mijnen Catalogus van Boeken over Nederl. Geschied. 1859 No. 15) en herdrukt in het volgende zeldzame werk, dat ik slechts éénmaal gevonden heb en thans op de Bibliotheek der Leidsche Hoogeschool berust:

„Verzameling tot waarschouwinge voor de Nakomelinge van alle de Projecten en Conditien van de Compagnien van Assurantie, Commercie en Navigatie, etc., zoo wel die in gebruyk zijn gebragt als die door de Heeren Staten en Magistraten van eenige Provintien en Steden zijn verworpen; mitsgaders de reeden voor en tegen de selve, door verscheyde Liefhebbers uitgegeven, enz. 's Grav. C. Hoffeling in de Heerestraat. 1721." I. 336 bl. — 2e dl. 1722. 320 bl. kl. 4⁰.

Hierin zijn de 30 Projecten van afd. *a*, doch op verschillende plaatsen, naar orde der Provinciën afgedrukt, ook de 4 Brieven van afd. *e*, en daarbij vindt men op bl. 249—306 van dl. I vele stukken over de oprigting van Kolonien in N. en Z. America, zoowel in Louisiana, Guyana, als in Darien, op de eilanden Bourbon, Pines!! enz., voorts op bl. 170—177 iets over de Noordsche Compagnie, en een herdruk van andere geschriften van dien tijd die thans verloren zijn.

De *Blijspelen* in afdeeling *b* verzameld, zijn die van P. Langendijk en G. Tysens. — De *Gedigten* in afd. *c* zijn herdrukken van eenige afzonderlijk uitgegeven, waarvan enkele hierachter bij de *Gedrukte Stukken* vermeld zijn; tot mijne verwondering heb ik in de Verzameling: „Hollandsche en Latijnse Keurdigten" en de Vervolgen, geene verzen hierop gevonden. — De afd. *d:* Uitlegging van het Kaartspel is een afzonderlijk werkje, waarvan ik geene andere uitgave ken. — De 4 *Brieven* in afd. *e* herdrukt, zijn vroeger herhaaldelijk uitgegeven; de afzonderlijke uitgaven welke ik heb kunnen vinden zijn onder No. 3666 tot 69 vermeld.

De onbekende, doch verdienstelijke verzamelaar dezer Stukken heeft er van eigen hand niets anders bijgevoegd dan het belangrijke *Naberigt* op bl. (14) van afdeeling *c*; belangrijk, omdat daar, beter dan ergens de spreekwijzen verklaard worden die gedurig in den tekst en op de platen voorkomen: „de verliezers worden gezonden naar Vianen en Kuilenburg" of: „naar Vianen en Kuilenburg reizen" — en: „zich met Fredrik Hendrik „behelpen" of: „met den mantel van F. H. dekken" (zie pl. 60 No. 3595) Deze spreekwijzen die toen, in 1720, reeds vreemd schenen, zijn nu geheel en al onbekend geworden, getuige een paar opstellen over den Actiehandel in het tijdschrift: *Eigen Haard* 1875, bl. 215 en 255; daarom zal ik de uitlegging hier inlasschen: „wat het eerste belangd, „namentlijk die na Vianen of Kuylenburg te senden, is omdat die twee „plaatsen gelegen zijn aan de Rivier de Lek, Vianen 2 uuren, Cuylen„burg 3 uuren van Uytregt, beyde seer vermakelijk, in welke een Regt „geüseert wort dat wanneer iemant op andere plaatsen door sijn schuld„eischers overvallen, dat daar konnende komen met alle sijn goederen die „hij bij sich heeft, wordt in bescherming genomen, niet alleen in de „Stad, maar ook in beide die Graafschappen, daar die Steden het Hoofd „en ook na genoemd zijn, en dit geschied voor een klyne Recognitie. „Ja selfs iemand bij toeval een manslag begaan hebbende, dog niet moord„dadig heeft in die beide plaatsen ook vrijdom. Maar voor omtrent vijftig „jaren geleden is bij geval dat een Heer Mortangie een Juffrou ontschaakte „uit 's Gravenhage," (dit was in 1674, zie in dit werk No. 2194) „die daar „mede na Cuylenburg vlugte, so is op order van de Heeren Staten Me„litie gesonden na Cuylenburg, en die ook de reden heeft gegeven, dat „dese Stad sig verpligt heeft dat ten allen tijde als het Hof van Hol-

„land of de Heeren Staten iemand in haar stad gevlugt opeischen, sij „die sullen laten volgen, — dog dit sal selden voorkomen."

„Het 2e Spreekwoord is opgekomen omdat als eenige Geldwolven en „Bedriegers de menschen op hoop van groote winst wisten te engageeren „in de Actien van de Oost Indise Compagnien, of die op Tijd of op „Premie, of in de wind te kopen of te verkopen, en die daardoor in „hooge Prijsen op te jagen, so hebben de Heeren Staten siende de ruïne „van veele Familien in den Jaare 1610, 27 Febr. een Plakaat geëmaneert „en Gepubliceerd, tot verbod van dese Handel en dat nog tot 4 rijsen „met strikter uytdrukkinge vermeerdert, het eene in dato 3 Juni 1621, „het and. 3 Juni 1623 en 1624, 20 May en 1677, 16 Sept.; naderhand „is bij de Stad Amsterdam verschijde Keuren Gepubliceerd tegen dese „bedriegelijke Handel, ende dewijl de Heer Prince Frederik Hendrik hier „veel tot het nemen van dese Resolutie hadde gedaan, wierd het Plakaat „na sijn naam genoemd; dese Plakaten lopen daar op uyt, dat wanneer „iemand eenige Actien verkoopt, die hij op de dag dat de koop geschied „niet heeft, de koop nul is, en so verder, als wordende die saken aan„gemerkt als Dobbelen en Speelen, het gene bij de beschrevene Regten „selfs ook verboden is; God bewaar ons Land voor diergelijke Tijden."

Van den tekst tot de platen overgaande, begin ik met de opmerking dat zoo overeenstemmend in bijna alle Exemplaren de inhoud en volgorde van den tekst is, zoo afwijkend is het getal en de volgorde der platen.

Ofschoon van de meeste platen maar ééne uitgave is, en van slechts enkelen varianten bestaan, zoo kan men aan hún getal en orde, meer nog dan aan den tekst, zien, dat het werk in vele uitgaven verschenen is.

De Exemplaren die slechts 56 platen of daaromtrent bevatten en in de orde van het Register in afb. *b* bl. 32, of dat in *c* bl. 26, gebonden zijn, behooren tot de 1e of 2e uitgave; zij die 74 of meer platen inhouden en de orde van het gegraveerde Register volgen, zijn van de 3e of laatste uitgave. Doch vooral is op te merken: dat de platen der beide eerste uitgaven bijna allen op goed, zwaar papier, van zeer verschillende grootte al naar gelang van de zoo afwisselende vorm der platen gedrukt zijn, terwijl voor de latere uitgave graauw, dun papier, van nagenoeg gelijke grootte voor alle platen, gebruikt is.

Van deze platen bestaan vele, en gedurig verschillende Registers, namelijk 2 in den tekst, en één gegraveerd Register als plaat; van dit laatste zijn bovendien 4 verschillende uitgaven bekend. — De Registers in den tekst zijn: op bl. 32 afd. *b* een ongenommerd Register van 43 N^{o}.; op bl. 26 afd. *c* een genommerd Register van pl. 1 tot 60, (doch No. 1 komt daarop 2 maal voor en aan het einde is nog eene plaat: Flora's Gekskap vermeld); voorts staat op bl. 31 afd. *c* een lijstje van 7 platen, gen. 56 *a—g*, wat een vervolg is op de 2e uitgave van het volgende gegraveerde Register. Bovendien komt de eerstgenoemde lijst van 43 Nos. geheel overeen met een dergelijke in dl. II bl. 310 der op bl. 106 genoemde: *Conditien en Projecten van Assurantie*, met uitzondering alleen van het laatste No., wat in de *Conditien* ontbreekt.

Het gegraveerde Register (zie No. 3610) is een gewoon folio blad, de pl. hg. 30 br. 20 dm., op papier van gelijke grootte als de 3e uitg.

van den tekst gedrukt; het is in 2 kolommen verdeeld, door een fraaijen rand van arabesken omgeven, met opschrift bovenin: „Register van alle „Prenten die op de Actiehandel zijn uytgekomen in Jaar 1720" en wordt slechts in weinige Exemplaren der 1e en 2e, en niet in alle Exemplaren der 3e uitgave gevonden; is ook niet in de nummering der platen opgenomen. Van dit Register ken ik 4, eigenlijk 6 uitgaven, bij mij genommerd *a, b, c, d*. — De laatste en compleetste uitgave, gen⁰. *a*, heeft 74 pl., de voorlaatste, gen⁰. *b* telt 67, 65 of 64 pl., (ik ken maar één Ex. van ieder dezer varianten), de vroegere *c*, die meer voorkomt, heeft 56 pl., en de eerste, *a* wijst slechts 47 pl. aan.

Alle uitgaven van het gegraveerde Register zijn geheel gelijk voor de No. 1 tot 28, 30 tot 45, doch voor de No. 29, 46 en 47 hebben veranderingen plaats gehad.

Ten einde nu voor het vervolg eene orde der platen vast te stellen en te weten welke plaat aangehaald wordt, heb ik aan het einde dezer aanteekening eene tabel van de Nos. van alle lijsten, met aanduiding der Nos. van mijne beschrijving gegeven.

Het compleete werk: Tafereel der Dwaasheid komt hier te lande vrij algemeen voor, doch wordt in de laatste jaren door vele verkoopen naar buitenslands, reeds schaarscher; de oude Exemplaren met 50, 60 of 70 platen, op zwaar papier gedrukt, zijn echter vrij zeldzaam; het overgroot aantal Ex. van alle uitgaven, wat hier nog voorhanden is en vroeger in wandeling was, duidt aan hoezeer dit boek in den smaak van het volk is gevallen en verkocht werd. Wat de 28 varianten der platen aangaat, welke ik met veel moeite opgespoord en beschreven heb, zoo komen enkelen vrij algemeen voor, b.v. 1 *b*, 17 *b* enz., van de meesten daarentegen, als: 5 *b, c* 37 *c, d,* enz. heb ik maar één Ex. onder de meer dan 2000 door mij vergeleken platen gevonden.

Ook zijn vele Exemplaren met enkele of vele zoogenaamde *Bijprenten* voorzien, prenten namelijk over hetzelfde onderwerp, die niet in dit werk behooren noch op de Registers vermeld zijn, en toen of kort daarna verschenen zijn. De hier beschreven verzameling wijst meer dan 40 Bijprenten aan, maar vooral een Exemplaar in 2 folio deelen gebonden, in de *Printroom* van het Britsch Museum berustende; daarin heeft men echter op de zonderlingste wijze allerlei platen ingelascht die daarmee in geen het minste verband staan, b.v. over den Spaanschen Successie-oorlog!! Zie daarover hiervóór bl. 26, reg. 20 v. ond.

Voor de beschrijving der platen zullen naar ik vertrouw de volgende bladzijden voldoen. Eene veel uitvoeriger, en om de talrijke medegedeelde bijzonderheden van historischen en artistieken aard zeer te waardeeren beschrijving van vele platen is voor weinige jaren in Engeland gegeven in den Catalogue of satirical Prints in the British Museum Vol. II. 1837, N⁰. 1612 tot 1693. Doch het is te bejammeren dat de volgorde der platen geheel verbroken is, ofschoon toch op No. 1636 de laatste en volledigste uitgave van het gegraveerde Register beschreven wordt en men dus de leiddraad in handen had; ook zijn sommige Engelsche en enkele Fransche platen tusschen de Hollandsche door beschreven; zie de Nos 1610, '11, '14, '18 tot '22, '25, '26, '29, '56. Wegens het belang der bijgevoegde

geschiedkundige opgaven, heb ik echter gemeend aan de achterstaande vergelijking der Registers, de verwijzing naar die beschrijving te moeten toevoegen. Die omschrijving is echter zoo overweldigend uitvoerig, dat tijd en geduld mij ontbroken hebben die nauwkeurig na te gaan en met mijne platen te vergelijken om welligt éénig verschil te vinden. Ik vermoed overigens dat mijne verzameling wel alle varianten van het Britsche Museum zal bevatten.

Aan welke vernuften met pen en graveerstift wij deze allezins belangrijke platen en de bijgevoegde verzen te danken hebben is geheel onbekend. Ofschoon zeker het werk van verschillenden, en bepaaldelijk van Hollandsche graveurs en dichters, zoo valt de groote invloed van Franschen en Engelschen geest en toestanden, niet te miskennen, ja, ik acht de weinige originaliteit der voorstellingen nog grooter gebrek dan hunne platheid. Van 2 platen, No.16 (3551) en No.62 (3597), zijn de Fransche origineelen bekend en daarbij beschreven; pl. 16, (3551) Quincampoix te Parijs, en pl. 33 (3568) en andere duiden bepaald Fransche straten en huizen en een vreemden oorsprong aan; No. 21 (3556) doelt op de Engelsche Zuidzee Compagnie. — Twee platen, No. 46 en 72 (3582 en 3607) hebben vroeger in den Almanach van 1701 gediend en zijn op de Nos. 3044 en 3041 beschreven, en No. 2 op pl. 15 (3550) is eene copy van Lodewijk op pl. 2 uit denzelfden Almanak (No. 3040). De fraaije platen No. 18 en 27 (3553 en 3562) zijn door *B. Picart*, terwijl de Nos. 39, 42, 44, 45, 49 (of 3574, '77, '79, '80 en '84), allen door *P. van de Berge* gegraveerd, eene serie van 5 platen vormen, die zeker bijeen behoort en vroeger elders gediend heeft. 2 platen, No. 26 en 29 (of 3561 en 3564) met 8 voorstellingen, zijn aan het *Dwergenkabinet* (waarover later) ontleend; enz. Zoo is althans de herkomst van 15 der 74 platen aangewezen, en ik twijfel niet of een in gravure meer geoefend oog dan het mijne, zou bij nader onderzoek den graveur of de herkomst van meer platen kunnen aanwijzen. — In 't kort, het is eene verzameling van zéér verschillende en afzonderlijk verschenen platen, die van allerlei kanten bijeengebragt en op den Actiehandel toegepast zijn.

Bij het opmerkzaam nagaan der platen heeft het mij steeds verwonderd in vele Exemplaren als Bijprent het portret van den Engelschen Pretendent te vinden, doch *welligt* geeft de plaat 17 *b* (N°. 3552 *b*) daarover eenige inlichting. Volgens die laatste plaat toch is de geheele onderneming van Law, inzonderheid eene speculatie geweest die van Rome uitging en in dienst der Kerk stond; is die onderstelling juist, dan is de bijvoeging van het portret van Jacobus III, den Engelschen Pretendent, allezins natuurlijk, wijl die toen voor het Engelsche en Fransche Hof de verpersoonlijking van het clericalisme was. Ook heb ik in een paar Exemplaren van het Tafereel der Dw., uit België ontvangen, enkele spotdichten op den finantieelen kerkelijken acrobaat Langrand Dumonceau gevonden, wiens kerkelijk-finantieele plannen voor weinige jaren zooveel onheil teweegbragten. Ik moet hier echter bijvoegen dat noch *Ranke* in zijne: Französische Geschichte, noch eenig geschiedschrijver over Law, diens plannen van clericalisme beticht hebben, — doch alle waren ook onbekend met deze zeer duidelijke platen, die mijns inziens geen tweeërlei uitlegging toelaten. Men zie voorts hierover N°. 3685

de Bijeenkomst van Kardinaal Alberoni en Law, en op het jaar 1745 eene plaat op den Pretendent die eigenlijk op 1715 behoord had.

De geheele Actiehandel is, zonderling genoeg, noch door *le Long* in zijn: Koophandel van Amsterdam noch in *Luzac* Hollands Rijkdom, besproken. In den laatsten tijd echter is die zaak, en daarbij dit *Tafereel* uitvoerig behandeld door Prof. *Laspeyres* in diens voortreffelijk geschrift: Geschichte der volkswirthschaftlichen Anschauungen der Niederländer und ihrer Litteratur zur Zeit der Republik. Leipzig, 1863. gr. 8⁰; de bibliographie daarbij gevoegd is vrij uitvoerig, de platen kunnen echter zijne goedkeuring niet wegdragen en noemt hij even geesteloos als weinig oorspronkelijk. Prof. *S. Vissering* heeft ten tijde der finantieele crisis in 1856 de herinnering aan dit *Tafereel* bij ons verlevendigd door een opstel over de vorige en toenmalige speculatiën, onder dien titel in het maandwerk: *de Gids* 1856. — Ik geloof dat eene grondige studie van al het hier bijeengebragte, menige nu onbekende bijzonderheid over deze *rampzalige* speculatie, aan het licht zou brengen.

Gegraveerd Register *a* van 74 No.	Gegrav. Register *b* en *c*, 67 of 56 No.	Gegrav. Register *d*, 47 No.	Reg. 60 No. op bl. 26 *c* en 7 No. op bl. 31.	Register ongen. op bl. 32 *h*, 43 platen.	Reg. in Conditiën. Zie bl. 107.	Catal. Brit. Mus.	Deze Beschr.
1. Eeretytel	1	1	1 *b*	—	—	1638	3536
2. Jean Law.	2	2	2	1	1	'45	'37
3. Windkoopers	3	3	4	3	3	'23	'38
4. Windkraamer. . . .	4	4	5	4	4	'46	'39
5. Windverkoopers . . .	5	5	6	5	5	'24	'40
6. Kaart d. Vaart . . .	6	6	7	6	6	—	'41
7. Op- Ondergang . . .	7	7	8	7	7	'47	'42
8. Actieuse Papier Atlas .	8	8	9	8	8	'48	'43
9. Key in 't Hoofd . . .	9	9	10	9	9	—	'44
10. Quinquampoix te Amst.	10	10	11	10	10	'49	'45
11. Kermiskraam. . . .	11	11	12	11	11	'50	'46
12. Arlekein Actionist . .	12	12	13	—	—	'51	'47
13. Uitslag der Windneg. .	13	13	14	12	12	'52	'48
14. Quinquampoix in Duigen	14	14	15	13	13	'53	'49
15. Rotte-ge Blaasbalg . .	15	15	16	14	14	'54	'50
16. Rue Quinquampoix . .	16	16	17	15	15	'55,'6	'51
17. Bombario, o dood . .	17	17	18	16	16	'58 en 1709	'52
18. Eeuw. gedagtenis . .	18	18	19	17	17	'27,'28	'53
19. Wereld is een Speeltooneel	19	19	3	2	2	'59	'54
20. Verslagen Actionist . .	20	20	20	18	18	'60	'55
21. Zuidzé Compagnie . .	21	21	21	19	19	30	'56
22. Vergaderpl.d.Windverkop.	22	22	22	20	20	'61	'57
23. Inbeelding beersseres. .	23	23	23	21	'21	'57	'58
24. Law Don Quichot . .	24	24	24	22	—	'62	'59
25. Strijd Bubbelheeren . .	25	25	25	23	22	—	'60
26. Bombario Actionist (I) .	26	26	26	—	—	'63,'4,'5,'6	'61
27. Eeuw.gedagt.*veranderd*.	27	27	—	24	23	—	'62
28. Schijn bedriegt . . .	28	28	28	25	24	—	'63
29. Bombario Actionist(II) .	—	—	27	—	—	'67,'8,'9,'70	'64
30. Vervallen Action. . .	30	30	30	27	26	—	'65

Gegraveerd Register *a* van 74 Nos.	Gegrav. Register *b* en *c*, 67 of 56 No.	Gegrav. Register *d*, 47 No.	Reg. 60 No. op bl. 26 *c* en 7 No. op bl. 31.	Register ongen. op bl. 32 *b*, 43 platen.	Reg. in Conditiën. Zie bl. 107.	Catal. Brit. Mus.	Deze Beschr.
31. Verwarde Action. . .	13	31	31	28	27	1672	3566
32. Viaantsche Tolpoort. .	32	32	32	29	28	—	'67
33. Gedenkboog Actionisten.	33	33	59	30	29	'73	'68
34. Spiegel d. Reden . .	34	34	33	31	30	'74	'69
35. Malle Action. . . .	35	35	34	32	31	—	'70
36. Opgehulde Actionisten .	36	36	35	33	32	'31	'71
37. Afbld. v. d. Hr. Quinquamp.	37	37	36	34	33	'12,'13	'72
38. Werelds doen. . . .	38	38	37	35	34	'75	'73
39. Actiescheepje. . . .	39	39	38	36	35	—	'74
40. Ridder v. h. Gildekalf .	40	40	39	37	36	'76	'75
41. Vonnis v. Apol . . .	41	41	40	38	37	—	'76
42. Actieboomptje . . .	42	42	41	39	38	—	'77
43. Actiesphynx	43	43	42	40	39	'77	'78
44. Bubbeljongen. . . .	44	44	43	41	40	—	'79
45. Bronwater voor Actien .	45	45	44	42	41	—	'80
46. Inventeur d. Windnegotie	29	29	29	26	25	'71	'81
47. Wortel en Besse, of: Kornet v: vuil gewin. .	47	—	45	—	—	—	'82
48. Lachende Ezopus . .	48	—	46	—	—	'78	'83
49. Titelprent Actiekraam. .	49	—	1*a*	—	—	'44	'84
50. Harlek. en Bomb. in rouw	50	46	60	—	—	—	'85
51. Virtute et probit. . .	51	—	—	—	—	1706	'86
52. Laggende Law . . .	52	—	47	—	—	1632	'87
53. Annotomie	53	—	48	—	—	—	'88
54. Nieuwjaarsgeschenk . .	54	—	58	—	—	'79	'89
55. Actievalk.	55	—	51	—	—	—	'90
56. Begeerlijkheid. . . .	56	—	49	—	—	'80	'91
57. Eiland Gekskop . . .	—	—	50	—	—	'82	'92
58. Meerman.	voorts tot 63 of 67 toe.	—	54	—	—	—	'93
59. Missisippi.		—	52	—	—	'83	'94
60. Verrezen Fred. Hendrik.		—	53	—	—	'85	'95
61. Opkomst Jan Law. . .		—	56*b*	—	—	'86	'96
62. VastenavontVreugdekrans		—	56	—	—	'84	'97
63. Kladpapieren wereld. .		—	56*a*	—	—	—	'98
64. Caart Enkhuisen. . .		—	55	—	—	—	'99
65. Kaartspel Momus . .		—	56*e*	—	—	'42,'43	3600
66. Werelt in Maskarade .		—	56*d*	—	—	'35	'01
67. Actiewereld einde . .		—	56*g*	—	—	'87	'02
68. B... *(Wintgot uytgebuld.)*		—	56*f*	—	—	—	'03
69. Floraas Sotskap . . .		—	—	—	—	—	'04
70. Ronde Godt		—	61	—	—	—	'05
71. Koning en Koningin .	—	—	—	—	—	—	3606
72. Stervende Bubbelheer. .	46	47	57	43	42	1615,'16,'17	'07
73. Tooverkaart	—	—	—	—	—	'89	'08
74. Toverkaart. Tweede Stuk.	—	—	—	—	—	'90	'09

3536 (1) „Eeretitel of Gordijn voor het Schouburg der Actietafereelen," enz. Eene 8⁰ plaat met onderschrift: „Mors Actionum ultrix" en: „Grafkelder „der verongelukte actionisten" is omgeven door eene rand van figuren en dwergen, waaronder in boekdruk bovenstaand opschrift, met een vers en een *Lijst der Actien* in boekdruk, te zamen in 4 kol.

b Dezelfde plaat, *vroegere* druk, met vers en lijst, in 5 kolommen.

De plaat, welke mij toeschijnt uit: A. Houbraken, Zinnebeelden, te zijn, is hg. 15, br. 9 dm.; met de rand van dwergen is die gewoon folio, en met de Lijst van Actien groot folio. De rand komt niet in het *Dwergentooneel* voor. (Zie hierover later aan het slot.)

3537 (2) „Mre Jean Law, Con. du Roy," etc. — Law staande, ten voeten uit, links, achter hem de tuinen van Versailles; in zijne hand een papier met de woorden (uit Psalm 45 v. 2?) *Dico Ego mea opera Regi.* Met Fransch onderschrift en Fr. 4reg. vers. Door *L. Schenk* met adres v. *P. Schenk.* Hg. 28 br. 18 dm. fol.

In een ex. van dit werk v. d. Heer C. J. v. Leeuwen te Woerden heb ik een afzonderlijk uitgegeven portret v. J. Law gevonden: Borstbeeld van voren, naar links, in ov. met Fransch randschrift: J. Law, Conseiller du Roy et tous ses conseils, etc. Naar *J. Hubert* door *J. Langlois* met adres: Paris. Maillot. gr. fol.

3538 (3) „De Windkoopers met Wind betaald of de laatste zal blijven hangen." — Gezigt van de (Oude) Beurs te Amsterdam, van binnen, met de klok, enz. het plein is vol van verkoopende en wanhoopige mannen; in het midden hangt eene *Lijst van de Windnegotie* met 21 projecten. Met Holl. vers in 3 kol. van I. Bombario. Hg. 35, br. 30 dm. fol.

Blijkens de duidelijke sporen van een vroeger inschrift op de *Lijst* der projecten, is deze plaat reeds vroeger gebruikt.

3539 (4) „Kermis Windkraamer en Grossier. — Le Monopole des vents." —

a Een windhandelaar zit op een zak met actien die opgeblazen wordt, vooraan een geldkist waarin de rotten huizen. Met een Holl. vers v. Q. Verwoude in 3 kol. waaronder een Fransch vers: *Le Monopole des Vents* in 2 kol. Hg. 28, br. 18 dm. fol.

b Dezelfde plaat, vroegere afdruk, zonder het Fransche vers. Eenig Ex.?

c Dezelfde voorstelling, slechte kopy, met hetzelfde Holl. vers. De plaat is herkenbaar aan de zeer slechte gravure, vooral van den tekst, maar bovendien aan de vermeerdering der voorstelling met een man op den voorgrond liggende: *Ik ben van een man geworden een kint.* Eenig Ex.?

3540 (5) „De windverkoopers of windvangers die door Wind, — Verliezen Geld en goed bederven vrouw en kind." — Een dergelijk gezigt op de Oude Beurs te Amsterdam als op No. 3 doch andere gravure met andere mannen; in het midden dezelfde lijst van Projecten, doch vermeerderd tot 27. Met ander vers in 3 kol. van I. Bombario. Hg. 37, br. 30 dm. fol.

3541 (6) „Nieuwe en nette Aftekening v. de Doorgravinge van Utrecht tot aan „Spakenborg in de Zuyderzee." Amst., Wed. J. Ottens. — 2 kaarten boven elkaar op 1 blad, vertoonende de Vaart van Utrecht tot aan de zee. Hg. 37, br. 35 dm. fol.

3542 (7) „Op en Ondergang der Actieonisten. — Het Thuilleriece Hof. —

a „Quinquempoix." — 3 afbeeldingen onder elkaar met deze op- of onder-

schriften. De onderste stelt den Dam te Amsterdam en uitzigt in de Kalverstraat op het koffijhuis: Quincampoix voor. Met uitvoerig vers in 7 kol. Hg. 35, br. 38 dm. fol.

b Drie *origineele teekeningen* voor gedeelten van deze plaat, nl. 1^{0} van de middelste voorstelling: het Hof der Tuilerien, met opschrift: „Opkomst „en gevolg der Actieconsten." *Teek.* in O. I. inkt. br. 12^{0}. — 2^{0} De Dam te Amsterdam enz. *Teek.* in O. I. inkt en rood krijt. br. 4^{0}. 3^{0} *Schetsteek.* voor de 2 personen buiten den rand, regts van den Dam. kl. 8^{0}.

3543 (8) Actieuse Papiere Atlas naar de Mode. — Law, 3 mannen en eene vrouw torschen ballonnen met wind, onderaan links een Hollandsch, — regts een Fransch vers op de Papiere Atlas. Hg. 29, br. 35 dm. br. fol.

3544 (9) „Bij veele zit de Kei in 't hooft — Omdat men in de wind gelooft." — Eene zonderlinge, waarschijnlijk oude, spotprent op menschen die eene Kei in het hoofd hebben, dat is: gek zijn, door allerlei bijschriften op den Actiehandel toegepast, enz. Met vele verzen op de plaat. Deze plaat vindt men dikwijls afzonderlijk. Hg. 31, br. 38 dm. br. fol. — Zie ook No. 3605 en 3620.

Dit spreekwoord: de Kei in het hoofd hebben, wat beteekent: gek zijn, is afkomstig uit de Arthur-romans, namelijk van den huismeester van Koning Arthur die eerst iedereen voor den gek hield en later voor den gek gehouden werd. Dit is daardoor eene spreekwijze in de latere kluchten geworden, die herleefde bij Jonkh. Meysters Amersfoortsche Kei in 1661. Zie hiervoor No. 2172—74.

3545 (10) „Quinquampoix" (het Koffijhuis te Amst.) — Gezigt in de binnenkamer v. h. koffijhuis vol handelende mannen. Quinquampoix was het 3e huis in de Kalverstraat, reeds voor 40 jaar vereenigd met het 1e en 2e huis in die straat, welke in het laatst van 1870 gesloopt, en toen vervangen zijn door de tegenwoordige Groote Club. — Met uitvoerig vers in 4 kol. Hg. 31, br. 39 dm. br. fol.

3546 (11) „De Kermiskraam v. de Aktieknaapen," enz. — Een groote wagen, door 3 padden getrokken, door Bedrog gestuurd, waarop Bombario zit en de Duivel een ander opblaast, rijdt door een hoop tierende Actiehandelaars, enz. Met verklaring door *Philadelphus*, in een geschiedkundig vers in 4 kol. over den loop van den Actiehandel. Hg. 44, br. 34 dm. br. fol.

3547 (12) „Arlequin Actionist." — Harlequin schuift een tooneelgordijn open

a waarachter men een hoop joelende en vechtende Actionisten ziet, die de Actien zelfs uit den aars v. anderen halen; in het verschiet het koffijhuis *Quinquampoix*. Hg. 24, br. 19 dm. fol.

Deze plaat staat ook aldus voor een Ex. van het Blijspel van dien naam door P. Langendijk, nl. voor de zeer zeldzame, afzonderlijke en origineele uitgave van Amst. in 1720, zeer gr. 4^{0}. Die afzonderlijke uitgave in gr. 4^{0}. met de plaat er voor, heb ik slechts éénmaal gezien en komt ook niet voor in den Catalogus van de rijke verzameling Tooneelstukken bij de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te Leiden. De verkleinde plaat, in kl. 8^{0}., staat vóór de 8^{0} herdrukken van het Blijspel en komt meer voor.

b Dezelfde pl., *latere* afdruk, waarboven gedrukt is; „Uitlegg. der titel„plaat, voor Arlequin Actionist," onderaan een vers v. 6 vijfreg. strophen in 3 kol. — Komt een enkele maal alzoo in de 2e uitgave v. het: Tafereel d. Dw. voor, als titel voor de comedie van Langendijk op bl. 25, afd. *b*.

c Dezelfde pl., *vroegere, zeldzame* staat, waarin de guirlande van manden en eetwaren ter weerszijde van het opschrift: *Arlequin Actionist* niet sterk geschaduwd is, doch een grijns en ossekop de plaats der latere manden innemen.

3548 (13) „Uytslag der Wind Negotie." Law zit op een stoel met den hoorn v. overvloed en verkoopt actiën; regts het dolhuis, enz. Met uitvoerig vers in 6 kol. Hg. 28, br. 38 dm. br. fol.

3549 (14) „Quincampoix in duigen." — Een theater wat door steenworpen enz. vernield wordt, een woedende hoop volks die een' man (Law?) een kleed met leliën versierd, afscheuren, enz. Met vers in 2 kol. Hg. 31, br. 31 dm. br. fol.

3550 (15) „De *Rotte*ge *Blaas*balg en de Geest v. Erasmus zwervende naar de „drie ongeactioneerde Vrijsteden van H^{d}. (Holland) — l'Actieux Souflet et „le genie d'Erasme" etc. — Een koopman geeft zijn afscheid aan Erasmus die door Mercurius weggeleid wordt, enz. Met bovenschrift: „De „Eklips der zuider zon ..... door de onpolitike maan der Brn...." (Is in dit laatste een naam verborgen?) Met Holl. vers in 4, en Fransch vers in 3 kol. Hg. 34, br. 25 br. fol. — Doelt op Rotterdam waar de Windhandel door de Regering begunstigd werd, tegenover de 3 steden van Holland, Amsterdam, Haarlem en Leyden, waar die geweerd werd, althans niet door de Regering begunstigd. — Zie No. 3569.

3551 (16) „Rue Quinquempoix en .... 1720." — De Regte Afbeelding der
a „Windnegotie," enz. — Gezigt in de straat Quinquempoix te Parijs, waar de windhandel voornamelijk gedreven werd, met tallooze handelende en geruineerde menschen. Met Holl. vers in 3 kol. Naar en door *A. Humblot* met adres van *G. Duchange* te Parijs. Hg. 33, br. 37 dm. br. fol. — Slechte copie der volgende origineele plaat, met tallooze woorden op de plaat.

b Dezelfde voorstelling. fraaije *origin.* fransche plaat, zonder eenige inscriptie, en zonder vers. Hg. 26^{5}, br. 38 dm. br. fol.

3552 (17) „Bombario, o dood! te schendig in de nood." — Een open hof waar
a Bombario door den dood wordt weggehaald, enz. Met vers in 2 kol. Hg. 27, br. 27 dm. fol.

b Dezelfde plaat, *latere* druk met vele veranderingen, zéér opmerkelijk wegens de aanduiding van den zamenhang der plannen van Law met de belangen der Roomsche kerk. Het opschrift is veranderd in:

„Bombario o dood, Gij waart geen vrind van Law toen Gij Paus „Clemens schoot."

De regter helft der plaat is geheel veranderd. De zaal, waarin vroeger Mercurius zijne klagten voor Themis kwam brengen, is veranderd in eene: *Roomse Schilderij*, nl. de zaal met het sterfbed van Paus Clemens XI, 19 Maart 1721, waarvoor *Law* en de Eng. *Pretendent* staan (wier beider portretten ook in dit werk voorkomen). In plaats van het vers in 2 kol. der vorige plaat, is nu een vers in 4 kol. getiteld: „'t Cachot „v. Mr. Knigt, Kassier der Zuidze Comp. en de Roomse Schilderij en „Medali." Boven de 2 wereldbollen onderaan, (op de vorige pl.: *Deraclite* en *Heraclite*) staat nu: *Pretendent Pretendents zoon* en: *Roomse Medali*, 1721; — terwijl Bombario op de vorige plaat, staande voor Themis hof uitriep: *Wie zal hij nouw vragen om raat*, roept hij thans, voor het sterfbed van den Paus staande: „Wie zal *Knigt* nouw vragen om raat." — Zie over deze plaat belangrijke inlichtingen in: Catal. Satir. Prints Brit. Mus. No. 1709.

3553 (18) „Monument consacré, etc. — Ter eeuwiger gedagtenisse der dwaas-

a „heid v. h. 20e jaar der 18e eeuw." — De Fortuin der Actien staat op een draaijend rad v. een' wagen door dwaasheid gevoerd, en strooit actien rond; de Faam leidt hen naar het zieken-, gekken- en armhuis; links vele handelende menschen. Door *B. Picart*, 1720. Hg. 28, br. 37 dm. br. fol. Zie pl. 27 (No. 3562).

b Dezelfde voorstelling; zeer fraaije origin. *teekening* in O: I. inkt, door *B. Picart*. 1720 voor de plaat. br. fol. Uit de verzameling *Leunbruggen*.

3554 (19) „De Waereld is een Speel Toneel," enz. Een tooneel waar eenige mannen met actiebriefjes optreden, enz.; ter weerszijde 5 kleine afbeeldingen van den aanleg en voortgang v. d. Actiehandel. Met vers in 2 kol.: *Castigat ridendo mores*. Hg. 45, br. 39 dm. gr. fol.

3555 (20) De Verslagen Actionist in de Stoel met rinkels," enz. — In het midden een molen, waardoor een rinkelstoel; regts een man die door het ge-*lauw*-erd paard van Troje overreden wordt. Met vers in 4 kol. Hg. 32, br. 40 dm. br. fol. Geheel verschillend van de *teekening* met bijna gelijk opschrift, zie No. 3647.

3556 (21) „De Zuidzé Compagnie ..... beklaagt haar verlies," enz. — Een groot medaillon; Mevrouw Zuidze Comp. ligt ontdaan op eene sofa, enz. Met afzonderlijk gegrav. vers in 3 kol. folio. De pl. hg. 18, br. 30 dm. br. fol. Pendant van pl. 23.

3557 (22) „De grôte Vergaderplaats der Windverkopers van 1720." — Gezigt
a in h. koffijhuis Quincampoix te Amsterdam. Ter weerszijde 2 kleine afbeeld. v. d. bloeitijd en het verval der Actionisten, enz. Met vers in 4 kol. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, latere afdruk, met bijvoeging boven in de plaatrand van 1 regel gegrav. Duitsch bovenschrift: „Der grosse Versammelplatz der „Windverkäuffer. A⁰ 1720"; voorts zijn de 4 kleinere afbeeldingen, (2 regts en links) gen. 1. 2. 3. 4.

3558 (23) „De Inbeelding, Heersseres van 't Rookverkopersgild." — Pendant van pl. 21. Een groot med. waar Inbeelding zit, enz. Met afzond. gegrav. vers in 3 kol. De pl. hg. 18, br. 30 dm. br. fol.

3559 (24) „Law als een tweede Don Quichot, op Sanche's graauwtje zit ten spot" enz. — Law zit op een ezel, met de open: „*Bombarioo's geldkist* 1720"; den ezel vliegen tallooze actiebrieven uit den aars. Met vers in 3 kol. Hg. 22 br., 27 dm. fol.

3560 (25) „Strijd tuszen de Smullende Bubbel Heeren en de aanstaande armoede."
a Onderschrift van eene voorstelling van een gevecht van den vleesehtijd tegen den vischtijd, of van vischwijven en visschers tegen de koks, enz. — Dezelfde plaat als No. 3153 of pl. 7 der platen over 1707 in het *Lusthof van Momus*; doch met vele nieuwe inschriften in de plaat, zonder de vorige Holl. en Fransche versjes onderaan, ook zonder: *Le Carneval* enz. waarvan de sporen nog te zien zijn. Met afzonderlijk vers gegrav. in 5 kol. Hg. 29, br. 40 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, met het vers onderst boven gedrukt.

3561 (26) „Bombario Actionist en de Geest van Esopus." — 4 kl.4⁰ plaat-
a jes, óf op één folio blad gedrukt, óf op 4, klein 4⁰ blaadjes, gen. 1 tot 4, dwergen voorstellende met bovenstaand opschrift boven No. 1, en de volgende boven 2, 3, 4:

2. Actieuse Nachtwindzanger.

3. Natuur Actie doctor. 4. Directrice der vervallen Actie Regimenten.

Deze 4 afbeeldingen en die van pl. 29 (gen°. 5 tot 8) zijn pl. 1 tot 8 (zonder randwerk) der 2e uitgave, nl. die van 1720, van het werk: „De wereld vol Gekkennesten anders genaamd: Het Dwergentooneel," — waarvan men de beschrijving achter die van het Tafereel d. Dw. vinden zal.

Deze platen wijken zoo van alle andere platen af dat ik niet geloof dat ze oorspronkelijk tot deze collectie behoord hebben; ook wordt pl. 26 (met No. 1 tot 4) niet op de allereerste en kortste lijst der platen op bl. 26 afd. *b* vermeld, wel op de grootere van 61 pl. in afd. *c* en op alle gegrav. lijsten; en pl. 29 komt alleen op de gróótere gedrukte, en op de lààtste gegraveerde lijst voor.

In de oudste Exemplaren of bij de eerste afdrukken dezer platen, zijn de 4 afbeeldingen van pl. 26 en ook van pl. 29, op één folio vel gedrukt, bij de latere Exemplaren zijn ze opgeplakt. De 4 pl. zamen hg. 39, br. 27 dm.

b Dezelfde afbeeldingen op 4 klein 4° blaadjes, onafgesneden. Elk hg. 18 br. 14 dm.

c In een Ex. der Bibliotheek te Gent heb ik in plaats van pl. 4 een soortgelijk, doch geheel ander plaatje van een dwerg gevonden, ook gen°. 4, doch met opschrift: „Le tourne dos-charmé — Stro jonkerus „Aart in rang," met 4 reg. Duitsche, Fr. en Holl. versjes, even als in het Dwergentooneel, door *J. C. F(ritsch?)* met adres v. *W. E. K(oning)*. Dit plaatje is in geen der 2 hierna beschreven uitgaven van het Dwergentooneel te vinden, en wijkt in gravure zoozeer van die platen af, dat het tot eene mij onbekende serie moet behooren.

3562 (27) „Ter eeuwiger gedachtenisse der dwaasheid," enz. — Dezelfde plaat
a als No. 27, doch latere druk met de volgende veranderingen. 1° De tafel, onderaan links, waarnaast een man op 2 stoelen zit, is nu een steen, met 4reg. Fransch, en 6reg. Holl. vers: „Schrei Fillis niet om 't geld," enz. daarnaast een jonge weenende vrouw die door een oud man vertroost wordt; 2° regts staat op den steen, waarop vroeger een Jood: *Transport* schreef, nu: *Procuration pour Hoorn*, wat een jong man schrijft; 3° in het midden vertoont de grond vele pas opgekomen paddestoelen, met de namen der Steden waar Compagnien opgerigt zijn, enz.

b Dezelfde plaat met de veranderingen; latere druk, vermeerderd met een 4 reg. versje bij de paddestoelen: „De Bubbels ras als 't Duivels brood „verschenen," enz.

c Dezelfde plaat met de veranderingen en het versje; doch in den hoek onderaan links is weer een tafeltje geplaatst als op pl. 18, doch zonder opschrift, en de vrouw, versje, paddestoelen enz. zijn gebleven. Dit is de laatste staat die ik ken.

3563 (28) „Schijn bedriegt." — Een theater waar Bombario zeepbellen blaast, met bovenschrift: *Roskam. Sub rosa* 2e deel; en onderschrift: *Sileni Alcibiadis*. Met vers in boekdruk in 2 kol. Hg. 16, met vers 40, br. 19 dm. fol. — Silenus Alcibiades is de titel van een dichtwerk van J. Cats in 1619 te Middelburg in 4°, in eerste uitgave verschenen.

3564 (29) Volgens het Register heet deze plaat, waarover zie No. 3561 of pl. 26, No. 1:

a „Bombario actionist. 2e plaat", welk opschrift niet op de plaat staat, welke 4 afbeeldingen van dwergen bevat, gen°. 5 tot 8, als vervolg op pl. 26.

Deze 4 pl. zijn pl. 5 tot 8 (doch zonder randwerk) der 2e uitgave van het Dwergentooneel, en hebben tot opschrift:

5. Verhens Beker van Fi-âne of Vianen. — 2e Tooneel van de Geest van Esopus. —

6. Rector Magnif. van de Ongeactioneerde Litteratuur.

7. Ontsprongen ...... Blaaskaak.

8. Contrarolleur van de gelukk. en rampzal. Lapiszoekers.

Op één blad te zamen gedrukt, wat zelden voorkomt.

b Dezelfde plaatjes, op 4 klein 4⁰ blaadjes gedrukt. Groot als No. 26 *b*.

3565 (30) „De vervallen Actionisten hersteld door den triompheerenden Arle-„quin." — Arlequin op een wagen door 4 hollende paarden gevoerd, deelt actiën uit; links in het verschiet *Viaanen*. Met vers in 4 kol. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.

3566 (31) „De verwarde Actionisten torenbouw tot Babel." — In het verschiet een half volbouwde Babelsche toren; vooraan links Law aan een tafel actiën verkoopende, enz. Met vers in 4 kol. Hg. 36, br. 40 dm. br. fol.

3567 (32) „De Viaantsche Tolpoort voor de Actionisten." — Regts de poort v. Vianen waar de wanhoopige actionisten inkomen; links de *Sovereine Derecteur* ten troon gezeten. Met afzond. gegrav. vers in 3 kol. Hg. 34, br. 32 dm. fol.

3568 (33) „Gedenkboog ter begraafplaats der uitgeteerde Actionisten." — Eene groote eereboog met een groote doorgang in het midden, met een digt hek, en ter weerszijde eene doorgang met open hekken. Voor het middenste hek staat eene ledige draagbaar en wordt in een pas gevuld graf tal v. Actiën geworpen, regts de lijkstoet, enz. Met Holl. vers en Fransch onderschrift, elk in 4 kol. Hg. 41, br. 48 dm. br. fol. — Deze plaat is zeker de copie v. eene Fransche gravure, want zoowel de boog als de vele huizen en andere vertooningen zijn geheel en al Fransch. Deze plaat en No. 18 zijn de beste en geestigste platen uit het geheele werk.

3569 (34) „Spiegel der reden voor de wanhopende Actionisten." — Een wanho-
a pige actionist die zich zelven wil doorsteken hoort na de Rede; achter hen houdt de Voorzigtigheid een blinkend Schild met een Y (Amsterdam aan de IJstroom?) den Windhandelaars tegen. Met verzen in boekdruk naast en onderaan. De pl. hg. 16, met vers 35, br. 10, met vers 26 dm. fol.

b In een Exemplaar der Bibl. te Gent is van deze plaat een Ex. zonder tekst in boekdruk, doch met een afzond. randwerk uit een mij onbekend Dwergentooneel. — Zie N⁰. 3589 en '97.

Zinneprent ter eere van Amsterdam, waar de handel, zoo veel mogelijk, door Regering en handel gestuit werd. Zie No. 3550, de Requesten in Afd. *a* bl. 16 tot 19 en hierachter No. 3662, '63, '64.

3570 (35) „De malle Actionisten naar Vianen oft peperlant." — Een open wagen
a rijdt de Muiderpoort te Amsterdam uit naar de in 't verschiet liggende plaatsen: *Vianen* en *Kuilenburg*. Met vers in 3 kol. Hg. 32, br. 39 dm. br. fol.

b Dezelfde voorstelling; *teekening* in O. I. inkt voor de voorg. pl.

3571 (36) „De opgehulde Actionisten in hun eer en aanzien gesteld." — De Zuidzee compagnie zit ten troon en houdt de Geldzucht aan een keten, enz. Met vers in 4 kol. Hg. 36, br. 27 dm. fol.

3572 (37) „Waare afbeelding v. d. vermaarden Heer Quinquempoix." — Af-
a schrift boven een portret van Quinquenpoix, wat uit een *Brouwketel* op-

rijst en door de Dwaasheid met eene kroon van vederen en het jaar MDCCXX gekroond wordt; waarboven: *Of Stront of Koning*. Rondom de plaat met dit portret, is ter weerszijde op eene afzonderlijke plaat als *passe-par tout* een Holl. vers gegraveerd.

b Dezelfde plaat, latere druk; vóór het opschrift: „Of Stront of Koning" staat: No. 1; onder het woord: *Brouwketel* staat: 6; bij het portret v. Quenquenpoix staat: *Aut Caesar aut Nihil*, enz.

c Dezelfde plaat, nl. het portret, waaromheen op eene afzonderlijke plaat een Fransch vers gegraveerd is: „Veritable Portrait du tres fameux Sei„gneur Quinquenpoix".

d Dezelfde plaat, met Fransch vers, latere druk, met verandering van het bovenschrift: No. 1. *Of Stront of Koning* in: No. 1. *Tout ou rien* en bijvoeging bovenaan regts: Tom. 2, pag. 327. Waaruit kan die plaat zijn? Eenig Ex.??

De binnenste plaat met portret is hg. 15^5, br. 10^5 dm.; met het Holl. vers hg. 19, br. 30 dm., met het Fransche vers hg. 22^5, br. 32 dm.

3573 (38) „Des waerels doen en doolen, — is maar een mallemoolen." — Een groot en fraai draaischuitjesspel of mallemolen; regts tallooze ongelukkige actionisten. Met vers in 4 kol. Hg. 31, br. 43 dm. br. fol.

3574 (39) „Het hobbelend Actiescheepje", enz. — Een klein waggelend scheepje met zeil; ter weerszijde 2 blazende engeltjes. Door *P. v. d. Berge*. Ter weerszijde en v. ond. 5 verzen in boekdruk. fol. Het plaatje hg. 15^5, br. 10 dm.; het vel hg. 40, br. 28 dm. Pendant van No. 42, 44, 45 die hieraan geheel gelijk zijn, en van No. 49.

3575 (40) „De ridder v. h. gilde kalf, in optogt .... naar Delfos." — Een versierd gildekalf wat eene slede trekt, wordt bereden door een nar en voorafgegaan door een tamboer en trompetter. Met vers in 2 kol. Hg. 35, br. 27 dm. fol.

3576 (41) „Vonnis v. Apol over de bubbels." — Regts zit Bombario ten troon, links zit Apollo op de wolken, voor hem de 7 Muzen; bij hen de wapens v. Amsterdam, Haarlem en Rotterdam, die op meerdere v. deze platen voorkomen. Met vers in 4 kol. Hg. 28 br. 35 dm. br. fol.

3577 (42) „Het uitgeteerde en stervende Actieboomtje." — Een kwijnende
a boom met zinnebeelden omgeven. (Zeker door *P.v.d.Berge.*) Ter zijde en v. ond. 5 verzen in boekdruk. Het pl. hg. 16, br. 10 dm. fol.

b Dezelfde verzen, andere druk, herkenbaar aan de vele accenten, — doch met een ander plaatje bovenaan, nl. eene jageres die de min overwint, met bovenschrift: *l'Amour ne peut rien sur elle*. Door *P. v. d. Berge.* — Bovenaan regts: pag. 48. Pendant der N°. 3942, enz. — Hiervan slechts dit ex. gezien.

3578 (43) „De Schijnschoone Actiesphynx springt hier zig zelven dood," enz. Een sphinx springt van een berg, en een man vliegt op windblazen door de lucht; in het verschiet *Viaanen,* door een barriere en soldaten afgescheiden. Met vers in 4 kol. Hg. 26, br. 34 dm. br. fol.

3579 (44) „De bubbeljonge op de Jagt." — Een naakte jongen wil met een toorts een eenhoorn en een leeuw vangen. Klein plaatje. Ter zijde en v. ond. 5 verzen in boekdruk. Het plaatje hg. 15^5, br. 10 dm. Door *P. v. d. Berge*. 8°. Met verzen. fol.

3580 (45) „Bronwater of geneesmiddel voor de zieke Actionisten." — Een naakt jongetje drinkt uit de bron der vergetelheid. Ter zijde en v. ond.

gedrukte verzen. Het plaatje is even als 42 *b* v. boven gemerkt. Pag. 14. Hg. 15[5], br. 10 dm. Ik vermoed dat deze 4 plaatjes (39, 42, 44, 45) tot een mij onbekend boek behooren.

3581 (46) „De Inventeur der Winduegotie op zijn zegekar." — Law rijdt in een
a wagen door hanen getrokken langs een kasteel waarop een man staat. Dezelfde plaat als N⁰. 6 van den *Almanach* 1701, zie N⁰. 3044, doch met vele veranderde inschriften, en vermeerderd met dit opschrift en een groot Holl. vers ter weerszijde der plaat in boekdruk. Zoo heeft b.v. de laurier boven Law voor opschrift: *Magere— Lauw—erier* en draagt Law in zijn hand de: *Grote Standerd van de Miss. Compagnie,* enz. De pl. hg. 22, br. 18 dm. met vers 33 en 40 dm. br. fol.

b Dezelfde voorstelling, slechte kopij met hetzelfde opschrift (doch *Zeegekar* met 2 *ee*, op *a* met éëne *e*) en vers in boekdruk. De inschriften zijn alle in slechte cursieve letters, en daaraan te onderscheiden dat boven Law staat: *Magere — Lauw — Rier* en op de Standaard: *Grote Standaart van de Miss. Compangenie,* enz.

Van deze plaat 46 en van No. 72 (3607) die beide uit den Almanach 1701 zijn, komen gelijksoortige copyen voor.

3582 (47) „De Kornet v. vuil gewin of Wortel en Besse postiljon." — Een postiljon op een varken schreeuwt: „De Kompany is vol," — eene koe staat in het water en spuwt acties uit. — Met vers in 2 kol. Hg. 34, br. 28 dm. fol.

3583 (48) „De lachende Ezopus op het koolmaal tot afscheyd van de Actie- „apen." — Links staat Ezopus ziende naar eenige apen die rondom eene groote kool zitten. Hg. 29, br. 35 dm. br. fol.

3584 (49). „Tytelprint der Actiekraam of Voorhof v. Quinquempoix." — Een vignet geheel als N⁰. 39, 42, enz. en ook door *P. v. d. Berge.* Law op zijne knien voor Schijnschoon. — Klein plaatje omgeven door een gegrav. krans met zinnebeelden en vierkanten rand; v. ond. 2 kol. gegrav. verzen. Hg. 15[5], br. 10 dm., het geheel hg. 38, br. 26 dm. fol.

Deze plaat is in tal van Exemplaren vooraan gebonden wijl ze in de gedrukte lijst van 60 platen in afd. *c* bl. 26 voorop staat, en ze zoowel door opschrift als voorstelling zeer gevoegelijk als titel kan gebruikt worden.

3585 (50) „Harlekin en Bombario in den rouw." — Klein plaatje, waar *Mercurius ontwaakt*, aan weerszijde en v. ond. met gedrukte verzen. Het plaatje hg. 14, br. 9 dm. fol.

3586 (51) „Virtute et probitate." — Een groot tafereel met dit opschrift; regts wordt de Actiehandelaar, links de ware koopman, in het verschiet een doolhof en eindelijk de Hemelstad afgebeeld. Met 2 reg. gegrav. uitlegging 1—14. Hg. 28, br. 39 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, waaronder in boekdruk een vers van *F. Piek* op: „De nuttige en nutteloze koopman." De pl. hg. met vers 47 dm. gr. fol.

3587 (52) „De laggende Law, de treurende Actionist, de Smeekende Mercurius." Regts werpt Law geld in een geldkist; in het midden staat een actiehandelaar; Mercurius smeekt de goden om hulp. Met vers in 3 kol. Hg. 34, br. 30 dm. fol.

3588 (53) „Anatomie der windnegotie of Bombario voor den drommel." — Een Actiehandelaar ligt ontzield op een tafel en wordt ontleed, enz. Met vers in 3 kol. Hg. 28, br. 27 dm. br. fol.

3589 (54) „Lauw-maands herdenking wegens de nieuwbakke Goude Eeuw ver-

„toverd in paardevijgen." — Een Faun (Plutus) omarmt de naakte godin Pecunia. — Klein plaatje (door *B. Picart?*) omgeven door gegrav. verzen en een rand met bovenschrift: *Nieuwjaarsgeschenk*, voorts zinnebeelden en dwergen gelijk als in het Dwergentooneel voorkomen, doch in geene verzameling gevonden. Het plaatje hg. 12^5, br. 9 dm., het geheel hg. 30, br. 19 dm. Pendant van No. 3597. — Zie ook N^0. 3569.

3590 (55) „De strópende Actievalk om hals, en 't bubbelrotje onder de klaauwen
a „v. d. uil". — Een oud zinnebeeldig plaatje uit *Cats*, *Udemans* of een dergelijk werk, doch zeer veranderd, een wandelende heer en dame voorstellende, die op een rat wijzen door een uil en een' vechtenden valk in de lucht verslonden, enz. Klein plaatje met verzen rondom gedrukt. De pl. hg. 14, br. 13 dm., het blad hg. 38, br. 29 dm. fol.

b Dezelfde plaat, andere druk, alleen herkenbaar aan de *o* in *stropende* op de vorige pl. met, — hier zonder een accent, en het eerste woord: *Verwate*, — in deze latere uitgave gespeld: *Verwaate*.

3591 (56) „De Begeerlijkheid zoekt de fortuin te achterhalen of voorbij te loo-
a „pen". — Eene plaat met vele verschillende voorbeelden van begeerlijkheid van de kindsheid tot den ouderdom. Bovenaan het portret van Law, en 6regelig vers op label. Met uitvoerig vers in 6 kol. Hg. 35, br. 43 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, uitmuntende *proefdruk* voor alle letter.

c Hetzelfde; zeer fraaije *teekening* voor de voorg. pl. door *G. Hoet?*

3592 (57) „Afbeeldinge v. 't eiland Gekskop." — Een kop met narrenkap, gefatsoeneerd als een eiland; in medaillon. Ter zijde links een gezigt in de Kalverstraat bij den Dam, op het 3e huis, Westzijde, het geplonderde en gesloten koffijhuis Quincampoix; regts de zeilwagen der Actionisten als op N^0. 1758 Floraas mallewagen, doch zeer verkleind. Met vers in 2 kol. Hg. 30, br. 23 dm. fol.

3593 (58) „De Meerman van 't Noorder gewest, als opper Directeur der zee„plaat verkruyers v. 't verkeerde Pampus," enz. — Een meerman in een schuitje met de wapens der 7 steden van 't Noorderkwartier rijdt over de golven; in 't verschiet *Enkhuisen*. Spotprent op het plan der Actiecompagnie om daar een haven te maken. Met vers in 2 kol. Hg. 34, br. 29 dm. fol. Zie No. 3599.

3594 (59) „Missisippi oft wijd befaamde Goudland, door d'inbeelding der wind„negotie." — In het midden de *Meschasipi Riv.* met vechtende inboorlingen en Europeanen; in de 4 hoeken kleine medaillons, gen^0. 1—4. Met vers in boekdruk in 2 kol. De pl. hg. 16, met vers 38 dm., br. 21 dm.

b Dezelfde plaat en vers; latere druk kenbaar aan de eerste letter v. h. vers, hier eene gewone D., in de oudere eene gefigureerde D.

3595 (60) „De verreeze Frederik Hendrik, ouwerwets Patroon der verkeerde „Barmhartigheid." — Frederik Hendrik dekt met zijnen mantel een naakten Actionist toe; in het midden eenige Actionisten in gevaar van verdrinken, enz. Met vers in 3 kol. Hg. 26^5, br. 33 dm. br. fol. Zie bl. 106 en 107.

3596 (61) „Opkomst, midden en geen eynde van den doortrapte Jan Lauw." — In het midden eene veel veranderde kopij der pl. No. 2751. Koning Jacobus II door Lodewijk XIV te St. Germain ontvangen; met vers in 4 kol. op het afscheid v. J. Law uit Parijs; omgeven door 16 kleine achtkante medaillons; elk met 1 of 2 versjes, alle over den actiehandel;

bovenaan het portret v. Law met spinnewebben van weerszijde; dit is zoo groot als 2 der andere medaillons. Hg. 29, br. 38 dm. br. fol.

3597 (62) „Vasten avonds Vreugdekrans en Tooneelstuk." Klein plaatje door (*B.*
a *Picart?*) Pan (Law) geliefkoosd door de Liefde, links gluurt Mevr. Law naar haar man. Hg. 12⁵, br. 9 dm. Omgeven door verzen gegrav. in een rand v. zinnebeelden en dwergen; met 1 regel boven- en onderschrift op den Actiehandel toepasselijk, en gelijk aan een der randen in h. Dwergentooneel, doch niet daarin voorkomende. Hg. 30, br. 19 dm. Pendant van No. 3589.

b Dezelfde voorstelling, doch het *origineel*, in een hoog ovaal, aan de 4 hoeken eenig ornament. Op de voorgaande copie zijn eenige zinnebeelden bijgevoegd. Met 4 reg. Fransche versjes over Pan, enz. Naar *A. Coypel* door *J. Audran*. Hg. 12, br. 9 dm. kl. 8⁰.

3598 (63) „Des kladpapieren Waerelds Vuur in as verkeerd." — Een medaillon waarin een wereldbol op den grond liggende die op éène plaats brandt. Vorsten, Bisschoppen en allerlei volk willen den bal betasten; aan elk der 4 hoeken een medaillon op de onbestendigheid van aardsch genot. Met vele verzen. Hg. 32, br. 40 dm. br. fol.

3599 (64) „Nieuwe Afteekening v. alle Banken, Canaalen, Tonnen, enz. voor
a „de Stad Enkhuysen in de Zuyderzee..... voor een nieuwe zeehaven." Groote zeekaart v. de Zuiderzee voor Enkhuizen, bovenaan links een plan der stad gelijk ze toen was, regts de Vuurtoren en de mond van den (geprojecteerden, nieuwen) haven. Naar *J.Belkmeer*. Hg. 51, br. 57 dm. br. fol.

b Dezelfde kaart, origineele? druk met adres v. *Ger. v. Keulen* boven den titel, en een opdragt aan de burgemeesters van Enkh. door P. E. Jr. en 4 regels onder: *Nieuwe Zeehaven*. — Gekleurd. Zie No. 3593.

Waarschijnlijk is deze kaart het origineel. Hg. 53, br. 60 dm. br. fol.

3600 (65) „Aprilkaart of Kaartspel v. Momus, Naar de nieuwste mode." —
a Een gr. fol. blad, met 6 reeksen onder elkander; iedere reeks in 9 afdeelingen (dus 54) verdeeld, een volledig kaartspel vertoonende; de figuren: harten — ruiten — klaveren — schoppen — zijn bovenaan regts afgebeeld en daarbij eenige voorstelling v. man, vrouw of knecht, toepasselijk op den windhandel. Elk plaatje met een 2reg. versje. — De laatste afbeelding der 3e reeks is een ruijende haan; met onderschrift: „Dese „fijne Modese kaarten worden verkocht bij Law-rens Bombarist", enz. de laatste der 6e reeks is bovenstaande titel. Fraaije en aardige plaat. Hg. 53, br. 45 dm. gr. fol.

b Dezelfde plaat, latere afdruk, soms in de 3e uitg. v. dit werk, soms afzonderlijk voorkomende, met titel: *„Pasquin's windkaart op de windne- „gotie van 't Jaar* 1720." De versjes onder de plaatjes zijn alle veranderd; bij de figuren van harten en ruiten staan de Nos. 1—10 hier *naast*, op de vorige *in* de figuren, enz.

Deze kaarten zijn in 2 opstellen in *Eigen Haard*, 1875, bl. 215 en 255 besproken.

In Engeland is dit kaartspel ook nagevolgd en met Eng. verzen voorzien, evenals onze platen over den Spaanschen Successieoorlog op Eng. Speelkaarten (zie bl. 26). — Van die Engelsche kaarten kwam een spel, uit 40 stuks bestaande, voor in eene veiling te Amsterdam bij R. W. P. de Vries. 16 October No. 2393.

3601 (66) „Baal of de waereld in Maskerade." — Eene aardige afbeelding van een gemaskerd bal; bovenaan en ter zijde zeer vele maskers, en opschrift: *The world in masquerade.* — Met Engelsch en Holl. vers, elk in 2 kol. Hg. 26, br. 40 dm. br. fol.

3602 (67) „De Actiewereld op haar einde." — In het midden staat een krijgsman, door vele menschen uitgelagchen. Dezelfde plaat als No. 3095, No. 1 in: Bijvoegsel tot de Koninkl. Almanak v. 1706; het opschrift: *Mundus vult decipi* is hier veranderd in het bovenstaande; met vele verzen over den Actiehandel *in* en *onder* de afbeelding gegraveerd. Hg. 30, br. 38 dm. br. fol.

3603 (68) „De wintgot uytgebuldert hebbende laat niet dan rampen na." —
a In de lucht Jupiter en Mercurius omgeven door wolken; op den voorgrond zit een man al bikkende op een molensteen: *'k Bik dat ik zwiet*, naast hem links een man die een plank doorboort: *'k Boor—eel*; een man die zijn gevoeg doende, roept *Fay.* Met vers in 4 kol. Hg. 18, br. 28 dm. br. fol. — Verschilt in formaat en behandeling veel van de andere platen.

In het Register is deze plaat alleen aangeduid: 68. B.... Ik vermoed dat het eene spotprent is op leden der familie Bicker (van Zwieten), Boreel en anderen die zich welligt in den windhandel lieten meeslepen.

b Hetzelfde, origineele *teekening* voor de plaat, zonder Jupiter en Mercurius. Hg. 18, br. 30 dm. br. fol.

3604 (69) „Floraas Geckskap," enz. — Een groote narrenkap waarin vele personen: *De Comparitje* houden, enz. Dezelfde plaat als No. 1756 met hetzelfde onderschrift in 8 kol., zonder eenige toepassing op den windhandel. — Zeer late, opgegraveerde druk zonder adres.

3605 (70) „Ronde Godt" (aldus in 't Register, het opschrift in *b* geeft de uit-
a legging). — „Bespiegeling voor de geldzugtige wereld in 't begin en onder„gang v. d. Actiehandel." — Opschrift boven een oude afgesleten en opgegraveerde plaat in de manier van No. 9 (3544) over de Kei, en gelijk enkele Belgische platen uit het laatst der 16e eeuw. Een man met langen baard, (wiens hoofd een muntstuk is met randschrift: *„Een Law-se Patecon, of Missisipse geld god stuk,*) zit op een op zij liggenden wereldbol; rondom allerlei kleine voorstellingen v. d. gouddorst van jong en oud en de gevolgen. Bovenaan een uitvoerig vers in 5 kolommen en 1 reg. onderschr. Hg. 44, br. 49 dm. gr. br. fol.

b Dezelfde pl., vroegere druk, met later adres v. *C. Allard.* Met een zeer oud bovenschrift: „'t Zij jonck of oudt, 't wijs oft sot, Elck bemindt den „ronde Godt." Het muntstuk heeft hier het afbeeldsel en randschrift v. Philippus IV 1650; onderschrift: „Siet hier den *Ronden Godt*," enz. — met tallooze verzen *in* de plaat (later weggenomen) en andere verzen bovenaan dan in de voorgaande, latere druk. — Deze plaat in een Ex. der Koninkl. Bibliotheek te 's Hage.

3606 (71) „Koning en Koningin van de Mississippi." — Een Indiaansche Koning en Koningin met een kind. Hg. 27, br. 17 dm. fol.

3607 (72) „De stervende Bubbelheer in de schoot van Madame Compagnie." De Bubbelheer, of Law, ligt bezwijmd op den grond en wordt door eene Non en een biechtvader vertroost. Dezelfde plaat als N°. 8 uit *Almanach* 1701 (zie N°. 3047) doch alle inschriften zijn weggenomen of veranderd, b.v. naast het achterste hoofd, vroeger dat van Toulouse, staat nu

„'k Heb Franse knevels aangedaan," het monogram *Ph. B.* is uitgewischt; de scepter is met een paauwenhoofd voorzien. Met bovenstaand opschrift en een uitvoerig vers ter weerszijde der plaat, alles in boekdruk. De pl. hg. 27, br. 19 dm., met verzen 36, en 46 dm.

b Dezelfde voorstelling; slechte doch naauwkeurige kopij, veel lichter gegraveerd dan de vorige plaat. De kopij is zoo naauwkeurig, ook voor het opschrift en de verzen in boekdruk, dat ik slechts deze verschillen ter onderscheiding kan aanwijzen. In *a* staat: 'k Heb *F*ranse knevels aang*e*daan, in *b*: 'k Heb *f*ranse knevels aang*ee*daan, en de 2 eerste regels der regtsche kolom verzen in *a* hebben: Proje*c*t en *K*ontramineur, in *b*: Proj*e*t en *C*ontramin*e*ur. — *b* is een latere plaat.

Op één Ex. van het Register van 74 pl. heb ik als pl. 72 gevonden: Mad. Law; die pl. en 2 andere portretten zijn op N°. 3611,'12,'13 beschreven.

3608 (73) „Toverkaart of Geneesmiddel der Windbreuken v. 't Zuidwest en „de Uitvaart v. Cartouche." — Een blad met 18 kleine afbeeldingen (A tot S.) van kermisverrigtingen, met kleine versjes over de magt van den wind. Met verwijzingen naar pag. 6 tot 53, van een mij onbekend 12° boekje waartoe ze behooren. — 1 blad. Hg. 31, br. 38 dm. br. fol.

3609 (74) „Toverkaart." Volgens het Register: „Tweede stuk." — Dezelfde 18 voorstellingen A—S., doch nu op 9 ruiten gebragt, nl. 2 afbeeldingen op éène ruit; iedere vorige ruit is nu door eene schuinsche lijn van boven regts naar onder links in tweeën gedeeld, en de eene helft in den bovenlinkerhoek, de 2e omgekeerd in den onderregthoek geplaatst met dezelfde kleine versjes. Hg. 31, br. 19 dm. fol.

I. EXTRA PLATEN. — II. HOUTSNEDEN. — III. TEEKENINGEN.

De volgende *platen* en *houtsneden* zijn in geene lijst vermeld. Vele komen dikwijls, andere *zelden* voor; sommige, vooral de houtsneden zijn zéér zeldzaam, van enkele heb ik geen ander Ex. gezien dan het hier beschrevene. — De *teekeningen* zijn waarschijnlijk ontworpen voor onuitgevoerde platen en acht ik niet slechts uniek, maar wegens de bijgevoegde uitvoerige uitlegging in gelijktijdig Handschrift veel belangrijker dan de gedrukte platen.

3610 „Register van alle de Printen die op de Actiehandel zijn uytgekomen in
a „Jaar 1720." — *Gegraveerd* Register in 2 kolommen met dit bovenschrift wat door 2 apen wordt vastgehouden en rand van allerlei figuren enz. In deze 2 kol. zijn 74 pl. op No. 1—74 kortelijk beschreven; de opschriften wijken eenigzins van die der platen af; evenzoo de Registers in boekdruk op bl. 26 afd. *c* en bl. 32 afd. *b*.

Deze lijst is ook beschreven in: Catalogue of Satir. Prints Brit. Mus. No. 1637.

b Hetzelfde Register vroegere afdruk met slechts 67 pl. In den Atlas van Mr. van Gijn te Dordrecht. —

Hetzelfde Register, nog vroegere afdruk met slechts 65 pl. In een Exemplaar v. d. Heer C. J. v. Leeuwen te Woerden. —

Hetzelfde Register met slechts 64 Nos. Vermeld door den Heer van Dam

van Noordeloos in: Navorscher XVII 273; de juistheid van deze laatste opgave betwijfel ik eenigzins.

Wijl deze 3 drukken telkens slechts één No. verschillen, heb ik ze niet verder gespecificeerd en onder één No. gebracht.

c Hetzelfde Register, nog vroegere druk met slechts 56 pl. — In dit en het volgende Register *d* zijn opmerkelijke varianten. Zie de tabel.

d Hetzelfde Register, *allereerste* druk met slechts 47 Nos. waarmede anderhalve kolom gevuld is.

Register *a* en *c* worden het meest gevonden, van de 2 uitgaven *b* vond ik telkens maar één, van *d* weinige Exemplaren.

3611 Portret van J. Law, borstbeeld van voren en links, in ovaal met Fransch

a randschrift waaronder: *Quinqu-enpoix* en een hollend paard ook links en 4reg. Fransch vers. Hg. 15, br. 10 dm. 8⁰. Afdruk in folio. Deze plaat met het portret en paard *links* komt veel minder voor dan de volgende omgekeerde gravure. Hetzelfde portret met 6reg. Holl. vers komt voor in Europ. Merc. 1720. I. 228.

b Hetzelfde portret en paard, doch beide *regts*. Even groot als de vorige plaat. Afdruk in folio.

Dit en de beide volgende portretten heb ik nu en dan gevonden omgeven door eene rand van het *Dwergentooneel*, uitgave van 1720, doch dan zijn die portretten er in *geplakt*, in plaats van de afbeelding der dwergen; daarom laat ik de vermelding dier Exemplaren, bv. te Gent, enz. maar achterwege.

Deze 3 portretten, 3611,'12,'13 zijn ook beschreven in: Catal. British Museum No. 1681, 1683, 1637.

3612 „Madame Lauw." — Op een Ex. van het Register van 74 pl. as deze plaat als No. 72 genoemd, ook heb ik ze in verschillende Exempl. van het werk gevonden, doch dikwijls in telkens verschillenden rand geplakt. — Portret in ovaal met Fransch randschrift en 6reg. Holl. versje. Hg. 13, br. 9 dm. 8⁰. Afdruk in folio.

3613 Portret van „Jacques III, Pretendent d'Angleterre of Ridder van St.Joris" Borstb. regts in ov. met tijdvers als randschrift:

TeMpore DVro fILIVs rege natVs habetVr, ast non qVIbVsqVe. (1588, niet 1688, gelijk zijn moest).

Met 4 reg. Holl. en Fransch versje. Door *Horthemels*. Met adres: Paris, *Belle*. Hg. 17, br. 11 dm. 4⁰.

3614 „De Koning v. Missisipi." — Portret v. een Indiaanschen Koning; in medaillon. In een rand van het Dwergentooneel geplakt.

3615 „Louisiana bij de Rivier Missisippi." — Kaart van Louisiana, waarin links: „Het wapen van de Compagnie." Een hoorn van overvloed. Hg. 19, br. 15 dm. gr. 4⁰.

3616 „Schouwburg der woekerende en belaggelijke lothandelaars." — Een plein met opgeslagen tent, waarin de loterij door jongens uit 2 bussen getrokken wordt; voor de tent eene menigte handelende en twistende mannen ook enkele vrouwen. Met uitvoerig vers in 3 kol. br. fol. Heeft veel overeenkomst in conceptie en uitvoering met N⁰. 14. Quincampoix in duigen. Hg. 34, br. 40 dm. br. fol.

3617 I. „De Tooverlantaarn onderzogt."

II. „Ha, die Toverlantaren, Tweede Deel.

III. „De Toverlantaren." Darde deel.

3 zeer curieuse platen, even als de beide volgende No. zeer zonderling geëtst en gegraveerd. — De opschriften staan boven in de platen, die ieder de vertooningen van eene tooverlantaarn afbeelden. Op de 1e pl. zijn 8 kreupele versregels in half Waalsch en Hollandsch dialect, onder de Tooverlantaarn; op de 2e en 3e pl. staan ze er boven. Onder deze voorstellingen is op iedere plaat gegraveerd een koeterwaals „Gesprek „van Duydser en Waaltje over de Geregtigheid van 't Spul," in 2 kol. en lager twee mannen elk met een tooverlantaarn op den rug en tusschen hen in een man die een pijp rookt. (Op alle 3 pl. is onderaan hetzelfde vers en dezelfde afbeelding.) De afbeeldingen en verzen zijn op 2 plaatjes onder elkaar gegraveerd; zamen hg. 29. br. 19 dm. kl. fol.

3618 I. „De geest v. d. verreesene Heerakliet, schrijjende over de laghstof „v. Democriet."
II. „De geest v. d. verreesene Heeraklietus schryiende over de Rampe „die er dagelijks spruyten uyt d' Windverkoopers Acksie. Het tweede deel.

Elke pl. hg. 25^5, br. 17^5 dm. gr. 4^0.

Deze 2 zeer curieuse platen met voorstellingen van de rampzalige gevolgen en zelfmoorden door den Actiehandel, zijn zeer zonderling geëtst. Met monogram R. J. of J. R. geentrelaceerd.

3619 Acht plaatjes boven een opschrift in boekdruk: „De laatste Basuyne oft „verrijsen der Dooden." Deel 1 tot 8. — 8 verschillende kleine plaatjes, alle herrijzingen uit den dood voorstellende en geëtst door R. J. of J. R. Elk plaatje hg. 10, br. 13^5 dm. waaronder de volgende opschriften en verzen v. 24 of 26 regels door *J. de R(egt?)*

1e dl. waarin de Snoodheid en beklaaglijkheid der Windhandelaars.
2e — — van de erge Windverkooperij.
3e — — de tegenwoordige schadelijke Windverkooperij.
4e — wijsende op de ongelucken dagelijks door de Windhandel.
5e — waarin van de Windactie.
6e — zinspelende op de tegenwoord. zielverderfl. Windhandel.
7e — waarin over 't snoode quaad der Windhandelarij.
8e — — over de lijf en zielverderfl. Windhandelarij.

In de noot bij N^0. 4 wordt verwesen naar de 2 vorige platen van Heracliet. — Onder op pl. 8 staat: „dese laatste Basuyne zijn al tot ver„klaring v. de 2 dl. v. Heracliet" en er wordt welligt nog eene plaat voor Nieuwjaar 1721 beloofd.

3620 Twee bladen met (zeer platte) afbeeldingen van oude Holl. en Vlaamsche spreekwoorden; zeer waarschijnlijk van het begin der 17e eeuw; de eene plaat heeft bovenaan links een brandend huis, en onderaan regts: *dese sith tusschen twe stoelen in de asse;* de andere bovenaan links: *Trouwe lichter als een pluym;* onder regts: *Dat sluyt gelijck een tanghe up een verrken.* — 2 bl. zonder eenigen naam v. grav. Iedere pl. hg. 38, br. 29 dm. br. fol. In 2 Ex. gevonden. Welk verband met den Windhandel?

3621 „Den Vermakelijken Actionist of de Moolenaars Batalje." — Een man ten voeten uit met een blad waarop dit opschrift, in de hand. Geheel uit krullen zaamgesteld. Calligraphische aardigheid. Gegraveerd. Hg. 31, br. 20 dm. kl. fol.

3622 Eene plaat (gen^0. 8) uit het reeds vroeger (bij N^0. 3212) aangehaalde en hierachter, ná het *Dwergentooneel* beschreven Apenboek. — Eenige

Apen zitten al rookende en pratende in eene zaal om eene tafel en verhandelen Actien. Bovenin op het gordijn staat links: A°. 1720, regts: *Quinquenpoix*. Met 2 Fransche en Holl. versregels. (Door en) met adres v. *M. Pool*. Amst. Hg. 17, br. 20 dm. br. 4°.

3623 „Windzang op de Wildzang v. 't jaar 1720." — Een man met dekens op den rug roept: *Koop deeke, deeke koop;* De woorden *Windzang*, enz. staan op een zuil met het borstbeeld v. Frederik Hendrik; in h. verschiet de poort v. Vianen. 8°. — Hierbij een pamflet: „Windzang op „de Commerlijke Commercie of Wildzang v. 't jaar 1720." eindigende: „XIV Octob. 1720." 16 bl. 8°. Voorts hierbij een straatliedje: „Deekens „te koop voor de bedroogen Actionisten." 2 bl. 4°. — Dit pamflet en lied zijn zeer zeldzaam, doch het pamphlet is afgedrukt in Taf. der Dw. afd. *c* bl. 7, 8.

3624 Afbeelding van den Gedenkpenning op den Actiehandel geslagen. *Posteritati — Mercatura liberata*. 1720. Door *J. Goeree*. 8°. Gen°. II.207. Uit Europ. Mercurius 1720. 2e dl.

3625 „De bedrieglijke Actionist of de Nagthandelaars. Blijspel. Vervolg op d. Windhandel." Uit het „*Koffijhuis van de Stok* drijft eene vrouw vele handelaars met een stok. 8o. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk. *Titelplaatje* voor het blijspel van dien naam, herdrukt in Taf. der Dw. Afd. *b*. bl. 10.

3626 „Emblematic print on the South-Sea," Naar *W. Hogarth* door *T. Cook*, met adres v. Robinson. London, 1800. voorstellende in het midden een draaimolen waarop vele rijden; op den voorgrond ligt Eerlijkheid op het rad en wordt door Eigenbelang geradbraakt, regts wordt de Eer door Slechtheid gegeesseld, enz. Hg. 27, br. 34 dm. br. fol.

Deze plaat is beschreven in: Catalogue Satir. Prints Brit. Museum No. 1722, doch deze staat niet bij No. 1723, enz.

II. Houtsneden.

3627 „Bankeroetierswagen (De nieuwe) voor de dolle Actionisten rijdende na
a „Kuylenburg en Vianen." — 2 kleine *zeer oude* houtsneden v. 1620 of zoo, ieder hg. 7, br. 8 dm., met wagens, en waaronder dit opschrift en zamenspraak in verzen tusschen Jooris en Joosje, in 2 kol. Plano.

b Eene grootere houtsnede v. een bolderwagen, hg. 5, br. 12 dm. waaronder, hetzelfde lied met hetzelfde opschrift als Straatlied; op 2 bladz. 4° gedrukt.

3628 „Doolhof (Het) der doolende Actionisten." — Een klein doolhof waar-
a omheen eenige mannen (alles in houtsnede) — in een vierkante rand v. 10 regels in boekdruk, een groot vers behelzende als doolhof gedrukt; onderaan een 6 reg. versje. Het geheel hg. 38, br. 27 dm. fol. Ook beschreven in Catal. Brit. Museum No. 1692.

b Hetzelfde opschrift met een ander vers in 12 koepletten. Bovenaan een slechte oude houtsnede v. de schildverheffing v. een Hertog. Als straatlied gedrukt. Amst. bij *R. Reiniersz*. 2 bl. 4°.

3629 „Husaren, Husaren, Husaren, de Trompetter blaast in de Stad Vianen
a „Alarm, alarm, voor de bedroogene Actionisten", enz. — 2 kleine oude houtsneden v. een trompetter en een omroeper met dit onderschrift en lager zamenspraak in verzen tusschen hen beiden. Hg. 37, br. 26 dm. fol.

b Hetzelfde opschrift en vers, doch met ééne (verschillende) houtsnede. Gedrukt als Straatlied, doch: Husarm, Husarm. 2 bl. 4°.

3630 „Kuylenburg en Vianen Belegerd door de Banqueroutiers en Actionis- „ten." — Eene groote houtsnede, hg. 13, br. 24 dm. van eene stad met vestingwerken en 2 schipbruggen over eene rivier. Met 6 reg. versje en uitvoerig vers in 2 kol. Plano.

3631 „Lagchende Momus (De) onder de Actionisten." — Eene groote houtsnede, hg. 13, br. 18 dm. v. een groot (Parijsch?) gebouw, met den naam: *Quincampoix*; voorts dit bovenschrift en uitvoerig vers in 4 kol. fol.

3632 „De Actionisten in 't Dolhuis." — Dezelfde houtsnede als op de vorige
a plaat; doch het gebouw heeft nu tot opschrift: *'t Dolhuis.* Met een kleiner vers in 3 koepletten. fol. Herdrukt in Taf. de Dw. *c.* bl. 1.
b Hetzelfde vers met hetzelfde opschrift doch zonder de houtsnede. Plano.

3633 „Law (De Heer) in zijn Soudaags Pak." — Eene oude houtsnede hg. 9, br. 12 dm. v. een man die aan een tafel zit en door vele vrouwen uitgescholden wordt. Met vers in 2 kol. Daaronder een Sonnet v. 2 vier- en 2 drieregelige strophen op „Rotterdams Nagtnegoty." Beide herdrukt in Taf. d. Dw. *c.* bl. 31.

Ook beschreven in Catal. Brit. Museum, No. 1693.

3634 „Loopan, Loopan, Loop-an; de knegts v. de Actionisten loopen met „de Koekepan." — 3 kleine oude houtsneden, naast elkaar, hg. 5, zamen br. 19 dm., in h. midden een man met een grooten neus. Met bovenst. opschrift en uitvoerige zamenspraak in verzen in 2 kol. fol.

3635 „Prijscourant der Actien of de nieuwmodese actiekramer." — Kleine oude houtsnede v. een Kunstenaar met volk rondom hem; v. ond. dit opschrift en vers in 2 kol. fol. Met nog 6 reg. herdrukt in Taf. d. Dw. *c.* bl. 1.

3636 „Rasende (De) Actionisten in de blinde wareld van *Quincampoix.*" Eene zeer oude breede houtsnede, hg. 10, br. 28 dm. v. 6 manshoofden met lange neuzen, met dit onderschrift en vers in 2 kol. fol.

3637 „Spiegel (De) der Sorgelooze en Armoedige Actionisten." — Eene groote, zeer oude houtsnede van 1540 of daaromtrent, hg. 27, br. 23 dm. *Ghemack en lichte fortune* spelen met kaarten en dobbelen om geld aan eene tafel; *Sorgheloos* omarmt *Weelde*; *Aermoede* wijst op het geld en *Pover* komt achteraan. Met dit bovenschrift en vers in 5 kol. fol.

3638 „Tournooyspel der Actionisten." — Eene kleine oude houtsnede, hg. 8, br. 13 dm. v. een tournooi; kleiner en anders dan No. 3518; met bovenstaand onderschrift en zamenspraak in rijm in 2 kol. fol.

Ook beschreven in: Catal. Brit. Museum No. 1633.

3639 „De Lof-Bazuyn Uytgeblaazen over het verwerpen van de Wind-Handel „of de Actie Negotie, door besluit van de Staten van Vrieslandt op den „Landdag in Leeuwarden, 15 Wijnmaand 1720." — 3 kleine oude slechte houtsneden; een torenwachter, een bijkorf, een dubbele arend, waaronder dit opschrift, en lager een uitvoerig vers in 2 kol. door R. F. Amst., Wed. v. Harder v. Ditmer, in de Laurierstraat in 't Groot A.B.C.-boek. Na de copy van Franeker, 1720. Plano. Niet in de Stedel. Kunstverzameling te Leeuwarden. Herdrukt in Taf. d. Dw. *c.* bl. 2.

3640 „Treurende (De) Actionisten in den rouw," enz. — Vier kleine oude houtsneden naast elkander, 2 mannen en 2 vrouwen in treurgewaad. — Hg. 10, zamen br. 23 dm. Met uitvoerig vers in 2 kol. fol.

3641 „Viaansche (De) omroeper, roepende om alle Bedroefde, Bedroogene en „Bedorven Actionisten." — Eene kleine oude houtsnede v. een Omroe-

per, hg. 8, br. 9 dm. — ter weerszijde dit opschrift en uitvoerig vers in 2 kol. fol.

3642 „Vliegende (De) Actionist op de Waereld." — Eene groote oude houtsnede, hg. 27, br. 23 dm., een wereldbol op zijn kant liggende, waarop een gevleugeld varken staat; daarnaast een ander varken aan een trog. — Met dit opschrift en vers in 6 kol. fol. Ook beschreven in: Catal. British Museum No. 1634.

3643 „Windnegotie." — Oude, bijzonder slechte houtsnede, hg. 15, br. 19 dm.,
a van een molen waarbij eenige huizen, enz. Met uitvoerig vers in 4 kol. fol. Ook beschreven in: Catal. British Museum No. 1691.
b Hetzelfde vers zonder houtsnede, 1 bl. in 2 kol. kl. fol.

3644 „Brantklok (de groote) getrokken door al de bedroefde Actionisten," enz. — Zeer grove houtsnede, hg. 12, br. 15 dm., van het luiden van eene brandklok. Op bl. 2 tot 4 de aansporingen om nog Actien te koopen, waarbij enkele belangrijke bijzonderheden. 4 bl. 4⁰.

III. Teekeningen, alle gelijktijdig.

3645 Een theater, waarop Jan Law op een troon zit v. riemen papier, met bovenschrift: Quincampoix, en eene groote kool daarnaast; naast en boven hem luidt Bombario de boevenklok en de Bode doet zijn horen weerklinken; de Directeur van een Compagnie en een Aap geven de Actien aan de tallooze menschen die voor het theater staan; voorts tal van andere geestige zinspelingen. — Met uitlegging der personen onderaan. Zeer uitvoerige en geestige *Teekening* in O. I. Inkt. Zonder naam. Hg. 35, br. 37 dm. br. fol.

3646 Hetzelfde onderwerp en voorstelling; ruwe doch krachtige Schetsteekening voor de vorige meer uitgewerkte teekening, vele toespelingen zijn hier slechts aangegeven, andere ontbreken. Bijzonder fraaije schets. Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.

Deze teekening is gemaakt op de keerzijde van een zeldzaam portret in zwarte kunst v. Willem III als Koning, te paard regts, geharnast, blootshoofds, een moor achter hem, in h. verschiet een veldslag in Ierland. De naam v. d. grav. door inkt onkenbaar.

Bij deze teekeningen is eene zeer uitvoerige uitlegging met vele bijzonderheden van deze voorstellingen hier genaamd: „Quincampoix of de „grootte Wind en Koolverkooper." 4 bl fol. in HS. — Deze teekening is nooit in plaat gebragt en de uitlegging dus ongedrukt.

3647 „Quincampoix in de stoel met rinkels voor 't Lazarus, zijnde de val der Actionisten." — Quincampoix zittende als een kindsch man in de rinkelstoel wordt door een aap voortgetrokken, Bombario loopt als Marketenter rond, links een berooide actionist, enz. — Fraaije en uitgewerkte Teekening in O. I. Inkt geheel in den smaak der vorige teekening. Hg. 31, br. 36 dm. br. fol. *Onuitgegeven.* Hierbij eene zeer uitvoerige uitlegging met vele bijzonderheden en liedjes over deze voorstelling, met opschrift gelijk hierboven. Wijd geschreven op 21 folio bladzijden. — Deze voorstelling is geheel verschillend van die met een bijna gelijk opschrift pl. 20, No. 3555.

3648 Dezelfde voorstelling, vroegere *schets* in O. I. Inkt, met enkele afwijkingen. Even groot als de vorige.

3649 Bombario als Omroeper bij de rivier, waaraan Vianen ligt (de Lek) welke stad zich in 't verschiet vertoont door hare vlag, geteekend F. H. (Frederik Hendrik). Zeer fraaije *teekenin* in O. I. inkt, als de 4 voorg. Hg. 23, br. 18 dm. gr. 4⁰.

De volgende 3 teekeningen wijken hiervan zeer af.

3650 Jan Law dood op een altaar liggende; regts de tijd die een gordijn wegschuift, links in den Hemel de voorspoed en handel; op den voorgrond Perseus met het wapen v. Amst. waarvoor vele Actiehandelaars verschrikt wegvlugten, enz. Schetsteekening in O. I. Inkt, als de volgende. Zonder naam. Hg. 29, br. 36 dm. br. fol.

3651 „Uytvaart of Lijkstaatie van Jan Law, inventeur v. de Bubbelhandel „v. 1720." — Law ligt boven op eene kist en wordt op een ladder ten grave gedragen, voorafgegaan door een ezel waarop Bombario ruggelings zit, enz. Schetsteekening in O. I. Inkt, zonder naam; met bovenstaand onderschrift. Hg. 28, br. 36 dm. br. fol. *Onuitgegeven.*

3652 Het beeld van bedrog op een altaar, door de waarheid ontdekt. 't Bedrog vliegt naar de hel, enz. Schetsteekening als de twee vroegere met eene uitvoerige (slecht geschreven) uitlegging v. den Ontwerper. Hg. 20, br. 16 dm. gr. 4⁰.

VERSCHILLENDE GEDRUKTE STUKKEN.

3653 Project der *Amsterdamsche* Assurantie Comp. v. dato 10 Junij 1720. bl. 1—3. — Consider. over de Geproject. Comp. en korte oploss. d. tegenwerp. bl. 4—8. Amst., J. Oosterwijk op den Dam. 8 bladz. fol. Herdrukt in: Taf. v. Dw. *a* bl. 15—18 *a*.

3654 *Edam* — Opregtinge v. een Comp. v. Commersie en Navigatie binne *Edam*. Edam, Abr. v. Hoogenhuysen op de Bierkaai in de Boekdrukkerij. 2 bl. fol. — Met zeer veel verschillen herdrukt in: Taf. d. Dw. *a* bl. 6 *a*, *b*, 7 *a*.

3655 *Harlingen.* — Reglement v. een Comp. v. Navigatie, enz. binnen *Harlingen* Harl., F. Schotsman aan de Voorstraat. 1720. 2 bl. fol. Letterlijk herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 1 *b*, 2 *a*.

3656 *Middelburg.* — Concept Reglement — (van eene Comp. v. Navigatie te *Middelburg* — aldus blijkende uit art. 13) — Zonder plaats. 3 bl. fol. — Met bijvoeging v. d. datum 5 Julij, herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 23 *a*, *b*.

3657 *Utrecht.* — Project v. de Comp. v. Commercie en Assur. binnen *Utrecht.* Utr., Wed. W. Broedelet en Zoon op Maertensdam. 4 bl. fol. Herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 10 *b*, 11, 12 *a*.

3658 *Utrecht.*— Conditien v. d. Staten v. Utrecht, 9 Sept. 1720 voor de Compagnie
a v. Assurantie van 10 millioen. Utrecht, J. v. Paddenburg, bij de Viebrug 1720. 4 bl. fol. *Origin. druk.* Herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 10, 11, 12*a*.
b Dezelfde Conditien. 8 bladz. 4⁰.

3659 Project v. de Provinc. Geldersche Comp. v. Commercie met een kapitaal v. 18,750,000 Gl. in 7500 Actien. In 2 kol. Zonder plaats of jaar. *Plano. Origin. druk.* Herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 9.

3660 „Brief van communicatie dat U (N.N.) moogt participeren in de Comp. „v. Commercie en Navig. voor ?? Actien, om binnen 8 dagen 3% te „fourneeren, 1 maand later 2% en v. Maand tot Maand 1% tot 10% „toe. Hoorn, Augustus. 1720." kl. fol.

3661 „Cours der Actien op de Beurs van Amsterdam van de Oude en Nieuwe
a „Compagnieschappen," den ? 172.? 8⁰. — Een gewoon Coursbriefje uit die dagen, met potlood ingevuld, b.v. de West Indische: 445%, de Rotterdamze 170%, Delftze 40, Hoornse 3, Enkhuizen 8, enz.

b „De Prijsen van Actien." Amst. 172.?" 8⁰. Dergelijk Coursbriefje als het vorige, enkele met potlood ingevuld, b.v. West Indische 350 à 60. Utrecht 45, Hoornse 7, Enkhuysen 2 à 2½, Engelse Zuidzee 410, enz. — Beide zeer belangrijk en curieus.

3662 Request in *Handschrift* den 10 Julij 1720, door 287 (of 265 volgens eene andere copij) Amsterdamsche Handelfirmaas geteekend, aan de Regering der Stad om te verzoeken dat geen verlof tot het oprigten van dergelijke Wind Compagnien gegeven worde. 2½ bladz. — Verklaring ten gunste van eene Assurantie Compagnie v. 75 mill. in 10,000 actien, d. 10 Julij 1720, geteekend door 34 Amsterd. Handelfirmaas.

3663 Andere *geschreven* kopij van dit Request van 10 Julij 1720 doch met de namen van slechts 265 firma's. Hierbij is ook gevoegd: „Copye der wetten „van eenige particuliere Assuradeurs waar na de Cooplieden zich moeten „reguleeren, den 19 Febr. 1719 opgemaakt." 3 bl. fol. — Voorts een ander Request van 282 Amsterdamsche Huizen, ook ter wering van de talrijke nieuwe compagnien. — Aan het einde staan 12 firma van Spaansche en Portugeesche Joden die op een afzonderlijk blad geteekend hadden.

3664 Request aan de Burgem. en Regeerders v. Amsterdam. Get.: Jos. v. Asperen (en firma's) Gedrukte namen bl. 1—5. — Bl. 6. Copye der Wetten v. particuliere Assuradeurs. 22 Febr. 1719. — Besluiten v. Kooplieden en Assuradeurs. 4 Maart 1720. op bl. 7. — Herdrukt in Taf. d. Dw. *a*, bl. 18, 19.

3665 De Redenen waarom het ongeraden is, zoodanige Compagnien van vele millioenen Guldens binnen Amst. te laten opregten in Materie v. Assur. en Negotie als waartoe thans alom zo groote bewegingen werden gemaakt. Amst., J. Boom. 1720. 8 bl. fol.

3666 Copye van een Brief aan NN. waer in word vertoond het Bedrog en
a schadelijkheid hetwelk ligt in de opgeregte Compagnien van Negotie, enz. Amst., J. Stokmans, op het Rokin bij de Beurs. 10 bl. 4⁰.

b Dezelfde Brief, andere druk: bij denz. 9 bl. 4⁰.

c Dezelfde Brief, andere druk; bij denz. ook 9 bl. 4⁰. Kenbaar aan het woord *Heer* op den titel; op de vorige uitgave in kapitale, op deze in gewone letters.

d Dezelfde Brief, andere druk, zonder titel. 8 bl. 4⁰.

Deze en de 3 volgende Brieven zijn herdrukt in Tafereel d. Dw. afd. *e*.

3667 Copye van twee Brieven, de eerste v. NN., de tweede een antwoord
a aan NN. over hetz. Amst., bij denz. 10 bl. 4⁰.

b Dezelfde Brieven, andere druk, zonder de woorden: *Copye van* (Twee Br.), enz. 10 bl. 4⁰.

c Dezelfde Brieven, andere druk, zonder naam v. uitgever en jaar. 8 bl. 4⁰.

3668 Copye van de derde Brief aan NN. Amst., bij denz. 9 bl. 4⁰.

3669 Copye van de 4e Brief aan NN. Amst., bij denz. 10 bl. 4⁰.

3670 Brief, wegens de considerabele daling der Actien in de Zuidzee Compagnie en Concept over de mogelijkheid en middelen van Redres. Amst., P. Visser. 1720. 4 bl. fol.

3671 Secreete Correspondentie over de Provinc. Compagnie tot Utrecht. (1e en 2e Corresp. bl. 1—11, 13—22). 4°.

3672 Eerste noodige aanmerking op de Secrete Correspond. over de Provinc. Comp. tot Utr. Utr., H. Schouten, over de Maartensbrug. (1720) 20 bl. 4°.

Volgens mijnen: Catalogus v. Boeken over Nederl. Geschied. 1859 N°. 11, bestaan van de: Secreete Corresp. elf vervolgen, te zamen 116 bl. en 7 stuks van de: Noodige Aanmerk., zamen 54 bl. 4°.

3673 Aanmerkingen over de nieuwe gesteltheit der Financien, om te doen zien het nadeel 't welk door de opgerigte Compagnien moet ontstaan. — Benevens een Ontwerp om aan den Staat genoegzaam middelen tot het voldoen v. haare Schulden en herstellen v. haar Credit zal doen vinden. (Amst., 1720.) 4°. De Aanmerk. bl. 1—22. Redenen tot inleid. v. h. Ontwerp. bl. 23—28.

3674 Hetzelfde. Herdruk *zonder* de: Redenen; — onder den titel: Consideratien, over de nieuwe schikking der Finantien, enz. Mitsgaders een Project, enz. 12 bl. 4°.

3675 Hetzelfde. Andere herdruk, *zonder*: Redenen. 8 bl. 4°.

3676 Hetzelfde in het Fransch: Considerations sur le nouveau Sisteme des Finances; joint un projet pour faire trouver à l'état, etc. 14 bl. 4°.

3677 Redewisseling en Consideratien over den staet en rijkdom der Zuidzee Compagnie, enz. Amst., P. Visser. Leliegracht. 1720. 6 bl. fol.

3678 Remedieu tegen de hedendaagsche ziekte der Actionisten. — Pamflet zonder naam, plaats, jaar. 8 bl. 4°.

3679 Gyzen, Jan v., Disperaete Harlequin, over het verliezen van zijn geld en goed door de Acties. Amst., Jac. v. Egmont. 10 Oct. 1720. 4 bl. 4°.

3680 Gijsen Jan v. 35e Maandagsche Amst. Mercurius, verhalende het goed gedrag van een voornaam Actionist. Amst., Jac. v. Egmont op de Reguliersbreestraat in de nieuwe drukkerij. 8 Nov. 1720. 4 bl. 4°.

3681 Project van een Wint Assurantie Compagnie, tot behoudt van de verloopende Commercie en uitteerende Navigatie in dit hollende jaar van 1720. 10 bl. 4°.

3682 Compagnie (De nieuwe) v. Assurantie opgeregt voor de Vryers en Vrysters. — In 2 kol. Gedrukt tot Phafos. *Plano.*

3683 Compagnie (De nieuwe) van Assurantie opgeregt tot voordeel v. de Vrouwen. In 2 kol. *Plano.*

3684 Saamenspraak tussen Hilarides en Krispyn over de Actiehandel. 8 bl. 4°.

3685 Verspiede Bijeenkomst tusschen de twee groote Avonturiers Kardinaal Alberoni en de Heer Law. door L. D. B. 48 bl. 4°.

3686 Het klaagende Amsterdam aan alle welmeenende Heeren Kooplieden over den verderffelijken Windhandel. Amst., P. Visser. 1720. 4 Coupl. verzen. *Plano.*

3687 De slechte tijdt door den Actiehandel vernietigt en de goude eeuw herstelt. 6 bl. fol.

3688 Verscheyde Gedigten op de Windt Negotie. — Bombardium. 7 bl. 4°.

3689 Uitbreiding van het Vaarsje: *Dum furor invasit,* etc. kl. fol.

3690 De valsche Gouteeu. 8 bl. 4°. — De verreze Gouteeu. 2 Gedichten. 8 bl. 4°.

3691 Raadsel. Gedrukt in 1720. fol.

3692 Het zeker lot der Regtvaardigen, toegepast op de hedendaagse Loterijen. — Vers van C. B. (Cl. Bruin?) in 2 kol. gr. fol.

3693 Zegezang ter eere v. Fredrik Hendrik, met den Zegewagen en de verzen v. J. van Vondel. Rott., P. v. d. Veer. 1721. fol. Zie Catal. N⁰.1651. Is in mijn, en in een ander Ex. van den 2en druk van het *Tafereel* gebonden, zekerlijk ter eere van den mantel van Frederik Hendrik. Zie bl. 106 en 107.

3694 Advis que donnent les Marchands et Negocians de Paris, qui trafiquent dans les pays d'Angleterre et Hollande, pour faire voir qu'il est tres important de maintenir et conserver la negotiation reciproque. 4 bl. fol. In Holland gedrukt met vele interessante opgaven over de goederen van uit- en invoer, en hunne waarde.

DWERGENTOONEEL.

3695 Meermalen is in de voorgaande beschrijving gewag gemaakt van het
a *Dwergentooneel;* immers de 8 plaatjes op pl. 26 en 29 gedrukt zijn aan dat werk ontleend, en enkele platen zijn met randwerk, Dwergen voorstellende, omgeven; bovendien heb ik in 2 Exemplaren der 2e uitgave van het Tafereel der Dwaasheid het geheele *Dwergentooneel* van 1716 gevonden. Wijl over dat hóógst zeldzame en zeer curieuse werk nergens eenig berigt te vinden was, en het eene groote bijdrage is tot onze zoo zeer karige komische letterkunde, bovendien als 't ware bij het *Tafereel der Dwaasheid* behoort, heb ik er eene bepaalde studie aan gewijd waarvan het volgende de resultaten zijn.

Omstreeks 1700 is ergens in Duitschland, waarschijnlijk in Augsburg een plaatwerk verschenen, getiteld:

Il Callotto resuscitato oder neu eingerichtes Zwerchen Cabinet. Cum Priv. S. C. Maj. Zonder naam van plaats, uitgever of jaar. Titel tevens N⁰. 1, en pl. 2 tot 50; iedere plaat hg. 17, br. 11 dm. gr. 4⁰.

Ieder blad stelt een mannelijke of vrouwelijke dwerg voor, met een komisch Duitsch onderschrift of naam, en een dergelijk, soms eenigzins scabreus vers van 4 of 6 regels. Het voor mij liggend Exemplaar is in ouden tijd gekleurd en heeft alle randen, is daardoor hg. 32, br. 23 dm.

Dit werk is ten onzent in dezelfde grootte, zeer naauwkeurig en fraai gecopieerd met alle Duitsche opschriften en verzen, doch daarbij zijn de berijmde, eenigzins vrije, Hollandsche en Fransche vertalingen gevoegd, en onder de Duitsche gegraveerd. De titel van deze Hollandsche uitgave op blad 1 luidt:

a „Il Callotto resuscitato oder neu eingerichtes Zwerchen Cabinet. — „De waereld is vol Gekkennesten,"enz. — Amst. W. Koning in de Vrouwen„steeg op het Water, 1716."

Deze Hollandsche uitgave is echter vermeerderd:

1⁰ met 2 gegraveerde platen, geplaatst vóór pl. 1 en 25, met opschrift: „Rang en Register van de wereld vol Gekkennesten, anders genaamd „het Dwergentooneel," elk met 24 en 26 Hollandsche en Fransche tweeregelige versjes, gen. 1—24 en 25—50, over de voorstellingen der platen;

2⁰ Met eene afzonderlijke, fraai gegraveerde rand om iedere plaat; deze

rand bestaat uit allerlei arabesken, dwergen, satyrs, enz. Iedere plaat is daardoor hg. 27⁵ br. 17⁵ dm.

De platen en de randen zijn allen van verschillende, meestal vrij onbekende graveurs. Plaat en rand zijn dus 2 afzonderlijke gravuren en zelden of nooit treft het dat beiden van ééne hand zijn.

3695 Van deze Hollandsche uitgave verscheen in 1720 bij W. Eng. Koning
b (waarschijnlijk dezelfde als de uitgever W. Koning) eene nieuwe, geheel veranderde en vermeerderde uitgave. — Hierin is: 1⁰ de titel: „Il Call. „resusc. — Wereld vol Gekkennesten" enz. vervallen en ingenomen door een plaatje met onderschrift: Bombario actionist, met het jaar 1720, hetzelfde als op pl. 26 in het Tafereel der Dwaasheid voorkomt. — 2⁰. zijn de opschriften en verzen voor de 7 volgende plaatjes veranderd in die welke op pl. 26 en 29 in genoemd werk voorkomen. — Hiermede is dan ook de vraag opgelost, die ik tot voor korten tijd niet wist te beantwoorden, in welk boek die 8 plaatjes met dwergen in het Actieboek, oorspronkelijk behoorden, te meer daar ze in de 1e uitgave andere verzen hebben. — 3⁰ De 2 Registers met 24 en 26 verzen, in de 1e uitgave voor N⁰. 1 en 25 geplaatst, zijn nu vermeerderd met 5 versjes: A—E op het eerste, en 3 versjes: A—C op het tweede Register, voor even zoo vele platen als in deze uitgave achter pl. 24 en 50 bijgevoegd zijn. — 4⁰. Deze 8 bijgevoegde platen zijn soortgelijke vertooningen van Dwergen als de overige: en zijn gen⁰. (A.1) B.1 C.1, D.1, E.1, voor het 1e deel, (doch A. 1. is zonder N⁰.); en A.2 B.2, C. 2, voor het 2e deel.— 5⁰. Bovendien is rondom deze beide Registers eene curieuse gegraveerde rand gevoegd waarin de zeer verkleinde copyen der platen in ieder deel. Onder die nieuwe rand staat:

„Eernaamen der Personagien in het Schou-burg der Dwergen."

In deze randen zijn soms de portretten N⁰. 3611, '12, '13 geplakt. Zie aldaar.

Eindelijk is aan deze 2e uitgave een 3e deel van 12 platen toegevoegd, waarop soortgelijke vertooningen van dwergen met Hollandsche, Duitsche en Fransche opschriften en verzen, als op de vorige platen; — deze 12 platen dragen bovenaan de Latijnsche en Duitsche namen van een der 12 maanden. In deze serie scheen te behooren, volgens vorm van opschrift, enz. de zeldzame variant van pl. 26 N⁰. 4. (zie N⁰. 3561 *b*) doch heb ik hierin toch niet kunnen vinden, zoodat die waarschijnlijk even als de randen om N⁰. 3536, '69*b*, '89, '97 en 3610 in eene mij nog onbekende uitgave van dit werk zal voorkomen.

Ofschoon dezelfde afzonderlijke randen der vorige uitgave ook in deze gebruikt zijn, zoo zijn ze bijna altijd verwisseld. Daarom heb ik van de verschillende graveurs, en de door hen gesneden platen en randen, de volgende tabellen voor beide uitgaven opgemaakt.

A. van Buysen, Vader . . .	pl. 6, 7, 9, 12.
P. van Buysen, Zoon . . .	pl. 1, 18, 31, 32, 38, 39. A.I, B.I, C.I.
Anna Folkema	pl. 35, 40, 44, 50. C.2.
Fopje Folkema	pl. 16, 19, 23, 24, 33, 41, 45, 49. B.2.
Jac. Keyser	pl. 34.
J. v. Kralinge	Februarij en Nov.
Isak Ledeboer.	pl. 29, 30.
Joost v. Sasse	pl. 2,3,5,8,10,11,13,14,15,17,20,21,22,25 tot 28, 36, 37, 42, 43, 46, 47, 48. D.I, E.I, A.2. Jan., Maart tot Oct. Dec.

In de 2e uitgave zijn op pl. 1—8, die in het *Tafereel der Dwaasheid* op pl. 26 en 29 voorkomen, de namen weggeslepen.

De randen bij de platen zijn van de volgende vijf graveurs. In de 2e uitgave (aangeduid door II) zijn ze op nieuw gebruikt bij de aangewezen platen.

Van *A. v. Buysen*, Vader.

Bladeren en Bloemen . . . . — II. 7.

Van *P. v. Buysen*, Zoon.

Dwerg, peinzende bij Schenkkan.. . 4, 30, 37,

Dwerg, de beenen achterwaarts omhoog. 15, 39, 43,—II. 15, 36, 42, 47. April.

Dwerg, vioolspelende. . . . . 17, 47, — II. 2.

2 Dwergen dansende, een grijns in 't midden. 20, 31, — II. 11, 32.

Een dansende Harlequin bij 2 Centauren. 23, 38, 46. — II. 13, 24, 38, 49.

Twee — — — — 9. — II. 10, C.I.

Bladeren en Bloemen . . . . 19, 45. — II. 7, 26, 41.

Verkleinde kopyen v. 1—24 en A—E. — II. Register dl. I.

Van *Anna Folkema*.

Aap met kan en gewigt . . . . . 11, 18, 35. — II. 23, A.I, 27, 39.

Oude dwerg, rookende . . . . . . 10, 24, 44. — II. 5, 18, 33, 44.

Zwijnskop, enz. . . . . 13, 32, — II. 3, E.I.

Verkleinde kopijen van 25—50, A—C. — II. Register dl. 2.

Van *Fopje Folkema*.

Adelaar en 2 Faunen. . . . . 8. — II. 8, D. 1, 31. B. 2.

Dwerg van achteren gezien. . . . . 16, 34, 42. — II. 16, 19, 30, 34, 50.

Gehoornde bok. . . . . 21, 41. — II. 6, 29, 45.

Van *Joost v. Sasse*.

Dwerg, jong, rookende tusschen 6 plaatjes. 1, 25. — II. 9, 43.

Dwerg, duikelende. . . . . 7, 12. — II. B. I, C. 2.

Dwergen, twee, en Vruchtenmand . 5, 28, 50. — II. 4, 17, 40.

Centaur, Mannelijke.. . . . . 3, 29. — II. 46.

Centaur, Vrouwelijke . . . . 6, 27. — II. 21, 35.

Januskop. . . . . 2, 26, 36, 49. — II. 14, 22, 28, 37. A. 2. Febr.

Vruchten en bladeren . . . . 14, 40, 48. — II. 12, 20, 48.

Bloemen.. . . . . 22, 23. —

Rand met 2 medaillons. . . . . . Register van dl. 1, 2.—II. 1. 25. Januarij.

Isidor Cooridon Fidelle (pseudon.?) en *J. v. Sasse*.

Fontein *(Maart)* Vrouwel. dwerg met hoenders *(Mei)* Ossekop *(Junij)* Slapende Wijngaardenier *(July)* Badende dwergen *(Aug.* Zonder naam) Dwerg met appelen. *(Sept.)* Drinkende dwerg *(Oct.)* Jagtgerij *(Nov.* Zonder naam) Everzwijn geslacht. *(Dec.)*

3695 Van dit *Dwergentooneel* bestaat nog eene verkleinde copy in 12°, waarschijnlijk omstreeks 1775 gegraveerd; de figuren zijn hier juist omgekeerd, regts of links, en onder ieder is een 2reg. gegraveerd versje; ieder plaatje hg. 10, br. 6 dm. Hiervan bezit ik slechts 4 blaadjes waarop naast elkaar de (ongenommerde) voorstellingen van pl. 2 en 5, 8 en 16, 25 en 26, 40 en 50.
c

De uitgave van 1716 is zeer zeldzaam; van de 2e uitgave, die van 1720, en van de copy ken ik slechts de voor mij liggende Exemplaren.

3696 Apenspel. — Eene verzameling van 16 platen (gen°. 1—16) zonder titel, vertoonende allerlei tafereelen uit de menschelijke huishouding, doch waarin de menschen als apen voorgesteld zijn. Iedere pl. met een 2reg. Holl. en Fransch versje. (Door ? en) met adres van *M. Pool*. 16 pl. ieder hg. 17, br. 20 dm. br. 4°.

Plaat 8 vertoont de apen bezig met den Windhandel; ze hebben allerlei briefjes van Compagnien in de handen. Bovenaan regts: *Quinquempoix*, links: 1720. — Zie N°. 3622.

Om deze plaat heb ik deze en de volgende platen hier geplaatst, wijl die plaat duidelijk den tijd der verschijning aantoont; anders zouden deze en de volgende platen welligt op 1700 behooren, even als de platen over de Schildersbent, door *Pool*, N°. 3002, enz.

Deze manier om de menschelijke bezigheden en gebruiken, als door apen verrigt voor te stellen, schijnt van Teniers afkomstig te zijn.

3697 „'t Apenspel in de Werelt." — Gegraveerde titel op 2 boven elkaar staande
a labellen, ter weerszijden door apen vastgehouden; zonder plaats, jaar noch graveur; — hierachter 15 ongen°. platen met allerlei voorstellingen uit de huishouding en vermaken der menschen, hier als apen voorgesteld. Iedere plaat met een 2regelig vers en adres van *L. Schenk* te Amst. Hg. 16⁵; br. 20 dm. br. 4°. Latere uitgave van *Schenk* van oudere platen, welligt ook door *Pool* gegraveerd. De voorstellingen op No. 3696 en '97 zijn geheel verschillend.

b Hetzelfde. — De voorstelling der 2e pl. (of het 3e blad) der vorige verzameling, nl. een barbierswinkel; veel grooter dan de gravure en met eenige afwijkingen. *Teekening* op pergament door *Abr. Bastiaans*. 1665. Hg. 22, br. 30 dm. br. 4°.

3698 Apen Hoofdwacht of Corps de Garde te Amsterdam waar vele gekleedde apen bezig zijn met kaartspelen en rooken; inmiddels wordt een groote oude kater in een winterjas gehuld, binnen gebracht. Naar *D. Teniers*. (door *M. Pool*) met zijn adres: Leidsche gracht, 5e huis van Heerengracht, Noordzij, en 8reg. vers. Hg. 43, br. 53 dm. br. fol.

Hiervan heb ik ook een Exemplaar gezien met adres van *L. Schenk*.

3699 „Les Hommes en mignatures." — Voorstelling van kaartspelende, rookende en drinkende aangekleede apen, ongeveer als pl. 5 in het *Apenspel* van *Schenk* (N°. 3697) Naar *D. Teniers*, door *P. Chenu*. br. fol.

3700 „La Guingette. — La Parade" — 2 voorstellingen van aangekleede apen; de eerste: dansende apen bij een boerenherberg, ongeveer als pl. 11 in *Schenk* N°. 3697, de andere een koordedansende aap met andere spelende apen, ongeveer als pl. 4 v. *Pool* N°. 3696. Naar en door *L. A. Le Mire*. br. 4°.

3701 (1721. 17 Maart.) Executie te 's Hage aan Corn. Flo(or?) en Dn. Berendregt, beide uit Noordwijk, wegens diefstal van uit zee aangedreven goed. Slechte oude houtsnede, waaronder: „Een nieuw Liedt" enz. op bovengenoemde personen. kl. br. 4°. (Aan de regterzijde is van het blad iets afgenomen.

3702 (9 Dec.) „Ter gedagtenisse v. de Vreede door Z. Maj. v. Rusland en
a „de Croon van Sweeden 30 Aug. (S. V.) geslooten en geratificeerd, heeft „Christof. v. Brants, President v. Z. M. v. Rusland te Amst. dit „vreugdevuur doen aansteeken. 9 Dec. 1721 S.N.' — Afbeelding v. h. prachtig vuurwerk, in het midden de Tempel des Vredes, links PA¶,

regts: PAX, met vorenstaand bovenschrift, onderaan 26 Lat. versregels in 2 kol. Naar *S. Schijnvoet*, door *J Smit*. ge. br. fol.

3702 „Tweede afbeelding v. h. Vreugdevuur door C. v. Brandts," enz. — Af-
b beelding v. d. tempel met de verschillende chassinetten, versieringen, enz. Met 3reg. boven- en 3regelig onderschrift. Naar *Schijnvoet* door *J. Smit*. — Te zamen 2 bl. ieder hg. 51 à 52, br. 56 à 58 dm. br. fol. Vermeld in mijn Catalogus van Boeken over Rusland, 1859, bl. 165, waar ook een Ex. dezer platen op satijn gedrukt voorkwam; voorts de 1e pl. iets verkleind, met hetz. bovenschrift, zonder verzen, gr. fol. — eene andere copie meer verkleind, zonder bovenschrift, doch met 3 reg. Holl. onderschrift. fol. — Van de 2e plaat bestaat eene kleinere voorstelling met 12 verzen en adres v. *H. Bosch*, kl. fol. — eene andere voorstelling door *J. Goeree*. fol. — en eindelijk twee eenigzins verschillende rekeningen voor dit Vuurwerk: *die met genoegen betaald is*, waarvan de eene *f* 11,000 de andere *f* 12,559 bedraagt.

3703 (1722) Gedachtenisplaat en penning voor den gouden bruiloft of 50jarig huwelijk v. Pt. v. Loon en Agn. Graswinckel te Amsterdam, zijnde het 7e 50jarig huwelijksfeest in hunne vereenigde geslachten; met afbeelding der penningen op de 6 vorige feesten geslagen. nl.:
1621. 26/IX. M. R(uychaver?) en A. v. L(oon?)
1647. 27/V. H. v. Loon en J. Ruychaver.
1659. 15/II. Corn. Graswinckel en M. v. der Dussen.
1694. 21/XII. H. Graswinkel en A. Halters. (Op deze penning een afbeelding v. h. Reciff (de Fernambuco?)
1674. 26/V. Nic. v. Loon en E. v. Veen.
1706. 21/XI. Adr. v. Loon en C. Hunthum. (Zie No. 3406 hiervoor)
Met vele dichterlijke bijschriften van *J. Goeree*. Gegrav. door J. Goeree.

3704 (1723) Derde Eeuwfeest der uitvinding van den Boekdrukkunst te Haarlem. — Standbeeld van Laurens Janszoon Koster, naar de teekening van *Rom. de Hooghe* in zandsteen uitgevoerd door *R. Verbeek* en *G. v. Heerstal*, staande in 1723 in den tuin v. den Hortus Medicus te Haarlem. Aldus afgebeeld door *P. H. Jonxis*. 8o. Zie over dit standbeeld: C. Ekama, R. de Hooghe en de Hortus Medicus. Haarl. 1869.

3705 (1723. 15 Febr.) „Appels des Archevèques des Chapitres du Clergé d'Utrecht et „de Harlem, du P. Quesnel, des Orvalistes et des Chartreux etc. qui se sont „refugiés en Holl. pour éviter la persecution," etc. — Gezigt v. eene Kerkvergadering te Utrecht? waarheen vele hooge Geestelijken opgaan, de meesten in de hand een papier met opschrift: *Appel*. Met bovenstaand onderschrift, waaronder 2 regels: „Voyez en l'histoire qu'on donne „maintenant ce 1 Jan. 1753. Hg. 11, br. 16 dm. br. 4o.

Dit plaatje is uit een mij onbekend Fransch boek, in 1753 ten onzent verschenen. — Na vele vergeefsche nasporingen wáárin deze plaat behoort en op welke Kerkvergadering ze doelt, heb ik eindelijk besloten deze afbeelding en de volgende, even curieuse als zeldzame, spotprenten op de Bul *Unigenitus*, op den 15 Februarij 1723 te plaatsen. Van dien datum toch dagteekent het *Appel* van den te Haarlem resideerenden Bisschop van Babylonie, D. M. Varlet, wat echter eerst den 17en Julij 1724 te Haarlem geregistreerd werd; ook zijn de *Appellen* der 4 Fransche Bisschoppen op No. 3708: *het Gansenbord der Constitutie* genoemd, allen van 1719 tot 21 uitgegeven.

Bovendien is het „Gansenbord" verschenen in de *Poesies* (zie hieronder) die van December 1723 dateeren. — Zie voorts hierover bl. 450 enz. der: Histoire abrègée de l'Eglise Metropolitane d'Utrecht, zonder jaar, doch in 1770, verschenen te Utrecht bij *van der Weyde*, welk werk als: Livre 29, gedrukt is achter de Fransche vertaling of omwerking van Wagenaar's Vaderl. Historie door D. en S. (of Dujardin en Sellius), in 8 gr. 4⁰ dl. te Parijs, in 1757 tot 1770 uitgegeven, doch die reeds met het jaar 1648 sluit. — In dat werk staat op bl. 486 ook een uitvoerig relaas over pogingen ter vereeniging der Grieksch-Russische Kerk met de Roomsche kerk, aangewend tijdens het verblijf van Czaar Peter alhier in 1717; wat ik daarom vermeld, wijl voor vele jaren Baron M. von Korff, Minister in Rusland, mij daarover schreef, en ik op alle vragen aan deskundige personen hier te lande gedaan, ten antwoord ontving dat daarvan nooit sprake was geweest, noch kón geweest zijn.

3706 Vergadering der Cleresie van Haarlem en Utrecht in 1753. Zie Catal. Busserus I. bl. 473. — Vergadering der Geestelijken wegens de stellingen van Quesnel. Driemaal different. Zie Catal. Busserus I bl. 455. — Het jaar, als dat der Vergadering is zeker fout; en zal van de vorige plaat genomen zijn.

3707 (**1724**). „De Praalende Constitutie. — La Constitution Triomfant." — Spotprent op de Bul en Constitutie *Unigenitus* door Paus Clemens XI den 8 Sept. 1713 uitgevaardigd, waarbij de Stellingen van P. Quesnel verdoemd en de Pauselijke onfeilbaarheid geleerd wordt, — welke Constitutie door de Staten van Holland hier te lande werd verboden, en nimmer met hunne goedkeuring is afgekondigd. (Wagenaar XIX. 82 enz.) — Paus Clemens XI zit ten troon; hem wordt de pantoffel gekust door zijn' opvolger (in 1720) Paus Innocentius XIII; de naakte waarheid, door de banbliksems van den Paus vervolgd, vlugt weg. De geblinddoekte waarheid, die naast Clemens XI ten troon zit, verspreidt de nieuwe Constitutie door kleine geblinddoekte Jezuitjes; een portret van Jansenius wordt door een gemyterd Engeltje aan stukken gesneden en een portret v. Quesnel door anderen vertreden. Met gegrav. Holl. en Fransch vers ieder in 22 regels met bovenstaand opschrift. Vrij goede grav. zonder naam (door *Folkema?*) Hg. 22, met vers 36, br. 28 dm. fol.

Daar Paus Innocentius eerst in Mei 1721 den Pauselijken troon beklom en in Maart 1724 overleed, behoort deze plaat in 1723 of 24.

3708 Andere spotprent op hetzelfde. — „Het nieuwe Gansebord der Constitutie *Unigenitus*." Opschrift boven een Ganzenbord, waar N⁰. 1 de Arke is, N⁰. 5 Petrus, 6 Brug der uitlegging, 12 Blinde acceptatie der Constit., 15 Scheuring, 16 Doolhof d. dwaling, 17 Herberg der Vereeniging, 26 Acte v. Appel. I. 33. Bisschop v. Soissons. 51. Mirepoix. — Senes. — Montpell. — Boul. 53 II Acte v. Appèl. 55. Lodewijk XV, 58 Clemens XI als de Dood, 62 Kard. de Noailles, 63. Concilie. — Ter weerszijden v. dit gegrav. Ganzenbord, de: „Verklaring v. 't Nieuw Gansebord" eindigende aldus: „Alle deze beduidzelen voorzeggen dat er nog een tijd zal „komen dat deze gantsche zaak v. de Constit.. *Unigenitus* niets anders zal „weezen dan h. sprookje v. Roodkousje of gelijk de Franschen zeggen: „Sprookje v. Besje de Gans." Hg. 38, met opschr. 46, br. 45 met Verklar. 61 dm. br. fol. *Hoogst* zeldzaam.

Deze zeer curieuse plaat is de navolging van een dergelijk Ganzenbord, te vinden in: Poesies sur la Constitution *Unigenitus*. Ville franche. *(Amst.)*

Philat. Belhumeur, 1724 kl. 8° dl. II. bl. 84. op welke bladz. dezelfde regels van het spel in het Fransch staan als hier in het Hollandsch. Dat de Fransche plaat de oorspronkelijke is, bewijzen mijns erachtens de namen der 4 Fransche Bisschoppen en het ontbreken der namen van Codde en andere der talrijke Hollandsche Jansenisten, alsook de woorden over Besje de Gans, enz. In het origineel is het Ganzenbord nl. een deel van een ander werkje: „Essai du nouveau conte de ma mere l'Oye, ou les enluminures „du jeu de la Constitution." Die *Enluminures* zijn 18 vrij lange gedichten van 100 à 400 regels op de 18 belangrijkste figuren van het Ganzenbord. Volgens dl. II bl. 75 der *Poesies* was het Ganzenbord kort voor den druk ontworpen; de titelplaat is van 1723. — Het boek: *Poesies* is een der vele aardige en belangrijke boeken hier te lande door de Fransche Jansenisten uitgegeven, want papier, druk en platen bewijzen duidelijk dat het een voortbrengsel der Holl. pers is.

3709 Spotprent op hetzelfde. — „De Roomse Onfeilbaarheid wordt hier naar
a „eis vertoond, — En als zij waard is met een kaartenspel bekroond." — Eene plaat in 54 afdeelingen, als kleine speelkaarten (9 rijen naast, 6 onder elkaar) verdeeld. 52 zinne- en spotprentjes tegen de Pausen, hun leven en leer, de Onfeilbaarheid, haar Staatkundige invloed, enz. en voorts ter eere van P. Quesnel, en eenigzins ten voordeele der Hervormers. Iedere kaart of ruit heeft bovenaan regts een der 13 figuren van Harten, Ruiten, Klaveren en Schoppen. 2 ruiten zijn met inschriften; nl.: „Deze „nieuwe Constitutie kaart zijn te koop te Romen," enz. en lager: „Nieuwe „Constitutie kaart van 's Pausen Onfeilbaarheid gestigt op dolheid en „blindheid" — 1 bl. plano. Hg. 52, br. 45 dm. *Zeer zeldzaam.*

b Dezelfde plaat, latere druk. De groote plaat is in 6 bladen ieder van 9 vakken versneden; het opschrift wat op de vorige plaat in kl. kapit. letters boven de geheele plaat stond, is nu boven de 1e pl. in 2 regels cursief gegrav. Ieder der 6 bl. hg 26, br. 15 dm. *Zeer zeldzaam.*

Welligt is deze plaat in Julij 1730 verschenen toen de Staten v. Holland een plakkaat uitvaardigden tegen de Kerkelijke overmagt v. d. Paus. (Wagenaar XIX 35).

3710 (**1723. Mei**). Het Hollandsche schip v. Pt. Vlak bij Gibraltar in gevecht met 2 Algiersche kapers. (Naar en door *R. Vinkeles*) 12°. *Proefdruk v. a. l.* Uit (Fokke) Geschied. d. Nederl. dl. X bl. 236.

3711 (**1724. 22 Mei**). „Generaale Vertooning v. de Zonsverduistering ofte „Groote Zoneclips, die wezen zal d. 22 Mei 1724, waar van de verduiste„ring bij ons te zien zal zijn op het grootst ofte midden, 's av. 6 uur 36 min. Door *G. Spinder.* — 1/2 blad fol., daarnaast links, 2 platen onder elkander, een wereldbol en 6 bollen voorstellende Haarl. Is. v. der Vinne, in de Warmoesstraat en te Amst. bij *Joh. Loots*, in de Nieuwbrugsteeg. 1 vel. *Plano.*

3712 (**1725**) „Kleding omtrend het jaar 1725." Klein 12° prentje van 2 Heeren en 2 Dames, met 1 reg. onderschrift, (Door *S. Fokke?*) Uit?

3713 (**1729 16 Nov.**). „Afbeelding v. h. seldtzame Licht- en Luchtgezicht, ge„zien des av. 16 Nov. 1729 volgens de waarneming door *Cr. Zumbach de „Coesfeldt.* M. D." — Afbeelding v. eene luchtverheveling en aanduiding van vele gesternten, boven eene groote watervlakte bij Haarlem of Leiden? Met 1 reg. onderschrift. Hg. 18, br. 29 dm. br. 4°. — Is pl. 217 in: Kleyne Atlas of Tooneel des Oorlogs. Amst. 1735. br. 4° Zie No. 3750.

3714 Hetzelfde, iets hooger, eenigzins anders; zeer bleek gedrukt en de namen, bv. *Coccini Color* enz. in witte letters; onderaan eene doorloopende reeks huizen. Met 4 reg. Lat. bovenschrift en uitvoerigen Latijnschen brief aan den Leidschen Burgemeester C. Ruysch door *C. Zumbach de Coesveldt*. Met adres v. *C. Wishoff* te Leiden. Hg. 22, met tekst 44, br. 32 dm. gr. fol.

3715 (**1730 Junij**, enz.). Verspreiding v. h. *Crimen nefandum* (Sodomie) in Nederland. (Wagenaar XIX 37, enz.) Zinneprent hierop in 6 afdeelingen, 1—6, met bovenschrift: „Tijdelijke straffe voorgesteld ten afschrik aller „goddelooze en doemwaardige zondaren." (1. Bijeenkomst. 2. Verlaten der vrouwen en kinderen. 3. Gevangenneming. 4. In de gevangenis. 5. Gehangen en verbrand. 6. Voor h. Stadhuis te Amst. in eene ton verdronken. Goede pl. zonder naam. V. onderen uitvoerig vers in 2 kol. v. *G. Tysens*. Beginn.: „Afschuuwelijke zonde." Met adres: Amst. *G. Bos* en *G. Bouman*. Hg. 19, met vers 42 dm., br. 29 dm. fol.

3716 Andere zinneprent op hetzelfde, met opschrift: „De geregtigheid verheer„lijkt door het ondekken..... der hooggaande zonde." — Eene bijeenkomst van mannen, waarboven een kleed wordt opgeligt door den Tijd en de Hemelsche wraak; regts de zonden als geboeide vrouwen, in het verschiet Sodom door vuur uit den hemel verbrand. Slechte plaat zonder naam, met afzonderlijk vers in 2 kol. v. *G. Tysens*, beginn.: „O Nederl. Maagd," enz. (uitvoeriger dan het vorige) en adres van *G. Bos* te Amst. De pl. hg. 18, met vers 45 dm., br. 28 dm. fol.

3717 Andere zinneprent, zonder eenig opschrift of uitlegging. Links wordt een geboeid man wiens gelaat bedekt is door 2 Romeinsche lictoren uit de gevangenis gehaald om (volgens de Romeinsche wet) met een hond, aap, slang en haan in éene zak gebonden, verdronken te worden; regts de stroomgod Tiber en Romulus en Remus bij eene wolvin zuigende; in h. midden een wagen met 2 ossen bespannen; in 't verschiet Romeinsche gebouwen. Door *J. Wandelaar*. Met adres v. de Janssoons v. der Aa. Onderaan links gem.: B. Hg. 21, br. 34 dm. br. fol. Fraaije plaat.

De een of ander dezer 3 platen vindt men soms gebonden voor een klein folio boek, getiteld: „Copyen van Indagingen," zonder plaats of jaar waarschijnlijk in 1731 te Amsterdam verschenen en waarvan ook een kl. 8⁰ herdruk bestaat.

3718 (**19 Junij**). „Amsterdamsche indaaginge" (voor h. bovenvermelde feit) — Hetzelfde v. Rotterdam, 29 Aug. 1730. Placcaat d. Staten v. Holland daarover. 21 Julij 1730. — 3 St. Plano; om aangeslagen te worden.

3719 „Synode tenu dans le Choeur de l'Eglise Neuve à Amsterdam en 1730." Afbeelding der Synode. (Door *B. Picart*). br. 4⁰.

3720 „Afbeelding v. h. Noord-Holl. Sinode, zoals het gehouden wordt in h. „Koor der Nieuwe Kerk te Amst." Door *J. C. Philips*. 1738. br. 4⁰. Uit: Tegenwoord. Staat d. Nederl. I. 34.

3721 (**1731 5 Febr.**) Verschrikkelijke brand in h. Hof te Brussel. Zonder naam. br. 4⁰. Uit: Europ. Mercurius.

3722 (**22 Junij**). „Het zeer heilig en zeer eerwaardig geheim Consistorie."
a Opschrift boven een spotprent op den Paus en de Kardinalen over het verzet tegen de bezetting v. Parma door Oostenrijk, na den dood v. d. Hertog van Parma. (Wagenaar XIX. 47). — De Paus zit op vossevellen met een slaapmuts over — en 3 brillen op de oogen en wordt door den Kardi-

naal Imperiali gedrongen om een breve tegen Oostenrijk?? te teekenen, wat de Kardinaal Corsini tracht te verhinderen door den Paus zand in de oogen te blazen, enz. — Onder de afbeelding 2 gegrav. regels: „Verklaa„ring v. bovenst. prent, volgens de Haagse Courant v. 13 Julij 1731;" onder de pl. eene Holl. uitlegging N⁰. 1—9 in 2 kol. De plaat zonder naam (door *Philips?*) Met adres: Amst. *J. de Ruyter*, over de trappen v. de Beurs. Hg. 15, met uitl. 34, br. 20 dm. fol.

Van deze plaat is in de Europ. Mercurius 1731. II. 25, eene zeer naauwkeurige, even groote copy, met hetzelfde onderschrift als hier bóven de plaat staat. br. 4⁰. — Aldaar is ook bl. 26, 27 de geheele uitlegging van beide platen afgedrukt doch in eenigzins anderen vorm, en alsof het de uitlegging van ééne plaat is; die der eerste plaat staat op bl. 25 en de 11 eerste regels van bl. 26; het vervolg dier bladzij en bl. 27 is door de verklaring der 2e plaat (N⁰. 3723) ingenomen, eindigende: „Met de hulpe „dezer eerwaardige Vergadering zullen wij wel bezorgen dat het kleine „kind niet leeve. — Waarop dit ziet is gemakkelijk te begrijpen. — Deze „plaat is in folio en men meent dat de Kardinaal Coscia die in Napels „heeft doen maken. De Paus heeft 1000 Scudi voor den ontdekker van „d. graveerder of uitgever dezer plaat uitgeloofd." — In de Haagse Courant v. 13 Julij, onder de plaat aangehaald, staat van dit alles een klein uittreksel.

b Dezelfde plaat, met bovenschrift in boekdruk: „Le tres Saint et Vene„rable Consistoire Secret" en dezelfde uitlegging in h. Fransch N⁰. 1—9, zonder adres. Hg. 15 met uitl. 34, br. 20 dm. fol.

3723 Vervolg op de vorige plaat.? — Zinneprent op den Paus over de Bul *Unige-*
a *nitus*, de plannen van vervolging in Savoye, de invoering v. de Litanie v. Gregorius VII en de poging om het kind v. de Hertogin v. Parma uit den weg te ruimen. (Wagenaar XIX 47) — met opschrift in boekdruk: „Suite du très Sacre Consistoire Secret." De Duivel zit op een monnik aan eene tafel; aan zijne regterzijde staat de Kardinaal Orighi, links de Secretaris v. de Congregatie, aan de linkerzijde wordt de Kardinaal Marini en eenige huisprelaten van den vorigen Paus gepijnigd en gevild in de: *Fabriek v. Parkement voor de Aktens;* aan de regterzijde neemt de Kardinaal Quirini den Bijbel uit de Bibliotheek v. h. Vaticaan en zet er de Legende v. Gregorius VII voor in de plaats. — Onder de pl. (zonder naam) eene uitvoerige Fransche uitlegging der N⁰. 1—14. De plaat hg. 15, met uitlegg. 32, br. 24 dm. fol. *Zeldzaam.*

b Dezelfde plaat met Hollandsch opschrift: „Het vervolg v. h. zeer heilig „geheim Consistorie" met Holl. uitlegging en adres bij J. de Ruyter. — In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

Voorts heb ik hierbij een Jansenistisch geschrift gevoegd: „Trouwhertige „waarschouwing de Regeering voorgedragen ter gelegenheid v. een Ge„drukt Blaadje wegens den Dienst van Gregorius de VII 't geene hier „te Lande opentlijk verkogt word tot supplement v. h. Roomsch Getijboek." Alkmaar. G. Hazemaker, Boekverk. met houtsnee vignet: Een bruidspaar met omschrift: „Wat Godt te samen gevoecht heeft, dat en sal „de mensche niet scheiden," 22 bl. gr. 4⁰. — Deze dienst moest op 25 Mei gevierd worden.

3724 (**1731. 10 Sept.**) „Collecte in Holland en W. Vriesl. voor de verdreev. „Piemontoisen." (Wagenaar, XIX. 66—70). Afbeelding in 6 ovalen (gen.

1—6) v. verschillende grootte, met opschrift: „Ter gedachtenis en roem „v. Holl. liefdad. mededeelzaamheid aan de verdrev. geloofsgen." Met uitvoerig vers v. *C. Bruin* in 3 kol. en daaronder de: „Lijst der collecte „in de Steden v. Holl." te zamen *f* 284,112. — Hierbij eenige opgaven der collecte in H. S. Zie hierover inzonderheid Europ. Merc. 1731 II 284—318 waar de opbrengst der collecte *f* 308,505 genoemd wordt.

Deze plaat is nog in 1749 voor Bergen op Zoom, en in 1766 na den brand van Hilversum gebruikt. Zie aldaar.

3725 „Plage der Zeewurmen in de Hollandsche dijken in d. Jaare 1731 en vervol-
a „gens" (Wagenaar. XIX. 90—93). — Afbeelding v. 3 paalwormen in natuurlijke grootte, (lang ruim 10 duim) althans zeer vergroot; verderop eene zeewering, waarvan de doorboorde palen omver gehaald worden. (Door *A. Zeeman*) br. 4⁰. Hg. 15, br. 18 dm. Uit: Massuet, kokerwormen. 1733.

b Dezelfde plaat, fraaije *proefdruk* vóór alle letter en vóór de No.

3726 „Drie stukken eikenhout v. h. paalwerk aan de zeedijken gelijk het van „de wurmen doorboord is." Door *J. Ruyter*. br 4⁰. Hg. 20, br. 30 dm. Gem.: Pag. 297. — Uit: Rousset, Zeewormen. 1733? — Is welligt ook pl. 216 uit Atlas No. 3750.

3727 Een stuk van den achtersteven v. h. Schip *Holland*, van den paalworm doorknaagd, *in originali*. Uit Bibliotheek Beima. Leiden. 1874. bl. 220.

3728 (**1732. 24 Jan.**) Zinneprent op het afzetten van 8 Overlieden van het
a Chirurgijns Gild te Amsterdam, Th. v. Brederode, en and., wegens het verspillen der gelden van de Weduwenkas van het Gild. De afzetting geschiedde door de Regering der Stad op aandrijven van den bekwamen Chirurgijn Abr. Titsingh, zoowel door middel van zijne werken *Cypria, Diana*, enz. als bij de Regering zelve. — Gezigt v. de Gildekamer (in het huis op de O. Z. Voorburg wal tegenover het tegenwoordige Stadhuis) uitziende op de kleine Vischmarkt in de Nes; op den voorgrond, regts, loopen 3 der afgezette Overlieden met het gestolen geld weg; de nieuwe Overlieden zitten om de tafel; bovenaan links de afbeelding v. een kegelspel waarbij met ééne worp 8 kegels (Overlieden) worden omgeworpen. Onderaan 2 regels: *Dit Kunsttafreel vertoond*, enz. Met de N⁰. 1—13 op de plaat welke uitgelegd worden in een afzonderlijk, hierbij gevoegd vers v. 78 regels, met opschrift: *Korte Verklaring v. de plaat* en geteek.: *De deugt beminlijk*, enz. Op het *Kegelspel* zijn ook 2 gedichten in de na te melden verzameling. Hg. 18, br. 21 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde voorstelling, juist omgekeerd, de wegloopende Overlieden zijn hier links op de plaat, enz.; op de tafel ligt voor den President (A. Titsingh) eene klisteerspuit, op de vorige plaat niets. Met dezelfde 2 versregels. br. 4⁰. Zonder naam. Eene oude hand heeft op deze plaat geschreven: *Origineel*. Dit Exemplaar is het eenigste wat ik ontmoet heb, de andere plaat komt dikwijls voor. — Ook op de *Clysteerspuit* is een vers in de hierna genoemde verzameling.

Deze plaat en uitlegging heb ik eens achter het 5e Vervolg der: Nederl. en Lat. Keurdigten, en nog eens achter een werkje „de Kwijnende Amsterdamsche Heelkonst" gevonden. Het laatstgenoemde is eene verzameling van allerlei vuile en walgelijke gedichten over deze kwestie. Gedurig vindt men Exemplaren die van elkaar verschillen; zoo is er op de fraaije Bibliotheek van *Natura Artis Magistra* een wat afwijkt van de anderen die ik ken. Het werkje: „Lauwerkransen om de Hoofden der

„afgezette Chirurgijns" Rott. (1733?) 111 bl. 8⁰. is waarschijnlijk de herdruk, als verzameling, van vele vroeger afzonderlijk verschenen gedichten hierover. — Voor mij ligt eene collectie van 13 afzonderlijke gedichten van 8, 12 of 16 bl., beginnende met een gedicht: „Samenspraak der Dooden tusschen Hippocrates en *Huc ten Dimus*," die alle hierop doelen.

In de Nederl. Keurdigten, 8e vervolg, 1734 (nl. dat van 72 bladz.) staat op bl. 24 een gedicht: Op den afgezetten Abr. Titsingh, alias: Malle Bram, als overman van het Chirurgijnsgild, en op bl. 63 een: Wederantwoord aan Titsingh in een brief aan H. Ulhoorn door Franken.

Men zie overigens in: J. W. R. Tilanus' Beschrijving der Schilderijen v. h. Chirurgijnsgild te Amst. in 1865 bij mij uitgegeven, op bl. 33 eene verwijzing naar vele andere boeken over dezen twist.

3729 „De Heelkonst der Amsterdammers opgehelderd." Regts zit de Amsterdamsche heelkonst treurende; de Tijd brengt eene gedenktafel met bovenstaand opschrift aan *Oefening*, enz. Door *J. Lamsveld*. 8⁰. Met afzond. vers v. 6 vierregel. strophen, geteekend: *Discendum Semper*. 8⁰. — In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3730 Zinneprent boven den folio Plak-Almanak v. h. Amsterdamsche Chirurgijnsgild, gedurende de jaren 1727, 28, 29, 30 geplaatst; op den voorgrond eene menigte gebrekkige armen, waarvoor een Professor en 2 assistenten staan; bevenaan een Professor bezig over een vrouwelijk lijk te demonstreeren. Slechte gravure, zonder naam. gr. br. 4⁰. Oude afdruk in alle randen; zonder Almanak. Zeer zeldzaam.

3731 Zinneprent boven den Amsterd. Chirurgijns-Plak-Almanak van 1731, 32, 42, 45 geplaatst, voorstellende regts: eene operatie van den steen, links eene oogoperatie, in het midden een lijder op den grond zittende, op den achtergrond eene poort, waarboven: *Coll. Anathomicu*, en waarin tal van operatiën gebeuren. Door *A. Zeeman*. 173. gr. br. 4⁰. Zie 3732 *b*, *c*.

3732 Zinneprent boven den Amsterd. Chirurgijns-Plak-Almanak v. 1781 tot 1817,
a voorstellende het Theatrum Anatom. te Amsterdam; ter regterzijde staan 2 Heeren met hoeden op. Boven in de plaat het wapen v. h. *Coll. Chirurg.* en de 6 wapens der Overlieden in 1780 en v. d. Professor in de Anatomie A. Bonn. Door *B. de Bakker*. 1780. br. fol. — Deze plaat, doch zeer sterk opgegraveerd, staat boven den Almanak van 1818 tot 1830.
b Eene dergelijke gravure, door *A. v. d. Laan*, boven den Chir. Almanak van 1733—41, 43, 44, 46, heeft dezelfde voorstelling doch omgekeerd; de 2 mannen staan links en blootshoofds; zonder de verschillende wapens. —
c Van 1747 tot 1780 werd dezelfde voorstelling gebruikt, doch de mannen staan regts en blootshoofds; ook zonder wapens.

In 1707 stond boven den folio Amsterd. Chirurgyns-Plak-Almanak eene geheel verschillende plaat, voorstellende eene zegekar waarop *Religio* en de Vrijheid zitten; die door *Daperhyt* (sic) en *Voorsichtichyt* verzeld, door 4 ruiters (Prinsen v. Orange??) gevolgd, en door 7 zinnebeeldige vrouwen (de Provincien?) in het *Hoff* ontvangen worden, terwijl *Fama* in de lucht den lof uitbazuint. (Wijl op het dek der paarden de Haagsche Ooyevaar staat en de poort het *Hof* genoemd wordt, schijnt deze plaat te 's Hage te behooren. Ze is eene navolging van den Triomfwagen v. Frederik Hendrik in 1632 door *Prestre*. No. 1652. — Slechte gravure. Zeer br. fol. Deze plaat heb ik nergens anders gezien. — Hierop doelt het vers: „De verrezene

„Hippocrates, zijn verklaring op de Almanaksprent v. h. Chirurgijnsgild," gedrukt op bl. 97 van de hiervoor vermelde *Lauwerkransen*. Het vers staat op hetzelfde blad, met een brief van 1729, zoodat de plaat wel tot 1726 (later kwam die in No. 3730 genoemd) gebruikt zal zijn.

In de Bibliotheek v. d. Maatschappij v. Heelkunde te Amsterdam berust eene Verzameling v. d. Amsterd. Chirurgijns-Almanakken v. 1707, 1731 tot 1830 in gr. fol., afkomstig uit de Bibliotheek v. d. Amsterdamschen Heelmeester J. N. Engeltrum, in der tijd Secretaris v. h. Genootschap ter Bevord. v. Heelkunde, door mij verkocht in Dec. 1844, (zie Catal. N⁰. 38 in folio,) voor *f* 7.25, aan Prof. J. Baart de la Faille te Groningen, en uit diens verzameling in de Bibl. gekomen; het doorzien van deze collectie heeft gelegenheid tot deze aanteekening gegeven. Daar die verzameling met het jaar 1830 eindigt en ik nooit latere jaren gezien heb, vermoed ik dat de uitgave dier platen toen gestaakt is.

De Almanak werd in 1707 gedrukt bij de Wed. C. Stichter, te Amsterdam, Kalverstraat in de oude Berg Calvariën; van 1731 tot 96 bij de Erfgen. Wed. C. Stichter op het Rokin bij de Gapersteeg, met hetz. devies; van 1797 tot 1798 bij dezelfde firma met hetzelfde devies in de Warmoesstraat, 3e huis van de Papenbrugsteeg; in 1799 tot 1812 bij dezelfde firma, Warmoesstraat bij de Oudebrugsteeg; van 1813—15 bij C. C. L. v. Staden, op wien huis en devies overgegaan is; in 1816 tot 1820 te 's Hage bij (hunne erfgenamen?) H. v. Leeuwen; v. 1821 tot 23 te Amst. bij H. v. Leeuwen, v. 1824 tot 29 bij Gebr. v. Staden op de Waal bij de Oude Schans, eindelijk in 1830 bij S. Elzevier Stokmans in de Vijzelstraat; — welke firma's hier in het belang v. de geschiedenis v. d. boekhandel opgenoemd zijn.

3733 (30 April.) Zinneprent op de beraadslagingen der Staten-Generaal en de onrust in de steden over het al of niet aanstellen van eenen Roomschen Vicaris hier te lande. (Wagenaar XIX 84—90) Afbeelding v. de: *Saal van de Staaten Generaal* (de zoogenaamde Treveskamer te 's Hage) waar de Staten Gener. om eene tafel zitten. Een Roomsch Kathol. Vicaris komt ter linkerzijde in, zeggende: *Mijn Heer! Haast zit ik in uw plaats;* de Heer v. Slingerland, die vóór de toelating spreekt, heeft 2 duiveltjes ter weerszijde v. zijn hoofd; aan het einde der tafel staat Ds. *v. der Velden* (B. v. Velsen te Rotterdam?) en spreekt er hevig tegen. Door een der deuren komt het gemeen in oproer binnen, roepende: *O wee, ons Lant wort hier verraden.* Onderaan de uitlegging van N⁰. 1—6 in 1 regel. „De Gemeente wert aldus gestroopt, wanneer men soo haar Lant verkoopt." Zonder naam. Hg. 19, br. 30 dm. br. 4⁰. Uit: Lat. en Nederl. Keurdigten. 9e Verv. 1734. Gem. Pag. 70. Het vers op de plaat staat echter op bl. 42 in het tweede 8e Vervolg (groot 72 bladz.) van 1734. Er is een ander 8e Vervolg van 104 bladz.

3734 Afbeelding van dezelfde zaal der Staten Generaal of *Treveskamer* „met „h. Maandags Kongres of de Weekelijksche Bijeenkomst der Vreemde „Staats Ministers." Naar en door *J. C. Philips*. 1738. br. 4⁰. Uit: Tegenwoord. Staat?

3735 „Afbeelding v. de Vergaderplaats v. de Heeren Staaten v. Holland en „W. Vriesl." Door *J. C. Philips.* br. 4⁰. Uit: Tegenwoord. Staat v. Holl.

3736 „Treveskamer. v. H. H. Mog. de Staten Gen. der Vereen. Nederlanden. — Dezelfde Kamer als vroeger (omstreeks 1700) door *D. Marot* in? afgebeeld

doch nu vermeerderd met het portret van Willem III, links boven den schoorsteen. Naar *M. Terwesten* door *J. C. Philips*. Met adres v. *R. Boitet*. Hg. 38, br. 68 dm. gr. br. fol.

3737 **(6 Sept.)** „Camp de Bataille bij Oosterhout." (Wagenaar, XIX, 80) Gezigt v. h. kamp op de heide bij Oosterhout. br. fol. — Onder de pl. uitlegging in 3 kol. 's-Grav. A. Moetjens. 1732. gr. fol.

3738 Hetzelfde, zeer uitvoerige Situatiekaart. Fraai *geteekend* door *J. D. de Paravicini*. gr. fol.

3739 „Plan en ordre de Bataille v. 't Campement bij Oosterhout." Delft, *R. Boitet*. fol.

3740 „Ordre de Bataille v. 't Camp tot Oosterhout." Nagenoeg als voren, doch met enkele verschillen. In *Handschrift*. br. fol.

3741 Hetzelfde, doch met enkele verschillen. Onderaan regts: „Ordre v. Bataille, enz. br. 4⁰. Met *gekleurde* figuren.

3742 Vernieuwing der verponding. (Wagenaar XIX 33). — „Generale lijst v. h. „getal der huyzen en gebouwen in de Steden v. Zuyd- en Noord Holland, „met de vermeerdering en vermindering sedert 100 Jaaren v. 1632 tot „1732 incluis." Amst. J. Vriese, op d. Dam, hoek v. d. Beursstraat. 1 bl. kl. fol.

3743 Spotprent op de Hollandsche en Zeeuwsche Edelen, voornamelijk op Slingerland en Boetzelaar die aan Prins Willem IV het regt op het Marquisaat v. Veere en Vlissingen betwistten. (Wagenaar XIX. 100—136.) — De Prins van Oranje speelt met Slingerland op het trictracbord om het Markgraafschap, waarbij 4 andere personen staan; links Loevestein waarheen de Heeren Slingerland en Boetzelaar gebragt worden. Hg. 18, br. 28 dm., br. 4⁰

Deze plaat behoort in het 9e Vervolg der Nederl. Keurdigten. Rott. 1734, waar ook bl. 72 een uitvoerig vers op deze plaat voorkomt. Zie ook bl. 68 van het eerste 8e Vervolg der Keurdigten, nl. van 104 bl, en bl. 10 en 11 van het tweede 8e Vervolg, nl. van 72 bl.

3744 **(1734. 25 Maart.)** Huwelijk v. Willem IV met de Kroonprinses Anna van Engeland, in de St. James Kapel te Londen. (Wagenaar XIX. 162.) Afbeelding der Kapel en der voltrekking v. h. huwelijk. Naar *G. Kent* door *J. Rigaud*. fol. *Zeer zeldzaam.*

Onder deze plaat staat 14 Maart 1733, wijl toen in Engeland de Oude Stijl nog heerschende was en het nieuwe jaar eerst met Paschen aanving.

3745 „Nassousche Oranjetak, vertonende alle de H. H. Stadhouderen die „geregeert hebben zedert het begin der Republiek A⁰. 1579 tot op dezen „tijdt 1733," enz. Deze genealogische tafel is gemaakt en gegraveerd tijdens den ondertrouw v. Willem IV met zijne aanstaande gemalin, dus tusschen Oct. 1733 en Maart 1734, welk tijdperk door de ziekte van den Prins zoo lang duurde. Met adres van *R. en J. Ottens* te Amst. gr. br. fol.

3746 **(11 Mei.)** „Vuurwerk bij gelegenheid v. de plegtige en heerl. Inhaling v. „d. Prince v. Or. en de Kroon Princ. v. Gr. Britt. binnen Leeuw. 11 „May 1734 afgestoken. (Wagenaar XIX 163). Naar *R. Kyert*, door *J. C. Philips*. Met adres v. *T. v. Dessel*. gr. br. fol. Uit: Het juichend Friesland. Leeuw. 1734. fol. 36 bl. waarin de uitvoerige beschrijving van intrede, dit vuurwerk en vele illuminasiën.

In den Catalogus der Stedel. Kunstverzameling te Leeuwarden, beschre-

ven door W. Eekhoff. 1875 8o. is op bl. 81 nog beschreven de hierbij behoorende plaat der 12 zinnebeeldige voorstellingen, chassinetten en beelden als transparanten geschilderd in de 4 zijden v, d. Tempel v. h. groote Vuurwerk enz. waarvan de beteekenis op bl. 24 v. h. Juichend Friesland vermeld is.

Dit fraaije kunstwerk was op het tegenwoordige Gouverneursplein geplaatst en werd van een balkon van het Hof door de Prinses zelve aangestoken. Deze inhaling en feestelijkheden kostten *f* 25000, waarvan het vuurwerk alleen *f* 3000.—

3747 **1734. 11 Mei.** Zinneprent op het Huwelijk van Willem Karel Hendrik Friso (later Willem IV) en zijne intogt met Gemalin in Leeuwarden, namelijk dezelfde plaat als N⁰. 3458: Zinneprent op de komst van 's Prinsen ouders in dezelfde stad; — de gelaatstrekken zijn in die van Willem IV en Anna veranderd. De Prins en Prinses in Romeinsch kostuum treden op eene estrade met een tapijt bedekt, waaruit de vroegere namen van vestingen en veldslagen weggenomen zijn en de plannen onduidelijk gemaakt. Regts in het verschiet een paleis, links de Helicon, Muzen en Pegasus. Zonder eenig onderschrift of naam. Hg. 56, br. 79 dm. gr. br. fol. — Afgedrukte doch zeer zeldzame plaat.

3748 Onrust en beweging onder de Roomschen hier te lande over het vallen van den Sacramentsdag op 24 Junij. (Wagenaar XIX 165, enz.) — „Pertinent „verhaal van een vervloekte samenswering der Papisten, en wel voorna-„melijk der Jesuiten, om volgens haare Profesie op Sacramentsdag... 24 „Junij alle Geusen om den hals te brengen en dan de Kerken in te ne-„men, 't welk haar door de Voorsienigheyt Gods en de goede voorzorge „der Hooge Overigheyt is mislukt, en haar aanslag die al ruym 4 jaaren „gebrout heeft, verydelt. Dit Hels vyer... is ondekt binnen *Leeuwaar-„den*, van waar ons dit volgende verhaal in een brief is toegesonden die oor „en ooggetuige is geweest. Gedagt. 30 Juni 1734." — Boven dit opschrift 3 oude houtsneden, nl. 2 bekeerde ketters met beschilderde hemden als bij een Auto-da-fè, en een man die een' anderen een gouden keten aanbiedt. Lager het verhaal van den toeleg. Harderwijk bij *W. Brinkink*. fol. Hg. 35, br. 25 dm. *Uiterst zeldzaam*; ik heb nooit een ander Ex. gezien. Niet vermeld in den Catal. der Kunstverzameling te Leeuwarden.

3749 **1735.** Spotprent op de pogingen van Willem IV om op den Stadhouders Stoel te geraken. (Zie *Nederd. en Latijnse Keurdigten.* 10e Vervolg (1735) bl. 94 waar deze plaat behoort.) Eene Conferentie zaal met het Holl. wapen waar de Prins voor eene tafel staat waarom eenige Heeren zitten; links een rijtuig met 4 varkens en een Engelsche dog bespannen, waarin Prins Willem IV zit; het rijtuig rijdt voor eene gesloten poort waartegen de Engelsche dog erg bast. Hg. 17, br. 27 dm. Hierbij eene gedrukte verklaring die met de plaat tusschen bl. 94 en 95 der Keurdigten staat. Dit 10e vervolg is blijkens bl. 21 en 94, na Januarij 1735 verschenen.

3750 „Kleyne en beknopte Atlas of Tooneel des oorlogs in Europa, begrij-
a „pende meer als 200 kaarten en Plans of afbeeldingen der voornaam-„ste sterke vestingen in Duitschland, Vranckrijk, Spanjen, Polen, „Zweeden, Denemarken, Moscovien, de 17 Nederl. Prov., Italie. Mits-„gaders de Afteekeningen van de voornaamste Veld- en Zeeslagen, ver-„scheiden Lusthuizen, Vuurwerken, enz. Amst. Erven J. Ratelband en C⁰. „op de hoek v. Kalverstraat en Dam. 1735. gr. br. 4⁰.

Bevat 211 kaarten van landen, plannen van vestingen, afbeeldingen van veldslagen, vermaard in den Spaanschen Successie oorlog, dien van 1715—21 tusschen Oostenrijk en Turkye, van 1734 tot 1738 tusschen Zweden en Rusland, over Polen. Voorts de 5 volgende platen:

No. 212 Vuurwerk der Staten Generaal. 14 Junij 1713.
„ 213 „ „ „ van Holland. „ „ „
„ 214 „ v. d. Russischen Resident C. v. Brandt over den vrede. 30 Aug. 1721.
„ 215 Zeeslag tusschen de Fransche, Engelsche en Holl. vloot bij kaap Harfleur 29 Mai 1692.
„ 216 Drie stukken eikenhout van het paalwerk aan de Zeedijken, afgebeeld gelijk het in 1733 en 34 door de Zeewormen doorboord is.
„ 217 Gezigt van het Noorderligt, 16 Nov. 1729.

b Dezelfde Atlas, latere druk van 1753 bij D. Weege te Amsterdam, doch vermeerderd met 17 kaarten, zoodat het getal 234 is. Tot deze bijgekomen kaarten behooren:

162 Plan v. d. Veldslag bij Dettingen 27 Junij 1743.
163 „ „ „ „ „ Fontenay 11 Mei 1745.
164 „ „ „ „ „ Luik 11 Oct. 1746.
232 Kaart v. Assendelft met aanwijzing waar de Dijken op 26 Dec. 1717 door de Watervloed zijn doorgebroken.

3751 **1736.** Vier astronomische afbeeldingen op 1 blad onder elkander, nl.:
1) Loop v. Mercurius om de zon in 1736 en de verschijning *in* dezelve 11 Nov. 's midd.
2) Vertoon. v. een aanmerkel. Maan-Eclips. 1736. 26 Maart.
3) Vertoon. v. de 2e geheele Maansverduister. 1736. 19 en 20 Sept. 's nachts.
4) Vertoon. v. de merkwaard. Zonsverduister. 1739. 4 Oct. 's av. — Naast de pl.: „Verklar. over de loop v. Mercurius. — Verklar. v. de „verduist. d. mane, door *S. Panser* te Embden." 1 bl. br. fol.

3752 (**27 Maart.**) Gedenkpenning op het 2e eeuwfeest der Utrechtsche Hoogeschool; met randschrift: *Atrium libertatis; templum sapientiae.* Door *F. v. Bleyswyck*, Hg. 8, br. 15 dm. br. 12⁰. Van acht. niet bedrukt.

3753 Dezelfde penning bij dezelfde gelegenheid. Andere grovere gravure in een zwarten rand. Hg. 9, br. 16 dm. Staat naar ik meen op den titel van een 4⁰ boek over dit jubilé.

3754 Sint Lukas Broederschap te Dordrecht. — Eene kamer waar 10 Kunstliefhebbers bijeenkomen, 4 zitten aan eene tafel, prenten beziende of pratende, 2 staan bij de tafel, 1 bij den schoorsteen, en regts beschouwen 3 eene schilderij. (Door *Adr. Schouman.*) In br. 4⁰ waarboven het wapen van Dordrecht?? — Onder de plaat de 12 artikelen v. d. „Regel voor de Dortsche Broederschap v. Sint Lukas," en een vers v. J. Zeeus. Met adres v. J. v. Braam. 1736. fol. De pl. hg. 16, met Regel 65 dm., br. 23 en 40 dm. — In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3755 **1737.** „Nieuwe-Jaars Geschenke van de XXXVI Tambourijns der Loffe-
a „lijke Schutterye van 's Gravenh., op den ingang v. h. jaar 1737" — 4 reg. onderschrift v. eene slechte plaat voorstellende 2 Tambours staande ter weerszijde van een Oranjeboom; in 't verschiet de *Nieuwen*

Doelen waar de Schuttery afvuurt. br. 4°. Hg. 19, br. 27 dm. Het schijnt mij toe dat onder het onderschrift der plaat nog een uitvoerig nieuwjaars vers of eene beschrijving behoort.

b Hierbij eene afzonderlijke plaat, van het Stadhuis te 's Hage, op den achtergrond: het *Hof van Hollant*, links de kerk; de Schutterij voor het Stadhuis afvurende; in het midden een groote Oranjeboom op eene estrade met vlaggen en kanonnen omstuwd, ter weerszijde het wapen van Holland en den Haag. Door *J. Chapon*. br. 4°. Hg. 21, br. 32 dm. — Welligt behoort deze plaat in 1747 bij de Verheffing van Willem IV, doch wijl op de voorgaande plaat van 1737 ook een Oranjeboom voorkomt heb ik deze hier geplaatst. — Misschien uit een boek?

Eene dergelijke even groote plaat van een Meiboom te 's Hage op het Binnenhof geplant, met het jaar 1693 op den stam; gegraveerd door *Berkenboom*, berust in den Atlas v. Mr. S. van Gijn te Dordrecht.

3756 (Febr.) „Verschijnsel v. een comeet of staartster in Februarij 1737." — Een man ziet door een teleskoop naar eene komeet; op den voorgrond eenige engeltjes die de komeet en andere hemelbollen afmeten, enz. Gen.: pag. 106. 4°.

3757 (13 Sept.) Intrede te Breda v. Willem IV en zijne Gemalin. (Wagenaar XIX. 231). — Zes ongen°. platen uit: „Het blijde Breda of Kort „Verhaal v. de plegtige intrede v. Willem Carel Hendrik Friso en Ge. „malin als Heer en Baron v. Breda. 's Grav. 1737. fol.

(1) Eerepoort aan de Bosstraat. gr. fol.
(2) Eerepoort aan de Veemarkt. fol.
(3) Tempel voor de pui v. 't Stadhuis. kl. fol.
(4) Eerepoort aan 't einde v. de Groote Markt. gr. fol.
(5) Eerepoort op h. plein van 't Kasteel. br. fol.
(6) Vuurwerk voor 't Prinselijk Hof afgestoken. br. fol.

Allen naar de ontwerpen en teekeningen van *P. de Swart* door *J. Besoet*. Hierbij op *Groot Papier*, het werk: Het blijde Breda. Titel, bl. 3—60 en 1—11. fol. — Voorts afbeelding v. de gouden medailles bij die gelegenheid vereerd, enz.

3758 Spotprent op de openbare executie v. den Amsterdamschen woekerenden Jood en bedrieger Aron Abrams. — „Een oude en schadelijke rot „in de val of de gevangen zittende Smous, met zijn wapen door de ge„regtigheid aan hem gegeven". — Afbeelding v. zijne geesseling en brandmerking op het schavot: daarnaast Themis met weegschaal en zwaard, daaronder een varken, wolf, vos en hond als zijne zinnebeelden. Gegrav. naar *J. v. Dijk* 1737 door *A. v. Buysen*. Met 4 reg. vers, uitlegging en adres v. Geertruy de Ruyter te Amst. 1737. fol. Hg. 25, met vers enz. 42, br. 20 dm.

3759 Hetzelfde, nagenoeg als voren; kopy der vorige plaat, zonder naam; doch Themis heeft hier het zwaard in de regter- op de vorige pl. in de linkerhand. Met Duitsche vertaling v. h. vorige op- en onderschrift: „Ein „alter u. schädl. Ratz in der Fallen, auf d. gefangen sitz. Smous," etc. Amst. *G. de Ruyter*. fol. Hg. 21, met vers enz. 42, br. 17 dm. *Zeer zeldzaam.*

3760 Spotprent op hetzelfde. — Een man met een vossenvel om de lendenen is aan de paal vastgebonden en wordt gegeesseld; op den achtergrond Themis op haren troon en een verrijzende Feniks, enz. Door

R. D. Z. Met 2 versregels boven de plaat over de ondankbaarheid, en een 20 reg. vers in 2 kol. Onderaan: „Gedrukt voor Ceres lievelingen." fol. Hg. 24, met vers enz. 38, br. 17 dm. *Zeldzaam.*

3761 Zinneprent op het vorige. — Een man ontvangt een zak geld waarop
a 2600 staat en geeft daarvoor een wissel van 4000 Gl. Met allerlei zinnebeelden en 2 med. bovenaan. Door *S. Fokke.* 8⁰. Titelprent v.: „Poetische afschetzing v. een gewinzucht. woekeraar, enz. Amst. 1738. Ie dl. 1—3e St. of bl. 1—56, 8⁰. — Voor 23 jaren heb ik te 's Hage vele dergelijke acceptatien gezien door een toenmalig boekhandelaar die in nood was, aan 2 zoogenaamde bankiers afgegeven.

b Dezelfde voorstelling; *origineele teekening* voor de pl. Door *S. Fokke.* 8⁰.

3762 Loterijbriefje N⁰. 11315 van de „Culenborger 3e Loterije van 134.000 Gl." geteekend *P. Walbeek.* Met het wapen van Culemborg. Hg. 8, br. 15 dm. br. 12⁰.

3763 (**1738. 7 Jan.**) Zinne- en Spotprent op de viering v. h. eerste Eeuwgetijde v. d. Amsterdamschen Schouwburg. (Wagenaar, Amsterdam II. 405. fol.) Boven in de plaat op eene label: „Jubelfeest des Amsteldamschen Schou-„burgs 1738" en 1 regel onderschrift: Des Waerelds dwaasheid als die „komt van hooger hand," enz.; op den achtergrond de jubelende Kunsten, Apollo, enz. en in het verschiet een der tooneelen van den Schouwburg; op den voorgrond de portretten ten voete uit v. Luther (links) Menno Simons (in h. midden) en Calvijn (regts) die ieder een 4 of 6 regelig gedicht ter bestrijding v. dit Jubelfeest en v. d. Schouwburg in de hand houden. Menno zegt dat men liever het 25e jubeljaar v. den vrede (na 1713) moest vieren, gelijk een Engeltje in de lucht eene label draagt met daarop wijzend opschrift; Luther zegt dat er meer spelen v. geestelijken aard of gewijden inhoud moesten opgevoerd worden; en Calvijn beweert dat niet het Tooneel, maar de Predikanten den Christenpligt moeten leeren. — (Deze plaat en verzen waren eenigzins het gevolg der vele bemoeijingen om dit eeuwfeest zoo luisterrijk mogelijk te vieren en van de groote verheffing van den Schouwburg in die dagen, terwijl zoowel te Amsterdam als elders het Tooneelspel door de Geestelijkheid zeer gelaakt werd. De plaat heeft echter tot verschillende Hollandsche en Latijnsche gedichten daartegen, aanleiding gegeven.) — Slechte gravure zonder naam v. graveur doch kennelijk door denzelfden die ook N⁰. 3492 Zomer Vredejongspel gegraveerd heeft, waarschijnlijk *A. Allard.* gr. br. fol. Hg. 50, br. 58 dm.

Van deze plaat bestaat eene verkleinde kopy in br. 4⁰. met dezelfde opschriften en verzen. — Over het feest zelf zie men voorts: Wijbrands, het Amsterdamsch tooneel, 1873 bl. 178—185.

3764 Eeuwfeest van den Schouwburg te Amsterdam. — Afbeelding v. d. gedenkpenning hierop geslagen. gr. 8⁰. Gen.: Pag. 76. Uit: Europ. Mercurius. 1738. — Hierbij: „Verklaring v. d. Gedenkpenning op h. Eeuwfeest d. „Amst. Schoub." Met adres v. d. Medailleur M. Holtzhey, te Amst. Heerengr. bij de Huidenstraat. gr. 4⁰.

3765 **22 Juli.** Gedenkpenning op het vijf en twintig jarig huwelijk van *W. van Citters,* (Burgemeester van Middelburg) en *Maria Kien,* gehuwd 1713. Voor en keerzijde met vele arabesken voorzien. Door *J. Punt.* gr. 4⁰. Hierbij op een afzonderlijk 4⁰ blad een anagramma der namen *Wilhelmus van Citters* en *Maria Kien.*

3766 Ter gedachtenis v. h. oprigten v. h. Katholieke Jongens Weeshuis te Utrecht in 1738, met een vers van J. van Hoven. Vermeld in: Catalogus Busserus I. 455.

3767 **1739**. „Nieu-Jaers zegenzang door den *Mostertman*, opgeoffert aan alle
a „Heeren, Mevrouwen, Burgers en Inwoonders dezer Stede 's Gravenhage, „op den 1e dag v. 1739."— Bovenaan eene kleine afbeelding van een Mosterdman met zijn vaatje (door *H. Pola?*) ter zijde het opschrift, van onderen een 80reg. vers in 2 kol. — Bij *P. Vos* op 's Heeren Middelgracht over 't Zand. Het plaatje hg. 8, br. 7 dm., het geheel hg. 38, br. 28 dm. fol.

b „Niet en iet, op den 1e dag v. 1740 door den Mostertman." Hetzelfde plaatje met een gedicht van 12 coupl. van 8 reg. in 2 kol. Bij *P. Vos* in de lange Bagyne Straat. Hg. en br. als voren. fol.

3768 (8 **Jan.**) „De Jaarmarkt van de waereld. Extract uit de Hollandsche „Courant v. 8 Jan. 1739. — La foire du monde. Extrait," etc. — Zinneprent op de politieke toestand van Europa. Het geheel vertoont eene Jaarmarkt op een uitgestrekt veld met vele groote gebouwen en kramen. Vooraan regts staat de Oorlog met al zijne werktuigen in een kraam; in het verschiet, regts, zit de Dood boven een huis met lijken opgehoopt. (ziende op den in Nov. geeindigden Poolschen Successieoorlog; daarnaast wordt de Waarheid achter een berg vertoond, links is de Paapsche Marionettenkraam met den Kardinaal Corsini die het volk noodigt binnen te komen; in het midden Koning Theodorus van Corsika op een Theater, roepende om Fransche troepen, enz. Achteraan links een groot gebouw en koepelkerk, de St. Pieterskerk te Rome? — Geestige en vrij goed gegrav. plaat zonder naam, br. fol. — Daaronder de Fransche en Holl. uitlegging (elk in 2 kol.) met bovenstaand opschrift. Hg. 35, met uitlegg. 65, br. 49 dm. Zeer gr. fol. *Zeer zeldzaam.* — De hierbij gedrukte uitlegging is wel eene aanwijzing van hetgeen op de plaat vertoond wordt, doch geene uitlegging der beteekenis. Op dit Exemplaar is echter in den tijd der uitgave eene uitvoerige en belangrijke historische uitlegging geschreven, welke deze thans zeer moeijelijk te ontraadselen plaat duidelijk maakt.

3769 Zinneprent op de twisten in de Luthersche Gemeente te 's-Hage tusschen de Predikanten Maassen en Pambo. (Wagenaar XIX. 280, 281). — „De gemartelde Dr. Martinus Lutherus door syn Nakomelingen v. d'Augsb. „Confessie." De Luthersche kerkmaagd ligt bedroefd ter aarde en Inbeelding rijt haar de kleederen v. h. lijf; daarnaast Onverstand en Nijdigheid; links staan Hoogmoed en Hebzucht op den kansel, en Burgerlijke Oneenigheid daarvoor. Onderaan een Holl. vers in 7 zesregelige coupletten en eene verklaring in ellendig Hollandsch Duitsch. „Na de copy van „Hessen Cassel. Gedrukt bij Arn. Weigman." (gefingeerde adressen). Hg. 28, met beschr. 46, br. 36 dm. gr. fol. — Zie over dezen kerkelijken twist: Domela Nieuwenhuis, Geschied. d. Luth. Kerk te 's-Hage, die echter van deze plaat niet spreekt.

3770 Maaltijd te Zierikzee in presentie van vele toeschouwers aan de ter dood ver-
a oordeelden 's av. voor hunne executie aangeboden; — oud gebruik in 1739 afgeschaft. Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woordenb. 34e dl., bl. 225.

b Dezelfde plaat, *proefdruk* voor alle letter.

3771 (**1740**. **13 Jan.**) „Astronom. afbeelding v. een totaale Maaneclips, invall. „13 Jan. 1740 's av., vert. in 2 ontwerpen hoedanig de Aardkloots scha-

„duw zoo in de toe- als afnemende verduistering over de Maan en derz. „vlekken zal passeeren.... Door G. N. Bak te Utr. — Amst. Joh. v. „Keulen, aan de Nieuwe Brug. 1739." — Twee afbeeldingen v. de Maan naast elkander met bovenst. opschrift; v. ond.: „Bijzond. verklar. v. „deze Maaneclips voor Amst." ter weersz. der afbeelding de berekening voor andere plaatsen. br. fol.

3772 (**5 Jan.—10 Maart.**) „Harde Winter v. h. jaar 1740." — (Wagenaar XIX. 273.) — Afbeelding v. een Hollandsch landschap van vele slooten doorsneden, met vele schaatsenrijders en eene arreslede. Met bovenst. onderschrift, zonder naam (door *Iz. v. d. Vinne?*) br. 4⁰. Welligt uit: Historisch verhaal van harde winters, inzond. v. 1709 en 1740. Amst., (1741). 8⁰. — Hierbij: „Aanteeken. v. d. buitengew. harden winter „dezes jaars 1740. 19 April. Amst. J. ter Beek bij de Beurs." gr. fol. — „Gebeurtenissen in Jan. en Febr. 1740 door de Vehemente Winter. — „Lijst v. h. getal der Arresleden die zig in deze en de 2 voorg. harde „winters op 't IJs vertoont hebben". Enkh. *H. Callenbach.* gr. fol.

3773 (**9 Oct.**) „Afbeelding v. dat gedeelte v. Batavia, alwaar eigentlijk de
a „Schrikkelijke Slagting der Chinezen, na de Ontdekking van hun Verraad „geschied is." — Uitvoerig gezigt *à vol d'oiseau* van geheel Batavia, met bovenstaand opschrift. Op den voorgrond regts, de gracht: *Roea Malaca,* links de Zantzee; in het midden de *Bassazs Brug* en de *Groote Rivier,* waar overal de huizen in brand staan en duizenden Chinezen vermoord worden. Met 24 reg. vers in 6 afdeelingen. Door *A. v. der Laan.* Met adres van B. Mourik. Hg. 41, br. 56 dm. gr. br. fol.

b Dezelfde pl., fraai Ex. op *wit satijn.*

c Dezelfde pl., vroegere druk zonder naam v. graveur en adres.

3774 Geheel als voren, doch verkleind. Met 1 reg. Holl. en Fransch onder-
a schrift. Door *J. v. d. Schley.* Hg. 21, br. 29 dm. gr. br. 4⁰.

b Dezelfde plaat, *proefdruk* voor alle letter.

3775 Plan v. Batavia, met opschrift: „Afbeelding naar het best origineel... „en hoe het verraad der Chineesen op de zelve door de Europeaanen is „verijdeld, d. 8 Oct. 1740." Hg. 28, br. 36 dm. kl. br. fol. Bovenaan gem.: Pag. 284. Uit: Verhaal v. d. Opstand der Chineezen. 1741. 8⁰.

3776 „Afbeldinge (*sic!*) v. 't Casteel en de Stadt Batavia,... op Java Major in „'t Coninckrijck v. Jaccatra." Plan der Stad; links de zee; onderaan een gezigt op h. Kasteel van zee uit. Met adres v. *R. en J. Ottens.* (Omtrent 1740.) Hg. 40, br. 50 dm. gr. br. fol.

3777 „Het gevangen nemen v. 3 Raden v. O.Indien (G. W. v. Imhoff, enz.) „op bevel v. d. Gouv.-Gen. A. Valkenier." 8⁰. (Wagenaar XIX. 283) Uit: Kok, Vad. Woordenb. 29e dl.

b Hetzelfde *proefdruk* voor alle letter.

3778 **1740.** (**Dec. en 1741 Jan.**) „Kaart v. Zuid Holland met aanwijzing der „overstrooming door Eys- en Dijkbraaken in de J. 1726. Jan. en Febr. „en in Dec. 1740 en Jan. 1741." (Wagenaar XIX. 329) Gekleurd. Door *B. Ruyter.* Met adres v. *J. Ratelband Erven en Co.* kl. br. 4⁰. Gen.: Pag. 28. — Hierbij: „Korte Beschrijv. v. h. overlopen der Riv. en doorbre- „ken der Dijken te Hedikhuyzen bij Heusden en te Kedichem bij Leerdam „tot opheld. en verklar. v. h. nevenst. Landkaartje." in 2 kol. br. 4⁰.

3779 Vier platen van deze overstroomingen, ieder met verschillend opschrift op label boven in de plaat en verklaring in boekdruk onderaan.

I. „Ware afbeeldinge v. h... doorbreken v. d. Dijck bij Elden bij Arnhem."
II. „Tweede plaat v. de overstroom. v. de Prov. Gelderl. en Holl. in 1740 en 41."
III. „Derde plaat der overstroom. inhoudende h. Rijk Nimweegen, v. „Emmerik tot Tiel en den Bos."
IV. „Vierde plaat, v. de overstroom. in h. land v. Altena, Heusden, „Geertruydenberg, Biesbos, en afbeeld. v. de Kettingmolen om het „land door te malen in 1740 en 41."

Alle naar en door *J. Smit,* 1741. (de 2e pl. zonder naam.) gr. br. fol. Onder iedere afbeelding de verklaring en de aanwijzingen der talrijke Nos. op de platen (59, 69, 83, 66) en adres v. A. v. Huyssteen en S. v. Esveldt te Amst. 4 bl. iedere pl. hg. 35, met verkl. 55, br. 51 dm. gr. br. folio.

3780 „Nederlands Water-nood v. d. Jaare 1740 en 41." — Fraaije afbeelding
a v. een overstroomd land en eene stad (Nijmegen?) in h. midden. Door *J. C. Philips.* Met adres: Amst. *K. de Wit.* 4⁰. Fraaije gravure: Titelplaat voor: Histor. Verhaal v. de Waternood in 1740 en 41. 4⁰.

b Dezelfde plaat, later opgegraveerd, en eenigzins veranderd. De jaren 1740 en 41 zijn uitgewischt; en in plaats v. h. adres van de Wit staat nu: „en andere bezoekingen" aangeduid in 5 bovenaan bijgevoegde medaillons (1—5) die andere rampen voorstellen, als: paalworm, harde winter, veepest, enz. Het onderschrift is veranderd in: „Nederl. waternood en ver„scheide bezoekingen". Met adres v. *T. Crajenschot.* 4⁰. Behoort in 1775.

3781 „Het doorbreeken van den Banddijk voor Elden, a⁰ 1740." Daaronder
a eene beschrijving v. d. doorbraak in 2 kol., en eene uitlegging. Met adres: Haarlem Iz. v. d. Vinne, Boekverk. Warmoesstr. 1740. — De plaat is zonder naam doch geestig geëtst, waarschijnlijk door den uitgever Iz. v. d. Vinne of een der velen van dat geslacht, waarover zie: A. v. d. Willigen, Haarlemsche Kunstenaars. De pl. hg. 20, met beschr. 44 dm., br. 30 dm. gr. fol.

b Dezelfde plaat, latere druk, bovenaan gen⁰.: Pag. 262. Daaronder een nauwkeurige herdruk der vorige beschrijving met adres: Amst., A. v. Huyssteen en S. v. Esveldt, boekverk. 1741. gr. fol. Komt met die bladzijde doch zonder beschrijving voor op bl. 91 in: „Aanhangsel v. eene „historische beschrijving v. duure tijden en Hongersnooden, en vervolg „v. Watervloeden. Amst., bij dezelfde uitgevers. 1741." kl. 8⁰.

3782 „Bedroefde watervloed, voornamentlijk v. 't land v. Heusden, Altona, „Alblasserwaard, Crimper en Tielerwaard, waardoor meer dan 33500 „morgen onder water staan." Opschrift boven eene plaat van het overstroomde land, waarop onderaan regts: *Jnundatien in de Jaaren* 1740 *en* 41. Geëtst door J. L. A. *(J. l'Admiral?)* Hg. 21, br. 34 dm. Behoort op bl. 93 in: „Aanhangsel op Duure tijden en watervloeden."

3783 „Nieuwe Jaars EerDicht van d. Ed. Manh. Ouden Schuts of Voedboog „in 's Hertogenbosch. 1741." — Vers in 2 kol., waarboven een gezigt op den Bosch, St. Joris met den Draak, enz. en onderschrift: „Den Ed. „Manh. Ouden Schuts in 's Bosch." Door *D. Coster.* 1739. fol. Hg. 19 en 45, br. 24 dm. *Zeer zeldz.* In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

3784 (27 Nov.) „Afbeelding v. d. ingestorte Tooren en Herberg te Egmond „aan Zee, den 27 Nov. 1741." (Wagenaar. XIX. 331.) — Naar *G. Boomkamp* door *H. Spilman.* Hg. 13, br. 18 dm. br. 4⁰.

3785 Hetzelfde, grooter en andersom; de kerk links van den toren. — Zonder eenig opschrift. Geëtst door *A. Spinder*, landmeter. Hg. 20, br. 25 dm. br. 4⁰. — Hierbij: „Nauwkeurige Afbeeld. v. d. toren bij Egmond op „Zee door A. Spinder. Haarl. Is. v. d. Vinne." Titel en 4 bl. 4⁰.

3786 „Waare afbeeldinge van Een leevendighe Renoceros of Neushooren die in „1741 als het 3 jaar oud was door Capt. Douwemont van der Meer uit „Bengalen in Holland is overgebragt," enz. (Europ. Merc. 1741 *b* 151) — Goed *geëtste*, waarschijnlijk Duitsche afbeelding v. d. Rhinoceros; in het verschiet zijn gevecht met een olifant, links het schip dat hem overvoerde, van onderen het portret v. d. Kap. Douwemont v. d. Meer, geboren 1705, links en regts Lat., Fr., Holl. en Eng. inschriften; bovenaan in de plaat een 9reg. Duitsch vers van Maria Endtin, waardin in de *Paauw* (te Neurenberg?) waarbij zij hare vreugde uitdrukt dat dit dier den 20 Nov. 1747 door den Keurvorst Karel Theodoor en famielje ten haren huize gezien is. Hg. 45, br. 56 dm. br. fol. — Ik heb nooit een ander Ex. gezien.

OOSTENRIJKSCHE SUCCESSIE-OORLOG. 1741 tot 1748.

No. 3787—3822 is eene geheel éénige verzameling van Historische platen en spotprenten over het begin van den Oorlog. Namelijk:

No. 3787 tot 3790 zijn geschiedkundige Hollandsche prenten.

No. 3791 „ 3810 zijn Holl. Spotprenten op Frankrijk en de Keizerskeuze.

No. 3811 „ 3816 zijn oude Hollandsche houtsneden, hierop toegepast.

No. 3817 „ 3822 zijn platen behoorende in: *W. v. Haren*, 4 Gedigten met 3 vervolgen. Amst., 1742. 8⁰.

Slechts enkele dezer platen komen vrij algemeen voor; de No. 3811 tot 3816 zijn allen zéér zeldzaam; van velen ken ik geen ander Exempl.

3787 (**1741. 10 April.**) „Afbeelding v. de Veldtslag tusschen de Legers v. d.
a „Koning v. Pruissen en de Koninginne v. Hongarijen bij 't dorp Molwitz „in Silesien." (Wagenaar. XIX. 306.) — Gezigt van den geheelen slag waarin de Pruissen overwonnen; bovenaan: *A.* het dorp Mollwitz, *B.* Brieg, *C.* Neuss. Met 1 reg. gegrav. uitlegg. onderaan, en lager uitlegging in 2 kol. in boekdruk. Zonder naam v. graveur (door *J. Luiken*) Amst., J. Hayman, aan de Oostzijde van den Beurs over 't Zeelants Comptoir. Hg. 25, br. 40 dm. br. fol.

Van deze plaat meen ik Exemplaren gezien te hebben, geteekend *J. L.* (gelijk dit Ex. de letters in handschrift heeft.) De plaat is stellig door Luyken (overleden 1712) en heeft zeker vroeger gediend, voor??

b Dezelfde plaat, latere druk, zonder onderschrift wat uitgewischt is, daarentegen met bijvoeging bovenaan: *Nederl. Mercurius* 1756. *Oct. bl.* 138, waarin die aldus voorkomt. Ze stelt, volgens de bijgevoegde verklaring uit den Mercurius, den slag bij Losowitz in den 7jarigen oorlog op 1 Oct. voor.

3788 (**1742. 17 Jan.**) „Volkomen Victorie door de Oostenrijkers op de Byer„schen behaald bij Schardingen, door den Gen. Veldmaarsch. Grave v. „Khevenhuller." (Wagenaar. XIX. 337) — Afbeelding v. d. veldslag met gegrav. uitlegging A—Z. Door *J. v. J(agen?)* Hg. 36 br. 45 dm. br. fol.

3789 (**17 Jan.**) „Gedenkpenning in Duytsland geslaegen" volgens de Leidsche Courant van 17 Jan. 1742. — Aan de eene zijde een schip gestuurd door den Franschen Minister Kard. Fleury, de Fransche Koning met den Keizerskroon in de hand, enz. Aan de andere zijde een Fenixs uit zijn asch verrijzende en daarboven een chronogram:

C'Est à **MoI** **D**'en Creer **V**n no**VV**ea**VX**. (1731 in plaats van 1741.)

doelende op de Keizerskeure door Frankrijk ondersteund. — Amst. A. v. Huissteen en S. v. Esveldt. Prijs 8 Stuivers. Hg. 26, br. 43 dm. br. fol.

3790 (**14 Junij**.) „Ordre de Bataille de l'Armee de la Reine de Hongrie, 14 „Juin 1742." — Daarboven: „Plan v. h. Campement v. de Fransche „Armee onder 't Canon van Praag. 15 Junij 1742." — La Haye, Al. Johnson. Hg. 51, br. 39 dm. gr. fol.

3791 (**Febr**.) „Vernieuwing van den eed aan de Koninginne van Hongarije. — „Renovation du serment à la Reine de Hongrie." — (Wagenaar. XIX. 337 Europ. Merc. 1742 *a* 165) — Graaf Khevenhuller leest aan het leger den bekenden brief der Koningin voor en toont het portret der Koningin en van haren zoon Joseph. Fraaije plaat zonder naam. (door *J. C. Philips?*) Onderaan de Holl. en Fransche vertaling v. d. brief. Amst. J. 't Lam, boekverk. bezuiden 't Stadhuis. Hg. 22, met beschr. 50 dm., br. 35 dm. gr. fol.

3792 (**Jan**.) Zinneprent op de Keizerskeuze te Frankfort? — „De werelt is een „Speeltoneel, enz. 1742." Gegraveerd opschrift boven eene plaat, waaronder een afzonderlijk vers, getiteld: „De Franse tent opgerigt in het Cam„pement van Beyeren." — In eene veldtent met de Fransche leliën versierd zitten rondom eene tafel 8 gekroonde personen, die met kaarten spelen om de Duitsche kroon en scepter, welke voor hen op tafel liggen. Rechts zit waarschijnlijk de Hertog van Lotharingen, die Klaveren-vrouw (Maria Theresia?) vertoont. Links de Keurvorst van Beijeren, die Schoppen-heer in de hand heeft. Op den voorgrond een haan (Frankrijk) die eenen adelaar (Oostenrijk) afgemaakt heeft en een dog (Engeland) belaagt. Rechts de Hollandsche leeuw met Oranjetak, schrijvende in *Biblia*. Met uitvoerig vers in 3 kolommen, „na 't France origineel van J. de Bellevielle," met bovenstaand opschrift en adres: Amst., *L. Foubert*. 1742. Hg. 37, met vers 62 dm. Zie No. 3822.

3793 „Klugtige schermutseling, tussen een Duytsche Scharmoes, met sijn Rare„kiek, en een Fransche Harlequien, met zijn Toverlantaaren op de Ker„remis tot Lints." — De plaat vertoont een rarekiek, waarin eene kooi binnen welke een man op de knieën ligt, die door eenige vrouwen met water begoton wordt. Rechts de Fransche Harlekyn, wien door eene vrouw (Maria Theresia) een bril wordt opgezet; daarboven een vaandel met het gekroonde beeld van Maria Theresia. Onder de plaat een uitvoerig vers in 2 kolommen in verbasterd Duitsch en Fransch-Hollandsch. Get. I. M. C. Hg. 23, met vers 50, br. 27 dm. gr. fol.

3794 Spotprent op hetzelfde? — „Het Campement der vrouwen, benevens de „Executie aan de Fransche Harlequien tot Lints." — De Fransche Harlekyn valt op den Duitschen Scharmoes aan; doch wordt door Maria Theresia met een gard geslagen. Links een legertent met opschrift: *das hooftquarttier der Tamen*. Rechts eene tent met opschrift: *Fievatt ter Tamens* (Vivat der Dames!) daaromheen vele gewapende vrouwen. Met

uitvoerig vers in verminkt Duitsch, Fransch en Hollandsch met adres: I. M. C. Hg. 23, met vers 50, br. 27 dm. gr. fol.

3795 (5 Junij?) „De Geklisteerde Fransman bij Theyn door de Ongaaren Apo- „theker op Order v. d. Duitschen Medicus." — Spotprent op de neerlaag der Franschen, den 5en Junij door de Hongaren. (Europ. Merc. 1742. *a* 303, enz. In eene kamer ligt een aangekleede Franschman op eene sofa, en wordt geklisteerd door een' Hongaar; bij den Franschman staat een Geestelijke (Kardinaal Fleury?) achter den Hongaar een Generaal (Khevenhuller?). Hg. 19, br. 28 dm. br. 4°. Heeft eenige overeenkomst met de platen in: W. v. Haren, Gedigten. N°. 3817, enz.

3796 Zinneprent op de voorgenomen verdeeling der Oostenrijksche Erflanden. — „De Praagsche rarekiek. — La rareté de Prague." De Kardinaal Fleury staat aan eene tafel waarop een landkaart van Oostenrijk, Bohemen en Silezie ligt, en wijst met een stok aan vier gekroonde hoofden: Pruisen, Saksen, Beijeren, Moravie, die rondom de tafel staan, ieder het hem toegedachte deel aan. Regts staat Maria Theresia met haar zoontje op den arm, links Engeland (of Holland) dat neutraliteit wenscht. Van onderen een Holl. vers in 18 vierregelige strophen, links een' Fransche *Explication* en 18 drieregelige Fransche strophen. Amst., J. 't Lam, naar de copy van London: T. Cooper. Hg 23, met verzen 48 dm., br. 35 dm.

Deze plaat werd door anderen verklaard als doelende op het verbond den 22 Mei 1744 te Frankfort gesloten over de verdeeling der Oostenr. Monarchie, doch ik meen dat die hier in Jan. 1742 behoort. In 1744 waren namelijk de 3 Geestelijke Kerkvorsten verbonden met Maria Theresia, terwijl ze hier bij de Geallieerden staan. Zie ook N°. 3822.

3797 Spotprent op de vergeefsche pogingen van Kardinaal Fleury om het Fransche hof te bewegen aan Maria Theresia hare landen te ontrooven. — „Nieuws tyding van Vrankrijk." Kardinaal Fleury staat als een oude monnik onder een boom als verwezen, rondom hem wordt lustig gedanst en gedronken door 10 mannen, terwijl Mad. de Maintenon aan een haar haar goudbeurs geeft. — Zonderling geëtste prent waaronder een lang vers in 2 kolommen in verminkt Duitsch-Hollandsch. — „Gedrukt naar „het Origineel van Engeland." Hg. 17 met vers 48, br. 22 dm. folio.

3798 (8 Febr.) Zinneprent op de aanspraken van Frankrijk op de Oostenrijk-
a sche Nederlanden. — „T...H. Versoeninge ofte de Q*(uee)*N..... van „H*(unger)*Y naekt uytgeschut." (Deze letters T...H zijn zeker dwaselijk gecopieerd en verminkt naar de letters F*(renc)*H van de origineele Engelsche plaat (zie *b*) doch die in het Hollandsch geen zin hebben.) — Maria Theresia staat naakt bij eenen Geestelijke, (Kardinaal Fleury) die de hand van hare schaamdeelen (alias: lage landen, of Oostenrijksche Nederlanden) wil wegtrekken, daarnaast de Keurvorst van Beijeren, die met de Keizerskroon en een deel van Boheme —, voorts de Koning van Polen die met Moravië —, en de Koning van Pruissen die met het geroofde Silezië wegloopen. Met 4reg. gegrav. onderschrift. Voorts een vers van 13 vierreg. strophen. Hg. 22, met vers 42 dm., br. 26 dm. fol. Deze plaat is gevolgd naar de volgende:

b Dezelfde voorstelling in het Engelsch; het origineel der vorige plaat, met opschrift: „F*(renc)*H Pacification or the Q*(uee)*N of H*(ungar)*Y stript." Naar *Vanlot* door *N. Parr* met 4 Engelsche versregels. Hg. 22, br. 25 dm. br. 4°.

3799 Zinneprent op Maria Theresia, belaagd door Frankrijk, Pruissen, Beijeren en Polen, doch gered door het Hongaarsche leger. — „Een vrouw „van edel bloet, werd hier berooft van land, en goet." Maria Theresia ligt nagenoeg naakt uitgeschud op den grond, bij haar in de wieg Aartshertog Jozef; doch de indringers worden door Maarschalk Khevenhuller en zijn leger, dat ter deure indringt, verjaagd. Hg. 23, met vers 51 dm., br. 27 dm. gr. fol.

3800 Zinneprent op hetzelfde. — „De Koningin van Hongarije ontkleedt." Maria Theresia zit bijna naakt op eene sopha; Frankrijk wil hare schaamdeelen of lage landen (Oostenr.-Nederl.) betasten; de Keurvorst van Beijeren gaat met kroon en scepter de deur uit; een dikke Engelschman (of Hollander) zit op den hoek der sopha en zegt: *Ik heb de neutraliteit geteekend.* Goede gravure, zonder naam, volgens het onderschrift naar een Engelsch origineel gevolgd. Hg. 21, br. 30 dm. br. 4⁰.

3801 Zinnebrent op hetzelfde. — „Consultatie van de Doctors van Europa over „eene Koningin." Maria Theresia zit op een gemakkoffertje en vomeert, terwijl Kardinaal Fleury haar de pols voelt. Achter haar verschillende gekroonde hoofden aan eene tafel met recepten; regts de Koning van Pruissen op eene stoel, en daarachter de Paus wien van ouderdom de kroon van het hoofd valt. Amst., *H. van Bos,* naar de copy van Londen. Hg. 18, met vers 41 dm., br. 32 dm. fol.

3802 „De staatkundige Braaking voor het gemak van Brittannien." — Koning George II zit op een kamergemak en braakt, terwijl hij diarrhée heeft; rondom hem vele personen met allerlei Hollandsche inschriften. De Koning braakt: *Dr. L.; Winchester. Ch. p. Ham.* Naar 't origin. uit het Engelsch. Amst. bij *A. Olofsen*, hg. 23, br. 30 dm. br. fol.

Deze plaat vind ik ook ingevoegd op bl. 252 in mijn Ex. der folio uitgave van de: Gedichten van, voor en tegen W. v. Haren, 1742 over dezen oorlog; — zie hierachter bl. 158.

3803 „Bericht van den Solemneelen Bal, die de Potentaten van Europa op de
a „Groote Duitsche Zaal gehouden hebben. — Ouverture du Bal Solem„nel, etc." — De groote Duitsche zaal te Frankfort?? waarin de Keurvorst van Beijeren, die Keizer hoopt te worden, een groot Bal geeft, wat de Kardinaal Fleury en de Hertog Bel-Isle gearrangeerd hebben. De Koning van Pruissen danst met de Koningin van Hongarije; (dus ná den vrede van 28 Junij 1742, Europ. Merc. 1742 *b* 244) de Harlequin is Theodor Neuhoff, Koning van Corsica. — Fraaije gravure zonder naam (door *P. Tanje?*) Onderaan een uitvoerig Holl. en Fransch: „Bericht „v. d. Solemn. Bal. — Ouverture du Bal." Amst., Ar. v. Huissteen, op de hoek v. de Gapersteeg. 1742. Hg. 22, met tekst 56, br. 37 dm. gr. fol. — Hierbij het Holl. *Bericht*, ook in gr. 4⁰. 4 bladz.

b Hetzelfde. Origineele *teekening* in O. I. inkt, voor de voorg. plaat.

3804 „Afbeelding v. d. tegenwoordigen Staat v. Europa." In het midden zit de Koning (van Frankrijk?) op een troon; aan weerszijden van de trappen tot den troon zitten 2 Bisschoppen en eenige anderen, alle met Holl. inschriften; vooraan regts Maria Theresia die aan den Franschen Gezant zegt, dat zij een ander zal laten verkiezen (n.l. tot Keizer). Links ontvlugt een gekroond man (de Eng. Pretendent) over een valbrug uit een slot, daarachter iemand (de Kardinaal Fleury) in de struiken verward. Met bovenstaand opschrift en een Engelsch onderschrift: „*G. Bickham Jun. sc.*"

etc. Publ. by *W. Meyer*. Strand (London) May. 1742. Get. bovenaan: 87. Hg. 21, br. 32 dm. br. fol. Engelsche plaat waarin Holl. inschriften gemaakt zijn.

3805 (24 Jan.) Zinneprent ten gunste van den Hertog van Lotharingen, Echtgenoot van Maria Theresia, om te Frankfort tot Keizer verkoren te worden, en tegen den Keurvorst v. Beijeren. — „Nieuwstyding van Franc-„foord." — In eene kamer van een bordeel staat een open ledikant waarop eene vrouw (Duitschland) die door den Keurvorst (van Beijeren, Karel August,) verkracht is. De Hertog van Lotharingen gaat met kroon en scepter de kamer uit. Regts, bij de deur, eene vrouw Maria Theresia met een kind onder een doek. Met uitvoerig vers in 2 kol. Hg. 18, met vers 52 dm., br. 23 dm. gr. fol.

Volgens het vers onder de plaat, wordt ze door een ander teregt toegepast op de vergeefsche pogingen van Maximiliaan Joseph, zoon van den Keurvorst van Beyeren (of Keizer Karel VII,) om zich in 1745 tot Keizer te doen verkiezen. Doch blijkens het gedicht: *Aan den Uitgeever van het Frankfoorder Nieuws*, in: W. v. Haren Gedigten 1742 1e verv. blz. 17 is deze plaat reeds in 1742 verschenen en laat dan geene andere dan de hier gegeven uitlegging toe. In dat gedicht toch luidt het: „Als 't Franc-„foord's Nieuws, die schoone plaat, — Daar de K. .zer in het Hoerhuis staat."

3806 „Sinnebeelden op de toestand v. d. tegenw. oorlog." — De Hollandsche leeuw, de weegschaal van Europa in de poot, zit naast den Engelschen dog op een vestingmuur met kanonnen. Op den voorgrond een vechtende haan en adelaar, in de lucht Bellona (Maria Theresia?) en naast haar de Faam, roepende: *la liberté de Ge-rman-ique*. In 't verschiet het Oostenrijksch leger. Het vers in 2 kolommen, geteekend: *Gedrukt voor den liefhebber*. Hg. 17, met vers 42 dm., br. 30 dm. fol.

3807 Zinneprent op de onzijdigheid van Nederland in den Oostenr. Successie-oorlog? — Een Romeinsch Veldheer (op de borst: *Eigen-baat*) wijst naar een adelaar die op een boom het Gulden vlies bewaakt; onder den boom dorschen 8 hanen (de 8 Keurvorsten; — boven één hangt een kroon) het koorn (het tooneel des Oorlogs?); vooraan regts de Holl. leeuw (No. 9), in het midden de Nijt (No. 8). Slechte plaat, zonderling gegrav. Hg. 13, br. 19 dm. br. 4⁰. Hierbij een zéér zeldzaam pamflet, 8 blz. kl. 4⁰. getiteld: „Het verdrukte Oostenrijk, hoe het werd aangetast en verlaten v. „Vorsten en Koningen. Met een daarop passende plaat, door G. S. Amst. „A. Olofsen. 1742 in de Gravestraat in 't Wit gekroonde Muzijkboek." kl. 4⁰. *Zeer zeldzaam.*

3808 Zinneprent op hetzelfde?? met onderschrift: „*Malo bonum compensare nefas.*" Jupiter zit met zijn adelaar en bliksems in den hemel; onderaan regts de stroomgod Amstel, links Mars slapende, op den achtergrond de Nijd. Met 6reg. vers: „Noit zwight een Adelaer," Zwarte kunst zonder naam. Hg. 18, br. 11 dm. 8⁰.

3809 „Europa's molendans van de 5 zinnen. — (Reeds beschreven op No. 3012, op het jaar 1700.) De Batavier houdt een „oog in 't zijl" enz. In ovaal. (Door *B. Picart?*) Hg. 10, br. 13 dm. br. 12⁰. Op den Oostenr. Oorlog? — Heb ik ergens bij dezen tijd aangehaald gevonden, doch betwijfel zeer, ook om de gravure, of 't hier bij past.

Houtsneden.

3810 Zinneprent op de Hollandsche pogingen ter bemiddeling en Hollands vriendschap voor Oostenrijk. — „Poëetze Prentverbeelding, Op de Tegen-„woordige zaaken der geallieerden vorsten en het strijdbaare Oostenrijk." — Twee groote *houtsneden* naast elkaar; een Romeinsch soldaat (Holland) met driehoek en weegschaal in de hand en een hond (Waakzaamheid) aan zijne voeten, staat tegenover een vrouwelijk monster met bokspooten, een slot op den mond, enz. (de Geallieerden). Met 12 zesreg. strophen in 3 kolommen. Amst. *Wed. J. v. Egmond en Zoon*. Hg. 27, met vers 49, br. 23 en 36 dm. gr. fol.

3811 Zinneprent op de pogingen van Holland om den vrede te bewaren bij de Keizerskeuze. — „De staroogende en wiegende Vorsten na de Kyzer-„lyke op het verkiezen v. e. Nieuwe Kyzer, tot Frankfort." In een wieg die door den Paus, een Kardinaal, de 3 geestelijke Keurvorsten en anderen heen en weer getrokken wordt, liggen 4 kinderen (de Pretendenten voor de Keizerskroon). Regts eene vesting waarbij een Hollandsche leeuw en 3 rustende soldaten. Oude *houtsnede*, met uitvoerig vers in 2 kol. Amst., Wed. *J. v. Egmont*. (1741.) Hg. 12, met vers 45, br. 18 met vers 31 dm. fol.

3812 Zinneprent op de pogingen der Pretendenten om de Keizerskroon. — „'s Waerelds Hoogmoed, of ydele zugt tot glorie; vertoont bij wijze v. „en Toornooy-spel." — Dezelfde houtsnede als op No. 3518 beschreven, nl. een open, houten draaimolen, waar verscheidene naar den Ring (de Keizerskroon) steken, nu met bovenstaand opschrift en uitvoerig vers in 2 kol. Amst., *Wed. J. v. Egmont en Zn*. Hg. 13 met vers 47, br. 32 dm. fol.

3813 Zinneprent op den voorspoed der Oostenrijksche wapenen. — „Spaansze, „Fransze, Pruisische en Beyersze Maagwijn, Geschonken in een Ongersze „Kelk." Een groote *houtsnede*, een koffijkan met de tuit als de bek van een haan (Frankrijk); uit de tuit stroomt het Fransche goud in de kelk van Hongarye. Met 6 zesreg. strophen. Amst. *Wed. J. v. Egmont en Zoon*. Hg. 26, met vers 46, br. 27 dm. fol.

3814 (**29 Mei.**) „Vreugdegalm uytgeblazen op de Zegenrijke Veldslag door „de Generaal Kevenhuller, Tegens de Fransze Gen. Thoring in h. Kam-„pement te Rintling voor het Boh. Slot Hilgersperg, op 29 Mei 1742." — Eene slechte *houtsnede* v. een ruiter, daaronder een van eene belegerde vesting. Met opschrift, verzen ter zijde en in 3 kol. v. ond. Amst., *J. v. Egmont en Zoon*. Hg. 29, met vers 41, br. 31 dm. fol.

3815 (**Aug.**) Spotprent op de Franschen bij het beleg van Praag door de Oostenrijkers. — „De disperaten Armoede der Franszen in Praag en Duin-„kerken." Zeer oude *houtsnede* (ofschoon op een blaasbalg, vóór op den den grond, het jaar 1741 en een Duitsch monogram staat,) vertoonende een zeer arm huishouden waar eene vrouw de pot kookt en 3 magere vischjes braadt, een man wil een bos stroo op het vuur werpen; in 't verschiet ellendige bedelaars. Met uitvoerig vers in 3 kol. en berigten over de armoede in het Fransche leger. Amst., *Wed. J. v. Egmont en Zn*. Hg. 28, met vers 42, br. 31 dm. fol.

3816 **1744.** Spotprent op de verliezen der Geallieerden door de Oostenrijksche wapenen. (Wagenaar XIX. 470.) — „Het vorstelijke Schwarwenselspel, „Tusschen de Koningen van Vrankrijk, Pruiszen, Spanjen en Beyeren

„Tegens Ongaryen, Hanover en Sardinien." — Een zeer oude *houtsnede* vertoonende 2 mannen die met eene vrouw aan tafel zitten waarop het met dobbelen on kaartspelen gewonnen geld ligt; 3 mannen en een geestelijke (Kardinaal Fleury) treden op de tafel toe en maken aanspraak op de winst. Met uitvoerig vers ter linkerzijde en onder de plaat. Amst., *Wed. J. v. Egmont en Zn.* Reguliersbreestraat. Hg. 27, met vers 48, br. 32 dm. gr. fol.

3817 tot 3821 zijn 5 platen, voorkomende in en behoorende tot: „W. v. „Haren, Vier uitmuntende Gedigten, benevens de Polybius; alsmede alle „de Lofdigten die voor en tegens dezelve zijn uitgekomen. Harderwijk, *D. v. Lennep.* Amst., A. Olofsen. 1742. 76 bl. — Vervolg 77 bl. — 2e Vervolg. 112 bl. — 3e Vervolg of 4e St. 103 bl. met Register. 8⁰. — Dit vrij zeldzame boek bevat eene menigte der meest kreupele, zoutelooze en opgeblazen rijmelarijen van dien tijd, waarbij de volgende jammerlijke platen.

Deze verzen zijn vroeger in andere volgorde en *zonder platen* in kl. folio verschenen: Verzameling van Gedichten van, voor en tegen W. v. Haren. — Achteraan staat: Utrecht voor de Compagnie. 1742. 32 bl. — Vervolg bl. 35—102. — 2e Vervolg. 105—320. Aanhangsel bl. 321—352. — 3e Vervolg met Register. bl. 355—364. — Het 1e stuk der 8⁰ uitgave is vroeger, doch ook in 1742 te Utrecht, bij W. Kroon gedrukt, met gedeeltelijken titel: „Drie uitmuntende gedichten van W. v. Haren, om „achter de Gevallen van Friso geplaatst te kunnen worden." — Van al deze Gedichten van en over van Haren bezit de Provinc. Friesche Bibliotheek eene uitnemende verzameling uit de nalatenschap van W. v. Haren zelven. Zie Eekhoff, leven v. J. H. Halbertsma, bl. 61.

Onder al deze verzen zijn er zeker waarop Wagenaar XIX. 344 doelt, als hij van het aantal gedichten en geschriften spreekt, die in 1742 over Oostenrijk en Frankrijk hier verschenen. — Enkele verzen van van Haren zijn toen ook in het Engelsch en Fransch vertaald en met veel toejuiching ontvangen. (Europ. Merc. 1742. *b* 104). Alle hebben ze meer of minder de neutraliteit in dien oorlog en den lof van Oostenrijk tot onderwerp.

3817 Zinneprent op den treurigen toestand v. h. Oostenrijksche Hof en de mogelijke geldelijke hulp van Nederland. — In eene kamer met 4 beschilderde paneelen waartusschen de beelden v. d. Paus, links de Kardinaal Fleury, regts Polen? staan, zit aan eene tafel op een karpet een man in huisjapon, met pen in de hand, te hooren wat een bij hem staand man vertelt; regts boven den schoorsteen een tafereel waar Maria Theresia geld van Holland ontvangt. Gem.: Pag. 15. Hg. 16, br. 26 dm. kl. br. 4⁰. Aldus komt de plaat ook voor in W. v. Haren, Gedigten, 1e Verv. bl. 15, 8⁰ of bl. 45 folio, waar een gedicht staat ter uitlegging der plaat: *Rhythimologia Belgica in Augustam Vindobonam.*

3818 Zinneprent op den hulpeloozen staat van Maria Theresia. — „Mars aan„genoopt, tegens de nijdt, veinsery, bedrog, en eigenbaat, om de Ver„drukte weder te herstellen." — Maria Theresia ligt geknield en smeekende voor de Goddelijke Regtvaardigheid die op eene troon gezeten is; regts de Keizerlijke kroon en scepter, in het verschiet een klein leger op eene vesting aanvallende. Met kreupel vers in 2 kol. van *H. Souvryn.* Amst.

A. Olofsen. Hg 21, met vers 40, br. 19 dm. fol. — Dezelfde plaat komt, zonder vers, voor in W. v. Haren, Gedigten, 1e Verv. bl. 49, bl. 122. fol. waar het vers is afgedrukt. Op den lateren afdruk der pl. staat: Bl. 49.

3819 Spotprent op de verliezen van den Keurvorst van Beyeren en zijne slinksche bemagtiging der Keizerlijke kroon. — „Zinnebeeldige aanmerkingen „op de onvoorzigtigheid der Eigenbaat." — De Keurvorst zit met kreupele voeten in leunstoel en kamerjapon, bij een groot vuur, terwijl hem slechte tijdingen uit Munchen en Anspach gebragt worden, daarnaast een vierkante tafel waaraan een man staat en een ander zit; op den voorgrond wordt een ijzeren geldkist opengebroken. Met vers in 2 kol. van *H. Souvryn.* Amst., A. Olofsen. 1742. Hg. 15, met vers 40, br. 28 dm. fol. In W. v. Haren, Gedigten, 1e Verv. bl. 65, bl. 124 fol. is het vers afgedrukt en komt ook de pl., gem.: 65, voor. — Zie ook N⁰. 3805 en 3807.

3820 Zinneprent op de onzijdigheid van Holland in den beginnenden Oosten-
a rijkschen Successieoorlog. (Wagenaar XIX. 328). — In een open hal hangt eene groote balans, met de letters: J. L. A. 1742 *(J. l'Admiral?)* aan de eene zijde zit *Vreede* die wat te ligt is tegenover *Oorlog* die aan de andere zijde staat, doch door *Voorzigtigheid* en *Overvloed* wordt het evenwigt hersteld en de *Faam* galmt Hollands wijs bestier uit. Met No. 1—17 op de plaat en uitvoerig uitleggend vers in 3 kol. get.: O. J. C. B. met opschrift: „Zinnebeeldelijk loftafreel, op Holland. Waar in Vreede, „en Oorlog door Wijsheid overwogen." Prijs 8 Stuiv. Hg. 36, met vers 56, br. 46 dm. gr. fol. — Deze plaat is afzonderlijk verschenen, doch vind ik ook in mijn Ex. der folio uitgave van: Gedigten voor W. v. Haren, op bl. 264 bij het vers: Filippus van Macedonien door la Fargue.

b Dezelfde voorstelling, verkleind, met dezelfde Nos., doch 1—20, en bovenaan get.: pag. 97, zonder vers. Hg. 21, br. 29 dm. br. 4⁰. Aldus komt die voor in: W. v. Haren, Gedigten, 2e Verv. bl. 97, folio uitg. bl. 338, waar men een ander uitleggend vers vindt.

c Dezelfde plaat, latere staat, zonder Nos.: 1—20 en get.: Pag. 25.

3821 Zinneprent op de deugd van Oostenrijk. — Vooraan in het midden staat Maria Theresia bij een pilaar waarboven de schaal der gerechtigheid, links van haar 2 gekroonde hoofden (Hannover en Sardinie?) waarbij nog een te paard komt aanrennen; regts de Engelsche eenhoorn en de Holl. leeuw in zijne omtuining. Bovenaan links Lodewijk XV in een wagen, naast hem Fleury, regts een gevecht bij eene vesting. Gem.: Pag. 107. Hg. 13, br. 19 dm. kl. 4⁰. Komt aldus voor in W. v. Haren, Gedigten, 2e Verv. 107. in folio uitg. bl. 324, met een gedicht: Zinnebeelden voor de deugd en getrouwheid van Oostenrijk.

Behalve deze platen uit W. v. Haren, Gedigten, vind ik nog een vers, getiteld: „Eccho *(sic!)* op de Voorzorg en zinspeelinge op de inge„voegde plaat." 4 ongenomm. bladz. 8⁰. Het vers begint: „Dank zij de „Vadren die verlekkert zijn op rust" enz. Blijkens den inhoud, toon en druk behoort dit vers bij W. v. Haren, Gedigten, doch komt in dien bundel niet voor; wel op bl. 49 een ander vers ook getiteld: *Echo,* wat toen véél weersproken is. Een van beiden is waarschijnlijk 't geen op pl. 3822 op den grond ligt. Op bl. 2 van dit vers wordt echter gesproken van een „*Schutzterras* afgebeeld op nevensgaande plaat" doch ofschoon dit

vers waarschijnlijk bij een der voorgaande platen behoort, kan ik niet ontdekken bij welke; in van Haren zijn geene andere platen dan de 5 genoemde.

3822 „Beurs der Poëte".— Gegraveerd onderschrift v. eene slechte plaat, waaronder een vers in 2 kol. met opschrift: „De Poete Beurs." — Gezigt op den Dam te Amst.; op den voorgrond eene dame, een brief in de hand met opschrift: *Leonidas* (het toen zoo beroemde vers van W. v. Haren) wordt aangesproken door een ander; op den achtergrond ligt: *Echo* (het ander vermaarde gedicht (zie boven). Verder wordt de schrijver van de *Pragse Rarekiek* (zie No. 3796) door een Spanjaard afgestraft. Op den achtergrond links een *Boekwinkel*, daarnaast *Bibliopolium* en regts: *Koffijhuis*. Op de toonbank van den boekwinkel staat: *Ver-ader* en op de muur: *in octaaf*, wat alles ook voorkomt in het gedicht: *Aan den Uitgever v. h. Frankfoorder Nieuws* (No. 3805) en de *Beurs der Poete* in v. Haren, Gedigten, le Verv. bl. 17, of bl. 133 folio, waarin ook de naam van *L. Foubert* (uitgever van No. 3792) omgekeerd *(Trebuof)* voorkomt. Hg. 18, met vers 50 dm. gr. fol. *Zeldzaam*. — De uitgevers dezer prenten schijnen meestal Franschen geweest te zijn, ten minste in het vers in v. Haren bl. 17 wordt daarop erg gescholden. Ook is het gedicht: „Kool voor Raapen, in 't land van Nadruk in het Octavo formaat" (zie v. Haren I. 70 8⁰ en folio uitg. bl. 97) waarschijnlijk tegen den nadruk dezer gedichten in Octavo, gerigt, waarop de plaat zinspeelt.

3823 **(29 Mei.)** „Gesigt v. h. Campement der Guardes te paart en te voet, „buiten 's Hage." — Geëtst door *P. v. Cuyck*. Hg. 28, br. 55 dm. br. fol. Uit: de Riemer 's Gravenhage?

3824 „Plan van het Campement enz., onder den graaf van Bentheim en den
a „Heer v. d. Duyn; 29 Mey 1742. Naar *D. Marot Jr.* met uitlegging in 3 kol. 's Hage, *A. Moetjens*. Hg. 29, met uitl. 53 dm., br. 46 dm. gr. fol.

b Dezelfde voorstelling, voorspronkelijke *teekening* in O. I. door *D. Marot Jr.* met uitlegging in H.S. Groot als voren.

3825 „Platte grond van het Campement van twee regementen Gardes, Caval„lery en Infantery van Holland" door *P. A. de St. Hilaire-Mallet*, bij J. A. Barrau, Relieur Français, Begijnstraat. Hg. 25, br. 33 dm. br. 4⁰.

3826 „Het Campement door Ordre der Staten van Holland, betrokken te „'s Hage." Ruwe voorstelling zonder perspectief, met uitlegging van onderen: 1 tot 24, in 2 kol. Hg. 20, met uitl. 37, br. 31 dm. kl. fol.

3827 „Afbeelding van het Campement in het Haegse Bosch." Kleine *houtsnede* met uitlegging. 's Hage, *C. van Bueren*, Zuilingstraat. Hg. 8, met uitl. 37 dm., br. 17 dm. fol.

3828 „Voorloopig plan van het Campement, met de beraamde afmetingen.' *Teekening* met H.S. Hg. 48, br. 65 dm. br. fol.

3829 **(22 Sept.)** „Het O. I. Comp., retourschip *de oude Zijpe* gestrand be„noorden Zantvoort." (Europ. Merc. 1742 *b* 200). Slechte gravure, zonder eenige letter, *proefdruk*. Hg. 25, br. 40 dm. br. fol. — Ik heb nooit een exemplaar met de letter ontmoet.

3830 **1743.** **(27 Junij)** „Plaan van de victorieuse Batalje bij Dettingen door de „Hongarische op de Fransche Armée" (Wagenaar XIX. 408.) Figuratief

plan met het relaas van den veldslag. Amst., R. en J. Ottens. Hg. 22, met Verhaal 50 dm., br. 39 dm. gr. fol.

3831 „Hetzelfde, eenigzins anders en grooter, door *St. Hilaire-Mallet* 1745 met explicatie. 's Hage, *J. A. Barrau* in de Begynstraat. Hg. 28, br. 33 dm. gr. fol.

3832 (Oct.) „Notitie der Rijnwateren, jegens de pijlpaal te Arnhem en de „Grebbersluis, in Mei tot October 43." HS. br. fol.

3833 (5 Nov.) „De loop van Mercurius om de Sonne en de verschijning in „deselve 5 November 's middags." Met uitvoerige verklaring door S. Panser te Emden. 26 Julij. Amst., R. en J. Ottens in de Kalverstraat in de Wereldkaart. Hg. 11, met uitl. 44 dm, br. 33 dm. fol.

3834 „Effigies Cometarum, qui apparuerunt annis 42 et 44." — Afbeelding van de staartsterren, verschenen in 1742 en 44. Zwarte kunst door *J. de Groot*. Hg. 23, br. 16 dm. gr. 4°. Zeldzaam en fraai.

3835 „Het vliegende vaartuig, of de nieuwe Post en Rijsmachine, uitgevonden „door D. Schijf en gemaakt tot Zaandam, geteekent en gegrav. door „H. de Leth." — Drie afbeeldingen onder elkaar van dit schip, met een zeer hoog en egaal dek en de woorden: *Volg My* 1743 in den spiegel. Het werd gedreven door een klein rad, wat op $^1/_5$ van de spiegel boven op het dek was aangebragt, en zeker van onderen in beweging werd gebragt. Hg 35, br. 26 dm. fol.

3836 Hetzelfde anders. Twee kleine houtsneden, beide het schip voorstellende, waarboven een vliegende Mercurius met „Lofdicht op het vliegende schip, „uijtgevonden door D. Schijf." Voorts een vers in 2 kol. en een *Air* in 3 kol. In het Air wordt een spotdicht aangehaald uit den Hollandsche Praatvaar I 296. De plaatjes ieder hg. 7, br. 8 dm. Het geheel hg. 40, br. 28 dm.

Over dit schip plaatste G. van Orden in de Konst- en Letterbode v. 1847 N°. 50 en 51 een opstel en vermeldde dat de dichter van het Air D. P. en de maker Daan Schijf heette. Hierbij twee brieven v. G. v. Orden en J. Honig. Geen hunner bezat beide platen. — Van de hoogste *zeldzaamheid*.

3837 (1744. 24 Febr.) Emblema van het Schildersgenootschap te Utrecht bij het eerste honderdjarige Jubilé. — Een pilaar met het Utrechtsche wapen en een schild met drie ledige blazoenen. Met omschrift *Floreat pictura, naturae imitatrix, historiae fides.* Door *D. F. van Bleyswijk*. Hieronder: „Dankzegging der leden van het Schildersgenootschap aan de Vroedschap „bij het Jubilé. Utrecht. J. Broedelet. De plaat hg. 18, met vers 45 dm. br. 15 en 30 dm. fol. *Zeer zeldzaam*.

3838 **1745.** 11 Mei. „Plaan van de actie tusschen de Geallieerde en de Fransche te „Fontenay bij Doornik" waarbij de Franschen overwonnen. (Wagenaar XX. 7—11.)— Figuratief plan v. den slag. Door *Creite*, met Fransche en Hollandsche verklaring. 's Hage, J. M. Husson. Hg. 28, met uitlegging 50, br. 31 dm. gr. fol.

3839 Hetzelfde. Klein plan van de slagorde met Holl. en Fransch opschrift en uitlegging. Amst., R. en J. Ottens. Hg. 16 en 37, br. 14 en 31 dm. fol.

Hierbij in HS. eene lijst der bevelhebbers in het Engelsche en Geallieerde leger en eene dergelijke lijst van het hoofdkwartier van Valendar op 1 Mei 1745.

3840 „Vue de la bataille de Fontenoy gagnée par Louis XV." — Fraaije plaat naar *S. Brouard*, door *Guelard*. Hg. 36, br. 48 dm. fol.

3841 (Sept.) „Beroering onder de godsdienst te Nieuwkerk" (Nijkerk) door de predicatie van Ds. G. Kuypers. (Wagenaar XX. 377—82. Europ. Merc. 1745.) Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (J. Fokke) Vaderl. hist. XI. Proef en letterdruk.

Van de tallooze geschriften over deze beroering en daaruit ontstane Godsdiensttwisten verschenen, vindt men eene uitvoerige bibliographie in het 4e Aanhangsel op J. v. Abcoude, Naamregister v. Nederd. Boeken. Leyd. 1750. 4°.

3842 (13 Sept.) Zinneprent op de verkiezing van den hertog van Lotharingen Franciscus Stephanus tot Keizer van Duitschland. (Wagenaar XIX. 503). — Maria Theresia zit met het gekroonde borstbeeld van haren echtgenoot, Keizer Frans I, in den arm op een eiland, door een woedend onweder (de geallieerde machten) omgeven. Van onderen een tijdvers en zesregelig gegraveerd vers. Daaronder eén vers in 2 kolommen en bovenschrift. Hg. 31, met vers 49 dm., br. 30 dm. gr. fol.

3843 „Beschrijving der voornaamste vreugdebedrijven te 's Hage, bij gelegen„heid van de krooning van Keizer Frans I. — Description des principales „réjouissances, etc. La Haye, A. de Groot et fils, 1747." gr. fol. — Titel met vignet. Fransche opdracht met vignet en voorrede. 4 bl. Fransche en Hollandsche beschrijving der pl. op bl. 1—18 en Nederd. vertaling der Fransche opdracht door A. de Groot en Zn. Voorts 8 platen:

(1) Vuurwerk en illuminatie v. d. Baron v. Reischach, Keizerlijke Minister te 's Hage. 19 Jan. 1746. (In den Vijver achter het Mauritshuis.)
(2) Illuminatie en Vuurwerk.
(3) Het gevaarte van de Illuminatie en Vuurwerk.
(4) De Illuminatie van drie andere zijden gezien.
(5) Dessert der 4 voornaamste tafels van het festijn van Baron van Reischach in het Mauritshuis te 's Hage. 19 Jan. 1746.
(6) Illuminatie op 4, 5 en 6 October 1745, ter zake Theresiadag door A. de Groot, Courantier te 's Hage, voor zijn huis.
(7) Dezelfde illuminatie van de voorzijde gezien.
(8) Afbeelding van het vuurwerk op 15 October 1745 ter eere van Maria Theresia door A. de Groot op de Groote Bierkaai afgestoken.

Deze platen zijn allen, uitgenomen de eerste, 40 dm. hg. en 20 à 30 dm. br.

Hierbij: „Verklaeringe v. eene Illuminatie op 4 Oct. 1745 (zie pl. 6) „tot 's Hage vertoont." 3 bl. gr. 4°. — „Beschrijvinge v. h. Vuurwerk „en Illuminatie door d. Baron v. Reischach. 19 Jan. 1746." 's Hage. 4°. 12 bl., waarachter op bl. 13—16 de beschrijving v. de Desserten op de vier voornaamste tafels bij die gelegenheid toegediend door P. de Gelleke. 4 bl. — „Descript. du feu d'Artifice" etc. 12 pp. 4°.

3844 Zinneprent op de veepest in Nederland. (Europ. Merc. 1745.) — Gezigt op een land bij eene groote stad, waar de boeren en boerinnen hunnen nood over hun ziek en gestorven vee klagen aan een landheer en landvrouw. Met onderschrift: „Gods slaande hand over Nederland door de pestziekte." Met uitvoerige beschrijving in 2 kol. Door *J. Smit*. Amst., St. v. Esveldt. 1745. Hg. 22, met beschr. 50 dm., br. 36 dm. gr. fol.

Op sommige Ex. staat het jaar 1745 achter den naam van den graveur. Ook zijn er Ex. met het opschrift: „La verge frappante de Dieu" etc.

3845 Hetzelfde. „Den klagenden huysman." — Een landman ligt geknield bij zijn gestorven vee; voorts twee schuiten, waarmede vee weggehaald wordt, enz. Slecht geëtste plaat, met 14regelig vers. Amst., *E. J. Caillau*, Stilsteeg bij de Bloemmarkt. Hg. 16, met vers 32 dm., br. 18 dm. fol.

3846—3852 zijn Hollandsche prenten over den inval in Schotland van den Engelschen Pretendent, welke met den veldslag van Culloden eindigde. Van Sept. 1745 tot April 1746. (Wagenaar XIX. 528.)

3846 Spotprent op den val van den jongen Pretendent. — Dezelfde plaat van een Koordendanser, die in 1688 voor Jakobus II gediend heeft, (zie No. 2766), met onderschrift: *Paye qui Tombe*, doch eenigzins veranderd. Frankrijk speelt op de bas; de Keizer zit op de koord; Fleury ziet uit het graf; de Pretendent met balanceerstok in de hand valt van de koord, dat de oude Pretendent over de schutting aanziet. Met Holl., Eng. en Fransche uitlegging 1—23. Amst., Wed. *J. van Egmont*. Hg. 35 en 52 dm., br. 40 dm. gr. fol.

3847 Zinneprent op de komst van den jongen Pretendent Karel Eduard, in 1742 in Schotland, om zijn regt op den Engelschen troon te handhaven. — Een breed ovaal, waarop links de Pretendent met Koninklijken mantel omhangen op den Schotschen bodem komt, en op een tapijt stapt waar de knielende Godsdienst? hem een zwaard toereikt. Links de vloot en het bootje dat hem naar Schotland en aan wal gebracht heeft; op den achtergrond een leegstaande troon; bovenaan in het midden het Schotsche wapenschild (vele distels). Op een breed vierkant plaatje. Fraaije pl. zonder eenigen naam (door *J. v. der Schley* te Amsterdam). Hg. 8⁵, br. 11 dm. br. 12⁰. Uniek.

Onder dit plaatje, het eenigste dat ik immer zag, staat, met gelijktijdige hand der gravure, geschreven:

„De oorspronkelijke Plaat v. Zilver is gegraveerd door J. v. d. Schley „te Amst. en gemaakt op ordre der opperste hoofden der Rebellie in „Schotland dewelke aldaar in 1742 en 43 onder aanvoering der soon des „Pretendents verwekt is. De plaatdrukken er van gemaakt sijnde om „uit te deelen onder de principaalste deelgenooten, is de Plaat vervolgens tot het Deksel eener kostbaare Beeker gemaakt om door de voor„naamste Rebellen bij hun saamenvergadering en Maaltijden gebruikt te „worden. Dit berigt komt v. d. Plaatsnijder uit wiens handen deese „afdruk herkomstig is."

3848 „De vlugtende jonge Pretendent." — De Pretendent, met rozenkrans en monnikspij vlucht voor den Britschen Hercules, die in het half geruïneerde gebouw van Engeland staat. Bovenaan het inschrift: *Mali principii malus exitus*. 5reg. vers in 2 kol. Hg. 20, br. 26 dm. br. 4⁰.

3849 „De gehoonde Godsdienst en Vrijheidt door de Landing v. d. Pre„tendent en zijnen aanhang in Schotland." — Zinneprent; regts de *Bedroge Menigte*; de Vrijheid wordt verjaagd door den Pretendent, rondom wien *Zuidzee-Bank-actiën*, *Annuityten* enz. op den grond liggen en die de *Inquisitie* achter zich heeft; links het *Erfelijk Recht* waarachter Geweld; op den achtergrond vele galgen met veroordeelden. Met uitvoerig vers v.

C. V. L. Amst., Is. Graal, Hoogstraat over de Zandstraat. (1742, enz.) Hg. 17 en 48, br. 25 dm. fol. — In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk met verzen; in deze verzameling zonder onderschrift, enz. — Deze plaat bevestigt op nieuw het mij onbekende verband tusschen de plannen van Law in 1712 tot 20 ontworpen, en die van den Pretendent, of van de Roomsche Kerk, waarover zie bl. 109, 110 en 114. Deze schijnt op het jaar 1715, bij No. 3518 bij den aanslag v. d. ouden Pretendent te behooren, doch I. Graal was volgens Ledeboer's lijst boekhandelaar in 1742. Welligt vroeger gegraveerd en nu op nieuw uitgegeven.

3850 „Ware en aanmerkelijke geschiedenis v. d. gepretend. Ridder van St. „Joris." — Twee houtsneden, de eene een open zegekar door ezels getrokken, waarvoor een Jesuit gaat, met vaandel *Inquisitie;* links (ter aanvulling der plaats) een der twee kleine houtsneden van het schip van *Schijf.* (Zie No. 3836.) Hieronder uitvoerig verhaal van den 1n, 2n en 3n Eng. Pretendent. Na de copy van Londen. 's Hage, P. Servaas 1746. De plaatjes hg. 6, met uitlegg. 38 dm., br. 28 dm.

3851 „Perkins triumf, of den Schotzen inval aan alle liefhebbers van Godsdienst
a „en Vrijheid." — Gezicht op White-Hall, op den voorgrond rijdt *Perkin* met 6 hollende paarden, *bijgeloof, rebellie* enz. die de *Heil. Schr.* en *landrechten, Zuidzee-Actien* enz. overrijden en door eenen monnik, met vaandel *Inquisitie* voorafgegaan wordt. Achter den wagen 3 vaandels: *Slavernij, Koningsmoord* en *Buskruidverraad.* Onderaan het portret van den jongen Pretendent, geboren 1720, in ov. met randschrift: „Carolus „Jacobi, molitoris cujusdam *(Molenaar)* filii, filius," etc., waarboven een zotskap. Ter weerszijde zes Holl. verzen. naar het Engelsch origineel van *C. Mosley.* 1745. Hg. 27, br. 35 dm. br. fol. — Deze plaat is eene navolging van eene Engelsche plaat, reeds in 1709 op den ouden Pretendent uitgegeven en beschreven in: Catal. Satir. Prints British Museum. II. N°. 1495.

b Hetzelfde, eenigszins veranderde slechte Duitsche copie met vijfregelig Duitsch onderschrift ter weerszijde van het portret. Hg. 24, br. 36 dm. br. fol.

3852 „Britland's processie of het gevaar der Pretendent". — In het midden zit de oude Pretendent op een buidel met wind van Actien, daarnaast de jonge Pretendent met het molentje, verderop dezelfde, besprongen door den Engelschen Dog, voorts de zinnebeelden van Inquisitie, godsdienstvervolging, enz. Vooraan rechts de Hollandsche Leeuw, in de lucht de vallende Phäeton. Met kleine gegraveerde versjes. Hg. 37, br. 36 dm. fol.

3853 **1746.** „Brand te Muiderberg". — Twee fraai geteekende gezichtjes in kleuren. Ieder hg. 7, br. 9 dm. br. 12°.

3854 **12—30 Sept.** „Beleg en overgave van Namen". (Wagenaar XX. 31). — Twee plannen van Namen met versterkingen, het eene bij het begin, het andere bij het einde van het beleg, beiden geteekend: Plan VI en VII, pag. 112 en 136. br. 4°.

3855 **11 Oct.** „Slag bij Raucoux, gewonnen door Lodewijk XV. (Wagenaar XX. 33). — Gezicht van het geheele terrein met den slag. Naar *Brouard,* door *Guelard.* Hg. 35, br. 48 dm. br. fol.

3856 „Plan v. de Actie tusschen de Geallieerden en de Franschen bij Luik, „11 Oct. 1746". — Groot plan, onderaan Luik; regts de gegrav. uitlegging. gr. br. fol. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3857 **1747. 17 April.** „Frankrijk verklaart aan de Staten den oorlog". (Wagenaar XX. 56). — Klein plaatje. 12⁰. *Proefdruk.*

3858 Zinneprent op de plotselinge inneming van het land van Kadzand door de Franschen. (Wagenaar XX. 61—63). — Zonderlinge gravure en voorstelling. Links eene meermin, in het midden een Oranjeboom; in de lucht een vliegende nachtuil. Met uitvoerige zinnebeeldige Holl. en Fransche beschrijving, tegen Frankrijk en Beijeren, en voor Oranje en Oostenrijk. Hg. 13 en 45, br. 30 dm. *Hoogst zeldzaam.*

3859 (**24 April.**) Plundering v. h. huis v. Burgemeester J. Cocquelle te Middelburg, door het Prinsgezinde graauw. (Door *R. Vinkeles.*) 12⁰. Uit: (J. Fokke) Vaderl. Geschied. XI. 134. Proefdruk vóór alle letter. — Zie hierover vooral: Lantsheer, Zeelandia illustrata, blz. 220.

3860 (**25 April.**) Allereerste beweging tot verheffing van Willem Karel Hen-
a drik Friso tot Stadhouder, onder de burgerwacht te Veere. (Wagenaar XX. 71) Door *J. C. Philips.* 8⁰.

b Dezelfde pl. *Proefdruk* vóór alle letter. — Hierbij een ander klein pl. over deze beroering te Veere, door *S. Fokke.* 8⁰.

3861 (**29 April.**) Verkiezing van Willem IV te 's Hage. Gezicht op het Binnen-
a hof aldaar, met Loterijzaal en eene menigte volks, bovenaan de Faam. *Vivat Oranje*, 's Prinsen portret en 4 med. Door *S. Fokke.* 8⁰.

b Hetzelfde. Origin. *teekening* in O. I. inkt. Door *S. Fokke.* 8⁰.

3862 Burgemeester Pr. Mogge te Zierikzee door het Prinsgezinde graauw mishandeld. (Door *R. Vinkeles.*) 12⁰. Uit: (Fokke), Vaderl. Geschiedenis. Dl. XI. *Proefdr. vóór a. letter.* — Dit oproer is uitvoerig beschreven in: de Kanter, Chronijk v. Zierikzee. 2e dr. blz. 168 enz.

3863 (**2 Mei.**) „Afbeelding van den Dam met Stadhuis en Waag en de uitge-
a „stoken vaandels bij de afkondiging van Willem IV als Stadhouder." te Amsterdam. (Wagenaar XX. 89). Naar *H. de Winter*, door *G. J. Marstaller.* Hg. 28, br. 35 dm. fol.

Hierbij: „Dagverhaal, hoe Willem Karel Hendrik Friso tot Stadhouder „is uitgeroepen en verhaal der vreugdbedrijven, voornamelijk te Amst. „Als verklaring der plaat van de Winter en Marstaller. Amst., S. van „Esveldt. 1747." Acht blz. 4⁰.

b Dezelfde plaat. Proefdruk vóór het onderschrift.

c Dezelfde plaat. Afdruk op geel satijn, proefdruk vóór het onderschrift.

3864 (**5 Mei.**) „Gebed, vreugde en ceremoniën, in de Hoogduitsche Jodenkerk „in Amst. bij de verkiezing van Willem IV tot Stadhouder." Amst., *E. van Belkom*, Vijgendam. folio.

3865 (**12 Mei.**) Afbeelding van de Gedenkpenning op 't doorpasseeren van S. H. van Oranje, als Stadhouder door den Raad gegeven aan de wachthebbende burgers. 12 Mei. Door *Marme.* Met bovenschrift en uitlegging in twee kol. Amst. B. Mourik, Nes. Plano.

3866 Dezelfde gedenkpenning, waarboven eene dergelijk bovenschrift voor Haarlem's burgerij. Door *C. F. Fritzsch*, met vers van *Roullaud.* 8⁰. — Komt voor in: Catechismus van Staat. 2e afd. — Hierbij het Engelsche wapen in *rood* gedrukt. 24⁰. Zulk een wapentje werd bij de verkiezing van Willem IV in eene kokarde in den hoed gedragen.

3867 (**14 Mei.**) Inhaling van Prins Willem IV te 's Hage. (Wagenaar XX. 95.) — Klein prentje zonder naam. Hg. 8, br. 24 dm.

3868 (**3 en 15 Mei.**) „Haga Comitis Illustrata, of Verheerlijkt en verligt

„'s Gravenhage, bestaende in eene naeuwkeurige Verzameling v. 116 af„beeldingen der Decoratiën en Zinnebeelden en verdere Vreugdebedrijven „en Illuminatiën bij de Verkiezinge, Proclamatie en installatie v. Z. H. „Willem Carel Hendrik Friso op 3 en 15 May 1747." 's Grav. 1751. gr. fol. — Titel, opdragt, en bl. 1—24. Verklaring en 16 pl. met Afbeelding A—E en 1—116. — Hierachter het zeer zeldzame *Vervolg:*

(6 Junij.) „Nette afbeelding en ampele Beschrijving der Eerepoorten, „opgerecht bij de blijde terugkomst v. Wijle S. H. Willem, uyt Zeeland, „en desz. Intrede in 's Hage op 6 Junij 1747. Dienende tot een vervolg „op het werk: *Haga Comitis illustr.*" — 's Grav. Erven Anth. de Groot. 1766. Titel en 10 pl. met 37 afbeeld. gr. fol.

3869 **(15 Mei.)** „Verhaal der vreugdebedrijven te 's Hage, als Willem IV in „de Vergadering v. Gr. Mog. eed afleidde en sessie nam, en vreugdebe„drijven te Delft en Rotterdam." Amst. J. Hofman. 3 kol. gr. fol.

3870 „Afbeelding der vreugde in alle steden der 7 Prov. bij aanstelling van „Willem IV in Mei 1747." — Leelijke zinneprent door *J. Smit* met 2reg. gegrav. opschrift en onderaan verklaring in 2 kol. Amst., S. v. Esveldt. Hg. 25, met verkl. 50, br. 35 dm. gr. fol.

3871 **(29 Junij.)** „Afbeelding van het Vuurwerk ter eere van Willem IV door „de HH. Studenten van Leiden, 29 Junij 1747." Hg. 26, br. 42 dm. br. fol. Uit: „Neerl. Wondertooneel." I. 138. — Hierbij: „Beschrijving der decoratiën, devisen, enz. die de *Illuminatie* te Leiden, 11 Mei 1747 verciert hebben. Leyden, E. Luzac. 30 bl. 8⁰.

3872 **(27 Julij.)** „Afbeelding van het Vuurwerk (op de Neude) te Utrecht, ter „eere van Willem IV, toen S. H. daar aanwezig was." — Slechte plaat, met bovenschrift en beschrijving in 2 kol. Amst., *P. Bastiaansz.* Hg. 24, met beschrijv. 40, br. 20 dm. fol.

3873 „Illuminatie van het Vuurwerk der Studenten te Utrecht." — Eene groote afbeelding, waarboven en ter zijde 7 kleinere en onderaan 7 zeer kleine afbeeldingen. Hg. 32, br. 40 dm. br. fol. Behoort in: Beschrijv. d. Vreugdeblijken, Illuminatien, enz. ter Installatie v. Z. H. tot Stadhouder v. Utrecht. Utr. 1749. 319 bl. 8⁰.

3874 Nagenoeg dezelfde plaat, met hetzelfde opschrift en 14 kleinere afbeeldingen. De middelste vertoont echter alleen het raam van het Vuurwerk en niet het afsteken. Van onderen uitvoerige beschrijving der inscripties. Utrecht, *H. Besseling.* Hg. 44 dm. fol.

3875 Hetzelfde Vuurwerk, verkleind, in het midden het gebouw, ter weerszijden afb. 1—7 enz., geteekend No. 2. Hg. 21, br. 27 dm. Uit: „Neder„lands Wondertooneel geopend in 1747 en 48." Leid. 1749. 2 dln. 8⁰.

3876 Twee platen der Vaandels der Utrechtsche Academie en van den Prins, bij gelegenheid van het Utrechtsche feest; gem.: pl. 1 en pag. 7. Door *J. van Hiltrop* en *S. Paldi.* Hg. 21, br. 17 dm. gr. 4⁰.

3877 Zinneprent op de verheffing van Willem IV. — „Ter gedachtenisse van de bijna „onbegrijpelijk spoedige verkiezinge van Willem IV enz. in de maand April." — Een hart, waarin een Oranjeboom met het Engelsche wapen, 12reg. vers van H. Baek. Utrecht, A. Muntendam. Hg. 15, met beschrijv. 33, br. 15 dm. fol.

3878 Zinneprent als voren. De Nederl. Maagd zit in hare omtuining, naast haar de Holl. Leeuw, een Oranjeboom met vlag, enz. enz. Door *J. Smit.* Met bovenschrift: „Aanmoediging voor alle vrome patriotten" en: „Betoogende „uitlegging." Amst., S. van Esveldt. Hg. 25, met uitlegg. 49, br. 38 dm. gr. fol.

3879 Zinneprent als voren. De Nederl. Maagd staat met de Vrijheidsstandaard in de omtuining aan den ingang door den Leeuw tegen den Franschen Haan verdedigd, enz. Door *J. Smit.* Met gegrav. op- en onderschrift. Hg. 28, br. 36 dm. br. fol.

3880 Zinneprent als voren. Willem IV staat aan een altaar en ontvangt het slagzwaard van de Nederl. Maagd. De Nederl. Leeuw verjaagt de vluchtende vijanden. Met vers van J. T. Alberti. Med. Dr. 9 Mei 1747. 's Hage, D. Langeweg. Hg. 18, met vers 36, br. 23 dm. fol.

3881 Zinneprent als voren. In het voorportaal van een op kolommen rustend gebouw wordt het portret van Willem IV opgehangen en hem zelven een koffer met de bewindsbrieven overgegeven. Door *G. Sibersma.* Hg. 17, br. 21 dm. br. fol.

3882 Zinneprent als voren. De Maagd der Nederl. Prov. draagt den Prins het Staatsbestuur op; in het verschiet een door de lucht zwevende Engel, met opschrift: *Historia Belgii.* Onderaan op den voorgrond de Windhandel van 1720, de doorgevreten dijkpalen van 1740, enz. Door *J. C. Philips.* fol. Titelprent voor P. le Clercq, Gesch. van Nederland.

3883 Dezelfde voorstelling verkleind. Door *J. C. Philips.* 4⁰. Titelprent? voor de 4⁰ uitgaaf van P. le Clercq. Gesch. v. Ned. v. 1715 tot 1745.

3884 Zinneprent op hetzelfde. De Holl. Leeuw rust onder den door de zon
a beschenen Oranjeboom. Met medailles der voorgangers van Willem IV en wapens der Provinciën. Door *J. C. Philips*, met uitvoerig vers van G. F. in 2 kol. Amst., K. de Wit. Hg. 17, met vers 47, br. 29 dm.
b Dezelfde plaat met een andere „Verklaaring dezer printverbeelding." 2 bl. 4⁰.
c Dezelfde plaat, fraaije afzonderlijke afdruk.

3885 Zinneprent als voren. De Maagd van Nederland houdt het portret van
a Willem IV in medaillon op haren schoot. Naar en door *S. Fokke.* 4⁰. Titelprent? voor het heldendicht: Willem IV?
b Dezelfde plaat, afdruk in rood.

3886 Zinneprent als voren. Het borstbeeld van Willem IV op eene zuil, waar-
a aan twee medaillons hangen (zijn portret en lager het wapen van de Vereenigde Provinciën), met onderschrift: „Ter verheffinge van Z. H., W. K. H. F." Naar en door *J. Folkema.* 4⁰. Titelprent voor: „Eerzuil bij de „Verheffinge v. Z. D. H., door Philomusus." Amst., J. Tirion, 1747. 4⁰.
b Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening*, afwijkend van de plaat.

3887 Zinneprenten op Willem IV: *a.* met onderschrift: *Numinum ardet, etc.* door *S. Fokke.* 4⁰. — *b.* Het Engelsche wapen, met alziend oog. *Teekening* door *S. Fokke.* 4⁰. — *c.* Het Engelsche wapen, 12⁰, en medaille voor Willem IV, waarboven *Mutuam sibi,* beiden door *N. van der Meer.* — *d.* Het Hollandsche wapen, met omschrift *Honi soit* en die der 7 Prov. door *J. C. Philips.* br. 4⁰. — 5 stuks.

3888 Twaalf gedenkpenningen op Willem IV geslagen, vereenigd op één blad, met adres: *T. Crayenschot;* get.: pag. 269, waarbij uitlegging in dichtmaat. 8⁰.

3889 „Afbeelding en beschrijving van de overwinning v. d. Eng. Viceadm. „G. Anson, op de Fransche oorlogsvloot onder de la Jonquière, bewesten „Kaap Lezard". (Europ. Merc. I. 274—79.) — Waarschijnlijk de plaat van een zeeslag in de 17e eeuw, hiervoor gebezigd. Met beschrijv. en verklaring in 3 kol. Amst., J. Hayman. Hg. 19, met beschr. 45, br. 56 dm. br. fol. *Zeldzaam.*

3890 (**11 Julij.**) Veldslag bij Lafeld bij Maastricht, gewonnen door Lodewijk XV. (Wagenaar XX. 106.) — Gezicht op den veldslag, naar *Brouard* door *Guelard*. Hg. 35, br. 48 dm. br. fol.

3891 Hetzelfde, kleiner en anders, door *A. Benoist*. kl. br. 4⁰.

3892 Slagorde van het Fransche leger, gedurende het gevecht. Fraaije Fransche *teekening*. Hg. 35, br. 45 dm.

3893 Slagorde v. h. Fransche en de Geallieerde legers in den slag van Lafeld. Met uitlegging. Amst., D. Sligtenhorst, Kalverstraat over de Kapel. Hg. 27, br. 33 dm. br. fol.

3894 Hetzelfde anders, met een regel bovenschrift, get. No. 3. Uit: Neerl. Wondertoneel.

3895 (**14 Junij tot 16 Sept.**) Beleg, bombardement, inname en plundering van
a Bergen-op-Zoom door de Franschen. (Wagenaar XX. 108—115. Europ. Merc. II. 125—157.) Afbeelding in vogelperspectief van de stad en het omliggende land; op den voorgrond het Fransche leger. Met 5reg. bovenschrift en verklaring 1—37 in 2 kol. Amst. S. van Esveldt. Hg. 25, met uitl. 51, br. 36 dm. gr. fol.

b Dez. plaat, met uitvoeriger bovenschrift door bijvoeging dat de stad na eene tweemaandelijksche belegering den Franschen in handen is gevallen.

3896 „Vue de la ville et des forts de Berg-op-Zoom, assiégée par l'armée Franç." Fransche plaat naar *Brouard*, door *Marvie*. Hg. 36, br. 50 dm. br. fol.

3897 Verzameling van 10 gezigten van het beleg en de verwoesting van Bergen-
a op-Zoom. Naar *C. Pronk* (1748) door *S. Fokke*. (1772). Iedere plaat hg. 18, br. 27 dm. br. 4⁰.

(1) Het dorp Wouw. Hoofdkwartier.
(2) Het orillion Coehoorn en twee lunetten.
(3) De bedekte weg tegenover Coehoorn.
(4) Het geruïneerd fonteintje.
(5) Bombardeering van Bergen op Zoom. 1 Augustus.
(6) De Hoogstraat (verwoest) bij de Bospoort.
(7) Ruïne van de Groote Kerk, te zien van de Hoogstraat.
(8) Ruïne van de Groote Kerk van binnen, ziende naar den toren.
(9) Hetzelfde, ziende naar het koor.
(10) Ruïne van de Groote Kerk van achteren.

b Dezelfde platen, fraaije proefdrukken vóór alle letter.

3898 „Nieuwe en oprechte kaart, of plan van Bergen op Zoom." — Met Holl.
a en Fransche uitlegging ter linkerzijde van A — N N. 's Hage, G. Du Mée. Hg. 50, br. met verklaring 83 dm.

b Hetzelfde plan, latere druk met uitlegging van A tot R R.

3899 „Nieuwe platte grond van Bergen op Zoom met de forten. — Beleg en
a „attaque op 16 Julij." — Met Holl. en Fransche uitlegging van A—K en A—S. 's Hage, D. Langeweg. Hg. 40 en 50, br. 23 en 40 dm. fol.

b Dezelfde plaat, met vele veranderingen, gedurende het beleg sedert 16 Julij. Met uitlegging A—K en A—Z en *a b c*. Met hetz. adres.

c Hetzelfde vermeerderde plan, met adres P. Schenk, vooraan in de Nes. (te Amsterdam.)

3900 „Nieuw en oprecht plan van Bergen op Zoom", met Holl., Fr. en Eng. uitlegging. 's Hage. G. du Mee. Hg. 28 en 45 dm., br. 47 dm. br. fol.

3901 „Beschrijving der sterke stad Bergen op Zoom." — „Tweede stuk der belegering van Bergen op Zoom." Twee figuratieve kaarten met beschrij-

ving. 's Hage, D. Langeweg. Ieder hg. 18 en 36, br. 23 dm. Twee stuks. kl. fol.

3902 „Beleg van Bergen op Zoom". — Figuratief kaartje, get.: No. 4. 4⁰. Uit: Neerl. Wondertooneel in 1747.

3903 „Attaques de Bergen op Zoom du 14 et 15 Juillet." Paris, le Rouge. Hg. 30, br. 46 dm. br. fol.

3904 „Plan van een gedeelte der werken te Bergen op Zoom, bijzonder de
a „attaque der Franschen tot 29 Augustus." Met Holl. en Fr. uitlegging 1—6. en A—K. Amst. H. de Leth. Hg. 32, br. 48 dm. br. fol.
b Dez. plaat, eenigzins vermeerderd, met uitlegging 1—7.

3905 „Plan van Bergen op Zoom, met attaque in 1747. Hierop gebracht: „A⁰ 1757 „door D. Zijnen." Hg. 27, br 37 dm. br. fol.

3906 „Nieuwe afteekening van Bergen op Zoom door een Fransch ingenieur." Amst., R. en J. Ottens. Hg. 31, br. 50 dm. br. fol.

3907 „Nette afteekening van het lunet Zeelandia te Bergen op Zoom." Amst., R. en J. Ottens. Hg. 21, br. 29 dm. br. 4⁰.

3908 Beleg van Bergen op Zoom. Door *G. Sibelius*. kl. 4⁰.

3909 Beleg van Bergen op Zoom. — Ruïne der Groote Kerk. 2 plaatjes door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit (J. Fokke), Vaderl. Geschied. XI.

3910 De kerk van Bergen in ruïne. Naar *J. van Horstok*. 1774. 4⁰.

3911 Negen verzen op het beleg van Bergen op Zoom, door *N. van Frankendaal*, enz. 8⁰.

3912 (1—14 Oct.) De Schansen Frederik Hendrik, Lillo, de Kruisschans en
a Liefkenshoek door de Franschen onder Graaf van Löwendal vermeesterd. (Wagenaar XX, 116, Europ. Merc. II. 222). — Figuratief plan der 4 forten, met bovenschrift en beschrijving. Amst., P. Schenk. Hg. 31 en en 51 dm., br. 39 dm. gr. fol.
b Dez. plaat met adres van D. Langeweg te 's Hage.

3913 „D' Fortresse der 10 Spaansche Provinciën" (veelal door de Franschen ingenomen). Amst. R. en J. Ottens, zonder jaartal, waarschijnlijk in dezen tijd gemaakt. — De plannen van 26 vestingen in 20 kleine compartim. Hg. 52, br. 60 dm. br. fol.

3914 (12 Sept.) Zitting van Commissarissen tot ontvangst der Liberale Gifte, of 50sten penning. (Wagenaar XX. 159. Europ. Merc. II. 48). Fraaije *teekening* in kleuren door *J. Buys*. Hg. 24, br. 33 dm. br. fol.

3915 „Eereprent ter gedachtenisse voor de inwoonders van Nederland over het „geven der liberale gifte v. d. 50sten penning, ten dienste van den „lande." — Slechte zinneprent door *(J. Smit?)*, met beschouwing in 2 kol. en opschrift. Amst., S. van Esveldt. Hg. 30 en 51, br. 37 dm.

3916 Zinneprent op de verheffing van Willem IV en het doen van de Liberale Gifte. — Een hart waarin de Nederlandsche Maagd, met bovenschrift: „Zij herleeft in het harte", staat op een brandend altaar; achteraan links een geïllumineerd Paleis en vuurwerk, regts de Prins. Door *J. C. Philips*. 1747. Met 2 uitvoerige verklaringen in 2 en 3 kol. Hg. 17 en 51 dm., br. 28 en 36 dm. gr. fol.

3917 Origineel, niet ingevuld billet voor de storting der Liberale Gifte in 1747.

3918 (20 Sept.) Één Franschgezinde Vischverkooper te Deventer mishandeld
a en zijn huis geplunderd. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woordenboek Dl. XI.
b Dezelfde plaat, latere druk, zonder: Dl. XI.

c Dezelfde plaat; *proefdruk* vóór alle letter.

3919 (**27 Sept.**) Request der Burgers van Rotterdam, gepresenteerd aan de Vroedschap 27 Sept. 1747, over het verkoopen der ambten en officieren en de storting in 's lands kas. Amst. J. van Egmont en Zoon. 2 bladz. fol. Origin. druk. *Zeer zeldzaam.*

3920 (**9 Nov.**) „Burgemeesters kamer te Amst. door het graauw met geweld
a „geopend" door W. van Nes en anderen. (Wagenaar XX. 140.) Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woordenb.

b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter.

3921 „Kapitein Scheerenberg stilt het oproer op den Dam." (Wagenaar XX. 141.) Naar en door *S. Fokke.* br. 4⁰. Uit: Wagenaar. XX.

b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter.

3922 **1748.** (**8 Maart.**) Geboorte van den Graaf van Buren (later Willem V.) (Wagenaar XX. 193 enz.) — Slechte houtsnede met 3 vierreg. verzen. Amst. *Erve Wed. J. van Egmont.* Van boven get. No. 127, (zijnde dit No. zeker dat van hare serie van volks- en kinderprenten). Hg. 29 en 37, br. 28 dm. fol.

3923 Publicatie van den Magistraat van 's Hage om te illumineren wegens de geboorte v. d. Graaf van Buren. 's Grav. C. van Zanten. plano. — Aanhangsel van de Haagsche Courant, No. 30, behelzende het berigt der geboorte. 4⁰.

3924 Zinneprent op de geboorte v. d. Graaf van Buren. — De Prins door eene zinnebeeldige vrouw in den arm gehouden; links de Vijvernimf en daarachter het Buitenhof. Naar *M. Verheyden*, door *J. L. La Fargue.* 's Hage, P. G. van Balen. Hg. 32 en 55, br. 34 dm. gr. fol.

3925 Zinneprent op deze geboorte. Op den voorgrond een medaillon met
a Oranjeboom, door 2 Engelen vastgehouden; regts een troon, links een wapen. Met korte uitlegging in 3 kol. Door *G. Sibersma.* Hg. 17. br. 20 dm. br. 4⁰.

b Dez. plaat, latere afdruk, zonder uitlegging.

c Dez. plaat, zonder uitlegging, op satijn gedrukt.

3926 Zinneprent op hetzelfde. De Prins ligt in eene wieg, waarop eene zware zonnestraal afdaalt; daarboven de portretten zijner ouders, met 8reg. Lat. en Duitsch vers en adres J. C. Leopold, Augsburg. Hg. 35, br. 18 dm. fol. — Hierbij eene dichterl. verklaring in 11 zesreg. strofen, gegrav. op 4 bl. fol. en getiteld: „Die durch die erwünschte Geburt eines Prinzen von Oranien etc." fol. *Zeer zeldzaam.* Dit vers is waarschijnlijk van den Duitschen koopman te Amsterdam *J. C. Cuno*, bekend door zijnen omgang met E. Swedenborg en eene uitvoerige, nu zeer zeldzame, rijmelarij over Amsterdam.

3927 (**17 Maart.**) Oproerige bewegingen te Groningen over de ambten en plundering van het huis van Burgemeester Geertsema. (Wagenaar XX. 203.) Afbeelding zonder eenig onderschrift get. No. 5. 8⁰. Uit: Neerl. Wondertooneel. 1748.

3928 Hetzelfde anders. Door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (J. Fokke) Vaderl. Gesch. Proefdruk vóór alle letter.

3929 (**11 April.**) Doopplegtigheid van Willem V in de Groote Kerk te 's Hage.
a Naar en door *S. Fokke.* Hg. 17, br. 27 dm. br. 4⁰.

b Dez. plaat, waaronder een uitvoerig vers in 2 kol. van P. Oursières. plano.

c Dez. voorstelling, fraaije origin. *teekening* door *S. Fokke.*

d Hetzelfde, schetsteekening in rood krijt.
3930 *a* Hetzelfde als voren, doch eenigzins verkleind, met 1reg. onderschrift. kl. 4⁰.
b Dez. plaat, afdruk op satijn.
3931 Platte grond en beschrijving van het groote dooppark voor den doop van Willem V in de Groote Kerk. Met beschrijving in 2 kol. 's Hage, D. Langeweg. Hg. 18 en 49, br. 30 dm.
3932 Decoratiën van het huis van Raadsheer van der Mieden op den doopdag van Willem V. — Afbeelding van 5 schermen, naar *M. Terwesten*, door *J. L. la Fargue*. Met beschrijv. in 2 kol. 's Grav. P. J. van Balen. Hg. 17 en 52, br. 38 dm. gr. fol.
3933 Publicatie der Magistraat van 's Hage om te illumineeren bij den doop van Willem V. Plano. — Kabalistische tijdtellingen ter doopplegtigheid van Willem V. Leyd. W. Boot, in de Sonneveldtsteeg. fol.
3934 (15 April tot 3 Mei.) Beleg en overgave van Maastricht. (Wagenaar XX. 181.) — Plan des attaques de Maastricht en 1748. Figuratief plan zonder naam. Hg. 21, br. 30 dm. br. fol.
3935 Plan van Maastricht, met opligtend figuur over de buitenwerken en verklaring van No. 1—33 enz. Hg. 25, br 30 dm. br. fol.
3936 Uittocht van het garnizoen van Maastricht. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (J. Fokke) Vad. Geschied. Proefdruk vóór alle letter. — Hierbij 3 verzen op dit beleg.
3937 Gecommitteerden van Harlingen, om afschaffing der Pachten en een erfelijk Stadhouderschap te vragen, te Leeuwarden plechtig ingehaald. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (J. Fokke) Vaderl. Geschied. XI. 111. Proefdruk vóór alle letter.
3938 (24 tot 28 Junij.) Oproer te Amsterdam over de ambten. (Wagenaar XX.
a 218—226). — Afbeelding van den Dam met Stadhuis en Waag en afvuring op het volk. Door *J. Smit*. Met bovenschrift: „Kort verhaal van h. voorgevall. 28 Junij op den Dam enz." en verhaal in 2 kol. Amst., S. van Esveldt. Hg. 27 en 50 dm., br. 38 dm. gr. fol. Deze plaat is eenigzins verkleind nagevolgd op pl. No. 7 in Neerl. Wondertoneel.
b Dez. plaat, zonder bovenschrift of verklaring.
3939 Oproer op de Botermarkt te Amsterdam, naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*.
a 8⁰. Uit: Kok Woordenboek. XXXIIe Dl.
b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter.
3940 (24 Junij.) Plundering van het huis van den wijnkooper A. M. van
a Arssen, op den Singel bij de Huiszittensteeg. Door *S. Fokke*. 1777. br. 4⁰.
b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter. Uit: Wagenaar, XX.
3941 (26 Junij.) „Moedwil (door een Zweed) gepleegd aan het huis van eenen
a „kleêrmaker, (waar het beeld van den Koning van Zweden uithing,) op den „N. Z. Voorburgwal te Amsterdam." Door *R. Vinkeles*. br. 4⁰. Uit: (J. Fokke) Geschiedenis der 18de Eeuw.
b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter.
3942 Het afmaken van den Zweed, wegens zijn moedwil aan het huis van eenen kleêrmaker. Zonder opschrift, gem. No. 6. — 8⁰. Uit Neerl. Wondertooneel.
3943 (28 Junij.) Executie van den Zweed en een oproerig wijf voor de Waag
a te Amsterdam. Door *S. Fokke*. 1777. br. 4⁰.
b Dez. plaat, proefdruk voor alle letter.
3944 „Plan van den Dam te Amsterdam, met aanwijzing der posteeringen der „Burgercompagnien. 28 Junij." br. 4⁰.

3945 Afbeelding van den Dam op 28 Junij; regts de overgroote menigte volks op den Dam en de schepen in het Damrak, links het Stadhuis en de opene ruimte daarvoor, afgezet door de militaire magt. Zonder eenig opschrift of naam. br. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3946 Vier plaatjes uit een boekje: „Beroerten te Amsterdam over de Pachten." — Titelprent, Plundering van Arssen, het doodschieten van den Zweed en oploop op den Dam. kl. 8⁰.

3947 (25 Julij.) „Meetkundige vertooning van eene Zonsverduistering die wezen „zal 25 Julij 1748. Hoe die zich boven Amsterdam enz. vertoonen zal, „door S. Panser te Embden." Amst., R. en J. Ottens, Kalverstraat. Hg. 40 en 59, br. 45 dm. gr. fol.

3948 (9 Aug.) „Vergadering der Patriotten op de Burgerzaal in de Kloveniers-„doelen (Doelenstraat) te Amsterdam." (Wagenaar XX. 273.) br. 4⁰. Eene slechte copy van deze plaat komt ook voor in: Praaltooneel van Neerl. Wonderen. 1753. II. 79, herkenbaar aan het woord: *groote* Burgerzaal, dat daar is bijgevoegd.

Het zeer bekende *Praaltooneel van Neerl. Wonderen,* 7 dl., dat in de jaren 1748 tot 53 dikwijls zal vermeld worden, is volgens eene oude bij mij berustende Confessie in HS., geschreven of verzameld en uitgegeven door zekeren Jac. Baroen te Amst., die in 1757 ook heeft geschreven en in het geheim bij F. Houttuyn en K. v. Tongerloo (2 Doopsgezinde boekverkoopers) heeft uitgegeven: *„De Deist vermeerderd"* wat toen ter tijd scherpelijk vervolgd is.

3949 „Groothans met de Privilegiesoeker." — Dezelfde plaat als 2797 *b*, namelijk de latere copy welke in 1710 voor de Nederd. Keurdigten is vervaardigd, en dan ook bovenaan links geteekend is: *Keurdigten* I, 411. br. fol. — Deze plaat is in 1748 bij de beroerten over de afschaffing der pachten en de instelling van door het volk gekozen krijgsraden, op nieuw uitgegeven, en voorzien met een 4⁰ titel: „Afbeelding v. h. Kerkhof der „Privilegien; of zamenspraak tusschen Groothans en een Amsterd. Privi-„legiezoeker," zonder plaats of jaar. Daarachter een herdruk v. h. vers onder No. 2797 *a*, waarbij op bl. 7 en 8 een paar verzen over de Pachterijen, waarop volgen: „Elf artikelen, gegrond op de Handvesten van „Amsterd. door de Burgeren aldaar in 't licht gebragt" bl. 1—4, eindigende: Amst. Gedrukt bij A. O. Roozelaar, Lid der Manhafte Burgerij. 1748. 4⁰. — *Uiterst zeldzaam.*

Wijl in dit No. voor het laatst de dikwijls genoemde *Keurdigten* (zie No. 3524 *b*, 3733, 43 enz.) vermeld worden; voeg ik hierbij dat ik zoo even het resumé vind van een uitvoerig onderzoek naar den schrijver der Keurdigten, van Dec. 1733 tot 11 Maart 1734 gedaan door iemand van den Geregte te Rotterdam, waaruit blijkt dat zekere jonge Advocaat Mandt aldaar, de schrijver of verzamelaar geweest is. In margine staat eene gespecifieerde rekening van een praktizijn ten bedrage van *f* 224.— voor verschillende stukken en dagvaardingen over deze zaak.

3949* Aanspraak aan de Burgers vergaderd op den Doelen (over de afschaffing der pachten enz.) Amst., J. Smit en R. Renkink. 2 bl. fol. *Zeer zeldzaam.*

3950 (14 Aug.) Oproepingsbriefje voor de Schutterij te Amsterdam. 1748. 4⁰. — Oproeping om 14 Augustus op de Plaats-Royal te komen tot aanhooren der klagten over de Privilegiën of Gilden. kl. 4⁰.

3951 Zeven zinnebeeldige prentjes (als *Vry wyn*, — Phaeton, — een Paauw, —

Een Wapenschild, — Boot van Charon, — Oproerige Titans) in: J. Weetal, den bedroefden Pachter. Blijspel. Harderwijk, Brinkink. (1748.) 38 bl. 4⁰. Dit boekje is zeer curieus, wijl er de namen van alle Amsterdamsche en andere Pachters in vermeld worden.

3952 (2 Sept.) „De blijde inkomste van Z. H. binnen Amsterdam. (Wagenaar
a XX. 287.) Zonder naam. Hg. 21, br. 32 dm. br. 4⁰.
b Dez. plaat met 4reg. vers en adres G. van Hattum.

3953 (10 Sept.) De Doelisten begeeren in den nacht van 9 September van den
a Prins eene vrije krijgsraad. Door *R. Vinkeles*. 1794. 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woordenboek. XXXII.
b Dez. plaat, proefdruk vóór alle letter.

3954 (14 Sept.) Notificatie van Willem IV, behelzende de namen der geremoveerde Schepenen, Burgemeesteren en Oudschepenen. Amst., S. Lamsveld. Plano.

3955 (18 Oct.) De vrede te Aken tusschen onzen Staat, Engeland en Oostenrijk met Frankrijk, Pruissen enz. geteekend. (Wagenaar XX. 244. Europ. Merc. II. 222—234.) Zitting der Gevolmagtigden. Klein plaatje. 12⁰. — Hetzelfde. *Teekening* in O. I. Inkt. — Hetzelfde anders, door *R. Vinkeles*. Proefdruk vóór alle letter. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Geschied.

3956 Zinneprent op den Vrede van Aken, met onderschrift: „Het Schouwtooneel „der Vreede geopend te Aken." In het midden eene obelisk, met opschrift: „Pax una triumphis innumeris potior." Mercurius vliegt met een papier „Venit pax aurea coelo" naar de Fransche Maagd en de Vrede, enz. Met uitvoerig vers in 4 kol. door J. Meijer. (Door *P. van den Berge*.) Hg. 42 en 68, br. 55 dm. br. fol. Dezelfde plaat, doch met eenige veranderingen, als die op den vrede van Rijswijk. Zie No. 2975.

3957 Zinneprent op hetzelfde. Dezelfde pl. als die van *G. Sibersma* bij de verheffing van Willem IV tot Stadhouder, No. 3925, doch de geheele achtergrond zeer bewerkt en met allerlei cijfers voorzien. Met gegraveerd onderschrift: „Neerlands vreugdetempel, enz. 18/19 Oct. 1748." Met uitvoerige „*Ver*„*klaaring*" in 2 kol. en adres v. A. Olofsen. Hg. met uitlegg. 45 dm. fol.

3958 Zinneprent op hetzelfde. Op een pyramide staat: „*Pax salus est Europae*."
a De Vrede geeft aan de Holl. Maagd den olijftak enz. Naar en door *S. Fokke*. Hg. 23, br. 17 dm. lang 4⁰.
b Dezelfde voorstelling. Zeer fraaije, eenigzins afwijkende *teekening* door S. *Fokke*.

3959 Het standbeeld van de Vrede. Fraaije *teekening* in O. I. inkt door S. *Fokke*. Niet gegraveerd?

3960 Zinneprent op het jubile van Neerlands vrijheid, den bouw van het
a Amsterd. Stadhuis en de Vrede te Aken. — In de lucht troont de Vrede, Pallas ontvangt de speer der vrijheid, onderaan het Amsterd. Stadhuis. Door S. *Fokke* gr. 4⁰.
b Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* in O. I. inkt door S. *Fokke*.

3961 Andere zinneprent op het Eeuwfeest der Ned. vrijheid in 1748. De
a Nederl. Maagd ontvangt de Godsgezant Mercurius uit den hemel, wien de mantel met opschrift: „Temporis filius 1748" om de leden hangt. Naar en door S. *Fokke*. gr. 4⁰.
b Twee zeer verschillende ontwerpen van de voorgaande plaat.

Nog vind ik vermeld: Tempel des Vreedens, met de beschrijv. Zinnebeeld. pl. op de Akensche Vrede, door *v. Beughem*.

3962 (16 Nov.) Het inrukken der dragonders binnen de Witte poort te Leyden.

Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Geschied. — Dit plaatje is gevolgd naar het grootere in Nederl. Wondertoneel, get.: No. 8.

3963 „Tafereel v. h. Wonderjaar 1748." — 12 kleine afbeeldingen, in medaillon, tot één hoog ovaal bijeengevoegd, van de belangrijke gebeurtenissen in iedere maand van dit Wonder- en Jubeljaar geschied. In het midden een vers op die voorvallen. Amst., G. de Groot, op de Heilige weg. fol. — In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

3964 **1749.** (**11 Junij.**) „Groot theater en vuurwerk opgericht en geïllumineerd
a „11 Junij voor den Vrede v. Aken." — Afbeelding v. h. gebouw voor voor de Illuminatie en het Vuurwerk met alle *gereedstaande* voorwerpen in den Hofvijver te 's Hage. (Nederl. Jaarboeken 1749 bl. 578.) — Op den achtergrond regts de achterzijde v. h. Prinsenhof; links de achtergevel v. h. Mauritshuis; bovenaan, in het midden, regts en links telkens 2 chassinetten v. h. gebouw. Naar *P. de Swart*, door *J. Besoet*. Hg. 49, br. 70 dm. br. fol. Met adres v. D. Langeweg. Hierbij een afzonderlijk berigt, met vele hatelijke aanmerkingen over andere platen van deze illuminatie.

b (**13 Junij.**) Dezelfde plaat, met het prachtige vuurwerk *afgestoken* den 13 Junij. — Op de vorige plaat is alleen het verlichte gebouw, gelijk het den 11 Junij was, afgebeeld. Deze plaat van 13 Julij met het vuurwerk is echter de oorspronkelijke, en eerste staat; het opschrift duidt aan dat de woorden „geïllumineerd 11 Junij" er later ingevoegd zijn; ook zijn de *weggeslepen* sporen van het vuurwerk duidelijk zigtbaar.

3965 (**11 Junij.**) Hetzelfde gebouw kleiner, niet geïllumineerd. Daaronder de platte grond en lager de: *Verklaring*. Naar *P. de Swart* door *J. Besoet*. 's Hage, D. Langeweg. Hg. 40, br. 40 dm. Hierbij de: „Beschrijving „der twede plaat. D. Langeweg." 2 kol. fol.

3966 (**11 Junij.**) „Naauwkeurige afbeelding v. h. pragtig gebouw op order „v. d. HH. Staten Gen. in de Hofvijver van 's Gravenh. opgeregt ter „gelegenheid v. d. Vrede te Aken gesloten. — Representation exacte du „superbe edifice, etc." — Uitvoerige voorstelling v. h. gebouw in den Vijver; regts de *Nieuwe Doelen*, op den achtergrond de huizen v. d. Vijverberg; onderaan de vereenigde wapens v. Nederland en Engeland, opdragt aan den Prins, enz. Naar het ontwerp van *L. S. de Creuznach*, geteekend door *M. Schluymer*, door *J. C. Philips*. Hg. 57, br. 89 dm. gr. br. fol. — Hierbij een blad met *Verklaaringe* in 5 kol. br. fol.

3967 Hetzelfde vuurwerk, „den 11 Junij verligt en geillumineerd, twee dagen „daarna aan- en afgestoken." In drie bladen. Het 1e geeft den platten grond van het verlichte gebouw. Het 2e blad vertoont den tempel en de figuren door het vuurwerk voortgebragt. Het 3e de verklaring 1—18 en A—Z. in 4 kol. Naar *de Creuznach*, door *J. C. Philips*, met adres op bl. 1 en 2 van A. de Groot en Zoon.

3968 Vuurwerk te 's Hage, 13 Junij, met een regel onderschrift. Hg. 17, br. 34 dm. br. fol. — Hetzelfde kleiner. 12⁰. Uit: (Fokke) Geschiedenis.

3969 Beschrijving van de desserten, gemaakt en geleverd door P. de Gelleke, Confiturier te 's Hage, in de vertrekken der Staten Generaal en den Raad van State, bij het vuurwerk te 's Hage 13 Junij. 6 bl. gr. 4⁰.

3970 Afteekening van het prachtig vuurwerk dat te Londen afgestoken zal worden over den vrede van Aken. Door N. van Frankendaal. Met Holl. en Eng. uitlegging in 4 kol. Amst., R. en J. Ottens, Hg. 21 en 39 dm., br. 41 dm. fol.

3971 (28 Julij) De Amsterdamsche schouwburg, gesloten sedert 1°. Mei 1747, nu heropend met de vertooning van het zinnespel „Leeuwendaal hersteld „door de vrede." door L. Pater. (Kok, Amsteld. Jaarb. III. 360). Naar en door *S. Fokke*. Hg. 20, br. 30 dm. gr. br. 4°.

3972 (Febr.) Zinneprent „Ter oprichtinge der weduwen-beurzen in 1749," waarboven eene medaille, met dit jaar. (Nederl. Jaarboeken, bl. 149. 162. 844. 854.) Naar en door *S. Fokke*. 8°.

3973 (3 Mei) „Vreugdeteeckenen op 3 Mei 1749 bij het 600jarig Jubile v. h. „Heylig Bloedt onses Saligmaeckers in Brugghe in Vlaend. Brugghe, A. „Wijdts. 1749." 4°. Titel, Opdragt, Voorberigt en 60 bl. — 6 platen, geteekend: A—F, geëtst door *P. Verschoot*. Ieder hg. 18, br. 30 dm. br. fol.

Plaat A met 4 zegewagens gen°. 1—4.
„ B „ 3 „ „ 5—7.
„ C „ 9 vertooningen „ 1—9.
„ D „ 9 „ „ 10—18 waarbij Rhinoceros, enz.
„ E „ 6 „ „ 19—24 „ Walvisch, enz.

3974 16 Junij „Collecte voor de Land en Geloofsgenooten van Bergen op Zoom, „Sas v. Gent, enz. tot herstelling van hunne schade in den oorlog geleden „en herbouwing hunner kerken, gedaan 16 Junij 1749." — Dezelfde plaat als No. 3724: Collecte voor de Piemonteezen. Met uitvoerig vers in 3 kol. van H. v. Elvervelt. Amst., G. Bos. gr. fol. — In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht en A. v. Stolk te Rott.

3975 (Dec.) Spotprent op de invoering van het collecteeren der pachten. (Wagenaar XX. 338) — „De vier oprechte Arlequins, 4 Pierrots en 2 „Scaremouschies op een papiere theater of de gulsige schroktijd van De- „cember 1749." — Onderschrift met acht drieregelige versjes in 4 kol., onder eene plaat in drie rijen. Bovenaan: *De vier financiers* (Arlequins), lager: *de vier leveranciers* (Pierrots), daaronder: de *twee arbeiders*. „Ge- „drukt op de Caap bij Jac. Stapweg." Hg. 18 en 38 dm., br. 27 dm. fol. *Zeer zeldzaam*. Zie N°. 3949*.

3976 „Loon na verdienst." Zinneprent op de Doelisten. — Een galg waaraan reeds 9 Doelisten hangen en 2 andere de ladder zullen opgaan. Met uitvoerig vers in 2 kol. Hg. 17 en 33, br. 19 dm. fol. Hierbij een vers: „De Caracters der opperbaasen uit de Cloveniersdoelen. Rapen- „burg." 8 bl. 8°.

Eene nog slechtere copy der plaat dan die zelve is, vindt men in: Praaltooneel van Neerl. Wonderen, II, waar op bl. 172 het vers met eenige veranderingen is afgedrukt. Zie N°. 3948, 3951.

N°. 3977—N°. 4009. Platen over de zeden, kleeding en volksgebruiken van dezen tijd.

De Nieuwjaars-, Kermis- en Kinderprenten, onder de N°. 3977 tot 3983 beschreven, verdienen de hier gegeven uitvoerige vermelding omdat ze de hoogst zeldzame overblijfsels van vele thans geheel vergeten gebruiken en spelen zijn.

3977 (1750—1800) Nieuwjaars- en Kermisprenten met de verzen van gelukwensching er onder. — De houtsneden zijn al even slecht als de verzen; de platen der Courantombrengers zijn nog de minst slechte; de oudste

prenten van Hoorn zijn de ellendigste die ik ooit zag; die van den Haag 1754 is bijzonder fraai; die van Leyden vrij goed.

De letters *a* tot *o* zijn allen van Amsterdam, *p* tot *cc* van Hoorn, *dd* en *ee* van 's Hage; *ff* van Leyden.

De prenten van Amsterdam zijn allen klein folio, behalve die der Courantiers, welke in groot plano zijn; die van Hoorn en den Haag zijn ook in plano, doch kleiner.

De lange verzen bij de prenten der Amsterd. Courantombrengers geven telkens een uitvoerig overzigt der binnen- en buitenlandsche gebeurtenissen van het vorige jaar.

a 1754. Karman's kermiswensch. Wijk 38. — Houtsnede: het Stadhuis en Nieuwe Kerk, met Stadswapen. — Bij J. E. Hynitzsch, Boomstraat, 8e huis van de Karth. dwarsstraat. — Deze plaat is zeer zeldzaam en merkwaardig om de politieke strekking. Zie op 1754.

b 1755. Karmans Kermiswensch. Wijk 2. — Dezelfde hontsnee veel slechter. — Bij H. Rynders, in de 2e Tuindwarsstraat.

c 1757. Courantombrengers Nieuwjaarswensch. — Houtsnee: Wapen der Stad, Kanonnen, enz. — Bij Erve Wed. J. v. Egmont.

d 1763. Ratelwagts Kermiswensch. Wijk 4. — Stadhuis enz. anders dan op *a*. — Bij B. Koene, Goudsbloemstr.

e 1765. Cour. N. J. wensch. — Houtsn. en adres als voren.

f 1784. Cour. N. J. wensch. — Houtsn. 7 torens, Stadhuis en Beurs. — Bij D. Termeulen, Vijgendam.

g 1786. Nagtwagts N. J. wensch. Wijk 20. — Houtsn. als op *d*. — Bij D. Brand, Rosestraat voorbij 1e dwarsstraat.

h 1788. Cour. N. J. wensch. — Portretten v. Willem V en Gemalin en 2 kleine houtsn. — Bij W. Coertse, Barndesteeg.

i — Nagtwagts N. J. wensch. Wijk 16. — Stadhuis (regts) en Kalverstraat. — Bij B. Koene Jr., Haarlemmerdijk voorbij Oranjestr.

k 1791. Cour. N. J. wensch. — Amstel, Stadswapen enz. — Bij W. Coertse, Fluweeleburgwal tusschen Pijlsteeg en St. Jansstr.

l 1791. Lantaarnopstekers Kermiswensch. Wijk 2. — Huis en lantaarnen. Bij Erven Wed. J. v. Egmont.

m 1792. Lantaarnopstekers N. J. wensch. Wijk 7. — Dez. houtsn. en adres.

n 1793. Courant. Kermisw. 23 Sept. — De Nieuwmarkt en Botermarkt met kramen, de Beurs met jongens. — Bij D. Termeulen, Hoogstraat hoek Zanddwarsstr.

o 1794. Lantaarnopst. N. J. wensch. Wijk 7. — Houtsn. en adres als *l* en *m*.

De volgende platen *p* tot *cc* zijn van Hoorn.

p 1773. Clapperwagts N. J. wensch. — Zéér slechte houtsn., 3 Nachtwachts. met vers. Bij C. Brouwer in de Ramen.

q 1775. Tamboers N. J. wensch. — 2 Tamb. met Oranjeboom. Nog slechtere houtsn. dan *p*, met vers. Bij J. v. Slee, op 't Oude Noord.

r 1778. Tamboers N. J. wensch. Dez. houtsn., met vers en hetz. adres.

s 1780. Klapperwagts N. J. wensch. — Dez. pl. als *p* en hetz. adres.

t 1788. Tamboers N. J. wensch. Andere nieuwere, betere houtsn. dan *q*. 2 Tamboers met Oranjeboom, Stadhuis en wachthuis. Bij C. Brouwer.

u 1789. Klapperwachts N. J. wensch. — Houtsn. door *H. Numan*. Het Stadhuis en 2 straten; met vers. — Bij C. Brouwer.

v 1790. Klapperwachts N. J. wensch. Dez. houtsn. en adres als *u*.

w 1794. Tamboers N. J. wensch. Houtsnede als *t*, met vers en adres J. v. Slee.

x 1794. Klapperwachts N. J. wensch. Houtsnede als *u* met vers en adres F. Swidde op de Koornmarkt.

y 1795. Klapperwachts N. J. wensch. Houtsn. als *x* met vers en dergel. adres.

z 1796. Klapperwachts N. J. wensch, in proza, zonder pl. of vers, met adres als *x*.

aa 1797. Klapperwachts N. J. wensch, met ander wapen der stad dan *z*, en met vers. Bij E. v. Reyen, in de Ramen.

bb 1799. Klapperwachts N. J. wensch, met wapen en adres als voren, met ander vers.

cc 1800. Tamboers N. J. wensch. Met houtsn. als op *t* met vers en hetz. adres.

Prenten van 's HAGE.

dd 1754. Nieuwjaars zegenwensch van de 6 knechten der Schutterij. Gezigt op *den Nieuwen Doelen*. Fraaije gravure naar en door *P. C. la Fargue*. 1753. Hg. 23, br. 34 dm. br. 4⁰. Met groot vers. 's Hage bij C. v. Zanten. gr. fol.

ee 1795. Klapwakers N. J. wensch. — Houtsn. m. Klapwaker, Oranjeboom, enz. — 's Hage, Wed. L. Rosmuller, hoek Vlaming en Nieuwstraat.

ff LEYDEN. 1785. Nieuwjaarswensch v. d. Toornwachter. — Houtsnede: het Stadhuis met toren en inschrift: *Voor den Heere en voor Gideon.* — Met vers van C. v. d. Ark, Stadstrompetter. Bij Anna Bouwman, hoek v. Boomgaardsteeg. gr. fol.

3978 VOLKS- EN KINDERPRENTEN tusschen 1750—1800 gedrukt bij: Wed. en: *Erve Wed. J. van Egmont*, op de Reguliersbreestraat; volgens Ledeboer, lijst van Boekdrukkers, drukte deze laatste firma tusschen 1761 en 1796.

Nieuw jaarsgifte aan de jonge jeugt, ofte 36 Ambachten, verkl. in 36 fig. Door J. v. E. Jz. Amst. Wed. J. v. Egmont. (kort vóór 1740, volgens het vers bij den *Boekdrukker*, waarin gesproken wordt v. h. aanstaande 3e eeuwfeest na 1442! — 8 bl. Titel, enz. en bl. 1—36. br. 8⁰.

De numero's vóór de volgende titels, staan bovenaan regts op de prenten, en zijn die N⁰. uit de serie der bij die firma uitgegeven platen. Enkele van deze prenten heb ik ook met andere firma's aangetroffen.

8. Vogels. Uil. Kat. Nest. — 4 pl.
17. Gezigten v. Ezechiël en Johannes. — 11 pl.
26. Nieuwe O. Ind., Oorlogs- en Koopvaardijvloot. — 36 pl.
30. Raadsels en *Rebus*. — 8 pl.
41. Urbaan en Isabel. — 24 pl. Andere plaat dan later bij *v. Kolm*.
44. Leven v. d. Melkboer. 24 pl.
45. — — Tetjeroen. — 24 pl.
48. Kermisprent. 3 tamboers. — Eene zeer oude, fraaije doch afgedrukte houtsnede van ongeveer 1620.
66. Warande der Dieren. — 24 pl.
71. Soorten van Vogels. — 36 pl. Dezelfde pl. als later bij *v. Kolm* doch anders gerangschikt.
74. Kinderspelen. — 16 pl.
76. Verkeerde wereld. — 36 *zeer* slechte pl.
88. Nieuwe St. Nicolaas prent. — 1 pl. v. 1750 of daaromtr. bis. Andere druk.
93. De 4 Elementen. — 4 fraaije houtsneden door *A. Bouwens*.
94. Kinderspelen. — 16 pl. Anders dan 74.

97. Blindemansspel. Teekenschool. — 2 pl. door *H. Numan.*
103. Velerlei spelen. — Hierbij de *Jou jou* die in 1790 werd uitgevonden en in de mode was. — 12 pl.
109. Buiten-Amstel, des zomers en des winters. — 2 pl.
110. Zomer- en Wintervreugd. — 2 pl.
112. De omgekeerde kar en kruiwagen. — 2 pl. door *H. Numan.*
118. Kinderspelen (tot vrijen). — 24 pl.
123. Nieuwe Muiderpoort (gebouwd in 1771) en Weesperpoort. 2 pl. — bis. Andere druk.
124. Kermisprent. (Botermarkt en Beurs met exerceerende Jongens, omstreeks 1784?) 2 pl. door *H. Numan.*
126. Daaglijks werk der dienstmeisjes. — 40 pl.
128. Het Walenweeshuis. — 1 pl. door *H. Numan.*

H. Numan, die vele van deze houtsneden gemaakt heeft, werkte te Amsterdam en is daar in 1788 verdronken.

3978 Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij *J. Kannewet*, in de Nes, in den gekroonden Juchten Bijbel. — Kannewet drukte, volgens Ledeboer's Lijst, v. 1747 tot 1778.

Het Rattenschip en Kattentoorn. — 1 zeer groote en zeer oude houtsnede met gothieke letters.
Een oud man in zijne kamer met een doodshoofd. — 1 zeer oude groote houtsnede.
De Scheepvaart en Walvisvangst. — 5 zeer ongelijke plaatjes.
8. Drie trommelende Schutters. — 1 pl.
9. Gildeös. — 1 oude pl.
14. Ambachten. — 4 zonderlinge oude pl.
20. Koninklijke Jagt. — 8 pl.
25. Keizers en Regeerders v. ons land. — 20 portr.
26. 24 zonderlinge Neuzen. — 24 pl.
42. Vogels en viervoetige dieren. — 28 pl.
44. Bedelaars. — 16 pl.
73. Vermakelijk A B C. — 24 pl.
86. 4 Jaargetijden. — 4 pl.
95. Boeren dorpskermis. — 1 pl. door L. B. M. waarop het schieten met den Kruisboog.
99. De Verloren Zoon. — 1 oude pl.

3980 Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij *Hendrik v. d. Putte*, (N⁰. 79) en: de Erven H. v. d. Putte, op het Water in de Lootsman. Drukten volgens Ledeboer in 1762 tot 1793.

N⁰. 79. Versierde Gilde-os en Kameel. — Bij H. v. d. Putte; de volgende bij zijne Erven.
3. Tamboer en Pijper, waartusschen een Oranjeboom met het Wapen v. d. Graaf v. Buren, later Willem V. 1748? — 1 veel oudere houtsnede, welligt van 1650?
35. Vaandrig en Tamboers v. Amsterdam. — 1 oude houtsnede van 1700 of daaromtrent.
48. Viervoetige dieren. — 24 pl.
59. Vrijagie v. Krelis en Maartje v. Oostzaan. — 16 pl.
93. Hond en Kat. — 2 pl. door G. v. L.
— Nieuw vermakelijk Gansespel.

3981 Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij de Wed. *J. Ratelband* (N°. 4), — N°. 5 tot 110 en 1—29 zijn met de firma: Erven Wed. J. Ratelband en J. Bouwer, op de Rozengracht Zuidzij in de Bijbeldrukkerij, òf wel: J. Bouwer en de Wed. J. Ratelband, gedrukt.

Letter A—G zijn alleen met het laatste adres.

Letter H tot Y bij J. Bouwer, Bijbeldrukker, Rozengracht N°. 170. — Letter Z tot Cc bij: Dv. le Jolle, met hetzelfde adres, — al deze adressen zijn van ééne van 1740 tot 1820 doorloopende firma. Ledeboer vermeldt wel Ratelband en Bouwer, doch niet hun opvolger: le Jolle, met wien de zaak eindigde.

4. Trap des Ouderdoms.
5. Kinderspelen. — 48 pl.
12. Allerlei bezigheden. — 28 pl. — bis: bij J. B. en Wed. J. R.
14. Herders en Herderinnen. — 36 oude houtsn.
24. Tam en Wild gedierte. — 24 pl. bij J. B. en Wed. J. R.
30. Kaartspel. — 36 pl. J. B. en J. R.
32. Verkeerde wereld. — 36 pl.
44. Vogels. — 20 pl. J. B. en J. R.
53. 's Menschen leven van doopen tot trouwen. 48 pl.
54. Vier vogels. — 4 pl. Oude houtsn.
58. Schooljongens en meisjes. — 40 pl. Oude houtsn.
59. Zee en landgedierte. — 48 pl. J. B. en J. R.
62. Boerekermis. 1 pl. Oude houtsn. J. B. en J. R.
81. Figuren N. Test. — 16 pl.
82. — — — 16 pl.
101. Elf visschen en krabben. — 11 pl.
— Jan Klaasz. of de gewaande dienstmaagd. — 16 pl. J. B. en J. R.

Versierde randen met afbeeldingen om in het midden verjaar- of andere verzen te schrijven, gelijk nog in 1820 enz. in gebruik was.

1. Berceau met eene straat.
4. Ovaal met IJsvermaak.
5. Arabesken met kermisvreugd.
17. Arabesken met Arrenslede op het ijs.
19. Arabesken met bruidspeelnootjes.
23. Arabesken met boerenkermis.
24. Ovaal met buitenleven.
26. Arabesken met exercitiën.
29. Ovaal met *Oranjehofje* (te Amst.?) enz.

De volgende prenten dier firma, A tot CC zijn zeker tusschen 1800 en 1820 uitgegeven.

A. Verschillende kleeding. 8 pl.
B. Voorbeelden van dynamica. — 8 pl. door *Oortman*.
C. Werktuigen. — 12 pl.
D. Landman's werk. — 12 pl. door *Oortman*.
E. Handwerken. 12 pl. door *Oortman*.
F. Werktuigkunde. — 8 pl.
G. Oud-Holl. Munt (tot 1787). 17 St.
H. Vaderl. Mannen en Vrouwen. — 12 pl.

I. Viervoetige dieren. — 12 pl.
K. Vogels. 12 pl.
L. Amphibiën. — 12 pl.
M. Visschen. — 12 pl.
N. Visschen. — 12 pl.
O. Kwakzalver op Kermis. — 1 pl.
P. Kinderspelen. — 12 pl. door *Oortman*.
Q. Kinderdeugden en gebreken. — 12 pl. door *Oortman*.

De volgende platen zijn allen door het *Nut v. 't Algemeen* uitgegeven, blijkens het vignet bovenaan.

R. Schepen. 12 pl.
S. Kinderdeugden en gebreken. 6 pl. door *G. O(ortman.)* anders dan Q.
T. Kinderspelen.
U. Schepen. 12 pl. anders dan R.
V. Hendrik en Anna. 12 pl.
W. Verloren Zoon. 12 pl.
X. Barmhartige Samaritaan. 12 pl.
Y. Rundvee. 12 pl.
Z. Vaderl. edele bedrijven (tot 1799). Door *J. en G. Oortman*.
Aa. Amsterd. Kermis. 12 pl.
Bb. Geschiedenis v. Jozef. 8 pl. door *G. Oortman*.
Cc. Belangrijke Vaderl. feiten (tot 1815). 9 pl.

Deze houtsneden van *J. Oortman* te Weesp worden nog aangehaald door Immerzeel in zijne: Levens van Schilders.

3982 Volks- en Kinderprenten, gedrukt bij de Erfgen. der Wed. *C. Stichter*, te Amsterdam. Deze firma bestond van 1715 tot 1812, en was tot 1796 gevestigd in hetzelfde huis, waar van 1710 tot 1714 de Wed. C. Stichter (Agnes van ter Hel) woonde: Rokin bij de Gapersteeg in de Berg Calvarien, welk devies in 1797 naar de Warmoesstraat over de Kerksteeg werd overgebragt. Zie hiervoor: N⁰. 3732, bl. 143. — De volgende prenten 1 tot 128 hebben bijna allen het adres: Rokin bij de Gapersteeg, en zijn waarschijnlijk tusschen 1760 en 1796 gedrukt; de latere prenten A—F zijn door de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* uitgegeven en gedrukt in de Warmoesstraat N⁰. 159, waarschijnlijk tusschen 1798 en 1806.

De oude vormen voor deze platen waren in 1876 sints lang vernietigd en door andere, nog slechtere platen, in houtsnede of lithographie, vervangen, uitgegeven door de firma van Staden, opvolgers van Stichter.

9. Het Modesche leven. 16 pl. over de zeer hooge kapsels door *H. Numan*. (1780?)
21. Kinderspelen. 4 pl. door *J. Robyn*.
31. Vermakelijk Tijdverdrijf. 36 pl.
35. Bezigheden. 16 pl.
40. Trouwen. 2 pl. d. *Robijn*.
47. Versierde Gilde-ös. 1 pl. d. *Robijn*.
48. Viervoetige huisdieren. 8 pl.
51. Verschillende standen. 36 pl.
54. 's Menschen leven van kind tot trouwen. 36 pl.
67. Leven v. Jan Hen. 24 pl.
75. Vogels. 96 afbeeld. op 24 pl.

90. Boerenleven. 18 pl. — bis, met later adres.
93. Opvoeding der kinderen. 16 pl.
95. Manuaal v. Exerceeren. 36 pl. (1784?)
102. Verschill. handel. 24 pl.
111. Trap der 12 Apostelen. Door *J. Robijn*.
117. Koorddansers. 12 pl.
119. Herder en Boeren leven. 36 pl.
122. Urbanus en Izabel. 24 pl.
128. Mannel. en Vrouwel. Ambachten. 16 pl.
? Geschied. v. Joseph en Mozes. 12 pl.
A. Vaderl. Heldendaden. 16 pl. door *Oortman*.
B. Goden en oude inwoners v. ons land. 16 pl. door *Oortman*.
C. Vaderl. Geschiedenissen. 16 pl. door *Oortman*.
D. Allerlei dieren. 15 pl.
E. — — 15 pl.
F. — — 15 pl.

3983 Volks- en Kinderprenten bij *Jan van Lee* en *J. Nieuwenhuyzen*, beide te Haarlem uitgegeven; dezelfde platen werden nu eens met de eene, dan met de andere firma gedrukt. Jan van Lee drukte volgens Ledeboer van 1740—71, Jan Nieuwenhuyzen op het Verwulft, van 1750? tot 1758.
2. Figuren v. O. Test. — 9 pl. over Abraham. Bij J. v. Lee.
3. — — — 9 — — Joseph. —
6. — — — 9 — — — Bij J. Nieuwenhuyzen.
7. — — — 9 — — Simson. —
8. — — — 9 — v.Jonas tot Jacob. J. v. Lee.—bis.J.Nieuw.
9. — — — 9 — over David. J. v. Lee.
13. Spel v. Cupido. 23 oude pl. J. Nieuwenh.
15. Kinderspelen, 3 oude pl. —
29. Figuren v. O. Test. 11 verschill. pl. v. David tot Suzanna. J. v. Lee.
31. Viervoetige dieren. — 4 pl. J. v. Lee.
33. 96 Vogels in 24 pl. — J. v. Lee.
38. Rot, paard, visch. — 6 pl. J. v. Lee.
43. Fabelen v. Esofus (*sic!*) — 15 pl. J. Nieuw.
52. Trap des Ouderdoms. — 1 pl. J. Nieuw.
53. 13 Verschill. houtsn.: Heer en Juffer, enz. — J. v. Lee.
63. Huzaren, Pandoeren, enz. — 4 pl. J. Nieuw.
69. 12 Verschill. houtsn.: *De deur wordt opged*. J. v. Lee.

Als algemeene aanmerking moet ik hierbij voegen dat al deze oude houtsneden, van 3978 tot 83 van de allertreurigste teekening en uitvoering zijn; die van *H. Numan* en *Oortman* op het einde der 18e en begin der 19e eeuw bij *J. Bouwer* uitgegeven, zijn veel beter dan de overigen; de Haarlemsche platen zijn de allerslechtste.

3984 Verzameling van 26 groot folio houtsneden, als Volksprenten van 1724 tot 1800, of daaromtrent, in België gemaakt en daar gedurig op nieuw gedrukt en verkocht. De houtsneden zelve zijn nog in 't bezit der groote boekdrukkers firma van der Haeghen te Gent; van hunnen aanverwant, den Bibliograaf en Bibliothecaris, F. van der Haeghen, heb ik deze platen, in nieuwe afdrukken, omstreeks 1865 ten geschenke ontvangen. Allen zijn in

folio formaat en ongeveer 25 dm. hg. en 35 dm. br. of omgekeerd. Het zijn de volgende voorstellingen die geene bepaalde serie vormen.

Heilige Voorstellingen.

Christus aan het kruis. Regts eene „Oeffeninge des Morgens," links: „Ghebedt des avondts."

Christus aan het kruis. Links Maria, regts Johannes.

Onze L. Vrouw v. Scherpenheuvel.

Madonna met kind. In houtsneerand.

Madonna en kind met knielenden monnik en non.

Vlugt naar Egypte en de 4? Wijzen.

St. Anna tot Botelaer.

St. Rochus.

Calvarie. — Het triumfeerend geloof. — N. Dame de Liesse. — N. Dame de Fol.

St. Joris. (Een half blad).

Volksleven.

Nieuwjaarsprent der Nachtwachts. — 2 verschillende houtsneden naast elkaar. Begin der 17e eeuw.

„Kluchtige Historie van Uylspieghel.". — Anno 1724.

„Afbeeldingh hoe 7 wijven vechten om een mansbroeck," — 30 oblong-plaatjes van spreekwoorden 1 blad.

„Mostaert, Mostert," — enz. 36 hooge afbeeld. van Straatroepen. 1 bl.

Hetzelfde met onderschrift in Duitsche letters; de vorige in romein.

Koorddansers. — 24 oblong plaatjes — 1 blad.

„De Boere-Kermis." — 24 obl. pl. 1 bl.

„Den Ghendtschen Ommeganck." — 24 obl. pl. 1 bl.

„Misere de la Gairre" (*sic.*) — 24 obl. pl. 1 bl.

Verschillende beroepen en spelen. 30 pl. 1 bl. bv.: Malbroek dot. (is dood).

Verschillende beroepen, beginn. met Keyser N°. 36 eindig. met: Doot. N°.1.

Fransche en Poolsche soldaten. 30 fig. 1 bl.

10 Fransche en 10 Duitsche Kavalleristen. 1 bl.

16 Soldaten, Fransch en ander voetvolk.

20 — — — —

Verschillende Vorsten; de 12 Roomsche Keizers en 12 andere Europ. Vorsten waarbij Prins Fred. Hendrik. — 24 obl. pl. 1 bl.

3985 Troost. (Corn.) 31 Tafereelen uit het maatschappelijk en huiselijk leven van zijnen tijd, 1725 tot 1750. — Troost is te Amsterdam geboren in 1697 en aldaar overleden in 1750; zijne tafereelen zijn hoofdzakelijk uit het leven daar ter stede genomen.

De platen zijn meest alle zeer fraai gegraveerd naar de origineele schilderijen of teekeningen, alle toen nog aanwezig in de Amsterdamsche kabinetten op de platen genoemd. Van de 31 platen zijn er 11 door *P. Tanjé* alléén gegraveerd en 3 door hem en *J. Punt* te zamen, 9 van *J. Houbraken*, 3 van *Pelletier*, 2 van *S. Fokke*, en 1 van *Radigues*, *Delfos* en *Muys*.

De uitgave is, naar de jaargetallen op sommige platen voorkomende, begonnen in 1754 en voltooid in 1764; de eersten waren waarschijnlijk de N°. 1, 2 en 30, die door Punt en Tanjé gegraveerd, en door hen in vereeniging met P. Fouquet Jun. uitgegeven zijn; de 28 overige dragen alleen het adres van Fouquet. — De 18 eerste platen zijn allen in hoog

folio, en voor zooverre de grootte niet nader is opgegeven, ieder hg. 37, br. 27 dm. De volgende 13 zijn in breed folio en verschillen meestal eenigzins in grootte.

In 1811 zijn ze door den kunsthandelaar E. Maaskamp te Amsterdam tot één werk verzameld, op papier van gelijke grootte afgedrukt en uitgegeven met register en de Hollandsche en Fransche titels, op één blad: „TAFEREELEN uit het Burgerlijke leven van de Hollanders in de XVIIIe eeuw." „SCÈNES tirées de la vie domestique des Hollandais au 18e siècle." — Voorts is het portret van den schilder er bijgevoegd. Volgens het even zeldzame als belangrijke 8⁰ prospectus dezer nieuwe uitgave, hadden de oude afdrukken eene eenigzins blaauwachtige tint, door de gebezigde inkt veroorzaakt, welk gebrek in dezen herdruk is weggenomen. Die latere afdrukken zijn echter, hoewel nog zeer fraai, minder geacht dan de oude uitgave. De nieuwe uitgave kostte 25 Gl. in bladen, 28 Gl. gebonden.

Daar de prenten niet genommerd zijn, is in deze beschrijving de orde gevolgd, door den Heer *A. Ver Huell* aangenomen in zijn even belangrijk als fraai werk over dezen schilder; op dat boek doelen de aanhalingen V. H. in de volgende regels.

Het hier beschreven Ex. bestaat geheel uit eerste afdrukken en ligt in een blaauw gebloemd omslag van den tijd der uitgave.

— Portret v. C. Troost; borstbeeld v. voren naar links; het paneel staat op een schildersezel. Naar hemzelven door *J. Houbraken*. Hg. 37, br. 27 dm. fol. V. H. bl. 47.

(1) Vrijagie v. Reinier Adriaansz. bij Saartje Jansz. Door *Punt* en *Tanje*. 1754. V. H. bl. 36, 51, 52 en 58.

(2) Huwelijks Voorstelling aan de ouders v. Saartje Jansz. Door *Punt* en *Tanjé*. 1754. V. H. bl. 37 en 58.

(3) De Schilder door liefde. Door *P. Tanjé*. 1761. V. H. 58.

(4) Jan Klaaszen of de gewaande dienstmaagd. Door *A. Radigues*.
a V. H. 59.
b Dezelfde pl., zeer fraaije *épreuve d'artiste*, onafgemaakt, met geëtsten naam v. d. grav.

(5) Hopman Ulrich of de bedrogen gierigheid. Door *J. Houbraken*. V. H. bl. 53 en 59.

(6) De Ambassadeur van de Laberlotten. Door *Pelletier*. V. H. bl. 28 en 60. — Deze en de volgende plaat stellen, volgens het vermelde Prospectus, eene grap voor der schaamtelooze waardin van eene herberg om menschen te lokken. Zie echter: Navorscher VI.

(7) De Misleyden. — Les Abusée *(sic!)*. Door *A. Delfos*, met adres *A. Hupkes*. Hg. 38, br. 41⁵ dm. gr. fol. V. H. bl. 60.

(8) De Schijndeugd of de geveinsde droefheid. Door *P. Tanjé*. 1757. V. H. bl. 30 en 61.

(9) De ontdekte Schijndeugd. (Tooneel in de keuken.) Door *J. Houbraken*. Hg. 40⁵, br. 29 dm. fol. V. H. 61.

(10) De ontdekte Schijndeugd. (De ontdekking.) Door *J. Houbraken*. Hg. en br. als het pendant N⁰. 9. fol. V. H. 61.

(11) De listige vrijster. Door *P. Tanjé*. 1757. V. H. 62.

(12) Het verliefde Bregtje. Door *P. Tanjé*. V. H. 34 en 63.

(13) De wanhebbelijke liefde. Door *P. Tanjé*. V. H. 64.

(14) Tartuffe of de schijnheilige bedrieger. Door *J. Houbraken*. V. H. 65.

(15) Arlequin toovenaar en barbier. Door *P. Tanjé.* 1758. V. H. 65.
(16) Didoos dood boertig afgebeeld. Door *S. Fokke.* V. H. 41 en 66.
(17) De Stiefmoer. Door *J. Houbraken.* Hg. 42^5, br. 30^5 dm. fol. V. H. 66.
(18) De baadende Juffers bespied. Door *S. Fokke.* V. H. 66.

De volgende platen zijn in breed folio.

(19) Gezigt van de Herberg *het Bokje* in de Haarlemmer Hout. Door *Pelletie(r).* Hg. 30, br. 36 dm. V. H. bl. 67. — Was volgens het voormelde Prospectus eene plaats van ongebondenheid te dier tijden.
(20) Het St. Nicolaasfeest. Door *J. Houbraken.* 1761. Hg. 39, br. 44 dm. V. H. bl. 67.
(21) De liereman. Door *J. Houbraken.* 1764. Hg. 38, br. 44 dm. V. H. bl. 67.
(22) De boeren-rechtbank te Puiterveen. Door *P. Tanjé.* Hg. 31, br. 38 dm. V. H. bl. 32, 33, 34.
(23) De Puiterveensche Helleveeg aan den tap. Door *P. Tanjé.* Hg. 30, br. 38 dm. V. H. bl. 68, 69, 70.
(24) De Hollandsche Kraamkamer. Door *P. Tanjé.* 1757. Hg. 38^5, br. 50 dm. V. H. bl. 70.
(25) Het Amsterdamsche Kermisfeest. Door *J. Houbraken.* Hg. 41^5, br. 49 dm. V. H. bl. 70.
(26) De lustplaats Suypestyn. Door *Pelletier.* Hg. 39, br. 51 dm. fol. V. H. bl. 71.
(27) De bruiloft van Cloris en Roosje. Door *P. Tanjé.* Hg. 40^5, br. 52^5 dm. V. H. bl. 27, 71.
(28) De ingebeelde zieke. Door *R. Muys.* Hg. 41, br. 50^5 dm. V. H. bl. 72.
(29) De Wiskonstenaars of 't Gevluchte Juffertje. Door *P. Tanjé.* Hg. 40^5, br. 52^5 dm. V. H. bl. 23 en 73.
(30) Corps de Garde van Hollandsche Officiers. Door *J. Punt* en *P. Tanjé* met hun adres en dat v. Fouquet Jun. 1754. Hg. 38^5 br. 51^5 dm. V. H. bl. 73.
(31) Tweede Corps de Garde van Hollandsche Officiers. Door *J. Houbraken.* 1760. Hg. 39, br. 47 dm. V. H. bl. 74, 75.

Bijprenten.

(32) Saartje Jansz. staat (links, ten voeten uit) met een kaarslicht in de hand op de stoep en wijst Reinier Adriaansz. (regts) af. Met 6 reg. vers v. P. Langendijk: *Zo dartle,* enz. Zwarte kunst door *C. Troost.* Hg. 35^5, br. 25 dm. kl. fol. V. H. bl. 51.
(33) Hetzelfde, doch omgekeerd en anders. Regts Saartje, links Reinier, beide ten halver lijve. Zwarte kunst naar *Troost* door *A. Delfos.* Hg. 24, br. 17 dm. gr. 4°. *Fraaije proefdruk voor alle letter.* V. H. bl. 52.
(34) De boeren rechtbank te Puiterveen. — Verkleinde en veranderde
a copy van N°. 22. Met ander, afzonderlijk gegrav. 6 reg. vers v. L. P(ater) dan op N°. 22. Door *S. Fokke.* Hg. 9, br. 13 dm. br. 4°.
b Dezelfde plaat, afdruk zonder het vers. V.H.bl.68.
(35) Corps de Garde van Holl. Officiers. Eene verkleinde copy van de onderwerpen op N°. 30 en 31 voorgesteld. In het midden eene ruwe houten tafel waaraan 3 Officieren zitten; den eenen, regts, wordt het plan eener vesting aangebragt; links een open schoor-

steen, waar een Officier zijne pijp aansteekt; boven den schoorsteen een wapenschild: een arm met een zwaard: *Pugno pro patria*. *Proefdruk* voor alle letter (door *Pelletier?*) Hg. 19, br. 22 dm. br. 4⁰. V. H. bl. 39 en 40.

(36) De gewaande Heidin. Naar *J. Buys* door *S. Fokke*. Hg. 37^5 br. 24^5 dm. fol. Met adres v. F. W. Greebe. 1764.

3986 Troost, C., De Nelri. 5 Platen naar pastelteekeningen van Troost, thans berustende in het Rijks-Museum van schilderijen te 's Hage. Lithographie door *T. C. Bruining* met 1 blad tekst van J. Kneppelhout. Leiden, 1850. gr. br. fol. Op *Chin. pap.* — Deze 5 platen stellen evenzoo vele phasen voor van een fijn Heerendiner, omstreeks het midden der 18e eeuw. Naar de eerste letter der 5 onderschriften zijn deze platen: *Nelri* genaamd. Die onderschriften zijn:

1. Nemo loquebantur.
2. Erat sermo inter fratres.
3. Loquebanter omnes.
4. Rumor erat in casa.
5. Ibant qui potuerant.

Zie voorts VerHuell, Corn. Troost. bl. 15 tot 22.

3987 Acht (ongen⁰.) platen uit: A. Ver-Huell, Corn. Troost en zijn werken. Arnhem. 1873. Gr. 8⁰. Allen in lithographie zonder naam (Door *A. Verhuell.*)

(1) Portret v. d. Schilder, zittende, rookende. Lithogr. naar eene teekening door hem zelven. — Titelprent.

(2—7) Zes Schetsen, voor gedeelten der 5 platen van de *Nelri*, namelijk:
Bladz. 18. 4 personen, een ovaal portret aan de muur.
„ 19 3 „ (2 zittend, 1 staande).
„ 20 2 „ zittende.
„ 21 Een man door 2 anderen in eene koets gelegd.
„ „ Een dronken man door een ander geleid.
„ „ Eene kerk en toren. enz.

(8) Verliefde Brechje.

De origineelen van deze schetsen zijn in het bezit van den Heer A. Ver Huell en door hemzelven voor dit werk op steen geteekend. — Van deze afzonderlijke, onafgesneden platen bestaan slechts 5 ex. die niet in den handel zijn.

3988 Een Regentenstuk. 4 Regenten in zwarte rokken zitten aan eene tafel met een Smirnaasch kleed bedekt; regts staat de bode in bruinen rok achter den stoel van den 4den Regent, links staat een jongman in paarschen rok, die door den 1sten Regent wordt toegesproken; achter dezen eene deur waarboven 4 oningevulde wapenschilden. Teekening in kleuren naar *C. Troost* door *J. Bulthuis*. 1789. Hg. 37 br. 42 dm. br. fol.

Niettegenstaande alle aangewende moeite kan ik niet te weten komen welk Regentenstuk dit is. Ik meende dat het de Inspectoren van het Collegium medicum waren, door Troost in 1724 geschilderd, volgens Ver-Huell, Troost bl. 12 en 78, doch daarop zijn 5 Inspectoren, hier slechts 4 Regenten of Hoofdlieden afgebeeld.

3989 Zitting van 6 Regenten rondom eene tafel. *Teekening* in rood krijt door *P. Louw*. Hg. 49, br. 68 dm. br. fol.

P. Louw was, volgens Immerzeel, in het Luthersche Weeshuis te Amsterdam opgevoed, en Wagenaar, Amsterdam II, 337, spreekt van een

Regentenstuk, door een' kweekeling van het Weeshuis geschilderd, wat thans echter nergens te vinden is. Welligt is dit de teekening van die schilderij; althans het origineel van deze afbeelding is hier niet bekend.

3990 Twee platen over het huwelijk bij de Hervormden te Amsterdam. — 1. Felicitatie. 2. Palmknoopen. 3. Bruidsleê naar de kerk. 4. Trouwen in de kerk. Door *B. Picart*. 1730, 32. fol. Uit: Ceremonies et Coutumes Religieuses. Amst., 1723, enz. fol. en: Moubach, Godsdienstplichten. dl. V. 1736. fol. — Hierbij een toen gebruikelijke folio brief van kennisgeving van de geboorte van eene dochter. 1738. — Zie N°. 3996, 97.

3991 Het Vrijen, Trouwen en eerste Kraambed in eene deftige Hollandsche huishouding omstreeks 1750. — Serie van 12 aardige plaatjes, bovenaan gen°. 1—12, ieder met 2reg. versjes, in cursief. Op pl. 1: *J. C. Philips del.* doch waarschijnlijk ook door hem gegraveerd. Ieder pl. hg. 11, br. 6^5 dm. 12°. Behooren welligt in een Almanakje van dien tijd. Zie N°. 3997.

3992 „Afbeelding van een kraamkloppertje" (netwerk van fijne kant) gebruikelijk
a te Haarlem, om bij de bevalling eener kraamvrouw voor de deur van haar huis geplaatst te worden; met een papier onder de helft van het binnenwerk bij de geboorte van een meisje. Get.: pl. VIII. gr. 4°. Uit: le Francq van Berkhey, Natuurl. Hist. v. Holl. III, 1251.

b Dezelfde plaat, de geboorte van een jongen aanduidende, afdruk in rood.

c Hetzelfde, *proefdr. v. a. l.*

3993 Hansje in den kelder. Ouderwetsche beker, uit welks boveneind bij het ledigen een nakend kindje te voorschijn komt. Get.: pl. VII, uit: le Francq van Berkhey, Natuurl. Hist. v. Holl., III, bl. 1198. — Afzonderlijke afdruk, waaronder een 8reg. vers ter eere van den Heer Boon, in wiens geslacht deze beker 200 jaar berustte, en die lang na zijn 70ste jaar nog een kind kreeg. Hg. 19 en 36, br. 21 dm.

3994 Doop, Avondmaal en Begrafenis in Holland. Naar en door *B. Picart*. 1732. 2 pl. fol. en br. fol. Uit: Moubach. Godsdienstpligten. VI, 1738.

3995 De verschillende wijzen van begraven, bij de 4 standen in Holland gebruikelijk; van de rijken, de burgerlieden, de boeren en de armen, in 4 boven elkander staande rijen. Naar *le Francq van Berkhey* door *S. Fokke*. Hg. 20, br. 40 dm. Fraaije *proefdr. v. a. l.* Uit: le Francq van Berkhey: Natuurl. Hist. v. Holland. III, 1958 pl. 11.

3996 Eenige platen der kleeding van dezen en vroegeren tijd: als: 1. Vijf pl. in *proefdr. v. a. l.*, ieder in 3 rijen boven elkaar van mannen en vrouwenkleeding. Naar *C. Buys* door *C. Brouwer*. Uit: le Francq van Berkhey. Natuurl. Hist. v. Holl., III, 494—796, pl. 2—6. Ieder hg. 20, br. 12 dm. — 2. „Deuil des Frisonnes" en eene preekende kwakeresse. Door *B. Picart*. 1733. 8°. Uit: Moubach VI. 1733.

3997 De Hollandsche vermaken in ieder der 12 Maanden, als: schaatsenrijden in Jan., het St. Nicolaasfeest in Dec. — Serie van 12 aardige voorstellingen, pendanten van N°. 3991, ieder met een 2reg. cursief versje, waarschijnlijk ook gen°. 1—12, doch de bovenrand is van dit Ex. afgesneden. Op pl. 1: *J. C. Philips del.*, waarschijnlijk door hem gegrav. Ieder pl. hg. en br. als N°. 3991. 12°. Behooren welligt in een Almanakje van dien tijd.

3998 Hollandsche spelen, voor kinderen en volwassenen, als: 1. *Zingen met de Star*, tot: 12. *Handje plak*. — Serie van 12 plaatjes, nagenoeg

pendanten der vorige, doch ieder met een 2reg. *romein* gedrukt versje, (nl. in staande letters) en niet bovenaan, doch de versjes gen⁰.: 1 tot 12. Zonder naam v. grav. doch waarschijnlijk ook door *J. C. Philips*. Ieder pl. hg. en br. als voren. 12⁰. Waarschijnlijk uit een Almanakje.

3999 Het zingen met de star langs de huizen. — Met het: Palmknoopen te 's Hage en: Pinxtervreugd te Schermerhorn, op 1 pl. met Fransch onderschrift. 8⁰. Uit Moubach, Godsdienstplichten. Door *B. Picart*. 1732. — Hetzelfde in uitmuntenden *proefdruk v. d. l.*

Hierbij eene geheel verschillende fraaije *teekening* van het zingen met de star. Door *J. Appel*. 1725. Hg. 18, br. 15 dm. gr. 4⁰.

4000 „De Pinxterblom tot Schermerhorn." 8⁰ plaatje uit een werk over Noord-Holland. — Dezelfde voorstelling komt anders voor op de vorige pl. van het zingen met de star.

4001 Het in zee dragen der meisjes in Zeeland. Zonder naam. Hg. 11, br. 15 dm. br. 4⁰. — Het dragen van eenen notabele van het dorp in een visschersdorp. kl. 8⁰. — Onbekend waaruit deze beide prenten zijn.

4002 „Afbeelding van de Hollandsche harddraverij, om de gouden zweep aan
a „het Haagsche Schouw." Fraaije afbeelding naar *P. C. la Fargue* door *S. Fokke*. Get. pl. V uit: le Francq van Berkhey, Nat. Hist. van Holland. IV, 1. bl. 268. Hg. 22, br. 43 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, fraai gekleurd.

c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4003 „De Hollandsche IJsschuitjes op de Zaan en Holl. IJssleden." Naar *L. Loosjes* door *S. Fokke*. Hg. 20, br. 26 dm. br. fol. Uit: le Francq van Berkhey, Natuurl. Hist. van Holland. III. bl. 1378. *Proefdr. v. a. l.*

4004 „Gezigt v. h. Oudezijds Heeren Logement te Amsterdam, benevens de „manier der verkopingen van Schilderijen aldaar." Naar *H. Schoute*. Hg. 36, br. 29 dm. fol. Gen⁰. 26.

Uit de (118) breed folio: „Afbeeldingen van Amsterdam" welke zonder jaar en naam, waarschijnlijk tusschen 1775 en 80, bij P. Fouquet zijn uitgegeven, in 1783 met uitvoerigen tekst bij Changuion en den Hengst, daarna eerst zonder jaar, later met 1805, tweemaal bij Maaskamp verschenen.

Blijkens deze en de volgende plaat werden de Schilderijen op de open, onoverdekte binnenplaats van het vroegere O. Z. Heerenlogement (in 1876 tot een Gasthuis verbouwd) verkocht. — Deze en de volg. platen zijn hier voor de gewoonten dier tijden opgenomen.

4005 Hetzelfde, nl. eene veiling van Schilderijen op de open binnenplaats
a van het Oude Zijds Heerenlogement, doch van de andere zijde gezien, met onderschrift: „Afbeelding v. h. O. Z. H. Log." enz. als op de vorige plaat. De trap en de kamer van den verkooper geheel links, op den voorgrond een tafeltje waaraan 3 personen schrijven, enz. Naar en door *S. Fokke*. 1774. Hg. en br. als voren.

b Dezelfde pl., fraaije *proefdruk voor alle letter*, doch met dit verschil, dat de schilderij, die aan de 3 schrijvende personen op den voorgrond aangeboden wordt, op den proefdruk eene koe in een landschap voorstelt, op den letterdruk een zeegezicht met schepen.

4006 Schuttersbriefje v. Amsterdam; oproeping ter wacht voor Wijk 5 onder Capt. P. Clockener. — Bovenaan zinnebeelden, links eene eerepenning v. 12 Mei 1747, regts eene v. 17 Mei 1768. Door *B. de Bakker*. gr. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4007 Twee calligrafische perkamenten Duitsche brieven van vrijgeleide voor eenen Zwitserschen Overste, in dienst der Staten te Sluis in Vlaanderen. 1758. gr. 4⁰.

4008 „Het wandelende huis, tegenwoordig (1751) in het Haagsche bosch opge„zet." — Bovenaan de afbeelding van het huis, daaronder de wagen met 4 paarden, waarmede het vervoerd werd. Met gegrav. opschrift: „Elévation „de la maison Ambulante et de sa Réduction proportionnée, en forme de „voiture, invantée par le Sieur Melchior Bardier." Hg. 31, br. 43 dm. br. fol. — Hierbij eene Holl. en Fr. uitlegging, 2 bladz. fol. *Uiterst zeldzaam*. Het jaar 1751 is er in H.S. bijgevoegd.

4009 „Geoctrojeerde brandblusschende Machine, door Frans Christoff Hopffer „in 's Gravenhage." — Eene ton met 4 regels hoepels beslagen, met 3regelig boven en 2regelig onderschrift. Hg. 12, br. 9 dm. 8⁰. — Dit plaatje heeft geenerlei datum noch uitlegging, doch houd ik voor eene soort van brand-extincteur, omtrent dezen tijd uitgevonden.

4010 **1751.** „Gezigt v. 't groots Gebouw van Bentinck in 't Voorhout te 's Hage, „gelijk 't zig A⁰. 1751 vertoonde, toen het ten Stadhouderlijk verblijf „diende." — „A Prospect of Bentinck's House etc. — Vue de l'Hotel, „etc." — Gezigt van het groote Hotel in het Voorhout te 's Hage, thans het Departement van Marine en genommerd 7. Voor de deur houdt de Prinselijke koets met 6 paarden en voorrijder stil, enz. Naar en door *P. C. la Fargue.* (1757) Hg. 48, br. 70 dm. br. fol.

4011 (**Jan.**) Spotprent op Jsp. Bolten, in 1751 tot Schepen van Amsterdam benoemd, die zijn' grootvader, vroeger smidsknecht op de Waal, ontloopt en niet wil ontmoeten. Met tweeregelig vers. Get.: III, 41. Uit: „Praaltooneel van Neerl. wonderen, dl. III. — Zie Bolten's naam bij de Illuminatien van 1766.

4012 (**3 Jan.**) Het inrukken der militie in Haarlem (wegens de pachters.) Zie

a N⁰. 3938 en vroeger). (Wagenaar XX, 342, 346) Door *S. Fokke.* br. 4⁰. Uit Wagenaar, uitg. v. 1751.

b Dezelfde plaat, opgegraveerd, zonder naam v. *Fokke.* Uit Wagenaar, uitg. v. 1791.

4013 De militie vat post op de groote Markt te Haarlem. Door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke,) Vaderl. gesch. XI, bl. 215. *Proefdr. v. a. letter.*

4014 (**10 Maart.**) De hoofdtoren te Hoorn door het onweder in brand geraakt. (Nederl. Jaarboeken. 1751. bl. 385) Door *S. Fokke.* 8⁰.

4015 (**Maart.**) Kaart van het hooge water rondom de Lekdijken, toen men gedurende maanden eene dijkbreuk verwachtte, daar het water 22 voet boven A. P. stond. (Wagenaar XX, 383.) Met kleuren, en vele aanteekeningen in H. S. kl. br. fol.

4016 **1 Junij.** „Plegtige Inhuldiging van Z. D. H. Willem Carel Hendrik

a „Friso, als Markgraaf van Veere op 1 Junij 1751. Beschreven door A. „Andriessen. Amst., J. Tirion. 1751." fol. — Titel, 4 bl. voorrede enz. Beschrijv. blz. 1—52. 11 platen, gen⁰. 1—11, naar *P. Beukelsz*, waarvan: pl. 1—9 de Eerepoorten, 10 het Stadhuis, 11 de Zilveren kop v. Maximiliaan v. Bourg. en bl. 39 de Strooipenning vertoont. (Wagenaar XX. 384. Nederl. Jaarb. 454. Lantsheer, Zelandia illustrata. bl. 574, die de 11e pl. met vele bijzonderheden op bl. 579 beschrijft.)

b Plaat 3, in *proefdruk* vóór alle letter.

4017 **5 Junij.** „Inhuldiging van Z. D. H. Willem Carel Hendrik Friso als
a „Erfheer van Vlissingen; op 5 Junij 1751 Beschreven door D. T. Huet. „Amst., Tirion. 1753." gr. fol. Titel, Opdragt, Voorrede, Verzen, 22 bladz. Beschrijv.bl. 1—(74) en de 10 volgende ongenomm. platen.
(1) Titelprent met den Intogt en aanbieding der sleutels. Door *J. Folkema.*
(2) Portret v. Willem IV. Naar *Aved* door *J. Houbraken.*
(3) De sleutels van Vliss. aangeboden. — Inwijding in Vliss. 2 st. op 1 bl.
(4) Maaltijd in raadkamer. — De flesch v. Willebr. vertoond. 2 st. op 1 bl.
(5) Vuurwerk op de Groote Markt. — (N⁰. 3 en 4 door *J. C. Philips*).
(6) Illuminatie v. A. P. Lambrechtsen.
(7) — — J. v. d. Mandere.
(8) Praalboog v. W. Hurgronje.
(9) — — B. Mauritz.
(10) Illuminatie v. P. v. Goethem.
— Strooipenning met: Ulysses op bladz. 34.
Zie Wagenaar XX, 384. Nederl. Jaarb. 459. Lantsheer, Zelandia illustr. 528.
b Dezelfde platen 1, 3, 4 in *proefdruk vóór alle letter.* —

4018 „Ter gedachtenisse v. de Inhuldiginge v. Z. D. H. Willem Carel Hendrik „Friso als Marquis v. Veere en Vlissingen." Zinnebeeldige eerepoort met voor- en keerzijde van eene medaille. Naar en door *S. Fokke.* Met adres v. *F. Houttuyn.* 8⁰. Behoort als Titelprent in: Praaltooneel v. Neerl. Wonderen. dl. V.

4019 **(22 Juli)** „Naamlijst der (80) Wijnkoopers, welke tot heden 22 July 1751 „ten stadhuize te Amsterdam den eed gepresteerd hebben." Met curieus onderstaand vers in 2 kol. waarin alle 80 namen voorkomen. (Wagenaar XX 353. Europ. Merc. 111 en 112). Twee bladz. kl. fol. Zeer curieuse lijst.

4020 **(13 Aug.)** „D: Reyder." Spotprent op P. Ryers, collecteur van den Wijnimpost, den 13 Augustus met veel geld gevlugt. Bovenaan get.: Dl. IV pag. 81. Uit: Praaltooneel van Neerl. Wonderen IV, waar eenige verzen op dit geval voorkomen. br. fol.

4021 **(17 Aug.)** Moedwil aan het huis van een Wijnkooper te Rotterdam (G. Hage-
a doorn) gepleegd, nadat hij den eed had afgelegd. (Wagenaar. XX. 354) Door *S. Fokke,* br. 4⁰.
b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*
Van deze plaat komt eene late, zeer slechte afdruk voor, in: Praaltoneel van Neerl. Wonderen. IV bl. 125. Hierbij: „Historisch Verhaal raakende de beroeringe over den Wijnkoopers eed, binnen de Steden Amst. en Rott. voorgevallen." 24 bl. 4⁰.

4022 **(20 Dec.)** Het Stranden van het Fregat: *Het huis in 't Bosch* onder H. C. Steenis op de kust van Marocco. (Wagenaar XXII. 46 enz. Nederl. Jaarboeken 1753, 170). — De 150 gestrande personen door de Mooren tot Slaven gemaakt, en voor *ƒ* 319,000 losgekocht, komen 23 Febr. 1753 te Amst. aan. Door *S. Fokke.* 2 st. op 1 bl. 8⁰.

4023 Hetzelfde, anders. — *a* Het stranden v. h. Schip. pag. 6. —
b Het gesprek v. d. Keizer v. Marokko met den Kapit. en de schipbreukel. pag. 16. — 2 pl. 4⁰. Uit het 4⁰ Reisverhaal. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht. — Hiervan bestaat nog een ander: „Verhaal v. d. wreed„heden op de Moorsze kust. Wed. J. v. Egmont." 8⁰. Zie mijn: Catal. on America. N⁰. 2305.

4024 **(22 Oct.)** Overlijden van Prins Willem IV. (Wagenaar XX 448 enz).

a Afbeelding van het sterfbed, waarnaast eene groote afbeelding van de praalzaal met het lijk en vele toeschouwers. Met 1 reg. curs. onderschrift. br. 4⁰. Op *satijn*. Uit: Leven v. Willem IV en Gemalin. 4⁰.

b Dezelfde plaat, doch vroegere staat. Men ziet de praalzaal even door eene deur, zonder het lijk en de toeschouwers; de sterfzaal daarentegen is grooter. Met 1 reg. bovenschrift: „Sterfbedde" enz. en onder de pl. een groot vers in 2 kol. v. J. B. W. M. Met adres van B. Mourik. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4025 „'s Gravenhaagsche Maandagsche Courant en Nacourant N⁰. 128," waarin het uitvoerig berigt van het overlijden. — „Reflectien bij de Graftombe (namelijk, dat de zes bijzondere gebeurtenissen in 's Prinsen leven op Vrijdagen zijn geschied). 4⁰. — Hetzelfde tot 8 Vrijdagsche gebeurtenissen uitgebreid. fol.

4026 (**25 Oct.**) „Gedenkzuil ter eere van Anna, Douairière van Willem IV „toen zij als Gouvernante en Voogdesse van Willem V erkend is geworden op 25 Oct. 1751." — Uitvoerig vers, geschreven op eene kolom, waarboven een geteekende zon met hare deugden. Door *G. v. Kamphuyzen*. fol. Zie N⁰. 4103.

4027 (**Nov.**) „Afbeelding van de Zaal en 't Praalbed, waarop het lijk van „Willem IV in November en December 1751 is ten toon gesteld. Naar *P. de Swart* door *J. Punt*. Amst., F. Changuion. 1752. 8 (ongenomm.) bladz. gr. fol. (Wagenaar. XX. 449).

1 De achterzijde der Zaal met de cieraden voor het Praalbed.
2*a* Regterzijde der Zaal en linkerzijde v. h. Praalbed.
b Dezelfde pl. *Proefdr. v. a. l.*
3 Plattegrond der vertrekken, door te gaan tot het Praalbed.
4 De paradezaal met het Praalbed.
Iedere plaat hg. 27, br. 48 dm. br. fol.

4028 Het Praalbed en de Zaal. Door *J. Besoet*, met korte beschrijving en adres van D. Langeweg. Hg. 27 en 41, br. 51 dm. br. fol.

4029 Hetzelfde, kleiner en anders, waaronder een zestienregelig vers. 's Hage.
a A. de Groot. Hg. 23 en 46, br. 30 dm. gr. fol.
b Hetzelfde omgeven met twee zware rouwranden, doch zonder verzen.

4030 Hetzelfde kleiner, met de medailles zijner voorvaderen en de wapens der Provinciën rondom. Met adres van *T. Crajenschot*. Het randwerk van deze pl. is hetzelfde als K. de Wit gebruikt heeft om de pl. N⁰. 3884 voor de verheffing van Willem IV.

4031 De Zaal en het Praalbed; 2 kleine afbeeldingen boven elkander. Door *S. Fokke*. 8⁰. get. III.

4032 „Lijkstaetsie v. Z. D. H. Willem Carel Hendrik Friso, Prince v. Or. „en Nassau. Gehouden 4 Febr. 1752. Nacuwkeuriglijk nagetekent door „P. v. Cuyck Jr. en in h. kooper gebragt door J. Punt. 's Grav. „P. Gosse Jr. en N. v. Daalen. 1755." — (Wagenaar XX. 451. XXII. 10) Titel, Verklaring in Holl. en Fransch en lijst der 820 Inteekenaren, te zamen 40 bl., en 41 platen gen⁰. 1—40 en eene ongen⁰. pl. Plaat 1—38 stellen den geheelen trein voor; pl. 39 den lijkwagen, pl. 40 het plan der Kerk te Delft, met de marsch van de lijkstatie, pl. 41 de Markt te Delft met de lijkstatie. Iedere pl. hg 28, br. 56 dm., doch pl. 41 is hg. 42 dm. br. 55 dm. gr. br. fol. — De band van dit Exemplaar is met het Prinselijke wapen versierd. De rijke uitvoering van dit werk en de zeer

ruime inteekening er voor getuigen zoowel voor de liefde den Prins toegedragen als voor den rijkdom der ingezetenen.

4033 „Afbeelding der plechtstatige Uitvaart v. Z. D. H. Willem Carel Hen„drik Friso, den 4 Febr. 1752. Geteekend door *J. v. H.* 1752." 39 *teekeningen* in kleuren met goud en zilver gehoogd, ieder blad hg. 20, br. 31 dm. br. fol. De figuren zijn kleiner dan in de vorige lijkstatie geteekend door P. v. Cuyck, doch volgens eene naauwkeurige vergelijking, plaat voor plaat, is mij gebleken dat het slechts verkleinde copien der origineele teekeningen of van de platen zijn. — In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4034 De geheele lijkstatie, op twee breed fol. bladen met N⁰. 1—100. Door

a *J. Besoet*. Onderaan uitvoerige beschrijving in 8 kol. Met adres D. Langeweg. Ieder bl. hg. 21 en 45, te zamen br. 98 dm., br. fol.

b Dezelfde platen aaneengevoegd, doch de vorige beschrijving nu gedrukt op 13 kl. fol. bl.

4035 Hetzelfde, bijna even groot, met N⁰. 1—77 op 6 rijen; met 3 reg. bovenschr. en onderaan uitlegging der 77 N⁰. Met adres v. C. Wilt, in de Kalverstraat te Amst. Hg. 27 en 41, br. 43 dm. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4036 Hetzelfde, verkleind en anders, in acht rijen boven elkander en N⁰. 1—53. Slechte gravure, hg. 55, br. 47 dm. gr. fol.

4037 Hetzelfde verkleind door *S. Fokke*. br. 4⁰. — Hetzelfde verkleind, zonder naam. Get.: N⁰. 4, pag. 225, br. 4⁰.

4038 Hetzelfde verkleind, waarboven eene beschrijving: „Ter gedachtenis aan Willem IV." Amst. *A. Meyer*. Plano.

4039 Platte grond der Nieuwe kerk te Delft met de daarin zijnde grafplaatsen N⁰. 1—98 en de namen der eigenaars (behalve de grafplaatsen A en B waarin de lijken van Willem I en Willem IV. *Teekening* in kleuren, niet in plaat gebragt. Hoog 63, br. 77 dm. br. fol.

4040 Beschrijving der lijkstatie in: 's Gravenhaagsche Vrijdagsche Courant. fol. — „Kroonstuk of graveersel bij de begraving van Willem IV," met vier strophen, waarin vele letterkeeringen; door *K. Stolk*. Rotterdam. R. Arrenberg. Plano.

4041 „Treurgalm bij het lijk van Willem IV en Gebedt der Portugeesche Joden„Natie te Amsterdam." *Calligraphie*. gr. fol.

4042 Zinneprent van het Gymnasium te Leiden over het verlies van haren beschermheer Willem IV. Met 2 reg. Lat. vers. Naar *H. v. d. My*, door *J. C. Philips*. Hg. 14, br. 18 dm. br. 4⁰.

4043 (**1752—1806.**) Verzameling der 57 Historieplaten en 108 portretten (te zamen 165 platen) voorkomende in de 3 dl. v. h. Onmiddel. Vervolg en de 47 dl. v. h. Vervolg op Wagenaar Vaderl. Historie. (Door P. Loosjes, Doopsgez. Pred. te Haarlem.) Allen gegrav. door *R. Vinkeles*, naar *H. Pothoven*, *J. Buys* en and. 8⁰. *Proefdrukken* vóór de letter. *Zeer* zeldzame verzameling.

4044 (**1752. 16 Jan.**) Het invallen van de Konings sluis (op de Heerengracht tusschen Leidsche straat en Koningsplein te Amsterdam.) (Europ. Merc.) Klein prentje hoog 8, br. 14 dm. br. 8⁰.

4045 (**Mei?**) Spotprent op den vorigen Doelist D. Raap, wegens zijn raad om de belasting op den wijn niet meer te verpachten, maar door de wijnkoopers te laten betalen, onder eede dat er niets gesmokkeld was. — Raap

wordt, verzeld van zijn vriend Ds. Elzevier, door wijnkooperskneehts naar de galg gebragt om gehangen te worden, terwijl zijne medestanders Ryers, Wachloo en Taddel te pronk staan, (de laatste werd den 19 Mei te 's Hage gegeesseld. br. 4⁰. — Uit: Praaltooneel v. Nederl. Wonderen. IV. 160 waar ook de verzen hierover staan.

4046 Spotprent op Raap. Een duivel *Rapesop* in een trechter gietende, met opschrift: *Al weer een knol.* — Illuminatie van een schilder in de Warmoesstraat te Amsterdam. 8⁰. Komt voor in: Praalt. van N. wonderen VI. bl. 131.

4047 (21 **Mei**.) Zinneprent op de Oprichting van de Holl. Maatsch. van Weten-
a schappen te Haarlem. (Wagenaar XXII. 53. Nederl. Jaarboeken 1754. 1180, 1189.) De wijsheid houdt het beeld in medaillon van den beschermheer Willem V. (daartoe den 31 Julij 1754 benoemd) op haren schoot. Van onderen de gedenkpenning. Door *S. Fokke.* 8⁰.

b Dezelfde voorstelling Origineele *teekening* voor de plaat.

4048 5 **Junij**. „Afbeelding der inhuldiging van (Willem V) tot Ridder van de „Kouseband in de Oranjezaal op 5 Junij 1752." (Wagenaar XXII. 27) Zeer fraaije voorstelling naar *T. P. C. Haag*, door *J. C. Philips.* 1757. Hg. 45, br. 53 dm. br. fol.

Hierbij het berigt van den uitgever D. Langeweg, een blad folio.

4049 Willem V vertoont zich als Ridder van de Kouseband op het bordes van
a het Huis in het Bosch. (Wagenaar XXII. 38). Naar en door *S. Fokke.* br. 4⁰.

b Dezelfde voorstelling. *Teekening* voor de plaat.

4050 *a* Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit Wagenaar, Hist. XXII.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4051 (21 **Dec**.) Prinses Anna, Gouvernante van Prins Willem V neemt zitting in de vergadering der Staten Gen. (Wagenaar XX. 449. XXII. 17). Naar en door *J. C. Philips.* br. 4⁰. Zie N⁰. 4104.

4052 Hetzelfde anders. Naar *E. Maaskamp*, door *W. v. Senus.* 8⁰. Uit Stuart, Vaderl. Hist. I.

4053 (**1753**. **12 Jan**.) „Het Hof Provintiaal van Friesland geeft twee gevangenen „aan den militairen rechter over na vernietiging van het recht van preventie." (volgens besluit van 28 Dec. 1748). (Wagenaar XXII. 71. Ned. Jaarb. 1749. bl. 292 en 1753. bl. 51 en 588). Naar en door *S. Fokke.* br. 4⁰.

4054 (**30 April**.) Intrede van den Franschen Ambassadeur de Bonac te Delft. (Wagenaar XXII 88). Door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit (Fokke) Vad. gesch. XII. 19. *Proefdruk v. a. l.*

4055 (8 **Mei**.) Afbeelding van den prachtigen gouden beker, door wijlen Wil-
a lem IV aan de Schutterij te 's Hage toegezegd en door de Princesse Gouvernante vereerd. (Wagenaar XXII. 92. Nederl. Jaarb. 379). — Twee afbeeldingen, de eene van den beker van buiten, de andere van de zijstukken, geinventeerd en geciseleerd door *P. Metayer* te Amst. Gegrav. door *J. van Schley.* Met beschr. en vers in 3 bl. fol.

b Dezelfde platen, zonder onderschrift, doch met de namen *Metayer* en *van Schley*, en de tekst op grooter en beter papier.

c De beide platen in fraaije *proefdruk v. a. l.*

4056 8 **Sept**. „Plan exact de l'état des troupes des Etats Généraux avec les „noms des Régiments, nombre des Compagnies, l'Amirauté et la paye; — „sur des avis très certains. 8 Sept. 1753." — Francfort. Stoch. Plano.

4057 (1754. 15 Jan.) Begrafenis van D. Raap en ongeregeldheden daarbij voorgevallen; — het lijk des nachts op eene slede naar de Oude Kerk gesleept. — (Wagenaar XX. 299). — Serie van 4 plaatjes, onderaan regts gen^{0}.: 1—4, door *C. Brouwer*. 1786. Ieder hg. 9^5 br. 11^5 dm. br. 12^0. Uit: (A. Fokke Simz.) Vaderl. Historie in Themata. 7e dr. Amst. Saakes. 1825. 12^0.

Deze 4 plaatjes stellen voor:

1. De lijkbaar v. Raap door het gemeen vernield.
2. Moedwil aan h. sterfhuis v. D. Raap.
3. Het lijk 's nachts naar de kerk gesleept.
4. Het lijk 's nachts bij toortslicht begraven.

Wijl hier voor het eerst het thans vrij zeldzame boekje: „Vaderlandsche „Historie in Themata" vermeld wordt en daaruit later nog dikwijls plaatjes zullen voorkomen, moge hier een en ander over inhoud enz. staan. Het is eene zoogenaamde Historie onzes lands, doch voornamelijk eene geschiedenis van 1750 tot 1795 in zeer patriottischen geest, en in den vorm van Themata ter vertaling. In den 7en druk, die van 1825, beslaat de geschiedenis van de Batavieren tot 1750 de eerste 100 bladz., de volgende 100 bl. zijn aan de jaren 1750 tot 1811 gewijd, waarop nog 50 bladz. over de jaren 1811 tot 25 volgen.

De schrijver van dit anoniem verschenen werkje, was, blijkens het portret voor den 7en of laatsten druk, de geestige schrijver en vurige patriot Arend Fokke Simz., wiens Wed., geb. C. Brinkman, daarbij een lofvers gevoegd heeft. Het werkje verscheen het eerst in 1783, en was volgens de voorrede: „op de alleronzijdigste wijze geschreven, die 's Lands Hooge Magten en bijzondere Overheden vordert" — doch inderdaad is het meer eene kroniek van alle gebeurtenissen die de Souvereiniteit der Staten tegenover de Prinsen van Oranje kan bewijzen, en daarom verhaalt het voor de jaren 1750 tot 1795 en ook voor latere jaren, vele gebeurtenissen, met afbeeldingen opgehelderd, die elders niet vermeld zijn. — Eene 2e uitg. verscheen in 1788, de 4e in 1796, de 5e in 1801, de 6e in 1816, de 7e en laatste in 1825, welke latere uitgaven telkens met de gebeurtenissen tot dien tijd vermeerderd werden. De 4e uitgave verscheen voor het eerst met plaatjes, die in de volgende uitgaven op nieuw gebruikt en met latere vermeerderd werden, waartegen enkele andere werden weggelaten. De 87 plaatjes van den 5en druk zijn in den 6en druk tot 92, in de 7e uitg. tot 94 vermeerderd, waarvan het laatste de brand te Parimaribo in 1821 afbeeldt.

De plaatjes zijn meestal door *C. Brouwer*, *S. Fokke*, *J. E. Grave* en anderen. Enkelen hebben zeker vroeger voor andere, mij onbekende of nu vergeten boeken gediend; zoo b.v. bestaat er eene serie van 4 pl. over den brand van den Schouwburg te Amst., waarvan alleen de 1e pl. in deze Vaderl. Hist. voorkomt, enz. Zie op 1772, 11 Mei.

Voorts zijn bij dit N^{0}. gevoegd 3 folio vellen, waarop 11 (nog niet van elkander gesneden) plaatjes in 12^0, in allereersten *proefdruk voor alle letter*, allen door *S. Fokke*, doch waarvan slechts 6 tot deze Vaderl. Hist. in them. behooren, en 5 tot eenen roman van dien tijd. Deze afdrukken zijn zóó fraai dat de latere afdrukken in de Vad. Hist. er bijna niet uit te her kennen zijn; deze 6 plaatjes zijn namelijk: die over de voorvallen op 1779 29 Dec., 1780 20 Mei, 1783 Afvuring voor v. d. Capellen, 1790 10 Aug. en 2 van veel vroegere jaren.

4058 Begrafenis van D. Raap. (Wagenaar XX, 299.) Het lijk des nachts op eene vrachtslede naar de Oude Kerk gesleept. Hg. 29, br. 38 dm. br. fol. Hierbij een uitvoerig vers in folio: „Op de zinnebeeldige en statieuse prent „der Begrafenis van D. Raap," waarachter de aanwijzing der Nos 1—33, op de plaat voorkomende.

Deze plaat behoort in: Praaltooneel van Neerl. wonderen, deel VI, waar op bl. 34--36 dezelfde uitlegging der plaat voorkomt; doch N⁰. 27 is daar overgeslagen. N⁰. 15 op deze plaat vertoont Dr. Isaac Bilderdijk, den vader van Mr. Willem Bilderdijk.

Voorts hierbij een satiriek begrafenisbriefje om het lijk naar het galgenveld te vervoeren. Origineele druk. — Een nadruk komt voor in: Dichtk. Praaltooneel VI, bl. 215.

4059 Aankomst van D. Raap in de hel. Pluto op zijn troon, links Raap en andere Doelisten, regts Raap in het helsche vuur gegooid. Hg. 22, br. 32 dm. br. fol. Uit: Praaltooneel van Neerl. wonderen VI, bl. 213.

4060 (Jan.) „Het doorbreken der Rijn en IJsseldijken in het begin des jaars."
a (Wagenaar XXII, 124.) Door *S. Fokke*. 8⁰.
b Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* voor de voorgaande plaat.

4061 (21 Febr.) De Pruissische heerlijkheden in Holland als Honsholredijk enz.
a (uit de onafgedane erfenis van Frederik Hendrik in 1647) nu aan Willem V voor *f* 700,000 verkocht. (Wagenaar XIX, bl. 95 noot; XXII. 131—136 Nederl. Jaarbk. 137.) Twee pl. op een blad door *S. Fokke*. 8⁰.
b Origineele *teekening* in O. I. inkt voor deze pl. Door *S. Fokke*.

4062 (21 Maart.) „Afbeelding van het Vuurwerk te 's Hage van wege de Con„frèrie van St. Joris, op het Tournooiveld voor den Doelen afgestoken" bij gelegenheid dat Willem V tot Ridder van St. Joris verheven was. (Wagenaar XXII. 136.) Naar *J. F. M.* door *M. S.* Met Holl. en Fr. uitlegging in 2 kol. 's Hage, A. de Groot. Hg. 23 en 32, br. 40 dm. br. fol.

4063 (April.) „Gedenkteeken van de milddadige dispositiën bij den dood van de
a „Vrouwe van Renswoude" Maria Duyst van Voorhout, Baronesse van Reede. (Wagenaar XXII, 171. Europ. Merc. I. 292. Nederl. Jaarbk. 1754. 358) Door *S. Fokke*. 8⁰.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4064 „Répartition des dépenses ordinaires et extra-ordinaires et des troupes des „Etats-Généraux le 1r May 1754." *Handschrift*. Zeer gr. fol.

4065 (15 Mei.) „De jonge Capiteyn Generaal, met de Leeuw onder zijn paard." — Onderschrift van eene kleine slechte houtsnede van Willem V te paard met den leeuw als een hondje aan een touw, en wat lager: Vivat Aurea „libertas scribendi et imprimendi, sicut et id impressum est in Urbe „Gysbrechti, eo ipso die mensis suprascripti. 1754." 8⁰. Daarnaast eene 8⁰ bladzijde met gedrukt berigt dat dit prentje en een boekje van: „Mr. A. v. K. Het gedrag der Stadhoudersgezinden" den 15 Mei 1754 te Amsterdam publiek voor het Raadhuis door beulshanden verbrand is. Zie hierover: Wagenaar XXII. 166.

4066 (18 Junij.) Afbeelding van een Tonijn, bevrucht wijfje, lang 10 voet, dik 7½ voet, met 88 tanden, door Scheveningsche visschers 5 mijlen van de wal in zee gevangen. Met onderstaande *Verklaering* en uitlegging van A—E. Hg. 18, br. 28 dm. br. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4067 (**17 Julij.**) „Vertooning der Eerepoorten, Groene Gaanderijen, Boogen en „Vlaggen bij gelegenheid v. h. zitting nemen der Vrouwe Gouvernante „in 't Koll. v. Gecommitt. Raaden v. Westvriesland te Hoorn ter door„togt v. de Erfstadhoud. Familie door de Burgerij op de Roode Steen „opgeregt." — (Wagenaar XXII. 144.) Door *G. Sibelius*. Hg. 26, br. 20 dm. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4068 (**Sept.**) Karman's Kermiswensch te Amsterdam in 1754. — Houtsnede: het Stadhuis enz. op den Dam. Met vers waarin op den aanhang van Raap enz. gedoeld wordt en tegen de vleyers van het Hof wordt uitgevaren. kl. fol. Zie N⁰. 3977 *a*.

Een bezitter dezer prent in de vorige eeuw (waarschijnlijk H. Busserus), heeft er onder aangeteekend, dat ze in 1754 met 3 à 4 Gl. betaald werd, wijl de uitgever of drukker (J. E. Hynitzich, in de Boomstraat) hierom in hechtenis raakte, doch onder borgtogt ontslagen is.

4069 Spotprent op de afgezette overheden van het Chirurgijnsgild te Amsterdam. Twee kleine houtsneden boven elkander, nam.: de wagen *Hollandt* uit de plaat van de Staatsiewagens van 1659, N⁰. 2144, en daaronder twee paarden, waarbij vier mannen staan; lager eene spotadvertentie dat de Amst. Doctoren in 1754 wegens de gezondheid der burgers hunne rijtuigen zullen verkoopen. Hg. 31, br. 19 dm. fol.

4070 (**1755. 20 Febr.**) Zinneprent op de Vredebreuk met den staat Algiers en vertrek van den Nederl. Consul van daar. (Wagenaar XXII 184). Een Algerijn vertreedt den ter nederliggenden koophandel en houdt een verscheurd tractaat in de hand. Door *S. Fokke*. 8⁰.

4071 (**Julij.**) Oude munten in 1755 bij Kuilenburg gevonden. (Wagenaar XXII 230. Nederl. Jaarb. 714). Door *S. Fokke*. 8⁰.

4072 (**12 Oct.**) Aanslag van een fanatieken Bakkersknecht op den Waalschen Pred. François tijdens de Godsdienstoefening. — Oproer op het Waleplein te Amsterdam. (Nederl. Jaarb. 919). Twee pl. op een blad. Door *S. Fokke*. 8⁰.

4073 (**1 Nov.**) „Ongewoone Waterbeweging in het Haarlemmermeer." (Wagenaar XXII. 237. Nederl. Jaarb. 994). Door *S. Fokke*. 8⁰.

4074 Hetzelfde anders. Naar *E. Maaskamp* door *W. v. Senus*. 8⁰. Uit Stuart Vaderl. Geschied.

4075 (**1756.**) „Naauwkeurige afbeelding v. h. beloop dezer wereld, beneffens „aanwijsing van de Comeet, welke zig in 't kort zal vertoonen." Opschrift boven eene afbeelding van het zonnenstelsel met eene heldere komeet links en de volle maan regts. Onderaan 18 opgaven van den loop der hemelligchamen en dat deze komeet een loop heeft van 75 jaren, te zien geweest is in 1532, 1607, 1682 en in 1756 of 57 zich weer zal vertoonen. Amst. A. Meyer op de hoek v. Nes en Langebrugsteeg. De afbeelding hg. 18, br. 28 dm., het geheel in gr. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4076 (**18 Febr.**) „Beweging in de Luthersche Oude kerk te Amsterdam bij de „aardbeving op Biddag." (Wagenaar XXII 280. Ned. Jaarb. 202). Naar en door *S. Fokke*. br. 4⁰.

4077 (**1757. Mei.**) De Meiboomen door de Haagsche Schutterij geplant in de jaren
a 1757 tot 1765. Negen platen, ieder uit acht afdeelingen bestaande. Uit Nederl. Merc. van die jaren. Negen platen 4⁰. allen op *satijn*.
b De platen van 1757 en 1762 op papier.

Hierbij eene zeer uitvoerige beschrijving in Handschrift van 49 bl. 4°. van de opschriften in het Latijn en Holl., op de Meiboomen van 1753 tot 68 te 's Hage geplant. — Dit H. S. is verkeerdelijk vermeld bij N°. 3367 *b*.

4078 (**Junij**.) Afbeelding van de Amerikaansche Aloe van Clusius, welke in den zomer 1757 bij den bloemist J. Schuurman Stekhoven te Leiden gebloeid heeft. Naar *J. Augustini*, door *A. Delfos*. Hg. 64, br. 42 dm. gr. fol.

Hierbij eene uitlegging in cursieve letters, gedrukt te Haarlem bij J. Enschedé.

4079 (**28 Junij**.) Tafelsieraad op den gouden bruiloft van Burgemeester G. Hooft,
a gevierd te Amsterdam 28 Junij 1757. Naar *D. Kock* door *S. Fokke*. Hg. 19, br. 45 dm. br. fol.

b Dezelfde voorstelling. *Teekening* in potlood voor de plaat. Hg. 15, br. 45 dm.

c Dezelfde voorstelling veel grooter. Origineele *teekening* in O. I. inkt. Door *D. Kock*. Hg. 30, br. 126 dm.

4080 (**1758**?) Spotprent op de verkiezing? van Paus Clemens XIII? door den invloed der Jezuiten, — òf op de geheele Roomsche Kerk, en bepaaldelijk op haren wereldienst. — In het midden staat een Kardinaal die de Pauselijke kroon uit de hand van de alles beheerschende Wereld ontvangt; de Wereld (als naakte vrouw) staat op den wereldbol, die door de 7 Hoofd-ondeugden geschraagd wordt; regts zit de Paus met ezelskop ten troon, omringd door monniken en vreemde monsters; op den voorgrond passen een Norbertijnsche en een Dominikaner monnik zich een Bisschopsmijter op, genomen uit eene kist met mijters, hostieën, enz. Links vliegt een Jezuit met een engel des verderfs de Godsdienst en Kerk aan, die ook belaagd worden door het 7 hoofdige monster met de driedubbele Pauselijke kroon. — *Proefdruk* zonder *éénige letter* van eene goedgegraveerde, allegorische plaat, opgevuld met mystieke en apokalyptische zinnebeelden, waarschijnlijk door *B. F. Immink*, wiens naam de Heer J. P. v. d. Kellen eens op een ander Ex. geschreven zag. Immink graveerde in 1744 platen voor van Zomeren Beschr. v. Breda, en anderen.

Onder dit Exemplaar heeft Prof. P. v. Musschenbroek te Utrecht (uit wiens Bibliotheek, verkocht in 1824, deze plaat afkomstig is, (zie Catal., Platen N°. 171) geschreven: „Deze plaat is noyt uitgegeven, berustende „de koperen plaat onder den boekverkooper Altheer alhier."

Deze allerzeldzaamste en goedgegraveerde plaat is hg. 50, br. 56 dm. br. fol. Met alle randen. Blijkens de ruim 7 dm. hooge wrijfboord had er een groot onderschrift onder moeten staan.

Waarschijnlijk is de toepassing dezer plaat op de verkiezing van Clemens XIII onjuist, doch dan is de hoofdgroep die een Kardinaal voorstelt, de Pauselijke kroon ontvangende, bijna zonder beteekenis. Volgens Prof. J. W. Smit te Warmond kan ze niet van de Jansenisten zijn uitgegaan, wijl de Dominikanen en Augustijnen hier evenzeer als de anderen bespot worden en duidt het gebrekkige in het teeken I.H.S. ook stellig een' Protestantsch graveur en bedoeling aan.

4081 (**1758**?) „Reeskonter tusschen 2 Armiaen en 3 Calviniste, over het punt van „haer edele heere de Witten ende Prins gesinte tot Amsterveen." — Navolging der curieuse prent N°. 2598: „Visioen van de tijden der Eeuwen," met uitvoerig gegraveerd vers in 3 kol. in cursieve letters: „Hoe scha-

„tert noch de Faam," enz. Zonder eenig jaar. Waarschijnlijk eene zinneprent, op den bekenden strijd over het karakter van Jan de Witt, in 1758 gevoerd naar aanleiding der meening van Wagenaar in zijne Vaderl. Gesch. 14e deel, over dezen Staatsman en waarover meerder in zijn: Leven door Huisinga Bakker en in: Wagenaar Amsterdam IV bl. 549. —

In het midden eene tafel, waaraan vijf predikanten gezeten hebben, een hunner, Ds. Coppegroen ligt ter aarde geveld door eene overgroote pompoen, een ander wordt door een derden met vuistslagen van zijn stoel geworpen; links komt de knecht aanloopen en staan twee koeijen boven eene schutting te bulken. Hg. 26, br. 26 dm. br. fol. — Deze zeer duistere plaat is reeds beschreven op N⁰. 2426.

Met Ds. Coppegroen wordt welligt bedoeld Ds. Sam. Coop a Groen, Herv. Predikant te Amst., overleden 1686.

Welke de juiste beteekenis dezer plaat is, heb ik niet kunnen ontdekken.

4082 (9 Mei.) De Kermiskraamen op het Buitenhof te 's Hage in brand. (Wagenaar XXII bl. 450. Nederl. Jaarb. bl. 489). Door *S. Fokke*. br. 4⁰. Eene collecte door en voor hen te 's Hage gehouden, bragt op *f* 19,043.—

4083 Hetzelfde, anders en kleiner; met onderschrift: „De Koopmanschap over- „vallen," enz. Links de verschrikte Mercurius, met Medusa hoofd, enz. Hg. 11, br. 18 dm. br. 8⁰.

4083*Hetzelfde anders. *Teekening* in O. I. inkt. Door *C. Philips Jz.* br. 8⁰.

4084 **16 Junij**. „Het ruineeren der Fransen schepen te St. Malo, den 16 „Junij 1758." Oude plaat van 1692; het onderste gedeelte der plaat N⁰. 2854. Door *Romeyn de Hooghe*. Hg. 20, br. 45 dm. br. fol. Uit: Nederl. Merc. II. pag. 10.

4085 **14 Aug.** „De kruitmakerij Sollenburg aan den Overtoomschen weg te

a „Amsterdam gesprongen" (Wagenaar, XXII 453). Naar en door *P. v. Liender*. Hg. 25, br. 44 dm. br. fol.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4086 Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Kok. Vad. Woordb. XXVII.

4087 Hetzelfde anders, met eene regel Fransch en een Holl. onderschrift. Zonder naam. Hg. 10, br. 23 dm. br. 12⁰. Uit: Vaderl. Hist. in Themata.

4088 Hetzelfde kleiner en geheel anders. Met 2regelig Holl. onderschrift. Hg. 13, br. 20 dm. br. 4⁰.

4089 (7 Dec.) „De Hollandsche kooplieden leveren een (vierde) klaagschrift

a „wegens de geweldenarijen der Engelschen aan de Vrouwe Gouvernante in." (Wagenaar XXII, 400. Ned. Merc. 219). Door *S. Fokke*. br. 4⁰.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling. Teekening door *S. Fokke*.

4090 Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar Vaderl.

a Hist. XXII.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4091 **10 Dec**. „Den bloeyenden staet van Antwerpen, *Tijdelijk* vervallen maer „*Geestelijk* herstelt door de Werken van Barmhertigheyd, aen de arme „en behoeftige door de Aelmoesseniers, voedster Vaders der Armen. Op „de 300jarige Jubelfeest van de Instellinge van hunnen Dienst, geviert in „O. L. Vr. Cathedr. 10 Dec. 1758 wesende v. H. Barbara. Antw. Wed. „H. Verdussen." (1758) 38 bl. 4⁰.

Hierin de uitlegging der toen vertoonde 4 zinnebeelden op de zorg voor: de Armen, de Jongensweezen, de Weesmeisjes en de Krankzinnigen.

4092 „Pygmalion of het beeld bezield door liefde, zo als het door Carolina „en Charlotte Frederic, oud 9 en 7 jaren op den Amsterd. Schouwburg „in het laatst v. 1758 gedanst is." Met 4 reg. Holl. en Fr. vers. Naar *G. v. d. Mijn* door *J. Punt*. 1759. fol.

4093 (1759. 12 Jan.) Dood van Prinses Anna, weduwe van Willem IV. Zeer slechte houtsnede, en eene andere van de lijkstatie, met verhaal van den dood en der lijkstatie. — In N°. 8 der „Buitengewone Hollandsze „Nieuwsvertelder." Amst. Erve Wed. J. van Egmont. Plano. — (Wagenaar XXIII. 4).

4094 Hetzelfde anders. Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist.

4095 (5 Febr.) Praalbed en paradezaal van de Prinses Gouvernante. (Wagenaar XXIII. 18). 4 ongenommerde pl. Naar *P. de Swart* door *S. Fokke*. Ieder hg. 19, br. 33 dm. br. fol. Gr. pap. Onafgesneden.

1. Paradezaal. —
2. Het lijk op het praalbed. —
3. Meetkunstige afbeelding van de zaal en praalbed van voren. —
4. Hetzelfde ter regterzijde der zaal en linkerzijde van het praalbed.

4096 „Vorstelijke Praalbed op 't Hof in 's Grav. 5 Febr. 1759" — Slechte grav. met 1 reg. onderschr. br. 4°. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4097 (23 Febr.) „Lijkstatie van Haare Koninkl. Hoogh. Anna, Kroonprinc. „v. Engeland, Douair. v. Willem Carel Hendrik Friesso (*sic!*). Gehou- „den op Vrijdag 23 Febr. 1759 bijgezet te Delft." (Wagenaar XXIII. 20.) Witte omslag met dezen titel en een groot fleurou in houtsnede bedrukt. Waarin:

1. de Lijkstatie, op 16 br. fol. pl., van ond. regts gen°. pl. 1—16, met Holl. en Fr. onderschriften. Allen naar *P. C. la Fargue* en fraai gegrav. door *S. Fokke*. Iedere pl. hg. 19, br. 39 dm. br. fol.

2. Beschrijving van d'ordres geobserveert bij de Lijkstatie v. H. K. H. — Relation des ordres, qui ont été observée, etc. 27 bl. (1—27) Holl. en Fransche beschrijving. gr. fol.

Deze Beschrijving, doch vooral de witte omslag zijn zeldzaam. De laatste schijnt mij toe in deze eeuw gedrukt te zijn. De platen zijn vrij algemeen doch proefdrukken vindt men zeer zelden.

4098 De lijkstatie, verkleind op één blad met de N°. 1—64. br. 4°. Uit: Nederl. Merc. I bl. 76. Exempl. op *satijn*.

4099 Hetzelfde, meer verkleind, waaronder eene beschrijving in 4 kol. Hg. 9 en 30, br. 30 dm. fol.

4100 Kleiner afbeelding en Beschrijving van het praalbed en der lijkstatie, in: 2 Extraordin. N°. der 's Gravenhaagsche Courant. Plano.

4101 De lijkstatie. Zeer grove houtsnede, waaronder een lang vers in 2 kol. „Tranenvloed" enz. Rott., *P. van Besooye*. Plano.

4102 Begrafenis van de Vrouwe Gouvernante in de Nieuwe kerk te Delft en
a illuminatie van de Vorstelijke graftombe. (Wagenaar XXIII. 22.) Door *S. Fokke*. br. 4°.
b Dez. voorstelling. *Teekening* in O. I. inkt.

4103 „Eere en Zonnezuil, opgericht ter gedachtenis van Wijlen Prinses Anna." — Een gedrukt vers op eene kolom door L. W. F. V. O., waarboven eene Zon. 's Grav. *B. J. Berkoske*. Plano. — Dit vers en deze zon zijn nagenoeg hetzelfde als N°. 4026 van 1751.

4104 Zinneprent op het leven der Gouvernante. Bovenaan de echtgenooten en hunne twee kinderen, rechts en links tooneelen uit hun leven. 4°. Afdruk op *satijn*. Uit: Leven v. Willem IV. 4 dl. 4°.

4105 (Jan.) „Den Hertog v. Brunswijk doet den eed als Representant v. Z. H. „in de Vergadering der Staten v. Holland". (Wagenaar XXIII. 10.) Naauwkeurige copy van pl. 4051, alleen met verandering der Prinses in den Hertog. Door *A. Hulk*. br. 4°. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4106 De Hertog van Brunswijk, als Veldmaarschalk in den eed genomen.
a (Wagenaar XXIII, 10.) Door *R. Vinkeles*. 8°. Uit: Wagenaar. XXIII.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4107 (25 Julij.) Oproer voor een Collecteurshuis te Rotterdam. Gezigt op een
a der havens op de hoek van eene steeg. (Ned. Merc. II. 44.) Zonder naam v. grav. 4°. Uit Nederl. Merc.
b Dez. pl. Afdruk op *satijn*.
c Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4108 (26 Sept.) Gehoor v. d. Maroccaanschen Afgezant bij de Staten-Generaal.
a Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8°. Uit: (Fokke) Vaderl. Geschied. XII, bl. 94. Deze plaat is bijna geheel gelijk aan die bij den nieuwen vrede van 1770. 6 Sept.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4109 **1760. 9 Jan.** De Magistraat van Kampen gaat met de gezworenen naar
a de kerk om de Keurpredikatie te hooren. (Wagenaar XXIII. 124.) Naar *W. Writs* door *S. Fokke*. br. 4°.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling. *Teekening* voor de pl., afwijkende van de grav.

4110 **5 Maart.** „Plechtige trouwstatie van Karel Christiaan, Prins van Nassau
a Weilburg, (Generaal in Hollandschen dienst en Gouverneur v. Bergen op Zoom,) en Prinses Carolina van Oranje in de Groote kerk te 's Hage. (Wagenaar XXIII. bl. 32 en 104.) Naar *T. P. C. Haag* door *S. Fokke*. Hg. 42, br. 65 dm. br. fol. Met Holl. en Fransche uitlegging. kl. fol.
b Dezelfde plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling; fraaije *teekening* voor de plaat.

4111 *a* Hetzelfde verkleind. 4°. Uit: Nederl. Merc.
b Dez. pl. Afdruk op *satijn*.

4112 Hetzelfde kleiner en anders, met 2regelig onderschrift. br. 8°.

4113 Beschrijving van de plechtigheden bij het huwelijk, in: Haagsche Extraord. Courant. Plano. — Vers op dit huwelijk. 's Hage, Erve A. de Groot. Plano.

4114 (21 Aug.) De Kapel of Kleine Kerk te Alkmaar verbrand. (Nederl. Jaarb.
a bl. 891.) Door *S. Fokke*. br. 4°.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4115 Gezigt op de Maliebaan en wapenschouwing der Haagsche Schutterij. A°. 1760. (Naar *la Fargue?*) Hg. 30, br. 42 dm. br. fol. Uit: de Riemer, 's Gravenhage.

4116 **1761. 13 Jan.** Doopplechtigheid van Willem George Belgicus, Erfprins van Nassau Weilburg, te 's Hage. (overleden 27 Mei 1762.) (Wagenaar XXIII. 121, 223.) 4°. Uit: Nederl. Merc. Op *satijn* gedrukt.

4117 **25 Jan.** „Gezicht van het Fransche fregat *la Félicité* bij 's Gravesande „op strand gejaagd, door het Engelsch fregat *Richmond*:" (Wagenaar XXIII. 165.) Naar en door *P. C. la Fargue*. Hg. 20, br. 30 dm. br. fol.

4118 **30 April.** „Magere of Mey Beestenmarkt te Hoorn, gehouden op 30 „April." — Afbeelding in grove houtsnede van een Rundermarkt op: Het Breed te Hoorn, boven eene Keur v. Schout en Burgem. van Hoorn, dat de Magere Beestenmarkt *voortaan* op de Paardenmarkt zal gehouden worden. Hoorn, W. Breebaart, Stadsdrukker op de Nieuwestraat. Zonder jaar; welligt behoort dit dus later. — Breebaart drukte volgens Ledeboer van 1761 tot 70. — De houtsnede is hg. 10⁵, br. 29 dm. Plano. Geheel nieuw Ex.

4119 **19 Mei.** Afbeelding der plechtige lijkstatie van den Gouv.Gen.Jacob Mossel
a op Batavia. Zonder naam. gr. br. 4⁰. Uit: Nederl. Merc. 1762. Aug.
b Dez. pl., afdruk op *satijn.*

4120 **6 Junij.** Afbeelding van den weg der planeet Venus, zooals dezelve zich nevens het vlak van de Zon zal bewegen. Door Prof. *N. IJpey.* Harlingen, 1761. Hg. 27, br. 41 dm. br. fol.

4121 **(13 Nov.)** Zware brand bij de Raampoort te Amsterdam aan de lijnbaan *Het speeljagt.* (Nederl. Merc. 1761. bl. 198.) Origineele *teekening* in zwart krijt door *S. Fokke.* Hg. 15, br. 20 dm. br. 4⁰. In den Mercurius is hiervan ook eene kleine, doch geheel andere afbeelding.

4122 **21 Dec.** Het kruitmagazijn te Maastricht gesprongen. (Nederl. Merc.
a 1761. bl. 220.) Zonder naam. 4⁰. Uit: Ned. Merc. 1762. Maart.
b Dez. pl., afdruk op *satijn.*
c Dezelfde pl., *Proefdr. v. a. l.*

4123 Hetzelfde, verkleind door *(R. Vinkeles)* 12⁰. Uit (Fokke) Vaderl. Hist. XII. 110. — Hetzelfde verkleind naar de prent uit den Mercur. 12⁰.

4124 Spotprent van P. Burman Sec. op den Duitschen geleerde C. A. Klotz. — Een ezel (Klotz) bespeelt de harp met zijne poot en balkt tevens. — Afzonderlijke afdruk van het titelvignet van: P. Burmanni, Anti-Klotzius. 1761. 4⁰.

4125 **1762. 20 Febr.** „Aftekening van een Cachelot (mannelijk) den 20 Febr.
a „1762 tussen Zandvoort en Wijk aan Zee op strand gedreeven, groot „61 voet en 6 duim." (Wagenaar XXIII. 222). Naar *J. Augustini* door *H. Spilman.* Hg. 27, br. 42 dm. br. fol.
b Dezelfde voorstelling, eenigzins anders. Origineele *teekening* door *J. Augustini.* Hg. 24, br. 38 dm. br. fol.

4126 Dezelfde Cachelot; „den 5 Maart voor *f* 900 op strand verkocht." Naar en door *C. van Noorde.* Hg. 21, br. 34 dm. br. fol.

4127 Dezelfde voorstelling, doch eenigzins anders. Twee afbeeldingen boven
a elkander, nl.: de Cachelot van voren en tegen den rug gezien. Naar (en door?) *V. v. d. Vinne.* Iedere afbeelding hg. 14, br. 24 dm. fol.
b Dezelfde voorstelling. Origineele *teekeningen* voor de voorgaande platen.

4128 Dezelfde Cachelot, kleiner. *Teekening* in zwart krijt door *J. Greenwood.* Hg. 16, br. 23 dm. br. 4⁰.

4129 Het afmaken van den Cachelotvisch. Naar het leven get. en gegrav. door *J. Swertner,* oud 15 jaar. Hg. 25, br. 40 dm. br. fol.

Deze J. S., zoon v. een Doopsgezind Predikant te Haarlem, heeft later in de Theologie gestudeerd, is Predikant te Londen en elders in Engeland geworden en overleden omstreeks 1815.

4130 **(12 Oct.)** Het Stadhuis te Amsterdam in brand. (Wagenaar XXIII 220).
a Naar en door *S. Fokke.* br. 4⁰.
b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4131 Hetzelfde kleiner. Door *R. V(inkeles)*. Hg. 10, br. 13 dm. kl. 4⁰. Uit
a (Fokke) Vaderl. Historie in Themata.
b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* van het voorgaande.
4132 Hetzelfde anders; alleen het Stadhuis ter zijde te zien. Hg. 10, br. 12 dm. br. 4⁰.
4133 (**10 Nov.**) Wintergezigt op de Plaats te 's Hage, op het oogenblik dat Prins Willem V, met een Officier in eene koets gezeten, van den Vijverberg afkomende de Kneuterdijk oprijdt. Vooraan regts het Groene zoodje (indien dat toen nog bestond) of het Oliehuisje. — Fraaije en uitvoerige gelijktijdige *teekening* in O. I. inkt zonder naam. (Door *P. C. la Fargue?*). Hg. 41, br. 60 dm. br. fol.

Deze teekening is op de keerzijde door den letterkundige J. F. Oltmans, wiens verzameling in de mijne is overgegaan, gemerkt: 10 Nov. 1762, doch ik heb nergens op dien datum eene gebeurtenis vermeld gevonden.

4134 „Afbeelding v. de Luthersche kerk op Curacao gesticht, 1762." Met adres v. *B. Mourik*. 4⁰. Uit Nederl. Merc. 1766. 2e st. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.
4135 **1763. Jan.** „Oostelijk gezigt v. Rotterdam en der Maaze met h. IJs„vermaak op deeze rivier, A⁰. 1763." (Wagenaar XXIII 267) Naar en door *P. L. la Fargue*, 23 Jan. 1763. Hg. 42, br. 65 dm. gr. br. fol. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordr.
4136 (**15 Febr.**) Zinneprent op den Vrede v. Hubertsburg, waardoor de 7jarige oorlog eindigde. Met onderschrift: „Niets dan kwaade gevolgen." nl. van den oorlog. 4⁰. Uit Nederl. Merc. Aug. 1763.
4137 **9 Maart.** „Het uitreide van den Prience van Oranje op den 9 Maart 1763. „nadat hij sessie had genomen in de Collegies van H. Mog. (Wagenaar XXIII. 224). Gezigt van het rijden uit het Mauritshuis langs de korte Vijverberg. Zonder naam. Hg. 20, br. 32 dm. br. fol.
4138 Het zitting nemen van Willem V in den Raad van State. Zonder naam
a met adres v. B. Mourik. 4⁰. Uit: Nederl. Merc. Maart.
b Dezelfde pl., afdruk op *satijn*.
4139 *a* Hetzelfde anders. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit Wagenaar XXIII.
b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling. *Teekening* voor de vorige plaat, door *J. Buys*. 8⁰.
4140 (**15 April.**) „Medaillon sur la Convalescence de Guillaume V guéri de la
a „petite vérole." — Medaillon met Fransch boven- en onderschrift. Door *J. v Schley*. Hg. 23, br. 16 dm. gr. 4⁰.
b Dezelfde pl., afdruk op Chin. papier.
4141 **6 Junij.** Afbeelding van de Collecte der Loterij op den Dam, 6 Junij 1763. Klein plaatje, zonder naam. Hg. 10, br. 15 dm. br. 8⁰.
4142 (**26 Julij.**) Cachelot (mannelijk) gestrand aan den westhoek van Texel, lang 58 en in omtrek 28 voet Rijnl. met 48 tanden in den bek. — *Teekening* in O. I. inkt. Hg. 16, br. 22 dm. br. fol. Deze plaat is niet gegraveerd.
4143 (**Aug.**) Twee zinnebeeldige platen op de zware bankroeten door den wissel-
a windhandel aan de Amsterdamsche beurs. (Wagenaar XXIII. 230—238).

De eerste met gegrav. opschrift: „Ter Nagedagtenis van 't Wisselvallig „Wonderjaar 1763."

De andere met gegrav. opschrift: „Blijde nagedagtenis over het her„leven van Amstels groot krediet in 1763."

Boven iedere plaat is gedrukt: „Uitlegging van de plaat" en lager verzen in 2 kol. — De eerste plaat vertoont een rijtuig met zes paarden, waarin vier kooplieden, die de stad ontvlugten, voorafgegaan door den Jood *Arent*.

De tweede stelt de Amsterdamsche Beurs voor die met een bezem wordt schoongeveegd; daarboven Phaeton (de Neufville?) die uit de lucht valt. Op de beurs staat Mercurius, die aan Themis den val van Phaeton en de vlugt der 4 grootste schelmen vertoont. Met vers: „De Trotsheid die op eigen kracht." Iedere pl. hg. 17 en 43 dm. br. 25 dm. fol.

b Dezelfde plaat als N⁰. 2, nl. de Amsterdamsche beurs met een bezem gereinigd, waarboven Phaeton vallende. Met opschrift: „Zinnebeeldigh „Tafereel van de Afdaling der getergde Wraak tot beteug. v. d. bedriegel. „Negotianten," enz. Met uitvoerig vers in 2 kol.: O Gij, die 't padt der rechtheyt gaat, enz. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

4144 Zinneprent op hetzelfde. „Behouwen reys der nieuwe vlugtelingen, of de uytvaart der vier helden in een koeschuyt naar Embden." Plaat in 2 afd. Op de eerste pl., nl. links, ziet men de vrijplaats Kuilenburg, waarheen de vlugtelingen op eene chais en in een ijsslee gaan; en waarbij „Simon Aront, den eersten bankroetier" staat; — op de andere regts is de koeschuit, met het Amsterdamsche wapen die hen naar Emden brengt. Met opschrift en vers in 2 kol. Hg. 17 en 47, br. 25 dm. fol.

4145 Zinneprent op de verdrijving der Wind-Wisselhandelaars van de beurs te Amsterdam, eenigzins gevolgd naar eene voorstelling van de zuivering van den tempel van wisselaars door Christus. In het midden zit de Amsterdamsche maagd op den troon; regts Mercurius die hen uitdrijft. Fraaije *teekening* zonder naam in O. I. inkt en sepia. Hg. 32, br. 38 dm. br. fol. Niet gegraveerd.

4146 „De bankroeten te Amsterdam in 1763 zinnebeeldig afgeschetst." — De koophandel van Amsterdam met een paauwenveer; een aap schrijft in kantoorboeken, enz. Naar *G. van Nymegen* door *J. C. Philips*. 8⁰.

4147 Verklaring van 11 Aug. 1763 van de Amsterdamsche Kooplieden over het Costumier regt bij geprotesteerde wissels. Amsterdam. *C. Potgieter*. Vier pag. 4⁰.

4148 *a* (**1764**. Jan.) Mishandeling der Gereformeerden te Vaals en in 3 andere bijgelegen dorpen door de Roomschgezinden, ten gevolge waarvan de Roomsche kerken op bevel der Staten voor een jaar gesloten zijn. (Wagenaar XXIII 332). Door *R. Vinkeles*. 8⁰.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* door *J. Buys*.

4149 Hetzelfde kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. *Proefdruk v. a. l.* Uit (Fokke). Vaderl. Gesch. XII 138.

4150 *a* 15 Febr. „Cagelot of Potwalvis, (mannelijk) lang omtrent 60 voet even „benoorden Egmond op Zee levend gestrand, 15 Febr. 1764 en 1 Maart „aldaar in veiling verkocht voor *f* 810. — Den 19 Febr. na 't leven „getekend en in 't koper gebragt door *C. van Noorde*." Hg. 21, br. 34 dm. br. fol. — Zie Nederl. Merc. 1764. bl. 58.

b Dezelfde pl. *contre épreuve*.

4151 Dezelfde afbeelding, nageteekend in kleuren door *J. A. Visser*. 1840.

4152 Dezelfde Cachelot, van voren gezien, waaronder eene kleinere afbeelding van den visch van achteren. Naar en door *V. v. d. Vinne*. Hg. 13, br. 24 dm. gr. br. 4⁰.

4153 De Cachelot van achteren te zien, grooter. *Teekening* in O. I. inkt door *V. v. d. Vinne*. Hg. 15, br. 25 dm. br. 4⁰.

4154 (1—3 Sept.) Het O. I. Comp. schip Nijenburg door de matrozen afge-
a loopen, doch de muitelingen gehangen, geradbraakt en tentoongesteld op de zeeduinen bij Kijkduin. (Wagenaar XXIII 302—307. Ned. Jaarb. 1763, 954 en 1764, 403, 690). Door *S. Fokke*. br. 4⁰.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4155 Hetzelfde verkleind; met adres: *Tongerlo* en *Houttuyn*. Hg. 12, br. 14 dm.
a br. 4⁰. Waarschijnlijk uit het: „Dagverhaal" 29 bl. vermeld in mijn: Catal. on America. 1872. N⁰. 2220.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4156 Afbeelding der palen of raderen, waarop de muitelingen gebonden werden en der beugels of harnassen waarin hunne geraamten bewaard bleven. 2 platen door *S. Fokke*. 8⁰.

4157 17 Oct. „Afbeelding van het Leengerichte te Zutphen den 17 Wijnm.
a „1764 onder den Eikenboom gehouden." (Wagenaar XXIII 337). Naar en door *S. Fokke*. br. 4⁰.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4158 Hetzelfde eenigzins anders en kleiner. Naar en door *R. Vinkeles*. Hg. 21,
a br. 28 dm. br. 4⁰. Uit de 4 platen: „Gebeurtenissen dezes tijds," op 1781 te vermelden. Op deze plaat eene aanteekening in HS. van den Heer Mr. J. T. Bodel Nijenhuis, de bewoners der omliggende huizen in 1834, nam.: Baron van Heeckeren van Walien en van de Kasteele aanduidende.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.*

4159 (1765 tot 71) „Afbeeldinge van de May Boomen door de Schutterije „geplant in 's Grav. 1765." Hetzelfde v. 1766 enz. 7 bl. 4⁰. Ieder met adres v. B. Mourik. Uit den Nederl. Mercurius van die jaren. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4160 1765. 13 Junij. „Naauwkeurige afbeelding der Lijkstatie v. H. Doorl. H. „Maria Louisa, geb. Princ. v. Hessen Kassel, Douair. v. Jan Willem Friso, „volvoerd binnen Leeuw. 13 Zomermaand 1765, nadat HH. 9 Grasm. „(Apr.) desz. jaars op haar Hof aldaar 78 jaar oud, overleden was. „(Leeuw.) A. Ferwerda en R. Jelgerhuis." (Wagenaar XXIII. 369). — Afbeelding op 22 pl. gen⁰. I—XXI en eene iets hoogere plaat waarop de geheele stoet is afgebeeld, gegrav. (door *R. Jelgerhuis*), ieder bl. hg. 14, br. 35 dm., met uitlegging in boekdruk onder de plaat. Met gedrukten titel, opdragt en 3 bl. A. B. C. br. fol.

4161 Hetzelfde verkleind, op één blad; door *Jelgerhuis*. — Deze platen zijn in uitvoering veel minder, dan de lijkstatien van *Punt* en *Fokke* van Willem IV en zijne Gemalin.

4162 11 Sept. Afbeelding van een weergalooze groote Onyx: een Romein-
a schen zegewagen met 2 vechtende Centauren voorstellende, omvat in een gedreven gouden rand. Naar en door *S. Fokke*. Hg. 23, br. 31 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde plaat, doch nu omgeven door een passe partout, zijnde een prachtig ornament van juweelen, robijnen, enz., waarin de Onyx in gouden rand gevat is. Waarschijnlijk ook door *S. Fokke*. Hg. 55, br. 54 dm. gr. br. fol. — Hierbij eene afzonderlijke: „Beschrijv. v. de groote Onyx,

„hg. 7, br. 10 dm., welke 11 Sept. 1765 te Amst. in de Munt zal ver„kocht worden," en waarin vermeld wordt, dat deze Onyx reeds beschreven is door G. Cuperus in zijne: Apotheosis sive Consecratio Homeri 1683. 4⁰.

Deze Onyx is volgens ééne aanteekening voor *f* 54500, volgens eene andere voor *f* 54000 en volgens eene derde opgave voor *f* 5500 verkocht.

4163 Dezelfde Onyx, andere, grootere en *fraaijere*, doch omgekeerde en *onafgemaakte* gravure; — de zegewagen regts, de Centauren links; zonder den gedreven rand. Zonder eenigen naam. Hollandsche gravure, bijna zonder rand. Hg. 22, br. 33 dm. br. 4⁰. Welligt *uniek*.

4164 „Verbeelding v. de Onyx te zien geweest in Sept. 1765 te Amst. Afbeelding met rand van paarlen, enz. 4⁰. Uit Nederl. Merc. Aug. 1765.

4165 „Afbeelding van eene Ketting van Schoon, Rood, Bloedcoraal van 70 „schakels; lang 34 dm.; weegt 2 Ons 13½ Engels trois, waarover 6 jaren „is gewerkt, waaraan een Kruis, aan de eene zijde besneden met de Orde „v. d. Heil. Geest, aan de andere met die v. St. Michiel." — Met 8 reg. Holl., 5 reg. Fransch en 4 reg. Lat. inschrift. Zonder naam v. graveur of jaar. — Behoort zeker in dezen tijd te huis. Hg. 49, br. 30 dm. fol. *Zeer zeldzaam*.

4166 Afbeelding van een grooten, schoonen, geslepen Diamant met andere kleinere brillanten omzet, van 4 verschillende zijden gezien; in het midden de diamant van voren, daarboven 3 andere voorstellingen. Holl. gravure uit dezen tijd; zonder eenigen naam. Hg. 13, br. 9 dm. 4⁰.

4167 **1766.** 8 **Maart.** Optogt van Prins Willem V naar de Staten Generaal, om
a bij zijne meerderjarigheid den eed als Erfstadhouder enz. af te leggen. (Wagenaar XXIV. 8—23. Nederl. Merc. bl. 69 enz.) Afbeelding van de stoet in acht reijen boven elkander met adres: B. Mourik. br. 4⁰. Uit Nederl. Merc.

b Dezelfde pl. *Proefdruk v. a. l.* en N⁰.

4168 Installatie van Willem V. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. *Proefdruk v. a. l.* Uit: (Fokke) Vaderl. Gesch. XII. 168. — Hierbij eene: 's Gravenh. Woensdagsche Nacourant, bevattende het verhaal der feestelijkheden op 8 Maart.

4169 „Notitie der inkomsten, die Prins Willem V van de Republiek ontvangt." 3 bl. 4⁰. HS.

4170 Zinneprent op de aanvaarding van het Stadhouderschap door Prins Wil-
a lem V. — De Prins wordt door een dik geharnast man (Hertog Lodewijk van Brunswijk) en door den Godsdienst naar de openstaande Stadhoudersstoel geleid, waar hij door de Nederlandsche Maagd ontvangen en begroet wordt. Met zeer vele zinnebeeldige figuren enz. Met 2 reg. Fransche opdragt aan den Erfstadh. Willem V. Naar *B. S. Bolomey*, door *A. P. Duboulois*. Hg. 60, br. 73 dm. gr. br. fol. Met Fr. uitlegg. kl. fol. — Volgens den Catalogus Atlas Kuhn, 1866 N⁰. 1308 is hiervan ook eene Holl. uitlegging.

b Dezelfde plaat, *proefdruk* vóór alle letter.

4171 Zinneprent op de opdragt van het Stadhouderschap door de Unie aan den Prins. Met 2reg. onderschrift: „De Prins word het Stadhouderschap op„gedraagen", enz. Naar en door *C. van Noorde*. Hg. 19, br. 30 dm. br. fol.

4172 Zinneprent op hetzelfde. De Prins zit op een hoogen troon, bovenaan de Faam, Engelen, die een krans vlechten, enz. Door *N. v. der Meer Jr.* Hg. 27, br. 19 dm. fol. Rechts eene uitvoerige uitlegging van het zinnebeeld. (Zie N⁰. 4180; 7.)

4173 Zinneprent op hetzelfde. De Nederl. Staatshulk vaart onder geleide van den Prins. *Teekening* in O. I. inkt met uitvoerig vers door *J. v. d. Souw.* Hg. 36, br. 31 dm. fol. — Deze plaat is verkleind op N⁰. 12 der Illuminatien van dit jaar. N⁰. 4180.

4174 Zinneprent op hetzelfde. De Prins wordt als Telemachus bij zijne meerderjarigheid door zijnen Mentor (Minerva) verlaten. Links een opschrift: *Educatio pia.* Met uitvoerige uitlegging. Hg. 18 en 31, br. 16 dm. fol.

4175 Zinneprent op hetzelfde. De Prins, blootshoofds, ontvangt van de Nederl. Maagd de speer en vrijheidshoed. Door *R. Vinkeles.* 8⁰. *Proefdr. v. a. l.*

4176 Zinneprent op hetzelfde. De Prins geharnast en met Medusaschild ontvangt van de Nederl. Maagd de speer der vrijheid. Naar *L. F. du Bourg* door *P. Tanjé.* 8⁰.

4177 Zinneprent op hetzelfde. De Prins staat geharnast bij een Oranjeboom, waaronder de wapens der 7 Prov. Door *C. J. de Huyser.* 4⁰. Zie N⁰. 4209.

4178 Het voorgaande verkleind in een medaillon bovenaan, daaronder de zeilende schepen en een randschrift: *Lustratis terra marique finibus fortuna redux.* Door *C. J. de H(uyser).* 4⁰. Titelprent voor: *E. Mascov,* Discursus paneg. de Belgii foed. Republ. potententissima. Amst., 1766. 52 bl. 4⁰. *Hoogst zeldzaam.*

4179 Ontwerp voor een zinnebeeld op 's Prinsen meerderjarigheid. *Geteek.* schets door *R. Vinkeles.* br. fol.

4180 (8 Maart.) Illuminatiën te 's Hage, Leyden, Amst., Rott., enz. bij gelegenheid der installatie van den Prins. (Nederl. Merc. bl. 73, enz.) Door *N. v. d. Meer.* N⁰. 1 tot 20 in 8⁰ en 4⁰, doch van verschillend formaat, sommigen gekleurd.

Deze Illuminatiën waren bij de volgenden:

1. Mevr. Patras in het Voorhout. } te 's Hage.
2. Col. Eckhardt, op de Prinsengracht. } te 's Hage.
3. 4. Verbruggen, in de Geschutgieterij. } te 's Hage.
5. W. v. Lelyveld, Heerengracht. } te Leyden.
6. A. v. Lelyveld aan den Nieuwen Rijn. } te Leyden.
7. den Graveur N. v. der Meer Jun. } te Leyden.
   Dezelfde voorstelling verkleind als N⁰. 4172. } te Leyden.
8. J. A. Scholten v. Aschat, op Buitenkant.
9. Mevr. de Wed. Schepen Jsp. Bolten op IJgracht. (Zie N⁰. 4011).
10. Mr. C. Scholten v. Aschat, Binnenkant.
11. Kapt. P. Clockener, v. Wijk V. Warmoesstraat. Zie N⁰. 4006.
12. J. v. d. Souw. Warmoesstr. bij Oudebrugsteeg. Zie N⁰. 4173.
13. Jsp. Bolten Jaczn. Buitenkant bij Foeliestraat.
14. G. Wiggers; op Binnenkant.
15. Alb. v. Goor, Kunstverlakker in Oud Mannenhuispoort.
16. Chassinet bij den Hoofdgaarder J. C. de Huyzer in de Weteringdwarsstraat. — N⁰. 8—16 allen te Amsterdam.
17. D. A. Bisschop te Rotterdam.
18. Ds. H. van der Souw te Naarden.
19. Jonkvr. A. J. Heshuyzen te Naarden.
20. Burgem. Rl. Blok op de Breestraat te Hoorn.

Behooren waarschijnlijk in een boek.

Hierbij N⁰. 8 in *proefdruk v. a. l.* en N⁰. 17 vóór h. N⁰.

4181 8 **Maart.** „Optogt der burgeren en inwoonderen van het dorp Jisp (in
a „Noord-Holland) bij de installatie van Willem V." (Wagenaar XXIV. 21.) — De optogt op den voorgrond in vijf rijen, de kerk en het dorp in het verschiet. Met afzonderlijke verklaring in 5 kol. Zonder naam van graveur. Hg. 45, br. 58 dm. gr. fol.
b Dezelfde plaat, fraai met *kleuren* en *goud* in den tijd der uitgave versierd.
4182 „Het huis, genaamd de „*Steene kamer*" te Jisp, behoorende aan C. Ploe-
a „ger, waarin de Schutters voor den optogt van 1766 geoefend worden." Zonder naam. Hg. 7, br. 14 dm. kl. br. 8°. *Zeer zeldzaam.*
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
4183 28 **Mei.** „J. v. Iperen, de Statige Inhuldiging v. Willem V als Mark-
a „graaf v. Veere d. 28en Bloeimaand 1766. Middelb. 1767." fol. (Wagenaar XXIV. 28.) In dit werk komen de volgende 10 platen voor, gen° I—X, allen naar *P. Beuckels* door *G. Sibelius.* fol. Zie: Lantsheer, Zelandia illustrata, bl. 575.

I. Eerepoort voor de Zandijksche poort.
II. „ in de Wijngaardstraat.
III. „ bij de groote Brug.
IV. „ aan de Haven.
V. „ op de Vismarkt.
VI. „ in de Oudestraat.
VII. „ en vuurwerk op de Markt.
VIII. „ met zijn zight na 't Stadhuis.
IX. De daïs en eersieraden voor het Stadhuis.
X. Eerepoort opgerigt door de Weeskinderen.

b Ontwerp-*teekening* voor de Eerepoort in de Wijngaardstraat.
4184 (**30 Mei?**) Vier ongen°. *geteekende* afbeeldingen van versieringen te Vlissingen bij de inhuldiging van Willem V. (Wagenaar XXIV. 29.)

(1) Eerepoort voor een huis; boven de deur het borstbeeld van den Prins met: P. W. V.; de wal van Vlissingen? met schepen; — ter weerszijde van de deur 2 zwanen als op de plaat der Inhuldig. te Vliss. 1751. bij de Illum. v. Mauritz. — In kleuren. Geteekend: *Jan de Bruyn.* 1767. gr. br. fol.

(2) Illuminatie rondom de ramen van een groot dubbel huis, breed 6 ramen, 3 ramen hoog, en het jaar 1733 in den gevel, met Oranjewapen en vers: 't Huis aan dit wapenschild gekend, enz. gr. br. fol.

(3) Illuminatie van een groot huis met lage bijgebouwen, boven de deur de Prins bij de zee met een schip; voorts een zwaan als op 1.

(4) Eerepoort met Oranjeboom, en opschrift: „Deez buurt sticht U, o Vorst," enz. fol. Gemerkt N°. 1.

(5) De zilveren Avondmaalsbeker te Vlissingen van 1571. Teekening in O. I. inkt. fol. Zie hiervan eene afbeelding en berigt in het Tijdschrift: Eigen Haard, 1875 bl. 8 en ook: Lantsheer, Zelandia illustr. bl. 540. — Daar de versieringen op deze 4 pl. veel overeenkomst hebben met die bij de Inhuldiging in 1751, ze zeker op Willem V en op hem alléén, niet op zijne Gemalin, doelen, geloof ik dat ze bij de Inhuldiging van Vlissingen behooren, te meer daar de beschrijving er van door W. de Water, in 1767 in folio te Middelburg geene platen heeft.

4185 **10 Julij**. „Vuurwerk en Illuminatietempel en Zinnebeelden op kosten der „Studenten te Utrecht ter eere van Z. H. met het afsteken op 10 Julij." Door *J. van Hiltrop*. Plaat 2 en 3 van ongelijke grootte. Hg. 21 en 23, br. 35 en 31 dm. gr. br. fol. Plaat 1 ontbreekt. Uit:?

4186 Hetzelfde vuurwerk, doch kleiner. Door *J. van Hiltrop*. Hg. 12, br. 21 dm. kl. br. 4⁰.

4187 Costumes van het Hof van Willem V. — Verzameling van 21 fraaie *teekeningen* in kleuren met goud en zilver versierd, naar het leven gemaakt door *J. C.* (la Fargue, genaamd) *van Nieuwland* (volgens N⁰. 4201) 1768. kl. fol. Iedere figuur hg. 33 dm. Met lijst in oud H. S. In de verzameling v. d. Heer J. Hilman te Amsterdam.

1. Postiljon of voorrijder. 2. Lakei. 3. Looper. 4. Lijfkoetsier. 5. Hellebardier. Twee hunner hebben tegelijk de wacht aan den grooten ingang v. h. Stadhouderlijk Hof, en bij de gestoelten in de Kerken als H. H. daar zijn. 6. Een der Cent Suisses. 7. Pijper der Cent Suisses. 8. Tamboer v. dez. 9. Een garde du corps. 10. 11. Een Sousbrigadier en een Exempt der Garde du corps, met den rang van Cornet en Majoor. 12. 13. De Mooren Cedron en Cupido. 14. Page. 15. Edelman in jagtgewaad. 16. Valkenier. 17. Jager in feestgewaad. 18. De lijfkoetsier in pels. 19. 't Lijfpaard Mylord. 20. Kamerdienaar. 21. Kamerheer. „Sedert „het huwelijk v. Z. H. hebben deze den gouden sleutel gekregen."

4188 (**25 Junij**.) Zware brand te Hilversum, die het grootste deel van het dorp verwoestte. (Wagenaar XXIV. 49.) Gezigt van het in brand staande dorp. *Teekening* in O. I. inkt. Zonder eenigen naam of jaar. Hg. 33, br. 46 dm. gr. br. fol.

4189 Hetzelfde kleiner. I. De Kerk en het Regthuis vóór den brand. II. Ruïne
a van Kerk en Regthuis na den brand. Naar en door *W. Writs*. br. 4⁰.
b *Proefdr. v. a. l.* der tweede plaat.

4190 Hetzelfde kleiner. Met adres van *B. Mourik*. 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

4191 Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Vaderl. Gesch. XII. 178.

4192 **3 Sept**. „Ter gedachtenisse der liefdadige inwoonderen van Nederland in „de collecte voor de ongelukkigen te Hilversum gedaan 3 Sept." Met opschr. en uitvoerig vers in 3 kol. en adres van *P. J. Entrop*, hoek Heerengracht en Koningsplein. Hg. 19 en 50, br. 28 dm. gr. fol. Deze plaat is dezelfde als N⁰. 3724, in 1730 voor de collecte der Waldenzen gebruikt.

4193 **3 Oct**. Hevige brand aan de vischbrug te Leyden. (Wagenaar XXIV. 54.) Door *J. v. Hiltrop*. Hg. 16, br. 26 dm. br. 4⁰.

4194 Hetzelfde op 5 platen, gen⁰. I—V, behoorende in de Beschrijving van dezen brand in 8⁰, uitgegeven bij *C. Hoogeveen* te Leyden. Pl. I. De huizen in welstand. II. De brand. III. De ruïne na den brand. IV. De herbouwde huizen. V. Een brand in de buurt der vorige. Naar en door *N. v. d. Meer*. br. 4⁰.

4195 „Afbeelding der Teekenakademie te Amsterdam boven de Leidsche poort,
a „zooals die tot 1767 gehouden is." (Wagenaar XXIV. 44. Wagenaar, Amsterdam II. 406.) — Afbeelding van het teekenen naar het naakt model bij lamplicht, door de verschillende kweekelingen. Fraaije plaat, naar en door *R. Vinkeles*. Hg. 35, br. 39 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

Hierbij de gegrav.: Naamlijst der 30 inteekenaren voor deze plaat voor 59 Exempl. Naar *J.O.Husly* door *R.Vinkeles*. fol. — en de Prijsmedaille aan de Academie gegeven, door *H.Vinkeles*. 8° in 2 verschillende afdrukken. — Voorts de: Naamlijst der honoraire Leden van 1765—73. 8°.

4196 **1767 (Maart)** „De uitbanning der Jesuiten uit Spanje." — Eenige verschrikte en weenende Jezuiten, begeleid door eenige soldaten, gaan naar eene gereed staande koets. Holl. grav. naar *C. Maucourt*. Met uitvoerig spotvers in 3 kol. Hg. 22 en 55, br. 27 dm. gr. fol.

Hierbij een „Orde van Bataille of staat der Jezuiten in September „1761." Pamflet. gr. br. fol.

4197 **30 Mei.** „Description du Jubilé de 700 ans de S. Macaire, Patron „particulier contre la peste, qui sera celebré à Gand à commencer le 30 „Mai jusq. 15 Juin 1767 avec le detail du Ceremonies, Solemnités, „Cavalcade, Ornemens et Feux d'Artifice à cette occasion. Gand. J. Meyer. „(1767.) 4°." Titel, opdragt en 84 bl. 4°. — 14 pl. gen°. A—O met vertooningen, gen°. 1—46, welke op de 24 praalwagens te zien waren. 10 pl. elk hg. 24, br. 36 dm. 4 platen elk hg. 13, br. 17 dm. — Voorts eene groote ongen°. plaat, hg. 46, br. 36 dm. van het vuurwerk. Allen door *J. L. Wauters*.

4198 **(Julij)** Reigerjagt van Willem V op het Loo. Met adres van *B. Mourik*. 4°. Uit: Ned. Merc. 1767, Aug. bl. 42.

4199 **4 Oct.** Huwelijk van Willem V met Fred. Sophia Wilhelmina, Prinses van Pruissen, te Berlijn. (Wagenaar XXIV. 116 enz.) Afbeelding der plegtigheid. Holl. grav. zonder naam naar de grootere Duitsche plaat van *Guercini* met beschrijving in 4 kol. en adres *G. Bom,* in de Molsteeg. Hg. 13, met Beschrijving 37, br. 22 dm. Hierbij: 's Gravenh. Nacourant 12 Oct. waarin het: Verhaal der plegtigheden bij het huwelijk te Berlijn.

4200 Hetzelfde kleiner, met adres van *B. Mourik*. 4°. Uit: Ned. Merc.
a Oct. bl. 160.
b Dezelfde plaat, afdruk op *satijn*.

4201 Zinneprent op dit huwelijk met opschrift: „Estampe emblémat. pour „l'Hymenée" enz. — Acht kleine medaillons, gemerkt *a—h,* waarbij de beeldtenissen van den Prins en der Prinses. Door *J. L.* (la Fargue, genaamd) *van Nieuwland*. Onderaan de fransche: *Explication*. la Haye *C. de Cross*. Hg. 31 en 50, br. 36 dm. gr. fol.

4202 Zinneprent als voren. De Prins en Prinses, elkaar omarmende, — Goede Duitsche gravure door *Langenhöffel*. Hg. 35, br. 25 dm. fol.

4203 Zinneprent als voren. — De Prins en Prinses reiken elkaar voor het altaar de hand; voorts vele zinnebeeldige personen. In medaillon. Naar en door *D. Chodowiecki*. Hg. 35, br. 25 dm. fol. — Deze 2 Duitsche platen zijn de beste, die op het huwelijk zijn uitgekomen.

4204 Zegenwensch over het huwelijk van Willem V, enz. Uitvoerig vers in 2 kol. door *A. Snel* geb. *v. Meden*. Zwolle. *J. C. Royaards,* Dieserstraat. Plano. — Vignet: De Holl. en Pruisische wapens vereenigd door 3 Engeltjes. Door *R. Vinkeles*. 12°.

4205 **9 Nov.** „Intrede van den Prins en Gemalin in 's Hage, 9 Nov. 1767" over de Boschbrug door de eerepoort, van wege de Magistraat van 's Hage opgerigt. Slechte plaat, zonder naam. Hg. 16, br. 21 dm. br. 4°.

Hierbij de: Haagsche Extraordinaire Courant van 10 November, waarin de reis naar Holland en deze intogt beschreven wordt.

4206 „Eerpoort d. 9 Nov. op het Buitenhof te 's Hage, door de Hofbuurt op-
a „gerigt bij de inkomst van Willem V en Gemalin" (Wagenaar XXIV 118). Uitvoerige afbeelding van de eerepoort, waardoor men op het Buitenhof ziet. Naar *D. v. d. Aa*, door *S. Fokke*. Hg. 37, br. 44 dm. br. fol.

b Dezelfde pl., *onafgemaakte proefdr. v. a. l.* met aanwijzing der plaatsen, die correctie der gravure behoeven.

c Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* voor de voorg. pl.

4207 Louw en Krelis. Eene volkszamenspraak over dit huwelijk. fol

4208 (**1768**) **21—28 Mei**. „Verhaal v. h. gepasseerde, terwijl de Prins en „Prinses van 21 tot 28 Mei (van 26 tot 28) in Texel zijn geweest." — 10 bladz. fol. Gelijktijdig *Handschrift*.

4209 **24 Mei—6 Junij**. „Naauwkeurig Dagregister, betreff. de Reyse v. H. D. „Hoogheeden zedert h. vertrek uit d. Haag 24 Mei 1768 tot hunne aan- „komst op h. Loo; benevens de omstandigheeden te Amst. en op andere „plaatsen. 's Hage. P. v. Thol. 4°." 52 bl. Met titelplaat door C. de Huyser. nl. dezelfde plaat als N°. 4177 met bijvoeging der letters *F. S. W.* (Fred. Sophia Wilhelmina) onder die van W. V. op den boomstam.

4210 (**30 Mei—4 Junij**) Inkomst en verblijf van Willem V en Gemalin te
a Amsterdam met de vreugdebedrijven en plegtigheden aldaar. (Wagenaar XXIV. 126.) — Verzameling van: Titelplaat, en 14 (ongenommerde) platen, allen gegrav. door *S. Fokke* en *R. Vinkeles*. gr. fol.

Deze platen zijn dikwijls gevoegd in het folio boek van: J. Wagenaar, Verheugd Amsterdam. 1768. Allen ongeveer hg. 31, br. 40 dm. De titelprent is gewoon fol., de andere breed of hoog fol.

De vooraangeplaatste datums zijn die der gebeurtenissen.

Titelprent, door *R. Vinkeles*. Links op den achtergrond het Stadhuis.

30/v (1) Aankomst bij de Haarlemmerpoort. Door *S. Fokke*.
— (2) Aankomst op den Dam. Door *R. Vinkeles*.
— (3) De Raadkamer, waar het echtpaar werd verwelkomd. Door *R. V.*
31/v (4) Zittingneming van Willem V ter Admiraliteit. Door *R. V.*
— (5) Zeiltogtje op het IJ en naar Zaandam. Door *S. Fokke*.
— (6) Illuminatie van het Stadhuis. Door *S. Fokke*.
1/vi (7) Zittingneming van Willem V in de W. I. Comp. Door *S. Fokke*.
— (8) Zittingneming van Willem V in de O. I. Comp. Door *S. Fokke*.
— (9) Groote maaltijd op het Stadhuis. Door *S. Fokke*.
— (10) Vorstelijke Loge in den Schouwburg. Door *S. Fokke*.
— (11) Het treurspel *Demophontes* vertoond in den Schouwb. Door *S. F.*
2/vi (12) Afloopen v. een schip, in het bijzijn v. Prins en Prinses. Door *R. V.*
— (13) Prachtig bal op het Stadhuis. Door *R. Vinkeles*.
4/vi (14) Afscheid van HH. HH. op den Buiten-Amstel. Door *S. Fokke*.

Hierbij de Naamlijst der (780) Inteekenaren op deze Afbeeldingen.

b Dezelfde platen. Alle in fraaije *proefdr. v. a. l.* — Fraaije en zeldzame serie.

c Dezelfde platen, N°. 1, 5, 6, 9, 10, 11 en 14, in fraaije *onafgemaakte etsdrukken*. Fraaije exempl.

d Origineele *teekeningen* van de volgende platen, als:

Titelprent door *R. Vinkeles*.
N°. 2. Aankomst op den Dam. Door *R. Vinkeles*.
„ 3. De Raadkamer. „ „ „
„ 4. Zittingneming ter Admiraliteit. „ „ „
„ 7. „ in W. I. Comp. Door *S. Fokke*.

N°. 8. Zittingneming in O. I. Comp. Door *S. Fokke.*
„ 13. Bal op Stadhuis. Door *R. Vinkeles.*
„ 14. Afscheid van Hunne Hoogh. Door *S. Fokke.*

4211 Intrede van den Prins en Prinses te Amst. *Teekeningen* door *S. Fokke* voor pl. 1 (tweemaal verschillend) en pl. 6. Illuminatie. — Alle drie kleiner dan de voorgaande platen, die allen ongev. hg. 25, br. 40 dm. zijn, terwijl deze 3 teekeningen elk slechts 18 à 20 dm. hg. en 25 à 26 dm. breed zijn.

4212 Berigt van Inteekening voor het bovengenoemd plaatwerk, waarbij 13 platen à 1½ Gl. ieder, beloofd waren. 2 bladz. fol. *Uiterst zeldzaam.* — Opmerking verdient, dat bij de steden, waar de inteekening was opengesteld, Gouda, Zwol en Enkhuizen wèl, doch Arnhem, Amersfoort enz. niet genoemd worden.

4213 „Lijst der Hofsuite bij het arrivement van HH. Hoogh. in Amsterdam." Een bl. gr. 4° in rood gedr. Hierbij N°. 20 van het volksblad: Krelis en Louw. 31 Mei, over dezen intogt. br. fol. In rood gedrukt.

4214 Zinneprent op deze inhaling. — Ordonnantie in kleuren, waaruit het vignet voor: Wagenaar, Verheugd Amsterdam, is genomen. *Teekening* zonder naam. Hg. 21, br. 18 dm. gr. 4°.

4215 Intrede van Willem V in Amsterdam. — Gezigt van de brug voor de Haarlemmerpoort met den optogt. kl. br. 4°. *Proefdr. v. a. l.* — Hetzelfde, Optogt op het Haarlemmerplein, met 1 regel onderschrift. kl. 4°. Deze plaatjes zijn gelijk die uit de: Vaderl. Hist. in themata, doch komen daarin niet voor.

4216 Verblijf v. H. Hoogh. te Amsterdam. 5 kl. ongenommerde 12° plaatjes, nl.: — Bal. — Maaltijd op het Stadhuis. — IJtogt. — Gezigt van 't Gravelandsche veer. — Vertrek. Hierbij een 6e plaatje: Bal v. d. Koning v. Denemarken te Londen. Zes plaatjes door *C. Bogerts?* te zamen gedrukt op een blad. Hg. 31, br. 26 dm. kl. fol. Uit: ?

4217 „Het Vorstelijk paar," — staande voor eene eerepoort, begroet door de Amsterdamsche maagd. Met uitvoerig vers in 2 kol. Hg. 16 en 46, br. 25 dm. fol.

4218 Het Stadhuis te Amsterdam geillumineerd. Door *C. J. de Huyser.* kl. 4°. *Proefdr. v. a. l.* Hg. 15, br., 20 dm. — Hierbij een biljet voor Mevrouw *van de Poll* voor het bal op het Stadhuis, als ook eene geschreven lijst der presenten, door den Prins gegeven, nl.: — Zes repetitiehorologien met kettingen, — zeven gouden snuifdoozen, — twee ringen — een gouden degen en 1732 gouden dukaten.

4219 „Vier schetsen der Vorstelijke loge op den Amsterdamsche Schouwburg „door *A. v. d. Groen,* ongevraagd aldaar gebragt en de afkeurende „gedachte daarover door *J. Smit.*" Door *A. Smit.* Hg. 39, br. 54 dm.

4220 Gedenkpenning in 3 soorten, voor de inhaling en het verblijf van den Prins en Prinses den 20 Dec. door den Raad aan de wachthebbende burgers gegeven. 8°. — Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4221 10 Sept. „Afbeelding van de woning der Boekverkoopers IJntema en „Tieboel, op Zat. 10 Sept." toen aldaar een berigt over de schetsen van Groen en tegen den timmerman Smit (zie N°. 4219) onder de menigte uit het venster werd geworpen. Dit huis staat in de Kalverstraat westzijde tusschen de St. Lucie- en Jonge Roelensteeg en had toen het jaar 1630 in den gevel. Hg. 17, br. 27 dm. br. 4°.

4222 Hetzelfde anders, met drieregelig onderschrift. Hg. 17, br. 12 dm. 8°.

4223 14 Nov. „Luchtverschijnsel d. 14den Slachtmaand 1768." br. 4°. Uit: Verhand. der Holl. Maatsch. te Haarlem XII dl. bl. 120. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4224 **1769 30 Jan.** „Afbeelding van de Muyderpoort te Amsterdam tussen
a »29 en 30 Jan. 1769 bij de 16 voet in den grond gezakt." — (1) De poort van de Schans af gezien. (2) De poort van den Buitensingel af gezien. Door *H. Keun.* Met adres van *F. W. Greebe.* Iedere pl. hg. 25, br. 30 dm. br. fol. 2 pl.

b Dezelfde platen, *proefdr. v. a. l.*

4225 Hetzelfde anders, zooals de poort zich vertoonde op 1 Februarij. (1) De poort van de Plantage af te zien. (2) De poort van buiten af. Door *J. Schoute.* Met adres van *A. Meijer.* 2 pl. ieder hg. 19, br. 31 dm. kl. br. fol.

4226 Hetzelfde veel grooter en anders. (1) De poort in welstand en van de Plantage af gezien. Fraaije *teekening* door *J. Schoute.* Hg. 27, br. 35 dm. br. fol. — (2) De verzakte Oostzijde der poort. *Teekening* door *H. Tavernier.* hg. 27, br. 31 dm. gr. br. fol.

4227 Dezelfde poort herbouwd. Schijnbedrieger op eene plant van de Plantage.
a Naar en door *C. Philips* 1771. *Proefdr. v. a. l.* Hg. 29, br. 36 dm. br. fol. N°. 25. Uit: (*Fouquet*) Nieuwe Atlas v. Amst. 1783.

b Dezelfde voorstelling, doch zonder schijnbedrieger, en de nieuwe poort op hare juiste plaats geteekend. *Teekening* in O. I. inkt voor de voorgaande plaat, door *C. Philips.* 1771. br. fol.

4228 „De Comeet of Staartster van de Amstelsluis te Amsterdam te zien." Geëtst door *A. S(ilo).* Hg. 15, br. 20 dm. br. 4°.

4229 (Junij) „Artilleriekamp bij Breda. 1769." (Ned. Merc. 1769. bl. 219). — Uitgebreid gezigt van het kamp, Breda in het verschiet. 2 platen boven elkander, waaronder eene Fr. en Holl. uitlegging in 4 kol. Hg. 42 en 62, br. 44 dm. gr. fol.

4230 Hetzelfde kleiner, met 1 regel onderschrift. Aquatinta, zonder naam. Hg. 17, br. 23 dm. br. 4°.

4231 Hetzelfde kleiner en anders, met 1 regel onderschrift. Fraai geëtst door *S. Fokke.* Hg. 12, br. 17 dm. br. 4°.

4232 Hetzelfde verkleind en anders. Door *R. Vinkeles.* 12°. Uit: (Fokke) Vad. Gesch. XIII 54.

4233 (8 Julij—21 Nov.) „Afbeelding der vier Groenlandsche schepen in het ijs bezet van 8 Julij tot 21 Nov." Zonder naam. 4°. Uit: Jan Jansen, Verhaal der reis met het schip Elizabeth. 1769. Zie mijn Catal. over Amer. N°. 682.

4234 (**1770.** Jan.) Overstrooming van den Rijndijk in Gelderland. (Wagenaar
a XXIV. 176). Door *R. Vinkeles.* 8°. Uit: Wagenaar XXIV. — Hierbij 3 Couranten van 2 en 6 Jan. en 8 Dec. 1770 over deze doorbraken.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorst. *Teekening* in O. I. inkt voor de voorg. plaat.

4235 (Maart) „De Fransche kerk (of Hofkapel) te 's Hage van binnen, met de
a „ontdekking van verscheiden grafkelders, lijken enz., bij het ontblooten der „grondslagen." (Bijvoegsels op Wagenaar 3e dl. 82). kl. fol. Naar *A. Frisch* door *T. Koning.* Bovenaan gen.: Pl. XV. Uit: ?

b Dezelfde pl. *Proefdruk* zonder: Plaat XV. — Hierbij een afzonderlijke afdruk van een opstel van den Heer *P. F. Feith,* Zwolle 1843, behelzende

eene beschrijving van die grafsteden en der toen ontdekte lijken, voornamelijk getrokken uit de papieren van Mr. *J. Visser*, die bij de ontdekking tegenwoordig was. 47 bl. met 2 lithogr. kl. 8⁰. Uit: Overijsselsche Almanak. 1844.

4236 (**6 Sept.**) Gehoor van den Maroccaanschen afgezant bij de Staten-Gene-
a raal. (Wagenaar XXIV. 190). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.* Uit: Wagenaar XXIV. — Deze plaat is nagenoeg dezelfde in het groot als de plaat v. 1759 N⁰. 4108.

4237 (**19 Dec.**) Doopplegtigheid van Prinses Frederika Louisa Wilhelmina, geboren 28 Nov., later gehuwd met den Hertog van Brunswijk, overleden 1819 te 's Hage. (Wagenaar XXIV 184 enz.). — Doopplegtigheid in de Groote kerk te 's Hage; in het midden de predikant op den predikstoel, vooraan de Prins; die het kind ten doop houdt; links vier staande dames, rechts drie zittende predikanten. *Proefdr. v. a. l.* zonder eenig onderschrift. Hg. 12, br. 17 dm. kl. br. 4⁰.

4238 Platte grond van het dooppark voor deze gelegenheid; links geteekend: Resolutie 18 December 1770." Hg. 21, br. 55 dm. gr. br. fol.

4239 Zinneprent op de vruchtbaarheid van 's Prinsen huwelijk. De Nederl. maagd biedt het met zeven zegelen gesloten boek aan de bijna ontkleedde Prinses aan, die op een pedestal staat. Met opschrift: *Sacro conubio junguntur Will. V etc.* Onderaan eene opdragt en vers. Naar en door *J. L. la Fargue* genaamd *van Nieuwland*. Hg. 48 en 66, br. 31 dm. gr. fol. — Hierbij eene afzonderlijke: Uitlegging van het huwlijks- en geboortetafereel en Naamlijst der (253) inteekenaren.

4240 Revue over de Kavallerie door Prins Willem V op (de Koekamp?) het Malieveld, ter zijde van de Maliebaan te 's Hage gehouden. Vooraan regts de tenten van den Prins, waar later dergelijke tenten voor Koning Lodewijk stonden; in het midden de Prins en gevolg, regts de Ruiterij. Zeer fraaije uitvoerige *teekening* in O. I. inkt door *P. C. la Fargue*. Hg. 30, br. 51 dm. br. fol. — In den Gemeenteatlas te 's Hage komt deze teekening van la Fargue ook voor, doch op kleiner schaal en is daar gemerkt: 1770.

4241 Zinneprent op de verdrijving der Jezuiten uit Portugal. — Zie N⁰. 4196. De zon schijnt op het Portugeesche wapen en kaatst terug op den Pauselijken drievoudigen hoed, waardoor hevige banbliksems ontstaan, die de Jezuiten verjagen. Een medaillon met het jaar 1770 en omschrift „*Refulsit sol*" enz. Holl. grav. zonder naam. Hg. 11, br. 10 dm. 4⁰.

4242 **1771. 22 April.** Eerste jubelfeest van het Walen Weeshuis te Amsterdam. (Nederl. Merc. 1771. I. 151—164) — Afbeelding van het gebouw en daaronder van de gedenkpenning op dit jubilé geslagen. Met 3reg. Fransch onderschrift. 8⁰. In den Mercurius komt deze afbeelding iets grooter, in 4⁰ voor.

4243 (**17 Sept.**) Gezigt van vijf hoozen boven Oegstgeest, Noordwijk en Voorhout bij Leyden. (Naar J. le Francq van Berkhey.) Hg. 13, br. 23 dm. br. 4⁰. Uit: Martinet's Verhandeling over eenen orkaan, in: Verhand. Holl. Maatsch. XV. 296.

4244 **1772. 6 April.** Het 200jarig jubile der Vrijheid te Vlissingen gevierd. (Wagenaar. XXIV. 258 enz.) — Een tempel ter gedachtenis te Vlissingen opgerigt. Met adres van *B. Mourik*. Uit: Nederl. Merc. 1772. I. 160.

4244* Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. XIII.

4245 Decoratiën te Vlissingen bij het tweede Eeuwgetij. Tien platen gem.:
a I—X in 4⁰ en 8⁰ door *Philips* en *v. d. Meer.* Uit: J. J. Brahé, Vlissings Eeuwvreugde. 1773. 8⁰.
b Dezelfde platen, *proefdr. v. a. l.* van pl. I, III en V. Zie hierover ook: Lantsheer, Zelandia illustrata, bl. 530.

4246 Weidsche Triomfboog te Vlissingen opgericht bij het 200jarig feest. — Slechte *teekening* in O. I. inkt. Hg. 35, br. 35 dm. br. fol.

4247 (11 Mei.) Brand van den Schouwburg te Amsterdam. (Wagenaar XXIV. 292. Wag. Amsterdam IV. 490.) — Zinneprent en tijdvers van *J. F. Delsing* hierop. Door *N. v. d. Meer.* gr. 4⁰.

4248 De Schouwburg te Amsterdam in welstand. 2 afbeeldingen in 4⁰. links get. *a* en *b*, rechts *z* en *w* op 1 blad; de bovenste de Voorpoort of Ingang, de onderste het Voorplein en Binnenpoort. (Door *W. Writs.*) 1 bl. fol. Uit den: Nieuwen Atlas v. Amst. in 1804 bij J. W. Elwe uitgegeven, in 19 pl. met 35 voorstellingen, gen. *a—z* enz.

4249 De zaal van den verbranden Schouwburg van binnen. Twee afbeeldingen gem. *b*, *c*, nl.:

b van het Tooneel naar het Amphitheater.

c van het Amphitheater naar het Tooneel.

Naar *W. Writs.* 1772, door *N. van Frankendaal*, 1774. Iedere pl. hg. 23, br. 31 dm. br. fol. Uit: denzelfden Nieuwen Atlas van Amst. bij Elwe verschenen in 1804.

4250 „Platte grond van den Schouwburg en afbeelding van eenige kunstwerken. Gravure in omtrek, gem. *y*. Hg. 31, br. 46 dm. br. fol. Uit denzelfden Nieuwen Atlas bij Elwe.

4251 Origineel tooneelbillet van de vertooning op 11 Mei, nl. de Deserteur. Amst., *Iz. Duim.* Singel tusschen Warmoesgracht en Driekoningstraat. kl. fol. — Hierbij de afbeelding v. h. 9e tooneel uit de Opera: De Deserteur, waarin de brand uitbrak. Naar *Ryschoot* door *C. Bogerts.* br. fol.

4252 Brand van den Schouwburg. Titelplaat en 4 (ongenommerde) platen.
a Titelprent. De weenende Schouwburg zit met de verbrande bijkorf op de ruïnen. Op den achtergrond de brand.

(1) De brand op het Tooneel gezien.

(2) De Schouwplaats van binnen, gedurende den brand.

(3) De brand van de Keizersgracht gezien.

(4) De ruïne van den Schouwburg.

Alle met Holl. en Fransche onderschriften en verzen.

Naar *P. Barbiers* door *C. Bogerts.* Met adres *T.* en *J. A. Crayenschot.* Allen hg. 26, br. 36 dm. br. fol. Ex. op groot papier.

b Dezelfde platen, fraaije *proefdr. v. a. l.* Ex. op groot papier.

4253 Dezelfde 4 voorstellingen, doch kleiner en zonder de vorige, doch met
a eene andere titelprent; ongenommerd. Uit: „Historie v. d. Amsterd. „Schouwburg. Amst., G. Warnars en P. de Hengst." 80 bl. 8⁰.

Titelprent.

(1) De uitslaande vlam op het Tooneel.

(2) De brand van de Keizersgracht gezien.

(3) De brand van de Looyersluis gezien.

(4) De ruïne van den Schouwburg.

Pl. 1 door *S. Fokke*, pl. 2 tot 4 door *N. v. d. Meer Jr.* De titelprent 8⁰, de andere 4 pl. elk hg. 19, br. 26 dm. br. 4⁰.

b Titelprent en pl. 1 in *proefdr. v. a. l.*

4254 Dezelfde platen verkleind, op 4 blaadjes, gen°. 1—4 door *C.F.F(ritsch?)*
a br. 12°. Het eerste dezer plaatjes komt ook voor in: Vaderl. hist. in Themata. 1801 of 1826.
b Dezelfde plaatjes N°. 1 en 4 in *proefdr. v. a. l.* en de verkleinde copiën van pl. 2 en 3 naar *Barbiers*, welke hier niet in letterdruk ontbreken. Gedrukt op een blad met 12 plaatjes over Holl. spreekwoorden 12°, elk in versierden rand. Te zamen een blad plano, hg. 39, br. 31 dm. gr. fol.
4255 „Afbeelding van den brand des Amsterd. Schouwburgs" van de overzijde der Keizersgracht te zien. Door *C. F. Fritzsch*. Hg. 24, br. 31 dm. br. fol. Groot papier.
4256 Hetzelfde, veel kleiner. Naar *P. Wagenaar* door *C. van Noorde*. Hg. 15, br. 17 dm. kl. br. 4°.
4257 Hetzelfde anders, ook van de overzijde gezien. Naar *J. Buys* door
a *R. Vinkeles*. 8°.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
4258 De brand afgebeeld van dezelfde zijde der gracht waar het gebouw stond, met eene zwarte rand omgeven; geheel in de manier als de plaat in den Merc., doch kleiner. *Proefdr. v. a. l.* Hg. 14, br. 9 dm. 8°.
4259 Gezigt van het uitbreken van den brand op het Tooneel. Met adres van *B. Mourik*. 4°. Uit: Nederl. Merc. Aug. bl. 46.
4260 „Origineele, echte en waare lijst van de persoonen (N°. 1—18) bij de „brand in den Schouwburg omgekomen en allen reeds gevonden." 4°.
4261 Aanslagbillet, waarbij gezocht wordt een Heereuknecht (die van Verhamme) en een jongenheer van zeven jaar, (nl. de zoon van den Heer P. van Eik), beiden in den brand verongelukt. Op ieder wordt gesteld eene premie van 100 gouden Rijders. br. 4°.
4262 Origineel verkoopbillet tegen 17 Augustus 1772 van de erven en opstallen van den Schouwburg. Twee vel gr. fol. *Uiterst zeldzaam.*
4263 „Naauwkeurige lijst wegens de verkogte perceelen van de afgebrande „Schouwburg" hebbende opgebragt *ƒ* 27500. gr. 4°.
4264 Afbeeldingen der Decoratien v.d. verbranden Amsterdamschen Schouwburg.
a (Wagenaar. Amsterdam II. 402.) 12 ongenommerde platen der hieronder genoemde voorstellingen; iedere plaat bovenaan eenigszins geschulpt en met eene 9 dm. breede passepartout omgeven, die het orchest, parterre zijloges v. d. Schouwburg en de portiek v. h. tooneel voorstelt. Onder iedere pl. een opschrift en 4reg. vers op afzonderlijk plaatje. Pl. 3, 8, 11, met naam (de anderen welligt allen) van *J. Punt*. Met adres v. J. Smit. br. fol. Iedere pl. hg. 30, br. 45 dm.

(1) Berg van Parnas.	(7) Italiaansche Straat.
(2) Het Bosch.	(8) Behangen Kamer.
(3) Gemeene Buurt.	(9) Gestoffeerde Kamer.
(4) De Hel.	(10) Kloosterkerk.
(5) Aloude Hofgallerij.	(11) Nieuwe Tuin.
(6) Nieuwe Hofportaal.	(12) Zonnehof.

Voorts eene plaat: de Nieuwe Hofzaal, naar *P. Barbiers* 1766 door *C. Philips* met adres v. J. Smit. zonder passepartout, gewoon br. fol. Hg. 34, br. 43 dm. Op een Berigt van den uitgever J. Smit worden deze Tooneelen als compleet in 15 platen voor 10½ Gl. aangekondigd.
b De platen 3, 5—9 in afdrukken zonder rand.
Zie de Decoratiën van den nieuwen Schouwburg N°. 4228 enz.

4265 Decoratien in den verbrandden Amsterdamschen Schouwburg. Naar *W. Writs.* 1760, 69, 71 door *S. Fokke* en *N. van Frankendaal.* 6 ongenommerde pl. ieder hg. 13, br. 20 dm. br. 4⁰. — Deze en de voorgaande collectië zijn in de Atlassen der Heeren D. C. Meyer Jr. en R. W. P. de Vries alhier.

Groote afdaalende Wolk. Moderne Straat.
Koninklijke Troon. Nieuwe Bosch en Waterval.
Legertenten en Stille Zee. Rotsen en Woelende zee.

Platte grond v. d. gewezen Schouwburg vóór den brand v. 11 Mei 1772, met afbeeld. v. eenige kunstwerken. 7 figuren op 1 blad.

Deze 7 platen zijn pl. 3 tot 9 van eene verzameling geplaatst in den Nieuwen Atlas van Amst. 1804. Op N⁰. 4249 zijn N⁰. 1 en 2 dezer verzameling beschreven.

4266 **24 Aug.** Open en toeslaande zinneprent op de geboorte van Prins Willem Frederik (later Koning Willem I). (Wagenaar XXIV. 267.) Eene kraamkamer, waarin eene baker het kind op schoot houdt, enz.; daaronder 9 achtregelige gegrav. Fransche strophen in 2 kol. Aan de keerzijde een gesloten ledikant, enz. Door *N. v. d. Meer Jr.* Hg. 25, br. 19 dm. gr. 4⁰.

4267 **17 Sept.** Doopstatie van Z. Hoogh. den Erfprins. Door *J. Besoet* met uitlegging in 4 kol. 's Hage, *J. du Mee.* Deze pl. is dezelfde als 4137, waarvan alleen het bovenschrift is afgesneden, doch die voor deze gelegenheid onjuist is, wijl de optogt van de Oranjezaal is uitgegaan, en die hier wordt voorgesteld als rijdende langs het Mauritshuis. — Hierbij de: Extraordinaire Haagsche Courant N⁰. 113, bij *P. Gosse* en Zoon, waarin: „Volledige beschrijv. v. d. Geboorte tot den plegtigen Doop v. d. jon„gen Erfprins." 4 kol.

4268 Hetzelfde, geheel anders. De trein rijdt met den jongen Prins van de Oranjezaal af. — Door *T. J. Walther.* Hg. 15, br. 19 dm. br. 4⁰.

4269 Doop van den jongen Erfprins in de Groote kerk. (Wagenaar XXIV.
a 269.) Regts de predikstoel, daaronder de doopplegtigheid, links eene estrade voor den Stadhouder. Door *S. Fokke.* Met afzonderlijk gegrav. 6reg. vers, beginnende: Prins Willem Frederik, enz. (door *J. F(okke)*. Hh. 17, br. 15 dm. gr. 4⁰. Ook in 1774 gebruikt. Zie N⁰. 4282.

b Dezelfde plaat, afdruk vóór het vers.

c Dezelfde plaat, *etsdruk vóór het vers.*

d Dezelfde voorstelling, *teekening* voor de plaat.

4270 Hetzelfde verkleind en anders. Slechte gravure. Hg. 10, br. 14 dm. br. 4⁰.

4271 Lijst der pillegiften aan Willem Frederik, graaf van Buren, nl.: *f* 36300 en de presenten in de kraamkamer, 1840 Dukaten.

4272 (**1773**) Zinneprent en tijdvers van J. F. Delsing op den bouw van het Roomsch Cathol. Aalmoessenierskantoor op den plaats van den verbrandden Schouwburg; geplaatst boven den ingang: „Beschouw op nieuw een huis". (1773). Naar en door *N. v. d. Meer.* gr. 4⁰. (Kok, Amsteld. Jaarb. III. 447.)

4273 **12 Jan.—19 Julij.** „Vergaderzaal op het Mauritshuis van de Commissie „ter verbetering der Rijmpsalmen begonnen 12 Jan. geëindigd 19 Julij." (Wagenaar XXIV. 325, enz.) Door *Nieuwenhuysen.* Met onderschrift en namen in 4 kol. Hg. 21 en 45, br. 32 dm. br. fol.

4274 **17 April.** „Lijkstatie van den Baron van Reede van Outshoorn, aan de „Kaap de Goede Hoop. 17 April." 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

4275 (**1 Junij**) Heldendood van Woltemade, veeopzigter aan de Kaap de Goede Hoop, circa 65 jaar oud, die met zijn paard 14 schipbreukelingen van :

28

„De jonge Thomas" redde. (Nederl. Jaarb. 1775. bl. 1121.) Links het schip, in het midden Woltemade met zijn paard door de branding zwemmende, regts het strand. Door *N. v. Frankendaal*. Hg. 29, br. 42 dm. br. fol.

4276 Hetzelfde verkleind. Naar *Oosterhuis* door *Nieuwhoff*. 8⁰.

4277 **21 Julij**. „Eenige aanteekeningen van de Eerepoorten, opgerigt binnen „Purmerende d. 21 Julij, bij gelegenheid van de heugelijke tegenwoordig-„heid van Willem V. Acht bl. 4⁰. *Uiterst zeldzaam.* Hierbij: N. Hoefnagel, Het juichend Noord-Holland, 21, 22 Julij, met verhaal van al de Eerepoorten en Boogen, met inscriptien. Amst. 1773. 70 bl. 8⁰.

4278 **24 Julij**. Twee Eerepoorten opgerigt te Leeuwarden, bij gelegenheid van het bezoek van Willem V. (Wagenaar XXIV. 312.) *Teekeningen* door *C. Rijp*. Hg. 25, br. 46 dm. br. fol.

Deze Eerepoorten zijn niet vermeld in den Catal. der Stedelijke Kunstverzameling te Leeuwarden door W. Eekhoff, 1875, doch op bl. 83 van dat werk is onder N⁰. 19 beschreven: Zinnebeeldige voorstelling der 7 Vrije Kunsten, enz. zooals dez. zich in Oud Batav. costuum hebben vertoond toen Willem V als Stadh. werd ingehuldigd. 24 Hooim. 1773. Naar en door *R. Jelgerhuis*. br. fol. Met afzond. Beschrijving. 8 bl. 4⁰.

Zie in het aangehaalde werk meerdere bijzonderheden.

4279 **1 Oct**. Openbare voorlezing van eenige Psalmen in de Vergaderzaal der
a Gemagtigden in het Mauritshuis. Naar en door *R. Vinkeles*. br. 4⁰.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* Hierbij eene Publicatie van 1 Oct. 1773 over de invoering dezer berijming in de Prov. Holland.

4280 Hetzelfde kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Vad. Hist. XIII.

4281 **26 Oct**. Viering der 25e verjaring van het genootschap: „*Concordia et*
a „*libertate*", te Amsterdam.— Zinneprent op den titel der redevoering, uitgesproken in den Ouden Doelen te Amsterdam op 26 Oct. (Wagenaar, Amst. IV. 509.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. Titelprent, groot 4⁰.
b Het zinnebeeldig vignet in *Proefdruk v. a. l.* zonder titel en onderschrift.

4282 **1774. 3 Maart**. Doop van den Prins Willem George Frederik, geb.
a 17 Febr. Wagenaar XXIV. 317.) — Dezelfde plaat als 4269 met verandering der eerste woorden van het vers in: *Wilm* (*sic!*) *George Frederik* enz. Adres: *G. Bom*.
b Dezelfde plaat, doch het vers juist onderst boven gedrukt.
c Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

Hierbij de Haagsche Extra Courant N⁰. 27.

4283 **15 Sept**. Inwijding van den nieuwen Schouwburg te Amsterdam. — (Wa-
a genaar, Amsterdam IV. 498.) Vijf (ongenommerde) afbeeldingen van den nieuwen Amsterd. Schouwburg. Door *N. v. d. Meer*.

(1) De Schouwburg met het plein.
(2) Dezelfde van voren.
(3) Dezelfde van de Leidschestraat te zien.
(4) De zaal naar het tooneel te zien.
(5) De zaal van het tooneel te zien.

Iedere plaat br. 26, br. 20 dm. br. 4⁰. Uit: Historie v. d. Nieuwen Amsterd. Schouwburg. Amst., G. Warnars. 1775. 56 bl. 8⁰.
b De eerste plaat in *proefdr. v. a. l.*

4284 De nieuwe Schouwburg van voren. 4⁰. Uit: Europ. Merc. — Hetzelfde, kleiner. br. 12⁰.

4285 Zinneprent op de inwijding. De tooneeldichtkunde, bedrukt door den ramp van den brand vlugt naar den Amsterd. Magistraat. Naar en door *A. Hulk*. 4°. — Hierbij eene afzonderlijke uitlegging in 4°. — Andere zinneprent met 2 verzen: „Zo zal uw Schouwburg" enz. Naar *H. Numan* door *N. v. d. Meer* 8°.

4286 Tijdvers van J. F. Delsing op de inwijding van den nieuwen Schouwburg:

a „Thans zal de bij opnieuw", enz. Door *N. v. d. Meer*. gr. 4°.

b Hetzelfde, afdruk in gr. br. fol.

4297 „Afbeeldingen v. d. Schouwburg te Amsterdam, geïnventeerd door J. Ed. „de Witte, gegrav. door *R.* en *H. Vinkeles*. Amst., J. Smit. 1774." 14 ongen°. pl. Hg. 30, N°. 1. 2 br. 23, doch N°. 3—14 br. 49 dm. br. fol.

1. Titel. — 2. Opdragt. —

3. Voorgevel. 4. Raamwerk v. d. Voorgevel. 5. 6. Eerste en Tweede Plattegrond. 7. Doorsnede in de lengte. 8. Trommel in den Voorgevel. 9. Beeldwerk boven de lijst v. d. Zijgevel. 10. Tooneel v. voren en Zijgevel. 11. Beeldwerk tusschen de Kolommen. 12. De deuren. 13. Plafond. 14. Tooneelgordijn. —

Hierbij een berigt van *J. Smit*, over deze Afbeeldingen die bij uitgave te zamen 9½ Gl. kostten.

4288 Afbeelding der Decoratiën in den nieuwen Amsterdamschen Schouwburg. (Wagenaar, Amsterdam IV. 496.) Zie N°. 4264. 65) 14 ongenommerde platen, waarvan de 8 eersten in eene rand, of passe partout, die het orkest, parterre en loges v. d. Schouwburg voorstelt, en de 6 laatsten in eene soortgelijke, doch andere rand zijn geplaatst. De rand der 8 eersten heeft aan de regter onderkant alleen staande Burgers; de rand der 6 volgende platen vertoont 2 staande militairen, enz. Iedere plaat heeft de aanwijzing uit welk tooneelstuk ze genomen is, een 6reg. vers en adres v. J. W. Smit, 1787—94. Allen geteekend door *J. Bulthuis*, behalve N°. 4, welke door *D. Kerkhoff* in 1787 vervaardigd is. N°. 1, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14 zijn gegraveerd door *C. Brouwer* in de jaren 1788 tot 94; N°. 5 door *P. H. Jonxis*, N°. 2, 6, 10 door *J. de Wit Jansz.* en *Jonxis* te zamen.

Elke pl. hg. 33, br. 42 dm. br. fol.

(1.) Abdijkerk.
(2.) Bosch.
(3.) Boerenwoning.
(4.) Ouderwetsche Burgerkamer.
(5.) Legertenten.
(6.) Gothisch Paleis.
(7.) Hollandsche Straat.
(8.) Moderne Zaal.
(9.) Hedendaagsche Burgerkamer.
(10.) Romeinsche Hofgalerij.
(11.) Kerker.
(12.) Straat v. Londen.
(13.) Tuin.
(14.) Winterbosch.

Hierbij twee Berigten v. d. uitgever J. W. Smit; een in folio over de 2 eerste platen dezer uitgave, nl. 6 en 8; een in 8° over de 2 laatste platen, nl. 9 en 11. Iedere plaat kostte 25 St.; proefdr. v. a. l. 1,16 St., eene enkele zonder rand 15 St.; en de 6 tooneelen door Vinkeles (Zie het volgende N°.) per stuk 1.10 St.

4289 Tooneelen in den nieuwen Amsterdamschen Schouwburg opgevoerd. Ieder met Hollandsche en Fransche omschrijving v. h. Tooneelspel en 2 à 3 regels. Door *R.* en *H. Vinkeles*. 1775, 76, 77. Met adres v. *J. Smit en Zoon*. 6 ongenomm. pl. ieder hg. 36, br. 43 dm. br. fol.

(1.) Armoedige Woning. Naar *A. v. d. Groen*.
(2.) Bosch. Naar *denz.*
(3.) Burgerbuurt. Naar *J. G. Waldorp*.

(4.) Hedendaagsche Kamer. Naar *P. Barbiers.*

(5.) Kloosterkapel. Naar *denz.*

(6.) Italiaansche Straat. Naar *J. Andriessen* en *H. Numan.*

Deze en de 2 voorgaande verzamelingen in den Atlas v. d. Heer D.C. Meyer Jun. te Amsterdam.

4290 (**3 Oct.**) Zinneprent op het 2e Eeuwfeest van Leidens Ontzet. Door
a *S. Fokke.* 8⁰. Titelprent voor Severinus, 4e druk of een derg. werk.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4291 **1775.** 8 Febr. Tweede Eeuwfeest der Hoogeschool te Leyden. (Wagenaar, Verv. I. 41. Ned. Jaarbk. 63 en 199.) Optogt der Professoren en Studenten uit de Akademie naar de St. Pieterskerk. Door *N. v. d. Meer.* Hg. 23, br. 35 dm. br. 4⁰.

4292 Afbeelding van den tempel, waarop het Vuurwerk is afgestoken. Naar
a *H. Keun* door *C. Bogerts.* Hg. 28, br. 35 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4293 Hetzelfde kleiner, met 2 reg. onderschr. Zonder naam van graveur.
a Hg. 16, br. 22 dm. br. 4⁰.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4294 Hetzelfde anders. Door *N. v. d. Meer.* Hg. 23, br. 21 dm. gr. 4⁰.

4295 Hetzelfde kleiner. 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

4296 **9 Febr.** Promotie met de kap. bij gelegenheid van het tweede Jubile. Door *R. Vinkeles.* 8⁰.

4297 Zinneprent op Willem V, als Beschermer der Leidsche Academie. Naar
a *J. le Francq van Berkhey* door *R. Vinkeles.* Met Lat. bovenschrift en vierreg. Lat. vers van Berkhey. Hg. 33, br. 25 dm. gr. 4⁰.
b Het vignet alleen, zonder opschrift en vers. Hg. 11, br. 16 dm. Hierbij eene Holl. verklaring in verzen in folio door le Francq van Berkhey.

4298 **1776. 24 Januarij.** Plegtige sledevaart van het Genootschap: *Veniam*
a *pro laude*, ter gedachtenis van het 2e jubile van Leydens verlossing en de stichting der Hoogeschool. 12 gegrav. platen zonder eenigen naam, doch van achteren allen geteekend: *D. H. Righout*, waarschijnlijk een der Studenten Commissarissen voor de optogt. Iedere plaat hg. 23, br. 44 dm. br. fol.

Hierbij de Beschrijving der sledevaart. Leyden, *C. van Hoogeveen.* 24 bl. 8⁰. en: Berkhey, zinnebeeldige verklaring der sledevaart. 78 bl.

b Dezelfde sledevaart. Fraaije *origineele teekeningen* in kleuren, met goud en zilver afgezet en met fraaijen geteekenden titel. Iedere teekening hoog 23, br. 44 dm. br. fol.

4299 Dezelfde sledevaart; kleiner. In 3 rijen boven elkander op één blad. Naar
a *le Francq van Berkhey* door *S. Fokke.* Hg. 20, br. 41 dm. br. fol.

Op deze plaat vliegt boven Minerva (in het midden der tweede reeks) eene uil, die op de twee volgende afdrukken niet voorkomt.

b Dezelfde plaat, letterdruk *zonder den uil.*
c Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4300 Sledevaart te Leyden. Door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. historie, dl. 13.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4301 **1775.** (**14—18 Nov.**) Watersnood in 1775 en 1776. (Wagenaar, Vervolg I. bl. 40, Nederl. Jaarb. bl. 1372.) Plaatje in versierde rand, bovenaan 5 medaillons, met onderschrift: „Neerlands Watersnood en bezoekingen,"

met uitvoerig vers en beschrijving in 2 kol. Met adres *T. Crayenschot.* fol. Hg. 20 en 53, br. 15 en 40 dm.

Dezelfde uitgever, of zijn vader heeft deze plaat reeds in 1740 gebruikt, zie N°. 3780*b*. en deed meer dergelijke kwanselarijen met platen.

4302 14, 15 Nov. Verzameling van 7 ongen°. platen der Overstroomingen in
a Nov. 1775. Naar *H. Kobell* door *N. v. d. Meer.* Iedere plaat hg. 21, br. 31 dm. br. 4°. Uit: J. H. Hering, Bespiegeling over Neerl. Watersnood tusschen 14 en 15 Nov. 1775. Amst. 1776. 2 dl. 8°. — Zie 5 andere platen van overstroomingen in 1776 op N°. 4314?

(1) 15/XI Overstrooming van het Kattenburgplein te Amsterdam.
(2) 15/XI Dijkbreuk bij Warder en Oosthuizen.
(3) 14/XI Overstrooming der sluis te Delfshaven.
(4) 15/XI „ van het Bergsche veld in het land van Heusden.
(5) 15/XI Hooge vloed van Scheveningen.
(6) 15/XI Dijkbreuk aan den Doel op Texel. Door *Fokke.*
(7) 15/XI Overstrooming van de Koekkoek bij Kampen.

b *Proefdr. v. a. l.* van pl. 6 door *Fokke.*

c Origineele *teekening* van pl. 2 door *H. Kobell.*

4303 Gezigt te halverwege Haarlem (bij het huis Zwanenburg) bij den hevigen
a storm en watersnood. Naar en door *S. Fokke.* Hg 14, br. 21 dm. br. 4°. Komt voor in: Vaderl. hist. in Themata. 5e druk. 1801.

b Dezelfde plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

4304 15 Nov. „Afbeelding der zeedijken v. Oost en Westzaandam met derz. „gaten en beschadiging door d. Vloed 15 Nov. 1775 alsmede h. diepste „v. d. Zaan met een ordinair gety." Door J. Oostwoud. br. 4°. In d. Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4305 Gezigt van de overstrooming van den Diemerdam bij Amsterdam. Twee origineele *teekeningen* in O. I. inkt door *J. Bulthuis.* Hg. 24, br. 30 dm. br. fol. Niet in plaat gebracht.

4306 Overstrooming buiten de Haarlemmerpoort langs de Spaarndamsche dijk en de Waterlandsche dorpen in het verschiet. Houtsnede door *H. Numan.* Hg. 17, br. 28 dm. br. 4°. — Hierbij vier andere kleine houtsneden van overstroomingen te Amsterdam.

4307 Hetzelfde. Zinneprent: De Nederl. Maagd weenende bij de woedende gol-
a ven, met onderschrift: „God alleen is Neerland redder." Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 8°. Behoort in: Hering, Tafereel v. harde winters, 1784. bl. 208. — Zie Wagenaar. I. 41.

b Dezelfde plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4308 Hetzelfde. Voorstelling van eene overstrooming. Door *R. Vinkeles.* 12°. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Vaderl. Geschied. — Een dergelijk plaatje, get. 47. 24°.

4309 Triomfwagen in den Praaltrein te Mechelen van het 400jarig feest van den Heil. Rombout. Naar *G. Herreyns* 1775, door *S. v. Campenhout.* Hg. 45, br. 50 dm. gr. fol.

Deze plaat behoort in eene uitvoerige beschrijving van dezen optogt in 1775, met vele andere platen in 4°. te Mechelen uitgegeven.

4310 **1776.** „IJsvermaak op de rivier de Maze voor Rotterdam, in het begin „van 1776." Naar en door *R. Muys.* Hg. 32, br. 48 dm. br. fol.

4311 13 Aug. „Het schip van Captein *J. Meyer* te Mogador opgebragt. Door *S. Fokke.* Hg. 9, br. 14 dm. 12°. Met adres A. Fokke. Later, zonder adres in: Vaderl. Hist. in themata.

4312 (Sept.?) „Stoom-machine, staande aan de Schiekade even buiten „Rot-„terdam." Regts de zeer primitieve Stoommachine, een zwaar steenen gebouw, waarnaast een klein stookhuis zonder schoorsteen. Naar *J. Z. S. Prey* door *S. W. Evans*. Hg. 27?, br. 21? dm. fol. Fraaije en zeldzame plaat, in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam. In den Atlas v. Voorst kwam deze plaat in kleuren voor, N⁰. 835.

4313 14 Sept. „Ruine van de kruitmakerij: *de Munnik*, bij Purmerende ge-
a „sprongen" (Nederl. Jaarb. bl. 1140). Naar *H. Keun* door *C. Bogerts*. Hg. 30, br. 41 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4314 21, 22 Nov. Verzameling van 5 ongen⁰. platen van Overstroomingen. Naar *H. Kobell* door *N. v. d. Meer*. br. 4⁰. Pendanten van N⁰. 4302. Uit: Hering, Bespiegeling v. Neerl. Watersnood op 21, 22 Nov. 1776. Amst. 1778. 8⁰.
(1) 21/XI IJgezigt aan het Blaauwhoofd van Amsterdam.
(2) 21/XI Doorbraak van de IJsseldijk bij Gouda.
(3) 22/XI Overstrooming op de hooge Zwaluwe.
(4) 21/XI Storm en hooge vloed van Elburg.
(5) 22/XI Dijkbreuk tusschen Vollenhoven en Kampen.

4315 25 Nov. „Overstrooming van Dijkerhuizen bij Elburg en het redden van 15 menschen van een hooiberg. Naar en door *C. Bogerts*. Hg. 18, br. 25 dm. br. 4⁰.

4316 (1777. 2 Mei). De Amerikaansche Kaperkapitein Cunningham neemt in
a het Kanaal een Engelsche paketboot. (Wagenaar. Verv. I. 132). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit Wagenaar, Verv.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4317 Hetzelfde kleiner. Naar *H. Kobell* door *S. Fokke*. Hg. 9, br. 10 dm. 12⁰.
a Met adres v. A. Fokke. Later, zonder adres in: Vaderl. Hist. in themata.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4318 30 Aug. „Intrede van den Prins en de Prinses te Leeuwarden" (Wagenaar,
a Verv. I 102). Door (*S. Fokke*). Hg. 9, br. 10 dm. 12⁰. Met adres van A. Fokke. Later zonder adres in: Vaderl. Hist. in themata.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c *Teekening* in O.-I. inkt.

4319 (31 Aug.) „Het verongelukken v. h. O.-I. Comp. schip *Overhout* te Egmond
a aan Zee. (Ned. Merc. II. 101). Door *R. Vinkeles*. Uit: (*Fokke*) Vad. Hist. XIII.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde. *Teekening* voor de plaat.

4320 10 Oct. „Het verongelukken van het schip *de Wilhelmina* in Groenland."
a Door *S. Fokke*. 12⁰. Met adres v. A. Fokke. Later zonder adres in: Vaderl. Hist. in themata.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4321 (1 Nov.) Zinneprent op de stichting der Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam, die den 1en Nov. 1777 hare eerste vergadering hield. (Zie v. Loon Historiepenn. Verv. II. 109). — Het zinnebeeld der Maatschappij, ter weerszijde eene zinnebeeldige vrouw, daarachter een obelisk; op den achtergrond het Stadhuis Gravure zonder eenige naam, *proefdr. v. a. l.* Waarschijnlijk de titelprent van een boek daarover. Het vignet hg. 12, br. 15 dm. Afdruk in gr. 4⁰.

4322 **1778 4 April.** Executie van J. B. F. van Gogh op den Dam voor het
a Stadhuis te Amsterdam, wegens het vermoorden zijner geliefde Anna Smitshuizen. (Nederl. Jaarb. bl. 377). Met adres van *D. Schuurman.* Hg. 24, br. 29 dm. br. fol.
b Dezelfde als *proefdr. v. a. l.*

Hierbij een gedrukt vers, door hem geschreven op den dag van de executie, waarbij een plaatje van het verwonde hoofd zijner geliefde. — Voorts: „Beschouwing over de executie van van Gogh," zijnde een lettervers in 4 kol. fol. waarin zijn naam en die zijner beminde. gr. fol.

4323 **1778** tot **86**. Afbeelding der Mayboomen te 's Hage opgerigt. 8 bl. 4⁰. Uit: Nederl. Mercurius. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

4324 (**26 Mei.**) Twee zinnebeelden (een altaar met het Amsterdamsche wapen, waarbij de Tijd zit; — een medaillon, waarin een man schrijft: *Hervorming*) op het tweede eeuwfeest van de invoering der Reformatie te Amsterdam. Beide geëtst door *Jan Fokke.* 1778. br. 24⁰.

4325 **24 Aug.** Twee platen op het 1e „Eeuwfeest van het Luthersche Diaconie „Weeshuis" te Amsterdam (Titelprent? zijnde een eerepoort, waaraan de negen wapens der Regentessen, Assessoren en Diakenen hangen; — en een gezigt op de binnenplaats van het weeshuis, met voorgevel en twee medailles). Beide door *N. v. d. Meer.* Met adres van v. J. Strander. 8⁰.

4326 **25 Aug.** „Het verbranden van het oorlogschip Kenmerland." (Wagenaar
a Hist. Verv. I : 197). Door *S. Fokke.* 12⁰. Met adres v. A. Fokke. Later zonder adres in: Vaderl. Hist. in them.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4327 **26 Aug.** Afbeelding van eene groote parel, van 578 karaat, voorstellende een' slapenden leeuw, en van een schoone brillant, wegende 58 grein, nagelaten door H. C. Sander, verkocht 26 Aug. 1778 te Amst. in de Munt. Afbeelding v. d. Parel, door *S(chepp?).* Hg. 9 br. 12 dm. — v. d. Brillant door *S.* Hg. 9 br. 7 dm. 12⁰.

Met *Notitie* in 4⁰. waarop de prijzen van de Parel *ƒ* 2100.— v. d. Brillant *ƒ* 17500.— enz. ingevuld zijn.

4328 **7 Febr.** Tijdvers van J. F. Delsing: „Verheven Maatschappije." (1778). —
a „Op het Oeconomisch ontwerp van de Maatsch. der Wetensch. te Haar„lem, waarvan te Amsterdam in de Doorlucht. School de eerste vergade„ring is gehouden, 7 February." Boven het vers en onder bovenstaand opschrift een groot vignet, vertoonende de Maatschappij, een Programma in de hand houdende, en zittende op een stoel met de wapens van Amsterdam en Haarlem, enz. Door *N. v. d. Meer.* Hg. 27 br. 20 dm. gr. 4⁰. Afdruk op groot breed folio papier.
b Dezelfde plaat, alleen het vignet, fraaije *proefdr. v. a. l.*

4329 15 Sept. „Vergadering des Oeconomischen Taks" (van de Holl. Maatschappij
a te Haarlem) „in de eetzaal van het Diaconiehuys te Haarlem." (Wagenaar, Verv. I. 327). Naar *V. v. d. Vinne* door *S. Fokke.* br. fol.
b Dezelfde plaat *proefdr. v. a. l.*

4330 Hetzelfde kleiner, met 4regelig onderschrift in kapit. letters. 4⁰. Uit: ?

4331 Tijdvers van J. F. Delsing: „'t Is hier één hart, één doel" (1778) en afbeelding
a der medaille op deze Vergadering te Haarlem; beide op ééne kolom. Door *R. Vinkeles.* Hg. 26 br. 20 dm. fol. Afdruk op gr. br. fol. papier.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4332 **15 Sept.** Het springen van 's Lands oorlogschip: Alphen, bemand met
a 280 koppen en gecommandeerd door Kapt. van der Feltz, in den haven van Caraçao. (Wagenaar, Verv. I. 197 Nederl. Jaarb. bl. 1460) Naar *H. Kobell* door *J. Punt*. br. fol. Met adres van *J. Allart*. 1779. Hg. 28, br. 40 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, latere afdruk zonder naam van graveur en teekenaar, met 1 regel onderschrift en adres van *P. Conradi*. 1787.

c Dezelfde plaat, *proefdr. voor alle lr*, met den naam van: *Sallieth Rotterdam*, als graveur, ligtelijk getraceerd. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

d Dezelfde voorstelling, *teekening* in O. I. inkt, voor de plaat. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4333 Hetzelfde eenigzins anders en kleiner. Door *S. Fokke*. Hg. 21, br. 26
a dm. kl. br. fol.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4334 Hetzelfde als voren, verkleind. Door *S. Fokke*. 12°. Met adres v.
a A. Fokke. Later zonder adres in: Vaderl. Hist. in themata.

b Deze pl., *proefdr. v. a. l.*

4335 Drie lijkstaatsien der menschen van 't oorlogschip Alphen. Met adres v. *B. Mourik*. 4°. Uit: Nederl. Mercurius.

4336 **2 Dec.** „Het stranden der Kaag van Schipper Klaas Ringels bij Texel."
a Naar *H. Kobell*, door *M. de Sallieth*. Hg. 30, br. 40 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4337 Twee zinneprenten zonder eenigen naam, doch met afzonderlijke: „Verkla„ring der Staatkundige Printverbeelding, wegens den Staat der Engelsche „natie in 1778" (N°. 1 en 2) (Wagenaar Verv.I. 199 enz.) — De eerste verbeeldt den Koophandel van Groot-Brittannie als eene melkkoe, welke door een Amerikaan de hoornen worden afgesneden, terwijl een Hollander haar melkt. In het verschiet de stad *Philadelphia* met het Engelsche schip: *Eagle* onttakeld. — De tweede (onderaan links gen°. N°. 2) stelt regts eene knielenden en biddenden Engelschman voor; links een altaar, waarop de woorden: *Mexico, Peru, Chili* staan, daarnaast graast de Engelsche koe in distels. In het verschiet komen de Engelsche Commissarissen te *York-town* bij het Amerikaansche Congres. Iedere plaat hg. 21, br. 28 dm.

Deze platen zijn de eersten van de groote reeks der overmoedige Hollandsche spotprenten tegen Engeland.

4338 Zinneprent op den afval der Amerikaansche koloniën van Engeland. — George III zit op een' troon; twee Amerikanen trekken hem zijne laarzen uit; terwijl hij roept: *o Nord, Nord!* komt Lord North bedaard aanrijden. Links de buste van Cromwell: *Uytvinder v. Heersch- en Baatsugt*, waarvoor eenige Lords knielen. Onderaan eene Holl. verklaring van N°. 1—5 in 2 kol. Hg. 20, br. 30 dm. kl. br. fol.

4339 **1779.** „Gezigt v. de Werv der Admiraliteit v. Zeeland te Vlissingen in 1779; „aldaar uit de Mastloots gezien." Gezigt der werf waar de romp van een groot schip op stapel staat. Met 4reg. vers, waarin o. a.: „Zoo blijk „het dat men hier in vrede, niet geheel — Den oorlog wuft vergeet om „Vrijheid te bewaaren." Naar en door *J. Arends* te Middelburg. Hg. 40, br. 49 dm. br. fol. Pendant van een dergelijk gezigt van de O.-I. werf te Middelburg in 1778 door denzelfden. Beide in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4340 **29 Jan.** „Illuminatie van 't Logement: *het Nieuw kasteel van Ant-* „*werpen,*" te Utrecht bij het tweede Jubilé over het sluiten der Unie „van Utrecht." (Nederl. Merc. 1779. bl. 42) Slecht plaatje met 1reg. onderschrift. Hg. 14, br. 19 dm. br. 4⁰.

4341 **11 Maart.** Brand te Rotterdam (in de Pottebakkerssteeg) van de Maaszijde

a te zien. (Nederl. Jaarb. bl. 447). Naar *G. Haasbroek* door *P. de Mare.* Hg. 36, br. 46 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, fraaije en vroegere druk, zonder naam van graveur en slechts met de initialen *G. H.* van den teekenaar. Voorts met één regel „Ten Voordeelen van de noodleidende Huisgezinnen," welke later uit het onderschrift is weggelaten.

4342 Dezelfde brand, „van de westzijde der Leuvenhaven te zien." Naar *C. v. Hardenbergh,* door *L. Brasser.* Hg. 38, br. 46 dm. br. fol.

4343 Overblijfsels van denzelfden brand van de Scheepmakershaven te zien. Naar *G. Groenewege,* door *R. Muys.* Hg. 36, br. 45 dm. br. fol.

4344 Hetzelfde anders, kleiner. 4⁰. Uit: Nederl. Merc. *Proefdr. v. a. l.*

4345 **24 Julij.** De gebroeders Frans en Jakob Naerebout, loodsen, redden 87 menschen van het O.-I. C. schip Woestduin, gestrand op de Noorder-rassen. (Wagenaar, Verv. II. 212. Nederl. Jaarb. 719.) Vier ongenomm. platen naar *E. Hoogerheyden,* door *A. Fokke Willzn.* en *M. Sallieth.* Iedere plaat hg. 28, br. 49 dm. br. fol.

(1) „Het vastzeilen van het schip op de rassen."
(2) „Het kappen van tuig en masten."
(3) „Het aan stukken slaan van het schip."
(4) „Het redden van het volk van de wrakken 's morg. 25 Julij."

4346 Hetzelfde, doch alleen de 4de plaat der voorgaande Serie. Verkleind.

a Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar Verv. II.

b Dezelfde plaat afdruk in *rood.*

c Dezelfde plaat *proefdr. v. a. l.*

d Dezelfde voorstelling, fraaije *teekening* voor de plaat.

4347 Hetzelfde. „Het blijven v. 't O. I. C.-schip *Woestduin* gecomm. door „G. Berg. 25 Julij." Naar en door *D. de Jong.* br. fol. Hg. 30 br. 40 dm. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4348 Hetzelfde voorval, geheel anders. Het schip Woestduin op den voorgrond rechts. 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

4349 Portret van Frans Naerebout met de medaille voor zijne verdiensten versierd, later broeder van den Ned. Leeuw. Overl. 29 Aug. 1819. Door *P. Velijn.* gr. 8⁰. — Hetzelfde verkleind. Naar *J. P. Bourjé.* 12⁰.

4350 **5 Oct.** „The European Diligence." — Engelsche Spotprent op Catharina

a van Rusland's contraörder over de Gewapende Neutraliteit? en op den Holl. handel in contrabande met Eustathius. Een Hollandsche boer, eene pijp in den mond, rijdt een' kruiwagen, met opschrift: „De jonge Johanna „Petronella Cornelius Dirk van der Meulen for Eustatia." en waarin Spanje, Frankrijk en Amerika zitten, over het ligchaam der Engelsche maagd, doch wordt in zijn loop gestuit door een Russisch soldaat. Zonder adres. „Published 5 Oct. 1779." br. 4⁰.

b Dezelfde plaat, naauwkeurige copie, doch zonder jaar en datum onderaan doch met adres v. *W. Humphrey,* Strand. br. 4⁰. Beide in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4351 **31 Dec.** „Aanval van den (Engelschen) Commandeur Fielding op het (gewa-
a „pende) convooi van den Schout bij Nacht Bijland." (Wagenaar, Verv. II. 173 enz. Nederl. Jaarb. 1780. bl. 134). Afbeelding van het gevecht. Naar *G. Groenewege* door *R. Vinkeles*. br. 4⁰. Uit: J. Fokke Geschiedenis der 18e Eeuw. 6e dl.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4352 *a* Hetzelfde kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (*Fokke*) Vad. Hist. deel XIII.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling, *teekening* in O. I. inkt voor de voorgaande plaat.

4353 Hetzelfde anders. Door *S. Fokke*. br. 12⁰. Met adres v. *A. Fokke*. Later,
a zonder adres, in: Vaderl. Hist. in themata.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4354 Hetzelfde, juist andersom, met 1 regel onderschrift. Gemerkt: bl. 2.
a Hg. 8 br. 10 dm. 12⁰.

b Dezelfde voorstelling, *teekening* in O. I. inkt voor de voorgaande plaat.

4355 **1780. 20 Mei.** Brand in de Waag te Amsterdam. Door *S. Fokke*. 12⁰.
a Met adres van A. Fokke. Later zonder adres in: Vaderl. Hist. in Them.

b Hetzelfde plaatje *proefdr. v. a. l.*

4356 **20 Oct.** Prins Willem V levert in de Vergadering der Staten van Hol-
a land de papieren in, bij den Amerikaanschen afgezant aan Amsterdam, H. Laurens gevonden, welke het voorloopig tractaat van Amsterdam met Amerika bevatten. (Wagenaar, Verv. II, bl. 449) Naar *J. Buijs* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit Wagenaar Verv.

b Dezelfde pl. *proefd. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling, *teekening* voor de voorg. pl.

4357 Zinneprent over het nemen der papieren van den Amerikaanschen afgevaardigden H. Laurens. — In eene groote kamer zit, links, eene hooge personaadje, tegenover wien een staatsdienaar staat, die hem wijst op eene op tafel staande schilderij, waarop het nemen der papieren van H. Laurens wordt voorgesteld en geschreven staat: *hinc ill*... (lacrimae). De schilderij vertoont de vlaggen der Noordsche natiën, wat, volgens de bijgevoegde, afzonderlijke „Uitlegging van eene Engelsche kunstprent" de Gewapende Neutraliteit beteekent. Zonder eenige letter. Hg. 22, br. 34 dm. br. fol.

4358 **14 Nov.** Het verlaten van een schip door het volk, voor Egmond aan Zee. Rechts het schip, in het midden het strand, links de teekenaar. Zonder eenigen naam. Hg. 23, br. 38 dm. br. fol.

Deze plaat is, naar ik meen, reeds in of omstreeks 1752 gebruikt. — Zie N⁰. 4403.

4359 **25 Dec.** Kapitein J. Statinck, voerende het schip: Prinses Carolina,
a wordt in het Kanaal door twee Eng. oorlogschepen overvallen en opgebragt. (Wagenaar, Verv. III, bl. 20. Ned. Jaarb. 1091). Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit Kok, Vad. Woordenb. XXVII.

b Dezelfde plaat, *proefdruk v. a. l.*

4360 „The Dutch in the dumps." Engelsche spotprent op het gevecht v. Dec. 1780. Een Engelsch zeeman heeft een' Hollander zijn broek uitgetrokken als straf voor het heulen met Frankrijk, en deelt die met een ander matroos. Met Engelsche bijschriften over het tractaat met Frankrijk. Met adres v. *Darly*. 4 Jan. 1781. br. 4⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4361 „Algemeene Staatkundige Konstplaat van 't Jaar 1780. — Taille douce „politique et generale de l'annee 1780." — Een folio blad waarop in 5

rijen onder elkaar, de 15 verkleinde copien staan, in verschillende grootte, gen⁰. 1 tot 15 doch zonder opschriften, van 15 zeer leelijke en flauwe zinneprenten in 1778 en 1780 hier verschenen over onze politieke verhouding en betrekking tot Engeland en America, doch vooral over de Gewapende Neutraliteit. (Wagenaar. Verv. II, 325, 411. v. Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 135—137). Onderaan in het midden, staat in plaats van eene plaat eene versierde strik met de woorden: *Staatkundige Fabelrol.* Slecht geëtste plaat zonder naam v. graveur. Hg. 42, br. 42 dm. fol. — Hierbij: „Uitlegging van de Algem. Staatkund. Konstplaat." 60 bl. 8⁰. — Zoowel de plaat als de uitlegging komen zelden voor.

De 15 hierop verkleinde platen zijn de volgende, en komen op deze N⁰. voor:

N⁰. 1. De door list en geweld aangevallen Leeuw. N⁰. 4362.
„ 2. De ontwaakte Leeuw. N⁰. 4363.
„ 3. De moedige en waakzaame Leeuw. N⁰. 4364.
„ 4. Loon naar werk. N⁰. 4365.
„ 5. De man in het hembd. N⁰. 4366.
„ 6. De jonge rijke Hollander op zijn geldkist. N⁰. 4367.
„ 7. De tijd geeft verandering. N⁰. 4368.
„ 8. De Britsen Leopard tot reden gebragt. N⁰. 4369.
„ 9. (Verv. van 6) De eerwaardige Hollander bij zijn geldkist. N⁰. 4370.
„ 10. Toestand van versch. Mogendheden. N⁰. 4371.
„ 11. Engelsch Nieuws. N⁰. 4372.
„ 12. De wanhoopige Britten. N⁰. 4373.
„ 13. Engeland van binnen beroerd. N⁰. 4375.
„ 14. Dan onder dan boven. N⁰. 4376.
„ 15. Staatkund. Prentverb. der Engelsche natie. I. N⁰. 4337. (I). — N⁰. II. van 4337 is hierop niet afgebeeld.

4362 „Den door list en geweld aangevallen leeuw." — Zinneprent over onzen
a toenmaligen toestand. Rechts *Amsterdam*, links *Brest* met de Holl. schepen met scheepsmaterialen; in het midden de namen van *Fielding* en *Bijland* bij *Portsmouth*. N⁰. 1 is een Amsterdamsch patriotsch koopman, beschuldigd van slinksche winst door aanvrage van Convooi, enz. Zonder naam. Met: *Verklaaring*, waaronder: 1780. Hg. 19, br. 38 dm. br. fol.

b Copie der voorgaande plaat, met anders gedrukte *Verklaaring;* daaraan kenbaar, dat de 2de kol. der uitlegging in de voorg. plaat begint: *de Paus*, en in de copie: *Paus onze*, enz.

c Dezelfde copie, vermeerderd met twee personen A en B bovenaan regts bij Amsterdam, sprekende over de fransche Certificaten.

d Dezelfde vermeerderde plaat, doch andere druk. De uitlegging van A en B staat op de vorige plaat onder *beide* kol., in deze alleen onder de 2de kolom.

Hierbij de volgende vier pamfletten over deze plaat:

(1) Vrije Gedachten van eenen Patriot over de plaat: Den aangevallen Leeuw, enz. 1780. 15 bl.
(2) Hetzelfde, 3de druk vermeerderd. 16 bl.
(3) Zamenspraak tusschen een Hollander en Zeeuw over de „veel geruchtmakende plaat." 31 bl.
(4) Patriotsche Gedachten over den staat van Nederland en de twee onlangs uitgekomen platen: Den aangevallen — en: Den ontwaakten Leeuw. 8 bl.

Deze plaat is N⁰. 1 op N⁰. 4361.

4363 „De ontwaakte leeuw." Zinneprent op de aanbieding der Neutraliteit in April 1780. Catharina II (N⁰. 2) vergezeld door twee andere vorsten, Denemarken en Zweden, biedt den Holl. leeuw een tractaat van vriendschap aan, (nl. de gewapende Neutraliteit). Rechts de Prins, den Ridder Yorke bestraffende. Met *Verklaaring*. Hg. 20, br. 31 dm. br. fol.
Hierbij een pamphlet: Nadere verklaring op de Konstplaat: De ontwaakte Leeuw. 1780." 16 bl. Zie voorts de bijlage 4 bij het vorige N⁰. Is plaat 2 op N⁰. 4361.

4364 „De moedige en waakzaame leeuw." Zinneprent op het aanbod der gewapende Neutraliteit. — Eene kaart, waar bovenaan bij *Portsmouth* de schepen van *Fielding* liggen met het gevangen Convooi van *Bijland*. Lager, onder het Kanaal, links: *Brest*, regts: *Amsterdam*, waarbij de Russische Prins Gallitzin op antwoord over de gewapende Neutraliteit aandringt, terwijl de Fransche Ambassadeur den Holl. leeuw tot handelen zoekt aan te sporen. Zonder naam; met *Verklaaring*. Hg. 18, br. 37 dm. — Is plaat N⁰. 3 op N⁰. 4361.

4365 „Loon naar werk. 1780." — Spotprent op Engeland. Een Engelsche dog aan eenen „ronde onzijdige paal" gebonden, wordt door een Hollander (door Catharina II ondersteund) gepijnigd. Links wordt de Engelsche Koningin der zee door den Amerik. Kaperkapitein Paul Jones gegeeseld. Slechte aquatinta plaat zonder naam, met gegrav. uitlegging. Hg. 21, br. 27 dm. br. fol. Is N⁰. 4 op pl. 4361.

4366 „De man in het hembd, of de gefnuikte hoogmoed." Spotprent op Enge-
a land. — Engeland wordt door eenen Amerikaan van beurs en kleeren beroofd, terwijl een Rus hem dreigt te slaan, een Deen en Zweed hem de armen binden en een Hollander hem ketent (door de gewapende Neutraliteit). Met *Verklaring* in boekdruk in kapit. lett. Hg. 17 en 23, br. 22 dm. br. 4⁰. Dit is een der beste platen der serie. Pl. 5 op N⁰. 4361.
b Dezelfde plaat, *etsdruk* met op en onderschrift. *Zeer zeldzaam*. Hierbij eene *Uitlegging* in rijm. 7 bl. 8⁰.

4367 Zinneprent op de wuftheid, vermaakzucht en Engelschgezindheid van het jonge Holland. Een jonge rijke Hollander op zijn welvoorziene geldkist gezeten, wijst de *Hollandsche Waaren* af, en laat zich door Hoogmoed, Dartelheid, enz. naar de *Engelsche Kraam* en de *Modes de Paris* voorttrekken. Zonder eenigen naam. Met afzonderlijke uitlegging. Hg. 25, br. 38 dm. br. fol. Deze plaat is N⁰. 6 op N⁰. 4361. — Zie het pendant dezer plaat op N⁰. 4370.

4368 „De tijd geeft verandering." — Een Engelschman wil den Hollandschen leeuw eenen breidel in den bek duwen; een geharnast Batavier wijst op Tromp en de Ruiter in de lucht. Links in de lucht het beeld van Catharina II, wegens haar ontwerp van Gewapende Neutraliteit. Op den achtergrond een groot schip en verklaringen over het strijken der vlag. Met uitlegging. Hg. 22, met uitlegg. 35, br. 33 dm. br. fol. Is pl. 7 op N⁰. 4361.

4369 „Den Britsen Leopard tot rede gebracht." — De Engelschgezinde Hollander *Cato Batavus* staat bij den Britschen luipaard, waarnaast de Holl. leeuw. N⁰. 6 is Catharina II van Rusland, die door het verbond van Gewapende Neutraliteit aan den Holl. leeuw moed geeft. Zeer slechte plaat met tal van inschriften en afzonderlijke verklaring. Hg. 27 en 39, br. 35 dm. Hierbij eene zeer zeldzame afzonderlijke Fransche verklaring. Is N⁰. 8 op N⁰. 4361.

4370 Pendant van N⁰. 4367. Zinneprent op den rijken toestand van het Nederlandsche volk in dezen tijd. — In het midden staat een eerwaardig Hollander bij zijne welvoorziene geldkist; hij deelt zijne schatten aan den Handel, Vlijt, enz. uit, en wijst de naijverige vreemdelingen af. Op den voorgrond brult de Hollandsche leeuw tegen den Engelschen dog die door den Franschen Haan besprongen wordt. Zonder eenigen naam. Hg. 25, br. 38 dm. Met afzonderlijke uitlegging in boekdruk, en: Opdragt aan de Oeconom. Tak te Haarlem. — Deze plaat is N⁰. 9 op N⁰. 4361.

Deze platen 4367 en 70 worden in de: *Uitlegging* bij 4361, genoemd: De 1e en 2e Oeconomische plaat.

4371 „Toestand van verscheiden Mogendheden van het tegenwoordig verward
a „Europa." — Opschrift der afzonderlijke uitlegging van eene Zinneprent, waarop de Engelsche Wisselbank schuins in de lucht hangt; een Engelschman wordt er door een Franschman afgetrokken, een Hollander alleen houdt de Bank in evenwicht. Met een Engelsch en Hollandsch 8regelig gegrav. vers. Hg. 22, br. 30 dm. Met afzonderlijke uitlegging.

b Dezelfde plaat, doch nu met eene breede rand, schijnbaar van groote steenen, omgeven. Hg. 27, br. 30 dm. Met dezelfde verklaring. — Deze plaat is N⁰. 10 op N⁰. 4361.

4372 „Engelsch nieuws." Een Hollander staat met: *niewe klaghten* in de hand, links Lord Shelburne, wien eene schilderij: *het verwarde Eiland* (Engeland) vertoond wordt, doelende op zijnen tegenstand van de Engelsche ministers. (Wagenaar, Verv. II 305). Regts Lord Gordon, die zijn antipapistisch oproer overdenkt. Met uitvoerige uitlegging in 2 kol. Hg. 22 en 35, br. 32 dm. br. fol. — Deze plaat is N⁰. 11 op N⁰. 4361.

4373 „De wanhoopige Britten en de vernoegde Americanen op de tijding van „diffensieve Alliantie, onbepaalt Convoy en gewapende Neutraliteit." — Rechts zit Koning George? (N⁰. 1) hier genoemd *George Garther*, waarachter N⁰. 2 (Lord North? hier *Garther* genoemd,) in eene vertwijfelende houding staat over het gevaar der defensieve Alliantie, nl. de Gewapende Neutraliteit. In het verschiet de Amerikaansche vloot, in het midden een Hollandsch schipper, koopman en fabriekant, allen zeer vergenoegd. Met uitlegging aan beide zijden. Deze plaat is eene verkleinde copie van de volgende. Hg. 16 en 22, br. 11 en 40 dm. br. fol. — Is N⁰. 12 op N⁰. 4361.

4374 „Kritieke vertooning van de Tooneelspelers van *Dr. Schasz.*" — Opschrift der afzonderlijke uitlegging van eene zinneprent zonder éénigen naam, doch dezelfde in het groot, maar omgekeerd, als de vorige; George Garther (N⁰. 1 is hier Mr. *Brodding*) zit links, enz. — Deze plaat is volgens de uitlegging, van andere beteekenis en waarschijnlijk vroeger dan de voorgaande; N⁰. 2. *Will. Griff*, nl. jammert niet over de Neutraliteit maar over de stuk geslagen theepotten en duidt zeker W. Pitt aan, wanhopend over het thee-oproer in Boston. N⁰. 11 de Wildeman, die van zijne forten vuurt, is Amerika, vechtende tegen Engeland. Zonder jaar of naam. Hg. 20, met uitlegg. 38, br. 30 dm. br. fol.

4375 „Engeland van binnen en buiten beroerd." — Spotprent op Lord Gordon en zijne pogingen om een antikatholiek oproer te verwekken. — Lord Gordon wordt in zijne koets door het volk voortgetrokken; uit den hemel

valt een brief met de verzuchtingen der Nederl. natie, enz.; in het verschiet de brand van London. br. fol. — Is N⁰. 13 op plaat 4361 en heeft volgens bl. 53—56 der Uitlegging bij N⁰. 4361, den vooropgeplaatsten titel, doch nimmer heb ik die origineele plaat zelve gevonden; ze ontbrak aan alle verzamelingen welke ik gezien heb. Zie N⁰. 4384.

4376 „Dan onder dan boven." — De tijd draait het rad des oorlogs, waar de Engelschman nu boven is, doch door een Amerikaan en Franschman zeer in het naauw wordt gebragt. N⁰. 4 is een monnik, die naar den brand van Londen ziet door Lord Gordon's oproer gesticht. (Zie de vorige plaat.) Met uitlegging. Hg. 20 en 30, br. 27 en 35 dm. br. fol. Is plaat N⁰. 14 op N⁰. 4361.

— N⁰. 15 op de plaat N⁰. 4361 is de verkleinde copie van de 1e plaat van N⁰. 4337 — de 2e plaat van N⁰. 4337 komt niet op N⁰. 4361 voor.

De volgende 10 platen zijn zinneprenten over hetzelfde als de vorige 15 N⁰.

4377 Serie van 4 kleine ongenomm. Zinneprenten op dezen tijd, met de vol-
a gende onderschriften:

„Zinnebeeld op de Onafhankelijkheid van America." (Het beeld der Vrijheid wordt op het voetstuk hersteld).

„De Vreede wordt door den oorlog verjaagd." (De geharnaste Oorlog verdrijft met het zwaard den Vrede, terwijl de Handel wegvlugt).

„Vrankrijk verdedigt America." (Een Romeinsch soldaat trekt zijn zwaard om een dog die vrouwen aanvalt, te verjagen.)

„De Czaarin en de Keizer zoeken de Vreede." (De Vrede? vlugt in eene spelonk, en wordt door Catharina II en Jozef II, beide met brandende fakkels, toegesproken.

Door *S. Fokke.* Met adres van *A. Fokke Simz.* Ieder plaatje hg. 12, br. 14 dm. 12⁰. Te zamen op een blad 4⁰. gedrukt. Uit?

b Dezelfde plaatjes; fraaije *proefdr. v. a. l.*

4378 Zinneprent op de Gewapende Neutraliteit. In de wolken de wapens van Rusland, Denemarken, Zweden en Nederland, met bovenschrift: *Gewapende Neutraliteit,* waarvoor eene gekroonde vrouw: N⁰. 12 (Amsterdam?) haar dank betuigt; links een troonhemel, waaronder Themis zit. Zonder naam. Hg. 20, met *Verklaaring* 31, br. 31 dm. br. fol.

4379 „De Engelschman op zijn uiterste." Koning George ligt, al brakende van buikpijn, te bed van schrik op de tijding van de Gewapende Neutraliteit. Een Doctor wil hem klisteeren, wat een Amerikaan verhindert. Een Hollander houdt den koning eene kamerpot voor, dat hij daarin het *Tractaat van Cromwell* moge uitspuwen. Met adres: Lyon, *N. Ciseau.* Hg. 18, met de uitlegging 24, br. 27 dm. br. 4⁰.

4380 „De verloste Hollander, of de gedwongen dog". — Vuile Patriotsche spotprent op Engeland. *Het tractaat van Cromwell* wordt op een geheim gemak onder eene brug gebruikt. Een Holl. boer gaat over eenige doode Engelschen eenen naakten Amerikaan te gemoet. In het verschiet eene Engelsche stad, half gezonken. In het midden eene gekroonde vrouw: Catharina II, die den Holl. leeuw bijstand belooft. Hg. 21, met uitlegging 25, br. 28 dm. br. 4⁰.

4381 Zinneprent op de verbreking van het Tractaat van Marine van 1670 door Engeland. De Koning van Engeland werpt zijn degen in de weegschaal

tegen het tractaat, dat ligter blijkt dan de degen. Met 2regelig vers: „Daar Nijd en snood geweld" enz. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. gr. 8⁰.

4382 Twee ovalen, met omschrift: Louis XVI en Catharina II, om hierin hunne borstbeelden te plaatsen. Onder ieder 8 versregels. 8⁰.

4383 *„English Printet."* — Acht Mylords en Edellieden zitten aan eene tafel waarop een wereldbol legt, waarvan Lord North een derde gedeelte voor zich neemt; regts dansen Fransche matrozen van vreugd over de verovering van St. Eustathius, (2 Febr. 1781) een Engelschman wordt van een Amerikaanschen ezel afgeworpen, enz. Hg. 16, met uitlegging 23 dm. br. 31 dm., br. fol. *Zeer zeldzaam.*

4384 „Waare afbeelding van Lord George Gordon." — Lord Gordon ziet in de gevangenis door de traliën heen het ophangen van een paar slachtoffers van het door hem verwekte Antipapistische oproer; op een tafel liggen twee bijbels en vele papieren. Met uitlegging. Hg. 21 en 25, br. 30 dm. br. 4⁰.

Dit oproer is uitvoerig beschreven in Dickens, Barnabij Rudge. — Ofschoon de plaat hierin eigenlijk niet behoort is ze om N⁰. 4375 en 4361 7e pl. hierbij gevoegd.

4385 Spotprent op Engeland. — Een Engelschman zit op eene stoel, hem wordt door Catharina II een bril opgezet, terwijl een Amerikaan hem de voeten boeit, waarna een Hollander met vreugde staat te kijken. Met 3 reg. gegrav. onderschrift. Slechte doch zeer zeldzame gravure. Hg. 13 br. 15 dm. br. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4386 „Bedlam of the world." — Engelsche zinneprent van de oppositiepartij tegen den oorlog met Holland en over de Gewapende Neutraliteit. Koning George teekent al slapende het *Manifest tegen de Nederlanden* 30 Dec. 1780; een ander heeft het tractaat over de *Gewapende Neutraliteit* in handen, waarover sommige Lords in woede geraken. Aan de muur hangt de titel van: *Nieuwe beschrijving van Groot Brittannia*, uitgenomen de Amerik. koloniën. Door *P. Dutsman* (pseudon.) „Published, 5 Januarij „1781." Hg. 20 br. 22 dm. br. 4⁰.

4387 **1781**. „De Post van den Neder-Rhijn." — Titelplaten der deelen 1 tot 8, van Jan. 1781 tot Febr. 1785 uitgegeven, van dit hevige Patriotsche tijdschrift, geschreven door P. 't Hoen te Utrecht. Hierbij zijn portret door *Gaucher*, 1791 in 8⁰. en 2 naast elkander gedrukte verzen over zijne afbeelding, nl.: „Op den braven schrijver v. d. Post v. N." — en „Op den snooden schrijver v. d. Post v. N." 8⁰. Zie ook van Woensel Lantaarn. 1800.

4388 **7 Jan.** „Gezigt van het op strand jagen der Vlaardinger Vischhoeker door
a „drie Engelsche kapers bij Scheveningen." (Wagenaar Verv. III, 26). Naar *J. F. Muller*, door *A. Fokke Willemz.* Hg. 20, br. 28 dm. — Hierbij: Echt Relaas v. de Gebeurtenis tusschen 3 Engelsche Kotters en een Vlaardinger Hoeker. 8 bladz. 8⁰.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4389 Hetzelfde, eenigzins verkleind, en herkenbaar aan het ontbreken op den voorgrond van sloep, ben en vischtuig en den visscher met een mand op den rug; de toren staat ook verder van de regterzijde af. *Etsdruk* van eene niet afgemaakte plaat, welke ik alleen in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam gezien heb. Hg. 14, br. 24 dm. br. 4⁰.

4390 „Jagt der Engelschen op de Vlaardingsche Visschers voor Scheveningen." Lithogr. zonder naam, gemt.: Bl. 132. Uit: Sprenger v. Eyk Geschied. v. Vlaardingen. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4391 **8 Jan.** Ontvlugting van drie Holl. matrozen, — die eene Expresse naar Engeland bragten, doch aangehouden werden, — met eene visscherspink uit Engeland naar Scheveningen. In het midden de boot waaraan een hemd als zeil is vastgemaakt. Door *H. R. v. Rossen*. Hg. 18, br. 25 dm. br. 4⁰. Hierbij: Eerezang door Pieter Vreede voor de drie Scheveninger visschers: Arie Dijkhuizen, Corn. Spoor en Ghiel Pronk, en de geschiedenis van het feit. 6 bl. 8⁰.

4392 Hetzelfde, geheel anders en veel kleiner. Het hemd of zeil hangt aan één,
a op de voorgaande plaat aan twee masten. Titelvignet van het dichtstuk van: *C. Gebel,* Tafereel eener ontvlugting, enz. 's Hage 1831. 8⁰.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4393 **2 Febr.** „Afbeelding v. h. Eiland St. Eustachius door de Engelschen ver„overd." 4⁰. Uit: Nederl. Mercurius. Mei 1781.

4394 **4 Febr.** „Gezigt der Manmoedige Verdediging v. h. oorlogschip *Mars* „tegen 3 Engelsche Oorlogschepen door den Schout bij Nacht W. Krul." (bij Eustathius, waarbij Crul sneuvelde. (Wagenaar, Verv. II 237—261. v. Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 145 enz.) Gezigt van het gevecht. Gelijktijdige plaat, zonder eenigen naam. Hg. 19, br. 28 dm. br. 4⁰.

4395 Hetzelfde, nagenoeg als voren. Naar *G. Groenewegen* door *D. Vrijdag*. Hg. 17, br. 20 dm. br. 4⁰. Met adres v. *F. Bohn* (te Haarlem) Uit?

4396 Hetzelfde, doch geheel anders. Links het Holl. schip van weerszijden door de Engelschen beschoten. Met 2regelig onderschrift in kapit. lett. Naar en door *K. F. Bendorp*. Hg. 14, br. 21 dm. 4⁰.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde plaat, latere druk met 8regelig vers in plaats van het 2regelig onderschrift en get.: bl. 164. Deze plaat behoort in: Berkhey, Zeetriumf der Bataafsche vrijheid. I.

d Dezelfde plaat, met de verzen op *blaauw* papier.

e Dezelfde plaat, met de verzen, op *satijn*.

f Dezelfde voorstelling, origineele *teekening* in kleuren voor de plaat.

In Berkhey's Zeetriomf behooren de volgende platen.

4 kunstplaten voor rekening v. Berkhey zelven vervaardigd, nl. 1) Zeeslag van Crul. 2) Ontmoeting van Oorthuys en Melvil. 3) De medaille van J. v. Heemskerk. 1607. 4) Drinkhoorn v. Piet Hein. Voorts: de Slag van Doggersbank, 7 portretten van de zeehelden in dezen slag, 2 zinneprenten N⁰. 4452 en 2 medailles N⁰. 4415 en 4455.

4397 Hetzelfde, geheel anders en kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit (Fokke)
a Vaderl. Gesch. XIV.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling; *teekening* in O. I. inkt voor de plaat.

4398 Zinnebeeldige graftombe op W. Crul, gesneuveld 4 Febr. voor St. Eustathius Door W. B(ilderdijk) geteekend en door hemzelven gegrav. 8⁰.

4399 Zinnebeeldige graftombe voor W. Krul (sic) met 4reg. vers van *B. B(osch)* Naar *P. Wagenaar* door *C. Brouwer*. 8⁰. — Dez. pl., omberdruk. — Dez. pl. *proefdr. v. a. l.* — In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4400 Het borstbeeld van Crul op eene medaille, waaronder de keerzijde, een 4regelig vers en: bl. 174. Door *N. v. d. Meer.* 8°. Uit: Berkhey, Zeetriumf. Zie: v. Loon Historiepenn. Verv. II. 556.

4401 **16 Febr.** „Afbeelding van het Engels O. I. C. schip *de Generaal Barker*
a „bij Sandvoort gestrand. Gevolgd naar de Tekening van een vissers „jonge van 12 jaar." (Wagenaar, Verv. III, 30—34). Met 2regelig onderschrift. Slechte ets zonder naam. Hg. 17, br. 22 dm. br. 4°.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* — Hierbij: „Op de zonderlinge overwin„ning der Hollanders behaalt ter gelegenheid v. h. stranden der Engelsche „Schepen te Noordwijk. Febr. 1781." Gedicht 7 bl.

4402 Hetzelfde, eenigzins anders. Het schip rechts, het strand links; met 1regelig onderschrift. Hg. 20, br. 25 dm. br. 4°.

4403 Hetzelfde kleiner. Op den voorgrond twee Holl. visschers pinken; en op het strand een wagen met paarden. Fraaije *ets* zonder naam. Hg. 14, br. 17 dm. *Proefdr. v. a. l.* kl. br. 4°.

Hierbij is op hetzelfde blad gevoegd de plaat N°. 4358, toen aangeduid als behoorende op 14 Nov. 1780 en die reeds vroeger gediend heeft.

Dit prentje is door *L. B. Coclers* geëtst, doch door R. Weigel in zijn: Supplement du Peintre Graveur de Bartsch, op bl. 199 N°. 15 beschreven als eene onbekende ets van L. Bakhuizen, die in de verzameling Sheepshanks was en nu in het Britsche Museum berust, en ook voorkwam in de collectie van den Heer N. C. de Ridder te Utrecht, in 1874 te Rotterdam verkocht. In den voortreffelijken Catalogus dier verzameling door den Heer J. P. van der Kellen, is deze verkeerde opgave aangewezen, welke eerst door Ottley gemaakt is in zijne: Notices of Engravers, No. 3 en later door Weigel en le Blanc overgenomen.

4404 **(11 Maart.)** „Politiek vertoog over het waar sistema van de stad Amsterdam" enz. (door R. M. van Goens). 1781. — Titel van dit even beroemd als berucht geschrift met portret van den bekwamen schrijver in medaillon op den titel. 8°.

Zie hierover in het breede: ten Brink, leven v. R. M. v. Goens. 1869. bl. 126, enz. — De verschillende uitgaven, tegenschiften, enz. zijn vermeld in mijn' Catalogue on America. 1872. N°. 1667, enz.

4405 **30 Mei.** Gevecht bij Cadix tusschen de Hollandsche fregatten *Castor*,
a Kapt. P. Melvill en *Briel*, Kapt. G. Oorthuis, met de Engelsche fregatten *Crescent* en *Flora*. (Wagenaar, Verv. III. 297—305, Nederl. Jaarb. 1234, 1427, 1435). Gezigt der vier bijna reddeloos geschoten schepen. Naar *J. Kobell* door *M. Sallieth*. Hg. 31, br. 48 dm. br. fol. Met Holl. en Fransche uitlegging over de sterkte der wederzijdsche fregatten. Hierop is een hevige regen afgebeeld die overigens alleen op 4411 *f* voorkomt.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* doch met het wapen.
c Dezelfde plaat, *onafgemaakte etsdruk*, zonder het wapen.
d Hetzelfde. *Teekening* in kleuren; origineel of copie der voorgaande plaat.

4406 Hetzelfde gevecht. Copie naar de vorige plaat. Met Holl. en Fransch onderschrift door *J. Marianus* te *Augsburg*. Hg. 30, br. 44 dm. br. fol.

4407 Hetzelfde, naauwkeurig verkleind, met meer ineengedrongen Holl. onderschrift. Duitsche grav. zonder naam (waarschijnlijk door denzelfden als de vorige). Hg. 18, br. 32 dm. br. fol.

4408 Hetzelfde grooter, met zeer kreupel Holl. onderschrift: „De Schlagt tus„sen enz. De eerste waer gecomandeert enz." Door? *G. M. Probst* (te Augsburg) die waarschijnlijk de uitgever is, en zeker door *A. Rowland*, wiens naam links vermeld wordt. Hg. 32, br. 42 dm. br. fol. Zie N°. 4429.

4409 Dezelfde voorstelling. *Teekening* in O.-I. inkt door of naar de voorg. plaat van dezelfde grootte.

4410 Dezelfde Zeeslag; doch eenigzins anders. Het Engelsche schip tusschen de beide Hollandsche in. *Teekening* in O.-I. inkt. Zonder naam. Hg. 21, br. 30 dm. br. fol.

4411 Dezelfde Zeeslag, doch kleiner en anders. Links het Eng. schip de
a *Crescent* door het Holl. fregat reddeloos geschoten. Met 2regelig onderschrift. Naar en door *K. F. Bendorp*. Hg. 14, br. 20 dm. br. 4⁰. Pendant van N⁰. 4396.
b Dez. plaat, doch met 7reg. vers en: bl. 156 en 157. Uit: Berkhey Zeetriumf.
c Dezelfde plaat, afdruk op *blaauw* papier.
d „ „ „ in *rood*.
e „ „ „ op *zijde*.
f „ „ *proefdr. v. a. l.* Hierop is een zware regen afgebeeld, die welligt gedurende het gevecht gevallen is, doch na dezen proefdruk van de plaat weggenomen. Zie ook N⁰. 4405.
g Dezelfde voorstelling (zonder regen) *Teekening* in kleuren.

Deze reeks en die van N⁰. 4396 en 4435 zijn genomen uit een *uniek* exemplaar der werken van Berkhey in 103 deelen 8⁰., door hem zelven verzameld en thans berustende bij den Heer A. W. Sijthoff te Leyden, den tegenwoordigen bewoner van Berkhey's (zeer vergrootte) huis.

4412 Hetzelfde gevecht, eenigzins anders. Rechts het reddelooze schip *Crescent*. Goede gravure door *A. Suntach*. Hg. 19, br. 24 dm. br. 4⁰. Zie 4428.

4413 Hetzelfde gevecht, verkleind. Naar *J. Kobell* door *W. van Senus*. 8⁰. Uit: Stuart, Vad. Geschiedenis.

4414 Eerepenning voor het gevecht met den *Crescent*. Met 4regelig vers en: bl. 173. Door *N. v. d. Meer*. 8⁰. Uit: Berkhey Zeetriumf. Zie: v. Loon Historiepenn. Verv. II, N⁰. 559.

4415 (**8 Junij**.) „Commissie bij Z. Hoogh. in 't Huis in 't Bosch" ter overgave van het Request over de oorzaken der werkeloosheid der Admiraliteit. (Wagenaar, Verv. IV, 75). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. XIV.

4416 Zinnebeeldige eerzuil, met standbeeld voor den Amsterdamschen Burgemeester E. de Vrij Temminck, wegens het woordvoeren bij den Prins op 8 Junij. Rechts het Stadhuis, links de Kalverstraat. — (Naar *P. Wagenaar*, door *C. Bogerts*.) *Proefdr. v. a. l.* 8⁰. De letterdruk heeft een lapidair opschrift van 4reg. vers v. B. B(osch.)

4417 **21 Junij**. De Kaap de Goede Hoop met Fransche hulptroepen bezet. (Wagenaar. Verv. III, 283). Zonder naam. Get.: bl. 159. 12⁰.

4418 **23 Julij**. Zware brand aan den Uithoorn. (Ned. Jaarb. bl. 1580). Afbeelding der ruïne. Naar *C. van Hardenberg*, door *P. H. Jonxis*. Hg. 21, br. 32 dm. br. fol.

4419 Hetzelfde kleiner. Met den voorgrond van de overzijde. Naar *J. Verstegen*,
a door *C. Philips*. Hg. 19, br. 24 dm. br. 4⁰.
b Dezelfde plaat, *proefdruk v. a. l.*

4420 Hetzelfde anders en kleiner. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit:
a Kok, Vad. Woord. deel XXX.
b Dezelfde plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4421 Hetzelfde kleiner en anders, met Holl. en Fransch bovenschrift. br. 12⁰. Hierbij: „Beschrijving van alle huizen en gebouwen onder Thamen, den „Uithoorn enz. en in de Mennonietenbuurt verbrand." Plano.

4422 5 **Aug.** Slag op Doggersbank. (Wagenaar, Verv. III, bl. 308—318 en vooral: van Loon, Historiepenn., Verv. II, 153 tot 163, en Bijlage bl. IX.) „Kaart van een Gedeelte der Noordzee tot verklaring der Actie op Dog„gersbank." Door *J. C. de Roeder*. Hg. 27, br. 34 dm. br. 4°. *Gekleurd.*

Hierbij 2 pl. gen°. 1, 2 van de verschillende positiën der Holl. en Eng. schepen, en de beschrijving, getit.: Nieuwe en nauwkeurige bijzonderheden aangaende het gevecht op Doggersbank. Amst. *J. C. de Roeder*. 28 bl. waarin deze kaart en platen behooren.

4423 „Betoogent plan, aangaande de Zeeslag op 5 Augustus" de verschillende positiën der schepen aanwijzende. Met Holl. en Fransche uitlegging. Amst. *J. F. Rosart en Co.* Hg. 47, br. 37 dm. gr. fol.

Hierbij: „Relaas van den zeeslag" in 2 kol. br. fol. en een „Plan „van de batalje." bij *Rosart en H. Arens*" br. 4°.

4424 „Gezigt van de (ligging der) Hollandsche en Engelsche eskaders." Met *Verklaaring* bovenaan rechts der lett. A—Z. Hg. 24, br. 38 dm. br. fol.

4425 Slag op Doggersbank. Serie van 4 ongenommerde platen. Naar *E. Hoogerheyden*, door *R. Muys*. 1784. Ieder hg. 42, br. 60 dm. gr. br. fol. Met adres van *F. W. Greebe* te Amsterdam.

(1) „De vloot in linie van bataille en het afkomen der Engelsche."
(2) „Het gevecht op Doggersbank."
(3) „Einde van het gevecht en vlugten of oploeven der Engelschen."
(4) „'s Lands schip de Batavier in reddeloozen staat."

4426 Dezelfde zeeslag. Serie van 3 ongenommerde platen. Naar *J. F. Reitz*,
a door *M. Sallieth*. Iedere pl. hg. 31, br. 47 dm. br. fol. Met adres van *J. Smit*. Amsterdam.

(1) „Formering der Holl. lienie en afkomen der Engelsche."
(2) „Slag op Doggersbank."
(3) „Einde van den slag."

Hierbij uitvoerige uitlegging der drie platen in Holl. en Fransch, in randwerk. 2 bl. fol.

b Dezelfde platen, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde platen in *proefdr. v. a. l.*, afdruk op *satijn*.

De laatste plaat echter in gewonen afdruk met de letter.

4427 Het begin van het gevecht, nagenoeg gelijk aan plaat 1 van N°. 4426. *Teekening* zonder naam. Hg. 22, br. 36 dm. br. fol.

4428 Dezelfde 3 platen als 4426, verkleind. Door *A. Suntach*. In één cahier met plaat 4412. Iedere pl. hg. 19, br. 24 dm. br. 4°. Onafgesneden.

4429 Dezelfde slag; de 3 platen der serie van *Sallieth* N°. 4426 in Duitsche copie, met kreupele Holl. onderschriften. Pl. 1 met onderschr. „De Holl. en Eng. flott in de Schlachtorde enz." Door? *G. M. Probst* (te Augsburg) en *A. Rooland*. (*sic!*) (Zie N°. 4408) Ieder hg. 31, br. 42 dm. Pendant van N°. 4408.

4430 Dezelfde slag. Duitsche copie der eerste plaat van 4426. Met Holl. en Fr. onderschrift. Door *J. Marianus*. Hg. 29, br. 43 dm. br. fol. Pendant van N°. 4406.

4431 Dezelfde zeeslag; in 2 bladen. Het in linie liggen der Hollandsche en het afkomen der Engelsche vloot op de 1e pl.; de zeeslag op de 2e pl., in het midden het zeer geteisterde schip van Kinsbergen, regts die van Zoutman en Bentinck, meer regts dat van Adm. Parker. — 2 Fraaije *teekeningen* in kleuren. (Door *F. Veuyster ??*) Onderaan uitlegging. Ieder

hg. 28, br. 50 dm. gr. br. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4432 Dezelfde zeeslag; in twee ongenommerde platen; ieder met hetzelfde
a onderschrift. Naar *J. Ouwater* door *C. Bogerts* met adres van *J. Stanhoffius*. br. fol. Hg. 31, br. 36 dm. Iedere plaat met uitlegging op 1 bl. fol.

(1) Het begin van den Zeeslag. De Holl. vloot regts, links de Eng.

(2) Het einde van het gevecht. Links het Holl. schip der Amphitrite, daarachter het schip Holland van Kapt. Dedel, regts de Argo, Kapt. Staringh.

b De tweede plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

4433 Dezelfde zeeslag, op één blad. Rechts het schip *Holland* en daarachter de Amphitrite; links: (le) *Bienfaysand* en overige Eng. schepen. Naar en door *D. de Jong*. Hg. 31, br. 47 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat. Met adres van *J. de Leeuw*.

c Dezelfde plaat latere druk. Met adres van *A. v. d. Kieboom* te Dordr.

4434 Dezelfde zeeslag op één blad afgebeeld, gelijk het gevecht zich 's morgens te 9 uur vertoonde. Links de Holl., regts de Eng. vloot. Naar *R. F. Berrichg* door *K. F. Bendorp*. Hg. 36, br. 41 dm. br. fol.

4435 Hetzelfde, nagenoeg als voren, doch kleiner. Links de Holl., regts de
a Eng. vloot. Deze plaat stelt eigenlijk de vlugt van den Engelschen Admiraal Parker voor, volgens het berigt van den uitgever in het boek. Met 8regelig vers van Berkhey. Door *K. F. Bendorp*. Hg. 19, br. 31 dm. br. 4⁰. Uit: Berkhey, Zeetriumf II, 376.

b Dezelfde plaat, zonder naam van graveur.

c Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.* en het wapen.

d Dezelfde pl. *etsdruk*.

e Dezelfde voorstelling, *teekening* van de voorg. plaat. Zie de noot bij 4411 *g*.
Hierbij eene andere teekening van een ander, of een dergelijk gevecht.

4436 Hetzelfde gevecht, veel kleiner, doch op den voorgrond eene soort van triumfboog, een strand, enz. Daaronder uitlegging in 2 kol. met opschrift: „Afbeelding van den bloedigen zeeslag, enz." Rotterdam. *H. Maronier*. Hg. 21 en 46, br. 33 dm. fol. Slechte prent.

4437 Hetzelfde kleiner. Naar *H. Vettewinkel* door *P. Velijn*. Hg. 17, br. 27 dm. kl. br. fol. Met afzonderlijke uitlegging. Uit: Engelberts Gerrits, Heldendaden ter zee.

4438 Hetzelfde kleiner. Naar *G. Groenewegen* door *R. Vinkeles*. *Proefdruk* voor het onderschrift. Hg. 22, br. 29 dm. br. 4⁰. Uit?

4439 *a* Hetzelfde kleiner. Met adres van *B. Mourik*. 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4439* Hetzelfde anders. Rechts de Holl., links de Eng. vloot. Door *J. Fokke*. Hg. 10, br. 14 dm. br. 12⁰.

4440 Hetzelfde kleiner. Met 1 regel onderschrift „Victorie op Doggersbank."
a (Door *M. Sallieth*.) — Gedeelte der plaat in vier afdeelingen: Geschiedenis onzes tijds. Zie N⁰. 4459. br. 12⁰.

b Hetzelfde plaatje *proefdr. v. a. l.* Met naam van *Sallieth*.

c Hetzelfde plaatje, fraaije *etsdruk*.

4441 Hetzelfde anders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12⁰. *Proefdr. v. a. l.* Uit? — In Wagenaar, Verv. III en (Fokke's) Vaderl. Hist. is geene plaat van Doggersbank, noch van het gevecht op 30 Mei.

4442 Hetzelfde. Onderaan de namen der schepen in en buiten de Hollandsche en Engelsche linie. Naar *J. Kobell* door *W. v. Senus*. 8⁰. Uit: Stuart Vaderl. Hist.

4443 Dezelfde zeeslag, doch Engelsche voorstelling. In het midden de Holland-
a sche schepen, tusschen de Engelschen in verzeild. Naar *R. Paton* door *D. Lèrpinière*. Hg. 50, br. 60 dm. gr. br. fol.
b Dezelfde plaat, vroegere afdruk, met *geëtste* letter.

4444 Hetzelfde. Andere Engelsche voorstelling. Links de Holl. schepen, rechts en in het midden de Engelsche. Naar *D. Serres*, door *R. Pollard*. Hg. 49, br. 61 dm. gr. br. fol.

4445 Hetzelfde. Voorstelling op één blad, met Fransch onderschrift: „Le Vice-„Amiral Tugsch" (!!) Fraaije Fransche lithographie ongeveer van 1850. Waarschijnlijk naar eene Eng. plaat, met onderschrift: „The Dutch Vice-Ad-„miral." br. fol. Berust in den Atlas van Mr. Bodel Nijenhuis op de Akademie te Leyden.

4446 Het redden van de Equipage van 's Lands schip *Holland*, 's nachts na
a den slag op Doggersbank gezonken. (Wagenaar. Verv. III, 315) Door *K. F. Bendorp*. br. fol. Uit: N⁰. 4458. „Vier Kunstplaten der Vaderl. Hist. ter Zee." 2e stuk, 1e plaat.
b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4447 Het schip Holland zinkt. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit:
a Wagenaar. Verv. III.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde. *Teekening* in O.-I. inkt voor de voorg. plaat.

4448 De Doggerbanksche vloot terugkeerende, jubelend begroet. Naar *J. Buys*,
a door *H. Vinkeles*. br. 12⁰.
b Hetzelfde. *Teekening* in O.-I. inkt voor de voorg. plaat.

4449 Zinneprent op deze overwinning. Een Holl. matroos staat met de Holl. vlag op een altaar en vertrapt de Engelsche vlag. Naar *Cuilenburg* door *J. de Wit*. gr. 8⁰. Titelvignet op een niet afgedrukt titelblad.

4450 Zinneprent op hetzelfde. De Holl. maagd staat beangst naast den Holl. leeuw in hare omtuining, door een Engelschen dog gedeeltelijk verwoest; doch een Holl. matroos verjaagd den dog; in het verschiet een zeeslag. Door (*H. Vinkeles*.) 8⁰. *Proefdr. v. a. l.*

Deze plaat en N⁰. 4381 behooren tot eene Serie van 4 platen 8⁰., uit een mij onbekend boek. De beide anderen zijn: (3) De Amsterd. Maagd en Themis vertrappen het bedrog, wat het *Politiek Vertoog* en *Vryaarts Brieven* in de hand houdt. Met vers: „Daar 't Regt." Door *N. v. d. Meer*. 1782. — (4?) Een vertwijfelend Aristocraat aan den oever van den Styx. Met vers: „Wie zal voor mij." Door *H. Vinkeles*. 8⁰.

4451 Vaderlijk afscheid van een' vader aan zijn zoon, gereed om het vaderland te gaan dienen. Met 2 verzen: „Ga, strij en overwin" enz. Zonder naam v. grav. 8⁰. Uit: Berkhey, Vaderlijk afscheid. Amst. 1781. 8⁰.

4452 *a* Twee zinneprenten op dezen zeeslag, ieder met 4reg. vers van Berkhey. (1) De Prins biedt der Nederl. maagd zijne diensten aan. Get.: Bl. 43. (2) De Nederl. maagd bericht over den zeeslag. Get.: Bl. 217. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Beide uit Berkhey, Zeetriumf.
b Dezelfde platen, fraaije *proefdr. v. a. l., op Chin. pap.*

4453 Een stuk zijden lint. Hg. 6, br. 19 dm., waarop twee schepen, een meermin en de namen *Doggersbank* en *Zoutman* in kleuren gedrukt zijn.

Heeft in dien tijd algemeen voor versiering van hoeden gediend. Zie vooral v. Loon, Historiepenn., Verv. II, Bijlage, Noot 70.

4454 Willem V vereert de Doggersbanksche helden. (Wagenaar. Verv. III,
a bl. 334). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv.
b Dezelfde pl. *Proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling. Fraaije *teekening* in O.-I. inkt voor de voorg. pl.

4455 Afbeelding van den gedenkpenning, welke met eenen gouden keten door Willem V aan Zoutman omgehangen werd. Met inschrift: *Concordia res parvae crescunt.* Keerz.: *Discordia maximae dilabuntur*. Door *N. v. d. Meer*. Hg. 24, br. 27 dm. br. 4⁰. Uit: Berkhey. Zeetriumf. II. 444.

4456 „Het nieuw vermakelijk spel, genaamd Doggersbank" op de wijze van
a een ganzenbord. N⁰. 1—17. Grove *houtsnede* door *A. Boumans*. Amst. *S.* en *W. Koene*. Plano.
b Hetzelfde spel, dezelfde voorstelling en tekst, doch *gegraveerd* en met uitlegging in romeinsche letters (de vorige in duitsche) 's Hage, *B. Vermeulen*, Groote Markt bij Boterhuis. 1782. Plano.

4457 Verzameling van 36 plaatjes over de Nederl., vooral Patriotsche geschiedenis, beginnende in 1781 met den slag van Doggersbank tot 1788.: „Executie aan van der Burg." Allen in medaillon, elk bovenaan met een groote strik en eenig loof versierd, en met cursief onderschrift. Ieder plaatje hg. 11, br. 7½ dm. Te zamen afgedrukt op 3 folio platen, ieder hg. 34, br. 29 dm., elk met 12 afbeeldingen. Zonder eenigen naam.

4458 „Vier Kunstplaten, verbeeldende Vaderl. Hist. ter Zee." Amst. *H. Keyzer*. (1784) (Door *K. F. Bendorp*). Iedere pl. hg. 26, br. 40 dm. br. fol. Twee afleveringen ieder van vier platen. Met omslagen waarop de inhoud.

De platen zijn:

I. (1) 1782 19/x. Vergaan van het schip *de Unie.*
(2) 1782 20/x. Springen der kruidkamer van het schip *Rhijnland.*
(3) 1783 17/xii. Aan boord zeilen der schepen de *Pallas* en *Vrijheid.*
(4) 1784. (3/ii) 's Lands schip *Noord-Holland* na den storm.

II. (1) 1781 5/viii. Het redden der equipage van het gezonken schip *Holl.*
(2) 1781 14/ix. Verzeilen v. h. schip *Prins Willem* op de Zuider Haaks.
(3) 1784 4/ii. Vergaan van het schip *Drenthe* bij Minorca.
(4) 1784 4/ii. Het schip *de Vrijheid* bij Minorca op lager wal vervallen.

4459 „Atlas der geschiedenissen van onzen tijd." — Gedrukte omslag van ééne plaat, 4 voorvallen uit deze jaren afbeeldende. Met algemeen opschrift: „Geschiedenissen van onzen tijd pl. I." Door *M. D. Sallieth.* Met adres van *W. Kok*. De geheele pl. hg. 33, br. 38 dm. br. fol.

Hierbij een bericht over de niet voortgezette uitgave dezer proefaflevering. Op deze plaat zijn de volgende afbeeldingen:

1781 5/viii Victorie op Doggersbank. Zie N⁰. 4441.
1781 26/xi St. Eustathius door de Franschen hernomen. Zie 4473.
1782 1/xi J. D. Capellen tot den Pol verschijnt bij het afschaffen der Drostendiensten op nieuw in de vergadering der ridderschap. Zie N⁰. 4494.
1783 4/viii Het lijk van de vrouw van een sergeant op het nieuwe kerkhof buiten Arnhem, opgegravenen naar stad gebracht. Zie N⁰. 4514.

4460 14 Aug. „Het springen van den Holl. Haagschen Kaaper: *den dappere „Patriot"* (Kapt. Dn. Verbaan) „in een gevecht tegen het Eng. schip *„de Cameleon."* (Wagenaar, Verv. III, 378. Ned. Jaarb. 2110.) Naar en door *D. de Jong*. Hg. 20, br. 28 dm. br. 4⁰.

4461 Hetzelfde anders en kleiner. Met verwijzing naar de Rotterd. Courant N⁰. 105. Door *K. F. Bendorp*. Hg. 14, br. 10 dm. kl. 4⁰.

4462 Hetzelfde als voren, kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke)
a Vaderl. Geschied.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

4463 28 Aug. Lijkstatie van W. J. (G.) Baron Bentinck, te Amsterdam, 36
a jaren oud, overleden aan zijne wonden op Doggersbank ontvangen. (Wagenaar, Verv. III, 326.) Afbeelding van de stoet, trekkende langs den Kloveniersburgwal voorbij het Oude Mannenhuis. Naar *H. P. Schouten* door *B. de Bakker*. Met uitvoerige uitlegging. Hg. 20 en 31, br. 54 dm. br. fol.

Hierbij het origineele verzoekbriefje ter begrafenis, 4 verschillende berigten over de lijkstatie en drie Grafschriften.

b Dezelfde plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.* zonder uitlegging.

4464 Dezelfde begrafenis, trekkende over de brug van de Doelenstraat tot op
a het Schapenplein. Met 4reg. onderschrift. Naar *J. Buys*, door *H. Vinkeles*. Met adres v. J. Allart. br. fol. Is voor Berkhey Zeetriumf gemaakt, volgens berigt van Allart vooraan in deel I, doch later uitgegeven en komt niet in het boek voor.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde plaat, zeer late, afgesleten druk, met 1 regel onderschrift en adres v. *P. Conradi*. 1787. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4465 Dezelfde begrafenis, trekkende langs het (voormalige) Athenaeum, het Gasthuis, (voormalig) O. Z. Heerenlogement naar de overzijde der O. Z. Voorburgwal. *Teekening* in O.-I. inkt. Hg. 10, br. 31 dm. br. fol.

4466 Monument in de Nieuwe kerk boven het graf van Bentinck. Flaauwe *etsdruk* der plaat, opgewasschen met O.-I. inkt, en opschrift in verzen in HS. (Door *J. L. la Fargue*.) Hg. 28, br. 20 dm. gr. 4⁰.

4467 Mevrouw Bentinck met hare beide kinderen bij de lijkbaar van haar ge-
a maal. Zinnebeeldig prentje door *B. de Bakker*. 12⁰.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

4468 Zinneprent op Bentinck's dood. De Nederl. Maagd staande met een degen door eene slang omwonden in de eene, en een schild in de andere hand; achter haar de slag op Doggersbank. Bovenaan het wapen van Bentinck (een eenvoudig kruis) waar boven een doodshoofd. Regts en links 5 wapens (kwartieren v. zijn wapen). Naar en door *J. C. Schultsz*. gr. 8⁰. *Zeer zeldzaam*. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4469 Buste v. Bentinck bekranst door de Faam. Met Latijnsch opschrift, op eene zuil, met wapen en 4reg. vers v. B. B(osch). Door *C. Bogerts*. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4470 (1 Sept.) „Gezicht van 's Lands scheepen van oorlog onder 't commando
a „van Capt. de Bruyn op de reede van Hellevoetsluis in 1782." Naar *E. Hoogerheyden*, door *M. Sallieth*. 1785. br. fol.

Het jaar 1782 op deze plaat is stellig onjuist en moet 1781 Sept. zijn volgens Nederl. Jaarb. 1781. bl. 1750. Het was toch in Aug. en Sept. 1781, dat Kapt. de Bruin met de schepen onder deze plaat genoemd, voor Hellevoetsluis lag, en het schip Prins Willem, mede op deze plaat afgebeeld, door zijne onkunde den 14den Sept. voor Texel verging, waarna hij den 1en Nov. uit 's Lands dienst ontslagen werd. Zie over deze belangrijke zaak: Wagenaar, Verv. III, 319, 361, 363.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4471 **14 Sept.** Het verzeilen van het schip Prins Willem (onder Kapt. A. de Bruin)
a op de Zuiderhaaks. (Wagenaar, Verv. III, 362; Ned. Jaarb. 2187). Door *K. F. Bendorp.* br. fol. Uit: Vier Kunstplaten, enz. N⁰. 4458.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4472 *a* Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde, *teekening* in O.-I. inkt voor de plaat.

4473 **26 Nov.** St. Eustathius door de Franschen hernomen. (Door *M. Sallieth*).
a br. 12⁰. Gedeelte der plaat van N⁰. 4459.
b Hetzelfde plaatje, *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde plaatje, *etsdruk.*

4474 „Gevangenis te Torbay." Zeer overdreven afbeelding der wreedheden in Engeland jegens de Hollandsche gevangenen gepleegd, bijv. overal hangen menschelijke ledematen aan de muren en gaan de gevangenen met ontzettende ketenen rond. (Wagenaar, Verv. III, 352). Naar *P. W(agenaar)* door *C. B(ogerts).* Met 4regelig vers en opschrift. Hg. 16, br. 11 dm. 12⁰.

Hierbij eene even groote doch nog meer overdreven afbeelding van wreedheden op St. Eustathius? gepleegd. *Teekening* in O.-I. inkt door *P. Wagenaar.* 12⁰. Zie daarover echter Wagenaar, Verv. III, 243.

4475 **31 Dec.** „Lijkstatie van den *Ouderwetschen Nederlandschen Patriot,* gevolgd „na het toneelstuk: de Mislukte begraafnis." — Spotprent op de voor korten tijd gestaakte uitgave en vermeenden dood van dit Oranje blad, van 1781 tot 83 door R. M. van Goens te Utrecht en anderen geschreven volgens zijne autobiographie, in: Handelingen Noord-Brab. Genootsch. 1867. bl. 65. — Links het huis van *P. F. Gosse, Libraire de la cour* (op de hoek van den Vijverberg bij de Gevangenpoort) waar vier aansprekers met eene vildershondenkar voor de deur staan om het lijk te ontvangen, gevolgd door Luzac op eenen kruiwagen, van Goens met Jufvr. ten *Bosch* in een hok, Ds. Hofstede, twee Rotterdamsche boekverkoopers Haalna en Goednet, waar achter de Hertog van Brunswijk en voorts eene groote weenende stoet. Met 8reg. vers. Hg. 34, br. 42 dm. br. fol. — Zie hierover uitvoerig: ten Brink, leven van R. M. van Goens. 1869. bl. 161, 167, enz.

Hierbij: 1) Lijkdicht op den Ouderw. Patriot in 2 kol. fol. wat tevens eene verklaring der plaat is. 2) Oproeping ter begrafenis v. d. Ouderw. Patriot tegen 31 Dec. br. 4⁰. 3) eene andere tegen 16 Jan. 1782. br. 4⁰. 4) Leescedul om te volgen het lijk v. d. O. P. 8 bl. 8⁰. 5) De Mislukte Begrafenis v. de Ouderw. Patriot. Klugtspel 40 bl. 8⁰. 6) Het Testament v. d. Ouderw. Patr. 7 bl. 8⁰. 7) Reglement op de uitvaartdiensten v. d. Ouderw. Patr. 16 Jan. 1782. Voorts hierbij het portret van den uitgever P. F. Gosse. Lithogr. door *L. H. de Fontenay* te Brussel (1824?) en een spotvers op hem: Loon na Werk of P. F. Gosse gestraft. kl. fol.

4476 (**1782.** Jan.) Vijf ongenommerde platen, vertoonende de verovering van den Kaperkapitein *P. le Turcq* met het schip de *Vlissinger.* (Wagenaar, Verv. IV, 348 enz.) Naar *J. Kobell* door *H. Roosing.* Met adres J. de Leeuw. Ieder hg. 17, br. 26 dm. br. 4⁰. — Hierbij eene „Beknopte beschrijving der beruchte kruistochten van P. le Turc in 1781 en 82." Rott. *J. de Leeuw.* 1784. 15 bl. 8⁰. waarin deze vijf platen eigenlijk behooren:

(1) 1782 24/I. Veroveren van *l'Amitié Royal.*
(2) — 7/II. Veroveren en wegslepen van een geconvoyeerde Eng. sloep.
(3) — 2/III. Gevecht tegen vier loggers.
(4) — 7/III. Gevecht tegen een sterke kotter.
(5) — 20/XI. Het jaagen van de later door le Turc genomen Eng. Oostzeevaarder *The Marianne* door den Zierikzeeschen kaper Sextroh.

4477 **19 Maart.** Brand te Rotterdam in de Brouwerij: *de twee Leeuwen* aan de Westzijde van den Leuvenhaven te zien. Naar *A. Groenendijk,* door *J. Groenendijk.* Hg. 25, br. 34 dm. br. fol.

4478 **26 Maart.** Ruine na den brand van het hôtel van den Franschen Ambassadeur te 's Hage. Naar *J. Verstegen,* door *S. Fokke.* br. 12°. — Met adres van A. Fokke. Later, zonder adres in: Vaderl. Hist. in Them.

4479 **12 April.** Twee platen over het Oorlogschip *de Hercules* gebouwd door J. Spaan op de nieuwe werf buiten Dordrecht. Door *J. Schoenmakers.* Iedere pl. hg. 25, br. 31 dm. br. fol. — Zie: v. Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 168.
(1) Het op stapel staan van het onafgetimmerde schip.
(2) Het afloopen van het onafgetimmerde schip. Naar *J. van Strij.*

4480 **18 April.** Afbeelding van de gouden munten van Rudolf, Bisschop van Utrecht, met andere gouden munten gevonden bij het Gasthuis te Amsterdam. Naar de origineelen in het penningkabinet van *P. van Damme.* Amst. 8°.

4481 **16 Junij.** Drie platen over het Hoekerschip: De Vrouw *Machtelyna,* voor
a Curaçao. (Wagenaar, Verv. V, 358). Naar *P. M. la Cave,* door *K. F. Bendorp.* kl. br. fol.
(1) Het schip kruisende voor Curaçao.
(2) Gevecht tusschen het schip en het Engelsche Oorlogfregat *Diamant.*
(3) Het Engelsche schip ontkomt na het reddelooze Hollandsche schip reeds genomen te hebben.

b Dez. platen, *proefdr. v. a. l.*
Hierbij eene breed fol. uitlegging en aanteekening: „Zie *Post van de* „*Nederrhijn.* Bijlage N°. 6, waar deze platen kunnen worden ingevoegd."

4482 **7 Aug.** „Afbeelding v. h. Springen des Bustorindstoofs tusschen Ouderkerk en Amstelveen." 4°. Uit: Nederl. Merc. 1782. Aug.

4483 **(Aug.)** „*Moriatur Orange.*" Vuile spotprent op den Prins, enz. — De Prins zit in het midden eener kamer aan eene tafel, aan de overzijde staat Freule van Lynden, hem een glas toedrinkende. Naast den Prins zit de Hertog van Brunswijk, op den grond liggen geknield de HH. van Singendonck, van Straalen, van Goens, Pesters, Luzac, Hofstede en Barneth; bovenaan de Doggerbanksche vloot, door een' Hollander met leedwezen aanschouwd, enz. Hg. 18, br. 23 dm. br. 4°. Met afzonderlijke uitlegging. Holl. en Fransch. 8 bl. 8°. en een vlugschrift: „Vrijmoedige en onpartijdige Gedachten over de onlangs uitgekomene kunst- „plaat: *Moriatur Orange,*" geteekend: Rotterdam 28 Aug. 1782. 8 bl. 8°. mede eene uitlegging der plaat bevattende.

4484 **(Sept.)** „*Lanterne Magique.*" Onderschrift van eene voorstelling van een' tooverlantaarn in eene zaal; op het doek ziet men den Prins en Prinses ieder met eene glorie omgeven, en door een Engel gekroond; naast hen hunne 3 kinderen. Met bovenstaand onderschrift. 8°. Titelprent voor het bekende Prinsgezinde, in koeterwaalsch geschreven boek: *Lanterne Magique,* van September 1782 tot 1 Junij 1783 in 20 stukken verschenen. —

R. M. v. Goens zegt in zijne Autobiographie dat dit boek dikwijls, doch geheel ten onregte, hem is toegeschreven. Zie hierover voorts mijnen Catalogue on America. 1872. N⁰. 1687.

4485 „Lanterne Magique. O soo mooi, fraai curieus." — Opschrift met 5regelig cursyf onderschrift: „Ah, dat is, enz." van eene afbeelding der vertooning van een tooverlantaarn, die R. M. van Goens, Professor en Raad te Utrecht, schrijver van het anoniem Pamphlet: Zeven dorpen in brand of Historie der Oliekoeken, vertoont als Oliekoekenbakker; tegenover hem zit eene vrouw, met opgeschorte rokken en in hare hand het door van Goens geschreven *Politiek Vertoog*, zijnde dit Jufvrouw ten Bosch, Échtgenoote van den Utrechtschen boekhandelaar ten Bosch, die voor zijne maitres doorging. De Savoyaard die de Tooverlantaarn vertoont, vertreedt het Prinselijk en houdt den voet op het Amsterdamsche wapen. Zonder naam. 8⁰.

In het hierbij gevoegde stukje: „Le nouveaux Lanterne Magique, vertoo„nende veele interessante zaaken, welke Sneog den Savoyaar, niet heeft dur„ven vertoonen." 1782 Dec. en 1783 Jan. 2 vertooningen. 8⁰. wordt op bl. 4 deze plaat eenigzins beschreven. Hierbij nog 2 andere tegenschriften van de Lanterne Magique, nl.: „De vrolyke Walon met de Rarekiekkas op de Amsterd. kermis. 1782 Sept. 16 bl. waarachter: Lofbazuin aan de Regering v. Amst. 15 bl. en: „De nieuwmodische Patriotsche Rarekiek. 14 bl. 8⁰. — Welligt behoort dit plaatje op Sept. 1784, bij het toen verschenen en ook hierbijgevoegde pamphlet: „De jonge Savoyaard met zijn nieuwe Tooverlantaarn. *O so mooi fraai curieus.* N⁰. 1—8. bl. 1—142.

4486 **1 Oct.** „'t Geheim committé der zaamgezworen Oranje Friesen." — Vuile spotprent op de Prinsgezinden. Eene zaal, waar in het midden de Prins achter de deur staat en *P. Wierdsma*, een: *Plan om Friesland onder 't juk te brengen* aan de op den grond liggende en met vrouwenzadels bedekte heeren: van *Hambroick* en *Col. Plettenberg* aanbiedt. — Links Grietman *Idema*, Prof. *Camper*, *Lyklama* en *Bigot*, rechts Grietman *Schepper de Hoorndrager*, op een gehoornden ezel en zijne Gemalin *Messelina Schepper*, zeggende: *Ik ben nog maagd.* — „Opgedragen aan *P. van Bleiswijk*, *H. Fagel en J. C. van Hees*, door: „Joekoenus, Scipslaper te Harlingen. 1 Oct. 1782." Met gefingeerd adres te 's Hage bij *P. F. Gosse*, en de namen *Went* en *H. W. Plettenberg* als teekenaar en graveur. Hg. 32, br. 42 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

Hierbij „Beknopte Verklaring" 8 bl. 8⁰., zijnde slechts eene verdere vinnige ontleding, doch geenszins eene verklaring der prent. Die uitlegging heb ik overal vergeefsch gezocht, tot de voorstelling mij duidelijk is geworden door een, thans hierbij gevoegd pamphlet: „De Friesche Volkstem, met „ophelderende aanteeking, betreffende het onderscheiden gedrag der vrije „Friesen. Door Sexti Sjaardema Cultor. Franeker. J. A. Libertinus. „(1782)" 16 bl. 8⁰. Dit stukje behelst een gefingeerden brief van een navolger van den edelen Fries Sextus Sjaardema, geschreven te: A...rd, 5 Aug. 1782 op den verjaardag van den slag van Doggersbank, waarin Prins Willem V wordt terecht gezet over zijn schrijven van 15 Maart 1782 aan de Staten van Friesland. Daarachter een groot vers met uitvoerige aanteekeningen waarin op bl. 10 alle personen op de plaat genoemd, aangeduid worden, zijnde deze de volmagten uit de 1e Klasse der Friesche Gewesten en Steden. — *Joekoenus* is: Joeke Gravius, Burgemeester van Leeuwarden. *Scipslaper* is in Holland een Scheepbewaker, een man der minste klasse;

de teekenaar *Went* is Eco de Wendt, Burgemeester van Workum, enz. Voorts hierbij: „Kenschetz der Friesche Premiers, of de laagheid der heerschzucht, door Joekoenus. Leeuw. (1782.) Gedicht. 8 bl. 8°. Zie over de Premiers, enz., inzonderheid v. Loon, Historiepenn. Verv. II, 200, 201.

4487 **3 Oct.** „Plegtigheid der Personeele Commissie bij haare eerste Audientie
a „op de Oranjezaal den 3 Oct. 1782" over de oorzaken der werkeloosheid ter zee. (Wagenaar, Verv. IV. 273 en 342). Naar *H. Pothoven* door *C. Bogerts*. br. fol.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4488 **7 Oct.** Zinneprent op ons verbond met Amerika en de aanneming van J. Adams, als vertegenwoordiger. (Wagenaar, Verv. V, 172 en vooral: van Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 170 tot 179). De Amerikaansche maagd staat op een altaar, wat de wapens van Amerika, Frankrijk en Amsterdam draagt. Zij vertrapt Albion en ontvangt uit de hand van van Berckel het *Praeparatoirlijk plan* (zijnde het voorloopig tractaat door Amsterdam met America in 1779 te Aken gesloten). Met 4regelig vers van *F. C. v. S.* „Amerika vertrapt, enz." Naar *P. Wagenaar, door C. Brouwer*. 1782. gr. 8°. Zie over het *Praepar. Plan* en deze handeling mijnen Catal. of America 1872, N°. 1698, en aldaar de geheele litteratuur daarover.

489 **(7 Oct.)** Spotprent op Lodewijk Graaf van Bylandt. — De Admiraal van Bijlandt, commandant der 10 schepen naar Brest te expedieeren, staat met een geldzak in de hand op het strand, onder een galg waarop een raaf zit, en vertrapt de: *Orders voor de Vloot na Brest.* (Wagenaar, Verv. IV, 319.) Met 4reg. vers: „De Held van 't Y, enz. kl. 4°. *Zeldzaam.*

4490 **19 Oct.** Vergaan van 's Lands schip *de Unie*. Door *K. F. Bendorp*. br. fol. Uit: „Vier Kunstplaten," enz. N°. 4458.

4491 Hetzelfde, eenigzins anders. Met onderschrift: Afbeelding van het om„slaan van *de Unie*, gevoerd door Graaf *van Welderen*." Geëtst door *H. van Rossen*. Hg. 21, br. 32 dm. kl. br. fol.

4492 **24 Oct.** „Ongemeene dapperheyt der Kaperkapt. *Jarry* in het veroveren „v. een Engelschen koolhaalder uit een Engelsch Convooi." Door *J. Kobell*. Hg. 16, br. 26 dm. br. 4°.

4493 **28 Oct.** „Het nemen der Eng. paketboot van Kapt. Fleyn door den Zierik„zeeschen kaper Sextroh." Naar en door *J. Kobell*. Hg. 16, br. 26 dm. gr. br. 4°.

4494 **Oct.** „Bloedig gevecht tusschen twee Amsterd. kapers en een Vriessche „turfschuit op de Haarlemmermeer." — Gezicht van den schandelijken aanslag van drie aanzienlijke Amsterdamsche losbollen: Geelvink, van Welderen en Petersen die met hun jagt: *de Geele Vink* op de Haarlemmermeer een Friesche turftjalk overmeesterden, welke hun later ontnomen werd, en zij in zware boete beslagen werden. Slecht plaatje van het gevecht met 3 regels cursief onderschrift. Hg. 14, br. 19 dm. kl. br. 4°. — Hierbij „Het Haarlemmermeer in rouw." 16 bl. Vervolg hierop 16 bl. — „De Haarlemmer Nephtunis gestoord. 4 bl. — Het 1ste en 2de boek der losbollen of binnenlandsche kapers. 7 bl. en 2 satirieke Publicatien daarover.

4495 **1 Nov.** „Capellen tot der Pol verschijnt bij het afschaffen der Drosten-
a „diensten in Overijssel op nieuw in de vergadering van Ridderschap." (Wagenaar, Verv. V, 73 en inzonderheid: van Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 180 tot 190.) br. 12°. Gedeelte der plaat: Gesch. onzes tijds. Door *de Sallieth*. Zie N°. 4459.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde plaat, fraaije *etsdruk.*
Hierbij een *geteek.* portret met zinnebeelden van v. d. Capellen.

4496 6 Dec. „St. Nicolaas vrolijkheid te 's Hage" op het Binnenhof. Met 1reg. onderschr.: bl. 288. kl. 12⁰. — Hetzelfde plaatje. *Proefdr. v. a. l.*
Hierbij: „Histor. verhaal v. h. voorgevallene in 's Hage, voor, op en na 6 Dec. 1782." 15 bl. 8⁰.

4497 „Vaderlandsche Merkwaerdigheden in h. Merkwaardig jaar 1782. Gedrukt
a „op het Patriottisch Eiland in 1783, bij Anti-Anglomannus." gr. 8⁰. Met 8 zinneb. pl. zonder naam van graveur. Met Bijschriften in dicht op bl. 1—30. *Bevat:*
De Verklikker. (Tegen R.M.van Goens, (zie op 1784. 14 Oct.) en op zijne: Zeven dorpen in brand. Zie N⁰. 4485.
De Waterlandsche Veldheer. (Op h. verblijf v. Lodewijk v. Brunswijk in (N.Holland?.
De Staatsman. (Op Cappellen tot den den Pol.)
Elk het zijn.
De Vrij-erkenning (nl. der Vereen. Staten v. Amerika.)
De Leeuw en de Dogh. (Op Engeland.)
De Vruchtelooze zeetocht. (Op Byland?)
De Dankbetuiging. (Over de expeditie naar Brest, enz.
b Dezelfde Aflev. op *zwaar papier.*

4498 „Eerste Vervolg der Vaderl. Merkwaardigheden in het Wonderjaar 1783. Dordr., J. P. Streccius. 1783," (een 2e vervolg ken ik niet). Hierin de volgende platen, door *K. F. Bendorp*), met gedichten op bl. 31 tot 75. — Exempl. op *zwaar* papier, welke 24 St. per aflev. kostten; de anderen 16 St.
De Postbode (n.l. van den Nederrhijn).
De Burgerwapenhandel.
De Vaderlandsche Afgezant naar Noord-Amerika.
Het Gerechtshof van Mars gesloopt.
De Werkeloosheid.
De Zeeghafte burgerij te Arnhem.
De naderende Vrede.
De herschepping.

4499 Spotprent op Willem V en de Freule van Lynden. — De Prins zit als
a Bacchus naakt op een vat *Bourgogne* wijn en spuwt den wijn in eene kamerpot die hem door *T. H. S. Baron v. N*(agell), Burgemeester van Lochem) voorgehouden wordt. Daarnaast staat de *Freule v. L*(ynden) die hare kleeren opschort en zegt: *als je blieft Z. D. H.* Links staat haar Grootvader *F. G. Baron v. L*(ynden) en *G. G. Baron B*(entinck), Burgem. v. Zwol (of Arnhem?; zie 1784, 2 Aug.) Naar *L. Hartog* (nl. den Hertog v. Brunswijk), door *W. Prins* (nl. Willem V). Zonder naam v. grav. 8⁰.
b Dezelfde plaat, *fraai gekleurd.*
Behoort in het hierbijgevoegde pamflet: „Kenschetsende lofzang voor de voorstanders der Engelschen. Zalt-Bommel, 1782." 15 bl. 8⁰. Met een gedicht van 14 regels, beginnn.: „Verklaaring der Tytel-print"

Hier ziet men eenen Vorst,
Die.......
In Bacchus is herschapen,
Gezeeten op een Vat, enz.
Terwijl aan zijne zije
De geile Freule staat gereet zich neer te vleien, enz.

4500 „Historische Praalboog der Stadhouderen." — Historisch verhaal, (gedrukt in den vorm van een praalboog,) der Stadhouders van Willem I tot Willem V. Delft, *D. van Lith*. 1782. Hg. 53, br. 35 dm. gr. fol.

4501 Titelprent van Raynal, Hist. van het Stadhouderschap in Nederland. 1782. (vertoonende een geharnast man, die eene weerlooze vrouw verwurgt). Door *P. Wagenaar*. 8⁰.

4502 Zinnebeeldig prentje op Neêrlands zeemacht. De vrijheid, zittende, spreekt tot eenen voor haar staanden Admiraal. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12⁰. Titelvignet van de brochure: Nederland aan deszelfs zeehelden. (Door W. H. Sels). Amst. 1782. 8⁰.

4503 Zinneprent op de Hollandsche en Fransche hulp aan America tegen Engeland verschaft? — Een kolfbaan waarin eenige Hollanders bij een' naakten met veeren getooiden Amerikaan staan; in het verschiet een wegloopende Engelschman en de zee. Door *J. C. Schults*. 8⁰. Titelprent van het hierbij gevoegde Tooneelstuk: „Het nieuwe Nederl., Fransche, Americ. „en Eng. kolfspel. In 3 bedr. Amst. 1783." 8⁰.

4504 (**1782**??) „De kraamkamer van de Schoone Bagijn." — Eene kraamkamer waar
a een Pastoor voor het bed der kraamvrouw zit; aan de tafel zit een Heer vrij versuft en eene weenende dame. Met dit onderschrift en 6reg. vers: „Zie hier de kamer waar 't Bagijntje in is verlost," Hg. 14, br. 18 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde pl. en onderschrift met 18 reg. vers in 2 kol.: „Ei zie de Kamer enz. *Beide zeer zeldzaam*. — Ziet zeker op eenig voorval in eene R. Kath. Amsterdamsche familie. In den Atlas van Mr. v. Gijn te Dordr.

4505 (**1783**.) „De Politieke Kruyer." — Titelprent van deel 1 en ? van dit hevig Patriottisch tijdschrift. Beide met een 4regelig vers van J. C. Hespe. Naar *P. Wagenaar Jr*. door *T. Koning*. Amst., J. Verlem. 8⁰. — Zie over de titelplaat v. h. 1e dl. Wagenaar, Verv. VI, 378. Voorts: Ned. Jaarb. 1783, bl. 1131, 2089, en 1784, bl. 172. Hierbij: „Briev v. Doelicus Patriot aan Mr. A. v. K. over den titelplaat v. d. *Politieken Kruyer*, enz. 29 bl. 8⁰. — Zie voorts op 1785, 16 April.

4506 **9 Jan.** „Beknopte beschrijving der doorluchtige begravenis van de 's Gra„venhaagsche alias Hofcourant." Eene beschrijving van 65 groepen, om achter het lijk te gaan. 8 bl. 8⁰.— Hiervan schijnt eene plaat te bestaan, welke ik echter nooit gezien heb. Welligt vervult het *Begravenis biljet* waarna verwezen wordt, de plaats van eene afbeelding.

4507 (**Jan.**) „De Kaaper *de Vlissinger* Capt. (N.) Jarry door een Engelsch
a „Koningschip genomen" (waarbij Jarry sneuvelde). (Wagenaar, Verv. VI, 140. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. VI.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4508 **22 Febr.** „Afbeelding v. h. Oude Vrouwe en Mannen Huys t'Amst. Het „Jubile gevierd 22—24 Febr. 1783." Uit Nederl. Mercurius. Maart. 4⁰. Zie hierover: v. Loon, Historiepenn. Verv. VI, bl. 196.

4509 **8 Maart.** Woeste vreugdbedrijven te Rotterdam op 8 Maart, 's Prinsen ver-
a jaardag. (Wagenaar, Verv. VII, 75—85). Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4510 **29 Maart.** „Afbeeldinge van 't onverwagth en Schielijk af Branden v. „Een der Stadts Water Molens even benoorden de Haarl. Poort aan 't Y, „'s midd. om 1 uur." (te Amsterdam). Slecht geëtste prent met 2reg. onderschrift. Zonder naam v. grav. Hg. 22, br. 28 dm. br. fol. *Uiterst zeldzaam*. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4511 **(26 April.)** „Exercitie der Amst. Burgerij in tegenwoordigheid v. d.
a „Baron v. d. Capellen t. d. Pol. 1783." (Nederl. Merc. 1783. bl. 220). Door *S. Fokke*. Hg. 11, br. 23 dm. br. 4°.— Uit: (A.Fokke) Vaderl. Hist. in themata. 5e druk. 1801. bl. 120. In den 6en en 7en druk van 1816 en 25 komt deze plaat niet meer voor.

Deze exercitie op het Drilveld, onder kommando van Kapt. H. Bastert, geschiedde op den dag van den grooten maaltijd in den Doelen te Amsterdam, waarover zie: v. Loon Historiepenn. Verv. II, 183. —

Zie over de Burgerwapening en de verschillende Genootschappen, de belangrijke en zeer uitvoerige vermelding in: van Loon, Historiepenn. Verv. II, 211—218 en verder, voorts Bijlage, bl. XI.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4512 **2 Julij**. „Het te water loopen der drie schepen van de werf der O. I. Comp. „te Amsterdam, begonnen 2 Januarij, 5 en 20 Febr. van dit jaar." Naar *J. Andriessen*, door *C. Brouwer*. Hg. 35, br. 47 dm. gr. br. fol.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*; doch met wapen.

4513 **4 Aug.** Het lijk van de vrouw van eenen militair buiten Arnhem opge-
a graven en naar stad gebracht. (Wagenaar, Verv. VI, 214). (Door *M. Sallieth*). br. 12d. 4e afbeeld. van de plaat: Geschied. onzes tijds. Zie N°. 4459. Hierbij: Echt Verhaal v. h. voorgevallene binnen Arnhem op 2 tot 6 Aug. 1783. 14 bl. 8°. — Zie voorts op 1784. 2 Aug.

b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde pl., *etsdruk.*

4514 **(Aug.)** „Arnhems olde Rechten." — Eene zuil waarop: *Anno* 1783; lager 3 borstbeelden die gekroond worden en daaronder 3 familiewapens; op den voorgrond een leeuw die een schild met bovenstaand opschrift vasthoudt. Naar *W. P. C. v. Riemsdijk*, door *J. de Wit*. Met adres van J. H. Moeleman. 8°. Titelprent van het hier bijgevoegd vlugschrift: „Gedagtenis voor Arnhems Burgers. 1783." 21 bl. 8°. Opgedragen aan de HH. Haersolte, Umbgrove en Gaymans, die in de Staatsvergadering te Zutphen in Aug. 1783 hunne Vaderlandsliefde betoond hebben.

4515 **1 Sept.** Gezicht van het voorgevallene in Utrecht met Prof. P. Hofstede, uit Rotterdam. (Wagenaar, Verv. VI, 341). — Gezicht van het Starrenbosch, waar het Vrijkorps gaat exerceeren, en de Oranjegezinde Prof. P. Hofstede onvoorzichtig genoeg is te gaan kijken en er over te spreken, waarop hij grovelijk mishandeld wordt. (Ned. Jaarb. 1616). Hg. 13, br. 16 dm. br. 4°. — Hierbij: Brief behelz. een echt verhaal v. h. voorgevall. op Maandag 1 Sept. met den Heer Pt. Hofstede en 't schreeuwende geval eenige dagen te voren met El. Lusac. Utr. 8 bl. 8°.

—— Zie platen over R. M. van Goens, in Sept. 1783 als Raad van Utrecht ontslagen, op 1784. 14 Oct.

4516 **(Sept.)** „De vrede van anno 1783." (Wagenaar, Verv. VI, 108 en van Loon, Historiepenn. Verv. II, 206—209.) — De Hollandsche maagd in haren verwoesten tuin zittende, die door Ds. Hofstede en Barueth nog meer verwoest wordt. Regts een man met een blad waarop staat: *De Militaire Jurisdictie enz. vernitigt.* Op den achtergrond de koning van Frankrijk, die *alles vrij terug* geeft. In het verschiet links de Prins met den Hertog van Brunswijk bij eene galg. Met uitvoerige beschrijving in 2 kol. Hg. 20, br. 27 dm. br. 4°.

4517 **(17 Sept.)** Zinneprent op de Eendragt. — De Eendragt met de hoorn

van overvloed in den arm reikt de hand aan de vrijheid, met speer en hoed; in het verschiet de vlugtende Tweedragt, enz. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8°. Behoort in de: Bijvoegselen tot d. 1e en 2e druk van het werk: *de Vrijheid* door den boekhandelaar J. Allart te Amst. geschreven, doch alleen met zijn naam onder de voorrede (v. 17 Sept. 1783) geteekend. Van dit werk verschenen toen vier uitgaven, doch nu is het bijna niet meer te vinden.

4518 **20 Oct**. Het springen der voorste kruidkamer van 's lands schip Rhijnland. (Door *K. F. Bendorp*)(?) br. fol. Uit: Vier Kunstplaten, enz. N°. 4458.

4519 **21 Oct**. „Manoeuvres door de schutterij van St. Joris en het Corps *de*
a *„Vrijheid* buiten Dordrecht." Geëtst zonder naam. Met adres van *A. Walpot* en *A. Meulemans*. Hg. 19, br. 30 dm. br. 4°. — Zie: v. Loon, Historiepenn. Verv. 224. Hierbij: Aanspraak aan de Exerceerende Leeden v. de Schutterij v. St. Joris enz. in Dordr. 19 Oct. 1785, door A. Soek. 8°.
b Dezefde plaat, *gekleurd* in dien tijd.

4520 Uniform van de voetboogschutters, heelhaakschutters en de Comp. *de Vrijheid*, alle te *Dordrecht*, ieder met hunne deviezen. Naar *J. C. Bendorp*, door *K.F.Bendorp*. 3 platen, ieder hg. 23, br.20 dm. gr. 4°. *Gekleurd*.

4521 (**31 Oct.**) Eerste gehoor van den Nederl. gezant P. J. van Berckel in den
a Amerikaanschen Senaat te Princetown (Nederl. Jaarb. 2094 en van Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 190) Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 8°.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling; *teekening* in O.-I. inkt voor dezelfde plaat.

4522 **11 Dec.** Origineele afbeelding van den luchtbol (in de vorm van een huis) opgelaten te 's Hage in den tuin van het Oude Hof. 4°. Uit Nederl. Merc. Zie over Luchtbollen in dit jaar: Nederl. Jaarb. 1784. bl. 224. 791. 809. 898.

4523 Een dergelijke luchtbol vastgemaakt aan een scheepje. Doortrek op *papier vegetal* van eene teekening naar Prof. J. F. Hennert te Utrecht, waarbij een scherp spotschrift, genaamd: „Tweede notificatie, enz. over een request „afgedrukt in Ned. Jaarb. 1784. Jan. 4 bl. fol." (wat ik echter niet vind.)

4524 **17 Dec.** Het aan boord zeilen van 's Lands schepen de *Pallas* en de *Vrijheid*. Door *K. F. Bendorp(?)* br. fol. Uit: Vier Kunstplaten enz. N°. 4458.

4525 **29 Dec.** „Een mola of molensteenvisch circa 800 pond zwaar, is voor „Zandvoort gevangen en te Haarlem te zien geweest. 29 Dec." — Twee teekeningen door *C. v. Noorde*. br. 4°. — Eene andere teekening v. denzelfden visch door *H. Keun*. 4°. — Alle in den Atlas Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4526 Spotprent op P. Hofstede, den Prins, enz. Voor eene kermistent hangt een zeil, waarop een Oranjeboom is geteekend; op de estrade staan Hofstede, van der Heim en Kaat Mossel en daarvóór de Prins, zijne Gemalin en de Hertog. Met 4regelig vers: „Hofstede en van der Heim, enz. 8°. — Deze plaat behoort bij het pamflet: Het politicq marionettenspel in de tent: „De Oranjeboom." 36 bl. 8°. Zonder jaar, doch omstreeks dezen tijd verschenen.

4527 Gezicht van 's Lands schepen van oorlog, onder den Schout-bij-Nacht van
a Kruyne voor Rammekens in 1783 en 84. Naar *E. Hoogerheyde*, door *M. Sallieth*. Hg. 32, br. 51 dm. gr. fol.
b Dezelfde plaat; *proefdr. v. a. l.*

4528 Hetzelfde verkleind. Door *A. Suntach*. Hg. 23, br. 35 dm. br. 4°.

4529 Schutterij en Militaire Uniformen. — „Reflextie of waare en natuurlijke „afbeeldinge van de oude Burgerij in het jaar 1770 voor en tot 1783, „toe de Burgerij verandert is volgens het Nieuw Constitutie, maar in „die tijde nog in de Oude Constitutie." (Door) S. G. Casten. 1795. 4°.

Andere titel, daarnaast: „Reflextie of afbeeldinge van de Oude Burgerij „in 1770 tot 82, 83 toe, en van een nieuw corps Oxulaire (*Auxiliairen*) „van de Burgerij in 1783 tot 87, zoowel van de Hollandse Millitaire, „als van de Pruisschen, Englischen, Fransch-Emigrant, Fransch en „Karmagniool, als van de Keyserlijks en Hongarijschen Volkeren, ver-„scheenen op het Oorlogstoneel in Holland, Brabant, tot in Duysland „van 1790 en 1795 tot heede toe." Hierbij een dergelijke Fransche titel. — *Voorin:* „Dit boekje is begonnen in Maart 1795. Door S. G. Casten." — *Achteraan staat*: „Het vervolg van dit boekje is in de 2e deel den „15 Febr. 1796." — welk deel ik niet bezit, doch welligt nog ergens schuilt, en blijkens de keerzijde der laatste bladzijde van dit deel, moet beginnen, met: „Keyserlijke en Koniglig Infanterie: 1. Sergeant enz. tot 7. Waradeine."

Dit belangrijke, onuitgegeven boek met de gekleurde uniformen der verschillende Militaire rangen, bevat 83 *ongenommerde* bladz., nl.: 4 titels voor verschillende afdeelingen, 79 bladz. met kleuren geteekende afbeeldingen de uitlegging van iedere plaat is op de keerzijde der vorige afbeelding. Hg. 20, br. 16 dm. kl. 4°. Over de verschillende Troepen in dien tijd bij onze Repabliek in dienst, zie men de stukken van Generaal W. J. Knoop „Amsterdam in 1787" in den Gids van 1876.

1. Oude Burgerij van Amsterdam in 1770 tot 1783. 4 Unif.
2. Oude Amsterd. Burgerij. — 2 andere Unif.
3. „ „ „ — 3 tamboers.
4. Het oude Burger krijgswapen.
Titel: „Afbeelding van de Nieuwe Burgerij geformeert tot een Corps Oxulaire (*Auxiliaire*) van 1783 tot 87. — Amst. S. G. Casten.

5,6. Nieuwerwets Amst. Burgerij in 83. Iedere plaat 3 Rangen.
7. Amsterdams Burger Genootschap. 3 Rangen.
8. „ Genootschap in 1785. 3 Rangen.
9. „ Burgers. — Tamboer Majoor met 3 Tamb. 1 Pijper.
10. „ Genootschap Musekanten (4).
11. „ Burgers Konstabel. (4).
12. „ „ Cavalerist in 1785.
13. „ „ Ruyterij, in wapen gebragt in 1785 toen de nieuwe regering gemaakt is.
14. „ „ „ Dezelfde cavalerist, intusschen veranderd en gebleven tot in 1787.
15. Huzaar v. d. Rijksgraaf van Salm in dienst der nieuwe Constitutie v. 1786.
16. Curassier (als voren).
17. Van hetzelfde corps. 3 rangen.
18. Militairen in dienst v. h. Defensiewesen of Nieuwe Burgerconstitutie in 1786 in Utrecht in garnizoen. 7 Rangen.
19. Ulaan van van Salm in 1786 in Utrecht.
20. Ruiter van Famas.
21. Ulaan, Husaar, Musquetier van Palardie in 1786. 5 Rangen.

22. Van de Vlotbatterij op den Amstel. 3Rangen en 1 Waardgelder van 1787.
23. Wapentrophee. — „Het 2e Revolutie in Amst. in 1787."
Titel: „Afbeeldingen van de Troupes verscheenen in de 2e Revo-„lutie met de terugkommen v. d. Prins v. Or. in 1787 door de „komst der Pruysse in Holland.
24. 1 Grenadier en 2 Burgers Musketier van het Genootschap, in de verwagting van de Pruissen.
25. Aanmarsch van de Pruissen. — 3 Rangen van Marwits regiment.
26. Eenige Burgers in droefheid over de komst der Pruissen. 5 Rangen.
27. Pruissisch officier van Kalkreuth. 3 Rangen.
28. „ soldaten. 3 Verschillende.
29. „ Cavalery. 3 Verschillende.
30. 2 Holl. Gardes te Amst. in garnizoen in 1787.
31. Pruissische Ruytery te Amst. in garnizoen in 1787. 2 Verschill.
32. „ Infantery. 6 Verschill.
33. Suisses van May. 3 Rangen. Grenadier en Musq. v. Oranje-Nassou, in 1787 te Amst. in garnisoen.
34. De nieuwe Burgerij in Oranje Constit. in 1787. 5 Rangen.
35. Erfprins én Oranje en Nassou in 1788. 3 Rangen.
36. Grenadier Or. en N., v. Westerloo, v. Erfprins, v. Waldeck. 4 versch.
37. 1 Ruiter van van Poes.
38. 1 Garde Dragon. — 1 Holl. Garde (te paard.)
39. 1 Holl. Garde Dragon; 1 Holl. Garde; 1 Huzaar v. Eeker.
40. Gardes Suisses. 2 Rangen. Holl. Garde. 2 Rangen.
41. Holl. Kanonier, Landzaat, Kanoneerboot. 6 Verschill.
42. Grenadier v. Wallon, Mecklenburg, Billaud, Westerloo. 4 verschill.
43. Grenadier, enz. v. Mecklenburg en Waldeck. 4 verschill.
44. Husaar v. v. Eeker, zonder mantel.
45. „ „ „ „ met mantel.
46. Ruiter van Poes; Dragon v. Hessen Philipsthal.
47. Jagers; 6 Rangen. Nieuw Regiment in Holl. dienst aangeworven in 1793 en 94.
48. 2 Jagers, 2 Ulanen v. d. Prins Rohan, 2 Offic. v. Ranger. Fransche Emigranten. — Engelsche troepen in Holl. dienst.
49. 2 Huzaren v. Beon; Jager v. Ranger; Offic. v. Anhalt. 2 St. Huzaar v. van der Hoop.
50. Officier enz. v. Ranger. 3 St. Muzikant in oude en nieuwe monteering. Sergeant van Eng. kanoneerboot.
51. Tamboer Major, enz. Rangers regiment. 3 Rangen.
52. Grenadier en Musketier; Engelsch.
53. 2 Musketier, 1 Jager v. Ranger, 1 Eng. jager.
54. Blaauw Holl. Karabinier.
55. Engelsche Cavaleristen. (4 verschill.)
56. 2 Fransche Emigranten v. Condé.
57. 1 Ulaan v. Rohan, 1 Huzaar, Fr. Emigrant als v. Rohan.
58. 1 Engelsche Jager, Ruiter, Huzaar.
59. 1 „ Officier v. Ruiterij.
60. 2 „ „ „ „
61. 1 „ Huzaren officier.
62. 1 „ „ „ (anders).

63. 1 Engelsche Gemeen Ruiter.
64. 2 „ Bergschotten.
65. 1 Hannovers officier en Musketier.
66. 2 Eng. Gardes en 1 Eng. Grenadier.
67. Een verloren post v. Eng. Jagers.
68. Een Eng. geblesseerd soldaat.
69. Een Eng. Huzaar die in 't veld gefourageerd heeft.
70. „ „ „ die in 't Magazijn gefourageerd heeft.
71. 2 Huzaren v. v. d. Hoop en 2 Fr. Emigr. Huzaren.
72. Een patrouille Huzaren v. Rohan.
73. Een Keizerlijk Generaal.
74. 2 Keizerl. Huzaren Officiers.
75. 1 „ Huzaar.
76. 1 „ Officier (te paard).
77. 1 „ Kurass., Dragond. en Konstab. Offic. 3 st.
78. 1 Kroaat te paard, Hong. Huzaar, v. Lichtenstein, enz. 5 verschill.
79. 5 Keizerl. Constapels.

4530 **1784. Jan.** „Gezigt v. h. ijsvermaak op de Maas voor Rotterdam. „Vue des delices de la glace sur la Meuse." — Groot gezigt op de Maas, regts de Oude Hoofdpoort, in het midden de Boompjes, enz. Naar *T. de Roode* door *M. de Sallieth.* Hg. 46, br. 65 dm. gr. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4531 Hetzelfde, regts de Oude Hoofdpoort, iets verder, links, de Wester Oude Hoofdpoort, links de Boompjes. Met vele groepen enz. op het ijs; links een groote ijsschuit met 4 personen, regts eene narreslede met 2 personen. — Fraaije *teekening* in kleuren zonder naam. Hg. 42, br. 52 dm. br. fol.

4532 Wintervermaak op de rivier de Maas voor Rotterdam; van de Oude Hoofdpoort langs de Boompjes te zien. Onderaan een wapen. Zonder eenig onderschrift, alleen met de namen van graveur en teekenaar. Naar *A. Groenendijk ad viv.* door *J. Groenendijk.* 1784. Hg. 39, br. 48 dm. br. fol.

4533 „De rivier De Maze voor Rotterdam in het Begin van 1784." Gezigt langs het achtergedeelte der huizen aan het Haringvliet. ZZ. Naar en door *A. van der Haar* en *J. van der Spruit.* Hg. 41, br. 57 dm. br. fol.

4534 „Wintervermakelijkheden op den Amstel en gezigt naar den Ysbreeker in „den strenge vorst van 1784." — Zonder naam van graveur. Hg. 25, br. 45 dm. br. fol.

4535 **20 Jan.** „Gesicht der stad Mallaga, met het Kasteel en Rheede, waar het „Hollandsch esquader onder den Vice Adm. P. H. Reynst, de verjaardag „des Konings van Spanjen vierden." Naar *F. A. van Spijk* door *Suntach.* Hg. 30, br. 24 dm. br. fol.

4536 Dezelfde voorstelling. Origineele *teekening* in O. I. inkt voor de voorgaande plaat; doch veel grooter. Door *F. A. van Spijk.* Hg. 25, br. 41 dm. br. fol.

4537 **3 Febr.** „Gezicht van acht 's Lands schepen in eene storm." (Wagenaar,
a Verv. VIII, 16). Naar *E. Hoogerheyden,* door *M. Sallieth.* 1785. Hg. 24, br. 33 dm. kl. br. fol.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* Zwaar papier.

4538 's Lands schip de Vrijheid van 74 stukken, gecommandeerd door den
a Vice-Adm. Reynst bij Minorca op lager wal vervallen, doch behouden. Uit N⁰. 4458: Vier Kunstplaten.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4539 4 **Febr.** Het vergaan met man en muis van 's Lands schip Drenthe, van
a 60 stukken, onder Kapt. Smissaert. br. fol. Uit N°. 4458: Vier Kunstplaten.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4540 Het schip Noord-Holland van 64 stukken, Kapt. Reyneveldt, als een wrak drijvende en gered. br. fol. Uit N°. 4458: Vier Kunstplaten.

4541 Toestand van het schip Noord-Holland op 3 en 16 Februarij; namelijk 3 Febr. bijna zinkende en 16 Febr. geheel zeilrêe. Twee plaatjes op 1 blad door *T. Koning.* 8°.

4542 „Het schip Prins Willem geankerd in de branding voor het eiland „Minorca". Naar *C. de Jong,* door *R. Vinkeles.* Met adres v. F. Bohn. br. 4°. Uit:??

4543 (27 **Febr.**) Het verwoeste Mulheim aan den Rijn door den ijsgang. Door *M. Sallieth* en *F. Sansom.* Zonder eenig onderschrift of naam van graveur. Hg. 23, br. 31 dm., br. fol. *Proefdr. v. a. l.* Uit: „Naauwkeur. beschrijving van de Overstrooming in 1784. Leid. 1785. 8°.

4544 (3 **Maart**). „Dijkbreuk bij het Hoendernest, even buiten Zutphen." (Wa-
a genaar, Verv. IX, 160). Naar *H. Goblé* door *M. Sallieth* en *F. Sansom.* Hg. 23, br. 31 dm. br. fol. Uit: Naauwk. beschr. d. Overstroom. in 1784.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde plaat, latere druk met onderschrift in boekdruk.

4545 (4 **Maart**). „Het instorten der lappentoren te Nijmegen." (Wagenaar,
a Verv. IX, 160). Naar *H. Goblé* door *M. Sallieth* en *F. Sansom* te Rott. Hg. 19, br. 28 dm. br. 4°. Uit: Naauwk. beschr. d. Overstroomingen in 1784.
b Dezelfde plaat, latere afdruk met onderschrift: *'t Instorten.* Het koper is van onderen verkleind.

4546 „Het Valkhof te Nijmegen, nevens het geruïneerde door den Watervloed in 1784, ten Oosten te zien." Naar *H. Hoogers,* door *E. Thelott.* Hg. 45, br. 55 dm. br. fol.

4547 (29 **Maart**) „Onderteekening van het Zoopies Request te Rotterdam." — (Wagenaar, Verv. VIII, 295. Ned. Jaarb. 819.) Aardige afbeelding, waarschijnlijk naar het leven met afbeelding van bekende personen, der teekening van een Orangistisch request den 31 Maart aan de Regering der Stad ingeleverd, met verzoek om afschaffing van een Vrijcorps in het vorige jaar opgerigt, en wat dien ten gevolge den 8 Mei ontbonden werd. (N. Jaarb. 997.) Regts een schoorsteen met glaasjes brandewijn (een zoopje), links eene tafel waaraan een man, die met moeite een kruisje zet en in de linkerhand zijn zoopje houdt. Zonder naam van grav. (doch volgens den Heer J. P. v. d. Kellen, door den Rotterdamschen graveur *J. Hulstkamp.*) Hg. 15, br. 20 dm. br. 4°.

Hierbij: Lijst der Tekenaren op 't Request tot vernietiging v. h. Vrijcorps te Rott. (1784.) 8 bl. 8°. — Naamlijst der voornaame mannen, welke het op d. 29 Maart 1784 aan de Magistraat v. Rotterdam ingeleverd Request tot vernietiging v. h. opgerigte Corps Vrijwill. Schutters hebben onderteekend. Met beroepen en woonplaatsen. 1784. 24 bl. 8°.

Voorts: Naamlijst der uitmuntende Patrioten v. h. onlangs opgerigte Vrijcorps. 1783. 7 bl. — Nieuwe Naamlijst der Bevelhebbers, Officieren enz. v. h. Vrijcorps en derz. verdeeling op 3 Febr. 1784. 14 bl. 8°.

Deze plaat is in het volgend jaar op nieuw gebruikt met verandering van *Zoopies* in *Brandewijn* en 1784 in 1785. Zie 1785. 10 Junij. Zie hierover ook ten Brink, leven v. v. Goens. bl. 191.

4548 Hetzelfde, anders. Eene kamer vol mannen en vrouwen, links eene tafel waaraan eenige Predikanten, met bef enz. zitten, en waarbij een man zijn kind optilt om het een kruisje op het Request te laten zetten; regts een man die glazen inschenkt. — Zwarte kunst zonder naam van grav. doch waarschijnlijk door *T. de Roode*. De afbeelding hg. 13, br. 19 dm. br. 4⁰. — Dit *hoogst zeldzame* plaatje berust in den Gemeente Atlas van Rotterdam, doch het is langs de afbeelding afgesneden, zoodat er welligt een onderschrift bij behoort.

4549 **3 April**. „Geweld gepleegd te Rotterdam aan de Burgercomp. N⁰. 9. op „d. 3en April 1784 als dezelve in de Prinsche Staat gereed stond om „op te trekken." (Wagenaar, Verv. VIII, 308. Ned. Jaarb. 821, enz.) Gezigt in de Prinsenstraat; in het midden de Prinsenkerk. Door *T. de Roode*. Hg. 35, br. 40 dm. br. fol.

Hierbij een gegraveerd plaatje met de „Woorden van Kommando"; waarboven het wapen van Rotterdam; onderteekend: *G.P.Rulach*. Hg. 8½, br. 15 dm. en een ander br. 12⁰. plaatje van een schutter die het geweld vertreedt.

4550 „Afbeelding van het gepleegde geweld te Rotterdam aan de Burgercom„pagnie N⁰. 9 zoo als het zich in de baanstraat vertoonde." — Afbeelding van het verdere geweld en het schieten op het gemeen. Pendant der vorige plaat en even groot, zonder naam van grav. (Door *de Roode* of *G. Kitsen*).

Hierbij een gedicht: „Op de afbeelding v. h. gepleegde geweld te Rott. in de Baenstraat. 2e dr. 8 bl. en: „Echt verhaal v. h. voorgevallene te Rott. op Zaturdagavond 3 April bij het optrekken der Burgers onder Luit. v. Zwijndrecht. Dordr. 12 bl. 8⁰.

4551 Hetzelfde anders. Naar *J. E. Grave*, met adres van *A. Fokke Smz.*

a br. 12⁰. Uit: Vaderl. Hist. in them.

b Dezelfde plaat *proefdr. v. a. l.*

4552 **(3 April)**. Spotprent op Antonie Berkhuis, Adelborst van de Rotterd. Burgercompagnie N⁰. 9, die bij den aanval op 3 April in een suikerwinkel: *het Lam* vlugtte. — De patriotsche adelborst valt over de onderdeur naast een vat stroop, welks inhoud over hem wordt uitgestort. Met 20regelig vers. „Hier ziet men wat de vrees" enz. Zonder naam v. grav. Hg. 10, br. 10 dm. gr. 8⁰.

4553 Dezelfde voorstelling, omgekeerd. De deur waardoor Berkhuis valt is hier links; de opschriften: *Vivat Oranje. W. Moppe*, enz. zijn hierop veel duidelijker. Met hetzelfde vers als voren. Waarschijnlijk door denzelfden grav. en even groot als de voorg. plaat.

4554 Dergelijke spotprent op den Rotterdamschen Patriotschen Vaandrig Verstap, die bij den aanval op de Compagnie N⁰. 9 in het wijnhuis? *Groenland* de vlucht nam. Met nagenoeg gelijkluidend 20regelig vers als voren. „Hier ziet men wat de vrees" enz. Hg. 9, br. 10 dm. gr. 8⁰. *Zeldzaam.*

4555 **(7 April)**. „Afbeelding van een kees, weegluis, avijoenvreeter, amok„spoeger of hedendaagsche patriot." — Spotprent op P. de Waal, zeer gehaat Adelborst bij de Burgercompagnie N⁰. 9, die 's avonds 7 April aangevallen en ligt gekwetst werd. (Wagenaar VIII, 316. Ned. Jaarb. 826). Afbeelding van eenen man met hoed op, wiens gezicht vermomd is door den *Post van den Neder-Rhijn;* op zijne borst hangt het portret van *Oldenbarnevelt* en de *Politieke kruijer*, terwijl hij den Bijbel en den

Oranjetak vertrapt. Met vers in 2 kol.: „Schrik niet," enz. Hg. 15[5], br. 11[5] dm. 8⁰. — Zie zijn portret en biogr. bij het Antid. Request in 1785. 10 Junij.

4556 „*De Prince Vlag.— Oranje boven.*— Uitroepen door *Kaat Mossel* (of Catharina Mulders) en *Ruige Keet* (Cornelia Zwenke), twee oproerige Prinsgezinde mosselwijven te Rotterdam, geuit. (Zie over hen Ned. Jaarb. bl. 1258, enz.) Beide staan ter weerszijden van hunne mosselwagens, waarvan de (gekleurde) Hollandsche vlag waait. — Titelprentje van een hierbij gevoegd vinnig patriotisch geschrift met bovenstaanden titel. 63 blz. 8⁰. Voorts hierbij: Prince Vlag Almanach. Oranje Boven! voor 1785. 64 bl. en: Acte van Consulentschap tusschen Prins Willem V en Cath. Mulders. 7 Febr.

Wegens haar aandeel in het bovenvermelde oproer werd Kaat Mossel 1⁰ Sept. gevangen gezet doch later ontslagen.

4557 Kaat Mossel staat met Oranjestrik versierd bij haren mosselwagen. Met 8 reg. vers: „Stadhounderes van 't Graauw." Zonder naam. 8⁰. — Deze plaat heb ik ook gevonden in een pamflet: „Aan de Burgers en Ingezee-„tenen van Rotterdam" (1784). 15 bl. 8⁰.

Dezelfde, borstb. v. voren, met randschrift: Dit Mosselwijf, enz. en 4 reg. vers: „Dit is Kaat Mossel, een Megeer." Uit het hierbij gevoegde gemeene pamflet: Levensgevallen v. de befaamde Kaatje Vermeulen of Kaat Mossel en Keetje Zwenken, of Ruige Keet. 56 bl. 8⁰.

4558 Cathar. Mulder of Kaat Mossel. Haar werkelijk portret in gewoon costuum als mosselenvrouw, ter halve lijve, rechts, zittend, blootshoofds. Naar *A. Boon.* Door *J. Hulstkamp.* 1786. kl. fol.

4558* Dezelfde, ook als mosselenvrouw, met hoed op. Borstbeeld links, mosselen openende. Met 3 regelig onderschrift. Fraaije grav. (door *Hulstkamp?*) kl. fol.

4559 Cornelia Zwenke (of *Ruige Keet*) staat met Oranjestrikken versierd in hare kamer; op haar tafel ligt het *Zopies Request.* (N⁰. 4547). Met 10 reg. vers. „Zie hier het Evenbeeld, enz." kl. 4⁰.

4560 „Het Politicq Secreet, of Nieuwerwetsche Rarekiek." — Zes Rotterdamsche Patriotten zitten in 6 hokjes op een publiek gemak, en doen met moeite hunne behoefte; elk met eene label waarop ieders naam, en verzuchtingen: nl. Caarten, Zwijndrecht, Vogel, Cremor, Vonk en Bogaert. Regts geeft de Duivel hen de: *Post v. d. Nederrhijn* en de *Politieke Kruyer* voor papier. br. 4⁰. Navolging v. eene dergelijke Holl. spotprent op Engeland in 1781. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4561 24 April. Fragment van eenen luchtballon (van zijde met het Amsterdamsche wapen) opgelaten door het Collegie Felix Meritis te Amsterdam, buiten de Weesperpoort bij den Ringdijk.

Hierbij een kaartje, in dien tijd geschreven tot bewijs van authenticiteit. Voorts de: Vaderl. Courant van 10 Mei 1784 waarin het verhaal van het opstijgen van den luchtbal te Dyon.

4562 Mei. „Proeve over de Kunst om h. Luchtschip of de sloep naar welgevallen te besturen." — 2 afbeeldingen v. een luchtbal waaraan een schuitje of een werktuig. Lager: „Brief v. d. Heer Deumier aan h. Journal de Paris. Buiksloot bij Gebr. Baalde. — Dit is het vervolg v. de Vaderl. Courant v. 1784 N⁰. 55 v. 7 Mei. fol. Zie vorig N⁰. In den Atlas v. d. Heer S. v. Gijn te Dordr.

4563 (7 Mei.) „De Laakenswaardige Tuukius of Engelsche Marie ontdekt, onder het „kleed en naam v. Miser Alys." — Spotprent op het ontdekte overspel

door den lakenkooper J. v. d. Tuuk, wonende in het hoekhuis van Heerengracht en Koningsplein (Noordzijde, waar de Heiligeweg's poort in den achtergevel staat), gepleegd met eene Engelsche vrouw die hij voor een Engelsch officier wilde doen doorgaan. Met bovenstaand opschrift en met verklaring in 2 kol. onderaan. Hg. 20 en 30, br. 30 dm. br. fol. *Zeer zeldzaam.* In den Atlas v. d. Heer Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

In de Bibliotheek der Maatsch. v. Nederl. Letterk. te Leyden komen op deze gebeurtenis 14 komediën, gedichten, enz. voor; zie den Catalogus v. 1847. I, 2. bl. 246, enz.

4564 (6 Junij) Zinnebeeldige grafzerk van J. D. van der Capellen tot den Pol,
a overleden 6 Junij. (Wagenaar, Verv. IX, 96. v. Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 237—242.) Met 2regelig vers: „Wie ooit, enz." 8⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

Hierbij een penning op zijnen dood. Met titel: Libertatis restaurator. Voor en keerzijde. Door *H. L. Myling*. Hg. 15, br. 18 dm. br. 4⁰. Zie van Loon, Historiepenn. Verv. II, N⁰. 611.

4565 Zinneprent op zijnen dood. Eenige Batavieren vermelden zijnen roem en
a wijzen naar den steen, waarop het vers van D. van Stolk: „Capellen tot „den Pol" enz. Naar *D. Langendijk*, door *F. Sansom*. Hg. 22, br. 14 dm. 4⁰.
b Hetzelfde, origineele *teekening* in O. I. inkt zonder vers. Door *D. Langendijk*. 1784. 4⁰.

4566 (Junij.) „De half-geschoorne Ouderling." Spotprent op den Oranjegezinden Kousenkooper Pieter Joosting, Ouderling der Hervormde gemeente te Amsterdam, die zich in zijn winkel (N.Z. Voorburgwal, hoek Molsteeg Z.zijde, of hoek N. Leliestraat) latende scheeren, over den dood van J. D. van der Capellen met zijn patriotschen barbier in twist geraakte, die hem half geschoren liet zitten. — Joosting zit in zijn winkel, naast hem de Duivel, links Kaat Mossel. Met bovenstaand onderschrift en beschrijving er naast. Hg. 19, br. 22 dm. 8⁰. — Hierbij 3 verzen: Joost-Ing-ezeept of de halfgeschoore Ouderling geroskamt. 7 bl. 8⁰. — De half geschoorne Ouderling onder de gansen. 4⁰. — De halfgeschooren Ouderling over den dood van Capellen. Hierover bestaat naar ik meen nog eene andere prent. In de Bibliotheek der Maatsch. v. Letterkunde zijn hierover 4 spotcomediën. Zie Catalogus v. 1847. I. 2. bl. 240.

4567 (10 Junij?) Spotprent op J. le Francq van Berkhey en zijne mishandeling op het Rapenburg, hoek Nonnensteeg, bij de Academie. Met onderschrift: *Mediis furibundus in jocis*, waartusschen Berkhey, die in eene kinderstoel met een pop speelt. Met 10regelig vers: „Hoe Leijdens Warmond, hoe, „men tergt u Vrank en Vrij," enz. Goed geëtst plaatje zonder naam als N⁰. 4547. (Zoopies request, door *J. Hulstkamp*.) Hg. 14 en 22, br. 10 dm. 8⁰.

Ofschoon deze plaat in sommige oude verzamelingen op 1786 gebragt is, geloof ik dat ze behoort bij het oproer van 10 Junij 1784 te Leijden. (Ned. Jaarb. 1118, enz.) Berkhey wordt in het vers de Poppeman genoemd, welke bijnaam door de volgende plaat verklaard wordt. De daar voorgestelde en in het vers aangeduide Kaat Mossel kwam op dien dag uit Rotterdam te Leyden, volgens een hierbij gevoegd pamflet: „Echte missive van een Heer uit de Vroedschap te „Leyden aan zijn Vriend te Amst. over het Tumult v. 9 en 10 ds. (10 Junij 1784.) 8 bl. 8⁰., (doch ze was volgens de Nederl. Jaarb. toen te 's Hage,) terwijl

ze 1⁰ Aug. voor langen tijd werd gevangen gezet. Ook wordt hier Trago vermeld die 5 Nov. gegeesseld en later gebannen is. Beiden konden dus in 1786 Berkhey niet in Leyden bijstaan. — Zie Wagenaar, Verv. VIII, 264, enz. v. Loon, Historiepenn. Verv. II, 242.

4568 Spotprent op Berkhey, die op 8 Maart, 's Prinsen verjaardag, geïllumineerd had en allerlei figuren van het huis van Oranje op een stellaadje of vlot voor zijn huis (aan de Vliet) ten toon had gesteld en daarom *de Poppeman* genoemd werd. — Berkhey ter halver lijve, gearmd zittende met Kaat Mossel; vóór hem staat eene vallende pop, die Prins Willem I moet verbeelden. Met 5reg. gegrav. vers: Zie hier een schandlijk paar, enz. Geëtste plaat, zonder naam (door *J. Hulstkamp?*) Hg. 31, br. 20 dm. fol.

4569 **10 Julij**. „Moedwil gepleegt binnen Rotterdam door eenige rotsgezellen der

a „Burgercomp. N⁰. 11 aan hunne eigen wacht" (op de Draaibrug.) (Wagenaar VIII, 317). Goed geëtst. Zonder naam v. grav. (*T. de Roode?*) Met adres: Delfshaven, D. de Vries. Hg. 19, br. 24 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde pl., latere druk. zonder adres, met bijvoeging: Prijs 14 st.

Beide zijn *zeer zeldzaam* en voor zoo verre mij bekend, alleen in den Gemeenteatlas te Rotterdam aanwezig.

4570 **(Julij?)** Mishandeling van den Predikant Langerak uit Laren op het Huis Nettelhorst bij Lochem, door den Baron van Heeckeren, den Lochemschen Burgemeester Dr. de Wolff en den Heer Sölner, wijl hij, in tegenwoordigheid van Ds. Abbink, uit Lochem, bij een doopmaal van den op 14 Junij geboren zoon van Baron van Heeckeren, weigerde op de gezondheid van den Hertog van Brunswijk te drinken. (Ned. Jaarb. bl. 1701. Zuid-Holl. Cour. N⁰. 85, 86 en 88 v. 1784.) — Met 2regelig bovenschrift en 18regelig vers in 3 kol. Hg. 17, br. 20 dm. br. 4⁰. „Zie N⁰. 4624.

4571 Hetzelfde anders, met gezigt in eene tweede kamer, waar eene kraamvrouw, Mevrouw v. Heeckeren, te bed ligt. Met adres van *D. de Vries* te *Delfshaven*. Door *J. Hulstk(amp)*. Hg. 14, br. 10 dm. kl. 4⁰.

4572 **(26 Julij.)** „De nieuwerwetze Volksmajesteit, met zijn Donatrice of veld„hoen à la mode". — Oranjegezinde Spotprent op de burgerwapening der Patriotten en op de deelneming ter bevordering daarvan door de Dames te Dordrecht. (Wagenaar, Verv. VIII, 254. Nederl. Jaarb. bl. 1342, waar het plan v. 26 Julij voor Dames Donatrices staat). — Een schutter met geweer geeft de hand aan eene welgekleede dame. Op- en neerslaande plaat, welke aan de andere zijde een armelijk werkman en vrouw met een bed van stroo vertoond. Met 6regelig vers. „Ziet hier een Majesteit van 't land," enz. Hg. 18, br. 14 dm. gr. 8⁰.

4573 **2 Aug.** Oproer te Arnhem. (Wagenaar, Verv. VIII, 246. Nederl. Jaarb.

a 1337). — Ontmoeting van eene patrouille burgers en militairen in de Turfstraat te Arnhem, naar aanleiding van de aanranding van een nieuw kerkhof in het vorige jaar. Zie N⁰. 4513. Door *R. Vinkeles*. 8⁰.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* — Uit: Wagenaar, Verv.

Hierbij „Echt Verhaal van het oproer te Arnhem." 2 bl. fol.

4574 Hetzelfde anders. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned.

4575 „Goossen Geurt Bentink en Hent Brantsen, Burgemeesters te Arnhem, „aldaar op de markt door de wijven gekastijd, 1784." — Opschrift der gedrukte

uitlegging van een gezigt op het oude, in 1830 afgebroken Stadhuis, aan eene hoek: *het Zand* genaamd, van de Markt te Arnhem. Links de Koningsstraat waaruit de Arnhemsche Burgers trekken, regts het Zand met de militairen. Op den voorgrond slaan eenige wijven Burgemeester Brantsen voor zijne ontbloote billen en smeekt Bentinck op zijne knieën om genade; eenige jongens verbranden de aanteekeningen van Brantsen; rechts de Momboir Schrassert, links de jonge Brantsen met freule Bentinck. — Plaat, zonder eenigen naam. Hg. 17, br. 28 dm. br. 4⁰. Met afzonderlijke belangrijke uitlegging, waarop het adres van J. Nijhof te Arnhem. Hoogst waarschijnlijk is deze kastijding niet geschied, en de plaat slechts eene spotprent naar aanleiding van het voorval in het vorige N⁰. vermeld. *Hoogst zeldzaam*.

4576 (5 Aug.) „Afbeelding van de nieuwe voorgevel van het Lutersche Wees„huis te Amsterdam." Met adres van *B. Mourik*. Uit Nederl. Merc. II, 72. 4⁰.

4577 Gouden degen den Franschen Admiraal Bailly de Suffren in naam der
a Staten-Gener. door hunne Gezanten l'Estévenon van Berkenrode en G. Brantsen wegens zijne diensten in O.-I. overhandigd.(Ned. Jaarb. 680 en 1293). Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Kok, Woord.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling; fraaije *teekening* in O. I. inkt door *J. Buys*.

4578 Gouden Medaille aan Suffren uit dankbaarheid overhandigd van wege de Holl. O.-I. Comp. Voor- en keerzijde in natuurlijke grootte. Ontworpen door Frans Hemsterhuis. Gegrav. door *J. H. Schepp*. Door *R. Vinkeles*. Hg. 20, br. 28 dm. br. 4⁰. Zie: v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 234, enz.

4579 (1 Sept.) „'t Oranjegraauw schiet hier den Prinsenvlieger op." enz. Gedicht onder een spotprent op de bekende Oranjeklanten te Rotterdam, uitgegeven bij de komst aldaar der Commissie uit de Staten van Holland tot het doen van onderzoek naar het oproer van 3 April. (Wagenaar Verv. VIII, 357, 365). In het midden staat Kaat Mossel met eenen mosselwagen, vol *Oranje Mosselen*, zij laat met Jufvr. de Lange, Prof. Hofstede en andere den vlieger met juk der dwingelandij, enz. op; links zit de Vrijheid in haren tuin met de Amsterdamsche, Leidsche, Delftsche, Utrechtsche en Zeeuwsche wapens, rechts een huis en brug. Met 40regelig vers in 2 kol. Zonder naam, doch waarschijnlijk door *J. Hulstkamp*. Hg. 17 en 28, br. 20 dm. fol.

4580 Kaat Mossel op het rad, vastgebonden met Oranje strikken; de Leidsche bakker A. Trago zit reeds op een ander rad, waarnaast de Leidsche Hoofdschout Brender a Brandis aan de galg hangt. Rechts staat de Hertog van Brunswijk er naar te zien en verwacht een gelijk lot. Met afzonderlijk 24reg. vers in 2 kol. „Staa wandelaren, staa." Hg. 20, br. 30 dm. gr. br. 4⁰. Hierbij nog een vers: „Aan Catharina Mulders,' over deze plaat. 4 bl. 8⁰. Zie N⁰. 4614.

4581 „Het vorstelijke Galge Maal." — Spotprent op Kaat Mossel, den Leidschen bakker A. Trago en Prof. Hofstede, over het uitgeven van de Oranjegezinde *Na-Courant* te Rotterdam. Met 10regelig vers in 2 kol. „Ziet „hier het snoods gebroed," enz. — Rechts staat Kaat Mossel, naast haar een omgevallen mosselemmer, daarnaast Trago, die op zijn bakkershoorn blaast, links Hofstede op eene ezel zittende, met eenen haas (den uitgever der Courant: de Haas) aan een langen stok hangende. Geëtste pl. zonder naam. Hg. 28, br. 20 dm., kl. fol.

4582 Spotprent op den: *Politieken Praatvaar,* een patriotsch-, en de: *Politieke Praatmoer,* een Oranje blad. — Een man houdt het eerste blad in de hoogte, een wijf met een juk om de hals het tweede, enz. Hg. 10, br. 9 dm. kl. 12⁰.

4583 (Sept.) „Gezicht van 's Lands schepen van oorlog onder den Vice-Adm.
a Reynst voor Vlissingen. 1784." (Nederl. Jaarb. bl. 1524). Naar *E. Hoogerheyden* door *M. Sallieth.* Hg. 30, br. 50 dm. gr. br. fol.
b Dezelfde plaat; *proefdr. v. a. l.*

4584 Dezelfde vloot, iets verkleind en in eenigzins andere ligging. Van ond. dezelfde namen der 7 schepen als op de voorgaande plaat. Naar *E. Hoogerheyden,* door *A. Suntach.* br. fol. Hg. 23, br. 35 dm. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht. Pendant v. 4528.

4585 3 Oct. „Gesicht van het Oproer in de Maare kerk te Leyden door de Lector J. Le Franq van Berkhey." Op den voorgrond de lector Berkhey, die met een mes gewapend, blootshoofds uit de kerk rent. Met 3regelig onderschrift. Slecht geëtste prent zonder naam. Hg. 17, br. 16 dm. br. 4⁰.

4586 8 Oct. „Gezigt van het Ophouden der Keyzerlijke (Oostenrijksche) Brik „door 's lans Schooner de *Dolphijn.*" (Wagenaar, Vervolg. VII, 167—280, v. Loon, Historiepenn., Verv. II, 273). — Keizer Jozef II doet aanslagen op 's lands grondgebied, om de vrijheid der Schelde te forceeren. Rechts het Keizerlijke schip, links de schans Lillo en twee Holl. schepen. Hg. 21, br. 28 dm. kl. br. fol.

4587 Het afzeilen der Keizerlijke brik Louis van Lillo, waarop door het Holl. schip de Dolphyn wordt gevuurd. — Slecht plaatje, waarop: A en B. — Onderaan uitvoerige uitlegg. in 2 kol. Met adres *D. de Vries* te Delfshaven. Hg. 17, met uitl. 40, br. 20 dm. fol.

4588 Hetzelfde anders, in twee bladen. (1) Het ophouden der Keizerlijke Brigantine bij Lillo. (2) Het omsingelen van een Keizerlijk schip bij Vlissingen. Met Duitsch onderschrift: „Erster — Zweiter Angriff der Holl." enz. Met adres van *J. M. Will* te *Augsburg.* Ieder hg. 21, br. 32 dm. br. fol. 2 pl. — Zie op N⁰. 3912 *a* een oud plan van Lillo, enz., in 1784 bij P. Schenk Pietzn. op nieuw uitgegeven.

4589 „Een Keizerlijk Brigantijnschip willende de Schelde afvaren, wordt bescho-
a „ten." Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. VII.
b Dezelfde plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4590 Zinneprent op dit voorval, met onderschrift: „De edelmoedige Hollander „of de verbondbreekende Kyser." — De Scheldemaagd wordt door eenen Oostenr. Officier aangevallen; Keizer Jozef verscheurt de Tractaten, waarvan een Hollander hem het onrechtmatige voorhoudt; in het verschiet een Holl. vloot. Met uitlegging hg. 21, br. 33 dm. br. fol. Hierbij een pamflet: „De twist der Mogendheden of de nijdige Keiser. Door Harmodius Friso. (P. Vreede). (1784) 15 bl. 8⁰.

4591 Twee platen over het verder beloop der onderhandelingen over de vrijheid der Schelde. De eerste stelt voor het: „Vertrek van het Wachtschip „voor het Hollans Fort Lillo". — De tweede: (Het Oostenrijksch) „Fregat „de Pollux en de ankerplats van het Wachtschip der Hollanders". Met Fransche en Hollandsche onderschrift en uitleggingen: *Dedié aux Politiques.* 2 fraaije etsen (waarschijnlijk door *H. Kobell.*) Iedere plaat hg. 26, br. 35 dm. br. fol. *Zeldzaam.*

4592 12 Oct. „Aanspraak bij het overgeven van den Palm, Olijf en Lauwer-tak
a „aan het Utrechtse Exercitie genootschap *Pro Patria*, bij hun voortreffelijk „afvuren." Uitvoerig vers van 19 zesregelige strophen in 2 kol. van *Z. Brakel*. In gegraveerd lijstwerk van eikenloof, enz. fol. Hg. 44, br. 27 dm. kl. fol.

b Hetzelfde; het randwerk fraai *gekleurd*.

4593 14 Sept. „De uitvaart van de Orange écharpe, gehouden binnen Utrecht, „den 14 September 1784" Titel met rouwrand, waarop een gekleurd spotprentje, vertoonende drie rouwdragers, die eene Orange écharpe naar eene gereedstaande kuil dragen om begraven te worden; achter hen een vrijcorps. Hierbij een couplet van 7 vierregelige strophen. gr. 8⁰. — Titel van eene hierbij gevoegde redevoering over het dragen van Oranje te Utrecht gehouden, waarna besloten werd die Echarpe te begraven. — Zie N⁰. 4626.

4594 Spotprent op Prins Willem V. — De Prins ligt met ontbloot achterste op de schoot van Vrouw Vrijheid en wordt met haar pantoffel deerlijk mishandeld, terwijl hij tot den digtbij staanden Hertog van Brunswijk roept: „*Oompje, oompje, help*," die antwoordt: *neen ik vlucht*. Rechts het volgende inschrift: „*D. A. T. Dat*, Willem heeft voor zijn gat gehad." enz. Hg. 13, br. 25 dm. br. 4⁰.

Deze spotprent: D.A.T, behoort bij het kluchtspel: „D.A.T., Dat, „Willem heeft voor, enz. 1784" vermeld in den Catal. d. Maatsch. v. Letterk. 1847. I. 2. bl. 236. — Deze plaat wordt in een Catalogus van dien tijd toegepast op het ontnemen van het commando van den Haag aan den Prins in Sept. 1785 doch het beroep op den Hertog van Brunswijk en het jaar 1784 toonen dat die in Sept. 1784 behoort.

4595 Spotprent op de Prinsgezinden. — De Hertog van Brunswijk gaat de ladder naar de galg op om naast Kaat Mossel en Trago gehangen te worden; Hofstede staat bevreesd onderaan; Byland wordt onthoofd, de Prins staat met een koord aan de galg vastgemaakt naast Freule van Lijnden. Slechte plaat zonder eenigen naam. Hg. 11, br. 18 dm. 8⁰. Behoort in het hierbij gevoegde spotdicht: „Heuglijk vooruitzigt, of Vaderlandsche droom. 2e druk." waarin eene lijst van 51 Oranjeklanten die hetzelfde verdienden. 16 bl. kl. 8⁰. Volgens Catal. Ned. Lett. I. 2 bl. 138 door C. Lorié. *Zeer zeldzaam*.

4596 Spotprent op de Prinsgezinden. — Prof. Hofstede ligt gebonden op het rad, de Beul dreigt toe te slaan; de Ouderling en Kousenkooper Joosting bidt geknield naast hem; de Hertog hangt met Kaat Mossel, Trago, Brender a Brandis uit Leiden, enz. aan eene galg waaraan men den Prins ook wil ophalen; een bliksemschicht vaart door de lucht. Met 2reg. vers: „Hier ziet gij Batavier." enz. Behoort in: „De Bliksemslag der Prinsgezinde, Weesp." 5 bladz. kl. 8⁰. Pendant der vorige plaat. *Zeer zeldzaam*.

4597 Spotprent op den Prinsgezinden R. M. van Goens. — „Ex-Regent van „Goens, Politiek Vertoogschrijver. 1784." — Zijn portret, borstbeeld regts in med., waaronder een wolf, een slang en een weegschaal. Met bovenstaand onderschrift. 8⁰. — Op hetzelfde blad het portret van Pt. Hofstede, Prof. en Pred. te Rotterdam, zijn Oranjegezinde medestander. — Hierbij 4 bladzijden 8⁰. waarop: Een viertal verzen op den befaamden Ex-Regent van Goens, en: Een vijftal verzen op den berugten P. Hofstede."

4598 Vinnige patriotsche prent tegen van Goens en den Hertog van Brunswijk. „*Ecce proditor*." Een rad op eene paal geplaatst, waarop de Politiek Vertoogschrijver, van Goens zit; onder het rad staan Willem V en de dikke hertog

(van Brunswijk) de strafoefening te beweenen. — Fraai geëtst plaatje zonder naam, waarschijnlijk door *J. G. Waldorp*. 8°. Met *Verklaaring* zijnde 9 zesregelige strophen op 4 bl. Dit plaatje vindt men meest op 1781 geplaatst, wijl toen den 11 Maart, het Politiek Vertoog verscheen, doch blijkens het vers behoort het op 1784. — Van Goens werd als verklikker verdacht; zie N°. 4497. Zie een Tooneelspel op zijne vlugt: Catal. Maatsch. Lett. I 2, bl. 260.

4599 **15 Oct**. „Vertrek v. d. Hertog v. Wolffenbuttel uit 's Hertogenbosch." (naar Duitschland). (Wagenaar, Verv. VIII, 171). (Door *J. E. Grave* met adres v. *A. Fokke*). br. 12°. Komt zonder naam en adres voor in: Vaderl. Historie in Themata. 5e en 6e druk.

N°. 4600 tot 4611 zijn spotprenten op het vertrek van den Hertog van Brunswijk naar Duitschland. (Wagenaar, Verv. V, 53—65; VIII, 113 en 171). Zie een Tooneelspel en platen op hem in: Catal. Maatsch. Ned. Lett. I. 2, bl. 241.

4600 Portret van den Hertog van Brunswijk, zeer zwaarlijvig, ter halve lijve rechts met hoed op, met uitgetogen degen. Met 4 schimpregels door *Harmodius Friso* (P. Vreede). 8°.

Hierbij een afzonderlijk blad met 8 bijschriften op zijne afbeelding, 11 Maart 1783. 4 bl. 8°.

4601 Dezelfde, ander portret. Ter halve lijve links, blootshoofds, naast hem een militair die hem begroet. Met 3regelig Engelsch bovenschrift en 4regelig Engelsch vers. Uit het geheugen geteekend en gegrav. door *J. G. Stedman*, (den lateren bekenden reiziger in Suriname) en met onderschrift: „Magistrum nunquam habuit, hoc primum sculpturae specimen est." Met adres: Londen. *F. Jones*. 1784. Hg. 22, br. 16 dm. gr. 4°.

4602 De hertog van Brunswijk in kleeding van Veldmaarschalk; ten voeten uit, links, staande bij eenige legertenten. Goed gegrav. plaatje zonder eenigen naam. Hg. 13, br. 9 dm. 12°. — Hierbij nog een ander plaatje, (hg. 6, br. 7 dm.) den dikken Hertog voorstellende schietende met pijl en boog naar de zon. Voorts: Copie v. een brief uit Amersfoort, 27 Augustus over een 4regelig versje over de uitbanning van den hertog, wat te Soestdijk zou gevonden zijn, get. O. B. 4°.

4603 „De afgedankte Pedagoog." Rechts zit de dikke hertog omgekeerd op eenen ezel, achter hem Beelsebub; links een schild, waarop de Stadhouder staat, als wordende nu op nieuw ingehuldigd. Rechts worden de Duitschers, die ambten verkregen hebben het land uitgejaagd. Met verklaring door *Cato Batavus*. Hg. 17 en 34, br. 21 dm. fol.

4604 „Gedenkwaardige uitzetting van Louis van Brunswijk." — De Hertog, op een kruiwagen tot aan de grenspaal gebragt, wordt door den bliksem getroffen en uit het land geschopt; rechts wordt de Prins door Freule van Lynden en Prof. Hofstede door Engelsch zout uit zijne bezwijming over het vertrek van den Hertog opgerigt. Met 20regelig vers in 2 kol. Hg. 17 en 25, br. 26 dm. br. fol.

4605 De Prins kruit op een kruiwagen den dikken Hertog naar de grenzen; achter hem Hofstede, Kaat Mossel, enz.; in de lucht het hoofd van Oldenbarnevelt. Met 16regelig vers in 2 kol. beginn.: „Zie hier het dikste beest," enz. Hg. 17 en 25, br. 26 dm. br. fol. — Hierbij: „Twee puntdichten behoorende tot de kruijerij van den Hertog." 4°.

4606 De Hertog ontvlucht Nederland in eenen luchtbal. — Links wordt aan de Nederlandsche koe door Jozef de hoornen afgezaagd; een Engelschman neemt eene poot weg; Catharina wil eene andere poot rooven en Koning Frederik de staart. Regts wordt de Prins uit den kinderstoel gerukt en voor het ontbloote achterste geslagen. — Zinneprent op de verschillende vernederingen en verliezen, die ons land onderging door de schuld van den Prins en den Hertog. Met 26regelig vers in 2 kol. „Deez' Nederlandsche koe," enz. Hg. 17 en 24, br. 25 dm. br. fol.

4607 „Begravenis en lijkstaatsie van den Hartog Louis van Bronswijk." — De lijkwagen, zijnde een vilderskar, waarachter Hartsinck, Bijland, Kinsbergen, de Bruyn, enz., voorts de Prins en andere Oranjeklanten; rechts Charon met zijne boot. Met uitvoerige verklaring in 3 kol. der 49 N^{o}. Hg. 17 en 42, br. 35 dm. fol.

De uitlegging van deze plaat is curieus, wegens de vele namen van Oranjeklanten, daarin voorkomende. Hierbij: Begrafenisbriefje van 27 Augustus voor Louis. 4^{0}. en: Leescedul bij het gevloekte lijk van den Hertog.

4608 „De hellevaart van eenen landverrader." De Hertog wordt op eene kar, door Cerberus getrokken, naar de hel gebracht, doch Hofstede, P. Joosting, Luzac, van Goens en Kaat Mossel, trachten den wagen tegen te houden; in de lucht de Gerechtigheid, met het wapen van Amsterdam en Holland. Met 4regelig vers. „Zie hier het loon van landverraders. Hierbij de afzonderlijke: „Verklaring van de Konstplaat, enz." br. fol. en een vers: Aan mijne landgenoote bij de hellevaart, enz. 3 bl. — Deze plaat schijnt reeds vroeger te zijn uitgegeven, want in de uitlegging wordt gezegd dat dit in het toekomende waarschijnlijk gebeuren zal. Erbarmelijke plaat. Hg. 22, br. 28 dm. br. fol.

4609 Gefingeerd aanplakbiljet van de verkooping v. d. fraaijen inboedel v. Louis Hertog v. Brunswijk Wolfenbuttel. 's Hage. P. J. Gosse. *Plano.* In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4610 Titelprent van het (hierbij gevoegde) Tooneelspel: „Jaloersen Jozef of aan„komst van dikke Louis." — Keizer Jozef en zijn minister Kaunitz ontvangen met vreugde den verjaagden Hertog, die door zijne dikte de deur bijna niet kan inkomen. Hg. 6^{5}, br. 8^{5} dm. 16 bl. 12^{0}.

4611 Titelvignet van: „De Heldendaaden van Neerlands Admiraal-Generaal, etc. in 12 zangen, 1784." De Hertog wordt weggejaagd; daarbij de Prins in droefenis; allen in Romeinsch kostuum. — Gedicht van Harmodius Friso. (P. Vreede.) 28 bl. 8^{0}.

4612 5 Nov. Spotprent op den Oranjegezinden bakker Adriaan Trago te Leyden, een der hoofden van de oproeren aldaar op 7 en 10 Junij, waarbij de leden van het Exercitiegenootschap mishandeld waren; gevangen genomen zijnde, werd hij op 5 November gegeesseld, voor vijf jaren in een tuchthuis geplaatst en voor tien jaar gebannen. (Wagenaar, Verv. VIII, 280. Ned. Jaarb. bl. 1118 en 1843 tot 1898). — Trago met Oranjemuts op kneedt het brood, in 't verschiet staan Luzac, Berkhey en Bilderdijk. Met 10regelig vers: „Zie Trago hier gereed" enz. gr. 8^{0}. Hierbij nog een volksbericht over zijne geeseling, 4 bl. 8^{0}. en: Levensbijzonderheden van Adr. Trago. 15 bl. 8^{0}. Zie N^{0}. 4567.

4613 (16 Nov.) Calligraphische zinneprent op de in dit jaar opgerigte Maat-
a schappij: tot Nut van het Algemeen, waarvan den 16e Nov. te Edam de eerste constitueerende Vergadering werd gehouden. (Wagenaar, IX. 154,

v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 247). — Bovenaan het portret van den stichter J. Nieuwenhuizen, links de Schreijerstoren te Amsterdam en de zeevaart, rechts eene in werking zijnde boekdrukkerij; van onderen de eerste openbare vergadering der Maatschappij. Naar *A. Doesjan,* door *B. de Bakker*. 1786. Hg. 48, br. 62 dm. gr. br. fol. Met afzonderlijke uitlegging in 4⁰.

b Dezelfde plaat, zonder het portret van Nieuwenhuizen en de afbeelding der vergadering.

4614 **28 Nov.** Kaat Mossel, den 1 September gevangen genomen, illumineert op 28 November, den verjaardag der jonge Prinses Frederica, de gevangenis en houdt feest met de meid en de naaister van den cipier. (Wagenaar Verv. VIII. 358.) Met 2regelig onderschrift. Hg. 12, br. 16 dm. kl. br. 4⁰. Zie een Tooneelspel én andere stukken over haar: Catal. Maatsch. Ned. Lett. I. 2, bl. 244.

4615 (**6 Dec.**) „Vorstelijk St. Nicolaas banket voor de Prinsgezinden." Reeks van 23 verschillende soorten suikergoed en taai-taai, ter beschimping der Prinsgezinden. — Vuil schimpdicht op de Prinsgezinden; bijv.: N⁰. 3 het hoofd van Oldenbarnevelt met de bebloede hals. N⁰. 4 het ingewand van de Witt, enz. 2 bl. kl. fol.

4616 (**6 Dec.**) Spotprent op de Prinsgezinden. — Het opengesneden lichaam van den Hertog van Brunswijk hangt aan een slagersladder, ontledigd van de ingewanden; daarnaast staat Kaat Mossel. Links heeft een patriot de blaas, waaruit *Bourgognewijn* loopt, rechts heeft een ander het hart, waarop *Verraad* staat. Zonder eenigen naam. 8⁰. — Dit plaatje is bl. 3 van het hierbij gevoegde pamflet: „Patriotsche slachttijd, zijnde een St. Nicolaas present „voor de antipatrioten." kl. 8⁰. 16 bl. Het plaatje is veel beter dan N⁰. 4580, doch overigens is prent en vers een pendant van dat N⁰.

4617 (**Dec.**) Kweekschool voor de Zeevaart in Amsterdam opgerigt. (Wagenaar, Verv. IX, 133 enz.) — Afbeelding van het Gebouw op de Buitenkant. Opgedragen aan den Heer *P. Titsingh*. Met adres van H. Gartman, enz. br. fol. Deze plaat behoort in (Fouquet) Atlas van Amsterdam.

4618 „De werking der vrijheidszonen." Zinneprent opgedragen aan: alle voor„standers der Vrijheid." — Eene corps Patriotten trekt op, voorbij eene pyramide, waaraan de wapens der Zeven Provinciën hangen, — om de monsters *Tweedracht, Verraad, Eigenbaat,* enz. te verjagen; daarachter eene breede linie van Vrijcorporisten; links wordt de Standaard met den Vrijheidshoed door eenige Vrijcorporisten omhoog getrokken en geplant. Naar *F. J. Pfeiffer,* 1784, door *L. Brasser*. gr. br. fol. — Deze plaat is in het volgend jaar nagevolgd in: Het Nut der Burgerwapening N⁰. 4633. Hierbij eene gedrukte aanspraak in dichtmaat van een Patriot aan zijne echtgenoote, bij gelegenheid van het stellen zijner handteekening voor een vrijcorps. 31 Dec. 1784. 8 bl. kl. fol.

4619 **1785.** Toegangkaartje voor een honorair lid der Leidsche Societeit van Oranjegezinden.? 1785. — De vrijheid staat tusschen een altaar en den Hollandschen leeuw, met bovenschrift: Voor vrijheid en Vaderland. kl. 12⁰.

Hoewel de voorstelling en woorden eene Patriotten Societeit schijnen aan te duiden, geloof ik toch dat het voor eene Oranje Societeit is, wijl het in de verzameling van Berkhey's werken, op N⁰. 4411 vermeld, gebonden was.

4620 (**Jan.?**) „Jozef II of de Roomsche Keizer in het Ootje." Links zit Jozef II in een kinderstoel op rollen, aan de stoel hangen de namen zijner plannen;

bijv.: „Plan tot opening der Schelde," enz. De verjaagde Hertog van Brunswijk schuift de kinderstoel voort; terwijl Nederland met Frankrijk, Zweden, Pruissen en Spanje rondom Jozef dansen, ziet de Keizerin van Rusland dit zittende aan. Met gegrav. boven en gedrukt onderschrift. Hg. 27 en 36, br. 38 dm. br. fol.

4621 Afbeelding van de Luthersche kerk te Beverwijk, bij executie verkocht en aangekocht door den Amsterdammer J. C. Brandt, waarschijnlijk dezelfde die het fraaije kabinet Conchylien bezat. Naar *T. Verstegen*, door *C. Philips Jacz.* br. 4⁰. *Proefdr. v. a. l.*

4622 **26 Jan.** Beroerte in de Kerk te Leeuwarden. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.
a Uit (Fokke) Vaderl. Geschied. XV, bl. 42.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4623 (**31 Jan.**) Twee stukjes kanon van het Huis de Gelder van den Baron
a van Dedem gehaald. (Wagenaar, Verv. X, 309). Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. X.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4624 (**Jan.**) Orangistisch oproer te Moerkapelle. Mishandeling van den Schout
a Mr. H. A. Kreet te Rotterdam. (Wagenaar, Verv. VII, 303). Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. XV, 28.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4624*Hetzelfde geheel anders. Door *J. de Wit*. Get.: Bl. 235. br. 12⁰. Uit eene collectie van 2 pl. op 1 blad. Uit:?

4625 **22 Febr.** „Straatschenderij Door de Burgemeester Wolf te Lochem. (Zie N⁰. 4570) „gepleegt 's avons den 22 Febr. 1785 wordende verscheid. Patriotsche „Burgers door hem op het alderbrut. mishandelt en voornam. de *Dienstmeid* „uyt de Brouwerij v. de Heer *Heukelmam* die door de Burgem. gedreigt „wiert vermoort te worden. Zie de Utr. Cour. N⁰. 27. 1785." — Afbeelding van de straat voor het huis met open raam en deur; de meid ligt op den grond, vele omstanders, enz. Met 10reg. onderschrift. 8⁰. *Zeer zeldzaam.* In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4626 (**23 Febr.**) „Begrafenis van de Oranje leuz." Opschrift van eene spotprent op den Prins, bij de strenge publicatie der Staten van Holland van 23 Febr. 1785, tegen oproerige bewegingen en het dragen van Oranje en andere leuzen. (Nederl. Jaarb. bl. 195). — Eene groote schaar van rouwdragenden brengt eene baar, versierd met Oranjelinten naar een geopend graf, waarnaast een steen met opschrift: „*Oranje leuz Obiid* 1785." Met onderschrift: *Ruit, qui cuncta ruebat.*" Hg. 18, br. 21 dm. br. 4⁰. Hierbij een vers in 4 coupl. ter *Verklaring* en een *Grafschrift*. Zie N⁰. 4593.

4627 (**Maart.**) „Afbeelding eener Medaille te Utrecht vereerd." — Voorzijde: „Repulsis civibus, jura reclamantibus, jugoque subactis, hoc nequitiae praemium „Triumviratui decrevit Tyrannis Ultrajectina. 1795." en randschrift: „Perponcher. Lunenburg. Abbema. Holl. Instrum." — Keerzijde: Corona Murali civium cruore adspersa ornandi. 1619. 1674. 1748 en randschrift: „Memento-mori." Daaronder de Hollandsche vertaling:

„De Burgers hunne rechten terugeischende, voor het hoofd gestoten en „onder het juk gebracht zijnde, heeft de Utrechtsche Dwingelandij dit loon der „boosheid aan haar Driemanschap vereerd. 1785." 8⁰. — Het jaar 1795 is in de vertaling in 1785 veranderd en waarschijnlijk de fout 1795 opzettelijk gemaakt, wijl ze ook op de volgende medaille voorkomt en welligt strekken moest om voor vervolging te behoeden. Van 1795 kan ze althans

niet zijn. — Behoort deze afbeelding ook in een boek? Ik vermoed dit, ofschoon ze met de volgende Geldersche op één 4° blad gedrukt is, blijkens de zwarte tusschenlijn regts, en ze daarmede dus ééne plaat uitmaakt. De medaille hier afgebeeld bestaat niet in werkelijkheid; althans in metaal is ze allen onbekend, ook den schrijvers van het Vervolg op van Loon Historiepenn. (de HH. J. Dirks, J. v. Lennep en L. P. C. v.d. Bergh) waar ze II. bl. 261, beschreven, doch de eigenlijke beteekenis niet vermeld wordt. — Ze doelt op het Rapport der Commissie van 9 Heeren over de bezwaren der Utrechtsche Burgers op het Regeeringreglement van 1674, uitgebragt door den Voorzitter Perponcher 1°. September 1784. (Ned. Jaarb. 1784 bl. 1535.) Deze zaak eindigde eerst in Maart 1785 met de verkiezing, afzetting en reïnstallatie van Mr. J. Sichterman. Zie over dit alles: Ned. Jaarb. 1785, 441 tot 511, en op bl. 488 ook de toen verschenen geschriften, waarbij deze penning niet genoemd wordt, en overigens: de Beaufort, in de Gids 1875 N°.12. bl. 397, enz.

4628 Afbeelding van eene dergelijke medaille als de voorgaande, doch voor Gelderland, met dergelijk opschrift aan voor- en keerzijde als die voor Utrecht, doch met de volgende verschillen. Op de voorzijde staat in plaats van *Triumviratui,* nu: *Mundiburno suo Tyrannis Gelrica,* namelijk: *Aan hunne Momboir* (J. Schrassert) *de Geldersche Dwinglandy.* Het woord *Nequitiae* (boosheid) is in: *Astutiae* (loosheid) veranderd en op de keerzijde staat in de plaats der jaartallen, nu: *W. P. V. O.* (Willem Prins van Oranje) waaronder een juk, keten, zwaard, enz. Voorts zonder randschrift op voor- of keerzij.

Ook deze medaille is bij v. Loon Verv. afgebeeld, maar voor Gelderland weet ik in 1785 geen feit aan te wijzen waarop die doelen kan.

4629 (**Maart.**) Spotprent op de onlusten te Utrecht over de verkiezing van Sichterman? — „De vernieling der Aristocratische Kuiperij.” Opschrift van een 32reg. vers in 2 kol. onder eene plaat, waar de Holl. leeuw door het zwaard: *Volksstem* een vat, geteekend: *Utrecht,* in duigen doet spatten en waaruit de *Aristocratie* kruipt. Een man houdt eene: *„Publicatie ter „ver...ding(?) van Requestranten”* omhoog. Achteraan regts staat de Hertog van Brunswijk uit *Aken* met een verrekijker te zien naar den *Meesterknegt* (Willem V), die in een kamertje zit te zuipen; regts slijpt Hofstede zijn geestelijk mes. Zonder naam. Hg. 17 en 29, br. 24 dm. fol.

4630 (**16 April**). Spotprent op de Amsterdamsche Burgemeesters J. Rendorp en W. G. Dedel over het door hen bewerkte proces, den 16en April aangevangen tegen schrijver en uitgever van het Patriottisch weekblad: „De politieke Kruier,” n.l.: Mr. J. C. Hespe en J. Verlem, dat eerst eindigde met hun confinement op 6 Mei, en na hun appèl met hunne vrijlating, op 19 Mei. (Wagenaar, Verv. X, 175 en 179. — Ned. Jaarb. 642 en 762.) — Een kruier wordt door twee honden aangevallen en zijne kruiwagen omgeworpen, waaruit de brief van *Justus Plebejus* en het N°. 224 vallen, die tot de aanklacht aanleiding gaf. Regts twee hondenhokken, waarvan het een *R*(endorp) het andere *D*(edel) gemerkt is. Met 24regelig vers: „Een kruier zwaer bevracht”, enz. Hg. 8 en 20 dm., br. 11⁵ dm. 8°.

4631 (**19 Mei.**) Spotprent op dezelfde Burgemeesters na de vrijlating van Hespe. — Een kruier aan wien de Vrijheid de hand geeft, kruit een wagen met pamfletten, waarbij: *Justus Plebejus* 224, langs een brug, doelende op N°. 224

van het weekblad, waarin de brief van Justus Plebejus. Op den voorgrond wordt eene *Sententie* door rotten beknaagd; op de brug jaagt de Hollandsche leeuw twee honden naar hunne hokken, waarop de namen: *Ren*(dorp) en *Del*(Dedel). — Met vers in 2 kol. „Voort, groote rekels" enz. Zonder naam. Hg. 18 en 27, br. 15 dm. kl. fol.

Hierbij over het confinement van Hespe: „Copy van eene missive door Joachim Pontifex, Secretarius aan Joachim Pontifex Consiliarius in 's Hage, gevonden bij het Logement van Amsterdam. 8 bl. 8⁰. nl. een gefingeerde brief v. 26 April aan Joachim Rendorp, Pontifex geheeten wijl hij Burgemeester was. — Een visitekaartje v. Hespe, gelijk in Wagenaar's Verv. X, 179 vermeld wordt, nl. met het zinnebeeld van verbroken boeijen, en afgegeven als dank voor de bezoeken in de gevangenis ontvangen, zal later op 1802 vermeld worden, wijl er dat jaar en zijn titel van Proc.-Gen. bij de Bat. Republiek bijgedrukt is.

4632 „De Vrijheid der drukpers". — De Vrijheid ontrukt aan het bedrog de
a boeijen; op den achtergrond de drukkunst bij eene zuil met het beeld van Laur. Koster. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. — Titelprent voor het gedicht van Batavus (E. M. Engelberts?) „De Vrijheid der Drukpers. (Amst.) zonder jaar; waarschijnlijk bij het in hechtenis nemen van Hespe verschenen, wijl op bl. 25 nog met ontroering aan den dood van v. d. Capellen, d. 6 Julij 1784 herinnerd wordt, en het waarschijnlijk vroeger verschenen is dan 8 Sept. 1786, toen het Geldersche Bloedplakkaat op de Drukpers ontstond. Zie aldaar.

b Dezelfde plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4633 (28 Mei) „Het Nut der burgerwapening." — Bovenschrift van eene Zinneprent: „Opgedragen aan alle vrijheid en vaderlandlievende genootschappen van „wapenhandel." Deze plaat is geheel gevolgd naar N⁰. 4618: De Werking der Vrijheidszoonen, doch met eenige veranderingen. — Links een altaar, waarop het beeld der Vrijheid staat, wat twee mannen trachten omver te halen en twee andere gewapende Patriotten steunen. Met uitvoerig vers in 2 kol. van *J. Voorman*. Tusschen het vers een medaillon met de Vrijheid en 1785. Naar *P. Coyen*, door *A. Hulk*. Hg. 38, br. 36 dm. gr. br. fol. Zie een Marsch door J. Nomsz hiervoor in: Catal. Ned. Lett. I. 2, bl. 157.

Deze plaat is te 1785 Amsterdam in verschenen, welligt bij gelegenheid dat het Genootschap: Tot nut der Schutterij, zijne wapenoefeningen, achter *Malta* buiten de Leidsche poort (waar thans de P. C. Hooftstraat is) aanving, volgens Wagenaar, Verv. X, 174 en Ned. Jaarb. 1766.

4634 (Mei.) „Het trekken der Loterije v. de O. I. Comp. op de zaal boven „de Manege te Amsterdam. 1785." Met adres van *B. Mourik*. 4⁰. Uit Nederl. Merc. Mei.

4635 **10 Junij**. „Ondertekening v. h. *Request-Antidotaal* in zeker *groot* huis „op het Haringvliet te Rott. 10 Junij 1785 's midd. ten 12 uuren." — (Wagenaar, Verv. X, 198. Ned. Jaarb. 850.) Gezigt op het huis v. d. Oud-Schepen Jan Cornets de Groot, uit welks ramen het *Request-Antidotaal* onder het volk geworpen wordt. Met dit onderschrift en 28reg. vers in 2 kol. onder de pl.: „Hoe kan het eelst geslacht, enz." Hg. 14 en 25, br. 20 dm. gr. 4⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4636 „Onderteekening van 't brandw. (brandewijn) request te Rotterdam in „1785," ook genoemd het Request Antidotaal. Dezelfde plaat (van *J. Hulst-*

kamp) als die van het Zoopies request. N^{0}. 4547; doch met verandering van *Zoopies* in *Brandw*. en 1784 in 1785. Omberdruk. br. 4^{0}.

Hierbij: „Naamlijst der Ondertekenaren v.h. Brandewijn's of Antidotaal Request op d. 13en Junij 1785 aan de Burg. van Rott. gepresent. 4 bl. fol. en „De waare geaardheid v. een deel der Requestranten. 15 bl. 8^{0}. (nl. v. de Requestranten om herstel van het Vrijcorps.)

4637 Spotprent op de teekenaars van het Req. Antidot. „Afbeelding van een Schop, Phoef of Antipatriot.” — Afbeelding van een man met een grooten bril met netwerk voor de oogen, een muizenval op het hoofd en een groot juk op de schouders, waaraan hangen: *Brandewijn Request*, *Zoopies Request*, *Politiek vertoog* en andere Oranjepapieren; tevens vertreedt hij de *Rechten en Vrijheden*. Met 26reg. vers: „Ziet hier uw beeltenis, Verachte Antidotalen,” dus na het Antidotaal Request verschenen. Goede gravure zonder naam. Hg. 17^{5} en 26^{5}, br. 12^{5} dm. 4^{0}.

Zie deze en 2 andere platen bij een treurspel: de Aristocraten. 1785. door F. v. Aken in: Catal. Ned. Lett. 1847. I. 2. bl. 47.

4638 Over het Request Antidotaal? — „Titel voor het Saturdags Kroegpraatje. „Of schilderij aan de wandt.” — In een herberg spreken 2 patriotsche werklui onder het drinken van een borrel over den Prins enz.; hunne couranten: het: *Kroegpraatje, Post v. d. Nederryn* en *Republikein aan de Maas* liggen op den grond; aan de muur hangt de afbeelding van een groot huis (waarschijnlijk dat van Cornets v. Groot, waar het Request Antidotaal den 10 Junij 1785 geteekend werd) ter weerszijde de: *Leydse* en *Delftsche* Courant. — Met bovenstaand onderschrift, Oranjegezinde uitlegging en vers waarin van Capellen's dood vermeld wordt. kl. fol.

4639 (23 Junij.) Eerste openbare wapenoefening en afvuring van het Patriottisch genootschap van wapenhandel: de Palmboom te Rotterdam. (Wagenaar, Verv. X, 200—202. Ned. Jaarb. 855, 953.) Door *F. J. Pfeiffer*. Hg. 22, br. 27 dm. br. 4^{0}. *Zeldzaam.*

4640 Het devies de *Palmboom* van het Rotterd. wapengenootschap. — Fraaije gelijktijdige *teekening* in O. I. inkt, door (*D.*) *Langendijk*. Hg. 22, br. 16 dm. gr. 4^{0}.

4641 12 Julij. „Aerostatische machine (luchtballon) van den Heer Blanchard, „opgelaten in den tuin van het Oude Hof te 's Hage 7$^{3}/_{4}$ en nedergelaten „bij het dorp Zeevenhuysen te 8$^{3}/_{4}$.” *Teekening ad vivum* in kleuren door *G. Carbentus*. 1785. Hg. 36, br. 46 dm. br. fol. Niet gegrav. In de Nederd. Jaarb. komen over de luchtballons te Amst. en Rott. in vorige en volgende jaren opgelaten, vele berichten voor, doch niet over deze.

4642 (22 Julij.) „Het Antidotale jacht.” Spotprent op het jagt met Oranje-gezinde personen, wat te Rotterdam den 22 Julij het schip vergezelde waarmede de Prinses van Oranje naar Breda reisde en waar men toen veel getier maakte. Bij de landing aan het Oude Hoofd werden de namen der schepelingen, waaronder: Bilderdijk, David Koning Jr., enz. opgeteekend. (Wagenaar, Verv. X, 189. Ned. Jaarb. 949 en 1020.) Met 24reg. vers.: 't van Spijt gezwollen hart der laffe Antidotalen, enz. Hg. 10 en 20, br. 12 dm. kl. 4^{0}.

Dit jagt werd het *Antidotale* genoemd, omdat de schepelingen teekenaars waren van het Antidotaal Request van 10 Junij. (Zie N^{0}. 4635.) Hierbij 3 zeer zeldzame pamfletten: Het Antidotaale Rotterdamsche Speelreisje bij gelegenheid v. d. overvaart v. H. K. H. op 22 Julij 1785. 20 bl. 8^{0}. — Vrijmoedige bedenking over de zogenaamde Antidotale

speelevaarders, in tegenstelling v. d. Overschieschen Twistzoeker P. de Waal. Overschie. J. Dekkers. (30 Julij.) 8 bl. 8⁰. — Echte levensbeschrijving van Petrus de Waal, alias Piet de Bretteur. Overschie. 24 Jan. 1786. kl. 8⁰. 26 bl. Met portret.

4643 **6 Aug.** De blijde aankomst van Z. H. te Rotterdam aan het Pontegat, na bezigtigen der frontieren. (Wagenaar, Verv. X, 191.) Zonder naam. Met 3reg. onderschr. br. 4⁰. Is naar ik meen uit een boek.

4644 **(16 Aug.)** „Het inrukken der Militairen in Amersfoort." — op last van
a Willem V en op verzoek der Gedeputeerde Staten van Utrecht. (Wagenaar, Verv. XI, 66.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XI.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4645 a Hetzelfde anders en kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned. XV, 194.

4646 (4 Sept.) Onrustige bewegingen te 's Hage" (der Oranjegezinden). (Wage-
a naar, Verv. X. 77, enz.). Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XV. bl. 210).
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4647 (8 Sept.) „Commando v. 't Haage de Stadhouder ontnomen en een nieuw Staaten „Vaandel ingewijd". br. 12⁰. plaatje op *C* — Commando, uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurtenissen.

4648 **15 Sept.** „Teeder afscheid neemen van Willem V op het Binnenhof van de Burgers als (den 8 September) het Commando van 's Hage van Z. H. was afgenomen." (Wagenaar, Verv. X. 125). Door *J. G. Visser*. Hg. 10, br. 15 dm. br. 12⁰.

Hoewel het eigenlijke en primitieve besluit over het afnemen van het Commando over den Haag, den 8sten Sept. 1785 genomen werd, zoo behoort de hierop toepasselijke spotprent: de Commandobrug, enz., (N⁰. 4728) blijkens de daarbij gevoegde verzen eerst op Julij of Sept. 1786, toen eindelijk de definitieve Resolutie daarover genomen werd, na de Memorie van den Prins en de Brieven van den Koning van Pruisen. Zie Wagenaar X. 114, 120.

4649 Zinneprent op het ontnemen van het Commando van den Haag aan den Prins. — Een geharnast man, die een gebroken vlag waarop een Oranjeappel, in de hand houdt, wordt door een gewapend burger, die door de Vrijheid bekroond wordt, aangevallen en gewond. — Titelvignet voor een deel van de *Politieke Kruyer*, zonder eenigen naam of titel. 8⁰.

4650 **17 Sept.** „Vuurwerk van het Genootschap: *Tot Nut der schutterij*, afge-
a stooken te Amsterdam." Door *J. E. Grave*. Met adres v. A. Fokke. br. 12⁰. Later zonder adres in: (Fokke) Vaderl. Hist. in them.
b Hetz. plaatje, *proefdr. v. a. l.*

Zie de zinneprent: Tot nut der Burgerwapening op N⁰. 4633 en inzonderheid: v. Loon Historiepenn. Verv. II. bl. 211—218.

4651 **18 Sept.** „Zeltsaamen aanmerking op de Reegenboog die zig vertoonde „in 's Hagen den 18 Sept. 1785." 2reg. opschrift op eene label boven een regenboog met 7 kringen waarvan de 2e en dikste Oranje gekleurd was. In de boog een 6reg. versje: „Zoolang de Son en Maan zal staan," eindigende: „Daar door zag ik Oranje booven." Slechte gravure zonder naam. Hg. 27, br. 20 dm. kl. fol. Daaronder geteekend een scheepje met Oranjetakken omgeven. — Hierbij een kl. fol. muziekblad: „Zang van „de zeldsaame aanmerking op de Reegenboog, zig vertoonende 18 Sept.

„1785." — Ik heb deze plaat en muziekstuk nooit elders gezien, noch vermeld gevonden. In den Atlas v. d. Heer A. J. Nyland te Utrecht.

—— (8 Nov.) N⁰. 4650—4659 zijn Duitsche Spotprenten over den Vrede van Parijs, waarmede de twisten van Nederland met Keizer Jozef II eindigden, en ons land 10 Millioen Guldens betaalde en andere vernederende voorwaarden aannam. (Wagenaar Verv. IX. 297 tot 307. Nederl. Jaarb. 159 en 1555. v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 271 tot 275.)

4652 Spotprent op den vrede. — *Das Gedemüthigte Holland.* In het midden staat de Keizer met de roede in de hand voor den knielenden Holl. Gezant; links spreekt een ander Holl. met de Fransche en Engelsche gezanten; rechts de Pruissische en Spaansche gezanten die allen verheugd zijn over hun aandeel in de sommen door Holland betaald. Aan tafel staat een oud man, die het geluk der Despoten beklaagt. Duitsche gravure met 10 Duitsche vierregelige strophen in 3 kol. Hg. 19 en 35, br. 27 dm. fol.

4653 Spotprent als voren. — „Politische Käss-collation, oder die gedeh-müthigte

a „Mijnheers." — De Keizer biedt aan de andere mogendheden een stuk van de Holl. kaas aan, waarop Frederik de Groote met een mes in de hand, een groot stuk neemt en de andere mogendheden ook hun aandeel nemen. Links de nachtwacht, die het lot der kleine staten beklaagt. Links en onderaan de verzen. Zonder eenigen naam. Hg. 23, br. 34 dm. br. fol.

b Dezelfde plaat, de verzen anders, rondom de plaat gedrukt. Naauwkeurige copie; de verzen 1 en v. d. Nachtwacht naast, de andere onder de plaat gedrukt. Hg. 25, br. 26 dm. br. fol.

4654 Dezelfde voorstelling. Op den achtergrond regts eene groote veldtent. Slechte Duitsche copie der voorgaande plaat met dezelfde verzen onderaan. Hg. 22, br. 33 dm. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4655 Spotprent als voren. De Keizer van Duitschland en de Koning van Frankrijk zitten zamen aan een tafel en deelen een Hollandsche kaas onder elkaar, terwijl de Keurvorst van Keulen de kruimels van de tafel voor zich afveegt, komt de Koning van Pruissen binnen, zeggende: *Je mange ausi du fromage.* Met Fr. en Duitsche uitlegging. Zonder naam. kl. fol. Hg. 36, br. 23 dm. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4656 Spotprent als voren. „Aspecten der gegenwärt. Lage Hollands." — Een Hollander zit weeklagende over het geweld hem door den Keizer aangedaan op zijn geldkist, waaraan hij met ketenen gebonden is. Achter hem de Vrije Schelde; regts de Keizer op zijn troon, wien Mercurius een schip aanbiedt. Met adres v. *J. M. Will* te Augsburg. Hg. 21, br. 32 dm. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn, te Dordr.

4657 Spotprent als voren. „Friedensschluss zwischen" etc. De Hollandsche Gezant onderteekent aan eene tafel de acte v. Vrede, waarbij de Fransche en Engelsche Gezanten zitten en de Keizerl. Gezant staande lacht; regts wordt het goud uitgeteld en met volle zakken naar de ledige koffers gesleept. Met adres v. *J. M. Will* te Augsburg. Hg. 21, br. 32 dm. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4658 Spotprent als voren. „Holländische Tapferkeit." Een ronde plaat, waarop een Keizerlijk oorlogschip de Schelde afzeilt. Aan strand staat een kikvorsch (Holland) met een zak dukaten en inschrift: „Durch meine Deute „habe ich mir den Frieden erkauft." In medaillon. Hg. 15, br. 15 dm. 4⁰.

4659 Spotprent op hetzelfde. — Links een Oostenrijksche tolboom waarbij
a een open koets, door een Fransch officier gemend, waarin een Pruissisch officier zit; de officier wordt om betaling van barrièregeld aangehouden door den Oostenrijkschen beambte; doch de 2 Leden der Hollandsche Staten, die achter op het rijtuig staan, zeggen: „Wij betalen Mijn Heer!" waarop de Pruis verder reist. Duitsche plaat met Fransch en Duitsch 4regelig onderschrift. Hg. 21, br. 31 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde plaat, goed *gekleurd*.

c Dezelfde plaat, fraai met kleuren en goud *versierd*.

4660 Hetzelfde als voren, met onderschrift: „Reiss eines Preisischen u. Französ. „Off. in Holland." — Links het rijtuig, waarin de Pruissische officier zit en achterop de Holl. Staten staan; regts de tolboom. Met 4regelig Duitsch onderschrift en adres van *J. M. Will* te *Augsburg*. kl. br. fol.

4661 Spotprent als voren. „Der Politische Wagen." — Opschrift boven eene plaat, geheel gevolgd naar de vorige; met 2reg. Duitsch onderschrift: „Kayserl. Off. verlangt Weggeld, enz. De Pruiss. Off. zit in de gesloten koets, op welks portier een vrijheidshoed geschilderd is; de 2 Patriotten achter op de koets staande, zeggen: „Wij betalen Mijn Herr." br. 4⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4662 **10 Nov.** „Nederland in verbond met Frankrijk. 10 Nov. 1785" — (Wa-
a genaar, Verv. VIII. 212—223 en v. Loon. Historiepenn. Verv. II. 275, enz.) Vignet op den gegrav. titel van een aldus genoemd boek. — Een zinnebeeldige zuil met opschrift: *Fides Mutua*, enz.; aan den voet het Fransche wapen. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰.

b Hetzelfde vignet, *proefdr. v. a. l.*, doch met het Amsterdamsche wapen, dat later in het Fransche veranderd is. — Zie N⁰. 4685.

4663 „Alliantie met Vrankrijk." — Vignet over hetzelfde met dit opschrift. Naar *J. Buys* door *C. Brouwer*. 8⁰. Uit?? — Hierbij de Amsterd. Extra Courant v. 22 Nov. 1785, waarin het Alliantie Tractaat is afgedrukt.

Zie de afbeeldingen van den pragtigen maaltijd, hierover te Amsterdam gegeven, op N⁰. 4683.

4664 **(11 Nov.)** Oproer te Meppel (Wagenaar, Verv. X. 318). Door *R. Vinkeles*.
a 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XV. 278.

b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

4665 **(17 Dec.)** „Ter Gedachtenisse v. d. waerdigen Menschenvrind Servaas „Havart, ijverig voorstander der Burgerlijke (Vrij?)h(eid?)." Een Grafteeken met dit opschrift, en de Maagd der Vrijheid. Door *F. Sansom* te Rotterdam. gr. 4⁰. — In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht. Deze plaat is later eenigzins veranderd gebruikt ter eere v. C. G. Visscher; zie op 15 Mei 1787.

Servaas Havart, geboren te Rotterdam 21 Junij 1750 en aldaar 17 Dec. 1785 overleden, was een ijverig patriot. Zie uitvoerige mededeelingen over hem en zijn geslacht in: Rotterdamsche Historiebladen. Afd. Geneal. en Levensbeschr. bl. 358—401 door den Archivaris J. H. Scheffer. In 1786 verscheen: Belgicus, bij den dood van zijn Vriend S. Havart. 8 bl.

4666 **(19 Dec.)** De Utrechtsche Burgemeester Loten des avonds door de Bur-
a gerij aangevallen, wegens het niet bekomen van antwoord op hun Request, na er den geheelen dag op gewacht te hebben. (Wagenaar, Verv. XI. 39) Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned. XV. bl. 283.

b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

4667 28 Dec. „Afbeeldinge der Uniformen v. h. Legioen lichte Troupen v. Frederick Grave v. Salm. Utrecht. A. Stubbe. — Titel; opdragt aan d. Graaf v. Salm. 28 Dec. 1785.— 5 gekl. pl. van: Huzaar Officier. — Curassier Officier. — Fuzilier Off. — Jager Off. — Ulaan. — br. 8⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr. Hg. 9, br. 14 dm. br. 12⁰.

4668 „De samenspanning der Arenden. Een zinnebeeld. fabel bij wijze v. „Tooneelspel. Konstantinopel. Drukkerij v. h. Serail." (1785 ??) Een luid schreeuwende boer gaat naast eene zwijgende burgervrouw; vooraan regts een arend met twee hoofden. Hg. 9, br. 7 dm. 12⁰. Titelvignet van het bovengenoemd pamflet, wat waarschijnlijk doelt op de twist met Keizer Jozef II over de Schelde. geëindigd met den Vrede van 8 Nov. 1785. (N⁰. 4652.) Het vignet is eene copy (eene oude? of van 1780?) van het plaatje van *A. Durer* bij Bartsch, Peintre Grav. VII. 96. N⁰. 83. beschreven als: Le paysan et sa femme.

Het pamflet is door Gotlieb Pansmouser, den schrijver van: Le Partage de la Pologne.

4669 Bouwkundige afbeelding van de Begraafplaats en haar voorhof in het Gorsselsche veld bij Zutphen in 1785 opgerigt voor de familie van der Capellen en ter eere van J. D. Capellen tot den Pol, overleden 6 Junij 1784. Door *D. Veelwaard*. Hg. 35, br. 37 dm. br. fol. Met beschrijving door W. H. Sels. 16 bl. gr. 4⁰. — Hierbij de afbeelding van eene Medaille ter zijner eere geslagen met zijn borstbeeld en bijnaam: *Libertatis restaurator*. Zie van Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 237.

4670 Andere, schilderachtige, afbeelding der begraafplaats met het omliggende veld. Naar *J. A. Kaldenbach* door *de Wit* en *Jonxis*. Hg. 27, br. 37 dm. br. fol. — Hierbij: „Rouwklacht en Grafschrift" in witte letters op zwart gedrukt: „Aan de bedervers van Nederland toegewijd." fol.

4671 Hetzelfde, verkleind. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Kok,
a Vad. Woord.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.* — Hierbij: Bericht over de groote afbeelding der begraafplaats, met het Latijnsche en Holl. lapidair opschrift: „Gesticht 1786."

4672 „Op den professoralen Krijgsman." — Onderschrift van eene spotprent op den patriottischen Professor en Predikant J. J. le Sage ten Broek te Rotterdam. Ten Broek staat, als militair gekleed, met de letters: R. V. S. (Rotterd. Vrije Schuttery?) op zijn bandelier, in een tuin, waarin eenige varkens aan een Oranjeboom knagen; — zijn mantel, bef, steek en Bijbel liggen op den grond, achter hem een vrijcorps, afvurende. Met 2 verzen: „Tweeledig zaagt gij mij," enz. Hg. 22, br. 17 dm. kl. fol. De 3 volgende platen hebben hetzelfde onderschrift als deze afbeelding.

4673 Dezelfde, anders, half als Militair, half als predikant gekleed. Op den achtergrond een tuin waarin een huis en kleine Oranjeboom waaraan een varken knaagt. Op den achtergrond de: *Cathechismus* en *Privilegie*. Met 2 vierregelige verzen: „Tweezints beschouwt men mij." Hg. 21, br. 15 dm. kl. fol.

4674 Dezelfde, als voren, half als militair en predikant, doch kleiner. Naast hem een speer met vrijheidshoed, op den achtergrond eenige Vrijcorporisten. Met een 8 en een 4regelig versje tegen hem door P. J. Hillebrand. Hg. 12 en 26, br. 10 dm. gr. 4⁰. Behoort waarschijnlijk in Oct. 1786.

4675 Spotprent op denzelfden. Een Schutter met geweer op schouder, met onderschrift in cursijf: „Geweer op schouder." Hg. 20, br. 14 dm. 8°. Hierbij afzonderlijk het versje op ten Broek: Wat koddig beeld, enz.

4676 Dezelfde als voren doch grooter en *ter zijner eere*. Ten Broek half krijgsman, half predikant, met speer en Vrijheidshoed, doch naast hem op den voorgrond een Bijbel, opengeslagen bij: *Nehemia* IV : 17, 18 (over den tempelbouwer die met de eene hand bouwde en met de andere het geweer droeg). Met 2 vierregelige verzen ter zijner eere door P. J. Hildebrand. Hg. 21 en 29, br. 15 dm. fol. — Hierbij een folio blad: „Het valsch en waar karakter v. d. Professor Krijgsman," zijnde de 2 vorige verzen en een tegen hem door N. Brillehand. (pseudon.)

Uit het begin van het vers onder het volgende N°. (op Hofstede) blijkt, dat deze prenten tegen le Sage ten Broek door de onderteekenaars van de Oranje Requesten v. 3 April 1784 of 10 Junij 1785 uitgegeven waren en als antwoord daarop die op Hofstede werd gegeven.

4677 „De Professoraale Hoveling." — Spotprent op den Oranjegezinden Professor P. Hofstede te Rotterdam, die half als geestelijke, half als hoveling gekleed, bij het graf van *Friso* staat waarop hij bloemen strooit; uit zijn zak steekt eene *Apologie*. In het verschiet dansen velen om het gouden kalf; regts wordt de Oranjeboom op eene kar weggereden. Met uitvoerig vers in 2 kol. „De Oranjeteekenaar beschimpe een Hemeltolk" enz. Hg. 19 en 28, br. 14 dm. kl. fol.

Deze plaat doelt op Hofstede's: Apologie tegen de lasterende nieuwspapieren en andere schriften van dezen tijd. Rott. 1785. 8°. welke in 1786 door eene 2e Apologie gevolgd is, terwijl tevens zijne verheerlijking van Willem IV, in zijn werk: „Bloemen gestrooid op het graf van Friso" in 1752 verschenen, doch wellicht nu herdrukt, bespot wordt. — Zie hierover: v. Loon, Hist. Verv. II. bl. 255.

4678 De Professor in de school." — Titelplaat voor den: „Brief van „H. Brinxma, (pseudoniem?) Schoolmeester te Hooge Beintum aan Prof. „P. Hofstede. 1785" over zijne: Apologie en: Bloemen voor Friso. Hofstede staat in de school en ontvangt als een schooljongen slagen met de handplak; op 's meester lessenaar ligt zijne *Apologie*. Met 14 regelig vers. 8°.

4679 Spotprent op denzelfden. — Hofstede staat als koopman van beeldjes in de school, waaruit hij door den vertoornden schoolmeester met bullepees en plak verdreven wordt; zijne *Apologie* ligt op de lessenaar. 8°. Hiernaast een 6reg. vers getiteld: De Schoolmeester en de Professor. — Titelprent voor den 2en Brief v. H. Brinxma aan P. Hofstede, den 6en Dec. 1875 uitgegeven. — Zie v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 255. 256.

4680 „De Eigenbaat." De zwarte eigenbaat reikt de hand aan de blanke waar-
a heid. — Zinneprent op de Eigenbaat, welke door de Patriotten inzonderheid aan de Oranjepartij werd toegeschreven. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8°. — Titelprent van het bekende gedicht van dien naam door Ds. B. Bosch te Diemen, hevig patriot, eerst anoniem verschenen, doch herdrukt met bijvoeging van zijn naam op de laatste bladzijde, omdat een Patriottisch Genootschap bij de verschijning van den 1en druk eene gouden medaille en 40 gouden dukaten aan den onbekenden schrijver had uitgeloofd; waarop hij zijn naam bekend maakte, en verzocht dat men voor het aangeboden geld wapenen voor de Schutterijen zou koopen. Dit gaf aanleiding dat de latere hoogleeraar Joh. Kinker, anoniem, eene parodie

in verzen onder denzelfden titel uitgaf en aan Ds. Bosch voorstelde dat als hem ook een dergelijk aanbod gedaan werd, ze het geld zamen zouden deelen! Die zeldzame parodie begint: „De gouden zon speelt schuilemuisje en tekent printjes op het veld;" terwijl dit gedicht van Bosch begint: „De gouden zon gaat schuil en schildert landtafreelen."

b Dezelfde plaat, *proefdruk v. a. l.*

4681 „De Waarheid aan de Eigenbaat." — De Eigenbaat draagt de *Waarheid* en bezwijkt bijna onder den last. Zinnebeeldige titelprent zonder naam, (doch niet door *Vinkeles*,) voor het gedicht van: B. Bosch, De Waarheid aan de Eigenbaat. Amst. (zonder jaar, doch zeker van 1785.) 8°.

4682 „Titelprent van den: Catechismus van het Stadhouderschap," voorstel-
a lende het Staatsgebouw, gesteund door 7 kol. Op den voorgrond de Prins, gereed de hem belagende monsters aan te vallen. Met 7regelig onderschrift „Die beminnelijke vorst, enz." — Hierbij het berigt van uitgave door J. Hofhout en Zn. te Rotterdam. — Dit *Berigt* is in het laatst van 1785 verschenen; het veelgelezen werk in 2 dl. in 1786.

b Dezelfde plaat, afdruk *in rood* in gr. 4°.

4683 (**1786. 27 Jan.**) Patriottische maaltijd te Amsterdam in den Garnalen Doelen gegeven, ter viering der Alliantie met Frankrijk. — (Wagenaar, Verv. VIII. 227. v. Loon, Verv. II, bl. 277 en N°. 627). *Teekening* in O.I. inkt door *J. Buys*. Hg. 17, br. 26 dm. br. 4°. Niet in plaat gebragt?

4684 Hetzelfde, verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned.
a XVI. bl. 10.

b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*

4684* Hetzelfde, eenigzins anders. Door *Jonxis*. br. 12°. *Proef-* en *letterdruk.*

4685 Zinnebeeldige Tempel en vier andere versieringen, die gediend hebben bij den maaltijd, ter viering van de Alliantie met Frankrijk. 5 pl. alle in fraaije *proefdr. v.a.l.* br. 4°. en gr. 8°. Waarschijnlijk naar *Buys* door *Vinkeles* en behooren vermoedelijk in het werk op N°. 4662 vermeld.

4686 **1 Febr.** Medaillon en zegel van de „Burgersocieteit, opger(icht) te Am- „st(erdam) 1 Febr(uarij) 1786." (Wagenaar, Verv. XII. 80). Houtsnede br. 12°.

4687 **11 Febr.** „'t Genootschap: Pro Patria in de Nieuwe Kerk te Amsterdam,
a „bij het ontfangen der geschenken op 11 Febr. 1786." Gezigt in de Nieuwe Kerk bij avond en kaarslicht, met het overgeven der geschenken door twee Dames. Naar *J. Bulthuis ad viv.* door *C. Philips Jzn.* br. fol. Hierbij het Reglement voor het Genootschap *Pro Patria,* onder den Exercitiemeester J. Schuldijs in de Nieuwe Kerk, beginnende 1 Julij 1787. fol.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*, doch met wapen.

c Dezelfde plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.* zonder het wapen.

d Hetzelfde, origineele *teekening* in O.I. inkt, voor de voorgaande plaat.

4688 (**12 Febr.**) „Plegtige overgave van Lillo, enz." — Aankomst der 4 Ge-
a magtigden van den Duitschen Keizer om Lillo en Liefkenshoek, ingevolge den vrede van Nov. 1785 in bezit te nemen, (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVI. 86.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. XVI.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* Zie N°.

4689 **23 Febr.** „Afbeelding van Utrechts Vreugdeblijk" (nl. een groote geïllumineerde tempel) „Op Nederlands Alliantie met Frankrijk, plegtig gevierd „23 Febr." Met adres van *A. Stubbe*. Hg. 18, br. 24 dm. br. 4°.

4690 **17 Maart** „Verraderlijke Aanslag op de Gedeputeerden van Dordrecht en
a „'s Gravenhage. 17 Maart" wegens het rijden der Dordsche Gedeputeerden

door de Stadhouderspoort op het Binnenhof, voornamelijk belemmerd door den Haagschen Pruikenmaker F. Mourand. (Wagenaar, Verv. XII, 10. Nederl. Jaarb. 174 en v. Loon Historiepenn. Verv. II, 287). — In het midden het gebouw der Vergadering op het Binnenhof, met de koets der Gedeputeerden; regts bij de koets de Advocaat van Nispen haar verdedigende, enz. Zonder naam van grav. (door *C. F. Bendorp*). Hg. 29, br. 38 dm. br. fol. Zie hierover een Tooneelstuk, enz. van A. Loosjes: Gevaarts en de Gyselaar, in: Catal. Maatsch. Ned. Lett. 1847. I. 2. bl. 137.

b Dez. plaat *Proefdr. v. a. l.* met geschreven naam v. d. grav.

c Dez. plaat, onafgemaakte *etsdruk*.

d Dez. voorstelling; fraaije origin. *teekening* in O.-I. inkt voor de voorg. plaat door *J. Bulthuis*. Hg. 25, br. 37 dm. br. fol.

4691 Hetzelfde. — „Afbeelding v. d. geweldigen aanval, tegen de Heeren „Gevaarts en de Gyzelaar, Gedeputeerden van Dordrecht op het Binnen- „hof te 's Gravenh. — Representation de la violente attaque, etc." Afbeelding v. h. Binnenhof, met de koets en het tumult. Naar *P. Wagenaar ad viv.* door *D. Veelwaard*. Met adres v. D. Schuurman. Hg. 60, br. 74 dm. br. fol. fol. Zeer groote en vrij zeldzame afbeelding.

4692 Hetzelfde, geheel anders. In het midden de koets die de poort doorrijdt; links drie gelederen soldaten, daarachter Mourand die gegrepen wordt. Met 3regelig onderschrift. Hg. 36, br. 32 dm. *Zeer zeldzaam.*

4693 Naauwkeurige Duitsche copie der voorgaande Holl. gravure, met hetzelfde Holl. onderschrift en adres van *G. B. Probst* te Augsburg. br. fol. Gekleurd. *Zeer zeldzaam.*

4694 Hetzelfde, geheel anders. Het Binnenhof, met eene verschrikkelijke ver-
a warring rondom de koets; links het gebouw der Vergadering, regts de Loterijzaal, Naar *W. Kok*, 1786, door *N. N.* of zonder naam v. grav. Hg. 21^5, br. 24 dm. br. 4^0. Uit éenig boek bij T. Crajenschot te Amst. uitgegeven.

b Dez. plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling, *teekening* in O.-I. inkt voor de voorg. plaat.

4695 Hetzelfde anders, alleen het tegenhouden der koets op het Binnenhof.

a Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8^0. Uit: Wagenaar, Verv. XII.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

4696 Hetzelfde, geheel anders. Gezigt van de Stadhouderspoort, waar de koets inrijdt. Met onderschrift: „Het mislukte Haagsche oproer." Hg. 22, br. 29 dm. 4^0.

4697 Hetzelfde verkleind volgens 4690. (Door *Jonxis*) Get. Dl. III, 132. br. 12^0. — Hetzelfde verkleind, volgens 4694. Door *W. Kok*. br. 12^0. — Hetzelfde verkleind, volgens 4695. Door *R. Vinkeles*. br. 12^0. *Proefdr. v. a. l.* en letterdruk. Uit: (Fokke) Geschied. XVI bl. 34. — Hetzelfde verkleind, anders. 12^0. — Vijf 12^0. plaatjes.

4698 Hetzelfde, geheel anders. Nieuwe opvatting. Lithogr. naar *P. F. Greive* bij *C. W. Mieling*. 8^0. Uit: van Lennep, Gesch. des Vaderl. IV. gr. 8^0.

4699 **(1786.)** „Het vaderlandsch werpspel." Gegrav. plaat van een gezelschapsspel als een Ganzenbord om met twee dobbelsteenen te spelen, waarvan de medaillons allerlei vaderlandsche zinnebeelden vertoonen, als: de wapens der Provinciën, de Verdervende hand (eene hand met Oranjetak), de Hertog (van Brunswijk), de Goede regent (de Pensionaris van Dordr., C. de Gyselaar), de Aristocraat, enz. Met adres van den patriotschen uitgever

J. Verlem op de plaat. Van welken geest dit spel en het reglement doortrokken is, blijkt daaruit dat hij die op den Hertog (van Brunswijk) gooit, gebannen, of het spelen hem verboden wordt; dat bij de *Verdervende hand* een tak met oranjeappelen staat enz. Naar *Voorman.* Met adres van *J. Verlem.* Hg. 43, met uitlegging 55, br. 33 dm. gr. fol.

b Hetzelfde in houtsnede. Door *J. Oortman.* Met dezelfde uitlegging, adres en het jaar 1786.

4700 „Het Nederlands vermaakeleik Gedenkblad om te spelen." Door *Pietro Aratino Secundo.* 1786." — Gezelschapsspel om met dobbelsteenen te spelen, waarop *Mourand* de pruikenmaker, die de Gijselaar had aangehouden, aan een afgebroken strik wordt afgebeeld, zijnde hij eerst ter dood verwezen, doch op voorspraak van Gevaerts en de Gyselaar begenadigd, gevangen gezet en later in 1787 vrijgelaten. Voorts: „De verdervende hand van Willem V," „dikke Louw," enz. Hg. 38, br. 38 dm. fol. *Zeer zeldzaam.* — Wijl Mourand later niet meer genoemd wordt, is deze plaat zeker in dit jaar verschenen, en zoowel deze als de vorige bij den beruchten aanslag geplaatst.

4701 „De gebritste Majesteit gekroond tot Wezel wegens gehoonde taal tegen „den Prins van Oranje. Zie Haagsche courant, N°. 20, 25, 27, 1786." — Op een plein waar 3 huizen en eenige boomen zonder bladen, wordt een soldaat op een houten bok liggende, afgestraft. Slechte gravure zonder naam. Hg. 18, br. 20 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.*

4702 **20 Maart.** „De Vroedschap te Utrecht (12 leden) beëedigt het nieuwe „Regeeringsreglement." (Wagenaar, Verv. XII, 352). — „De wagthebbende Comp. schutters op het Nieuwe Reglem. in den eed genomen op „het Stadhuis." (Wagenaar, Verv. XII, 322). — Twee platen, zonder naam van graveur. Ieder hg. 22, br. 28 dm. br. 4°.

4703 „'t In den eed nemen der Schutterije te Utrecht" (op de Neude). (Wagenaar

a Verv. XII, 322). Zonder naam van grav. Hg. 27, br. 37 dm. br. fol. Hierbij: „Echt Relaas wegens het voorgevall. in Utr. 20 Maart 1786. „Harderw. E. Tijhoff." kl. fol. over deze beëediging.

b Dezelfde pl. *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde pl. onafgemaakte *etsdruk.*

4704 Het in den Eed nemen der Schutterij op de Neude. De pl. N°. 4703 verkleind. (Door *Jonxis?*) br. 12°. Get.: III. 85.

4705 De Vroedschap te Utrecht beëedigt het nieuwe Regeerings-Reglement

a (op het Stadhuis). De 1e plaat van N°. 4702 verkleind. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVI, 50.

b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4706 „Silveren gedenkpenning bij het beëdigen van Utrechts' nieuwe Regeering-„reglement." Met adres van *A. Stubbe,* en *Verklaaring.* Hg. 11 en 20, br. 15 dm. 4°. Deze penning heeft een opschrift in 8 regels; er is eene andere met 9 regels. Zie v. Loon, Verv. II. bl. 288, en No. 639.

4707 **22 April.** „Crimineele executie te Arnhem aan N°. 433 (v. 1 April) „van den Post van den Neder-rhijn," wat op het schavot door beulshanden verbrand wordt, wijl daarin het loslaten van eenen korporaal van Douglas, van moord beschuldigd, hevig veroordeeld wordt. (Wagenaar, Verv. XII. 303. — Ned. Jaarb. 308). Afbeelding van de executie op het schavot voor de pui van het in 1830 afgebroken oude Stadhuis te Arnhem. en voor de topographie belangrijk, wijl deze plaat de eenige afbeelding van die bijzondere fraaije pui is, en de plaat N°. 4575 over de Burgemees-

ters Bentinck en Brantsen, de eenige van het geheele Stadhuis schijnt te zijn. Naar *van Meurs* door *van Beek*. Met adres v. Emenes en de Vries. 8°.

4708 Hetzelfde, geheel als voren, verkleind door *R. Vinkeles*. 12°. *Letterdr.* en *Proefdr. v. a. l.* — Hetzelfde, anders, met 3 reg. onderschrift en bovenaan: CCLX. 24°.

4709 (**23 April**.?) „Optocht met de prijs van het Ridderspel in den Hof der Confrèrie van St. Joris te Middelburg." Dit Ridderspel werd begonnen 23 April 1767 en dikwijls, o. a. in April 1788 herhaald. Naar *J. Arends* door *D. Veelwaard*. — „Optocht der Rederijkers in Middelburg." Door denz. 1785. — „Koperen gildepenning der Rederijkers." — 3 plaatjes. Uit de Zeeuwsche (zoogenaamde) Chronijk Almanak. 1786. Zie ook: Lantsheer, Zeelandia illustr. 320, 1, 4, enz.

4710 **24 April**. „Plechtige Inhaaling van den Marquis de Verac als Ambassa- „deur, in den Schouwburg te Rotterdam." — (v. Loon, Historiepenn., Verv. II, 292, enz. Nederl. Jaarb. 373). — Afbeelding van den stoet en van den Haven met den Schouwburg. Met 12 reg. gegrav. vers in 2 kol. Goede grav. zonder naam. Hg. 32, br. 36 dm. br. fol.

4711 **13 Mei**. „Plechtigheid van het overgeven der (2) vaandels (met opschriften:
a *Waak,— Vertrouw,* en *Volks Sterkte*) aan het Exercitie Genootschap: „*Tot nut der schutterij*." (Wagenaar, Verv. XIII, 86. Zie vooral v. Loon, Historiepenn., Verv. II. 211—218 en N°. 4633.) Uitvoerig gezigt op den Buitensingel buiten de Leidsche poort te Amst. achter de Herberg Malta, thans de Stadhouderskade. Met onderschrift en zegel v. h. Genootschap. Naar en door *N. v. d. Meer Jr. ad viv.* Hg. 45, br. 55 dm. br. fol.
b Dezelfde plaat, fraai met kleuren en goud afgezet.
c Dezelfde plaat, fraaije *Proefdr. v. a. l.*

4712 Afbeelding van twee vaandels met inscriptiën: *Waak, Vertrouw* en: *Volg*. Het eerste is het hierboven afgebeelde vaandel; het andere is òf voor het bovenafgebeelde 2e vaandel verwisseld òf behoort aan een ander exercitiegenootschap. Hg. 21, br. 25 dm. br. 4°. *Zeer zeldzaam.*

4713 Marsch der Burgercomp. Wijk V onder *P. Clockener*, oudsten Kapt. Door *F. Wijkman*. Amst. *G. Koster*. 3 bl. br. 4°. Is dit welligt de Marsch van Nomsz bij 4633 vermeld? — Tweede marsch van het Utrechtsch Exercitiegenootschap, gecomponeerd door Kol. *O. E. Gordon*. Utr. *Mulder*. 3 bl. br. 4°.

4714 „Marsschen voor het Vrijheid en eendragtminnend Genootschap v. Waapen- „handel der Stad Campen, ten zinspreuk voerende: *Voor Vrijheid en Eendragt*, „door J. L. v. Laar Mahuet." Campen. 1786. gr. 4°. Met br. 8° *vignet:* Een Patriot op post staande, bij een veldtent *Vrijheid*, wordt beschenen door een zonnestraal: *Mijn wil*. Links een in vlammen staande burgt der dwingelandij. Naar *P. Remmers* door *Barbier*. 10 bl. 4°. — Zeer dwaze Patriotsche rijmelarij. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam. Het vignet wordt ook afzonderlijk gevonden met 8 reg. vers: Zie hier de Almacht Gods.

4715 (**29 Mei**.) „De Utrechtsche Pander (J. Valburg) te Wijk-bij-Duurstede „gevangen genomen," ten huize van den Burgemeester Haantjes. (Wagenaar, Verv. XII. 427). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVI. bl. 100. — Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.* — Hetzelfde anders, (door *Jonxis?*) br. 12°. Get.: III. 121.

4716 Portret van „Den Pander van den Hove v. Utrecht, Joh. Valburg, De- „welke om Territoirschending den 29 Mei te Wijk-bij-Duurstede gevangen

„gezet is." Borstbeeld van voren, wijzende op de: *Citatie crimineel*, welke hij in zijne hand houdt. Goed geëtste plaat zonder naam. Hg. 14, br. 10 dm. 8°. *Zeer zeldzaam*.

4717 (**31 Mei**.) Viering van het 150jarig bestaan der Utrechtsche Hoogeschool.
a (Wagenaar, Verv. XII. 413; v. Loon, Verv. II. 293) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. der Nederl. XVI. 128.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4718 **18 Junij**. Gezicht van de reede van Welsingen (in Zeeland) en de komst van Willem V en familie aldaar. Naar *D. Kleyne* door *R. Pollard* en *F. Jukes*. Hg. 44, br. 55 dm. gr. br. fol.

4719 Vier (ongenommerde) platen over het bezoek van Willem V in Zeeland.
a (Wagenaar, Verv. XIII. 244, enz.) Door *M. de Sallieth*. Ieder hg. 18, br. 22 dm. br. 4°.
(1) 18 Junij. Aankomst te Middelburg.
(2) 19 Junij. Willem V verwelkomd in de vergadering der Staten van (Zeeland.
(3) 1 Julij. Bezichtiging van den Westcappelschen dijk.
(4?) De Prins en Prinses op de kermis te Middelburg. *Proefdr. v. a. l.*
b Dezelfde drie platen, *proefdr. v. a. l.* der pl. 1, 2, 3.
c Dezelfde platen, *omberdruk v. a. l.* der pl. 1 en 2.
d Dezelfde platen, onafgewerkte *etsdrukken* der pl. 1, 2, 3.

4720 **1 Julij**. Willem V op het dorp Domburg ingehaald en verwelkomd met de volksspelen aldaar. Ets zonder naam. Hg. 18, br. 25 dm. br. 4°.

4721*a* „Komste der Stadhouderl. Famielje te Middelburg." Door *R. Vinkeles*. 12°.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVI. bl. 116.

4722 (**24 Junij**) „Vertrek der Staaten Commissie van Rotterdam." Zie N°. 4579.
a (Wagenaar, Verv. XII. 102). Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. der Nederl. XVI. 112.
b Dezelfde plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4723 **16 Julij**. „Gezigt van 't Genoodschap *Bato's Kroost* met de overgave der
a „geschenken op hun Exercitie Veld buiten de Lijdsche Poort te Amsterdam." Naar *D. Kerkhoff* door *J. E. Grave*. Hg. 22, br. 31 dm. kl. br. fol.
Hierbij: Verzameling v. stukken bij de plegtige overgifte van een Vaandel, kopere trom en pijpebussen aan *Bato's kroost*. 16 bl. 8°.
b Dezelfde pl., *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde; origin. *teekening* in O.I.inkt door *D. Kerkhoff*.

4724 (**21 Aug.**) „Beweging te Dordrecht" des avonds bij toortslicht. (Wagenaar,
a Verv. XII. 33—52) Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVI. 152.
b Dez. pl. *Proefdr. v. a. l.*

4725 (**28 Aug.**) „Beëediging en inhuldiging der 15 nieuw verkooren Raaden „te Utrecht op de Neude." (Wagenaar, XII. 341, enz.) Met Fr. en Holl. onderschrift. Door *W. Kok*. br. 12°.

4726 (**Sept.**) De Beurs te Amsterdam, met de jongens al exerceerende optrekkende, bij gelegenheid van de kermis. — Hierbij eene kermisprent met de spellen op de Botermarkt. Twee br. 4°. houtsneden door *H. Numan*, op 1 bl. fol. Met adres: Erve Wed. *J. van Egmont* en N°. 124. Zie N°. 3977 N°. 124.

4727 (**Sept.?**) Spotprent op J. Rendorp, Burgemeester van Amsterdam, op de acht steden en de Ridderschap, die allen stemden tegen het ontnemen van het Commando over den Haag aan den Prins. (Wagenaar, Verv. X. 114,

117, 120) — „De Commando brug van Amsterdam naar 's Hage." Rendorp rijdt over eene invallende brug in eenen wagen met negen paarden bespannen; (nl. de 8 steden, Amsterdam, Rotterdam, Haarlem, enz. en de Ridderschap;) in het verschiet Amsterdam. Met 20reg. vers in 2 kol.: „Groot achtbre bruggeman, enz." Hg. 17 en 26, br. 21 dm. kl. fol. — Hierbij 4 Spotdichten op J. Rendorp, nl.: 1) Aan Jochem, de draaijer. 1786. 4⁰. — 2) Aan Jochem Baas. 4⁰. — 3) Al weer wat moois voor Jochem de bruggemaker, *c. s.* 4⁰. — 4) Kermisgift aan Jochem de bruggemaker. fol.

Deze spotprent meestal op Sept. 1785 geplaatst, toen het commando over den Haag aan den Prins ontnomen werd, (Zie N⁰. 4647) behoort zeker op Julij of Sept. 1786, toen daarover de definitieve beslissing genomen werd en de Prins sedert lang op het Loo woonde, daar de verzen allen spreken van het bouwen van een brug van het Loo naar den Haag.

Over den bijnaam *Bruggeman* of *Bruggemaker* geeft Rendorp zelf uitvoerig berigt in zijne: Memorien over den Engelschen Oorlog, I. 7. In 1779 werd hem, toen ambteloos, advies gevraagd over het leggen van eene brug voor het Stads Werkhuis in de Plantaadje, terwijl er digt bij reeds een brug bestond. Hij ried aan een andere brug, en wel tegenover den ingang te leggen, en werkelijk komen beide bruggen voor op eene latere uitgave van een plan der stad, in 1766 door *C. Philips* gegraveerd. Die brug echter, zonder medewerking van Rendorp en slecht gemaakt, viel in; vandaar de spotnaam. Op die brug en op Rendorp doelt ook de gegrav. titelplaat van het hierbij gevoegde pamflet: „Leven v. d. wijdberugten en „geleerden Jochem Jochemius, gerenommeerd bruggemaker te Querlequitsch, „in 12 zangen; te Querlequitsch bij Janus Vlegelius." 28 bl. 8⁰. zonder jaar, waarschijnlijk bij Jan Verlem uitgegeven en welligt door J. Nomsz geschreven, beide verklaarde vijanden van J. Rendorp, wiens naam Joachim was. Op dat plaatje staat Jochem aan de eene zijde der ingevallen brug, aan de overzijde zijn 2 mannen bezig die te maken; op den achtergrond een oud kasteel, waarschijnlijk dat van Marquette bij Haarlem, waarvan Rendorp Heer was, en waarna hij genoemd werd.

Aan deze zaak en aan dit plaatje heeft zeer waarschijnlijk de kindervoorstelling van den Bruggeman in de Chineesche schimmen haren oorsprong te danken.

In het vers onder de plaat wordt ook gesproken van het eten van perzikken aan het Hof. Rendorp spreekt daarover ook in zijne Memorie I. 29, alsmede op bl. 27 over den bijnaam: draaijer, maar inzonderheid op bl. 21 tot 26, over zijn geding tegen J. Verlem, vermeld op N⁰. 4630.

4728 4 Sept. „Conferentie van Gecommitteerden der drie Hoofdsteden van Over-
a „ijssel, bij Z. H. op het Loo" om de schorsing te bewerken der maatregelen tegen Hattem en Elburg. (Wagenaar, Verv. XIII. 40.) Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dezelfde voorstelling, *teekening* in O. I. inkt voor de voorg. plaat.

4729 5 Sept. „Aanval op de stad Hattem. 5 Sept." — Het beschieten en inne-
a men dier stad van wegen den Prins door Geldersch krijgsvolk. (Wagenaar, Verv. XII. 241 enz., Ned. Jaarb. 979, enz.) v. Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 295 enz.) — Gezigt op de stad en het beschieten van de overzijde. Zonder naam v. grav. (*A. Suntach?*) Hg. 18, br. 25 dm. br. 4⁰.

b Dezelfde voorstelling; *teekening* voor de voorg. plaat.

4730 Hetzelfde, geheel als voren, andere iets verkorte gravure. De gegrav. voorstelling is op de vorige plaat 15 dm hg. en 22 br., op deze 14 dm. hg en 20^5 br.
4731 Hetzelfde als voren; de beschieting verkleind. Met 1 regel onderschrift. kl. br. 4⁰. — *Letter* en *proefdr. v. a. l.*
4732 6 Sept. „Afbeeldinge van het besetten met Militaire te Hattem op 6 Sept. „en het Vluchten der Nieuwerwetsche Helden." Zonder naam, met 3regelig onderschrift. Hg. 17, br. 23 dm. br. 4⁰.
4733 Hetzelfde, eenigzins anders en kleiner; de stadsmuur zonder kanonnen; links de schaar der vlugtenden, regts de brug en poort. Slechte Hollandsche grav. zonder naam, met 2reg. onderschrift: „Afbeelding v. h. innememeen (*sic*) van Hattem door de Militie en de Vlugt der Nieuwerwetsche „helden." Hg. 17, br. 25 dm. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam. br. 4⁰.
4734 Hetzelfde als voren, doch eenigzins vergroot. Met 2regelig onderschrift: „Afb. v. h. innemeemen," enz. Duitsche plaat zonder naam (door *Probst* te Augsburg.) *Gekleurd*. br. fol.
4735 Hetzelfde anders. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit (Fokke) Gesch. d. Ned. XVI, 186. *Proef-* en *letterdr*. — Hetzelfde, tweemaal anders met 1reg. onderschrift. 12⁰. — Hetzelfde als letter E (Elburg). Uit: Atlas v. Vaderl. gebeurt. br. 12⁰.
4736 Vier verschillende berichten over Hattem en Elburg. —
(1) Extra tijding uit Zwolle. Amst. *J. Verlem*. 2 bl. fol.
(2) Extra tijding uit Campen over Elburg. 2 bl. fol.
(3) Echte berichten uit Hattem. 3 bl. fol.
(4) Dagverhaal uit Elburg. 3 bl. fol.
4737 Twee Zinneprenten op Willem V, wegens Hattem en Elburg.
1. De Prins staat op een troon, vertreedt de rechten en privilegiën, de stedemaagden van Hattem en Elburg worden geboeid voor hem gebracht.
2. De Prins vertreedt de rechten en ziet bevreesd de Goddelijke gramschap uit eene wolk komen. De stedemaagden van Hattem en Elburg worden mishandeld.— Twee fraaije, niet in prent gebrachte *teekeningen*. (Door *J. Bulthuis*?) Ieder hg. 16, br. 26 dm. br. fol.
4738 Vinnige spotprent op Willem V wegens Hattem. — De Prins bestijgt, gewapend met zwaard en schild de estrade waarop de Vrijheid gezeteld is, omstuwd van vaandels en geweren. — Titelplaatje van het even schandelijke, als woedende zoogenaamde Treurspel: Willem de Wraakgierige. Hattem. (Amst.? Verlem?) 1786. kl. 8⁰.
4739 Hetzelfde als voren, doch andere even groote gravure, waarop de Dwingelandij of het Verraad, met boeijen bevracht, achter den Prins staat, en hem een dolk in de hand wil geven om de Vrijheid te dooden. Vignet op den titel van: „Willem de Vijfde of de Wraakgierige," Treurspel. Hattem. (Amst.?) 1786. gr. 8⁰.
4740 Hetzelfde, verkleind en eenigzins anders, met 2reg. versje: „Wie moet „voor dit bestaan niet beven." 12⁰. — Hierbij een dergelijk plaatje waar Willem V op last der Vrijheid op den grond geworpen en door een gewapend burger afgemaakt wordt. Met versje: „Zal Vrijheid worden eens „hersteld," enz. 12⁰. In den Atlas v. d. Heer A.J.Nijland te Utrecht.
4741 „De Oranje pap-eeters." — Opschrift in boekdruk boven eene plaat in
a zwarte kunst, waar een Oranjeklant uit zijnen schotel met pap Zuideras en Spengler voert, die bij het beleg van Hattem en Elburg de aanvoerders

waren. Voorts Berkhey, Kaat Mossel, Keet Zwenke, enz. als ook de twee Oranje-boekverkoopers Arends en Kraft, te Amst. en 's Hage, etc. Met N⁰. in de plaat 16reg. vers en uitvoerige uitlegging van N⁰. 1—14 op de tegenovergestelde bl. Hg. 17, br. 13 dm. fol.

b Dezelfde pl. vroegere druk met gegrav. 2reg. onderschrift *in* de plaat: „Hij moet veel pap hebben, die ieder den mond zal stoppen." Zonder N⁰. in de plaat, bovenschrift, vers, of uitlegging. Hg. 19, br. 13 dm. Deze *b* in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4742 „De Batavier aan Willem den Geweldenaar." — Opschrift in boekdruk van eene spotprent op Willem V, die aan eenen Gelderschen boer zijn bord met pap wil ontnemen. Slechte plaat in zwarte kunst zonder naam met 16 reg. vers. Hg. 17 en 30, br. 13 dm. kl. fol.

Zie het gebeurde met deze prent in Wagenaar, Verv. XVII, 63, nl. het verzoek der ophaling te Amsterdam door 2 Bijltjes of Scheepstimmerlieden 't welk ook geschiedde. — Hierbij een vers „Op Willem V, voorheen „stad- doch nu stal-houder van Gelderland." 54reg. vers over het feit dat de Prins zijn eigen paarden gaf om de kanonnen naar Elburg en Hattem te voeren. Amst. 4 Sept. 1 bl. fol.

Zouden deze 2 zwarte kunstplaten, N⁰. 4741 en 42 ook van *R. Jelgerhuis* zijn, van wien de volgende is?

4743 „Tafereel der Staatzucht." — Zinneprent op de Oranjepartij. De geblinddoekte Staatzucht met een zwaard in de hand treedt op, gevolgd door Eigenbaat, Hoogmoed, enz. Op den achtergrond staat Hofstede het domme gemeen enz. te bepreeken. Met uitvoerig vers in 3 kol. Slechte plaat in zwarte kunst door *R. J(elgerhuis)*. Hg. 19 en 46 br. 32 dm., fol. *Zeer zeldzaam*. Deze plaat doelt waarschijnlijk op Hattem en Elburg.

4744 „Den teêrgeliefde!!!" Willem V half als militair gekleed, half naakt als Bacchus, met eenen beker Bourgognewijn in de hand. In 't verschiet het beleg van Hattem en eene koets, door welk portier de Prins zijn volle maag ontlast. Met afzonderlijk 12reg. vers: „Zie herderlievend volk." Hg. 21, br. 13 dm. kl. 4⁰.

4745 „Het Geldersche zwijn." Vinnige spotprent op Willem V over het beleg
a van Hattem. Een varken, met het gelaat van den Prins slurpt *Boergonie* uit eene trog, vertreedt *Stad en burgerregten* en bepist *de Unie*. Met 18 reg. vers. fol. *Zeldzaam*.

b Dezelfde prent, fraai *gekleurd*. Hoogst zeldzaam. — Zie het pendant hiervan: Het Geldersche zwijnengebroed, op 28 Junij 1787.

Deze plaat en het pendant zijn zeker door J. Verlem uitgegeven, blijkens een hierbijgevoegd vers: „Op Jan Verlem en zijn Gelders zwijn."

4746 Portret van den Prins, staande, eenen brief in de hand. Met vier omslaande vouwen, waardoor het een Duivel wordt met kluisters in de hand, de *Handv*(esten) en *Priv*(ilegiën) vertredend. Gr. 8⁰. *Teekening*. Niet in prent gebracht.

4747 Aanzegsbriefje van P. Gosse en Comp., uit: Het Loo, 1786, om den 20 Sept. „Willem V, eertijds beminden Prins" naar Loevestein te convoymeeren. br. 4⁰.

4748 „De hedendaagsche Cantzelhuzaaren." Orangistische spotprent op den Patriotschen predikant F. A. van der Kemp te Leyden, die op den kansel uit *Priestley* preekt, en op Ds. H. Bergh te Doetichem, die bij de kerkdeur

het geweer presenteert; bij de deur hangt het Psalmbordje met de nieuwe rijmverzen en staat een kind, dat mede naar Elburg en Hattem is geweest. Op den preekstoel staat: eene buste (van der Capellen?) en: *Obiit* 1784; voorts: *T. Hobbes, Leviathan* IV Cap. 44. Hg. 20, br. 23 dm. br. 4⁰.

Hierbij eene belangrijke afzonderlijke verklaring, waaronder eene curieuse lijst van Patriotsche Predikanten in verschillende steden.

4749 (8 Sept.) „Beschrijving der plechtige lijkstatie en ter aarde bestelling van „de subiet overleden Geldersche publicatie tegen de Licentie der drukpers."— (Ned. Jaarb. 1786. bl. 935, waar de Publicatie afgedrukt staat die den 8 Sept. door de Staten van Gelderland was vastgesteld, doch op een brief van het Hof nog *in advys* gehouden, nimmer in werking werd gebragt.) Deze publicatie werd het *Bloed Placcaat* genoemd, en ten spot met roode inkt gedrukt. — Een groot folio blad in plano met rouwranden waarop, onder bovenstaand opschrift, de opsomming eener lijkstoet van A—Z. 1—8. Bij Lr. I wordt genoemd: Een canon bestemd voor het storten van burgerbloed in Hattem dd. 1786. Eene plaat hierover is nooit verschenen. — In de Nederl. Jaarb. 1786 bl. 1398 is de Brief afgedrukt der Staten van Gelderland van 16 Nov. aan die van Holland, over de verregaande licentie der drukpers en maatregelen daartegen.

4750 (8 Sept.) De uittocht der (50) burgers uit Haarlem naar Utrecht. (Wa-
a genaar, Verv. XII. 53, Ned. Jaarb. 1501.) Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XII.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4751 (25 Sept) „Vreugdezang v. h. wederkeerend 1e Detachement Vrijwill. „Schutters v. Alkmaar gewapend naar Woerden uitgetogen d. 8e, weer„gekeerd 25 Sept. 1786." 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4752 **26** Sept. en **10** Oct. „Praalbed voor Willem V en H. Kon. H. de Princ.
a „v. Or., ter gedagtenis v. H. D. Missives van 26 Sept. aan de Staten „van Holland en 10 Oct. aan de Staten Generaal. (behelzende de verdediging zijner rechten?) — Onderschriften van 2 platen, pendanten. Op ieder een voetstuk met het standbeeld van den Prins of de Prinses, beiden door het Goddelijk oog bestraald. De Prins vergezeld van den leeuw, de Prinses met het schild van Medusa. Met uitvoerige uitlegging in verzen. Iedere pl. hg. 18 en 32, br. 17 dm. kl. fol.
b Dezelfde pl. nauwkeurige copie, met hetz. onderschr. en „2e druk." Deze platen zijn pendanten van de latere van October 1787.

4753 (Nov.) „Het Amsterdamsche Exercitie-Genootschap *Tot nut der Schutterij.*" — Afbeelding der Exercitie op een veld achter de Herberg Malta op den toenmaligen Buitensingel van Amsterdam, zie N⁰. 4633—4650 en 4711. Naar *J. Elffers ad viv.* door *N. v. d. Meer Jun.* Hg. 27, br. 22 dm. br. 4⁰. — Hierbij een 8⁰ bericht van den Uitgever J. Sluytman v. d. Meer dat hij deze br. 4⁰ plaat al vast uitgeeft om gevoegd te worden in een boek over den Nation. Wapenhandel, dat ter perse is (doch naar ik meen nooit verschenen) en dat hij tot ult. Oct. de inteekening openstelt op eene gr. fol. plaat van die Exercitie, te drukken „op het beste Fransche papier."

Voorts hierbij een uitvoerig vers van 14 coupletten in 2 kol. door *N. van der Meer Jr.* November 1786: „Toewijing der Kunstplaat: *Tot nut der Schutterij*" gr. fol. en een vers van P. Vreede ter nagedachtenis van 5 Aug. 1781 (Doggersbank) uitgesproken 5 Aug. 1786 in de tent van: Tot nut der Schutterij.

4754 **5 Dec.** Oproerige tooneelen te Leuven. Door *W. van Senus*. 8°. Uit: Stuart, Vaderl. Hist. IV.

4755 „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven.” Calligraphische zinneprent op het Mathematisch Genootschap van dien naam te Amst. in 1779 opgerigt. „Opgedragen Aan alle Vaderl. Exercitie Genootschappen en „Burgersocieteiten v. Nederl.” Met 2 zinnebeelden in med.; links een man die een steen den berg opwentelt, regts de man zittende bij den door onvermoeiden arbeid op den top gebragten steen. Naar en door *A. Hulk*. 1786. gr. br. fol.

4756 „Staat- en Regeering-kundigen boom, Schetzende de Algemeene Staat en „Regeeringsvorm der Vereen. Nederl.” Een groote boom met 7 wortels (de Provinciën) staat op eene kaart van de Nederlanden; de stam duidt de *Algemeene Staaten*, de takken de verschillende Collegiën aan. Naar *A. Resinger* door *J. Schultsz*.gr.fol. Hierbij eene gedrukte *Verklaaring*, bij (en door?) J. Kok, O.Z. Rokin bij de Beurs. Amst. 1786. De Patriottische geest van deze schets der Regeeringsvorm blijkt daaruit dat het Stadhouderschap bovenaan een der uiteinden van den boom is geplaatst, afhankelijk van den Souverein, de Staten.

4757 (**1787**.) „Vaderlandsch Historiespel.” Patriottisch Gezelschapsspel als een Ganzenbord met 80 No. waarvan de Kweekschool voor de Zeevaart te Amsterdam, (zie N°. 4617) het laatste N°. of 80 is, en al de overige No., portretten of gebeurtenissen uit de Vaderlandsche Geschiedenis voorstellen. Naar en door *H. Bendorp*, met adres v. *H. Keyzer* en *Vermandel*. Hg. 50, br. 61 dm. gr. fol. — Hierbij eene *Verklaaring* met hetzelfde adres, 22 bladz. 8°. en een even groot folio blad: „Speelregels en Onderrichting. — In Vad. Historiespel. Amst., *H. Gartman*, Boekverk. in de Kalverstaat. Blijkens de 3 laatste N°. die het geval van Gevaerts en de Gyselaar en de Unie te Utrecht voorstellen, is dit spel in het begin van 1787 uitgegeven.

4758 (**7 of 18 Januarij**.) Zinneprent op „het oprigten der Oprechte Vaderlandsche
a „Societeit te Rotterdam.” (Wagenaar, Verv. XVI. 129 en 133. Ned. Jaarb. 90 en 274.) In eene kamer zitten 8 Heeren om eene tafel; op de muur een groot schilderij van het bezweeren der Unie van Utrecht, links de Synode van Dordrecht; links en regts standbeelden, Hercules de Hydra verslaande, enz. Naar *G. Malleyn* door *M. Sallieth*, met adres van *J. Hendriksen*. Zonder éénig onderschrift. Hg. 23, br. 30 dm. br. fol. *Hoogst zeldzaam*.

Hierbij afzonderlijk een 36reg. vers in 2 kol. van P. Hofstede, met bovenstaand opschrift.

b Dezelfde pl,. in fraaije *onafgemaakte etsdruk*, zonder eenigen naam. Hierbij: Reglement voor de Oprechte Vaderl. Soc., opgerigt in Rott. 18 Jan. 1787. 13 bl. 8°. en: Aan de brave Rotterd. Burgerij en desz. Vaderl. Societeit. Gedicht door Anti-Aristocraat. 7 bl. 8°.

Deze Oranje Societeit werd opgerigt om de pogingen der (Patriotschgezinde) Vaderlandsche Societeit tegen te werken. De oprigters waren J. Cornets de Groot, (zie N°. 4635) A. Verstolk (later van Soelen bijgenaamd) J. P. de Monte, A. v. Doodewaard, Brtd. Suermondt, (zie het volg. N°.), Bern. de Jongh, D. J. Story en M. F. Peypers.

In navolging van deze Societeit zijn den 10 April te 's Hage en elders eenige dergelijke Societeiten opgerigt. (Zie 10 April.) Het hierbij gevoegde Reglement voor dergelijke Amsterdamsche Genootschappen, gedrukt bij den

Oranjegezinden boekverkooper W. Coertse in de Barndesteeg, is geheel gevolgd naar het Rotterdamsche Reglement, sommige artikelen zijn zelfs woordelijk overgenomen.

4759 Hetzelfde, eenigzins anders. De tafel, die op de vorige plaat door 8 Heeren bezet is, wordt hier door 19 Heeren omringd; regts een geharnast beeld der Vrijheid, bovenaan de Tijd, onderaan Hercules; op den achtergrond het bezweeren der Unie en Synode; daartusschen eene deur waarboven het portret v. d. Prins en de Wapens v. Oranje en der 7 Prov. Met hetz. vers v. P. Hofstede in 2 kol. en daartusschen: „Op de Op„rechte Vaderl. Societ. tot Rott. opgeregt 7 Jan. 1787." Door *J. Groenendijk*. br. 4°. Hg. 27, br. 27 dm. In de Verzameling v. d. Heer G. Obreen alhier.

4760 **30 Jan.** „Afbeelding van het gruwzaam oproer, aangericht dóor de Prins-
a „gezinden te Goes." (Wagenaar XVIII. 318, enz. en Ned. Jaarb. 342.) Gezigt van het oproer op de Markt met afbeelding der Groote Kerk. Met 2reg. onderschrift. Zonder naam. Hg. 12, br. 18 dm. br. 8°.

b Dezelfde pl. *Proefdr. v. a. l.*

4761 **30 Jan.** „Civil war or Lord Lunatic encouraging the Hollander, to knock „down the Orange party". — Engelsche gekleurde spotprent op de burgertwisten. Een Engelschman (Lord Gordon?) houdt een brandende toorts met opschrift: *No Popery* in de hand; een Hollander met een stok *Faction* wil 3 Oranje Kazen die over het water leggen, van elkaar slaan, waartegen een Pruis hem waarschuwt, terwijl een Franschman dit verheugd aanziet. Door *G. Firebrand.* (pseudon.) Met adres *G. Garter*. Oxfordstreet. 30 Jan. 1787. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4762 „Beweging te Utrecht" voor Paus Adriaans huis, waarin eene pas opge-
a rigte Oranje Societeit vergaderde. (Ned. Jaarb. 348. — Zie N°. 4758 en 4791.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned. XVII. bl. 70.

b Dez. pl., *proefdr. v. a. l.*

4763 (**18 Febr.**) „Wachtbetrekking der Lijfwacht van H. E. Gr. Mog., met
a „een schandelijk beschilderd vaandel" namelijk eene galg om het ligchaam en den kop van den Holl. leeuw. (Wagenaar, Verv. XVI. 93) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8°. Uit: Wagenaar, XVI.

b Dez. pl., *proefdr. v. a. l.*

4764 (**20 Febr.**) Spotprent op den Patriotschen Professor F. A. van der Marck, te Deventer, vroeger te Groningen, later te Lingen en Steinfurt, die den 20en Februarij aan het hoofd eener burgercommissie van den Deventer magistraat een nieuw Reglement eischte. (Wagenaar, Verv. XVIII. 72. — Ned. Jaarb. 582 en 5805) — V. d. Marck staat voor een catheder, vóór hem vier gewapende burgers met ruige mutsen op. Met vierregelig versje: „Hier staat Dom. v. der Mark" enz. — Ellendig transparant plaatje met obscoene voorstelling. Hg. 13, br. 10 dm. Pendant van het volg.

4765 Spotprent op den Patriotschen Predikant Suurmond, te Deventer. (Wagenaar, Verv. XVIII. 69. 70.) — Hij zit op een stoel en plaatst een stok met de vrijheidshoed op eene balie (doch de plaat transparant zijnde, ontstaat hieruit eene zeer obscoene voorstelling.) Met 4reg. versje: „Dees „toond uw met zijn Eygen hand — hoe Vrijheidsspeer wort vast geplant — „wilt daar geen *Suurmond* om trekken." welk versje waarschijnlijk doelt

op 's Mans Keurpredicatie in 1786, over eene goede of slechte Regering. Hg. 13, br. 10 dm. Pendant v. de voorgaande spotprent.

4766 26 Febr. „Vaderlijke onderhandeling v. d. Amsterd. Burgem. H. Hooft
a „met de Burgerij, over de afdanking van den Rijngraaf von Salm." (Wagenaar, Verv. XVII. 50, v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 325) Gezigt van de zaal op het Amsterd. Stadhuis, waar Burgemeester Hooft voor *Burgemeesterskamer* staat en met de hem omringende burgerij onderhandelt. Met opdragt aan den Krijgsraad. Naar *G. Grijpmoed ad viv.*, door *N. v. d. Meer Jr.* Zonder adres. br. fol.

b Dez. plaat, latere druk, met 3 reg. onderschrift: *Bekende* onderhandeling enz. Zonder Opdragt; met adres v. J. Sluijtman.

c Dez. plaat, gemaakte *proefdr. v. a. l.* van *a*, namelijk door een papier op het onderschrift te leggen.

Op deze *Vaderlijke onderhandeling* zinspeelt Helmers in zijne Holl. Natie VIe Zang: „En op het Kapitool de rol van Gracchus speelde,
„En wagglende op een bank het graauw met klanken streelde."

4767 Hetzelfde, nagenoeg als voren, verkleind: *Aanspraak* enz. Naar *J. Buys*
a door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit Wagenaar, Verv. XVII.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4768 Hetzelfde, geheel anders. Burgem. Hooft staat midden in de Groote Zaal
a en wordt aangezocht zijne stem aan de patriotsche verzoeken te leenen. Naar en door *W. Kok.* gr. 4⁰. Met adres v. T. Craijenschot.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*, met geëtsten naam v. grav.

c Hetzelfde, fraaije *teekening* in O. I. inkt van de voorg. plaat.

4769 26 Febr. „Toejuiching der *Weldenkenden* aan den Burgemeester H. Hooft,
a „op den Dam." (Wagenaar, Verv. XVII. 55) Gezigt op den Dam, enz. Met 4 reg. onderschrift en opdragt aan den Krijgsraad, als op 4766. Naar en door *N. v. d. Meer Jr.* br. fol. Met adres v. J. Sluijtman.

b Dez. plaat, latere druk, met onderschrift: „Toejuiching der *Burgerij* aan „Burgem. Hooft." Zonder adres, met dezelfde opdragt aan den Krijgsraad.

c Dez. plaat, gemaakte *proefdr. v. a. l.* als 4766 *c*.

4770 Hetzelfde, eenigzins anders. — H. Hooft wordt door de Officieren naar
a zijne koets begeleid. Naar en door *W. Kok.* gr. 4⁰.

b Dez. plaat, fraaije afdruk op *wit satijn.*

c Dez. plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.* met geëtsten naam.

d Dezelfde voorst. fraaije *teekening* in O. I. inkt van de voorg. plaat.

4771 26 Febr. „Gezigt van de Groote zaal op het Stadhuis, 's avonds toen de
a „Raad te 10 uren het genomen besluit deed voorlezen." Naar en door *W. Kok.* gr. 4⁰. Met adres v. T. Crajenschot.

b Dez. plaat, fraaije afdruk op *wit satijn.*

c Dezelfde voorstelling, fraaije *teekening* in O. I. inkt voor de voorg. plaat.

4772 Monument voor Burgemeester H. Hooft, bij gelegenheid van zijne onder-
a steuning der Patriotsche belangen. — Borstbeeld rechts in medaillon op een altaar, bestraald door het Alziend oog en bekroond door de Vrijheid. Vooraan links het wapen van Hooft, met eikenloof omkransd, enz. Naar *H. van Irhoven* door *N. v. d. Meer Jr.* Met adres van A. Borchers. Hg. 64, br. 50 dm. gr. fol.

b Dez. plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

4773 Hetzelfde verkleind; op het altaar de spreuk van Cicero: „Al wat gedaan „wordt" enz. en 4 reg. onderschrift: „Ter gedachtenisse enz. van 26

„Februarij." Naar *H. van Irhoven* door *N. v. d. Meer Jr.* Hg. 31, br. 22 dm. kl. fol. — Hierbij een vers van J. Nomsz in fol.

4774 „Eerzuyl voor Burgemeester H. Hooft." — Eene zuil waarnaast de Faam staat; regts bliksemstralen, gedrochten, enz. Onderaan: „Amstels heylig „recht. 1787." — „*Penteekening* met de ordinaire schrijfpen naar de origin. teekening in O.-I. inkt, beiden door den schilder *J. van Drecht.*" Hg. 36, br. 30 dm. fol. Zie N⁰. 4799.

4775 Zinneprent ter eere van H. Hooft. Aan eene pyramide, op een voetstuk, bestraald door het Alziend Oog hangt het borstbeeld van Hooft. Ter wederzijde de Rechtvaardigheid en Dapperheid en 2regelig calligr. onderschrift: „Ter gedachtenis v. d. Vader des Vaderlands H. Hooft." Fraaije grav. zonder naam. Hg. 48, br. 60 dm. br. fol.

In 1794 is hieronder nog 1 regel bijgevoegd en de plaat alzoo dienstbaar gemaakt als gedachtenis op zijnen dood. Zie N⁰. 4798.

4776 Zinneprent op H. Hooft. — Een weegschaal waarop een Keeshond zwaar-
a der blijkt dan het Oranjegemeen. Regts de Vrijheid en de Voorzigtigheid die het beeld van Hooft, in med., aan een zuil vasthechten. Zonder naam. Hg. 20, br. 24 dm. br. 4⁰. Hierbij een 14reg. versje in 2 kol. geteekend: 1787.

b Dezelfde plaat, gelijktijdig doch slecht *gekleurd.*

Zie al de penningen, draagteekens en zinnebeeldige voorwerpen ter eere van H. Hooft uitvoerig beschreven en afgebeeld in: van Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 309 tot 315, Bijlage bl. XIV en N⁰. 654—678.

4777 Zinneprent ter eere van H. Hooft. — Een open zuilenrij van een tempel, met 5 treden; bovenaan in het midden het borstbeeld van Hooft. Zonder naam. Hg. 13, br. 16 dm. br. 4⁰.

4778 Als voren. Hooft's borstbeeld, daaronder een Kees, met de woorden: „Een kees is zijn Heer getrouw", lager een vrijcorporist en: „Een „(vrijcorporist) heeft nooit berouw." 12⁰.

N⁰. 4877 en 4878 bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht.

4779 Zinneprent ter eere van H. Hooft en andere Patriotten. — Eene portiek van een' tempel waarin de Vrijheid staat met het borstbeeld van *H. Hooft* in med., in de hand; daarboven de borstbeelden in med. van *v. Pallandt* (van Zuithem), Is. v. *Goudoever*, J. D. van der *Capellen;* regts dat van *J. van Eyck*, links van G. H. *de Wilde*. Met onderschrift: „Voor Vrij-„heid en Vaderland." Naar *Kloek* door *van Beek* en *Wijsman*. Hg. 50, br. 60 dm. gr. br. fol. — Wanneer zou deze plaat uitgegeven zijn? Capellen overleed reeds in 1784, en Goudoever en de Wilde kwamen alleen in de eerste 9 maanden van 1787 tot groote vermaardheid.

4780 *a.* „Vier verborgen Siloetten. Hooft. Goudoever. Capellen. Visscher," aan éene wapentrophee. Hg. 14, br. 9 dm. 8⁰. — *b.* „Vier verborgen Siloetten" (zonder namen) aan 2 ornamenten. kl. br. 4⁰. Hg. 9, br. 13 dm. — *c.* Het borstbeeld van H. Hooft aan eene zuil gehecht door een dankbaar Vaderlander. 8⁰. — *d.* Dezelfde plaat, doch vermeerderd met het borstbeeld van Goudoever, en 2 regels: „Zie hier twee Grijzaarts," enz. 4 plaatjes. 8⁰.

4781 (1 Maart) „De politieke Hollandsche Koemarkt." Eén boer verkoopt bij handslag aan een vreemden spion zijne Hollandsche koe. *Letter-* en *Proefdruk v. a. l.* van de gegraveerde titelplaat voor het bovengenoemde dichtstuk van 65 bl. v. J. le Francq v. Berkhey. — Hierbij de advertentie

in HS. van Berkhey voor de Brielsche Courant daarin geplaatst 20 Febr. en 1 Maart, met een afdruk en de kwitantie. Zie N⁰. 4802.

Voorts: een ontworpen doch niet gebruikt, en door Berkhey *geteekend* vignet hiervoor, nl. een herderlijke zanger met melkjuk, enz. — en een afdruk van het vignet op bl. 15 van het werkje geplaatst.

4782 8 Maart. „Afbeelding der fraaije Eerepoort den 8 Maart en 7 Aug. voor „het Huis v. J. Kleyweg, Scheepstimmermansbaas in Zwaanhals" (te Rotterdam). 1787 en 1788. 8⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

4783 (12 Maart). „Beweging te Arnhem." (Wagenaar, Verv. XVIII, 157).
a De herbergier Limphers in de Roggestraat bij de Velperpoort schiet met een pistool op de hem aanvallende Oranjegezinde soldaten van Somerlatte. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned. XVIII, 79.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4784 (12 Maart). „Een oproermaker (H. Overbek Hecket uit Osnabrug) in de
a „Ommelanden gevat." (Wagenaar XIX, 231). Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4785 Maart. „Afbeelding v. 't Schip *den Draak* (der O.-I. Comp.) door een hevige orkaan overvallen — en hetzelfde, zeilende met opgerigte waarlooze rondhouten na Mauritius. — 2 pl. gemt.: IV, V. br. 4⁰. Uit?? In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4786 1 April. Toegangkaartje voor de „Oprechte Vaderl. Societeit, opgericht „1 April 1787 in 't Schiedamsche Veerhuys" te?? (Zie N⁰. 4758). Met 4reg. vers: „Deez Broederschap op Vrijheids gronden," enz.; dit omgeven door eene bijna vierkante rand van Oranjetakken met appelen, in het midden eene kroon. br. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4787 3 April. „Afbeelding der remotie van eenige" (zeven) „Regenten te Rotter-
a „dam." (Wagenaar, Verv. XVI, 109 en 162. Ned. Jaarb. 784—800). Gezigt van het Stadhuis met de Deputatie ter remotie de trappen beklimmende. Zonder naam van grav. (*T. de Roode*). br. fol. Zie N⁰. 4800.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*, waarop de sporen van den uitgewischten naam van *T. de Roode* nog even zigtbaar zijn.

4788 „De weegschaal der Gerechtigheid." Opschrift boven een 16reg. vers in 2 kol. bij eene zinneprent die de Gerechtigheid vertoont, eene weegschaal in de hand houdende, waarop het beeld der Vrijheid (waarnaast gewapende vrijcorporisten staan) en dat zwaarder blijkt te wezen, dan de Prins, die door Petrus Hofstede en eenen anderen (*Graaf—Man?* of Graaf Bentinck?) bijgestaan, door den Duivel naar beneden wordt getrokken. Zonder eenigen naam of woord. Hg. 18, br. 14 dm. 4⁰.

4789 5 April. „Beëediging des Genootschaps *Pro Aris et Focis*, als eene van
a „de drie bataillons van de Schutterij van Haarlem." (Wagenaar, Verv. XVI. 367; Ned. Jaarb. 634). Gezigt van de Groote zaal op den Ouden Doelen met 2 Schuttersstukken aan de muur; voorts de beëediging, waarbij zeker vele portretten. Naar *W. Hendriks* door *J. de Wit* en *Jonxis*. gr. br. fol.
b Dez. plaat, fraaije *proefdr. v. a. l.*

4790 Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Geschied. d.
a Ned. XVII. bl. 120.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4791 (**10 April**.) Zinneprent op de Oprigting der (Oranjegezinde) Oprechte Vaderlandsche Societeiten in tegenstelling der menigvuldige (Patriotsche) Vaderlandsche Societeiten. (Wagenaar, Verv. XVI. 73, 76. X. 231. — De Hoop bestraald door het Hemelsch oog, staat bij een Altaar, waarop staat: *Oprechte Vaderl. Societeyten*. Aan de regterzijde een altaar *Voor Oranje*, in 't midden eene zuil: *Leeve Willem V*. Naar en door *J.J. de Cambon*. Met 8 reg. vers v. M. G. de Cambon. gr. 4⁰. Titelplaat uit haar werk: Gedenkschrift ter huldiging van de Opr. Vaderl. Societeiten, (uitgegeven na de Omwenteling van September. 1787. gr. 4⁰.

4792 (**10 April**.) Zegel van de Oprechte Vaderl. Societeit, den 10en April te 's Hage door eenige Oranjegezinden opgerigt. In het midden: *Het Vaderland* in een cirkel, door 3 handen vastgehouden; daaromheen de spreuk: *Incidit in Scyllam*, etc. het gevaar van Staatsbesluiten aanduidende, en daarom in een' kring: *Sigillum Hag. Societ. civicae*. 1787. Naar *D. Macalester Loup* door *J. Turpin*. Met adres van de Age. gr. 4⁰. Gekleurd.

Deze plaat behoort op bl. 122 van: M. G. de Cambon, geb. v. d. Werken, Gedenkschrift ter huldiging van de Oprechte Vaderl. Societeiten. 's Hage, de Age. (1787) gr. 4⁰. waar men ook eene uitvoerige uitlegging van dit zegel vindt.

4793 **21 April**. „Deputatie door den Colonel J. van Goudoever, de Heeren
a „P. Witmond en H. van Blomberg uit den Doelen naar den Burgemeester „H. Hooft, in den nacht tusschen 20 en 21 April" (om de remotie van negen Raden te verkrijgen.) (Wagenaar, Verv. XVII. 65 tot 107. Ned. Jaarb. 736—769.) Gezigt van het voorportaal in den Garnalen Doelen (thans Athenaeum Illustre) op den Singel bij de Heiligenweg te Amst., met de uitleiding der drie gedeputeerden door eene groote menigte. Naar *G. Grijpmoed* door *N. v. d. Meer Jr*. br. fol.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4794 „De Resolutie wegens de Remotie der negen Raden aan de Burgerij op „de Zaal van het Stadhuis voorgelezen." (Door *C. Bogerts*?) 8⁰. Uit: Gedenkboek van Amsteldam. 1788. bl. 169.

Hierbij in HS. het lijstje der negen Raden met hunne jaren van aankomst.

4795 Hetzelfde. „Dimmitteeren van IX wettige Raaden te Amst." br. 12⁰. Is Lr. D van: Atlas v. Vaderl. Gebeurten.

4796 „Acte van Qualificatie" voor de Gedeputeerden ter Remotie der negen Raden. kl. fol. — Hierbij een klein bericht over de teekening der Acte van 23 tot 25 (April). br. 8⁰. en een strooi-billet: *Aan mijne medeburgers*, ter verdediging der negen afgezette Raden. 4⁰. 3 St. — Allen *hoogst zeldzaam*.

Over deze Acte van Qualificatie vindt men veel in de Nieuwjaars Courant van Amst. voor 1788 (zie N⁰. 3977 *h*) en in: Gedenkboek van Amsteldam. 1788. bl. 169, doch vooral in: Ned. Jaarb. 750, enz.

4797 Portret van den Kolonel Isaac van Goudoever. Links het Borstbeeld, links in medaillon. Naar *J. Ekels* door *Vinkeles* en *Garreau*. gr. fol. *Fraaije gravure. Proefdr. v. a. l.*

4798 Zinneprent: „Ter Nagedachtenisse van Isaac van Goudoever, oudste Kolo-
a „nel d. Amst. Schütterij. 1787." (Overleden 1793. Aet. 81.) Borstbeeld links in medaillon op eene kolom die op eene graftombe staat, ter weerszijde een zinnebeeldige man en vrouw en bovenstaand 2 reg. calligraphisch onderschrift. Door *Wijsman* en *van Beek*. Met adres v. *D. M. Langeveld*.

Hg. 46, br. 55 dm. br. fol. — Pendant van de plaat op H. Hooft, N°. 4775 noot. Beide zeker bij hunnen dood in 1793 en 94 uitgegeven.
b Dezelfde voorstelling. Eenigzins afwijkende *teekening* in O. I. inkt naar of voor de voorg. prent. — Zie de penningen op en uitvoerige berigten over Is. v. Goudoever in: v. Loon, Historiepenn. II. bl. 341—346. N°. 690, 691.

4799 Zinneprent ter eere van Is. v. Goudoever. — Eene zuil waaraan het wapen en oude zegel van Amsterdam en daarboven dat van Goudoever; daarnaast de Faam met een schild en opschrift ter zijner eere en: 1787. Op den achtergrond het Amsterdamsche Stadhuis en de optrekkende Burgerij. Fraaije *penteekening* door *J. v. Drecht.* Hg. 34, br. 26 dm. Pendant van N°. 4774 ter eere van H. Hooft. fol.

4800 **23 April.** „Verklaaring der Keezen-Kermis te Rotterdam." — Onderschrift van een ellendige afbeelding van eene deputatie van 23 Patriotten (gen°. 1—23) de trappen van het Stadhuis beklimmende om de remotie der Raden te verkrijgen. Onderaan de uitvoerige en beschimpende aanduiding der personen. Hg. 18 en 35, br. 22 dm. fol. Zie N°. 4787.

4801 Spotprent op eenige Patriotten te Rotterdam, medepligtigen aan de Remotie van 3 April. — In eene kamer staan vijf mannen als schutters gekleed, waarvan de eerste aan eene deur (links) tikt; deze deur (met een blaadje er op gehecht) geopend zijnde, ziet men een Duivel, aan wien de eerste J. P. Hildebrand (de dichter ter eere van prof. Le Sage ten Broek (Zie N°. 4676) de hand geeft en eenen brief voor den Krijgsraad overreikt. Daaronder: „Verklaaring van de bovenstaande afbeelding" zijnde eene satirieke uitlegging in 18 regels over Hildebrand, Raaff, Brusselaars, van der Hart en J. Buysen. Hg. 11 en 23, br. 15 dm. br. 4°.

4802 „De Hollandsche tuin van onkruid gezuiverd." — Opschrift van het 14 reg. vers onder eene spotprent op de afgezette 9 Raden te Amsterdam en de 7 Raden te Rotterdam. — In een tuin met twee deuren, links met het Amsterdamsche, regts met het Rotterdamsche wapen, brengen twee Vrijcorporisten elk eene kruiwagen, gevuld met de 9 hoofden der Amsterdamsche en de 7 der Rotterdamsche regeringsleden, en werpen die op een mesthoop, waar ook de Orangezinde Brielsche Courant (Zie N°. 4781) ligt. Hg. 17 en 37, br. 24 dm. fol. *Zeldzaam.*

4803 **Mei.** „Plan van de eene Seide van de Leck, met de Bateryen en afschnei„dingen, welke de Burgers van Utrecht gemaakt hebben als de Graaf van „Eferen aankwam in May 1787." *Geteekende* en niet gegraveerde kaart van een Duitscher. Hg. 31, br. 33 dm. br. fol.

4804 **9 Mei.** „Gevecht bij het Dorp: de Vaart (Vreeswijk) buiten Utrecht,"
a 's avonds te tien uren, waarbij de Utrechtsche burgers het krijgsvolk van van Efferen versloegen. (Wagenaar, Verv. XVII. 298. v. Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 334. N°. 686.) Gezicht van het gevecht aan de overzijde der rivier. Op den voorgrond aan weerszijden eenige dooden. Zonder naam. Hg. 17, br. 25 dm. br. 4°.
b Dez. plaat, met bijvoeging: *Post van den Nederrhijn.* 565. Zie N°. 4807.

4805 Hetzelfde verkleind. Door *R. Vinkeles.* 8°. Uit: Kok, Vad. Woordenb.
a deel XXX.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4806 Hetzelfde, anders en kleiner. Door *C. Brouwer.* br. 12°. — Met adres
a v. A. Fokke. Later zonder adres in (Fokke) Vad. Hist. in them.
b Hetzelfde. *Proefdr. v. a. l.*

4807 „Mr. Corn. Gov. Visscher, bevelhebber v. h. Burgervaandel: Turkyen,
a oud ruim 23 jaar, gesneuveld in het gevecht bij het dorp: de Vaart. (Wagenaar, Verv. XVII, 299). Borstbeeld links in medaillon, waaronder eene afbeelding van het gevecht. Zonder naam v. grav. 8⁰. Uit: Post van den Nederrhijn. 565. Zie N⁰. 4804*b*.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4808 Portret van Joh. van der Vlerk, Kleermakersbaas op de Oude Gracht te Utrecht, geb. 2 Julij 1765, gesneuveld in de actie bij Vreeswijk. Borstbeeld links in medaillon, waaronder eene soort van trophee. 8⁰. Uit: Post van den Nederrhijn? — Deze wordt in Wagenaar, Verv. XVII 299 *Robertus* van der Vlerk genoemd, alsmede op de plaat op zijn doodkist, volgens Nederl. Courant N⁰. 60. Zie volgend N⁰.

4809 **15 Mei.** „Plechtige Begravenis te Utrecht van Mr. Corn. Gov. Visser." (*sic!*) In 3 rijen boven elkander. Met uitvoerige uitlegging der 20 N⁰. Hg. 36, br. 36 dm. br. fol. — Hierbij N⁰. 60 der: Vaderl. Courant, waarin een verhaal der begrafenis en vers van E. Zeydelaar. Voorts: Extract van een brief uit 's Hage over de gevolgen van dit gevecht. kl. fol.

4810 Calligraphische kunstplaat ter gedachtenis aan Mr. C. G. Visscher. Bovenaan eene afbeelding van het gevecht (als N⁰. 4804). Rechts de wapens der familie, links een wapentrophee. Door *L. J. Ferrier*. br. fol.

In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn is nog: „Beschr. v. d. plechtige „Begrav. v. Visscher en v. d. Vlerk". 2 bladz. folio.

4811 Zinneprent „Ter gedachtenis aan Mr. C. G. Visscher, Bevelhebber van het Burgervaandel Turkyen en der vrijwillige scherpschutters." Met 2reg. vers door *Y. van Hamelsveld* en adres v. J. Bronkhorst te Rotterdam. kl. fol. Deze plaat is dezelfde als N⁰. 4665 voor S. Havart, doch veranderd.

4812 Portret van Mr. C. G. Visscher en H. Hooft, ieder in een ovaal, te zamen als pendanten op een blad. br. 8⁰. *Gekleurd.*

Hierbij: Verhaal van de roemruchte zeegepraal van Utrechts burgerij op een aanval der Stichtsche Militairen. 9 May 1787. 14 bl. 8⁰.

4813 **15 Mei.** Aanspraak aan Willem Gustaaf, Graaf van Bentinck van Rhoon in de Oprechte Vaderlandsche Societeit te 's Hage, zijnde een extempore van 16 regels. (Door?) met adres van A. C. de Busch te 's Hage. Gedrukt onder en tusschen een weidsch, met goud en kleuren hoogst smakeloos versierd blad waarop zijn wapen, naam, enz. gr. fol. Plano. *Uiterst zeldzaam.*

4814 Drie dergelijke, met gouden letters en Oranje omtrekken versierde velden ter eere van den Prins; bovenaan eene kroon en: *Prjns Wjlm de Vyfde.*" waarin versjes ter zijner eer geschreven zijn. Erbarmelijke voorbeelden van slaafsche aanhankelijkheid. fol. In den Atlas v. d. Heer A. J. Nijland te Utrecht.

4815 **28—30 Mei.** Onlusten te Amsterdam tusschen de Patriotten en Prinsgezinden. (Wagenaar, Verv. XVII. 110—127. Ned. Jaarb. 1057—1079) — Titelprent voor: „Amsterdam's driedaagsch treurtooneel," waarop in vijf medaillons de plundering der huizen van eenige Burgemeesters enz. wordt afgebeeld. 8⁰. — Het Amsterdamsch Treurtooneel is de 1e afdeeling van een boek genaamd: Monument voor Amsterdam. In 3 zangen. Amst., J. Peppelenbos. 8⁰. Deze 3 zangen vormen 3 afdeelingen met de volgende verschillende titels, welke boeken dikwijls afzonderlijk voorkomen:

1e afd. Amst. driedaagsch treurtoneel. 1790.

2e „ Groot toneel van Verwarringen in 1787. Met dergelijke titelplaat in 5 med. (N⁰. 4836) en voorts de plaat N⁰. 4839 door Lehman, van de aanhouding der Prinses, 28 Junij.

3e „ Praaltoneel der gezegende omwenteling. 1791. Titelplaat in 5 med. over het Herstel der Wettelijke regeering, enz.— en voorts eene br. 4⁰. plaat van de Optogt der Bijltjes. „De bewoonders van Kattenburg" enz. Zie op 20 Dec. de laatste plaat.

4816 **29 Mei**. „Plunderen van het huis van Burgemeester J. Rendorp." Door
a *C. Brouwer*. Met adres v. *A. Fokke*. br. 12⁰. Komt later zonder adres voor in: (Fokke) Vad. Hist. in them.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

Dit is waarschijnlijk het huis op den Singel, thans gen⁰. KK 292 en bewoond door den Heer J. E. Bonnike. — In de volgende *Lijst* staat: Op Cingel over de Brouwerij de Zwaan (het tegenwoordige verkooplokaal de Zwaan).

4817 „Lijst van de geplunderde huizen, binnen Amsterdam op 29 en 30 Mei „1787." — „2e of Verbeterde lijst van de geplunderde huizen." — „Echte „lijst van de geplunderde huyzen." — 3 st. kl. fol.

4818 Spotprent op den Orangistischen broodbakker Schreuder op Kattenburg, wiens huis ook bij deze gelegenheid is geplunderd en die vooral gehaat was, omdat hij, evenals de Leidsche bakker Adriaan Trago, broodjes als poppetjes bakte en Patriotjes noemde. Zie N⁰. 4612. (Ned. Jaarb. bl. 1074.) — De bakker staat, een zijner broodjes in de hoogte houdende, voor zijnen winkel; links eenige mannen die elkaar het huis aanwijzen. Met onderschrift: „De Kattenburger Patriotjes bakker" en 12reg. vers. 8⁰. *Zeer zeldzaam.*

4819 **30 Mei**. Vermeestering van Kattenburg, door de Schutterij en het Exer-
a citie genootschap onder A. Valentijn en H. Nobbe. (Wagenaar, Verv. XVII, 119—125. Ned. Jaarb. 1068 tot 1078.) Gezigt op de twee Kattenburger en Wittenburger bruggen met de Ooster kerk in het verschiet. Naar *W. Kok*, door *C. J. de Huyzer*. Hg. 37, br, 47 dm. br. fol.
b Dez. plaat, fraaije *Proefdr. v. a. l.*

4820 Hetzelfde, eenigzins anders. Gezicht der lange houten brug; links het
a Admiraliteits magazijn en onderschrift: „Overmeestering der Kattenburger brug." Naar *J. Bulthuis*, door *K. J. Bendorp*. Hg. 29, br. 37 dm. br. fol.
b Dez. plaat, latere druk met 1 regel onderschrift en zonder naam van teekenaar en graveur.

4821 Hetzelfde, nagenoeg als voren, verkleind. Op den voorgrond wordt een
a gewonde weggedragen. Met 3reg. cursief onderschrift: „Gevegt aan de Kattenb. Brug" enz. Zonder naam van grav. Hg. 27, br. 31 dm. br. fol. Regts is een adres door eene *cache* verborgen.
b Dez. plaat, met ander 1reg. curs. onderschrift: „Gevecht" enz.
c Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4822 Hetzelfde, anders, bijna als N⁰. 4818. Gezicht op de twee bruggen. Naar en door *W. Kok*. Met adres v. T. Crajenschot. Hg. 21, br. 24 dm. br. 4⁰.
b Dez. plaat, fraaije afdruk op *wit satijn*.
c Hetzelfde, fraaije *teekening* in sepia voor de voorg. pl.

4823 Als voren; doch kleiner. Met vermelding van „Woensdag Ogtend." Hg. 12, br. 17 dm. kl. br. 4⁰.

4824 Hetzelfde, geheel anders. Met 3reg. onderschrift en vermelding van „Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg op Woensdag morgen." Hg. 20, br. 25 dm. br. 4⁰.

4824*Hetzelfde anders, eenigzins als 4822, doch kleiner. Met 1reg. onderschrift. Hg. 20, br. 21 dm. br. 4⁰.

4825 Hetzelfde, geheel anders. Links A: het geheele Admiraliteitsmagazijn, op de brug de 15jarige matroos, B. (volgens een hierbijgevoegde volksdeun Kamper Toon genoemd,) die deze loshakt. Voorts D. de batterij door balen van tabaksstеelen gemaakt, en eene tallooze menigte menschen. Met adres van *Bronkhorst.* Hg. 15, br. 20 dm. br. 4⁰.

4826 Hetzelfde, nagenoeg als 4822. Met adres van B. Mourik. 4⁰. Uit: Ned.
a Merc. Aug. 1787.
b Dezelfde plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4827 Hetzelfde, nagenoeg als 4820. Door *C. Brouwer.* Met adres van A. Fokke.
a br. 12⁰. Later zonder adres in: (Fokke) Vad. Hist. in them.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4828 Hetzelfde, zeer klein, waarboven het portret in med. van den Kolonel A. Valentijn, waarboven de Faam: *Vivat Valentijn.* Op den voorgrond een liggende kees (regts.) — Zie een dergelijk plaatje over G.H.de Wilde, op Oct. bij het gevecht van Onwerkerk. — Hierbij een bericht uit de Amsterdamsche Courant van 7 Junij, over de begrafenis in de Oosterkerk op Wittenburg der vrouw van den patriotschen smid H. Keyser, die door de Officieren van het Genootschap: *Tot nut der schutterij* en eene menigte gewapende burgers werd geëscorteerd. Vermoedelijk was deze vrouw, ten gevolge van het oproer op 30 Mei overleden. (Ned. Jaarb. 1329.)

4829 **2 Junij.** „Uit de Waag steeken van een Patriotschen Dief en Plunderaar" op 30 Mei. br. 12⁰. Is Lr U uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurten.

4830 **3 Junij.** Begrafenisbrief voor „H. Hilmers, kanonnier, gesneuveld tegen „de Oproerigen van Kattenburg; zal met Militaire Honneurs begraven „worden, 3 Junij; van het Roeters eiland, 3e huis van het Keerweer na „het St. Antonies kerkhof." gr. br. 4⁰. Ook afgedrukt in: Ned. Jaarb.

4831 **(7 Junij.)** „Uyttrekken der Amsterd. Burgers naar Muyden." — „Aan-
a „komst der Amsterd. Burgers te Muyden." — (Wagenaar, Verv. XVII. 156. Ned. Jaarb. 1330.) — Twee platen, waarvan de eene het uittrekken der burgers van Lokhorst aan de Weesperzijde te Amst. voorstelt; de andere, de komst te Muiden, met het Kasteel links in 't verschiet. Zonder naam van grav. Iedere plaat hg. 20, br. 23 dm. br. 4⁰.
b Dez. platen, *proefdr. v. a. l.*
c Dez. voorstellingen. *Teekeningen* in O. I. inkt voor de voorg. platen.

4832 **(25 Junij.)** Spotprent op het uittrekken van 72 schutters en 14 kanonniers uit Rotterdam onder den Majoor H. Dufez, naar Krimpen aan de Lek. (Ned. Jaarb. bl. 1403) — „Afbeelding van een Corps, die zig noemen „Notabelen in een voornaame Stad, geleid door eenen zeer Kundigen Uit„landschen Majoor marschvaardig hunne Utrechtsche vrienden te hulp te „komen." 5 reg. onderschrift eener afbeelding van een troep gewapende keezen, voorafgegaan door eenen ouden ezel die op een kreupel paard zit, met een vaandel, waarin een glas en eene flesch, welke stoot voorbij twee huizen (met twee en drie ramen) trekt; voor de laatste vele toeschouwers. Hg. 14 en 18, br. 25 dm. br. 4⁰. *Zeldzaam.*

4833 (**25 Junij.**) „Het afhalen te Zutphen van de trommels en vaandels van
a „bekende Patriotten." (Wagen. XVIII. 171) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 8°.
b Dez. plaat, afdruk in *blaauw.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
d Dez. voorstelling, fraaije *teekening* in O. I. inkt door *J. Buys.*

4834 28 **Junij.** „Het Geweldig aanranden en tegenhouden van H. Kon. H. „bij Haastrecht (aan de Goe-Jan Verwellen sluis) door een hoop Vrij-„corporisten." (Wagenaar, Verv. XV. 6—56). — Gezigt van den stoet der koetsen van de Prinses en het aanhouden door eenige gewapenden. Naar *C. la Fargue* door *M. Sallieth,* met adres van De Age. Hg. 11, br. 16 dm. br. 12°. Zie N°. 4840.
b Hetzelfde plaatje, *proefdr. v. a. l.*
c „ „ „ in *rood.*
d „ „ in *etsdruk.*
e „ etsdruk, *gekleurd.*

4835 Hetzelfde, kleiner. Door *R. Vinkeles.* 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned.
a XVII. bl. 252.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4836 „Het Arresteeren der Princes" enz. Afbeelding van den weg waarop de rijtuigen worden aangehouden. Daarboven 2 andere afbeeldingen van 26 Julij enz. en daaronder 2 van 16 en 17 Sept. Naar *C. v. d. Woordt* door *de Huyzer.* 8°. Titelprent van: Groot tooneel v. verwarringen, 2e Zang van: Monument van Amsterdam.

4837 „Arresteeren v. H. K. H." en: „Leven der Patriotten, bij 't Arrestee-„ren," zijnde de Lr. A en L uit: Atlas van Vaderl. Gebeurten. Amst. Coertse. 2 pl. 12°. Beide met uitvoerige uitlegging.

4838 „Onderhoud met H. Kon. H. aan de Goejan Verwelle Sluis." (Wagenaar, Verv. XV. 26) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 8°. Uit: Wagenaar, Verv.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling, *teekening* in O. I. inkt voor de voorg. pl.

Hierbij een toen uitgegeven blaadje; „Gewigtige tijding. Woerden 28 Junij, over de aanhouding der Prinses. Amst. bij J. Weege, Kalverstraat. kl. fol.

4839 Hetzelfde onderhoud; doch veel scherper afgebeeld, bijv. met twee rookende en één drinkende vrijcorporist, terwijl twee soldaten met uitgetogen sabel aan de deur de wacht houden. Met onderschrift: „Het gevangen „houden van H. K. H. in het huis van (den landman) A. Leuwenhoek." (Wagenaar, Verv. XV, 18 enz.) Door *G. A. Lehman.* Hg. 21, br. 25 dm. br. 4°. Uit: Groot Tooneel van verwarringen, of: 2e zang v.: Monument voor Amsterdam.

4840 Hetzelfde, eenigzins anders en scherper. Met 4reg. onderschrift: „Ver-„blijf enz. in zeker boerenhuys." Naar *C. de Fargue,* door *M. Sallieth.* 12°. — Hetzelfde in *proefdr.* — Hetz. in *omberdr.* — Hetz. in *etsdruk.* Zie 4834.

4841 Twee Duitsche platen, zijnde de vergroote copieën van N°. 4834 en 4840. Met adres van *G. B. Probst* te Augsburg. Iedere plaat hg. 21, br. 30 dm. br. fol. *Gekleurd.*

Deze platen vormen met die van de terugkeer van den Prins en Prinses op 20 en 24 Sept. ééne serie.

4842 Hetzelfde, geheel andere en zeer overdreven voorstelling, in Engeland vervaardigd, met onderschrift: „The prison of His Royal Highness The Princess „of Orange at Gowerwells sluis." — De Princes en hare hofdame weenende, naast haar een vrijcorporist in een lenningstoel zittende, rookende en drinkende; eene andere dame wordt door twee gewapende vrijcorporisten weggeleid; op den voorgrond drie pijpen, enz. Fraaije gelijktijdige Eng. gravure. Zonder naam van graveur. Hg. 42, br. 49 dm. gr. br. fol.

4843 Hetzelfde. Overdreven buitenlandsche voorstelling. In eene mooije ruime kamer, zit de Prinses aan eene tafel, naast haar een vrijcorporist die bier drinkt; links en regts staan eenige Heeren en Dames; een officier komt, eenigzins voltigeerend de deur in, doch wordt door een vrijcorporist met den degen gedreigd. Met Italiaansch en Fransch onderschrift: „Saisie de „la Roy. Princ. Sophie, femme de Guill. V de Nassau Dietz et Soeur „de Fred. Guill. de Prusse." Door *Novelli* te Venetië. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4845 De Goejan Verwelle sluis met hare huizen. *Teekening* in O.-I. inkt door *H. Tavernier*. Hg. 17, br. 25 dm. br. 4⁰.

4844 „Patriotic Burghers attacking the House of Orange." — Eenige kikvorschen, als Patriotten gekleed, loopen door een moeras naar eene hut, waarboven een uithangbord: *Prince van Orange*. In het verschiet een dorp met twee kerktorens. Door *J. S.* en adres *T. Cornell*, 4 Aug. 1787. Gr. br. fol. Waarschijnlijk doelt deze Engelsche spotprent op de aanhouding van 28 Julij aan de Goejan Verwellesluis.

4846 „Het Geldersch zwijnengebroed." — Een zwijn, eene zeug en drie groote biggen, allen met de aangezichten van den Prins, zijne Gemalin en kinderen, loopen in een veld waar het varken en de zeug de *Unie* verscheuren. De zeug heeft onder hare poot de: *Brieven van satisfactie of bedreiging met Pruisische troepen* (wegens de aanhouding der Prinses). Met 20reg. vers waarin op de naderende komst der Pruisische troepen gezinspeeld wordt. Hg. 11 en 35, br. 21 dm. fol. *Gekleurd*. Zeer zeldzaam. Pendant van 4745. — Hierbij een Amsterdamsche volksdeun, 4⁰.: Op Jan Verlem zijn Geldersch zwijn, zoodat deze platen waarschijnlijk bij Jan Verlem zijn verschenen. Voorts: een Gedicht „Aan Neerlandsch moe„der" beginnende: „Zeg Neerlands Delila of liever Jezebel." gr. 4⁰.

4847 **30 Junij. 1 Julij.** (I.) „Naauwkeurige Afbeelding v. het beschieten met
a „kanonnen in den Nagt te Middelburg v. h. Huis genaamd Leeuwenburg „door Dr. Lucas v. Steveninck bewoond en met schieten met klein ge„weer verdedigt." — (II.) „Naauwkeur. Afbeeld. der Plundering v. Leeuwen„burg op Zondag morgen 1 Julij." — (Wagenaar, Verv. XVIII. 348. Ned. Jaarb. 2026.) Twee uitvoerige ongen⁰. platen, waarvan de eerste twee groote huizen, nl. Leeuwenburg en het naastgelegene in de Noordstraat te Middelburg, met de beschieting voorstelt, — de ander het afbreken en plunderen van het huis door het Oranjegraauw. Naar *J. Arends*, door *M. de Sallieth*. Iedere pl. hg. 40, br. 42 dm. br. fol.

b Dezelfde platen, in omberdruk; de eerste is een letterdruk door eene *cache* schijnbaar tot proefdruk gemaakt.

c Dezelfde platen, beide in *proefdr. v. a. l.*

d Dezelfde platen, onafgemaakte *etsdrukken*.

e Dezelfde voorstellingen; origineele *teekeningen* in O.I.inkt.

4848 Hetzelfde, namelijk het beschieten, kleiner. Naar *J. Buys* door *R. Vin-*
a *keles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XVIII.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
4849 Hetzelfde, kleiner. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl.
a XVIII. 70. — Op bl. 68 is het portret van Dr. L. v. Steveninck.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
4850 „Ruïne van het geplunderde huis van Dr. Stevenink." Afbeelding der
a geheele straat naar de Oude Kerk te zien. Zonder naam van graveur. Hg. 17, br. 24 dm. br. 4⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde, fraaije *teekening* voor de voorg. plaat, door *J. Bulthuis*. 1791.
4851 Portret van Dr. L. van Steveninck, Azn., Kapt. van het Genootschap:
a *Luctando emergentes*. Borstbeeld links in ovaal, waaronder eene afbeelding van het beschieten van zijn huis. Door *G(aal)*. 8⁰.
b Hetzelfde portret, eenigzins anders, met groote paruik. *Teekening* in kleuren voor de voorg. pl.? 8⁰.

Hierbij 1⁰.: zijn geregtelijk Signalement, waarbij eene premie van 1000 Gl. beloofd wordt, als men hem levend in handen der Justitie levert. fol. 2⁰. Heldenzang v. een verheugd Patriot bij de overkomst van Dr. L. van Steveninck in zijn vaderstad Middelburg, na eene afwezigheid v. 8 jaren. 3 Julij 1795. Door A. J. v. Cauwenberghe. 8⁰. — 3⁰. Het gewone Amsterdamsche doodbriefje van zijn overlijden 1 Nov. 1800 te Amsterdam, in de Vijzelstraat bij de Heerengracht.

4852 „Lijst der geplunderde huizen in Middelburg, 29 en 30 Junij, 1 en 2 „Julij. Middelburg. J. Koene, Boekdrukker in de Langendelft." Plano.— „De laatste gewigtige tijdingen uit Zeeland en Overijssel. 1 Julij." 3 bl. fol.
4853 **2 Julij.** „Afbeelding v. h. plegtig Eed-zweeren tot bevestiging der oude
a „Constitutie en maintien v. Z. H. binnen Veere. Door de Regeering „en Burgerij in handen v. Mr. Q. C. v. d. Boon Mesch, Raad en „Bailliu der Stad.' (Wagenaar, Verv. XVIII. 392. enz. Nederl. Jaarb. 2065.) Gezigt van het fraaije Stadhuis met afbeelding der 7 Zeeuwsche Graven en de eedzweering op de Voorpui van het Huis. Naar *J. Swartzenbach* door *M. de Sallieth* te Rott. 1789. Hg. 50, br. 38 dm. fol.
b Dez. plaat. *Omberdruk*.
4854 **(2 Julij.)** Gevangenneming van eenige Patriotsche Regenten op het Stadhuis der stad Veere. Door *P. v. d. Heuvel*. Zeer gr. fol.

Deze plaat welke ik nimmer gezien heb, is vermeld in: Lantsheer, Zelandia illustrata, bl. 575 en daarbij dat het portret van den graveur onder de gearresteerden voorkomt en bij vele anderen de naam is vermeld.

4855 **(2 Julij.)** „Beweeging te Vlissingen." — Het Oranjegraauw laat de kanonnen, door de Patriotsche Regering op de wallen geplaatst, door haar in persoon weghalen. (Wagenaar, Verv. XVIII. 378.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XVIII. bl. 82.
4856 **7 Julij.** „Plegtige verkiezing van twee nieuwe burgemeesters te Amsterdam.
a (Wagenaar, Verv. XVII. 137.) Gezigt van het Stadhuis en den Dam, waarop de Burgemeesters en het Volk in een' kring geschaard staan. Naar en door *W. Kok*. Hg. 21, br. 23 dm. br. 4⁰. Met adres van T. Crajenschot.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Hetzelfde, fraaije *teekening* in sepia voor de voorg. plaat, door *W. Kok*.

4857 Hetzelfde, eenigzins anders. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit:
a (Fokke) Gesch. d. Ned. XVIII. bl. 40. enz.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4858 (7 **Julij**.) Spotprent op de onwettige afzetting der beide Amsterdamsche Oranjegezinde Burgemeesters, W. G. Dedel en M. A. Beels. (Wagenaar, Verv. XVII. 128—136.) — „Mij dunkt de Maagd bezwijkt door 't mis„sen van haar bloed." Eerste der vijfregelige zamenspraak onder de afbeelding van de Amsterdamsche Maagd, als dame gekleed, zittende op eene estrade, waar zij door de 4 Patriotsche Burgemeesters, Hooft, Clifford, Backer en Geelvinck, de beide laatsten op 6 Julij verkozen, in den arm wordt adergelaten. Hg. 17, en 22, br. 28 dm. br. 4⁰.

4859 **11 Julij**. Zinneprent ter eere van Willem V. — Zijn borstbeeld, regts in medaillon is aan een altaar gehecht, waarop een door de Algoedheid beschermde Oranjeboom staat; ter weerszijde 2 zinnebeeldige vrouwenfiguren. Met 2reg. vers. „Aan d' allerbeste Vorst, thans in zijn eer hersteld, enz. 11 Julij." — Onderaan een 17reg. vers in 2 kol. waartusschen het Zeeuwsche en Pruisische wapen. Naar en door *G. Kockers* (te Middelburg.) Hg. 40, br. 32 dm. fol. Ziet waarschijnlijk op de omkeering ten gunste van Oranje in Zeeland. Zie N⁰. 4853.

4860 Zinneprent: De Oranjeboom door de Godheid verdedigd. Op den voorgrond een flinke Oranjeboom, die door eenige Staats- en Kerkelijken van zijn takken beroofd wordt; eenige boekverkoopers trachten den boom ter neêr te trekken en worden aangespoord door P. 't Hoen, Hespe en anderen. Eenigen zijn bezig den boom tot aan den wortel uit te roeijen, doch worden verschrikt door den arm, die in de lucht verschijnt, met bijschrift: „Laat af onwaar„digen ik zal hem verdedigen." Zonder naam van graveur. Met afzonderlijk gedrukte 9reg. verklaring. Hg. 22, br. 31 dm. br. fol. Deze plaat is ook gebruikt in 1793. Zie aldaar.

In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam is eene Verklaring in 13 regels met veel meer namen en initialen, bv. v. B.(en 3*) G.(7*) „de R** van W... M..., (de Roo van Westmaas) Lutersche Scheffer, enz. „de Boekverkoopers: Schuerman, de Does, Verlem, de dikke Paddenburg, „Krap, de Leeuw, Bronkhorst (de 2 laatste zijn reeds gebannen om het „boekje: Aan het Volk v. Nederl." enz.

4861 **17 Julij**. Uittocht van 600 gewapende Amsterdamsche burgers naar Utrecht.
a (Wagenaar, Verv. XVII, 147). — „Gezigt van de Doele op de Gar„naale Markt, alwaar het Defensie Weesen te Amsterdam Vergadert is „geweest. Anno 1787." Afbeelding van het vertrekken in schuiten der Amsterdamsche burgers van den Doelen op den Singel (thans het Gebouw voor Hooger Onderwijs) naar Utrecht. Zonder naam van teekenaar en grav. met adres van J. v. d. Werven. Hg. 24, br. 31 dm. br. fol.— Ik vermoed dat er een vroegere staat van deze plaat met ander opschrift en adres bestaat. — Hierbij een gedrukte Aanstelling, in blanco, voor een der naar Utrecht uittrekkende Schutters. br. fol.
b Dezelfde plaat, doch van boven verkleind (thans slechts hg. 17 dm.) met 1 regel onderschrift: „Waardgelders naar Utrecht gezonden." Met adres van *P. Conradi* en *V. van der Plaats*. 1787.
c Hetzelfde, goede *teekening* in sepia, geheel gelijk aan 4861*a* br. fol.

4862 „Uittocht van zeshonderd gewapende Amst. Burgeren na Utrecht. —
a „Sortie de six cent Bourgeois armes," etc. — Dezelfde uittogt met het

uitgeleide hen gedaan van de herberg de Berebijt aan de Utrechtsche zijde te Amsterdam. Naar *G. Grijpmoed.* 1788. door *J. E. Grave.* Hg. 35, br. 49 dm. br. fol.

b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4863 Dezelfde uittogt, nagenoeg als voren doch omgekeerd, — en een andere
a dergelijke plaat van het aankomen der schuiten te Utrecht. Beide naar *D. Kerkhoff.* Zonder naam v. grav. Ieder hg. 20, br. 26 dm. br. 4⁰.

b Dez. platen, *Proefdr. v. a. l.*

c Hetzelfde. *Teekeningen* in O.-I. inkt voor de voorgaande platen.

4864 Hetzelfde. „Het vertrekken van de Berebijt op Dingsdag ochtend 17 Julij." Met 2reg. onderschrift. Hg. 13, br. 16 dm. br. 4⁰.

4865 *a* Hetzelfde kleiner. Door *C. Brouwer.* Met adres v. A. Fokke. 12⁰.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.* br. 12⁰. Komt later zonder adres voor in: (Fokke) Vad. Hist. in themata.

4866 „De gewapende Kees." — Spotprent op de uitgetrokken Amsterdamsche
a burgers. Een keeshond met monteering en geweer staat op zijn achterste pooten. Met bovenstaand onderschrift en zes 4reg. coupletten in 2 kol. beginn.: In onze Eeuw der dolle Keezen, enz.

b Dez. plaat, *gekleurd.*

4867 (26. 27 Julij.) Gevecht bij Zoestdijk. (Wagenaar, Verv. XVII, 372).
a Gezicht van den aanval op, en de verdediging van het lusthuis aldaar. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XVIII. bl. 96. In den Catalogus der Bibliotheek van de Maatsch. Ned. Letterk. I. 2. bl. 236 is hierover een blijspel vermeld: De dolle dapperheid of het voorgevallene bij Soesdijk. (*sic*)

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4868 Gedenkpenning ter gedachtenis aan de Officieren van het regement Hessen-Darmstadt. (verdedigers van Zoestdijk). Photographie der voor- en keerzijde. 12⁰. Zie hierover inzonderheid: v. Loon, Historiepenn. Verv. II, 349, enz.

4869 (2 Aug.) Het springen door kruid der Kleine Kerk te Amersfoort. (Wa-
a genaar, Verv. XVII, 418). Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XVIII, bl. 226.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4870 3 en 4 Aug. „Gezicht van het Kampement Woudenberg boven Woerden
a „nu de voorpost Amsterdam genaamd, van voren — en van achteren — te „zien, waar de Genootschappen van Amsterdam, Dordrecht en Wormerveer „post hebben gehouden in 1787." (Wagenaar, Verv. XV, 124). Gezicht der tenten en kanonnen op een open plek in het bosch; op de 1e plaat van voren, op de andere van achteren. — Door *J. L. van Beek.* 2 platen; ieder hg. 30, br. 32 dm. gr. br. 4⁰.

b De eerste plaat, (het kampement van voren te zien.) *Proefdr. v. a. l.*

4871 (21 Aug.) „Remotie te Delft." (Wagenaar, Verv. XVI, 206). Gezigt van
a de Markt en Stadhuis, bezet door de Geconstitueerden en eenigen uit het Vliegend Legertje die de afzetting der 11 Raadslieden eischten. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XVIII, 170.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

4872 „De Delfsche Boom van slegte vruchten gezuiverd." — Spotprent op de remotie der 11 Delftsche Raadsleden. Een boom waaronder zeven hoofden liggen en waaruit vier andere hoofden met stokken geslagen worden, zijnde

de 4 Leden die weigerden te vertrekken. Met bovenstaand onderschrift. Hg. 19, br. 13 dm. gr. 4⁰.

4873 21 Aug. „Afbeelding van het Burger-Leger, zooals het heeft Gecampeerd „na bij Delft van 21 tot 30 Aug. 1787." — Dit leger, het *Vliegend legertje* genaamd, stond onder bevel van den Kolonel A. C. Mappa, (Wagenaar, Verv. XV, 124) en is op verzoek der Burger Geconstitueerden uit Woerden naar Delft overgebragt om des noods bijstand te bieden bij het removeeren van 11 Regeringsleden aldaar. (Ned. Jaarb. bl. 3001.) — Uitvoerige *teekening* in kleuren door *P. A. Robart*. Hg. 43, br. 50 dm. br. fol. Niet in plaat gebragt.

4874 „Gezicht van het Burger Camp even buiten Delft, waar verscheide Vrijwillige „Burgers hebben Post gehouden in Aug. 1787." Ander gezigt van het Vliegend Legertje. Naar *F. S.* door *A. Roosing*. Hg. 21, br. 28 dm. br. 4⁰.

4875 De Keezendans met den Duivel als speelman. — Spotprent op de Vrijcorporisten die het Vliegend Legertje uitmaakten. Een troep Keezen dansen op hunne achterste pooten een rondedans, terwijl de Duivel hun een muziekstuk voorspeelt wat 2 Duiveltjes hem voorhouden. Met zes 8reg. coupletten in 3 kol.: Tza lustig rep je Keezen, enz. Hg. 15 en 25, br. 25 dm. br. fol.

4876 Spotprent op de Patriotten van het Vliegend Legertje dansende als Keezen en door den duivel voortgezweept, met vers: „Gedwongen arbeid." — Heb ik gehad doch verlegd en kan die niet nader beschrijven.

4877 Spotprent op een Vrijcorporist van het Vliegend Leger. In 5 verschillende openslaande figuren en transparant, waarin hij door den bliksem getroffen wordt. Met zes afzonderlijke 2 of 4reg. verzen, beginn.: Een held van 't Vliegend Leger, enz. Toegeslagen hg. 10, br. 8 dm. kl. 4⁰.

4878 24 en 25 Aug. „Naauwkeurige Naamlijst van alle Gedeputeerden van
a „Krijgsraden, gewapende Genootschappen en Patriotsche Societeiten in Holland, verschenen op de Provinciale Vergadering te Amsterdam in de Nes „24 en 25 Aug. Gescheiden tot heden 17 September." Amst., D. Langeveld, Vijgendam. Gr. br. fol. Zeer curieuse lijst van 111 genootschappen.
b Dezelfde lijst, andere druk op 8 bl. gr. 4⁰.

4879 „Afbeelding der Monteeringen van de gewapende Schutterijen en Burger„corpsen in Nederland. N⁰. 1." (N⁰. 2 is nooit verschenen). — Titel met beschrijving der monteering van 34 verschillende corpsen uit 19 steden. Amst. W. Houtgraaff, Hartenstraat. br. fol. — Deze titel is de tekst voor de volgende plaat en even groot.

4880 Eene zaal waarin 35 Schutters in verschillende monteeringen, beschreven
a op den bovengenoemden titel. Rechts brengt een Waardgelder eenen brief binnen met opschrift: *Aan den Krijgsraad binnen Amsterdam*. Op de tafel eene kaart zonder namen van Amst. en Utrecht. Aan de wanden een beeld der Vrijheid, staande, en twee bustes, waaronder tropheën. Fraai *gekleurd*. Hg. 37. br. 48 dm. br. fol.
b Dez. plaat, gekleurd en fraai met goud versierd. — Op de kaart staan de namen; het beeld der Vrijheid is zittende en de bustes zijn weggenomen.
c Dez. plaat, *etsdruk* gekleurd, en bij alle personen zijn de namen hunner Corpsen geschreven.
d Dez. voorstelling, origineele *teekening*, of etsdruk der plaat, met aanwijzing der plaatsen en Corpsen.

4881 Afbeelding van 19 Dragonders, Husaren en andere Cavaleristen, in hunne monteeringen. Pendant der vorige plaat waarschijnlijk voor N⁰. 2 der Beschrijving, die beloofd doch niet verschenen is. Zie N⁰. 4879. Deze manschappen zijn zittende en staande voorgesteld in eene soort van stal of schuur; op den achtergrond een schoorsteen, rechts een klein raampje met 6 glazen. In kleuren. Hg. 38, br. 48 dm. br. fol. Met eene geschreven uitlegging der verschillende Corpsen. *Zeer zeldzaam.*

4882 Monteeringen der Patriotsche Schutterijen en Vrijcorpsen, geheel zoo als ze op de beide voorgaande platen der Bijeenkomsten der Schutterijen en in volgende Uniformen van Amsterdam zijn afgebeeld. Vele physiognomien zijn zoo precies dezelfde als die op de groote plaat, dat deze zeer waarschijnlijk de origineelen voor het groote verzamelblad geweest zijn. — 48 fraaije en belangrijke ongenommerde *teekeningen in kleuren.* Zonder naam van van maker, doch met onderschriften. Iedere figuur hg. 18 dm. gr. 4⁰. — In de verzameling v. d. Heer J. Hilman te Amsterdam.

Amsterdam. — Canoniers onder Col. Hogendorp v. Hofwegen. — 2. Cavalery onder de Ritmeesters Villates en Beeldsnijder. Deze legden bij het inrukken der gardes de zwarte echarpes af en deden de Oranje aan. 3. Genootschap *Tot nut der Schutterij.* 4 Grenadier v. hetz. onder Vill. en Beeldsnijder. 5. 6. Tamboer Majoor (v. voren en v. acht.) v. hetz. met de echarpes, present gedaan door Mevrouw v. Castrop. 7. Schutterij; deze droegen in Muiden en Utrecht niet de Oranje echarpes maar rood, wit en zwart. 8. Waardgelders. — 9. *Alblasserdam.* Col. de jonge Bogaert v. Alblas. 10. *Alkmaar.* 11. *Delft.* 12. Dez. grenadier. 13 *Deventer.* 14. 15. 16. *Dordrecht.* Cloveniers; Heelhaaks; St. Joris. 17. *Gouda.* Genootschap onder de Lange. 18. *Haarlem.* 19. *'s Hage.* Col. Hartman. Maj. H. A. Parvé. 20. *Kampen.* Scherpschutters. 21. *Koog* aan de Zaan. 22. *Leyden.* Genootschap onder v. d. Santheuvel. 23. Dez. Schutterij. 24. 25. Studenten te paard en te voet. 26. *Loenen* en Nieuwersluis. Col. Villates. Maj. F. Beeldsnijder. 27. *Rotterdam.* 28. 29. *Schiedam.* Genootschap; dez. Schutterij. 30. *Utrecht.* Schutterij. 31. Utr. Defensiewezen onder Lidth de Jeude. 32. Gordon Genootschap. 33. Ingenieurs onder Redelijkheid. 34. Scherpschutters. 35. Schutterij. 36. *Vlaardingen.* 37. *Wormerveer.* 38. 39. Zaandam (Oost-) Genootschap. Col. Ar. Dekker en Schutterij. 40. Zaandam (West-). 41. *Zaandijk.* 42. *Zwartsluis.* 43. 44. 45. *Zwol.* Schutterij. Canoniers. Gemeen Canoniers. 46. Vliegend legertje. 47. Corps v. Mattha. 48. Defensiewezen op de Zuiderzee op de Kotter *de Hector.*

4883 „Afbeeldingen der Monteeringen v. de gewapende Schutterye en Burger„corpsen in Nederland. Amst. W. Houtgraaff. 1789." 80. — Titel in HS. in 41 geteek. afbeeld. in kleuren, met eene „Verklaring" waarop de volgende 38 zijn aangeduid: Amsterdam 6 pl. Alkmaar 1. Amersfoort 1. Campen 1. Delft 1. Deventer 1. Dord 3. Gouda 1. Haag 1. Haarlem 3. Leyden 4. Nieuwersluis 1. Oost-Zaandam 2. Rotterdam 1. Schiedam 2. Swol 2. Utrecht 4. Vlaardingen 1. West-Zaandam 1. Zaandijk 1. — doch de platen zijn zonder n⁰. of onderschriften. — Eene dergelijke verzameling is in den Atlas v. d. Heer S. v. Gijn in Dordrecht, doch met slechts 37 afbeeldingen. Daarin ontbreken de 6 platen van Amsterdam, doch daarentegen zijn er bij: Edam. Heusden. Kampen. Schoonhoven. Zwammerdam. Woerden.

De platen waren ongenommerd, doch door de beschrijving der Monteeringen op N°. 4879 is er nu orde in gebragt. — Door de 4 afbeeldingen hieronder beschreven, schijnt het dat slechts die in plaat gebragt zijn.

4884 Afbeelding der: Amsterdamsche Ruiters, Utrechts Gordon Genootschap, Utrechts Defensiewezen en Artillerie. Vier platen als N°. 4883, zonder naam v. grav. gen° 1—4. Ieder hg. 33, br. 15 dm. gr. 4°.

Deze monteeringen zijn dezelfde als in het vorig N°. doch de afbeeldingen der personen verschillen eenigzins.

4885 „Afbeeldingen v. h. Genootschap: *Tot nut der Schutterij* binnen Am„sterdam, Anno 1787." gr. 4°. rood maroq. bd. 14 *Geteekende* en gekleurde afbeeldingen van de verschillende Militaire Rangen, in hunne monteeringen. Iedere afbeelding hg. 20 dm. — Bestaat niet in druk.

— N°. 4886—4900 zijn algemeene zinne- en spotprenten op de Patriotten. N°. 4901—4905 dergelijke op de Orangisten.

Wijl geen dezer prenten aan een bepaalden datum gebonden is, zijn ze allen hier bijeengeplaatst op het keerpunt van de twist tusschen beide partijen, nl. vóór de omwenteling in September 1787; andere, meer bepaalde Spotprenten op de Patriotten zijn na hunne nederlaag in Oct. vermeld.

4886 „Volksoverweeging. — Kort begrip uit de volks-overweeging aangaande de „burgerwapening, verval en tegenwoordige herstelling. Amst. M. van Kolm, „Tuinstraat. 1787."— Eene grove houtsnede, waarop eene groote weegschaal; Philips II heeft de eene zijde belast met een kanon, wat grootelijks óverweegt een' Burger met Constitutie, Privilegiën, enz.; op den voorgrond de Hertog van Brunswijk, de overleden J. D. van der Capellen tot den Pol, enz. Met uitvoerig vers in 2 kol. van G. v. L. gr. plano.

4887 Een keeshond wordt door een Engel gekroond. Rechts achter hen het beeld der Vrijheid, links de torens van Amsterdam. Met 6reg. vers: „Een keeshond, wordt hij zacht behandeld," enz. Hg. 10, br. 11 dm. br. 12°. — Hierbij een uit wit karton gesneden keeshond, hg. 7, br. 9 dm., gelijk die later door vele Patriotten in het geheim gedragen werd.

Zie deze en andere plaatjes en draagteekens van Keezen uitvoerig beschreven in: v. Loon, Historiepenn., Verv. II, bl. 315—319, Bijlage bl. XIV en N°. A-D-*a-k* op pl. 66.

Vele andere plaatjes van Keeshonden, die echter alle de emblema's van *Gelijkheid* dragen, zullen op het jaar 1795 vermeld worden.

4888 Een groote keeshond staat (links v. d. aanschouwer) in een hoog ovaal. Met 2reg. onderschrift: „Wie mij beziet en denkt," enz. 4°.

4889 „Eerzuil der Getrouwheid." — Eene pyramide met vaandels, bijlbundels enz. omstuwd; boven op een Keeshond. Zonder naam. 4°.

4890 Medaillon: Een staande keeshond, met randschrift: „Ik bijt op mijn „tijd." 24°.

4891 Med. Een keeshond aan eene ketting, onder een kroon, door een' kater aangeblazen. Randschrift: In hoop en verwagting. 24°.

4892 Med. Een rennende hond in een bosch, met onderschrift: „Ik bijt." 24°.

4893 Medaillon: Een leeuw wordt door een keeshond aangebast. Met randschrift: „Als mij een keeshond bijt, Dan brul ik op mijn tijd." 24°.

De 2 eerste in den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht, de 4 laatste in dien v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4894 „Op den soldaatje spelende Ds. Marcel." — Spotprent op den patriotschen predikant Arn. Marcel, te Rijswijk (bij Waalwijk) in 1787 geban-

nen, wijl hij uitgetrokken was. (Wagenaar, Verv. XX, 416). Marcel staat als een kees op zijne achterste pooten, met mantel, bef en steek, terwijl de duivel hem geweer en patroontasch reikt. Met 8reg. vers. br. 4⁰. — Hierbij een versje in 3 koupl. uit eene courant: „Op den wanhopenden leeraar."

4895 Welgelijkend afbeeldsel van Delbroek, bijgenaamd Steenen Lamp, groot voorstander der patriotsche partij (te 's Hage?) in 1787. — Gedrukt als crayon teekening op blaauw papier door *H. van der Burgh*. Hg. 30 dm. gr. 4⁰.

4896 „De Patriottische Grenadier." — Een grenadier met beerenmuts op en geweer in den arm, staat naast twee boomen, die door de transparante plaat gezien in een Duivel veranderen, die hem bij den nek houdt. Met onderschrift: „Gij Patriotsche Heeren, leert exerceeren. Met afzonderlijk 8reg. versje: „Ik vrijheidszoon leer exerceeren," enz. Hg. 13, br. 9 dm. 12⁰.

4897 „Gewaapende Heldin of heedendaagsche Donnatrisse." Spotprent op Patriotsche vrouwen, die geschenken aan de Vrijcorpsen gaven. Eene dame staat met geweer in de hand; daarachter een vrijcorporist en eene dame exerceerende. Hg. 21, br. 15 dm. br. 4⁰. *Zeldzaam.* Zie N⁰. 4572.

4898 „De nieu werwetze Volks Majesteit met zin Donatrice. — la nouvelle „Majesté Popul. etc. — Die Neu wollende Volcks Maj. met seiner lieben „Gönnerin." (*sic*) — Dezelfde omslaande plaat als 4572 met deze opschriften in 3 talen; onderaan een Fransch, Duitsch en Holl. vers in 2 kol.: „Zie hier een Majesteit," enz. gr. 8⁰. *Zeer zeldzaam.*

4899 Een Patriot, half Vrijcorporist, half aap. Met 2reg. vers: „Begeert „uw oog een Kees of 't beeld der grillige aapen, Ontneemt een Vrijcorps„lid Montuur, geweer en wapen." gr. 4⁰. Zonder naam. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4900 „De gewapende Foef." Spotprent op ? de Groot te Overschie. Een ezel staat als schutter gekleed met geweer op schouder op post; in het verschiet Overschie. Met 8reg. vers: „Zie hier een Overschie's gedrocht, enz. Zonder naam, welligt door *Sophia W. Evans* te Rotterdam. Hg. 29, br. 16 dm. gr. 4⁰. Deze plaat is in 1790 veranderd en toen met onderschrift: De gewapende Jacobeyn, op nieuw gebruikt. Zie aldaar.

4901 Afbeelding van een raaf, die omslaande een Orangeklant met bijl wordt. Met bovenschrift: „Wie suivert de galg" en onderschrift: „Ik en mijn „maat, die hier achter staat." *Teekening* niet gegrav. Hg. 15, br. 9 dm. 8⁰.

4902 „Herschepping der Oranjeschreeuwers." Een Oranjeklant met een bijl op schouder en een jeneverflesch in de hand. Met omslaande figuren, zoodat het een Raaf wordt. Met 4 reg. vers: „Siet hier Oranje's beste vriend." *Teekening.* 8⁰. *Raaf* was de schimpnaam der Orangisten.

4903 Een openbaar privaat onder eene Oranjeboog; door het wegschuiven van een deksel, ziet men een man met Oranjekokarde die zijn gevoeg doet. Met 4reg. vers: „Hier plaatst men dit Oranjelint." *Teekening.* 8⁰. N⁰. 4902 en 3 in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4904 „De Nederlandsche aristocraat." — Scherpe spotprent op de Oranjepartij. Een zwaarlijvig man, staande, ten voeten uit, links, vertreedt de *Rechten des Volks* en wijst op zich zelven zeggende: Dit alles om mij zelven. Zonder naam. 8⁰. *Gekleurd.* Behoort waarschijnlijk in een boek van Paape.

4905 „Zamenspraak tusschen een Prinsgezinde en een zoogenaamde Patriot. „3e druk." — Twee verzen ieder van 55 regels, naast elkaar, zoodat het éene vers altijd de Patriottische bekentenis is van het Oranjegezinde ver-

wijt, — gedrukt onder een plaatje wat een Vrijcorporist voorstelt een Prinsgezinde schutter, die: *Vivat Oranje* roept. gr. fol.

4906 (Sept.) „Kaart van de stad Utrecht, en eene zijde van de Leck met de „batterijen enz., op orders van den Rijngraaf von Salm buiten de Stad en „Omligg. plaatsen in 1787 opgeworpen". Met uitlegging van 1—32 en A—H. Door *C. H. Koning*. Met adres v. D. M. Langeveld. 1789. Hg. 46, br. 55 dm. br. fol.

4907 „Plan van Utrecht, met de Baterijen en afschneiding buyten de Stad op „last van den Rijngraaf van Salm in 1787." Met uitlegging van A—T en A—G. *Teekening* in kleuren. Hg. 35, br. 48 dm. br. fol.

4908 2 Sept. „Afbeelding van de Parade op de Neude binnen Utrecht, — „hebbende de Amsterd. Burgers de hoofdwacht en de Uhlaanen voor de „eerste maal mede paradeerende." (Wagenaar, Verv. XVII. 360) Gezigt van drie zijden der Neude met de Militairen in een carré geschaard; in het midden de toeschouwers en de Rijngraaf. Geëtst door *J. Jelgerhuis Rz. del. ad viv. fec.* 1789. Hg. 38, br. 47 dm. br. fol.

4909 5 Sept. „Beëediging van het Regeeringsreglement te Haarlem." (Wagenaar,
a Verv. XV. 274 enz. 348.) Afbeelding van de Groote Markt en der Groote Kerk met den grooten Tempel op de Markt gebouwd, waarin de beëediging geschiedde. Naar *W. Hendriks*, door *J. de Wit* en *Jonxis*. Hg. 31, br. 41 dm. br. fol.

b Dez. plaat, *proefdruk v. a. l.*

c Dez. plaat, onafgemaakte *etsdruk*.

4910 Hetzelfde, bijna als voren doch eenigzins afwijkende, namelijk regts minder, links veel meer volks. *Teekening* in O. I. inkt (*ad viv.*) door *V. v. d. Vinne*. Hg. 27, br. 34 dm. br. fol.

4911 Hetzelfde als voren, doch zeer verkleind. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰.
a Uit: Wagenaar, Verv. XV.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4912*a* Hetzelfde meer verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Geschied. d. Ned. XIX. 12.

4913 Hetzelfde. Afbeelding van de Groote Markt met het Stadhuis en den Tempel, waaromheen eene tallooze menigte. Teekening in O. I. inkt *ad viv.* door *V. v. d. Vinne*. Hg. 27, br. 34 dm. br. fol. Pendant van N⁰. 4910.

4914 Hetzelfde, nagenoeg als voren. *Teekening* in kleuren zonder naam. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4915 Hetzelfde, geheel als N⁰. 4913, doch verkleind. Naar *V. v. d. Vinne* door *Visser Bender*. br. 4⁰. Uit: de Koning, Tafereel v. Haarlem.

4916 Hetzelfde, geheel anders, in het midden de Tempel, links de Kerk, in het verschiet het Stadhuis. Met 2 reg. onderschrift en adres v. D. M. Langeveld. br. 4⁰. — Hierbij twee origineele oproepingen ter beëediging en stem-uitbrenging op 5 en 7 September. 2 stuks. br. 4⁰. Voorts: „Een „nieuw lied op de Haarlemsche tempelhelden." Volksdeun. 4⁰.

4917 (7 Sept.) Scherpe Spotprent op de Eedsaflegging aan H. Hoog Mog. van het Patriotsche wapenhandelend Genootschap te 's Hage, den 7 September in de Koekamp aldaar. (Wagenaar, Verv. XVI. 72. Ned. Jaarb. bl. 4504.) — Eene menigte gewapende Keezen trekt in de Koekamp op, een hunner aan het hoofd eener Commissie doet den eed. Met 12 reg. vers: „Hier gaat een dwangziek rot hun snood verraad bezweeren." In de 6de regel wordt reeds gezegd, dat de Pruissische adelaar de regee-

ringsvorm veranderd heeft, dus is deze plaat na October 1787 verschenen. Hg. 32, br. 41 dm. br. fol.

4918 „Beeldspraakig treurtafreel der dwingelandij en plundering. — Tableau „allégorique de l'Oppression du peuple Batave par le Stadhouder, en „Septembre 1787". — Voorstelling in medaillon van het welgelijkende portret van den Stadhouder, die een hoop gedrochten met overvloed van goud aanstookt, om het reeds verbroken beeld der Vrijheid geheel te vernielen; in het midden een man met een juk om de schouders, knielende voor het beeld der Eigenbaat; op den voorgrond eenige roovende en moordende Pruisische soldaten. In medaillon, waarboven: *Non, si male nunc, et olim — sic erit*. Horat. — Fraaije plaat, waarschijnlijk in Frankrijk gegrav. Zonder naam. Hg. 35, br. 80 dm. fol. — Hierbij: „Verklaring „en bespiegel. aanmerkingen van het Beeldsprakig Treurtafreel." zijnde een uitvoerig vers van 15 bl. door B..... A......g. 8⁰.

4919 Zinneprent op de Pruissische Interventie. — Een Pruissisch huzaar rijdt met uitgetrokken sabel op eenige vluchtende Keezen en Hanen (Patriotten en Franschen) in. Aan de overzijde der rivier, op den achtergrond, eene stad (Gorkum?) Met 2 reg. vers: „Woud Gij in Hollands tuin, enz." br. 4⁰. — Een *gekleurd* ex. in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

4920 (13 Sept.) „Declaratie van Z. H. de Hertog van Brunswijk en Lunenburg „aan de inwoonders der Provincie Holland." (Wagenaar, Verv. XV. 160) 4 bl. 4⁰. — Deze Declaratie, in goed Hollandsch, is blijkens letter en papier in Duitschland gedrukt, zonder datum, doch met datum 13 Sept. als Bijlage B afgedrukt in: v. Pfau, Preuss. Feldzug. 1790. gr. 4⁰.

4921 „Kaart van de routen der Pruissische troepen door de Nederlanden tot aan „Amsterdam in September 1787." — Kaart van Arnhem en Nijmegen tot Dordrecht en Haarlem. Door *P. Mol*. Hg. 21, br. 30 dm. br. fol. Uit: de Pfau, Veldtogt. 1e dl. 1790. 4⁰.

4922 Veertien kaartjes, gen⁰. 1—14 van verschillende grootte, de meesten hg. 8, br. 16 dm., voorstellende de kampementen der Pruissen op de onderstaande plaatsen gehouden, met de bijgevoegde dagteekeningen.

1.	Nijmegen.	13 Sept.	9.	Asperen.	16 Sept.
2.	Barneveld.	15 Sept.	10.	Meerkerk.	17 Sept.
3.	Amersfoort.	16 Sept.	11.	Tienhoven.	18 Sept.
4.	Arnhem.	13 Sept.	12.	Hilversum.	18 Sept.
5.	Doodenwaert.	14 Sept.	13.	Kuilenburg.	17 Sept.
6.	Thuijll.	15 Sept.	14.	Overtocht van Nieuwpoort naar Schoonhoven.	20 Sept.
7.	Heusden.	15 Sept.			
8.	Rijswijk (over Wijk bij Duurst.)	16 Sept.			

Uit: de Pfau, Pruissische Veldtogt in Nederland. 1e dl. 1790. 4⁰. Naauwkeurige copiën van dezelfde 14 kaartjes op pl. II—V. van het oorspronkelijke Duitsche werk. 1790. gr. 4⁰. — Zie ook N⁰. 4956.

Hierbij: Dag Journaal der merkwaardige gebeurtenissen bij het in Holland ingerukte Pruissche Corps-Troupen onder d. Hertog v. Brunswijk. 5e druk. 's Hage, de Agé. 1788. N⁰. 1—4. bl. 1—40. 8⁰.

4923 16 Sept. „Afbeelding van de Neude binnen Utrecht bij de verlating „'s nachts tusschen 15 en 16 Sept." (Wagenaar, Verv. XVII. 410.) Uitvoerige en fraaije afbeelding van de vlugt der Patriotsche troepen onder den Rijngraaf von Salm. Geëtst *ad viv*. door *J. Jelgerhuys Rzn*. 1789.

Hg. 36, br. 47 dm. br. fol. Hierbij: „Echt bericht van het voorgevallene „binnen Utrecht tusschen 15 en 16 Sept. Vlissingen, *A. Corbelijn.* 4 bl. 8⁰.

4924 „Het verlaten van Utrecht." Ander gezigt op de Neude. Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woordenb. XXX.

4925 *a* Dezelfde voorstelling, verkleind. Door *R. Vinkeles.* 12⁰.

b Dez. pl., *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XIX. 164.

4926 Hetzelfde anders. In twee plaatjes. br. 12⁰. Uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurtenissen. 1789 op L: P: „Patriotten ontvluchten" en Y: „Ysselijke „verwoesting in Utrecht. Met (zeer overdreven) beschrijving.

4927 Gezicht op Utrecht met het exerceeren en vluchten der Patriotten — en: „Het uittrekken der Patriotten uit Utrecht." Twee gekleurde Duitsche prenten met Holl. onderschrift. Door *G. B. Probst* te Augsburg. gr. br. 4⁰.

4928 Begrafenis van eenen dooden zalm (nl. den Rijksgraaf von Salm), gedragen door Keezen, waarachter eene stoet, gen⁰. 1—49, gaat. — Hieronder eene „Verklaaring van deeze veelbeduidende kunstplaat." Met belangrijke opgave der verdichte namen dergenen, die het lijk vergezellen, waaronder K. van der Palm en zijn zoon, J. Verlem, W. Fijnje, P. de Waal, uit Rotterdam, enz. br. 4⁰. Hg. 16 en 36, br. 27 dm. br. fol. — Voorts: „Leescedul en lijkstatie van Kees Salm;" waarbij de ware namen en verdere kwaliteiten van 32 medestanders der Patriotsche partij voorkomen, doch zeer verschillend van de vorige verklaring; voorts een vers: „Op de laaghartige vlucht v. v. Salm." fol., en eene volksdeun ter schande der Utrechtsche burgerij. — Een gekleurd Ex. der plaat in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

4929 „Berigt van intekening" op eene medaille, „ter grootte van een boter„schoteltje, op het heldmoedig gedrag der naar Utrecht, of elders uit„getrokken en weerom gekeerde B...(urger) officieren van Amsterdam." Met omschrift: „Delibereeren, remonstreeren, Tijdverkwisten, Geldverteeren, „en den Burger ruïneeren." — Aan de eene zijde worden de terugkeerende burgers aan de Berebijt te Amsterdam door een man in kamerjapon met slaapmuts op begroet; aan de keerzijde wordt een gewapend burger, die in de wieg ligt, gewiegd door *P. Wijdemond* (P. Witmond, zie N⁰. 4793) met de Acte v. Qualificatie (N⁰. 4796) in de hand, en door een *Bastert Officier* (H. Bastert, Kapit. Wijk 7, Zie N⁰. 4511.) — Gegrav. afbeelding met uitlegging aan weerszijden. Hg. 19, br. 12 en 32 dm. br. fol. Met adres: in den Vrijheidstempel te Haarlem (N⁰. 4916) bij A. Zeebergh. — Deze penning is nooit geslagen, doch ook niet in het Vervolg op v. Loon vermeld, gelijk N⁰. 4627.

b Dez. plaat, afdruk in rood, met het: Berigt.

4930 (17 Sept.) „Het heldhaftig en edelmoedig verlaten van Gornichem." — (Wagenaar, Verv. XVII, 25). Gezicht op de stad Gorkum die door den Hertog v. Brunswijk beschoten wordt, terwijl eene witte vlag op den toren staat. Op den voorgrond drie schepen waarheen de Patriotten vluchten. Met bovenstaand onderschrift op de plaat en satirieke uitlegging der N⁰. 1—6. Zonder naam van grav. Hg. 17, br. 25 dm. br. 4⁰.

4931 Dezelfde voorstelling doch iets vergroot, met hetzelfde onderschrift, doch alles in cursyf *onder* de plaat. Zonder naam v. grav. Duitsche plaat van *Probst* te Augsburg. *Gekleurd.* Hg. 22, br. 32 dm. br. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk, te Rotterdam.

4932 „Gorinchem, aan de zijde v. de Kanse Poort met h. vlugten der Patriotte, „op d. 17 Sept. 's morg. tussche 6 en 7 uure. —

„Gorinchem aan de zijde v. de Dalempoort met het intrekke der Pruy-„sische troepe op d. 17 Sept. 's morg. tussche 7 en 8 uure."

Twee fraaije en uitvoerige *teekeningen* in kleuren. Door *C. de Jonker*. 1794. Ieder hg. 30, br. 52 dm. br. fol. Niet in plaat gebragt. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

4933 „'t Beschieten van Gorinchem" door de Pruissen. Door *R. Vinkeles*. 12°.

b Dezelfde pl. *Proefdr. v. a. l.* Uit: Fokke, Gesch. d. Ned. XIX, 240.

4934 18 Sept. „Het uitdrijven der zoogenaamde Patriotten uit de stal, hunne

a „wachtplaats in de tweede Wagestraat te 's Hage, 18 Sept., des ochtends „te vijf uuren door eenige Zwitsers." Gezicht van drie huizen in de straat, waarnaast, links, eene openstaande stal en daarvoor twee wachthuisjes. Eenige Patriotten vluchten voor enkele gewapende Zwitsers. Met bovenstaand onderschrift en 4reg. vers in boekdruk. Hg. 16 en 22, br. 23 dm. br. 4°.

b Dez. plaat, *proefdr.* vóór onderschrift en vers. *In rood.* — Van deze proefdruk is een gekleurd Ex. en eene etsdruk in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

4935 Het verdrijven der Patriotsche Vrijcorporisten uit hunne wachtkamer. Een hunner ligt dronken op eene bank, een ander klimt eene leer op naar eene kast boven de deur, twee vrouwen staan handenwringend bij eene tafel, waarop twee kaarsen, enz. *Proefdr. zonder eenige letter*, van eene plaat, blijkbaar het pendant der voorgaande. Hg. en br. als voren, *Omberdruk.* — Beide zéér zeldzaam.

4936 Duitsche spotprent op de inneming der Patriotsche wachtkamer door de Pruissen, geheel afwijkend van de voorgaande. Met onderschrift: „Die „unvermuthete Ankunft der Preussen in die patrioten Wachtstube." Met adres *J. M. Will* te Augsburg. Hg. 22, br. 33 dm. br. 4°.

4937 (19 Sept.) „Haagsche plunderbende te Delft." (Wagenaar, Verv. XVI. 225.)

a Oproer van Haagsche Oranjeklanten naar Delft getrokken om oproer te verwekken. Door *R. Vinkeles*. 8°. Uit: Wagenaar, Verv. XVI.

b Dez. plaat, *proefdr. a. a. l.*

4938 (19 Sept.) Het vliegend leger op den Droogberg van den Heer D. Teysterman te Overveen. *Teekening* in sepia door *V. van der Vinne*. Hg. 10, br. 16 dm. br. 4°.

4939 (19 Sept.) „Cluwen, Leeraar te Sluipwijk door de Pruisische Huzaren

a „mishandeld." (Wagenaar, Verv. XVII, 33). Door *R. Vinkeles*. 8°. Uit Wagenaar, Verv. XVII.

b Dez. pl., *proefdr. v. a. l.*

4940 20 en 24 Sept. Inhaling van den Prins, de Prinses en kinderen te 's Hage,

a allen getrokken door burgers en burgeressen. (Wagenaar, Verv. XV, 204, 224; v. Loon, Historiepenn. Verv. II, bl. 360—64, N°. 701—707.) — Twee plaatjes, waarvan het eerste de inhaling van den Prins op 20 Sept. langs den tegenwoordigen Schouwburg voorstelt, het andere de inhaling der Prinses en kinderen op 24 Sept. aan de Boschbrug. Naar *M. La Fargue* door *M. Sallieth*. Met adres: De Age. Ieder plaatje hg. 9, br. 14 dm. gr. 4°.

b Dez. platen, *Proefdr. v. a. l.* in rood.

c Dez. platen, *etsdrukken.*

d Dez. platen, *etsdrukken, gekleurd.*

4941 Dezelfde voorstellingen. Copie der twee platen op één blad, met een door-
a loopenden rondgaanden rand omgeven, te zamen hg. 18, br. 14 dm. gr. 4°. Met adres van *B. Mourik.* 4°. Uit Ned. Merc. Febr. 1788.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

4941*Hetzelfde, verkleind, br. 12°. De letters W en I uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurten. 1789.

4942 Inhaling der Prinses, geheel als de tweede plaat van 4940, doch grooter met 2reg. onderschrift. Door *A. de Bernardis*. Hg. 20, br. 29 dm. kl. br. fol. — Waarschijnlijk bestaat eene dergelijke plaat over de inhaling van den Prins.

4943 De inhaling van den Prins en de Prinses geheel als de vorige plaat van *de Bernardis*. Duitsche Copie met Holl. onderschrift. Door *G. B. Probst* te Augsburg. *Gekleurd*. Van gelijke groote als de voorgaande. — Deze 2 platen vormen met N°. 4841 aanhouding der Prinses, één cahier.

4944 **20 Sept.** De inhaling van den Prins, geheel anders dan de vorige. (Door *C. Brouwer*). Met adres van A. Fokke. br. 12°. Behoort, ook zonder eenigen naam, in (Fokke) Vad. hist. in themata. Hierbij eene beschrijving van dien intocht: Het juichend 's Gravenhage, uit een Almanakje van dien tijd.

4945 Hetzelfde geheel anders. Zonderlinge Duitsche voorstelling. De Prins wordt met een open wagen uit de op een hoogen heuvel liggende vesting: *Het Huis ten Bosch* afgehaald en door de Burgers naar het op eene opene vlakte liggende Residentieslot getrokken; iets verder de zee met eenige groote schepen. Met 4reg. Duitsch onderschrift. Door *J. M. Will*, te Augsburg. Hg. 22, br. 31 dm. br. fol.

4946 „Pragtige Eereboog voor Z. D. H. Willem V." — Twee afbeeldingen van een Eereboog, van voren en van achteren gezien, met uitvoerige verzen in de opening gedrukt, waaronder het jaar 1787. De voorzijde heeft het woord: *Welkom*, en: *Ingredere Celsissime Princeps*, enz. — de achterzijde *P. W. D. V.* Naar *C. v. Assen*, goed in hout gesneden door *H. N(uman)*. 1 blad br. fol.

4947 **(20 Sept.)** Aankomst van een detachement Pruisische Huzaren voor het stadhuis te Rotterdam. (Wagenaar, Verv. XVI, 174). — Gezigt van het Stadhuis met hoog bordes in het midden der plaat, regts de 3 naast liggende huizen, links 8 huizen, waarachter de Laurenstoren met uitgestoken vlag; op den voorgrond veel paardenvolk, militairen, eene joelende menigte, enz. Fraaije en kapitale *Teekening* naar de natuur door *D. Langendijk*. Hg. 56, br. 70 dm. gr. br. fol. In den Atlas v. Mr. v. Gijn te Dordrecht.

4948 **(20 Sept.)** Het optrekken der Orangistische rustbewaarders te Rotterdam. (Wagenaar, Verv. XX, 442.) — Afbeelding van den gouden gedenkpenning aan de Rustbewaarders vereerd. (Ned. Jaarb. 4793 en 5747). — Beide vermeld in MS. Cat. Atlas van Voorst. — De medaille is ook afgebeeld op N°. 5074, alsmede met historische beschrijving in: van Loon, Historiepenn., Verv. II. 353. N°. 696.

4949 **(20 Sept.)** Plundering der Patriotsche huizen te Deventer. (Wagenaar,
a Verv. XVIII, 90). Door *R. Vinkeles*. 12°.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Nederl. XX. 98.

4950 **23 Sept.** Vlucht der Patriotsche Staatslieden uit Franeker. (Wagenaar,
a Verv. XIX. 149). Door *R. Vinkeles*. 12°.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XIX, 252).

4951 „Gezicht van de parade der Amsterdamsche burger Cavalerie op het Ko-
a „ningsplein. 1787." — Gezigt van de Zuidzijde v. h. Koningsplein en der Westzijde van de Heerengracht, voorbij de Leidsche straat, met eene stal voor drie paarden op de westzijde van den Singel over den Heiligen Weg opgericht. Naar *J. D. Teissier*, door *F. J. Pfeiffer*. gr. br. fol.
b Dez. plaat, fraaije *Proefdr. v. a. l.*

4952 30 Sept. „Carte des environs d'Amsterdam représentant les avenues forti„fiées avec les inondations vers la fin Septembre; les quartiers des trou„pes Prussiennes et leurs attaques 1r Octobre sous le Duc de Brunswick. „Par C. G. de Schaikowky. Gravé par *G. Tischbein* à Buckebourg." Twee kaarten, aaneenbehoorende. Hg. 68, te zamen 96 dm. fol. — Hierbij de: „Korte beschrijving van alle verschantsingen, enz. volgens de kaart. Bielefeld. Honaeus. 1789. 16 bl. 4°. (Gedrukt in Duitschland.)

4953 Dezelfde kaart, zeer verkleind met opschrift: „Kaart van de omliggende „plaatsen van Amsterdam vertoonende de versterkte toegangen met de over„stroomingen einde Sept. en 1 Oct. en de kwartieren der Pruissische troe„pen onder den Hertog van Brunswijk." Met uitlegging der 56 N°. op de kaart. Door *C. van Baarsel*. Met adres v. *Langeveld*. 1790. gr. br. fol. Gekleurd. Uit: de Pfau, Pruisische Veldtogt. 1e dl. 4°.

4954 Hetzelfde als voren, verkleind. „Kaartje met allen de Batterijen, Verhak„kingen, Doorsnijdingen en Innundatiën, om Amsterdam in September „1787." Door *P. Mol*. 1790. Hg. 20, br. 30 dm. br. 4°. — Dit kaartje behoort in de bijgaande: „Nauwkeurige beschrijving der Batterijen in den „omtrek v. Amsterdam. Amst. W. Houtgraaff. 1789. 25 bl. gr. 8°.

4955 14 Afbeeldingen der batterijen, rondom Amsterdam, namelijk de volgende, alle ongenommerd:

(1) Amstel en Kalfjeslaan. Vlotbatterijen.
(2) Amstel (Buiten). Drijvende batterij.
(3) Amstelveen. Batterij.
(4) Amstelveensche weg en Kalfjeslaan, Batterij.
(5) Binnen bullewijk. Batterij.
(6) Buiten bullewijk achter Ouderkerk. Batterij.
(7) Diemerbrug. Batterijen.
(8) Diemerdam. Batterij.
(9) Duivendrechtsche brug. (Aan de) Batterij.
(10) Duivendrechtsche brug. (Over de) Batterij.
(11) Halfweg Haarlem. Batterij.
(12) Ouderkerk bij het groote Loopveld. Batterij.
(13) Ouderkerk op den buiten Amstel. Geschut.
(14) Weesper tolhek. Batterij.

Deze 14 platen zijn alle zonder eenigen naam van graveur. Met 2 reg. onderschrift. Iedere pl. hg. 19, br. 22 dm. in br. 4°.

4956 Dezelfde voorstellingen, geheel als voren. Hoogst naauwkeurige copiën òf origineelen der voorgaande platen. Deze zijn even als de vorige zonder naam van graveur, doch naar de platen 4412 en 4428 te oordeelen, zijn ze door *A. Suntach* en even als de genoemde platen op zeer fraai en wit papier gedrukt, met zeer lichte letters, terwijl de vorige op donker en grover papier gedrukt, en de letters dier onderschriften zwaarder zijn. Voorts zijn deze platen dááraan te herkennen dat op pl. 1 en 2 slechts eenige, op pl. 5. 7. 10. 14. evenveel vogels als op de vorige platen voorkomen, doch de

vogels op de andere platen zijn weggelaten. De eigenlijk gegraveerde voorstelling is op deze platen bijna 15 dm. hg. en 21⁵ br., op de vorige slechts bijna 14 dm. hg. en 19⁵ br.; ook is het koper van N⁰. 4955 bijna een duim kleiner dan van deze, die elk 21 dm. hg., 25 br. zijn. Wegens de volgende teekeningen houd ik N⁰. 4955 voor de origineelen.

4957 Dezelfde voorstellingen, doch veel grooter. *Origineele teekeningen* in O.-I. inkt, hier en daar eenigzins afwijkende van de platen 4955 en 56. Iedere teekening hg. 22, br. 30 dm. br. fol. — De teekeningen voor pl. 10 en 14 ontbreken; en zijn zeker nimmer bij dit Exemplaar geweest. Op deze teekeningen komen de vogels eveneens voor, als op N⁰. 4955 hetgeen er voor pleit om die serie voor de origineele te houden.

4958 Drie voorstellingen, namelijk als plaat 5. 7. 13 der drie voorgaande N⁰., met dezelfde Hollandsche onderschriften. Ze zijn echter even groot als de voorgaande teekeningen en hoewel ze geen adres, naam of N⁰. dragen, blijkbaar in Duitschland door *Probst* te Augsburg gemaakt even als de N⁰. 4891, 4943, enz. Waarschijnlijk zijn het slechts vergrootte copien van N⁰. 4955 en 56, doch welligt ook van eene mij onbekend gebleven grootere serie voorstellingen als de genoemde N⁰. Iedere plaat hg. 21, br. 30 dm. br. fol. *Gekleurd.*

4959 Kaarten uit: von Pfau, Pruissische Veldtogt in Holland. 1792. 2 dl. 4⁰.
I. Marschen en Campementen der Pruissen in 1787 in Holland. Naar *H. Kloeckhoff*. Hg. 39, br. 48 dm. De aanteekening bij N⁰. 4921 en 4953, als zijnde die uit von Pfau, is verkeerd.
II tot V bevatten de 14 kaartjes op N⁰. 4922 beschreven.
VI. Plan van Utrecht.
VII. „ „ Gorkum en aanval.
VIII. „ „ Vianen.
IX. 1. Hinderdam. 2. Uitermeer. 3. Nieuwersluis. 4. Goe Jan Verw.sluis.
X. 1. Muiden. 2. Naarden. 3. Weesp. 4. Halfweg Haarlem.
XI. Amsterdam en omstreken.
XII. Inundatiën om Amsterdam van Overtoom tot Noorddam.
XIII. 1 tot 7. Inundatiën en versterkingen om Amsterdam.
XIV. Inundatiën om Amsterdam, van Ouderkerk tot Diemerdam en Weesp.
XV. 1. Plan v. Diemerbrug. 2. Plan v. Duivendrechtsche brug. 3. v. Ouderkerk. 4. v. de Sluis van Overdiemen.
Alle platen zijn copien der fraaijere origineelen in von Pfau, Preuss. Feldzug. 1790. gr. 4⁰.

—— N⁰. 4960 tot 4966 vormt eene serie van zeven (ongen⁰.) prenten over de verdediging van, — en de gevechten bij Amsterdam geleverd. Allen van dezelfde grootte, bij D. M. Langeveld van 1789 tot 93 enz. te Amsterdam uitgegeven. Iedere plaat hg. 42, br. 55 dm. br. fol. (Zie Wagenaar, Verv. XVII, bl. 195—217; Ned. Jaarb. bl. 5286—5420).

4960 30 Sept. Aanval der Pruissische troepen op Weesp, verdedigd door Amster-
a damsche en Weespsche schutters onder H. van de Poll. Naar *Maas van Altena* door *C. Brouwer*. 1791.
b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
d Dezelfde voorstelling, *teekening* in O.-I. inkt voor de vorige plaat.

4961 1 Oct. Aanval op de stad Muiden door de Pruissische troepen onder Genl.
a Kalkreuth, verdedigd door Amsterdamsche schutters onder Col. Mattha. Naar *Maas van Altena*, door *J. W. Strunk*. 1792.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling. *Teekening* in O.-I. inkt voor de vorige plaat.
4962 **1 Oct.** Aanval op Amstelveen onder den Hertog van Brunswijk, verdedigd
a door Amsterdamsche troepen onder Kolonel *des Portes.* Naar *J. D. Teissier,* door *C. Brouwer.* 1791.
b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
d Dezelfde voorstelling, met eenige verschillen in het midden der plaat. *Teekening* in O.-I. inkt voor de voorgaande plaat.
4963 **1 Oct.** Aanval op de Duivendrechtsche brug onder Kolonel van Borstel,
a verdedigd door de Geldersche Brigade en de Amsterd. schutters onder Majoor H. W. Daendels. Naar *J. D. Teissier,* door *D. Koning.* 1790.
b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
d Dezelfde voorstelling, *teekening* in sepia voor de voorg. pl.
4964 **1 Oct.** Aanval bij Ouderkerk bij de Buiten-Bullenwijk door de Pruissische
a troepen onder Generaal Kalkreuth, verdedigd door Amsterdamsche schutters, onder Commando v. d. Luit.-Col. G. H. de Wilde. Naar *J. D. Teissier,* door *C. Brouwer.* 1793.
b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
d Dezelfde voorstelling. *Teekening* in O.-I. inkt, met een groot verschil in de afbeelding van het Pruissische leger.
4965 **1 Oct.** Aanval bij Ouderkerk aan den Amstel, bij de Binnen-Bullewijk,
a over het Joden kerkhof, aangevallen door de Pruissen en verdedigd door de Amsterd. schutters onder G. H. de Wilde. Naar *J. D. Teissier,* door *C. Brouwer.* 1790.
b Dez. plaat, *gekleurd.*
c Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*
d Dezelfde voorstelling. *Teekening* in O.-I. inkt voor de vorige plaat.
4966 **1 Oct.** Aanval bij Ouderkerk aan den Amstel op de afgebroken brug bij het
a Groote Loopveld, aangevallen en verdedigd door bovengenoemden. Naar *J. D. Teissier,* door *D. Koning.* 1789.
b Dez. plaat, *omberdruk.*
c Dez. plaat, *gekleurd.*
d Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*
e Dez. Voorstelling. *Teekening* in O.-I. inkt voor de vorige plaat.
4967 Aanval bij Ouderkerk bij het Groote Loopveld. De vorige plaat 4965 verkleind. Met hetzelfde onderschrift in 5 regels. Zonder naam van grav. Hg. 19, br. 23 dm. gr. br. 4^{0}.

Ik herinner mij mij niet van de zes andere platen eene verkleining als deze gezien te hebben.

4968 Gevechten om en bij Amsterdam, allen in medaillon, met Hollandsch onderschrift en een Fransch omschrift onder het medaillon. In kleuren gedrukt op de wijze der Chalcographie. Naar *G. A. Meysenheim,* door *J. A. le Campion.* Met adres: Amst., *J. Buffa* en Comp. Parijs, *Ambresonne* Iedere plaat hg. 19, br. 16 dm. De zonderlinge fouten duiden genoegzaam aan, dat de platen in Frankrijk gegraveerd zijn.

De 4 hier voorkomende platen zijn :

Actie bij Amstelveen, — Ouderkerk, — Duivendrechtsche brug — en Halfweg Haarlem.

Of er meerdere bestaan is mij onbekend.

4969 (Oct.) Plaat ter eere van G. H. de Wilde, bevelhebber der Patriotten
a bij den Aanval op Ouwerkerk. — Borstbeeld van de Wilde, regts, in med. met de Faam, uitblazende: *Vivat de Wilde;* daaronder eene voorstelling van het gevecht bij *Ouwerkerk* en een keeshond, naar *links* gekeerd. Zonder naam. kl. 8⁰. Geheel als de plaat op A. Valentijn. N⁰. 4828.

b Dezelfde voorstelling, met kleine verschillen, zonder onderschrift en een keeshond naar *regts* gekeerd. Zonder naam. Hierbij: Op de overwinning der Burgerij v. Amst. 31 Sept. (*sic*) onder G. H. de Wilde. Gedicht. 7 bl. 8⁰.

Beide bij den Heer A. J. Nijland te Utrecht. Zie: v. Loon, Historiepenn. Verv. II. bl. 346. Bijlage N⁰. 122 en pl. 68. N⁰. 692, en: J. v. Lennep, Een Wakker man, in: Aurora. 1868.

4970 „Het bemagtigen der Uitermeersche schans" bij Weesp door de Pruissen.
a Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woord. XXX.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4971 „Accurate afbeelding van de bloediege actie te Amstelveen." Gezigt van de huzaren over den weg jagende, in het verschiet Amstelveen. Met 2reg. onderschrift op de plaat en 9reg. verklaring. br. fol. Pendant der pl. 4930.

4972 „Overrompeling der batterij te Halfwegen Haarlem." Door *R. Vinkeles*.
a 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XX. bl. 16.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

4973 (10 Oct.) De Leydsche poort te Amsterdam door Pruissische troepen bezet. (Ned. Jaarb. bl. 5366) Door *H. Vinkeles*. 12⁰. Get. II. 6. Uit:? — Hetzelfde, anders. Is Lr. O. (Overtoom) uit: Atlas Vaderl. Gebeurt. 1789.

4974 Hetzelfde, nagenoeg geheel als voren, doch kleiner. Goede gravure naar *J. v. M(eurs ?)* door *T. K(oning)*. br. 12⁰. *Proefdr. v. a. l.* Uit: J. Hazeu, Historie der Omwentelingen. Amst. 1796. 12⁰.

4975 Hetzelfde, anders; gezigt op het Leidsche Plein met de 250 man Pruissische troepen voor de Komedie geschaard. *Teekening* in O. I. inkt door *W. Kok*. kl. 4⁰. Niet in plaat gebragt?

4976 „Pruisische Musketier v. h. Regiment v. d. Gener. v. Leibzier. — „Pruisische Jaager. — 2 afbeeldingen v. Pruissische Militairen, staande. Naar *G. Malleyn*. 1787, door *M. de Sallieth*. fol. Hg. 37, br. 25 dm. *Zeer zeldzaam.* In d. Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4977 (15 Oct.) „Intocht der Hollandsche guardes te Amsterdam door de Haar-
a „lemmerpoort." (Wagenaar, XVII. 251. Ned. Jaarb. 5394.) Door *R. Vinkeles*. 12⁰.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XX. 54.

4978 „Monument voor Amsterdam. 1787," nl. twee medaillons voorstellende de
a Garnalen Doelen op 1 Oct. en de bezetting der Leydsche poort door de Pruissen, — en in 4 vierkante afbeeldingen vier gevechten om Amsterdam. Naar *J. van Meurs,* door *M. Sallieth.* Rott. 1788. br. fol. Met: Bericht in 4⁰ over deze pl.

b Dez. plaat, afdruk *in rood.*

4979 „Monument voor Amsterdam. N⁰. 2," vertoonende de merkwaardige voorvallen der Patriotten in 1787, op vier vierkante plaatjes, als: het vertrek der 600 burgers naar Utrecht, de Burgerwacht op Kattenburg, de wacht-

parade op Koningsplein, de remotie van negen Raden, voorts in twee medaillons de verkiezing van twee Burgemeesters en het portret van Col. Is. van Goudoever. Zonder naam van graveur. Met adres van W. Houtgraaff. br. fol. — Patriottisch pendant der voorgaande Oranje-plaat.

4980 „Tafereel der omwending in Nederland in 1787," voorstellende in twee medaillons en vier vierkante afbeeldingen de merkwaardige voorvallen der Prinsgezinden, beginnende met de aanhouding aan Goejan Verwellesluis tot aan de: Guarandeering van het Stadhouderschap. Naar *J. van Meurs* door *J. L. van Beek.* 1789. br. fol. — Hierbij een afzonderlijk 4° Bericht over deze plaat, die eigenlijk een vervolg is van N°. 4978.

—— 4981—5006 zijn verzen en Calligraphische Zinneprenten ter eere van het herstel des Stadhouders.

4981 „Oude Constitutie herstelt. 1787." — Calligraphische kunstprent, met
a randwerk waarin een vers geslingerd is. Bovenaan het Prinselijk wapen, ter weerszijden dat van Amsterdam en den Haag. Naar *A. Zürcher* door *J. G. Visser.* Hg. 47, br. 54 dm. gr. br. fol. — Hierbij twee verschillende verklaringen, kl. fol. en eene kwitantie van *f* 6,— voor deze pl.

b Dez. plaat, fraaije afdruk op *wit satijn.*

c Dez. plaat, fraai *gekleurd.*

4982 „Liefde tot het Vaderland baard Eendracht." — Calligraphische zinne-
a prent met 2 medaillons; onderaan een 2reg. versje: „Haat en nijd doet „Burgers dwaalen," enz. Naar *L. J. Ferrier.* Hg. 38, br. 54 dm. br. fol.

b Dez. pl., proefdruk vóór het vers en den naam.

4983 „De vreede tusschen 's Lands Staaten en Prins Willem V." Calligraphische
a kunstprent „ter Gedagtenis van 20 en 24 Sept." Bovenaan het portret van den Prins. Naar *L. J. Ferrier.* Zonder naam van graveur. Hg. 34, br. 46 dm. br. fol.

b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*

4984 „Oranje door Gods kragt," enz. Slechte calligraphie. Zonder naam. br. 4°.

4985 Zinneprent. „De gelukkige dag." De Gerechtigheid opent aan den Prins den
a weg naar 's Hage, terwijl de Provincie Holland hem de Commando staf teruggeeft. Rechts op den voorgrond de Holl. leeuw met het jaar 1766 (toen de Prins Stadhouder werd). Op den achtergrond graveert de Dankbaarheid de namen *Brunswijk* en *Rhoon* op eene eerezuil. Naar *Humbert,* door *M. Sallieth.* Hg. 35, br. 39 dm. br. fol.

b Dez. plaat, in *kleuren* gedrukt. — Met twee verschillende uitleggingen, beide in het Hollandsch en Fransch, en waarvan eene in 2 Exemplaren die in het opschrift verschillen.

4986 Zinneprent. „De van de storm beschermde Oranjeboom, of gedenkteeken der
a „gelukkige Omwenteling in de Nederlanden." — De Oranjeboom, waaraan de portretten in medaillon van den Stadhouder, Gemalin en drie kinderen en onderaan die zijner vier voorouders, wordt door den Pruissischen adelaar beschermd. Naar *J. Vitez,* door *Sansom* en *Roosing.* Hg. 45, br. 30 dm. fol. Met drie verschillende gedrukte verklaringen in fol.

b Naauwkeurige copie der voorgaande plaat, met 6reg. Holl. en Fransch onderschrift. Door *J. Gleich* te Parijs. fol.

4987 Zinneprent. „De Orange Tuijn." In eene ouderwetsche tuin, met geschoren lanen staan op voetstukken de bustes van den Prins, de Prinses en drie kinderen. Door *J. Gleich* te Parijs. Hg. 32, br. 42 dm. br. fol.

4988 Zinneprent. „Les héros immortels." — In het midden eene zuil, waaraan de
a portretten in med. van Willem I, Frederik Hendrik en Willem III hangen en waarbij dat van Willem V gevoegd wordt. Door vele zinnebeeldige personen omgeven. Met 2reg. Fransch onderschrift. Zonder naam. (Door *M. Sallieth* (?) Hg. 45, br. 31 dm. gr. fol.

Hierbij eene afzonderlijke Hollandsche en Fransche uitlegging, en eene: *Verklaaring* in dichtmaat door T. v. Limburg.

b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*

4989 Zinneprent. „Het herstellen der Nederlandsche Unie. — Le rétablissement de „l'Union Belgique." — Op den voorgrond vier monsters door den Pruissischen adelaar verjaagd, daarachter de borstbeelden van Willem V én gemalin. Links de Nederl. maagd die op nieuw de zeven pijlen ontvangt, enz. — Zeer uitvoerige plaat zonder naam, met Fransch en Holl. onderschrift. Hg. 55, br. 41 dm. gr. fol. Met afzonderlijk Holl. en Fransch uitleggend vers: „Zang ter uitlegging. — Vers à l'Explication", enz.

4990 Zinneprent, waarop de Prins gewapend en beschermd door den Pruissi-
a schen adelaar den tempel van het Gemeenebest bestijgt en uit handen van Gerechtigheid op nieuw den veldheerstaf ontvangt. Met 16reg. vers: „'t Gered Gemeenebest," van J. van Hoogstraten. Aquatinta naar en door *B. Bolomey*. Hg. 38, br. 26 dm. fol.

b Dez. plaat, fraai *gekleurd.*

4991 Zinneprent, waarop de Prins door Vaderlandsliefde en Geduld op den drempel van het Staatsgebouw geleid wordt. Links vertreedt de Eigenbaat, naast wien een keeshond, de burgereendracht. Met 20reg. vers: „De ware en zuivere „dienst" enz. Slechte plaat, zonder naam v. graveur. Hg. 30, br. 24 dm. fol.

4992 Zinneprent, waar de Prins op een altaar staat, de Vrijheid omhelst en
a tevens den Bijbel van de Godsdienst ontvangt. Met 20reg. vers van P. Hofstede: „De Godsdienst door de zon bestraald," enz. Slechte plaat zonder naam. Hg. 30, br. 23 dm. fol.

b Dez. plaat, afdruk op *witte zijde.*

4993 Zinneprent, waar de Prins op een hoeksteen naast de Nederl. Maagd staat.
a De Tweedracht tracht de hoeksteen door een hefboom te verplaatsen, doch wordt door den Pruissischen adelaar belaagd enz., de Eendracht daalt van den hemel, enz. Met 16reg. vers: „Vervloekte Tweedracht" enz. en afzonderlijke Fransche en Hollandsche uitlegging. Zonder naam v. grav. Hg. 29, br. 23 dm. kl. fol.

b Dez. plaat, *gekleurd.*

Deze plaat is waarschijnlijk een antwoord op de volgende Patriotsche prent van tegenovergestelde rigting en die nagenoeg hetzelfde vers heeft, wat in deze prent slechts weinig is veranderd.

4994 Zinneprent, waar de Vrijheid met de Nederlandsche Leeuw op een altaar
a staat, met opschrift: *Hanc tuemur hanc defendimus*, beschermd door Godsdienst en Burgertrouw, met schild: *pro Civitate*. Links de Prinses, wier mantelslip door den Prins gedragen wordt; op den voorgrond de Tweedracht die met den luipaard (Engeland) het altaar der Vrijheid tracht omver te wroeten. In de lucht de Pruissische adelaar die den Prins en de Prinses te hulp wil komen. Met 16reg. vers. „Vervloekte „Tweedracht," enz. Zonder naam v. grav. Hg. 29, br. 25 dm. fol. Met afzonderlijke Holl. en Fransche uitlegging. fol.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dez. voorstelling, origineele *teekening* in sepia voor de voorgaande plaat. Deze plaat doelt wellicht op de pogingen der Prinses tot het verkrijgen van satisfactie voor de Goejan Verwellensluis, enz. (N°. 4834) door Pruissische hulp.

4995 Zinneprent in medaillon. Hercules werpt het monster Tweedracht in de a hel. Met omschrift: *Immanitas discordiae. Palmaria concordiae.* — Onder het medaillon de namen: *Post v. d. Nederrhijn, Politieke kruier, W. Fijnje,* enz. Zonder naam. br. 14, hg. 18 dm. 8°. — Dit is de titelplaat van (J. le Francq v. Berkhey) Snerpende Hekelroede. (1787) waarvan de hierbijgevoegde uitvoerige voorrede van 12 bladz. eene uitvoerige uitlegging bevat.

b Dez. plaat, *omberdruk*.

c Dez. plaat, latere druk, vermeerderd met eene strik die om de geheele voorstelling slingert, met de woorden: „Zij verschijnen, zij verdwijnen," enz. — Titelprent voor het werk van Berkhey: „de Bataafsche Menschlijk„heid. Nieuwe uitg. Met geschiedk. aanteek. Leid. 1804." 8°. — Dit werk: *de Bataafsche Menschlijkheid*, is een gedicht van 563 zesreg. coupletten, die alle met het woord *Menschlijkheid* eindigen!! en toegelicht zijn door 288 bladzijden aanteekeningen, waarin onder zeer veel overbodigs, enkele opmerkelijke historische bijzonderheden van dien tijd vermeld worden.

4996 Sept. Zinneprent op de herstelling van den Prins. — 4 Oranjeboomen (een groote, regts een, links 2 kleinere) staan in een tuin geplant; voor de grootste zit de maagd van Nederland, in de regterhand het wapen van Oranje, in de linker de speer en Vrijheidshoed; aan hare voeten knielt de Godsdienst die op de Tweedragt wijst, wier voeten met ketenen geboeid worden. Zonder eenige letter. Hg. 20, br. 15 dm. 4°. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

4997 Twee zinneprenten uit: „De Politieke snapster." — De Prins en de Prinses staan op het rad van Fortuin, waarboven de Gerechtigheid. — Twee Burgervrouwen verwijten den Patriot Piet zijne dwaasheid. — Iedere plaat met 4reg. vers 4°.

4998 Zinneprent. — De Prins, steunende op de Republiek, reikt zijne rechterhand aan eenen bedrogen Patriot. Met 6reg. vers: „De Vorst rust met zijn Macht," enz. br. 4°.

4999 „De edelmoedigheid, de hoofddeugd van een Vorst. In 4 zangen door „Jan Heij. Rotterd. N. Cornel. 1787." Met titelvignet, waar de Prins begeleid door de Wijsheid en Voorzichtigheid naar den troon der Republiek gaat. Door *Sansom* en *Roosing*. 8°.

5000 Vignet. De Nederl. Leeuw met vrijheidshoed en omschrift: „Oranje heeft „den leeuw," enz. 24°. Welligt afdruk van eene draagpenning, doch niet in van Loon, Historiepenn. Vervolg.

5001 „Triumph-lied op de Heuchelijke Herstelling v. Z. H. Willem V. Amst. „Gedrukt na de Echte copy." — Vers van 40 vierregelige strophen, waarboven 3 houtsneden, nl.: de Holl. Leeuw met de pylen der Unie; ter weerszijde 2 Oranjeboomen. *Plano*.

5002 Vers ter eere van Willem V, Gemalin en kroost, — als een cirkel gedrukt en waarvan de eerste letters de volledige namen van den Prins enz. uitmaken. In het midden een in rood gedrukt houtsneê plaatje: *Vivat Orange.* Met optelling der getalletters tot 1787. Door C. Koen te Kwadijk. Amst. *Trop en Koene*. 1787. Plano.

Deze houtsnede met *Vivat Orange* komt ook voor bij een lied ter eere van de Willemstad. Maart. 1793.

5003 Zinneprent op het herstel der Orde. — Een Heer en Dame wandelende met een kind in een landschap, worden door een eerwaardig tuinman begroet, wiens huisvrouw naast hem ter nederzit haar kind zogende. Op den achtergrond een monument, waarop de Vrijheid, Themis, en het jaar 1788. *Teekening* in sepia door *N. Muys*. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

5004 Groote Zinneprent ter eere van den Koning v. Pruissen, enz. voor zijne
a herstelling van het Erfstadhouderschap. — „Aan de Verlossers der Vereen. „Nederl., Koning Fred. Willem II v. Pruissen, Hertog Karel Willem „Ferdinand v. Brunswijk. — Het Heiligdom der Unie, het Stadhou„derschap v. Willem V, de Magistraat enz. der Stad Leyden, heeft J. le „Francq v. Berkhey dit zinnebeeldig dankoffer toegewijd. Anno 1788." — De portiek van een tempel met het voorgaande opschrift; De Prins en Gemalin staan voor een monument met 2 borstbeelden; ter weerzijde van den tempel vier pyramiden gewijd aan de nagedachtenis van Prins Willem II, III, IV en Prinses Anna, op den voorgrond het lijk van Willem I in het graf. In de lucht regts een Pruissische Adelaar, links twee „Leyden ontzet „meeuwe duifjes" die een brief in den bek houden waarop (volgens de verklaring) moet staan: *Leyden ontzet* 1787, doch waarop staat: „*Utrecht ontzet* 1787." Naar *J. le Francq van Berkhey*, door *J. G. Visser*. 1789. Hg. 59, br. 72 dm. gr. br. fol.

Hierbij eene (zeer zeldzame) Hollandsche *Verklaring* in 6 kol. gedrukt, waarnaast eene gegraveerde *cartouche* voor een in te voegen naam of wapen; — voorts eene Fransche uitlegging in 4 kol. en dezelfde Fransche uitlegging in *HS*. van Berkhey zelven, eindelijk een 4º *Bericht* op welke wijze dit tafereel van uitlegging te gebruiken.

Volgens deze Hollandsche en Fransche *Verklaring* blijkt het dat Dr. Berkhey dit smakelooze tafereel van kruipende onderworpenheid zelf geïnventeerd en geteekend heeft, het door zijn vriend *Nic. Rode* heeft laten schilderen en voorts door *Jacq. Monte* met spiegelglas, portretten en gekleurde letters op glas heeft doen opluisteren. Waarschijnlijk is het origineel in den loop des tijds te gronde gegaan. Het HS. is herkomstig uit de verzameling der werken van Dr. Berkhey, vermeld op Nº. 4411. — In den Atlas van den Heer A. v. Stolk te Rotterdam berust hiervan een zwaar *gekleurd* Ex.

b Dez. plaat, afdruk op *Oranje papier*.

c Dez. plaat, *proefdr. vóór alle inschriften,* vóór de lucht, enz.

d Dez. *proefdr.*, *omberdruk*.

e Dez. plaat, *etsdruk* vóór alle inschrift en vóór het hoofdtafereel in het midden. — *Unieke* verzameling van 5 verschillende Exemplaren.

5005 „Praalbeeld voor Z.M. Frederik Willem II, Koning van Pruisen." — De vorst staat, als Romeinsch krijgsman, op een voetstuk; vóór hem de Heerschzucht (de Patriotten) gekluisterd. Met uitvoerige beschrijving in vers. Slechte gravure zonder naam. kl. fol. Pendant van Nº. 4752, waar verkeerdelijk: Praalbed voor: Praalbeeld staat.

5006 „Triumph en Orange Gesang Ter Eeren van de Doorlugtige en Konings „Hooghedens." Vignet in versierde letters op een veld, door het Alziend Oog beschenen, door 2 Engelen met bazuinen omgeven. Naar en door

H. Donnet. Daaronder gedrukt: Triumph-Orange-Lied in 11 coupl. door C. de Vries. Met adres v. H. Donnet, Konstdrukker in de Tuinstraat bij de Madelievenstraat (te Amst.) Hg. 14 en 44, br. 39 dm. gr. fol. In de verzameling v. d. Heer A. J. Nijland te Utrecht.

—— N°. 5007 tot 5034 zijn spotprenten op de Patriotten of Keezen; eerst die op bijzondere personen (5007 tot 5012,) later de algemeene.

5007 Spotprent op Burgemeester H. Hooft, den 27sten Nov. als Burgemeester ontslagen. (Ned. Jaarb. 5739). De Prins staat in eene kamer; vóór hem Hooft geknield, zeggende: „Lieve Prins, ik verzoek, pardonneer." Zonder naam van grav. Goede gepointilleerde gravure. Hg. 20, br. 14 dm. gr. 4°.

5008 Vier spotprenten op P. Witmond, den Patriotschen Afgevaardigde op 21 April (zie N°. 4793) en naar Utrecht; overigens kannekooper te Amsterdam, — den 9en Sept. 1788 gebannen. (Wagenaar, Verv. XXI, 32; Ned. Jaarb. 1788, bl. 1355). Op alle wordt Witmond voorgesteld verscholen in een grooten Keulschen pot met opschrift: *P. W. M.*, zoodat alleen zijn hoofd er uitkomt, vragende: *Zijn de Franschen er al* en doelende op de algemeen gehoopte doch uitgebleven hulp der Franschen.

Deze 4 platen zijn allen in 8° doch van verschillend formaat, en hebben de volgende varianten:

a Witmond met 1 regel schrift: *Zijn de Franschen er al!!?* Goede gravure. 8°.

b Hetzelfde, veel kleiner, met 4reg. versje: *Wee mij en mijne vrijheidsleer,* enz. gr. 12°. Goede gravure.

c Hetzelfde, doch achter Witmond staat V..... H.... (wie is dat?) op een stoel, die het deksel op de kan wil doen en aan Witmond antwoordt op zijne vraag over de Franschen: *Ga zo lang weer in de kan, wijl dat nog wel wat duuren zal*. Geëtst. gr. 8°.

d Hetzelfde als voren. De man achter Witmond is genoemd V. H., en geeft hetzelfde antwoord. Houtsnede. gr. 8°. — Allen *zeer zeldzaam*.

Over Witmond is in eene verzameling van Mr. W. E. J. Berg v. Dussen te Amsterdam, eene *teekening* waarin Witmond ook in eene kruik wordt voorgesteld, doch daarnaast zit een boer, lezende uit een boek wat op een tafeltje ligt, met onderschrift: De prophetie van Harmen aan den Overtoom; Witmond zegt: „Die Franzosen sollen wohl baldt in Holland kommen." 8°.

5009 (Octob.) „De broek op de vlucht." Spotprent op den, in October door de Rotterdamsche Regering ontslagen Patriotschen Predikant Prof. J. J. le Sage ten Broek aldaar. (Ned. Jaarb. bl. 5462). — Het hoofd en de armen van een man met grooten steek komen uit een' zeer wijden broek te voorschijn. In zijne handen houdt hij *Keze Kokardes* die hij te koop aanbiedt. Met 6reg. vers: „Men zingd thans langs de straat de Broek is op de loop," enz. Zonder naam van grav. gr. 4°.

Onder de plaat staat met potlood: 26 Nov. 1787, doch de juistheid van dien datum betwijfel ik. — Zie voorts N°. 4672—76.

5010 Spotprent op denzelfden, in vijf openslaande figuren en een transparant. Op N°. 1 staat hij in geestelijke kleeding, naast hem een Kees met eene vrijheidsstaf in zijne poot, achter hem de St. Laurenskerk; op N°. 2, 3, 4 en 5 is hij gedeeltelijk en geheel uitgekleed en in het transparant (of 6) wordt hij door den Duivel opgehangen. 4°. Toegeslagen hg. 19, br. 15 dm. Met bijschrift in dicht voor de 6 verschillende figuren. — Voorts hierbij een 4reg. vers: „Wat koddig beeld," enz. en een gedrukte volksdeun in 4°.: „Dominé ten Broek, wil mij verstaan."

5011 Spotprent op denzelfden. „De herschepping der Professoraale Kees." Een gewapend vrijcorporist met vier omslaande blaadjes die alsdan een gewapenden kees vertoonen. Naast hen een kleine vrijcorporist, of student, die later een kleine kees wordt. Met 4reg. vers: „Studentje Kees, pas op" enz. 8°.

5012 (Nov.) Mishandeling van den Patriotschen kleêrenmaker Pieter Mannie, gewezen Adelborst in de Burgercompagnie N°. 9 te Rotterdam. — De stad verlaten hebbende keerde hij terug, doch werd in November door de Regeering in een rijtuig de stad uitgeleid. Buiten de Oostpoort gekomen, haalde het Oranjegemeen hem uit het rijtuig en mishandelde hem zoozeer dat hij voor dood bleef liggen en zich later ter naauwernood kon redden. (Vaderl. Huisboek, V. 178.) — Gezigt buiten Rotterdam; regts een schip *De Zeebouwer* op stapel; links een rijtuig en de mishandeling van Mannie, op den voorgrond worden zijne kleeren verscheurd. Met 2reg. vers: „Zie „hier hoe dronken Piet," enz. Hg. 16, br. 22 dm. br. 4°. *Uiterst zeldzaam.*

5013 „De Vrijheid." — Spotprent op de Patriotten en hunne verijdelde hoop op Fransche hulp. — *De Vrijheid* staat zonder hoofd en met éêne arm op een voetstuk; in plaats van het hoofd staat een haan, die uitroept: *Richel...ieu!* Rondom het beeld dansen eenige keezen. Met 4reg. vers: „De Vrijheid heefdt haar Hoofdt en eene hand verlooren" enz. gr. 4°.

5014 „Papiere hemel der nieuwerwerse (*sic!*) Patriotten". — De omhoog vliegende Patriotten worden door de Engelen losgelaten en door den bliksem in de hel geslingerd. Met 4reg. vers: „Deez helden vliegen hoog". gr. 4°. Hierbij een 20reg. gedicht in 4°.: „Het brullen van een woedenden en „vernederden Patriot in Nov. 1787," met de weerklank er op.

In de Verzameling van den Heer A. J. Nijland te Utrecht heb ik eene plaat gevonden die mij toeschijnt hetzelfde te bedoelen als deze plaat en welke òf hier, òf bij de Omwenteling van 1795 behoort. — Eenige beangste mannen (Vrijcorporisten?) zitten in de hoogte op eene sofa met 2 Leliën (Frankrijk) versierd; boven hen een (Pruissische?) Adelaar, die de bliksems uit zijne klaauwen loslaat; onder de sofa andere beangste mannen omhoog ziende, waarnaast een lagchend man die hen met eene rist uijen (of Oranjeappelen?) kastijden wil. — Zeer onduidelijke, gepointilleerde, doch geestig gegraveerde plaat (welligt door *J. Bemme.*) Hg. 33, br. 24 dm. kl. fol. Zonder éénigen naam of woord. Deze curieuse plaat heb ik nooit elders aangetroffen.

5015 „De bedotte Kees." — Spotprent op de Patriotten, bij het niet opdagen der Fransche hulp en het opmarcheeren der Pruissen. — De kees houdt zijn geweer schuins waarlangs een haan naar boven klimt en hem eene bril op de neus zet. Op den grond ligt het *Delfts Declaratoir*, de *Defensie van Utrecht*, enz. Met 12reg. vers: „Wel Kees, wat ben je fijn bedot" enz. Hg. 20, br. 15 dm. 4°. — Is in April 1793 op nieuw gebruikt. Zie aldaar.

5016 „Dapperheid der Keezen." — Vuile spotprent op de Patriotten. Een gewapende kees heeft zijn geweer bij het schildwachthuisje laten staan en bespringt eene als vrouw gekleede teef (welke feiten, alsook veel zuipen en verwaarloozing van huisgezin en zaken, door de Orangisten gedurig aan de Patriotten verweten werden.) Met bovenstaand onderschrift. Hg. 15, br. 17 dm. 4°. *Zeer zeldzaam.*

5017 „De herschepping van den Kees." Spotprent op de Patriotsche Vrijcorporisten, vertoonende eenen schutter, met vier omslaande blaadjes, die dan eenen naakten kees vertoonen. Met dit bovenschrift. Hg. 15, br. 9 dm. 8°.

5018 „Straf der Vrijheidschenders." — Een Kees hangt aan de galg en wordt
a door de Gerechtigheid gegeeseld; in het verschiet het beeld der Vrijheid, waaromheen de Keezen dansen. Hg. 16, br. 12 dm. kl. 4⁰.

b Dezelfde plaat, latere druk in 1788 òf 93? gebruikt) met onderschrift: „Geschikte straf der uijtgeweken Patriotten." In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5019 „De Keesepost. Haar gewaande Vrijheid en Vreugd. De Keesen haar Wag-
a „ten en Posten binnen Amsterdam. 1787." — 2 Keeshonden staan met geweer op schouder voor hunne huisjes tegenover elkaar op schildwacht; op den grond, regts, een groot lang been, links een klein stukje been. Met 12reg. vers in 3 kol. en onderschrift: „Weg Land Beroerders de Stad uit." — Ellendige houtsnede. Volksprent. Hg. 27, br. 32 dm. fol.

b Dezelfde voorstelling; zeer naauwkeurige kopij met hetzelfde opschrift en verzen, doch met iets kleinere letter gedrukt; alleen hieraan herkenbaar dat het groote been, wat op de vorige plaat regts op den grond lag, nu links ligt, en het andere regts. Volksprent als voren. Hg. en br. als voren. Beide *zeer zeldzaam.* In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

De plaat: de Gewapende Kees N⁰. 4866 is hiervan waarschijnlijk de navolging of het origineel.

5020 Scherpe spotprent op de Vrijcorpsen. — Een Vrijcorporist staat met een broodje in de hand op eene stoof en roept uit: „Ach, als de Pruissen ko- „men." Met 4reg. vers: in H.S.: „Hier staan ik op mijn post.... want had ik „'t stoofje niet," enz. *Teekening,* niet in plaat gebracht, waarboven met Duitsche letters geschreven is: „Ein Holländischer Patriot auf verloren „Posten." Hg. 32, br. 19 dm. kl. fol.

Hierbij een anoniem gedicht van 4 bl. „Den scheldnaam van *Kees* door de „Patriotten tot een eernaam aangenomen." beginn.: „Werd ooit een volk, „om heldendaaden,... met eerenamen overlaaden," (nl. dan verdienden dit de Patriotten.) Dit gedicht ware beter bij N⁰. 4887 geplaatst.

5021 Een Kees, als Vrijcorporist op wacht staande, wordt door een Pruis geschopt en door den Pruissischen Adelaar een bril op de neus gezet. Met 4reg. curs. vers: „Ziet hier de Ontwapening der Keezen." br. 4⁰. Zie op 23 Oct.

5022 Eenige gewapende Keezen en Hanen vlugten hals over kop voor een Pruissischen huzaar. Met 2reg. vers in kapit.: „Woud gij in Hollands tuin uw „helsche klaauwen zetten? O Keeze Rot! en Haanen Dat zal ik u be- „letten." Zonder naam. br. 4⁰.

5023 Een keeshond, die een halsband *Egalité* om den hals en een knijpend hout op den staart heeft, holt voort, roepende: *Na Parijs, na parijs!* Naast hem een berooide Patriot, die handenwringend roept: *Waar nu na toe* (à rebours gedrukt). In de lucht houdt de Pruissische adelaar den bliksem. Houtsnede zonder naam, veel beter dan eenige die ik ooit uit de 18e eeuw zag. Hg. 20, br. 19 dm. gr. 4⁰. *Hoogst zeldzaam.*— N⁰. 5021, 22, 23 in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn.

5024 Zinneprent op de verdrukking der Patriotten. — Een Kees staat met een juk op den schouder en met ketting om den hals bij een hondenhok. In med. met 4reg. vers: „Dees boeje en het juk is mij... bevolen,... „Maar zoo ik krijg de waapens weer," enz. 12⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5025 „Heldendaaden der blikke banquetruiters tegen de Joodsche plaatkoeken- „vrouwen," enz. — Afbeelding van een' ruiter, die over eene houten

brug tegen een kruiwagen en de kraam van eene plaatkoekenvrouw aanrijdt. Met 6reg. vers: „Ziet Blikke Ruijters Kees." Hg. 12, br. 12 dm. kl. 4⁰. *Zeer zeldzaam.*

— Volgens een hierbijgevoegde 4⁰. Amsterdamsche volksdeun schijnt deze plaat te doelen op een voorval van een vrijheidsruiter, die in een Joodsche plaatkoekenkraam viel, waarschijnlijk bij gelegenheid der Amsterdamsche kermis in de drie eerste weken van Sept.

Deze plaat is een transparant, waardoor men den Duivel ziet op een vrijcorporist gezeten, en daarbij dit onderschrift: „De bezeten vrijcorpo„rist, op de manege in 't Voorburg van Utrecht." Het plaatje: „De bezeten Vrijcorporist" is zonder het overgeplakte van de „Banquetruiters" in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

5026 „Wij rijden naar St. Omer." — Drie ezels, waarop drie mannen zitten. Spotprent op het vluchten der Patriotten naar St. Omer in Frankrijk. Hg. 25, br. 18 dm. kl. fol. — Hierbij het vignet van een' tabakswinkelier *F. P. Meyer*, Leliegracht bij de Prinsengracht (te Amst.) met beeld *de Vrijheid* voorstellende, naast eene kolom waarop *St. Omer* staat. Voorts 2 der plaatjes van N⁰. 4457, voorstellende de Gevangenis te Wezel, en: de Patriotsche Societeit te St. Omer.

— N⁰. 5027—5034 zijn Buitenlandsche Spotprenten op de Patriotten.

5027 „Caspar von Kaas Dancksagung bey Meister Wilmsen der Starke." Duitsche spotprent op Burgemeester H. Hooft. Op den voorgrond Hooft, die aan den Prins de hand kust; in het verschiet de Hoogesluis van *Amste—rdam* en de geheele stad. Met 4reg. Duitsch onderschrift en adres van *J. M. Will* te Augsburg. br. fol.

5028 De Hollandsche leeuw wordt door de zweep van Pruissen tot rede gebracht, terwijl de Patriotten de staart strijken en een ander alarm blaast. Met onderschrift: „Unterschied zwischen weltlichen und göttlichen Justiz." br. 4⁰.

5029 „Purge à l'Orange. 1787." — Fransche spotprent op de gratificatie van 500,000 Gulden aan de Pruissische Legermagt den 30 Oct. 1787 door de Staten van Holland geschonken. (Wagenaar, Verv. XX. 143.) Eene vrouw (de Prinses) berijdt den Hollandschen leeuw; in de lucht een Pruissische adelaar die een oranjeappel in den bek van den leeuw spuwt, waardoor hij eene diarrheé van gouden dukaten krijgt, die in eene Pruissische chakot vallen. Hg. 24, br. 18 dm. gr. 4⁰.

5030 „La toilette du lion." — Fransche spotprent op hetzelfde. De leeuw wordt door een' Pruis ingezeept, terwijl de Pruissische adelaar den poot op de hand en de schaar houdt en in den bek een zak met: *poudre fine à l'Orange*. — Rechts neemt Mercurius een geldkist, waarin de zeven pijlen van Holland weg, als betaling *pour le friseur et le barbier*. Met bovenstaand onderschrift. Hg. 20, br. 23 dm. br. 4⁰.

5031 Serie van vier Engelsche spotprenten (gen⁰. I—IV) met Engelsche en Duitsche boven- en onderschriften. Ieder hg. 30, br. 36 dm. gr. br. fol.

I. Onderschrift: „Rehearsal. — Die Probe." — Eenige Holl. boeren en kikvorschen schieten op een' aan de muur geschilderden Pruissischen Huzaar.

II. Onderschrift: Performance in Sept. and Oct. — Die Vorstellung in Sept. u. Oct. — Een Pruiss. Huzaar rijdt op eenige verschrikte en knielende Hollanders in.

III. Bovenschrift: „Politics inside out. — Politick mit dem Inwendigen heraus." — Een magere Franschman presenteert een leege beurs aan een' knielenden Hollander en een dreigenden Engelschen Matroos en Pruiss. Huzaar.

IV. Onderschrift: „The Dutch patriots ascension. — Himmelfahrt des Holländischen Patrioten." — Eenige Pruiss. militairen gooijen een' Hollander in een beddelaken omhoog, dat de dukaten hem uit de zakken vallen.

5032 Dezelfde vier voorstellingen ongenommerd en *gekleurd*; zonder bovenschrift uitgenomen N⁰. 3. Waarschijnlijk de origineelen voor de voorgaande serie. Met de volgende onderschriften: (1) Rehearsal in Holland. — (2) Performance in Holl. — (3) Politics inside out. — (4) Military recreation in Holl. — Uitgegeven te Londen van 18 tot 24 Oct. 1787 bij *T. Harmar, Piccadilly*. Zonder naam van teekenaar. Iedere pl. hg. 32, br. 41 dm. br. fol.

Kunnen deze ook zijn van *J. Gillray?* In de folio collectie zijner spotprenten, voor eenige jaren door B. Quaritch te Londen uitgegeven, heb ik ze echter niet gevonden.

5033 Engelsche spotprent op Amsterdam. — Op een tooneel pakt Willem V, met uitgetogen en van bloed druipend zwaard, eenen Patriot, met twee goudbeurzen in de hand, waarnaar andere Patriotten met kikvorschen-koppen zien. Het orkest is de Hel, waarin de Duivel en Frederik de Groote spelen. Met onderschrift: *Amsterdam in a* DAM*'d Predicament.* Met adres: London. 1 Novemb. 1787. *F. W. Fores*. Gekleurd. gr. br. fol.

Deze plaat is N⁰. 29 in de folio collectie der werken van *Gillray*, door Quaritch uitgegeven.

5034 „Hollands Patriotisimus." — Duitsche spotprent op de Patriotten. Om eene tafel zijn zeven mannen bezig een strik, waarop de namen der Holl. provinciën in het Duitsch staan (dus de Unie), van een te scheuren. Links vertreedt een Patriot het boek der Unie; rechts wordt de Koophandel door gewapende mannen belaagd; twee Duivels roepen hen toe: *„Verlasst euch auf auswärtige Hülfe,"* terwijl een andere Duivel roept: *Fahret fort, ich Hülfe euch*. Met bovenstaand onderschrift en adres van *J. M. Will* te Augsburg. gr. br. 4⁰.

5035 (8 Oct.) Onlusten tegen eenige Orangisten in eene herberg te Voorburg.
a (Wagenaar, Verv. XX. 354 en 408). Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XX. 156.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstelling, *teekening* in O.-I. inkt.

5036 23 Oct. „Le Desarmement d'un Officier de la Garde Bourgeoise G. H. „de Wilde à la Maison de Ville d'Amsterdam." Onderschrift op eene teekening in kleuren van een der kamers op het Amsterdamsch Stadhuis (thans Paleis) waar een bord met wapens van Burgemeesters of Schepenen aan de muur hangt, en eene schilderij boven den schoorsteen een fluitspelenden herder, enz. afbeeldt. Aan eene tafel zitten 2 Burgemeesters; links 3 Raden, allen met Oranje coçardes; op den voorgrond staat de Kapitein G. H. de Wilde, (zie N⁰. 4969 en 5021) wien zijn insignien worden afgenomen. Zonder naam van teekenaar. Hg. 48, br. 49 dm. fol. Niet in plaat gebragt. In den Atlas van Amsterdam v. d. Heer D. C. Meyer Jr.

5037 „Gezigt van de Militaire hooftwagt op de Botermarkt te Amsterdam.
a „1787." Met 1 reg. onderschrift. Zonder naam. (Door *J. Wijsman?*) br. 4⁰.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*
5038 De hoofdwacht voor de ingerukte landsmilitie op de Botermarkt voor het Regulierspleintje. 1787. Met adres van *B. Mourik.* Uit: Merc. 1788. Mei.
5039 Hetzelfde geheel als voren, doch grooter. Rechts ziet men de in 1874 weggebroken Waag; in het verschiet de Amstelstraat; links de Kromme-elleboogsteeg. Met onderschrift: „Famosum Amstelod. Monumentum in „perpetuam rei memoriam in foro Butyri positum, anno triplicis Constitut. „nostrae." *Teekening* in kleuren. Zonder naam. Hg. 26, br. 32 dm. br. fol.
5040 „Gezigt van het Militaire wagthuis bij Jan Rodenpoortstoren." Door *J. Wijsman.* 1790. Pendant van 5037 en 41.
5041 „Gezigt v. h. Burgerwagthuys op het Kadijksplijn te Amsterdam 1787."
a Door *J. Wijsman.* 1790. br. 4⁰. — Van het wachthuis voor het Admiral. Magazijn op Kattenburg is eene afbeelding op het: Monument voor Amsterdam, N⁰. 2. Zie N⁰. 4815.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* Beide in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.
5042 Nov. „De Pruissische Hussarenwacht buiten de Leidschepoort te Am-„sterdam, in November 1787." — Geëtst door *R. Jelgerhuis,* Hg. 23, br. 26 dm. kl. br. fol.
5043 Hezelfde anders. Met 1 reg. onderschrift. Gezigt van het Wachthuis in het Leidsche boschje. Zonder naam v. grav. (*J. Wijsman?*) br. 4⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
5044 (9, 10 Nov.) Vreesselijk oproer en plundering te 's Hertogenbosch door de soldaten tegen de Patriotten en de geheele burgerij. (Wagenaar, XIX. 311 tot 340.) Links de Groote- of St. Janskerk, daarvoor vele Militairen en 2 geheel naakte en smeekende vrouwen; in het midden, regts, een gruwelijk tooneel van plundering, roof en vrouwenkracht. Zeer fraaie en uitvoerige *teekening* in *sepia* door *D. Langendijk.* Hg. 35, br. 53 dm. br. fol. Uit de collectie Verstolk v. Soelen.
5045 (Nov.) Een der oproerige soldaten te 's Bosch gestraft. (Wagenaar, Verv. XIX, 346). Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XIX. —
In Dl. XX van Wagenaar staat achter het Register dat deze plaat op bl. 332 behoorde en het onderschrift moest zijn: Twee oproerige Soldaten gestraft.
5046 (Nov.?) Het lijk van den Patriotschen Leidschen Remonstranten Emeritus Predikant P. van den Bosch, te Zoetermeer, mishandeld. (Wagenaar, Verv. XX, 408 enz.) Door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Wagenaar, XX.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dez. *proefdr. v. a. l.* afdruk op *blaauw papier.*
5047 5 Dec. Zinneprent en tijdvers op: „De Milddadigheid aan de Roomsche „armen bij de eerste afgifte van brood op den grond des gewezen Schouw-„burgs te Amsterdam d. 5 Dec." — De Milddadigheid zit op eene stoel met het Amsterdamsche wapen en houdt in hare hand een hoorn van overvloed met opschrift: *Collecte.* Op den voorgrond de afbeelding van het tegenwoordig Roomsch armenkantoor op de Keizersgracht bij de Beerenstraat; links de bijenkorf van den verbranden Schouwburg. Daaronder een tijdvers van *J. F. Delsing,* het jaar 1787 uitmakende. Door *N. van der Meer Jr.* met adres van F. J. v. Tetroode. gr. 4⁰. Afdruk in gr. br. fol. met eigenhandig opschrift van Delsing.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* zonder eenigen naam.

5048 (6 Dec.) (De oud Schepen) „L. Hovy wegens het niet dragen van Oranje „op de Beurs te Amsterdam aangevallen." (Wagenaar, XXI, 16. Ned. Jaarb. bl. 5949.) Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XXI.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5049 8 Dec. Plechtige begrafenis van het lijk van J. Rannink, doodgeschoten den 30 Mei in het gevecht bij Kattenburg; den 2 Junij met de beenen aan de galg gehangen, 6 December plegtig afgenomen en 8 Dec. met groote statie begraven. (Wagenaar, XXI. 40. Ned. Jaarb. 5946, enz.) Uitvoerig gezigt van het Kadijksplein met de lijkstatie; links het Admiraliteits Magazijn. Naar en door *J. G. Visser*. Hg. 26, br. 41 dm. br. fol.

5050 Hetzelfde, nagenoeg als voren, verkleind. Met 3regelig onderschrift. br. 4⁰. Onder de plaat in H.S. de aanteekening, dat achter het lijk gegaan zijn 1803 man in het zwart en 1386 in ordinaire kleederen, te zamen 3189 man, behalve vele 1000 mannen, vrouwen en kinderen.

5051 Hetzelfde anders, met 2 regelig cursief onderschrift; regts de Oosterkerk. br. 4⁰. Zonder naam.

Hierbij de volgende stukken:

(1) Begrafenisbriefje, gr. 4⁰. Onderteekend *J. Breeman*, gelijk het afgedrukt is in: Ned. Jaarb. bl. 5947. — (2) Begrafenisbriefje. kl. 4⁰. met onderschrift: Oosterkerk. — (3) Gravschrift. 10regelig vers in zwart gedrukt. — (4) Graf-schrift. 8regelig vers. br. 4⁰. — (5) Graf-schrift in 2 kol. kl. fol. — (6) De weenende weduwe. 4⁰. — (7) De weduwe, weenende op het grav. 4⁰.

5052 Het lijk van Rannink, met statie afgenomen. 6 Dec. — en begraven 8 Dec. — Twee 12⁰ plaatjes op de Lr. R en S uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurten. 1789.

5053 (20 Dec.) „Optocht en vreugdebedrijven der Oranjegezinde scheepstimmer„lieden" (of Bijltjes) „bij de herstelling der oude Constitutie, gehouden „binnen Amsterdam op diverse avonden in Oct. Nov. en Dec. 1787." Naar en door *J. G. Visser*. Met uitvoerig onderschrift. Hg. 29, br. 41 dm. br. fol.

Hierbij een: Volks Triumfzang voor de bewoners van Kattenburg, Oostenburg en Wittenburg. 4⁰.

De platen over dezen optogt zijn op 20 Dec. geplaatst wijl die toen door de stad gegaan is, en de vorige tochten zich tot de eilanden bepaalden.

5054 „Plegtige optogt door de werklieden van de:
(1) „Admiraliteits Scheepstimmerwerf —
(2) „Oost-Indische Compagnieswerf —
(3) „Stads Schuitenmakerswerf —
„binnen Amsteldam bij gelegenheid der gelukkige omwending van zaken „in 1787" (Nederl. Jaarb. bl. 5953. Wagenaar, Verv. XXI. 39 enz.)

3 ongenommerde platen, ieder met hetzelfde opschrift uitgezonderd de 3 boven aangegeven veranderingen. Ze stellen de groote optogten, allen bij avond, met lampions en fakkellicht, van Wittenburg en het Admiraliteits-Magazijn uitgaande, voor, met alle zinnebeelden, werktuigen, insigniën, enz. en zijn daardoor zeer curieus voor de geschiedenis van dien tijd.

Op pl. 1 (der Admiral.-Werf) is op den achtergrond eene groote versierde tent in 3 afdeelingen waarlangs de stoet trekt; links het Admir.-Magazijn; op de 2e pl. is het Admir.-Magazijn op den voorgond regts, op de 3e pl. is het Admir.-Magazijn op den voorgrond regts, op den achtergrond Kattenburg. Onderaan in het midden staat op de 1e pl. het insigne der

Admiraliteit; op de 2e pl. dat der O.-Ind. Comp.; op de 3e pl. het wapen v. Amsterdam. — Naar en door *J. C. Schultsz.* Met adres van J. H. Trop. Iedere plaat hg. 57, br. 68 dm. gr. br. fol. Zelden zijn de 3 platen bijeen. — Hierbij het 2e stukje van: Beknopte Historie der Lotgevallen v. h. Huis v. Oranje en Nassau. Amst. J. H. Trop. 1789, waarin: „Eene uitvoerige „beschrijving der plechtige optogt der werklieden op de Admiral.-werf." 37 bl. met 1 plaat in 4⁰ der 6 rondgedragen insigniën.

5055 Optogt der Bijltjes op Kattenburg; op den voorgrond de optogt der Bijltjes, in 2 rijen; op den achtergrond de verlichte Tent in 3 afdeelingen als op de 1e groote plaat van 5054, daarachter de huizen. Met 4reg. onderschrift: „De bewoonders van Kattenburg door de onwettige Krijgs„raad in het jaar 1787 geschonden, werd door den wettige krijgsraad „in de bovenstaande Tent weder vereerlijkt (*sic*). gr. 4⁰. Hg. 20, br. 20 dm. — Deze slechte doch zeldzame plaat behoort in: Groot Tafereel van Verwarringen. 3e zang v. h. Monument v. Amst. Zie N⁰. 4815.

5056 Hetzelfde, zeer verkleind, br. 12⁰. Is Lr. Z. (nl. Zegenpraal) uit: Atlas v. Vaderl. gebeurten. 1789.

5057 **24 Dec.** „Blijde aankomst van den Grave van Bentinck, enz. Gecommit„teerdens van Willem V, ter herstelling van de oude Constitutie." Gezigt der aankomst van het fraaije Prinselijke Jagt voor de Oostpoort te Rotterdam. Slechte grav. zonder naam. br. 4⁰.

5058 Collection des differentes gravures, allegories, critiques, Portraits, Bat„tailles et autres, que ont eu rapport à la Revolution Belgique commencée l'an 1787." Avec des notes Historiques et amusantes, Lille *Jaquet.* Sur la petite place. 1 Dl. 4⁰.

Verzameling van 15 Portretten, allen borstbeelden in ov. door *de la Rue*, en and., van verschillende grootte; beginnende met Belgiojoso tot J. B. van den Sande; 3 gekleurde pl. van Brab. volontairs van 1787 in uniform. — Gedrukte brief van dankbetuiging v. 1 Oct. 1787 voor de hulp vroeger verleend tegen dwingelandij, geteekend door de 9 Syndics. — Geteekende benoeming 1 Oct. 1787 van T. G. de Gryspere (uit Ostende) tot 1e Luiten. — Couplets par Doudelet. 29 Mai 1787. Eindelijk:

76 Historische, Zinnebeeldige en Spotprenten over de gebeurtenissen der Belgische omwenteling van 1787 tot 1791, eindigende met de: Triomphe de l'eglise. Onder deze platen zijn de N⁰. 3, 5, 6, 7, 11, 12, 15 tot 44, 51 uit eene Serie, voorts vele ongenommerde in br. 4⁰. en eene geteekende: *Ici on traite à la prealable;* onder de platen zijn er twee van bastonnades. — Verzameling hier te lande zeer zeldzaam.

5059 **1788.** „Neerlands staatkundich Werpspel. 1788." — Openslaande plaat, waarop een vrijcorporist, met mantel en bef als le Sage ten Broek langzamerhand uitgekleed en aan de galg gehangen wordt, bijna gelijk de spotprent N⁰. 5010. — De plaat verder openslaande ziet men de verkleiningen der meeste spotprenten op de Patriotten. In de hierbijgevoegde afzonderlijke *Verklaaring* 8 bl. 8⁰. worden de volgende platen aldus genoemd en komen in deze Beschrijving op de bijgevoegde N⁰. voor:

3 Pruissische Huzaar: (Misschien als N⁰. 4976).
4 Gewapende wetvertreder. (4555. Op P. de Waal).
5 Innemen van Hattem. (4732. Hattem bezet).
6 Geleerde Krijgsheld. (4673. Op le Sage ten Broek).
8 Haan met de Bril. (5015. De kees door een Haan gebrild).

9 De Uittogt. (4832. Uittogt van Du Fez uit Rotterdam).
10 De Strafoefening. (5018. De Kees door de vrijheid gegeesseld).
11 De Vrijheid in het Stroopvat. (4553. Op A. Berkhuis te Rotterdam).
12 De man in de broek. (5009. Op le Sage ten Broek).
13 De Wolf in het Schaapsvel. (4894. Op Ds. A. Marcel te Rijswijk).
16 Politiek Sekreet. (4560. Op de Patriotten te Rotterdam).
17 Het verbond. (Alliantie met Frankrijk in 1785.) Zie op het jaar 1795.
18 Vrijheid zonder hoofd. (5013. Beeld der vrijheid met de Keezendans).
19 Zaters muziek. (4875. Keezendans met den Duivel als speelman).
22 Lijkstaatsie van een dooden Zalm. (4928 op Corn. Rijngraaf von Salm).
23 De verleidingspreek. (4748 De Cantzelhuzaaren).
24 De aderlaating. (4858 op de 4 Amsterdamsche Burgemeesters).
26 De ruiters à la mode. (5024. De blikken banquetruiters).
27 Professor als schildwacht. (Op le Sage ten Broek). Deze plaat niet beschreven.
29 Gedwongen arbeid. (4876. De vrijheid zweept de Vrijcorporisten voort).
31, 32, 33, 34 en 36: Loon voor alle oproerkraaijers, zijn de openslaande figuren en Transparant van le Sage ten Broek als 5010. De overige N⁰. zijn de wapens der Provinciën en het Pruissische wapen. — Zeer belangrijke plaat om de 21 verkleinde Spotprenten, en vrij zeldzaam.

5060 Febr. „Arquebusade buiten de Leidsche poort te Amsterdam. Febr. 1788."— Klein plaatje in br. med. als die in van Ollefen Stads- en Dorpsbeschrijver. Links eene militaire executie, nl. een knielend man die de kogel krijgt; in het midden eene galg, waaraan een man hangt, regts eene schaar zittende personen. Plaatje in medaillon, met 6reg. vers: „Deez schets..... vertoont u een geval, dat na verloop van duizend ja„ren, — het braven hart nog treffen zal." 8⁰. — Dit plaatje vertoont de militaire executie bij het Regiment Zwitsers, te Amsterdam in garnizoen. Zie Ned. Jaarb. 1788 bl. 297. Deze plaat is uit?

5061 Febr. Het wegnemen der stadspoorten van Franeker. (Wagenaar, Verv.
a XIX, 170). Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XIX.
b Dez. plaat *proefdr. v. a. l.*

5062 Hetzelfde. „Franeker ontpoorterd." br. 12⁰. Is Lr. F. uit: Atlas van Vaderl. Gebeurten. 1789.

5063 8 Maart. Illuminatiën en Decoratiën te Amsterdam op den 40en verjaardag van Willem V. (Wagenaar, Verv. XXI, 43.) — Serie van 12 platen; genommerd I—XII, allen naar *W. Kok*. br. 4⁰. of gr. 8⁰.

Met „Berigt van inteekening" op dit stel platen voor hoogstens *f* 5, 5 St. bij de Wed. J. Doll, Kalverstraat 4de huis van St. Luciënsteeg. Hierbij een 4reg. patriotsch vers: „Op het uitmuntend illumineeren 8 Maart 1788." gr. 4⁰. en de Proclamatie van 26 Februarij, waarbij deze illuminatie bevolen en ongeregeldheden verboden werden.

De platen zijn de volgende:

I Postkantoor. Door *C. J. de Huyser*. br. 4⁰.
II bij W. C. Backer, Hoofdofficier. Door *D. Veelwaard*. br. 4⁰.
III „ P. C. Hasselaar. Reg. Burgem. Door *J. L. v. Beek*. 8⁰.
IV „ M. Straalman. Oud-Burgem. Door *C. J. de Huyser*. br. 4⁰. Met afzonderlijke plaat der Sieraden.
V „ J. F. d'Orville, Oud-Pres. Schepen. Door *D. Veelwaard*. 8⁰.
VI „ H. Muilman en P. A. Hasselaar. Door *J. L. v. Beek*. br. 4⁰.

VII bij J. v. Marcelis. Oud Schepen. Door *denz.* br. 4⁰.
VIII „ H. W. Cramer. Raad. Door *denz.* gr. 8⁰.
IX „ J. Jac. de Bruyn. Door *denz.* gr. 8⁰.
X „ T. Otter. Door *D. Veelwaard.* gr. 8⁰.
XI „ Wed. A. van Hemert. Door *J. L. v. Beek.* br. 4⁰.
XII „ J. L. Gregory (in de: *Bonte Mantel*, thans Blinden-Instituut). Door *J. L. v. Beek.* br. 4⁰.

Proefdrukken vóór de letter heb ik hiervan nooit gezien, evenmin als Beschrijvingen, hoewel deze laatste uitdrukkelijk bij het Prospectus vermeld worden.

5064 Illuminatie voor het huis van C. C. Engelbronner op de Keizersgracht bij de Reguliersgracht. Met de Grieksche spreuk: Τοῦ Κοινοῦ Παλιγγενεσία en Hollandsch inschrift, tevens tijdvers:

„'t HersteL Van Bato's VrIIe LanDen,
„Doet nV VerheVgD Weer LIChten BranDen." (1788)

Naar *A. Zurcher* door *B. de Bakker*, gr. br. fol. Met (zeldzame) folio: *Verklaaring*.

5065 Pyramide, gekroond met een Oranjeboom, van onderen het Amsterdamsche wapen. *Teekening* van eene illuminatie voor het herstel der Constitutie. fol.

5066 „Afbeelding van de Illuminatie en Decoratie voor het huis der Op„rechte Vaderlandsche Societeit op het West Nieuwland te Rotterdam, „enz. — Met bijvoeging der 2 sachenetten, de Alliantie en Guarandatie, „op 7 Aug. geplaatst." (Wagenaar, XX. 473.) — Afbeelding van den geheelen versierden voorgevel der Societeit met alle chassinetten en hunne onderschriften. Voorts zijn er afzonderlijk op vastgehecht de (meestal ontbrekende) afbeeldingen in 12⁰, der in het onderschrift vermeldde 2 chassinetten, op 7 Aug. geplaatst, getiteld: „De trouw onzer voorvaderen" en: „Een zegen voor „het nageslacht." Op de plaat zelve zijn ramen achter die chassinetten. Naar en door *F. Sansom.* Hg. 62, br. 51 dm. gr. fol.

5067 Hetzelfde, kleiner, met de onbedekte ramen en zonder de chassinetten van 7 Aug. Door *F. Sansom.* Hg. 32, br. 24 dm. fol.

5068 Hetzelfde, grooter, met de chassinetten van 7 Aug. *in* de plaat en eene volksmenigte voor het huis. Naar en door *Sansom.* Hg. 40, br. 29 dm. fol.

5069 Hetzelfde, met de 2 chassinetten van 7 Aug. *in* de plaat gedrukt; zonder ramen op de plaats der chassinetten. Door *J. Groenendijk.* Hg. 54, br. 38 dm. gr. fol.

5070 Drie andere illuminatiën te Rotterdam den 8 Maart of 8 April. (Wagenaar, XX, 474. Ned. Jaarb. 649.) Allen naar *A. Boon,* gegrav. door *F. Sansom,* met adres van *N. Cornel.* Elk hg. 29, br. 33 dm. br. fol.
(1) Illuminatie van J. C. de Groot op het Haringvliet.
(2) „ „ M. D. Peypers „ „ „
(3) Zonder naam; vertoont eene pyramide, waaraan het portret, ter halver lijve, van Willem V. is vastgehecht en daaronder: W. D. V. Welligt bij den Heer Blaauw op de Schie.

Hierbij: Beschrijving van de beide Chassinetten, geschilderd door J. Z. S. Prey voor den Heer Arn. Koeper te Rott. 2 bl. fol. Deze schijnen niet in plaat gebragt te zijn.

Deze platen zijn alle (? of meerendeels) uit het bij N. Cornel uitgegeven werk: „Verheerlijkt en verlicht Rotterdam, of beschrijving der plech-

„tige Illuminatiën en Decoratiën welke binnen voornoemde stad hebben „plaats gehad 8 Maart en 7 Aug." 5 dl. 8⁰.

5071 a **8 Maart.** „Afbeelding van het plegtig Optrekken der Scheepstimmerlieden „der stadt Rotterdam, ter betooning v. haar vreugde over de Heug. Om„wenteling en de Herstelling v. Z. H. en ter Viering v. H. D. 40e „verjaardag, op de Groote Markt te zien." (Wagenaar, XX. 472). Wijd gezigt op de Markt, op den achtergrond de huizen; links het Erasmusbeeld, op den voorgrond de geheele optogt van het Noachsgild en der Scheepstimmerlieden. Goed gegraveerde plaat (door *J. Hulstkamp??*) — De naam is op dit Ex. uitgekrabt). Hg. 36, br. 48 dm. gr. br. fol. *Zeer zeldzaam.*

b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.* — Beide in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5072 **8 Maart, 7 Aug.** „Ter eeuwige gedachtenis wegens de vreugde bedrijven „en het door de stad trekken der Scheepstimmerlieden te Rotterdam, op „de Eerste blijde verjaaringe v. H.H. Hoogh. 8 Maart en 7 Aug." (Wagenaar, XX, 472). Gezigt van het optrekken der Scheepstimmerlieden met de Vaandels, uit het Stadstimmerhuis over de Nieuwe Oostbrug. Met bovenstaand onderschrift. Naar en door *Sansom* en *Roosing*. Hg. 23 br. 31 dm. br. fol.

5073 „In de Oranjeboom." — Een Oranjeboom met dit opschrift en in eene gebogen rand als een spiegel, omgeven door 2 zuilen en eene boog; met uitvoerig vers in boekdruk: „Ter Gedachtenis op Neerlands Oranjeboom." Rott. J. Scheffers, Houtsnede. fol. In den Atlas v.d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5074 Illuminatie te Utrecht voor het huis van Mr. Dv. van Sorgen. Met 2 reg. onderschrift. „Als nu door 's Heeren gunst" enz., en 2 reg. bovenschrift: „Ter eere van 8 Maart 1788 en gedachtenis der intree v. Z. H. „in Utrecht, 16 Sept. 1787." Slechte plaat, zonder naam. 4⁰.

5075 „Afbeeldinge v. h. dorp Crommenie op den weg v. Wormerveer na „Crommenie,... met de luysterryke Optogt op 8 Maart 1788, de 40e „verjaardag v. Prins Willem V, door de onderstaande Burgers en Inwoon„ders met een konstig geschilderd syden Oranje vaandel en bord dat door „Jan Adamie, Burger aldaar is gegeven tot gedagtenis v. h. herstel v. „onzen Prins in 1787. Met approbatie der Magistraat v. Krommenie in „de kerk geplaatst. Deze optogt is hervat 20 April 1788 door meest „dezelve personen, om gelegenheid te geven tot het uitvoeren en in 't ligt „geven v. deze afbeelding en plaat." — Opschrift boven een gezigt op Krommenie; lager de optogt in 4 rijen, en daaronder de gegraveerde namen van alle personen die deze optogt hebben bijgewoond. Jan Adamie was Broodbakker te Krommenie. Fraai geëtst door *J. Jelgerhuis Rz.* Hg. 49, br. 70 dm. gr. br. fol.

Het eenigste Ex. wat ik ooit van deze plaat gezien heb, en die nergens vermeld is, berust in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5076 (**8 April.**) Komst v. Z. H. te Rotterdam. (Wagenaar XX, 473). kl. plaatje. 12⁰. Is hetzelfde plaatje als later in 1791 gebruikt is.

5077 **12 April.** „Afbeelding der Plechtige Illuminatie in de Societeit: „De Op„regte Vaderlandsche Eendracht" te Rotterdam 12 April 1788, bij gelegen„heid van de gelukkige herstelling van 's Lands wettige Constitutie met „de afbeelding der Medaille, waar mede de Vroedschap dese Societeit heeft „vereert." — Afbeelding van de groote binnenplaats der Societeit in de Nadorstlaan met al de illuminatiën, chassinetten, het orchest, enz. en eene menigte toeschouwers. Onderaan, in het midden tusschen het onderschrift,

de afbeelding der penning van de Rustbewaarders te Rotterdam, (zie N°. 4948) waarover eene uitvoerige beschrijving in: v. Loon, Historiepenn., Verv. II, bl. 353. N°. 696. Deze illuminatie had plaats wegens de verbintenis met Pruissen gesloten, en 15 April te Berlijn geteekend. (Wagenaar, Verv. XX, 12. Ned. Jaarb. 780). Naar *A. Hauck*, door *Sansom* en *Roosing*. Hg. 38, br. 52 dm. br. fol.

5078 **29 April**. „Aftocht der Pruisschen. 29 April" (uit Amsterdam). (Wagenaar,
a Verv. XX, 150). Door *C. Brouwer*. br. 12°. Uit: (Fokke) Vad. Hist. in themata.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5079 (**Mei.**) Afbeelding der Meyboomen te 's Hage in 1788. 89. Uit: Nederl. Merc. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5080 **9 Junij** tot **13 Julij**. Bezoek v. d. Koning v. Pruissen Frederik Willem aan zijne Zuster Prinses Wilhelmina op het Loo. (Wagenaar XXI, 226—239. Nederl. Jaarb. 926—939, Ned. Merc. 212, enz.)

(1) 9 Junij „Heugelijke Ontmoeting v. de Princesse v. Or. met d. Koning v. Pruissen Frederik III te Cleve.

(2) 10 Julij. „Plegtige Deputatie aan Prins Willem V op de Oranie Zaal, ter „overgave der Acte van Guarantie v. h. Erfstadhouderschap.

(3) 13 Julij. „Teeder Afscheid v. Z. Maj. v. H. K. H. en Vorstel. Spruyten op het Loo.

Serie van 3 gekleurde ongenom. platen, uitgegeven door *G. B. Probst* te Augsburg. kl. br. fol. *Zeer zeldzaam*. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

5081 **10 Julij**. „Plegtige Deputatie aan Z. H. Willem V van de Acte van Gua„rantie of vernieuwing v. h. Erfstadhouderschap door 7 Heeren uit de „Algem. Staaten overgegeven op de Oranjezaal." (Wagenaar, Verv. XX. 46—59. Ned. Jaarb. 242, 1090 enz., v. Loon, Historiepenn. Verv. II. 387, N°. 774.) Naar *M. la Fargue* door *T. H. K.* br. 12°. — Op dit plaatje en op de Duitsche plaat N°. 5080 staat uitdrukkelijk: 10 Julij, terwijl in Wagenaar en de Jaarboeken 3 Julij als de dag der overgave vermeld is. Zie de medaille hierover geslagen op 1790. Aug.

5082 Hetzelfde anders. Komst der Deputatie op het Voorplein. — „Bezending
a „der Staaten aan den Prins op 't Huis in 't Bosch." Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXI. bl. 216.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5083 *Hic Jacet*. — Zinneprent op de Acte van Guarantie van het Stadhouderschap. — De Prins staat, verzeld van zijne beide zonen, bij de graftombe van Willem I, met opschrift: *Hic Jacet*, en wijst 3 Magistraatspersonen (waarbij een die zich met wroeging afwendt) op een papier wat hij in de hand houdt, en waarop de hoofdzaken der Staatsregeling geschreven zijn, nl.: *Union d'Utrecht* en: *Retablissement du Stadhouderat*. (waarom zijn deze in het Fransch?) Met afzonderlijke: „Verklaring van de veelbeduidende „afbeelding" in 2 kol., die echter geenerlei licht geeft over tijd of bedoeling der plaat, welke zonder jaar en naam van graveur is. De pl. hg. 24, br. 38 dm. br. fol.

Deze plaat doelt hoogstwaarschijnlijk op de Acte v. Guarantie van het Stadhouderschap, ofschoon ze in den MS. Catal. Atlas v. Voorst op Maart 1785 vermeld is, als: „*Hic Jacet*, de sprekende schilderij van 1785," wat mij duister is. — In 1793 is deze plaat den 28 Febr. op nieuw gebruikt met eene verklaring onder de plaat gedrukt en bijvoeging van het jaar 1793.

5084 **6 Julij.** „Voorval met den Jager v. d. Franschen Ambassadeur in 's Hage,
a „6 Julij." (Wagenaar, Verv. XX. 67, Ned. Merc. 218, enz.) De Jager van den Graaf de St. Priest ging zonder Oranjekleur, slechts met eene witte kokarde over de Turfmarkt en verwekte daardoor een hevige oploop, waarbij hij 2 kinderen kwetste. Door *C. Brouwer*. 1789. br. 12⁰.
b Hetz. plaatje. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. in them.
5085 Hetzelfde, anders en grooter. Naar *M. la Fargue* door *T. H. K.* br. 12⁰.
5086 Hetzelfde, anders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke)
a Gesch. d. Nederl. XXI. bl. 200.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
5087 **13 Julij.** „Storm op het IJ, 13 Julij 1788." (Wagenaar, Verv. XXI. 45,
a die echter den datum 18 Junij opgeeft. Ned. Jaarb. 1149—54, waar uitdrukkelijk 13 Julij vermeld wordt.) Door *C. Brouwer.* br. 12⁰. Uit: (Fokke) Vad. Gesch. in them.
b Dez. plaat, met adres v. *A. Fokke.*
c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
5088 Hetzelfde anders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke)
a Gesch. d. Nederl. XXI. bl. 226.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*
5089 **7 Aug.** „Verwoesting van de begraafplaats der Cappellen door buskruid." (Zie N⁰. 4669, 70.) en (Fokke) Gesch. d. Ned. XXI. 244.) Afbeelding der begraafplaats in ruïne; rechts de kerktoren van Gorsel. Naar *J. A. Kallenbach* door *De Wit* en *Jonxis.* Hg. 27, br. 37 dm. br. fol. — Pendant van N⁰. 4670.

Hierbij de: Beschouwing over de begraafplaats door *W. H. Sels.* 16 bl. gr. 4⁰. als bij 4670. — Deze Beschouwing is een der beste staaltjes van de overdreven en belagchelijke schrijftrant dier dagen.

5090 Hetzelfde, nagenoeg als voren. Door *P. H. Jonxis.* 8⁰. Uit??
5091 Hetzelfde, eenigzins anders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit:
a (Fokke) Gesch. d. Nederl. XXI. bl. 244.
b Dez. pl., *proefdr. v. a. l.*
5092 „Het stadhuis te Amsterdam verlicht bij den verjaardag van H. K. H." Met adres van *B. Mourik.* 4⁰. Uit: Ned. Merc.
5093 „Illuminatie voor het huis van Mr. M. Straalman, Oud-Burgemeester „te Amsterdam, op 7 Aug." met inschrift: *Salus Patriae.* Naar en door *B. de Bakker.* Hg. 26, br. 17 dm. gr. 4⁰. — Is deze plaat aldus afzonderlijk verschenen?? Ze schijnt in geen boek te behooren.
5094 „Illuminatiën en Decoratiën voor het huis van M. Th. Peypers (te Rot-„terdam,) op 7 Aug." Naar *A. Boon* door *Spruyt.* Hg. 30, br. 34 dm. br. fol. Bovenaan geteekend: bl. 120.
5095 „Illuminatie en decoratie voor het huis van H. van Oort (te Rotterdam,) „op 7 Aug. Naar *A. Boon* door *Spruyt.* Hg. 42, br. 26 dm. gr. fol. Bovenaan geteekend: bl. 108.
5096 „Afbeelding van 't voren gemelde Aliantie Chassinet vertoont ten huyze „van A. Groenendijk, op de Wijnhaven te Rotterdam." Naar *A. Groenendijk* door *J. Groenendijk.* Hg. 31, br. 22 dm. kl. fol.
5097 „Illuminatie voor het huis v. d. Heer H. Kloete in de Vischsteeg" te Rotterdam. Grove houtsnede. Hg. 40, br. 24 dm. fol.

De 4 voorgaande N⁰. zijn uit het bij N⁰. 5070 aangehaalde werk: „Verheerlijkt en Verlicht Rotterdam," in 5 dl. 8⁰. bij *N. Cornel* uitgegeven.

Bij deze illuminatiën van 7 Aug. behooren natuurlijk ook de prenten der illuminatiën op 8 Maart, als: voor de „Opregte Vaderlandsche Societeit van 8 Maart", gelijk die toegepast is bij de gelegenheid van 7 Aug. Zie N⁰. 5066.

5098 **20 Aug.** Proclamatie van de Magistraat van 's Hage d. d. 20 Aug. aan de burgerij, om *niet* te illumineeren op den verjaardag van den Erfprins op 24 Aug. „begrijpende dat de Inwoonderen door herhaalde Illumin. „hunne vreugde genoegzaam hebben aan den dag gelegd." Plano.

5099 **1 Sept.** „Afbeelding v. 't Arivement en Wellekomst Groet van Leeuwen„burg of d. Santhoek v. Amsterdam met 't voortboegseeren van 7 sloe„pen en de Boeyer waarin is geweest Neêrlands Erfstadhouder. 1 Sept. „'s midd. om 1½ uur." — Serie van 3 pl. gen⁰. 1. 2. 3. — N⁰. 1. Gezigt v. de sloepen bij Leeuwenburg. N⁰. 2 voorbij de Haringpakkerij. N⁰. 3. Bij 't Tolhuis. — 3 vrij grove etsen, elk met 3 regels onderschr. Hg. 19, br. 26 dm. br. 4⁰. *Zeer zeldzaam*. In de Atlassen der Heeren Mr. S. v. Gijn te Dordrecht en A. v. Stolk te Rotterdam.

5100 **Sept.** „De Val van Faeton of Wonder Maand September, ter Gedagtenis „opgedraagen aan alle Weldenkende Inwoonders bij desz. eerste Verjaring „1788". — Spotprent op de Patriotten bij den eersten verjaardag van hunne nederlaag. — In de lucht een gedeelte der *Stadhouderspoort* waardoor de wagen van Phaeton rijdt, die door de bliksems van den Koning v. Pruissen uit de lucht geworpen wordt (dus op het doorrijden van de Stadhouderspoort door de Gijzelaar. Zie N⁰. 4690). Regts eene afgeknotte en verbrijzelde pyramide, waarop de namen: *Utrecht, Gorcum, Amsterdam*. Op den voorgrond links eenige verheugde Orangisten, regts eenige wanhopige Patriotten. Zonder naam v. grav. Hg. 25, br. 30 dm. br. fol. Blijkens de Nos. 1—6 boven de hoofden der Patriotten, schijnt hierbij eene verklaring te behooren die ik echter nooit gezien heb.

Deze plaat is in April 1793 eenigzins veranderd op nieuw gebruikt.

5101 Hetzelfde. Phaeton wordt door Jupiter uit den wagen geslingerd en zijne paarden vallen ter aarde; links eene Pyramide en Job met zijne vrienden op den mesthoop; regts eenige verbaasde menschen. Schetsteekening in O. I. inkt (door *Jelgerhuis*??) br. fol. — Heb ik eens ergens gezien.

5102 **18 Sept.** Utrechtsche extra Courant van 18 Sept., waarin het geheele verhaal der plechtige Dankpredikatie in den Dom, in tegenwoordigheid van den Prins, met Gemalin en kinderen en van den maaltijd, bij gelegenheid der verjaring der omwenteling aldaar. folio.

5103 **4 Oct.** Zinneprent voor: J. Le Francq van Berkhey's, Aanspraek van Ley-
a „dens Burger Maegden rei by de inkomst van Hunne Hoogheden te Leyden „op 4 Oct." — Twee maagden houden een medaillon met de borstbeelden van HH. HH. vast; daarboven een brandend hart in eikenloof, waaronder: XXI, het jaar van hun huwelijk; onderaan 2 regels: „Dat Leydens maagd „nu bloemen strooi" en de stadssleutels. Naar *Berkhey* door *J. G. Visser*. 8⁰. — Dit plaatje is verbroken en hiervan bestaan maar drie afdrukken.

b Hetzelfde plaatje, waarbij Berkhey eenige ornamenten heeft geteekend en eenige veranderingen aangebracht, bijv. bovenaan een pellikaan, met haar jongen in haar nest, onderaan twee zwanen, hunne jongen broedende.

c De vorige voorstelling in plaat. Door *J. G. Visser*. 8⁰.

d Dez. plaat. Fraai gekleurd.

Hierbij 6 brieven van den graveur *J. G. Visser* aan *Berkhey* over dit

plaatje, en vele aanteekeningen van Berkhey zelven; voorts: Berkhey's uitlegging in dicht van de titelplaat, en: „Kort Bericht over de Intrede „in Leyden. 1788." 45 bl. 8⁰. waarvoor deze plaat behoort.

5104 (31 Oct.) De Maatschappij *Felix Meritis* ingewijd. (Wagenaar, Verv. XXI, 56. XXIII, 44. Ned. Jaarb. 1529). — „Grondteekeningen van het „Gebouw der Maatschappij van verdiensten, ten spreuke voerende Felix Me„ritis opgericht te Amsterdam volgends de plans van den Bouwkunstenaar „Jacob Otten Husly. Amst. bij C. S. Roos." — Serie van 8 bouwkundige platen van dit gebouw, met Titel, enz. Door *J. O. Husly*. gr. fol.

Deze 8 platen zijn:

I. Plattegrond van de eerste verdieping.
II. Plattegrond van de tweede verdieping.
III. Plattegrond van de derde verdieping.
IV. Voorgevel.
V. Doorsnede volgens C. D.
VI. Zijgevel.
VII. Doorsnede volgens A. B.
VIII. Achtergevel.

Zonder naam van graveur, waarschijnlijk door *N. van der Meer Jr.* Hierbij titel en 4 blz. tekst in het Hollandsch en Fransch.

5105 „Afbeelding v. 't Huijs der Maatschappij *Felix Meritis*. 1790." 4⁰. Met adres van *B. Mourik*. Uit: Nederl. Merc. Mei. 1790. Zie op N⁰. 5123 en 5124 de afbeelding der 4 groote zalen en hunner Inwijding, en op N⁰. 4321 de Zinneprent op de Stichting.

5106 Zinneprent op de Maatschappij *Felix Meritis*: nl. eene zittende Zinnebeeldige vrouw, wijzende op haar zegel; naast haar eene electriseermachine, op den voorgrond een brandspiegel, globe, enz. *Proefdr. v. a. l.* gr. 8o. Titelprent voor het Gedenkstuk der Inwijding in 1800 verschenen.

5107 17 Nov. Walvischvangst. — Afbeelding van eenige Walvischvaarders in het hooge Noorden en van Sloepen waarin Harpoeniers, enz. Breed 4o houtsnee plaatje door *H. Numan*, boven het verkoopbiljet van: „Een extra „ordinaris welgestoffeerd Walvisvangers Gereedschap te Amst., liggende te „Oost-Zaandam op het pakhuis Asia op 't Kalf," waarin eene uitvoerige opsomming van alle gereedschap. Plano. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

5108 19 Dec. Afbeelding van een brand te Amsterdam op de Utrechtsche straat bij de Prinsengracht. *Teekening*, niet gegraveerd. Hg. 18, br. 16 dm. 4o.

5109 Zware brand in het Koffijhuis: de Oranje-Societeit in de Kalverstraat, die tot aan het Rokin bij de Beurs doorging. Naar *P. Wagenaar* door *A. Hulk*. 12o.

5110 „Gezigt van de Rivier de Maas voor Rotterdam, in den winter van 1788 „en het begin van 1789." — Zonder eenigen naam van graveur. Hg. 41, br. 56 dm. br. fol. Deze plaat is geheel dezelfde als die van 1784 door *v. d. Haar* en *Spruyt*. N⁰. 4533; het is een latere afdruk met veranderd onderschrift.

5111 „Nieuwe kaart v. d. Hollandschen Helicon naar de jongste ontdekkingen, „1788." Door *C. v. Baarsel*, met adres v. *J. ten Brink*. 4⁰. Uit de: Post v.d. Helicon. — De originele teekening in den Atlas v.d. Heer R.P.W. de Vries.

5112 1789. „De waare vaderland-liefde." Zinneprent. Eene groote pyramide
a met Latijnsch en Grieksch opschrift ter eere van Willem V staat op eene

estrade van vier treden; rechts op den voorgrond een brandende vaas op een voetstuk, links een krijgsman, die eene vlag: *In hoc Signo* omhoog houdt. Naar *H. Lapis* door *M. Sallieth.* Onderaan een uitvoerig vers in 12 coupl. van *J. van Haastert.* Kunstschilder te Delft, 1788. Hg. 44, br. 55 dm. br. fol. — Hierbij eene afzonderlijke uitvoerige *Uitlegging* der zes groepen, verdeeld in 28 N°. even groot als de plaat.

b Dezelfde plaat *gekleurd* met bijgevoegd adres van *G. Bom.* 1790.

c Dezelfde plaat, *onafgemaakte Proefdruk* in *rood* vóór vele opschriften en vóór het vers.

5113 Nieuwjaarswensch van den Toornwachter van Leyden. Met afbeelding van het Stadhuis aldaar in houtsnede als op N°. 3977, *ff.* doch met inschrift: *Wilhelmus van Nassauwen*, en groot vers van C. van der Ark, Stadstrompetter en adres v. A. Koet en Zoon. Plano.

5114 Nieuwjaarswensch van de klapwakers te Leyden; met afbeelding van het Leidsche wapen, aan weerszijden een klapwaker, in *houtsnede.* Met 2 verzen, een in 2 en een in 4 kol. fol. Met adres v. A. Koet.

5115 (23 Jan.) Zware ijsgang aan de Waal. Door *R. Vinkeles* 12°. Uit (Fokke)
a Gesch. d. Ned. XXII. 57.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5116 **24 Jan.** „Executie te Amsterdam wegens het Verbranden der Libel en „Lasterschriften, door de zoogenaamde Emigranten geschreven, te Amst. „verrigt 24 Jan. 1789." (Ned. Jaarb. 115). Gezigt van het Schavot voor het Stadhuis te Amst. opgerigt. Zonder naam v. grav. 8°. Uit?

5117 Hetzelfde kleiner en anders. br. 12°. Is Lr. V. uit: Atlas v. Vaderl. Gebeurten. 1789. 8°. — Hierbij de beschrijving waaruit blijkt dat de verbrandde boekjes onder anderen waren: De uitgeweeken Patriot en: Neerlands Deboraa. In de Ned. Jaarb. 1788, bl. 1519 vindt men eene lijst van 13 Patriotsche pamphletten den 9 Oct. 1788 bij de boekverkoopers opgehaald. — Bij die Executie werd ook gegeesseld de vroegere bode van het Genootschap: *Tot Nut der Schutterij* Schouten genaamd, wegens het rondbrengen dier pamphletten.

5118 **16 Mei.** „Executie van 't Vonnis (het zwaard over het hoofd) „aan Mr. C. „van der Burgh, Burgemeester van Bolsward, binnen Leeuwarden, 16 May „1789." (Wagenaar, Verv. XXII: 29. Ned. Jaarb. 951.) Uitvoerig gezigt van de met vele boomen beplante executieplaats. Goed geëtste plaat zonder naam (door *J. Jelgerhuis??*) Hg. 23, br. 29 dm. br. 4°.

5119 Hetzelfde, geheel anders. Gezigt van het Schavot voor het Stadhuis zonder
a eenigen boom. Naar *J. Buijs* door *R. Vinkeles.* 8°. Uit Wagenaar, Verv. XXII.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5120 Hetzelfde als voren. Door *R. Vinkeles.* 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned.
a XXII. bl. 116. Hierbij zijn portret in medaillon met 4 reg. vers. Uit: Vaderl.-Chocolaad.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5121 „Voorval tusschen een Jood en een Keeshond, die om bij zijn Meester te „komen den Israliet (*sic*) door de Haarlemmervaart heeft Gesleept. 1789." Afbeelding van de Haarlemmervaart bij Amsterdam, waar eene chais met voerman en paard op den weg staat en de kees met zijne vracht aankomt. Hieronder een vers van 24 reg.: „Onlangs bij 't Tolhek" enz. Hg. 10 en 28, br. 14 dm. kl. fol.

Waarschijnlijk is dit eene bedekte verheffing van de trouw der Patriotten

of Keezen, waartoe de Joden meestal behoorden en die in deze jaren zoozeer gewraakt werd. Of het voorval werkelijk gebeurd is? De plaat heeft geen datum, doch stelt het landschap in den zomer voor.

5122 2 Julij. „Inhaaling van H. K. H. te Berlijn, welke door de Magistraat „wordt aangebooden een vers op Oranje Atlas (*satijn*) gedrukt." Naar *M. la Fargue*, door *J. G. Visser*. br. 12⁰. Dit plaatje en de N⁰. 4940 enz. allen naar *M. la Fargue* schijnen uit een volksboekje van dien tijd te zijn.

5123 (8 Jan. en Nov.) „Inwijding van Felix Meritis" te Amsterdam. Afbeelding
a der inwijding van de verschillende Gehoorzalen op 8 en 9 Jan. en in Nov. (Wagenaar. Verv. XXIII. 44). Afbeelding der Concertzaal waar Prof. A. Boun het woord voert. Naar *J. Buys*, door *R. Vinkeles*. 1799. 8⁰. Uit: Wagenaar. Verv. XXIII.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5124 Afbeelding van de groote Gehoorzaal, Muzijkzaal, Teekenzaal en Zaal van
a Natuurkunde in het Gebouw *Felix Meritis*. Naar *P. Barbiers* en *J. Kuyper*, door *N. v. d. Meer*; *R. Vinkeles*, en *D. Vrijdag*. Iedere pl. hg. 45, br. 54 dm. br. fol.
b Dez. platen. Fraaije *proefdr. v. a. l.*

5125 (14 Nov.) De Brabandsche Kanselier van Crumpipen uit Breda in staatsie
a naar Braband teruggebracht. (Wagenaar, Verv. XXII, 318. (Fokke,) Gesch. Gesch. d. Ned. XXII. 180.) Door *R. Vinkeles*. Uit: Wagenaar, Verv. XXII.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. l. a.*

5126 1790. 23 Maart. „Verbranding van een fameus libel voor den Raadhuize
a „van Haarlem." (Wagenaar, Verv. XXIII, 284, enz. Ned. Jaarb. 188.) Gezigt van het Stadhuis en het verbranden van het pamflet: „Antwoord „aan den schrijver v. d. Vrijmoedigen raad aan Nederland en Haarlem „bijzonder." Goed gegrav. plaat naar *Wiggers*. Hg. 21, br. 25 dm. br. 4⁰.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

5127 Hetzelfde, een weinig anders. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar,
a Verv. XXIII.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5128 24 Mei. „Inzegening van het vaandel v. d. H. Lambertus buiten Luik.
a 24 Mei." Door *C. Brouwer*. 1790. Met adres v. *A. Fokke Sm*. br. 12⁰.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5129 17 Junij. „Het beeltenis v. Van der Noot te Brussel op het Altaar ge„plaatst. 17 Junij." Door *C. Brouwer*. 1790. Met adres v. *A. Fokke Sm*. br. 12⁰.

Dit en het vorige plaatje schijnen te behooren in (Fokke's) Vaderl. Hist. in them. doch vind ik niet in de 5e uitgave van 1801. Volgens het aangeteekende over dit werkje op N⁰. 4057 verscheen de 4e uitgave voor het eerst met plaatjes en waarschijnlijk behooren deze beide daarin, doch zijn reeds in de volgende en latere uitgaven weggelaten. Daar de 4e uitgave niet in mijn bezit is, kan ik het niet nazien.

5130 Zinneprenten op de Brabandsche Omwenteling. br. 4⁰.
a „Exactis Tyrannis, aris restitutis, etc. 1790." Eene kolom waarboven een kruis straalt. br. 4⁰.
b „Costume d'un Benedictin Porte Etendart." Militair met vaandel waarin een kruis. *Gekleurd*. gr. 4⁰.
c „Costume d'un Capucin des Croisés Belgique, tel qu'il s'est trouvé à la „bataille de Falmagne, 28 Sept. 1790." Een gewapende Capucyn, een kruisbeeld in de linker-, een opgeheven sabel in de regterhand. gr. 4⁰.

d Dezelfde voorstelling, met onderschrift: „De Brabandsche Held." Door *J. F. Lange*. gr. 4°. — Hierbij een 6reg. vers over den Belgischen Capucijn, Orange Arnaud, door de Oostenr. troepen gevangen genomen in de bataille van Falmagne.

e Dezelfde voorstelling, doch andere gravure, in 't zwart, zonder onderschrift. Geheel gepointilleerd door *Sophia W. Evans*. Rott. 1790. Met afzonderlijk 6reg. vers over den Abt van Tongerloo, Chef v. h. gewezen jagercorps v. Tongerloo.

f Eene bijna dergelijke voorstelling, namelijk een Capucyn, met zwaard op zijde, crucifix op de borst, in de hand een billet: *Brevet de Capitaine*. Zonder onderschrift. Door *S. W. Evans*. Rott. 1791. 4°. — N°. *a, b, c, d,* in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.; N°. *e, f,* in die v.d. Heer A. J. Nijland te Utrecht.

5131 „De gewapende Jacobeyn." — Een ezel in monteering met hooge muts en kokarde, het geweer op schouder, staat op post; in het verschiet eene kleine stad. Zonder naam. Hg. 26, br. 15 dm. gr. 4°. Is dezelfde plaat als N°. 4900 de Gewapende Foef, doch nu met bovenstaand onderschrift.

5132 Dez. plaat als voren, doch de ezel blootshoofds, met onderschrift: Fransch Patriot. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

5133 Aug. „Gedenkpenning op de Herstelling en Guarantie van de Constitutie, „enz. Door H. H. M. uitgedeeld in 1790." Afbeelding in natuurlijke grootte van de voor- en keerzijde. — K. Z.: „Heroibus patriis libertas „publica" (Wagenaar, Verv. XXII, 285. Ned. Jaarb. 1790. bl. 1893.) Deze medaille is ontworpen door F. Hemsterhuis, gegraveerd door Schepp en werd in Augustus 1790 uitgereikt, volgens Resolutie van 1 Junij 1788. Naar *J. W. Marmé*, door *J. v. Hiltrop*. Met adres v. G. v. d. Brink Jansz. br. 4°. Hg. 20, br. 27 dm. Zie van Loon, Historiepenn., Verv. II, bl. 387 en 389. N°. 774.

5134 10 Aug. „Afbeelding van de eerste Algemeenen Vergadering (in de Lu-
a „thersche Oude Kerk) van de Maatschappij „Tot Nut van 't Algemeen." Naar *J. Bulthuis*, door *J. de Wit*. Hg. 41, br. 48 dm. br. fol.

b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.*

5135 Hetzelfde, veel kleiner en eenigzins anders. (Door *C. Brouwer*. 1790.) br. 12°. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. in them. Eene naauwkeurige copy van dit plaatje komt voor op N°. 4613 *a*: Zinneprent bij de Oprigting der Maatschappij door *B. de Bakker* in 1786 vervaardigd. — Ten einde de schijnbare onmogelijkheid te verklaren dat eene plaat in 1786 uitgegeven eene afbeelding zou kunnen geven van eene vergadering eerst in 1790 gehouden, zij hier bijgevoegd, dat de druk *b* der plaat 4613, welke die afbeelding niet heeft, het adres van *C. Focking* zonder jaar draagt, en de druk *a* het adres heeft van D. H. Langeveld. 1794.

5136 19 Aug. „Afbeelding van den nieuwerwetschen schaatsenrijder," (namelijk op rollen) „gelijk hij zijne exercitien heeft verricht tusschen 's Hage en „Scheveningen, in tegenwoordigheid van duizende aanschouwers." — Afbeelding van een Zwitser die in zijne nationale kleeding, op rollen schaatsen rijdt; waaronder eene afbeelding zijner schaatsen. Daaronder: *Klinkdicht* in 4 coupl. door H.S. Gedrukt in kleuren. Hg. 15 en 30, br. 10 en 16 dm. kl. fol. — Hierbij N°. 50 van van het tijdschrift: Eigen Haard, 1876, waarin eene reproductie dezer gravure bij het toen, in 1876, in zwang komen van een *Skating rink*.

5137 **14 Oct.** „Afbeelding en beschrijving der plechtige en Vorstelijke Trouw- „Statie bij het Hooge Huuwlijk van Frederika Louise Wilhelmina, Princ. „v. Oranje en Carl Georg August, Erfprins v. Brunswijk, voltrokken „14 Oct. 1790." (Wagenaar XXIII, 297). Optogt langs het Mauritshuis (links) naar de Vijverberg. Zonder eenigen naam, onderaan beschrijving der N⁰. I—XX. Met adres v. Is. du Mee in de Spuistraat. Hg. 18, br. 31 dm. br. fol.

Deze plaat is òf dezelfde als N⁰. 4137 van het jaar 1763: Het uitrijden v. d. Prins v. Oranje, wat ik nu niet kan nazien, — òf daarna gecopieerd.

5138 **14 Oct.** Beschrijving der plechtigheden bij het huwelijk van Karel George, Erfprins van Brunswijk met Frederika Louisa van Oranje in de Jakobskerk te 's Hage. 's Hage. P. Gosse. Plano. — Hierbij: Lijst der daagelijksche Plechtigheden van 11—20 Oct. Twee bladz. 4⁰.

5139 „Eerzuil voor Carolus George Aug. van Brunswijk en Frederika Louisa „van Oranje bij hun Huwelijk." (Wagenaar, Verv. XXIII, 297). Op een voetstuk staan de beide echtgenooten door zinnebeelden omgeven. Naar *A. Groenendijk* door *J. Groenendijk*. Met beschrijving en vers door Ds. J. Scharp, te Rotterdam onder de plaat. fol.

5140 Zinneprent op dit huwelijk en het bijna gelijktijdige (1 Oct. 1791) van
a den Erfprins Willem Frederik van Oranje met Frederika Louisa van Pruissen. (Wagenaar, Verv. XXIV, 162). — De borstbeelden der twee echtparen bovenaan, regts en links ter weêrzijden van de wereldkloot; op een altaar twee zinnebeeldige figuren van hnwelijksmin en Latijnsch opschrift: *Sacro connubio junguntur*, etc. Naar *P. C. la Fargue*, door *J. G. Visser*. Hg. 50, br. 38 dm. gr. fol. Zie N⁰. 5158.
b Dez. smakelooze plaat, fraai *gekleurd*.

Hierbij een groot folio vers: „Dichtlievende bespiegeling op het zinnebeeldig Tafereel der hooge huwelijken, door J. L. F. V. B. (*J. le Francq v. Berkhey*) onder de spreuk: *sic In Languore Fidelis Vovet Batavus*" Met adres: Amst. G. Bom in de Halsteeg. — In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht, is hierbij nog eene: „Uitlegging der zinnebeelden" in 2 kol. br. 4⁰. en hetzelfde in het Duitsch: „Auslegung der Sinbilder; etc. br. 4⁰.

5141 Andere zinneprent op hetzelfde dubbele huwelijk. In een open tempel staan de twee echtparen voor twee brandende altaren en worden omstrengeld door bloemfestoenen uit den hemel afgelaten. Met adres van *W. Coertse*. gr. 4⁰. Hierbij eene verklaring van het: „Tafreel der Vorstel. echtverbindtenissen" enz.

5142 **20 Oct.** „Het springen van het Admiraliteitsjacht op de Maas te Rotter- „dam, op 20 Oct." bij de feestvieringen ter eere van de komst van het Stadhouderlijk gezin. (Wagenaar, Verv. XXIV, 14). Met adres van *J. J. Meijneken* te Rotterdam. br. 4⁰.

5143 *a* (**Dec.**) Hooge zee voor Scheveningen. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIII.

5144 **31 Dec.** „Zwaare mist te Amsterdam." (Wagenaar, Verv. XXIV, 104,
a 108). Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit (Fokke). Gesch. d. Ned. XXIII, 53.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

5144*Hetzelfde, anders; genomen van de Keizersgracht, vóór *Felix Meritis*.
a (Door *C. Brouwer*.) br. 12. Uit: (Fokke.) Vaderl. Hist. in them.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.*

5145 **(1791.) 8 Maart**. „Neerlands Vreugde Courant, op den 8 Maart, zijnde de „Verjaar en Gedenkdag van Z. H. Willem V, bij gelegenheid dat hij de „Republiek 25 jaren geregeerd heeft." Verhaal in 3 kol. met Oranje-boomen ter weerszijde. Amst. J. Peppelenbos. Jonge Roelofssteeg. Plano.

„Oranjes Jubelcourant of Nederlandsch Gedenkblad, zijnde een kort „tafreel der levensgevallen v. Willem V. Rott. J. Hofhout en Zn." Plano.

5146 **6 Julij**. „Zwaare brand van 's Lands Zee Magazijn te Amsterdam." Op Woensdag morgen 4 ure, waardoor 2 millioen schade. (Wagenaar, Verv. XXIV, 225). Naar *J. v. Meurs*, door *J. L. v. Beek*. gr. br. 4⁰.

5147 Hetzelfde, eenigzins anders. — 3 platen gen⁰. I, II en III, ieder met 1
a regel onderschrift. kl. br. 4⁰. Uit het hierbij gevoegde: 's Lands Zeemagazijn te Amsterdam beschouwd vóór, bij en na den brand van 5 en 6 Julij 1791. Amst. 1791. 8⁰. — Plaat I stelt voor: het Zeemagazijn in welstand, pl. II de Brand, pl. III „Ruïne van 's Lands Zeemagazijn."
b Dez. plaat II in *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde voorstellingen als pl. I, II en III. Fraaije *teekeningen* in O.-I. inkt voor de voorg. pl. door *Bulthuis*. br. 4⁰.

5148 Hetzelfde (de Brand) iets verkleind. Met 1 regel onderschrift. Naar en door *W. Kok*. kl. br. 4⁰.

5149 Hetzelfde, iets kleiner en anders. Met 1 reg. curs. onderschr. en adres
a v. *G. Roos*. kl. br. 4⁰.
b Dez. plaat. *proefdr. v. a. l.*

5150 Hetzelfde, anders. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar,
a Verv. XXIV.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5151 *a* Hezelfde, geheel als voren, verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.
b Dez. plaat. *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIII.

5152 Hetzelfde anders. (Door *C. Brouwer*.) br. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Hist. in them. — Hetzelfde, bijna als voren in med. Naar *P. Wagenaar* door *J. Wijsman*. 12⁰.

5153 Hetzelfde, grooter, waaronder een uitvoerig vers van: *Amsterdammer*, in cursyf, in 2 kol. gedrukt. Hg. 10 en 41 dm. br. 16 en 26 dm. fol.

5154 **3 Aug.** „Afbeelding v. d. Gasthuiskerk te Amsterdam zo als dez. zig „v. binnen vertoonde op Woensdag av. 3 Aug. bij gelegenheid dat daar „de eerste Predikatie voor de Herstelde Luthersche Gemeente uitgesproken is door haaren Leeraar J. Hamelau." (Wagenaar, Verv. XXIV, 238—248). Met adres v. D. Schuurman op het Rokin. gr. 4⁰.

5155 „Het oude, — en nieuwe licht." — Spotprent op de Hersteld Lutherschen en Zinneprent ter eere der Oud Lutherschen te Amsterdam. (Wagenaar, Verv. XXIV. 238—248.) — Twee voorstellingen naast elkaar, door eene kerkpilaar vaneen gescheiden, waarop bovenaan een zinspreuk van Salomo staat: „Eens wijzen mans raad," enz. — In de linker afdeeling leest een oud man in ouderwetsche kamerjapon aan zijne vrouw bij een ouderwetsch lampje uit een ouden Bijbel voor; — regts predikt een jong predikant voor de vuist in een kamer, met nieuwerwetsche lampen verlicht, voor een schaar modieus gekleedde Heeren en Dames; de Predikant en anderen wijzen naar het schoone lamplicht. Aardige Spotprent zonder naam. Hg. 16, br. 20 dm. br. 12⁰. In den Atlas v. d. Heer D. C. Meijer Jr. te Amst. — De plaat ziet zoowel op de nieuwe lampen die omstreeks 1790 in zwang kwamen als op de scheuring in de Lu-

thersche Gemeente door Mutzenbecher en Hamelau, wier wederzijdsche voorstanders die van het Oude en Nieuwe Licht genoemd werden. — (Zie Wagenaar, XXIV. 239)

5156 **9 Aug.** „Afbeelding der Hoofdvergadering" (der Maatschappij) „tot Nut
a „v. 't Algemeen, in Amst. in de Oude Luth. Kerk. (Nederl. Jaarb. 1236) Naar *D. Kerkhoff* door *C. Brouwer*. br. 4°.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5157 „Plan der Hoofdvergadering, *Tot Nut van 't Alg.*" Aanduiding der zitplaatsen, enz. met uitlegg. A—U en 1—10. br. 4°.

5158 **1 Oct.** Huwelijk van Willem Frederik van Oranje (later Koning Willem I) met Frederika Louisa Wilhelmina v. Pruissen (later Koningin Wilhelmina) te Berlijn. br. 12°. (Wagenaar, Verv. XXIV. 162) — Hierbij de 's Gravenh. Extra-ordin. Cour. v. 2 Nov., waarin de beschrijv. der feestelijkheden te Berlijn en aankomst te 's Gravenhage v. h. Vorstelijk Paar. Zie de Zinneprenten hierop N°. 5140, 41.

5159 **18 Nov.** „Afbeelding v. den (mannelijken) Vinvis, lang 52 voet, leggende
a „op zijn rug, gestrand tusschen Wijk aan Zee en Zandvoort." — Fraaije ets door *L. Overbeck*. br. fol. Hg. 29, br. 33 dm.
b Dezelfde plaat, *proefdr. v. a. l.*
c Dezelfde plaat, onafgemaakte *etsdruk*.

5160 **17 Dec.** Begrafenis van den Franschen Graaf de Maillebois te Maastricht.
a Door *R. Vinkeles*. 12°. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIII. bl. 129.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5161 Twee zinneprenten op der Patriotten of Keezen afwachtende houding na
a 1787? — Een kees in rustende houding. Met onderschrift: *Ik rust*. Zeer klein medaillon. Hg. 4½, br. 3¾ dm. Gegrav. op een plaatje hg. 11, br. 9 dm. gr. 12°.
b Een keeshond staat naast een medaillon, waarop het beeld der Vrijheid, met onderschrift: *de waare Patriot*. In medaillon, met randschrift: *Zoo waakzaam, zoo getrouw* enz. Het medaillon hg. en br. 5⁵ dm. op een plaatje hg. 10, br. 9 dm. 8°.

5162 Calligraphische Zinneprent op de afwachtende houding der Patriotten in deze jaren. „Laat ons deese tijden stilzwijgende verbijden." Opschrift in calligraphie in een groot veld; aan elk der 4 hoeken een medaillon met: Gerechtigheidt — Voorzigtigheidt — Stilzwijgendheidt — Waakzaamheidt, waarnaast een Kees staat. Naar *H. W. Kloek* door *v. Baarsel* en *v. d. Beek*. 1791. br. fol. In den Atlas v. d. Heer A. J. Nijland te Utrecht.

5163 „Tijdverdrijf van smaak of Jou-Jou de Normandie. 1791." Afbeelding v. eene kamer waarin 7 heeren en eene dame bezig zijn met het jou-jou-spel, namelijk om eene kleine houten schijf aan een koord bevestigd, te laten rijzen en dalen door eene geregelde schommeling met het koord. Naar *J. v. Meurs* door *J. L. v. Beek*. br. 4°.

5164 „Historie der *Jou-Jou.*" Twee mannen verhalen elkander iets op straat, terwijl een derde met een *jou-jou* speelt. br. 12°. — In den Catal. d. Biblioth. Maatsch. v. Letterk. te Leyden worden hierover twee kluchtspelen vermeld.

5165 „Almanach de Jou Jou. 1792." — Titel met een gekapt vrouwenhoofd, 6 plaatjes met 12, en een 7e met éene voorstelling om met de Jou Jou te spelen. 12°. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5166 (**1792.**) Spotprenten in houtsnede, waarschijnlijk door *J. Oortman* te Weesp, uit: „De Lantaarn" voor 1792, door Amurath Effendi, *Hekim „Bacha.* Amst. In 't Nieuwe Licht." 12°.

a Omslag: „De Uitnemendheid der menschen boven de beesten is geene. „Pred. III : 19." Een man houdt een hond een stok in den bek, die daarop bijt (even als de mensch zou doen.)

b Titel: Een schrijver (de schrijver zelf) steekt zijn' vinger in den mond van een gek (het volk), die zoo hard daarop bijt dat de schrijver het uitgilt.

c De Haan. — „Gelijk de wakkre Haan," enz. (Uit het Hanenboek voor alle eerstbeginnenden.) Bl. 1.

d „*C. R. P. C. zie ƒ* 5—5—" — Een touw van zeer verschillende dikte (de Regering) wordt door 7 menschen van verschillende kleeding en vorm (de Provinciën) in 7 verschillende rigtingen getrokken. (Bij bl. 72 over de: Algem. Regering v. Holland.)

e Een ezel bevracht met 2 manden, waarin deelen der „*Encyclopedie.*" (Bij bl. 103: Staat der Geleerdheid in Nederl.)

f Een toornig schoolmeester met een plak onder den arm. „*Quis desiderio,*" enz. (Bij bl. 154 en voor eene antikritiek op de *Monthly Review,* waarin des schrijvers: Reis naar Turkye, gerecenseerd was.)

g *Boter.* Een man strijkt boter aan de galg. (Bij bl. 167, eene bittere satyre op de Vaderlandsche Letteroefeningen, en haar aanhang.)

h Omslag. Een staande gek, (het volk) dezelfde van pl. *b*, wien door 3 mannen te vergeefsch eenige raad wordt toegeroepen, welke hij niet hoort of begrijpt. *P. W. (P. van Woensel) fecit.*

Deze plaatjes behooren in het geestige werkje: de Lantaarn, geschreven door P. van Woensel, M. Dr. geboren te Haarlem in 1747, in 1800 Doctor der Marine te Amsterdam, vroeger Marine-doctor te Petersburg en van de Marine der Zwarte zee, die in 1790 anoniem had uitgegeven: Aanteekeningen op eene reis door Turkye en Constantinopel, waarvan in 1793 een 2e dl. verscheen, en later nog schreef: Raadgevingen voor zeevarenden. Deze humoristische schrijver was een waar phenomeen in dien geesteloozen tijd, wat vooral uitblonk in de vervolgen op dezen Lantaarn in 1796, 1798, 1800, met Bijlichter in 1801 uitgegeven. (Zie de platen dier deelen op genoemde jaren.) Om die geestige, rondborstige en juiste wijze van voorstelling is aan deze en de volgende plaatjes veel ruimte gewijd.

Het eenige wat over dezen uitmuntende auteur bestaat, is, naar ik meen, een stuk van C. Busken Huet in den *Gids* van 1863, April, herdrukt in zijne: Litterarische Fantasiën. Dl. 1, waarin aan dezen humor alle regt wordt gedaan.

5167 (**22 Maart.**) Rouwconcert in de Maatschappij *Felix Meritis* te Amsterdam na het overlijden van den beroemden Componist Jos. Schmidt, overleden 28 Mei 1791. — Het orchest in de zaal geheel met floers bekleed, en de zuilen met floers gedrapeerd. Plaat zonder eenigen letter. Hg. 15, br. 16 dm. br. 4°.

5168 **30 Maart.** „Gezigt v. d. zwaaren brand te Westmaas." Met 6reg. vers. 8°. Uit: v. Ollefen, Stads- en Dorpsbeschrijver.

5169 **10 Junij.** „Afbeelding van de R. C. Kerk op het Begijnhof te Amst. „van binnen, met de plegtigheid v. h. H. Sacrament des Vormsels al- „daar bediend door Graaf C. Brancadoro, Aartsbisschop v. Nisibi." (Wagenaar, Verv. XXV, 145.) Door *W. Kok.* kl. br. 4°.

5170 Hetzelfde, anders en veel grooter. Naar *J. Bulthuis* door *D. Vrijdag*.
a gr. br. fol.
b Dezelfde voorstelling; *origin. teekening* voor de voorg. plaat. Met vele afwijkingen van de plaat.

5171 Hetzelfde, veel kleiner, en van ter zijde gezien. Met 4reg. onderschrift. 4⁰.

5172 Hetzelfde, anders en kleiner, verkleind naar 5169. Met 2reg. onderschrift. (Door *C. Brouwer?*) br. 12⁰. Uit: (Fokke) Vaderl. Historie in Themata. — Hierbij: Bewijs v. h. ontvangen des Vormsels in Junij 1792 door Brancadoro. Door *J. G. Visser*. gr. br. 12⁰. en: Portret van Graaf Brancadoro. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Proef- en letterdruk.

5173 **25 Junij**. Brand te Amstelveen (bij Amsterdam.) (Nederl. Jaarb.) Met 1reg. onderschrift en adres v. J. A. Swalm (opvolger v. *B. Mourik*.) 4⁰. Uit: Nederl. Mercurius. bl. 374.

5174 Hetzelfde als voren, veel kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke)
a Gesch. d. Ned. XXIII, pl. 10.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5175 Herzelfde, iets grooter. (Door *C. Brouwer*. br. 12⁰. Uit: (Fokke) Va-
a derl. Hist. in Them.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5176 Ruïne van den brand te Amstelveen. Van onderen het wapen van het dorp.
a Naar *P. Wagenaar* door *J. Wijsman?* (of *J. G. Visser*.) br. 12⁰.
b Hetzelfde, doch veel grooter en met eenige afwijkingen. *Origineele teekening* in kleuren. Door *P. Wagenaar*. Hg. 22, br. 31 dm. br. fol.

5177 **4 Oct.** 25jarig Huwelijk van Prins Willem V. — De borstbeelden in medaillon van den Prins en der Prinses beschenen door het Alziend oog; daaronder eene zuil met het jaar XXV en een altaar met brandende harten. Met 2reg. vers: „Dit Heug'lijk Monument" enz. br. 12⁰. — Behoort in het hierbij gevoegde: Snapsters nieuwe jaars geschenk voor de waare Oranjevrienden en Almanach voor 1793. Met pl. 24⁰. — Hierin ook: Levensbeschrijving v. een zogenaamde Hollandsche Patriot thans Emigrant in Frankrijk. 51 bladz. —

5178 **(Oct.)** Beleg van Rijssel. Oct. 1792. — Overwinning van Gemmapen op 6 Nov. 1792. — Veldslag bij Neerwinden. 18 Maart. Drie pl. naar *Swebach des Fontaines* door *R. Vinkeles* en *D. Vrijdag*. br. 4⁰. Uit: Tafereelen d. Staatsomwentelingen in Frankr.

5179 Mons ingenomen door Dumourier. (Wagenaar, Verv. XXV. 84) Door *T. de Roode*. br. 4⁰.

5180 **(28 Dec.)** Doop van Willem Frederik George, later Koning Willem II, oudsten kleinzoon van Willem V, in de Groote Kerk te 's Hage. Gevolgd naar de plaat van den Doop in 1772 zijnen vader toegediend. Met 25reg. uitlegging. gr. 4⁰.

Hierbij de 's Gravenhaagsche Extraordinaire Courant van 28 December, waarin de beschrijving der geheele plegtigheid.

5181 Oprigting van eene naald te Rijswijk, ter gedachtenis aan den vrede in 1697 gesloten in het Huis te Rijswijk, wat vroeger daar stond en later is afgebroken. Door *Anna C. Brouwer*. 8⁰. Met beschrijving.

5182 Dezelfde naald te Rijswijk, iets grooter; met hetz. opschrift. Door *J. Bemme Az.* Met adres v. F. J. Weijgand. gr. 8⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

5183 „De Oranje Cocarde en verder onderscheidensteekens, nevens het nieuw „Cabinet der Mode's en klederdragten in ons vaderland," Zonder jaar en plaats doch in 1792 uitgekomen, daar het feest van 1 Nov. 1791 er als van het vorige jaar in vermeld wordt. — 8 kl. 8⁰. plaatjes, ongen⁰., met 32 Nederlandsche Costumes in kleuren, velen met Cocardes voorzien, en beschrijving op 16 bl. kl. 8⁰. *Hoogst zeldzaam.*

Dit boekje schijnt verschenen te zijn naar aanleiding van de Publicatis der Regering v. Amsterdam, 9 Maart 1792, dat ieder voortaan vrij was de Oranjecocarde al of niet te dragen, met uitzondering der Schutterij, voor wie de Cocarde verpligt was. — Andere plaatsen volgden dit voorbeeld en van toen aan werd de Oranjecocarde weinig meer gezien. Zie (Fokke) Vad. Hist. in them. 5e dr. bl. 159.

5184 **1793.** „Monument voor Nederland. 1793." Navolging v. h. Monument voor 1787. N⁰. 4978. In het midden in medaillon, de kaart van het tooneel des oorlogs in Nederland van Noord en Zuid Brabant. Daarboven een med. over het bombardement van Venlo; ter weerszijde 2 voorstellingen (dus 4) uit het beleg van de Klundert en Willemstad. Naar *J. van Meurs* door *D. Veelwaard*. br. fol.

5185 Vier kaarten van het Tooneel des oorlogs. —

a „Kaart der Oostenrijksche Nederlanden en Elzas waar de oorlogende partijen thans zijn." Door *C. van Baarsel*. 1792. br. fol. Deze Kaart strekt v. Breda en Wezel tot Versailles en Straatsburg.

b „Kaart v. Nederland waar op de voornaamste marschen der Franschen „bij hunnen inval afgetekent zijn." Door *C. van Baarsel*. kl. fol. Kaart als voren doch verkleind, nu v. Vlieland en Emden tot Brussel en Bonn.

c „Kaart v. h. tooneel des Oorlogs in 1793 in Holland." Kaart v. Purmerend en Kampen tot de Klundert en Kleef. br. fol. In den Atlas v. Mr. S. van Gijn te Dordr.

d Kriegs-Theater in den Niederlanden in 1793 u. 94. Door *Schleuen*. br. fol. Kaart van Middelburg en Venlo tot Doulens en St. Hubert. Behoort waarschijnlijk bij *v. Porbeck*, Militärische Operationen in Holland. 2 dl. 8⁰.

5186 **6 Febr.** „De Bataafsche Gedeputeerden overhandigen eene memorie aan „de Nationaale Conventie te Parijs." (Wagenaar, Verv. XXV. 338). Naar *C. v. Cuylenburg* door *C. Josi*. 8⁰. Uit: Zillesen, Gesch. d. Ned. I.

Hierbij de: Extraord. Haarl. Courant v. 22 Febr. waarin de Proclamatie van Dumouriez aan de Bataven" van 14 Febr.

5187 **(17—20 Febr.)** Venlo gedurende 3 dagen gebombardeerd. (Wagenaar,
a Verv. XXVI. 43. Nederl. Jaarb. 1793. 340, 582.) Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Zie ook N⁰. 5184.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 108.

5188 **(Febr.)** „Het beleg van Breda." (Wagenaar, XXV. 396—404. Ned. Jaarb.
a 344. 510, enz.) Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 74.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5189 **21 Febr.** „Het intrekken der Franschen binnen Breda." Naar *D. Langen-*
a *dijk* door *J. Bemme*. Hg. 22, br. 27 dm. br. 4⁰.

b Dez. plaat, fraaije *onafgemaakte proefdruk* vóór de lucht en alle letter.

5190 **(24 Febr.)** „Het bombardement van Maastricht." (Wagenaar, Verv. XXVI.
a 29—40. Ned. Jaarb. 562. enz.) Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 92.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5191 Zinneprent ter eere van Z. Ex. Frederik, Prins van Hessen Philipsthal,
a wegens zijne heldhaftige verdediging van Maastricht tegen de Franschen van 24 Febr. tot 2 Maart. Eene zuil, waarboven zijn borstbeeld in medaillon, Ter weerszijde vier afbeeldingen van het beleg. Naar *D. Kerkhoff.* 1793. door *C. Brouwer.* gr. fol. — Pendant der N⁰. 5192, 5201 en 5289.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5192 22—25 **Febr.** Beleg en overgave van de Klundert of Niêrvaart. (Wagenaar, Verv. XXV. 414. 415. Ned. Jaarb. 559. 561). — „Monument voor „J. M. van Kropff, Commandant in de Klundert." Eene eerezuil, waarboven zijne beeldtenis in med., waarnaast vier afbeeldingen, nl.: van zijne verdediging, het terugvinden en mishandeling van zijn lijk en begrafenis. Naar *D. Kerkhoff.* 1793 door *C. Brouwer.* gr. fol. Pendant van 5191, 5201 en 5289.

5193 „Eerezuil of Grafnaald ter gedachtenis van J. M. Baron van Kropff, (vermoord buiten de Klundert en in het water geworpen). Met vers van C. P. Sander, (Luth. Pred. te Rotterdam.) Naar en door *J. Snoek.* 1793. gr. 4⁰. Met afzonderlijk: Berigt en uitlegging der plaat. Deze plaat is later veranderd voor Graaf v. d. Duyn gebruikt Zie N⁰. 5247.

P. Loosjes zegt in zijn Vervolg op Wagenaar 1799, dat de oorzaak van den dood v. v. Kropff eenigzins onzeker is; in het vers van Ds. Sander, weinige weken na zijn dood gemaakt, staat dat hij vermoord is.

5194 Zinneprent ter eere van van Kropff. In het midden eene zuil, waaraan zijne beeltenis. Rechts eene vaas op voetstuk met zijnen naam en opschrift dat hij den 5 Maart is gesneuveld; links wordt von Kropff na met de boot van Charon overgezet te zijn, in den Tempel der onsterfelijkheid ontvangen. Door *A. Zürcher.* gr. 4⁰. Zie N⁰. 5268.

5195 (25 **Febr.**) „Het planten van den Vrijheidsboom in de Klundert." Door
a *R. Vinkeles.* 12⁰. Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 84.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5196 28 **Febr.** Zinneprent op de Propositie van den Prins van 28 Febr. 1793. — (Wagenaar, XXIV. 427—431 en XXVII. 106.) — De Prins staat voor de tombe van Willem I, waarop de woorden: *Hic Jacet.* Regts eene zuil, waaraan de borstbeelden zijner voorvaderen, in het midden tusschen eenige ruïnen eenige galgen en een brandstapel. Zonder naam v. grav. Onder de pl. eene *Verklaring* van 11 regels, waarin de datum: 28 Febr. 1793 voorkomt. br. fol. Deze plaat is dezelfde als N⁰. 5083. onveranderd, alleen met bijvoeging der *Verklaring.*

5197 (**Febr.**) Zinneprent op de bewaring der Vrijheid in Februarij 1793, tijdens den inval der Franschen. — „Ter gedagtenisse dat wij bij onzen wettigen „en godsdienst. Vrijheid door het wijs Bestuur der Souvereyne macht be„nevens de geallieerde Mogendheden onder de Goddelijke bijstand zijn „bewaard gebleven, wanneer de vijandelijke Fransche-Nationaal in Febr. „1793 de Vereen. Staaten v. derzelven voorregten en vrijhedens meenden „te berooven," enz. In het midden de Vrijheid; vóór haar een opengeslagen Bijbel met: II *Corinten* 1 *vers* 10 en een leeuw met de Hollandsche en Pruiss. wapen, enz. Naar en door *G. Kockers*, 1794. br. fol. Met afzonderlijke *Verklaaring* in 8⁰. 4 bl. *Zeer zeldzaam.*

5198 27 **Febr.** tot 15 **Maart.** Vier platen over het beleg der Willemstad. (Wagenaar, Verv. XXV. 451, enz.). Allen br. 4⁰. Naar *J. Bulthuis* door *D. Vrijdag* en *C. Bogerts.* br. 4⁰. Uit: J. P. v. Oldenborgh, Beleg d. Willemstad.

(1) Plan van de defensive Werken en de offensive v. d. Vijand.
(2) Gezigt v. d. Willemstad van de Buitensluis.
(3) Fransche batterij op de plaats *de Hel* naar de Willemstad.
(4) Veroveren eener Fransche Batterij voor de Willemstad.

5199 Willemstad door de Franschen opgeeischt. Lithogr. naar *D. Peduzzi.* door *C. Binger.* br. 8⁰. Uit: v. Lennep, Gesch. d. Ned.

5200 „Droevig geval in de Willemstad." (Wagenaar, XXV. 462) Naar *J. Buys*
a door *R. Vinkeles.* 8⁰. Uit: Kok, Vad. Woord. XXXII. 4.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5201 „Eerzuil voor den Luit. Generaal C. van Boetzelaer." Gouverneur van
a de Willemstad. In het midden eene zuil, waarboven het portret van Boetzelaer; ter weerszijden vier voorstellingen (2 vierkant en 2 in med.) over het verdedigen der stad Naar *D. Kerkhoff.* 1793. door *C. Brouwer.* gr. fol.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* — Pendant van 5191, 5192 en 5288.

5202 „Eerzuil opgericht ter gedachtenis v. d. dapperen Krijgsman Baron v. „Boetzelaar, Heer v. Aarlanderveen, als Gouv. v. de Willemstad nadat „hij na een hevig beleg v. 1 tot 16 Maart de Franschen hadt verdreeven „en v. Staatswege met een gouden degen was beschonken." — Zinneprent. Eene wapentrophee door de zon beschenen, waarbij de Hollandsche leeuw den Franschen haan verscheurende, voorts het wapen v. Boetzelaar, enz. Met verklaring in 24 verzen v. A. Groenendijk. Door *J. Groenendijk.* kl. fol. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5204 **20 en 21 Maart.** „Expeditie onder J. Schreuder Haringman wegens het „veroveren van de Fransche CanonneerBrik *la St. Lucie* en het Gaf„feljacht tusschen Lillo en Liefkenshoek met 7 gewapende chaloupen „door W. O. Blois van Treslong". (Wagenaar, Verv. XXVI. 16. Ned. Jaarb. 488.) Naar *E. Hoogerheiden* door *G. Kitsen.* br. fol.

5205 „Hetzelfde, anders in 2 platen. — I. „Het attaqueren en nemen der Fran„sche kanonneerbrik *de St. Lucie* en het jacht, enz."
II. „Het afzeilen van *de St. Lucie* en boegseeren van het Jagt van voor „Lillo en Liefkenshoek onder Blois van Treslong." — 2 pl. Beide naar *D. Kleijne* in aqua-tinta door *R. Pollard* te Londen. Iedere plaat hg. 34, br. 46 dm. br. fol.

5206 **24 Maart.** „Afbeelding van het dorp Gastel en het vlugten der Fran„schen van daar, op aankomst van een Detachement van 100 man, on„der Kapt. Du Pont, en het neederhouden van den Vrijheidsboom. — „Zijnde dit de eerste Vrijheidsboom die veroverd en daarom ten geschenke „naar 's Hage gezonden is." Gezigt op het dorp; links het vlugten der Franschen. Met 8reg. versje. Zonder naam v. grav. Hg. 17, br. 25 dm. br. 4⁰. *Zeldzaam.*

5207 „De Vrijheidsboom door Prins Willem G. F. v. Oranje op de Franse ver„overd." — Een Vrijheidsboom (namelijk die te Gastel, — zie voorg. plaat,) met een breed schild met 4 horizontale streepen in het midden, wordt uitgeroeid; links de Ned. vlag en de boom: *Na den Haag in triumf.* Met 4reg. vers: „De muts is zonder hooft." gr. 4⁰. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5208 **29 Maart.** „De Canonneer chaloupen en andere vaartuigen in de Dordrecht„sche Kil op 29 Maart." — „De vloot gewapende pinken voor den Moer„dijk strijkende, op 5 April." — (Wagenaar, Verv. XXV. 440, enz.) Twee

platen bovenaan regts gemerkt A en B, beiden naar *M. Schouman* door *K. F. Bendorp*. Ieder hg. 24, br. 32 dm. br. fol. — Deze platen zijn uitvoerig beschreven en gevoegd in de Bijlage tot v. Oldenborgh's Beschrijving der belegering van Willemstad. Zie N°. 5198. — De zeer fraaije en grootere origineele *teekeningen* in kleuren door *M. Schouman*, ieder hg. 33, br. 48 dm. berusten in den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5209 Dezelfde plaat A verkleind. Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. Uit: Wa-
a genaar, Verv. XXV. 442.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*.

5210 *a* Dezelfde plaat, verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12°.
b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 104.

5211 **29 Maart**. „Echte Lijst v. h. legion Bataven, guarnisoen houdende in „de stad Breda en Geertruydenberg tot den 29en Maart 1793" (namelijk van de 110 officieren, enz.) kl. fol. Zie hierover Wagenaar, Verv. XXV. 407. Eene dergelijke lijst, doch tot 9 April, staat: Ned. Jaarb. 526.

5212 „Afbeelding v. een corps die zig noemen Bataven, sig vertoonende binnen „Breda, geleid door den beroemden Amsterd. Vlugteling Hespe, gewes. „Schrijver v. de Polit. Kruyer, geseten op een Fransche gedresseerde Ron„sinant, gereed om uit te trekken onder derz. gewoon Banier in de priut „uitgedrukt. NB. Links 2 schreyende Jacobijnen, bedroeft dat hunne „vrienden zoo spoedig moeten vlugten." — Gezigt v. een huis met 3 deuren en 5 ramen, waarlangs een optogt van Keezen trekt, geleid door een ezel gezeten op een kreupel paard, met wijnflesch en glas in h. vaandel. — Scherpe spotprent. Hg. 17, br. 24 dm. br. fol. Dezelfde plaat als N°. 4832, doch latere druk met ander onderschrift.

5213 „Der durch die gezogne Schleussen bey Breda reichlichst ausgefallne Fisch„fang. — Ein Corps Franzosen von 1000 Mann wagte über Breda gegen „Gertuidenberg und Heusden vorzudringen und sich dessen Gegend zu be„meisteren, allein durch die gezogne Schleussen sind sie meistentheils er„soffen, etc." — Slechte Duitsche plaat; bovenaan Breda, links Geertruidenberg, op den voorgrond de troepen in het moeras. Augsburg. *P. J. Fill.* br. fol. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5214 (**1 April.**) „Afbeelding van de Val van Bournonville, Minister v. Oor„log der Fransche Republiek." — Spotprent op zijne gevangeneming te St. Amant door Dumouriez. (Wagenaar, Verv. XXVI, 63. Ned. Jaarb. 669.) — Dezelfde plaat als de: Val van Phaëton N°. 5100, eenigzins veranderd. De poort waardoor Bournonville rijdt, heet nu: *Bredaas poort*, de steden op de geknotte kolom heeten: *Breda, Geertruidenberg, Klundert*, de paarden, of liever de ezels, die den wagen van Phaëton trekken, verbeelden volgens de ondergedrukte uitlegging de Patriotten: Ondaatje uit Utrecht, Wijbo Fijnje uit Deventer, G. Pape uit Delft en P. Condenans uit Rotterdam. In plaats van de zes Patriotten op de vorige plaat zijn nu de namen van de zes Franschen gesteld. gr. fol.

5215 **3 April**. „Statelijke Begrafenis van van Kropff in de Willemstad. 3 April „1793." Door *C. Bogerts*. br. 4°. Uit: v. Oldenborgh, beleg.

5216 *a* Hetzelfde als voren, verkleind. Door *R. Vinkeles*. 12°.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 106.

5217 **4 April**. „De vlucht van den Franschen Generaal Dumouriez." (Wagenaar, Verv. XXVI. 70.) Naar *D. Langendijk* door *J. Bemme*. br. 4°. Uit:??

5218 (**April**.) „Verbranden van de Vrijheidsboom te Breda," na de ontruiming

a door de Franschen. (Wagenaar, Verv. XXVI. 91.) — Zie over het planten van den Boom. XXV.404.) Naar *J. Buys* door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, XXVI.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dez. *proefdr. v. a. l.* afdruk op *blaauw papier*.

—— De N⁰. 5219—5229 zijn Spotprenten op den mislukten inval der vereenigde Franschen en uitgeweken Hollandsche Patriotten.

5219 „De uitmarsch der Franschen naar de Nederlanden." — Opschrift van het 22reg. Holl. vers in 2 kol. onder eene oudere Engelsche plaat, (blijkens het adres: *London, C. Tomlins. Julij* 1792) voorstellende eene troep optrekkende Fransche Sansculottes, voorafgegaan door den Duivel die *Ça ira* zingt en een wagen met musiceerende apen voorttrekt; boven den wagen houden 2 Duiveltjes met roode Jacobijnen mutsen het muziekstuk *Ah! ça ira* vast; links in de lucht eene vesting, (Willemstad). Met de letters *a* — *i* in de plaat, welke evenals de vesting enz. er later ingevoegd zijn. De pl. hg. 19, met vers 32, br. 27 dm. fol.

Hierbij een straatlied in 4⁰.: Zamenspraak tusschen den Gouverneur der Willemstad en Dumouriez, waarachter dezelfde houtsnede: *Vivat Oranje*, die op N⁰. 5002 in 't rood gedrukt is.

Hiervan is eene vroegere Staat zonder de letters *a—i* in de plaat, doch daarentegen met de woorden *Ça—ira* er onder, en zonder het vers.

5220 Spotprent op de nederlaag der Franschen voor Willemstad. — „De haan „gekortwiekt". Een groote haan (Frankrijk) wordt door Engeland vastgehouden, terwijl een Pruis hem kortwiekt, waarnaar een Hollandsche boer lagchende staat te kijken. Met 4reg. vers: „Ha, broeder doe uw „best." br. 4⁰. — Deze plaat wordt veelal op 1787 geplaatst, doch behoort hier.

5221 Spotprent als voren. — De Hollandsche leeuw pakt den Franschen haan, die door eene slang (van Boetzelaar) in den rug gebeten wordt, en vertrapt de Fransche vlag. Met 4reg. vers: „Dagt gij in mijne tuin, u gis- „tend bloed te koelen, O Keeze en Haane rot," enz. *Gekleurd*. br. 4⁰.

5222 Spotprent op Dumouriez en zijn verraad. — Aan eene lantarenpaal: *à Paris* hangt Dumouriez als een haan in uniform, waarna vier andere hanen met Jakobijnenmutsen op, staan te kijken, terwijl de Hertog van *Orleans* uit een raam zijner gevangenis ziet. — Waarschijnlijk Hollandsche copie eener Fransche plaat. 4⁰.

5223 Spotprent als voren. — „Dumouriez." Afbeelding van Dumouriez, ten voeten uit, links, een geweer met Jakobijnen muts op de wetstafelen van de Rechten des Volks zettende. — Openslaande plaat, op N⁰. 3 ziet men *Holland's* helderschijnende zon, voorts de woorden *Eygenbaat* en *Koningsmoord*, op N⁰. 6 wordt hij door den Duivel geworgd en in de hel geworpen. gr. 4⁰. Gekleurd. Hierbij 4 vierregelige versjes op de verschillende figuren. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5224 Vijf slechte gekleurde Spotprenten op de Franschen; de 2 eersten zijn echter de slechtste. — In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rotterdam.

a „Gedwongen Vlugt" Hercules jaagt met een' geessel 3 Fransche Militairen en een haan weg. Met 4reg. vers: „Loop Franschen" gr. 4⁰.

b „De Fransche Vrijheid". Eenige Militairen dansen om een Vrijheidsboom met Jakobijnen muts; op den voorgrond wordt eene vrouw gegeesseld geboeid aan eene lange keten. Met 4reg. vers: „Zie hier het Echt „toneel," enz. br. 4⁰.

c „Vlugten is de boodschap." — Een Oranjeboom met omtuining; de leeuw verjaagt den Haan. kl. 4⁰.

d Een militair heeft op een kruiwagen hanen liggen, en roept: „Franse „haanen te koop in de vlugt gevangen". kl. 4⁰.

e „Hollander — Dumouriez" zitten ieder op een stoel en houden een zamenspraak over de Vrijheid. Onder ieder 3 versregels en: „Zie Uiterse C(ourant) N⁰. 3." br. 4⁰.

5225 Spotprent: de bedotte Kees. (Zie N⁰. 5015 in 1787) doch nu door 2reg. onderschrift in boekdruk op dezen tijd toegepast, nl. „Het gezicht van den „armen Bataaf, gebeterd door den Bril door Dumouriez voor hem in „1793 gesleepen." gr. 4⁰.

5226 Dez. Spotprent: „de Bedotte Kees." — Nauwkeurige copie doch met hetz. onderschrift; — de 2 *in*schriften: *Lijst der Fransche Hulptroepen* en: *Alliantie met Frankrijk* zijn uitgewischt, en in plaats van: *Defensie v. Utrecht* en *Delfsche Declar.* staat nu: *Proclamatie v. Dumouriez aen de Batave* en: *Proclamatie aan de Fransche*, voorts een bril. De verzen zijn op het vorige gegraveerd, op deze pl. in boekdr. gr. 4⁰. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5227 De Keezendans met den Duivel als speelman, als N⁰. 4875, met het vers: „'t Za lustig repje Keezen, enz. waarboven: „Zonderlinge Dans aan„gericht ter opbeuring der Melancolique Franschgezinde Hollanders over „het mislukt plan omtrent Holland in 1793" br. fol. In den Atlas van Mr. S. v. Gijn. te Dordr.

5228 „Conventie-dansers." — Dezelfde plaat als N⁰. 5013, nl. de Keezen dansende om de hoofdelooze vrijheid, doch nu met bovenstaand opschrift boven het vers. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordr.

5229 De door God beschermde Oranjeboom. Dezelfde plaat als N⁰. 4860 met
a vele veranderingen en 24 reg. gegrav. vers: „Schoon gij d'Oranjeboom, „enz. O Jacobijnsch gebroed! enz. 1793." br. fol.

b Dezelfde plaat, doch met vers in boekdruk er onder, en zonder het schild *Vrijheid en Gelijkheid* onder de Jacobijnenmuts aan de speer. Gekleurd. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

Volgens eene aanteekening van Mr. J. T. Bodel Nyenhuis bestaan er 5 of 6 Duitsche Spotprenten in kl. fol. op Ferdinand Hertog van Brunswijk, (overl. 1806) Bevelhebber der Duitsche troepen in Nederland in 1792 tot 94, wegens zijne weinige voortvarendheid in den oorlog.

5230 (11 April.) *a* Brand in het dorp Broek op Langendijk. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXIV. 120. Eene andere plaat hierover door *Brouwer* is vermeld in den M. S. Catal. Atlas van Voorst.

5231 „Elf Afbeeldingen v. de Mayboomen door de Schutterij te 's Hage ge„plant." Met adres v. J. A. Swalm. 4⁰. Uit: Nederl. Merc.

5232 7 Mei. Zinneprent op den dood van den Vice-Admiraal J. A. Zoutman. (Wagenaar, Verv. XXVI. 281.) — Voetstuk waarop de slag van Doggersbank is afgebeeld, daarbij de weenende Nederl. maagd. Met 8reg. vers van v. Laar Mahuet. (Door *J. Kobell.*) kl. fol.

5233 Gedenkteeken voor J. A. Zoutman (overl. 7 Mei 1793) opgerigt op zijn graf in de Herv. Kerk te Geertruidenberg. Lithogr. zonder naam. Hg. 50, br. 30 dm. gr. fol.

5234 **16 Mei**. „Afbeelding v. d. Oranjeboom geplant binnen Leerdam door de „Borgeren en Borgeressen. Met gunstige toestemming van den Drossaert „G. J. Langerak du Marchie Servaas en HH. Borgemeesteren en Schepenen, „onder directie van P. J. Muller, Schilder te Utrecht." gr. 4^0. Hg. 26, br. 18 dm. Aan welke aanleiding deze zeker *zeer zeldzame* plaat te danken (of liever: te wijten) is, is mij onbekend.

5235 **9 Junij**. „Preparing for action or an English man of war engaging two
a „Dutch Doggers." — Een Engelsch zee-kapitein wandelt gearmd met 2 Hollandsche publieke vrouwen, beide met ontbloote boezem; die aan zijne linkerarm steekt de hand in zijn zak, enz. Door *S. W. Fores*. 9 Junij 1793. kl. br. fol.

b Dez. plaat. *Gekleurd*. — Beide in den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

Waarschijnlijk is dit niets anders dan eene Spotprent op de Hollanders en doelt op geen bepaald feit.

5236 **30 Junij**. „Gezigt van de stad Mainz en het tegenoverliggende Castel, „sedert 30 Junij van de gecombineerde Duitsche armee belegerd en be- „schoten." (Wagenaar, Verv. XXVI, 159.) Met *Verklaring* van A—ZZ en 1—10. gr. br. 4^0.

5237 „Camp van Mentz." Met verklaring van N^0. 1—27. gr. br. 4^0.

5238 „Afbeelding der stad Mentz, met de Pruissische, Saxische en Hessische „Legers." Door *G. Kitsen* met adres. Rott. N. Cornel. br. 4^0.

5239 „Plan van het kamp der compineerten Corps de Armee van Nederland en „Keys. Kon. bij Doornik onder den Erfprinz van Oranje." Door *J. H Koch*. Hg. 21, br. 27 dm. br. 4^0. *Geteekend*.

5240 8 **Junij—22 Aug**. „Plan van het Camp bij Meenen in Vlaanderen van „eenen Corps d'Armee van Nederland, onder den Erfprinz van Oranje," enz. (Wagenaar, Verv. XXVII, 79). Door *J. H. Koch*. Hg. 31, br. 60 dm. gr. br. fol. *Geteekend*.

5241 **27 Aug**. „Gevecht van den Prins van Oranje voor Lannoy." (Wagenaar, Verv. XXVI. 169.) Door *C. Brouwer*. br. 4^0. Uit: Leven van Willem George Frederik.

Van dezen veldslag bestaat waarschijnlijk eene groote folio plaat, pendant van No. 5244.

5242 **13 Sept**. „Bataille op de hoogte van Werwick en het kwetsen van den „Prins van Oranje." (Wagenaar, Verv. XXVI. 184.) Door *C. J. de Huyzer*. br. 4^0. Uit: Leven van Willem George Frederik.

5243 Hetzelfde, anders en kleiner. Door *R. Vinkeles*. 12^0. Uit: (Fokke) Gesch.
a d. Ned. XXVI. 194.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5244 „Het kwetzen van Prins Frederik van Orange in de Bataille bij Werwick „aan de Lijs." Wagenaar, Verv. XXVI. 185.) Gezigt van den Slag; in het midden links de Prins te paard met opgeheven degen, op het oogenblik dat hij gekwetst wordt; achter hem zijne Adjudanten, de Generaals Bentinck en Tinne; op den voorgrond regts wordt de gekwetste Prins Louis van Waldeck weggedragen. Goede gravure door *C. Forssell*, met adres van *J. Groenewoud*. Hg. 58, br. 77 dm. gr. br. fol. — Met afzonderl. uitlegging en 2 afzonderlijke Bulletins uit de: Oranjezaal 10 en 14 Oct.

5245 **15 Sept**. Aankomst van den Prins van Oranje na het kwetsen, te Rotterdam. (Wagenaar, Verv. XXVI. 185.) Door *C. Brouwer*. br. 4^0. Uit: Leven van Willem George Frederik.

5246 **Oct**. „Plan van het Camp bij Mons in Henegouwen van de Nederlandsche „Armee onder den Erfprinz van Oranje." Door *J. H. Koch*. br. 4°. *Geteekend*.

5247 **28 Novemb**. Zinneprent op den dood van A. F. Baron van der Duyn van Maasdam, Gen. Maj. der Kavallerie, gekwetst tusschen Meenen en Yperen en 28 Nov. te Rijssel aan zijne wonden overleden. Door *J. Snoek* te Rotterdam. 1793. gr. 4°. Met afzonderlijke verklaring. — Dit is dezelfde plaat als N°. 5193 op van Kropff doch eenigzins veranderd. Op den achtergrond staat hier een ruitergevecht, op de vorige een bolwerk, enz.

5248 „Gedenkzuyl der VII Vereenigde Provinciën." — 2 (ongenommerde) platen, ieder een breed veld vertoonende met dit opschrift en tallooze medaillons, waarin de namen en afbeeldingen van steden en dorpen staan.

Op de eene (1e) pl. zijn bovenaan de namen en *wapens* der 7 Provinciën, daaronder 8 reeksen met de namen, *wapens* en profielen der stemhebbende steden in iedere Provincie. (Holland is in Noord en Zuid H. verdeeld.) — Voorts het aantal uren afstands van Amsterdam.

Op de andere (of 2e) pl. zijn bovenaan de namen en *zinnebeelden* van iedere Provincie; daaronder 8 reeksen met de namen, *wapens* en profielen der voornaamste (*niet* stemgeregtigde) steden en dorpen in iedere provincie en de uren afstands van Amsterdam. Naar en door *J. G. Visser*. 1793. 1796. — Iedere plaat hg. 54, br. 67 dm. gr. br. fol. Met afzonderlijke gegrav. uitlegging der 1e pl. in kl. br. fol. — Belangrijke platen om de wapens der verschillende steden.

5249 (**1794**) „Tempel van Nederland." Zinneprent op de Vrijheid en den Godsdienst, doch geheel in Patriotschen en Anti-Orangistischen zin. — Het voorportaal des tempels is bovenaan behangen met 10 portretten in med. uit de 16de en 17de Eeuw; lager regts en links met 16 dergelijke portretjes van de Patriotten van 1786 en 87, als: Hooft, Goudoever, enz. Voorts met 16 medaillons, (4 grootere en 4 kleinere aan weerszijde); de 8 kleinere van de heldendaden in de 16de en 17de Eeuw; de 8 grootere van Doggersbank en de gevechten bij Amsterdam in 1787. Regts en links een Batavier, met eenen Hollandschen leeuw en eenen keeshond. Naar en door *J. G. Visser*. 1794. Hg. 53, br. 70 dm. Met *Verklaaring* in br. 4°. gegraveerd door *Anna C. Brouwer*.

5250 Kleederdragten. — Acht verschillende modellen van rouwlinten, waarop door de afwisselende breedte der zwarte rouwstrepen, de meerdere of mindere bloedverwantschap van den rouwdragende kon worden aangeduid. Uitgedacht door Ds. H. C. Serrurier te Amsterdam en in 23 Nov. 1794 het eerst gedragen door de Heeren Eschauzier. — Een blad breed folio met deze 8 modellen en opschrift: „Deeze Modellen van Rouwen en lint zijn te „Amst. geinventeerd door H. C. Serrurier, gegrav. door A. Zurcher." Een blad br. fol. — Deze 8 modellen behooren, van een gesneden, bij een 8° boekje. „Iets over het rouwdragen." Met 8 modellen, in 1794 door Serrurier anoniem uitgegeven.

5251 „De bewonderenswaardige Telegraaph." — Gegrav. en gekleurde afbeelding van eene telegraaf, waaronder eene *Verklaaring* in 2 kol. in boekdruk. 1 bl. gr. 4°. — Hetzelfde, eenigzins anders en grooter, in 't zwart. Door *D. van der Aa*. 4°. Daartegenover eene verklaring in Hollandsch en Fransch der letters A—F. 's Hage *J. Plaat*. Boekv. op de Kalvermarkt. 1794. 3 bl. 4°.

5252 „Caricatures Hollandaises. N⁰. 1—4." — Vier geestige Fransche spotprenten op de flaauwe behartiging der landsbelangen en van den oorlog door de Hollanders, die meestal slapende of drinkende voorgesteld worden. Paris. *Vallardi*. 4 pl. br. fol. Gekleurd.

5253 **(Jan).** „Plannen der volgende steden, in België en Fransch Vlaanderen „zoo als zij versterkt en gesitueerd waren in Januarij 1794." — Aire — Avennes — Douai — Kamerijk — Landrecy — Manbeuge en Rijssel. Allen te Amsterdam bij *J. Allard*. 7 bl. br. fol. *Gekleurd*.

5254 **3 Febr.** Aanslagbiljet van 3 Febr. van den Schouwburg te Amsterdam, voor het spelen van: De aanslag op Antwerpen door W. Haverkorn. fol. — Dit stuk is echter, volgens bijgevoegde aanteekening wegens de tijdsomstandigheden niet gespeeld.

5255 **(11 Maart.)** Zinnebeeldige tombe op het graf van den Leydschen student C. van Schaack in eene onbeduidende twist van Studenten met den Majoor de Graaff te Leyden gewond en daarna overleden. Met 4reg. vers v. P. R. Feith. Naar *C. Bisschop* door *P. de Mare*. 4⁰. — Zie hierover in het breede J. van Lennep, leven van D. J. van Lennep. I. bl. 70 enz.

Hierbij eenige verzen en kleinere stukjes over dit voorval.

5256 **April.** Raadpleging van Prins Willem V in het leger van den Staat met
a zijne zonen en generaals. Door *C. Brouwer*. br. 4⁰. Uit: Leven van Willem George Fred.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5257 **(11 Mei).** Capitulatie van Landrécy. Naar *J. P. Lange*, door *Mourot*. 8⁰. Uit: Engelberts Gerrits, Leven van Willem I.

5258 **11 Mei.** Uittrekken der Fransche troepen uit Landrécies. (Wagenaar, Verv.
a XXVII, 75.) Door *C. Brouwer*. Uit: Leven van Willem George Fred. br. 4⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5259 **17 Mei, 26 Junij.** Schetsen der veldslagen bij Tourcoing en Fleurus 17 Mei en 26 Junij 1794. Lithogr. door *H. J. Backer*. Uit: Militaire Spectator, deel III. 1834.

5260 **26 Junij.** Prins Willem van Oranje biedt op eenen molenwerf bij Fleurus weerstand aan de Franschen en beslist daardoor het lot van den dag. (Wagenaar, Verv. XXVII. 91). Lith. naar *C. Rochussen*. 8⁰. Uit: v. Lennep, Gesch. d. Nederl.

5261 **(Aug.?)** „Schermutzeling tusschen eenige Hollandsche Militairen onder Prins Frederik van Oranje en een Corps Franschen op de Bredasche Heide bij Ginneken. (Wagenaar, XXVII. 193. Ned. Jaarb. 1109?) Naar *C. Groeneveld* door *C. J. de Huyzer*. br. 4⁰. Uit: Leven van Willem George Fred. I. 51.

—— **(6 Aug.)** Oprigting van een Corps Landzaten. — Zie N⁰. 5274.

5262 **7 en 24 Aug.** Vreugde blad en Vreugde courant bij den 43sten verjaardag van de Prinses van Oranje en de 23ste verjaring van Z. H. Willem VI, Erfprins van Oranje. Amst. *P. van Leeuwen*. 3 bl. gr. fol.

Deze bladen zijn hier alleen opgenomen, wijl hier voor het eerst den naam van Willem VI voorkomt, die alleen later in een paar zeer zeldzame Proclamatien van November 1813, herhaald is. Zie ook N⁰. 5298.

5263 **25 Aug.** Beleg en overgave van Sluis in Vlaanderen (Wagenaar, Verv.
a XXVII 176—181). Door *R. Vinkeles*. 12⁰. Uit: (Fokke,) Gesch. d. Nederl. XXV 28.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5264 **31 Aug.** Overlijden van H. Hooft, in 1787 Burgemeester van Amsterdam, oud 78 jaar. (Wagenaar, Verv. XXVIII. 85). — Een gewoon br. 4°. Bekendmakingsbriefje, waaronder een 6reg. vers. In versierden rand. — Hierbij een kaartje br. 12°. met versierden rand, waarop een keeshond en vrijheidsspeer; in het midden een 6reg. versje op zijn' 75sten verjaardag 23 Junij 1791. — Hetzelfde kaartje met hetzelfde versje doch andere druk, en weglating van het laatste cijfer van zijn' ouderdom en van het jaartal, (ten einde dit ieder jaar te gebruiken), welke cijfers met de hand ingevuld zijn.

5265 Zinneprent op Hooft. — Dezelfde Calligraphische zinneprent als N°. 4775 in 1787 gebruikt, nu door bijvoeging van een 3e regel, op zijn overlijden toegepast.

5266 Andere zinneprent op zijn overlijden. — De maagd van Amsterdam zijgt
a weenende op zijn' grafzerk neer, doch een Engel wijst haar op de door hem verworven *Immortalitas*. Op de zerk zijne buste met opschrift: *Defensor civium mortuus est.* Naar *J. Kuyper* door *L. A. Claessens.* gr. fol.
b Dezelfde plaat, *proefdr.* vóór alle onderschrift.

5267 Andere zinneprent. Op eene tombe ligt het uitgestrekte ligchaam van Hooft; op de zuil is uitgebeiteld: *Ter nagedachtenisse van den Waardigen Burgervriend*, enz. Aqua-tinta. Zonder naam. fol.

5268 Zinnebeeldige grafzerk op denz. *Teekening* in potlood, geheel gevolgd naar N°. 5194, doch met het opschrift *Eliseum* en den naam van *Hooft* in plaats van von Kropff. gr. 4°.

5269 Gedenkteeken voor H. Hooft. — Eene tombe met zijn borstbeeld enz., regts een tempel met opschrift: *Paix*, links eene weenende maagd en de 3 Amsterd. kruisen. Met 4reg. vers: „Hier rust," enz. Fraai geëtste plaat zonder naam. fol. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5270 Zinneprentjes op hetzelfde. — 1) „*Gedenkzuil*. Met 4reg. versje en 3reg. onderschrift. Slecht geëtste pl. br. 4°. — 2) „*Monument* voor H. Hooft, waaronder 18 reg. vers v. v. Ollefen. 8°. *Gekleurd*. — 3) Zijn portret in med. aan eene tombe, met 4reg. onderschrift. Door *F. J. Pfeiffer*. 12°. Daaronder een gegraveerd gedicht in 4 koupl. op zijn dood; het 1e couplet op muziek. 8°. — 4) Zijn portret regts, in med. Door *N. v. Meer*. 12°. — 5) Hetzelfde links, in med. van eikenloof. 12°. Op *satijn* gedrukt.

5271 **4 Sept.** Begrafenis van H. Hooft te Vreeland. Afbeelding van de eenvoudige en kleine begrafenisstoet. Met 8reg. versje v. van Ollefen. In oblong med. Door *Anna C. Brouwer*. 8°. — Hetzelfde. De begrafenis in een zeer klein medaillon, waaronder: *Klaagzang* door v. O(llefen.) 4 bl. 8°.

5272 **24 Sept.** „Afbeelding van de bediening des H. Doops aan eene Negerinne „uit Afrika in de Remonstrantsche kerk te Delft." Slechte gravure in aqua-tinta. Met 3reg. onderschrift. Zonder eenigen naam. br. 4°.

5273 **(6 Aug.)** Afbeelding van eenen Landzaat uit het corps Landzaten, den 6 Aug. opgericht. — (Ned. Jaarb. 1794. bl. 955.) Afbeelding van eenen militair, ten voeten uit, links, zijn' degen trekkende, met geschreven onderschrift: „Een Landzaat van 1794." Zonder eenigen naam (door *S. W. Evans?*) Hg. 21, br. 11 dm. 8°. *Zeldzaam*.

5274 Hetzelfde, geheel anders, met gegrav. onderschrift: *Landzaat Ao. 1794.*" — Afbeelding van een bedremmeld, onhandig persoon, met sabel op zijde en de handen in den zak. Waarschijnlijk eene spotprent op de Landzaten.

Hg. 10, br. 8 dm. 12⁰. — Hierbij een Gedicht in 11 coupl. v. N. D. L. „Mijn ootmoedige dankbetuiging op de zorg van vader Willem, wegens „zijne propositie ter oprigting van het corps Landzaten in Aug. 1794." Rotterdam, *A. Groenendijk*. Westwagenstraat. fol.

5275 „Een Landzaat v. het in de Prov. Holland opgerigte corps in 1794." Een militair met een wandelstok in de hand. Door *H. W. Caspari*. Hg. 24, br. 16 dm. gr. 4⁰.

5276 „De zingende Landzaat geworven in de herfst v. 1794." Een militair met een stok in de hand. Met een vers in 8 coupl. op 4 bl. 8⁰. — „De Vaderlandsche Schildwacht." Een militair zonder stok. Met een vers v. 7 coupl. 4 bl. gr. 8⁰.

Beide verzen beginnen met klagten over de koude en het verdrietige van den dienst!! In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

Zie de Spotprenten op de Landzaten op 14 Januarij 1795 N⁰. 5292, 3, 4.

5277 18 Oct. „Rust der wapenen, enz." — „Overeenkomst der Leegers getrof- „fen 18 Oct." — Opschriften op een schild wat de Hollandsche Leeuw in zijne poot houdt. — Zinneprent op de onderhandeling te 's Hertogenbosch van 9 October?? (Wagenaar, Verv. XXVII. 207.) kl. 4⁰.

5278 „De Aanval op Nijmegen door de Franschen in Dec. 1794." (*sic!*) (Wa-
a genaar, Verv. XXVII. 311, enz. Ned. Jaarb. 1450.) Links de stad met de binnendringende Franschen door de Molenpoort; regts de aanrukkende Engelschen. Uitvoerige plaat met 1reg. onderschrift, zonder naam v. grav. Hg. 26, br. 31 dm. kl. fol.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5279 (7 Nov.) Overtogt van de Engelsche en Hannoversche troepen uit Nijmegen naar Lent over den schipbrug. (Wagenaar, Verv. XXVII. 313. Ned. Jaarb. 1452.) — Uitvoerige en zeer fraaije voorstelling van den overtogt onder hevigen regen en en wind, — en aankomst der troepen op de zijde naar Arnhem. Uitmuntende *Teekening* in sepia door *D. Langendijk*. 1794. Hg. 35, br. 52 dm. br. fol.

5280 11 Dec. (moet waarschijnlijk 7 Nov. zijn.) „The death of G. de Busche, „General of the Infantry in His Maj. Elect. Serv. Billed on the banks „of the Waal near Nimegen on the 11 Dec. 1794." In het midden Generaal Busch die in de loopgraven getroffen wordt, na het tweemaal terugwerpen der Franschen over de Waal, en nu door zijne zoons en anderen wordt weggedragen. (v. d. Aa, Gesch. v. d. Oorlog. II. 284.) Naar en in aqua-tinta door *J. G. Huck*. Hg. 55, br. 65 dm. gr. br. fol. — Hierbij afzonderlijke br. fol. schets der plaat met Duitsche uitlegging.

5281 (7 Nov.) Het verlaten van Nijmegen door de Hollandsche Militairen op de Gierbrug. Regts Nijmegen en de brug, links de Lentsche dijk met de Engelsche troepen. (Naar *D. Langendijk?* door *C. Brouwer*.) Zonder eenigen naam. *Proefdr. v. a. l.* br. 4⁰. Uit: Zillesen?

5282 „De Gierbrug bij Nijmegen beschoten," waarop de aftrekkende Hollandsche
a troepen. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit: Wagenaar, Verv. XXVII.

b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

c Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.* op *blaauw* papier.

5283 *a* Hetzelfde, verkl. Door *R. Vinkeles*. 12⁰.

b Dez. plaat, *Proefdr. v. a. l.* Uit: (Fokke) Gesch. d. Ned. XXV. 118.

5284 Intogt der Franschen in Nijmegen onder het tiraillеurvuur der belegerden. Naar *J. Steyn* door *W. Schults*. Gemt.: bl. 22. 8⁰. Uit??

5284* **23 Dec.** Schets van de Inundatie bij de sluis van Drimmelen. Meetkundige schetsteekening, met uitlegging in H. S. 4⁰.

5285 **(1795. 10 Jan.)** „Het overtrekken der Franschen (onder Daendels) over „de Waal." bij Bommel. (Wagenaar, Verv. XXVIII. 344. Ned. Jaarb. 1795. bl. 17, enz.) Geestige voorstelling van het berooide Fransche leger, gekleed in de meest havelooze plunje, en de overtogt over de bevrozen rivier met hun geschut. Naar *D. Langendijk* door *C. Brouwer*. Hg. 36, br. 48 dm. Gr. br. fol.

5286 Hetzelfde, eenigzins anders. In het midden de rivier met het geheele overtrekkende leger; links de oever. Groote *Teekening* in sepia en kleuren. Zonder naam. Hg. 30, br. 43 dm. br. fol.

5287 Hetzelfde, geheel anders en kleiner. Met onderschrift: Overtogt over de Waal in Januarij 1795. Naar *D. Langendijk* door *J. Bemme*. br. 4⁰.

a Uit: Zillesen?

b Dez. plaat, *onafgemaakte proefdr.*

c Dezelfde onafgem. *proefdruk*, aan de keerzijde bedrukt met de *onafgem. Proefdr.* van een gevecht bij de Waal? in het midden een van het paard stortend Generaal, welligt de Hannoversche Generaal G. de Busch. Zie N⁰. 5280.

5288 „Eerzuil voor den Generaal Pichegru."— Het beeld der Vrijheid met speer, enz. waarboven het portret van Pichegru in med. Ter weerzijden een (dus 2) vierkante afbeeldingen van de: „Poging der Franschen om de „Waal te passeeren" en „Het overtrekken over de Waal," daaronder 2 med. met: „Het in de stad geleiden in Utrecht" en: „Intrekken in Amst." Naar (*D.*) *Kerkhoff* door (*J.*) *Wijsman*. Pendant v. N⁰. 5191, 92 en 5201.

5289 **14 Jan.** „Conquete de la Flotte Hollandaise sur la glace le 25 Nivôse „An 3."— Links de geheele Hollandsche vloot die wel verdedigd maar tevens met ladders beklommen wordt; regts in het verschiet eene goed ommuurde stad (den Helder?) aan zee gelegen. Naar *Nodet* door *Le Beau*. gr. br. fol. Onjuiste Fransche voorstelling. In den Atlas v. Mr. S. v. Gijn te Dordrecht.

5290 Het verlaten der kanonneerbooten bij Texel en vlugt der Landzaten. — Zeer fraaije *Teekening* in O.-I. inkt en kleuren door *D. Langendijk*. Hg. 23, br. 33 dm. — Noch in Wagenaar, Verv., noch in de Nederl. Jaarboeken vind ik deze overgave der vloot vermeld !!

5291 Spotprent op de Landzaten. — „De koopman in Landzaaten." — Een Patriotsch militair heeft een mand met 2 Landzaten op zijn rug, en biedt ze al zingende te koop aan. Aardig *geëtst* plaatje met dit opschrift; op de keerzijde en bl. 3 en 4 een vers van 7 coupletten. 4⁰. Pendant van N⁰. 5293: de Rijke boer v. Scheveningen.

5292 Hetzelfde, doch kleiner, eenigzins anders en gekleurd, en onderschrift in HS.: Wie koopt mijn laatste zoô, enz.

5293 Spotprent als voren. „De rijke boer van Scheveningen." — Een boer heeft

a op den rug eene mand, waarin vijf Landzaten zitten, die om hulp roepen; de boer wordt voorafgegaan door een' vlugtenden Engelschen dog, die door een Kees wordt nagezet, in het verschiet Scheveningen. Met onderschrift: „Wie koopt mijn laatste zoô. br. 4⁰. Hierbij een vers: Op de rijke Scheveningsche boer, en een Amsterd. straatdeun in 4⁰. op hetzelfde. Blijkens deze verzen is de plaat eerst na de vlucht van den Prins uitgegeven.

b Dezelfde plaat, *gekleurd*.

5294 (17 Jan.) Eene Kamer waarin Prins Willem V aan eene tafel zit te schrijven, omringd door 14 personen waaronder zijne beide zonen; op het afhangend tafelkleed het wapen van Oranje. Op tafel liggen 2 papieren, het een geteekend: *Will*(em) *Pr. v. Or.*; op het andere schrijft de Prins: *Got help mijn en zoonen* (sic!) Boven de deur der kamer, links, staat: *Audeiense kamer.* — *Teekening* hg. 35, br. 48 dm. br. fol. Bij Baron v. Heemstra v. Froma te 's Hage.

5295 18 Jan. „Vertrek van de Prinses van Oranje, met hare Behuwddochter „en derz. zoontje van Scheveningen naar Engeland, op 18 Januarij „'s morgens 8 uur." Door *M. Brakel*. gr. br. fol. Pendant van 5298.

5296 Hetzelfde, nagenoeg geheel als voren. Naar *J. Langendijk*, door *H. Roo-*
a *sing*. gr. br. fol.
b Dezelfde voorstelling, origineele *teekening* voor de voorgaande plaat.

5297 17 Jan. (*sic!*) „Het vertrekken van Prins Willem V uit Holland naar „Engeland op d. 17 Louwm. 1795." (Wagenaar, Verv. XXVII, 422, Ned. Jaarb. 50, enz.) In het midden de Prins staande op het strand bij Scheveningen, regts het schip, links de toestroomende menigte om hem te begroeten. Naar *D. Langendijk* en *C. Meyer*, door *J. Bemme*. Hg. 60, br. 77 dm. gr. br. fol. — Hierbij eene afzond. gegraveerde uitlegging met adres v. J. Groenewoud. In de uitlegging wordt de Erfprins ook Willem VI genoemd. gr. br. 4⁰. Zie N⁰. 5262.

5298 Vertrek van Willem V met zijne beide zonen van het Binnenhof te 's Hage, 18 Jan. te 2 ure. (Wagenaar, Verv. XXVII, 419). Afbeelding van het Binnenhof, waarop de Prins en zijne zonen het volk vaarwel zeggen. Door *M. Brakel* met adres van *J. Groenewoud*. gr. br. fol.

5299 „Vertrek van den Stadhouder Willem V van Scheveningen." Naar *J. Bult-*
a *huis*, door *R. Vinkeles* en *D. Vrijdag*. br. 4⁰.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5300*a* Hetzelfde, eenigszins verkleind. Door *R. Vinkeles*. 8⁰. Uit Wagenaar, XXVII.
b Dez. plaat, *proefdr. v. a. l.*

5301 „Het vertrek van Z. D. H. Prins Willem V uit Holl. na Engel. 9 Jan. (*sic!*) 1795." — Regts het schip, links de 2 Officieren enz. Naar *C. Groeneveld* door *L. Sweickhardt*. br. fol. Hg. 25, br. 32 dm. In den Atlas v. d. Heer A. v. Stolk te Rott.

5302 Hetzelfde anders. De Prins neemt afscheid van een buigend man enz. Naar *J. v. M*(*eurs*). door *T. K*(*oning*). 12⁰. Uit: J. Hazeu, Gesch. d. Omwentel. — Hierbij de gegraveerde titel van: Geschiedenis van Willem V geboren Erfstadhouder. Rotterdam, *J. Hofhout*. 1802. 1e dl. 8⁰.

5303 Herinnering aan de onthulling van den gedenknaald te Scheveningen op de plaats, waar Willem V in 1795 is scheep gegaan. Met de afbeeldingen van *J. A. Ros* en zijne vrouw *Antje Bal*, stuurman van de boot, die Willem V naar Engeland heeft overgevoerd. Lithographie door *F. W. Rinck*. gr. br. fol.

5304 Spotprent op het vertrek van Willem V. — Links ligt de Oranjeboom uitge-
a roeid op den grond en daarbij de Prins, roepende: *help help mijn stam valt;* voorts de Oostenr. en Pruissische adelaars; regts de Vrijheidsboom en de dansende schare; op den voorgrond jaagt de Fransche haan den Engelschen dog voort. Hg. 17, br. 23 dm. br. 4⁰.
b Dez. plaat, *Gekleurd*. —

D.

E.

F.

G.

H.

———

J.

——

K.

——

L.

M.

N.

O.

P.

—

Q.

—

R.

S.

T.

U.

V.

——

W.

Y.

Z.

REGISTER.

De Opschriften van Spot- en Zinneprenten zijn *cursijf* gedrukt.

H.

I.

L.

M.

46

P.

T.

U.

V.

W.

